ONUPHRII PANUINII ... DE PRIMATU PETRI & APOSTOLICÆ SEDIS POTESTATE LIBRI...

Onofrio Panvinio

ONVPHRII PANVINII VERONENSIS FRATRIS EREMITÆ AVGVSTINIANI,

De primatu Petri & Apoſtolicæ ſedis poteſtate

LIBRI TRES

CONTRA CENTVRIARVM AVCTORES.

CVM PRIVILEGIIS.



VERONÆ,

Apud Hieronymum Diſcipulum.

M D LXXXIX.

BEATISSIMO PATRI SYXTO V.

ROMANÆ ET CATHOLICÆ ECCLESIAE PONTIFICI

M. ANTONIVS CARDINALIS Columna felicitatem perpetuam.

CVM Ecclesia Dei clauum regente Pio V. Honufrius Panuinius Alexandrum Cardinalem Farnesium in Siciliam proficiscentem sequeretur, libros duos de Primatu Petri iam absolutos fidei meæ commendauit, sperans se quum rediisset (vt in præfatione erat pollicitus) tertium quoque absoluturum: sed morte præreptus promissa quidem præstare non potuit; per eos autem qui morienti aderant, me rogauit, vt quos mihi abiens libros commendauerat, si eos Reipub. vtiles fore iudicarem, typis excudendos curarem. Ego ne supremam hominis voluntatem frustrarer; & si omnia summa diligentia iterum atque iterum examinassem, atque

probaßem, nolui tamen committere; vt de re tanti momenti solus iudicandi onus, periculumq; subirem. Adhibitis igitur aliquot Theologis, & quod caput est, Gulielmi Sirletij Cardinalis, viri summæ probitatis, eruditionisq; præsidio atque consilio fretus, eos libros vt hoc præsertim tempore vtilißimos omnino publicandos esse censui; si prius Latinij familiaris mei diligentia, in sacrorum Patrum lectione versati, sua quibusq; auctoribus, qui in priore libro citantur, vindicarentur; lociq;, vnde sententiæ sumptæ sunt, certius indicarentur; quo facilius omnia expeditiusq; inueniri possent, atque emendatiora legerentur. Cum hæc autem bona fide perfecissem, putaui me necessario hoc opus Sixto V. dicare oportere; de cuius in Ecclesia Dei primatu tam ordinate, tam distincte, tam veris, solidisq; rationibus, tam constanti, ibi sæculis continuato Catholicorum Patrum testimonio, & consensu, probato & confirmato tractatum in eo videmus, vt magno bonorum solatio futurum esse confidam: speremq; fore, vt non pauci ex ijs, qui adhuc in tenebris iacent, horum librorum auxilio, adiuuante

Chri-

Christo propediem veritatis lucem id est te legitimum Petri successorem, Christiq; in terris Vicarium agnoscant, & venerentur.

Romæ Idibus Iulij. 1589.

SANCTISS. AC BEAT^{MO}. PATRI PIO V. PONT. MAX.

ONVPHRIVS PANVINIVS VERONEN. FRATER EREMITA AVGVSTINIANVS SALVTEM PERPETVAM DICIT.

EX ijs rebus quæ Deo optimo maximo curę sunt, nihil esse illi ecclesia sua carius, res iam ipsa docuit: aduersa enim fere semper tempestate magnisque iactatam fluctibus, nunquam ipse obrui permisit. Verumtamen siquid est, quod vel ad inminuendam eius dignitatem vel ad opes infirmandas valere videatur, id recentiores hæretici quamuis abstrusũ atq; reconditum non modo excogitant, verum etiam omni plane studio, omnibus ingenij animique viribus exercent. Nihil autem grauiore odio quam Romanam ecclesiam insectantur, cui se aduersari & intentos esse tantum abest vt dissimulent, vt etiam in eo scelere vltrò glorientur: Hanc enim quasi arcem & propugnaculum esse uident eius doctrinæ, ad quam expugnandam atque euertendam machinas omnes comparant. Ab hac mente fraudes insidiæque manarunt. Inde studium, inde fluxit industria, & propensa ad interpretationem sacrorum librorum voluntas, vt falsa specie veritatis obiecta, imperitorum animos à salutaribus institutis ad exitiosa consilia traducerent: Et quanquã in Christianam rempublicam detrimenti tantum eorum artes inuexerint, quantum ego cum cogito (cogito autem sępissime) grauiter ingemisco, eorum tamen nondum nostris expleta malis improbitas ad aliã progreditur, noua conari non desinit, nullum labefactandæ religionis

no-

nostræ modum aut finem facit: Cum enim suarum opinionum commenta, quibus pulcherrimam sanctorum Patrum doctrinam inquinare studuerunt, non patere satis omnium ingenijs intelligerent, quippe siquis ea nosse velit, ac scientia comprehendere, non omnino sacrarum litterarum expertem aut inexercitatum oportet esse, nouissime vt hæreticam prauitatem quasi cuiusdam veneni vim in omnes partes diffunderent, falsam historiam satanæ artibus contextam distributam in Centurias emiserunt, fore sperantes, historiæ nomen, quę rerum præteritarum notitiam pollicetur, non obscuris inuolutam verbis, sed ita expressam, vt eam quilibet vel idiota & illiteratus assequi possit, nihil improbe fictum esse, nihil temere affirmatum persuadeat: Callide autem vt fallaciæ pateant, ad quærendam mendacio auctoritatem, à prima nostra religionis origine ad hanc vsque diem serie perpetua complecti omnia sunt aggressi, quod in tam prolixa tam varia tamque multiplici narratione, latere dolos, nemine fere sentiente, res admisceri falsas, veras autem vel omitti vel si præteriri silentio non possent, immutari facile posse existimarunt, Nec eos omnino spes fefellit: quotus enim quisque est, qui præstigias eorum agnoscat? qui laqueos verborum captionesque cernat? Nihil autem propositum illis magis est, nihil sitiunt ardentius, quam vt ecclesiæ Romanæ datum à Christo primatum adimant, nec mirum; siquid enim ex pluribus partibus ita constat, vt cæteras vna moderetur & regat, facile est, quæcunque laborare ea vna incolumi incipiat, eius vnius ope subueniri, princeps autem illa si lædatur, non æque recreari potest auxilio cæterarum, quibus ipsa suas uires aut sua damna communicat. Propterea cum vniuersæ ecclesiæ christianæ Romana summo atque absoluto iure præsit, hoc si quasi fundamentum tollatur corruere omnia quis non videt? Hanc igitur vnam hæretici petunt atqui inuadunt. Hanc si labefacta-

factare possent, dissolutio rerum omnium, quam vehementer expetunt, consequeretur, diuina permiscerentur humanis, vix sanctissimis legibus locus esset. Ne in errore quidem omnes diu consentirent: Non enim exclusa ratione & æquitate, diuturna societas vlla potest esse. Exorirentur in singulas horas tanq̃ ex hydra illa poetica horribilia nouarum sectarum monstra, qualia iam vidimus, ac videmus in Germania, Anglia, cæterisque regionibus ab ecclesia Romana tanquam à capite dissidentibus. Nimirum in hoc reliquarum Ecclesiarum capite sanctissimo ac nobilissimo mens illa potestasque viget, quæ diuinæ mentis, & potestatis imaginem refert, quam saluator humani generis IESVS CHRISTVS à patre acceptá Petro Apostolorum summo tradidit, vt in reliquos Vicarios suos quicumque per infinitam posteritatem futuri essent, nulla iuris imminutione permanaret. Quod nisi primatus hic à Deo esset: consensisse tamen in eo constituendo Christianos omnes oporteret exemplo earum rerum, quas aut inuenit ars, aut natura peperit, quæ nisi ab vno regantur, & quasi principem quendam intueantur, quam facile labantur & concidant, omnes intelligunt. Nam quod in cunctis rebus publicis æquo iure tota ciuitas est atque vni ciuium imperium leges non concedunt, exprimit tamen quod leges negare videntur, gubernationis ratio & necessitas, vt vnica quędam potestas temporaria in multos ciues successione, quasi cætera remedia sint infirma, constituatur, quæ totius reipublicæ corpus moderetur. Hoc ego cum semper ita senserim, cumque ad incolumitatem Christianæ religionis primatu Pontificis Romani nihil vtilius, atq; adeo nihil magis necessarium esse ratio doceat, experientia comprobet, Duxi meas esse partes pro ea persona quã sustineo, quoniam pridem sacris addictus, religionem profiteor, proque eo studio quod à primis annis ad ecclesiasticam historiam contuli memoria etiam impellente

Mar-

Marcelli II optimi Pontificis, qui me ad hanc industriam adhuc iuuenem suis sanctissimis monitis excitauit, duxi inquam simul omnia cogitans, operam mihi esse collocandam in historia ecclesiastica componenda, non ad libidinem, aut arbitrium meum, quod sæpe factum ab hæreticis animaduerti, sed ad legem veritatis, & ad præscriptum antiquorum patrum, à quorum auctoritate testimonioque ne latum quidem vnguem discedendum esse boni, & sapientes viri iudicant. Hic meus labor, quem profecto viribus humanis maiorem suscepi, tamen solus diuina gratia fultus originem primam & continuationem huiusce primatus, Episcopiq. Romani summam in ecclesia Dei potestatem ostendet. Ac mihi venit in mentem, vt id quod opto, facilius consequar, quicquid ad hanc sententiam comprobandam veteres illi Christianæ pietatis cultores prodidere, seorsum in vnum colligere volumen, eoque ordine cuncta explicare, qui rem ipsam ante oculos omnium luce clariorem constituat. Quod Sanctitas vestra optime perspiciet, cui quemadmodũ summa à me debetur, & præstatur obseruãtia, itidem deberi à me hanc priorem industriam meam, eique opus hoc mittendum esse sum arbitratus: cum enim semper honorem Dei omnibus in rebus ante posuerit, & antequam in ista sede diuino numine collocaretur, acerrime ecclesiam, alio summam potestatem obtinente, defenderit, nunc cum in ipsam potestas eadem à Deo translata sit, vt publicam rem ab imminenti periculo liberet, non dubito quin nos instituta sua quatenus licet imitantes, nullumque laborem, nullum etiam vitæ discrimen pro ecclesię dignitate recusantes benigno vultu accipiat, æquis auribus audiat, suaque etiam cohortatione ad instituti operis absolutionem impellat; Vt enim qui se in viam dederit peritum itineris ducem nactus errare nullo modo potest, sic me, Beatissime pater, in suscepto labore ac studio confirmabit iudicium tuum; & quam-

 quam

quam nullas difficultates extimescam, tua tamen vox qua si emissa diuinitus animos addet, sicut subsidium preterea nullum, tanquam assecutus iam omnia, mihi esse requirendum existimem.

Vale Romæ Kal. Martijs anno salutis M D L X V I.

CAPITA LIBRORVM DE PRIMATV PETRI ET APOSTOLICAE ROMANAE SEDIS POTESTATE
AD S.D.N. PIVM V. PAPAM

Libri Primi.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

Quod Clemens, cæteriq; post ipsum Romani Pontifices Petri primatum in Ecclesia Dei retinuerint, eoq; vsi sint.

Hoc caput in plures, quas infra afferam, partes distribuitur: Quid Episcopi ipsi Romani de suo & apostolicæ sedis primatu potestate, & vsu senserint, dixerint, scripserint.

7 Pro-

7 Professi sunt eam supremam in cunctis ecclesiis iurisdictionem habere, ipsam vero à nemine iudicari posse.
8 Dixerunt ad Episcopum Romanum pertinere conuocationem generalis concilij.
9 Asseruerunt quod ad eum pertinet reprobatio vel probatio et executio decretorum conciliarium.
10 Asseruerunt ab eo constituta à nullo irritari posse, & quod Romanæ sedis priuilegia à nemine tolli queant.
11 Negarunt posse saluari à Romanę sedis fide deficientes.
12 Apostolicæ sedis fidem, reuerentiam, curam vniuersalem, & primatum vbique prædicarunt, docuerunt, insinuarunt.
13 Attulerunt auctoritates, & loca sacræ scripturæ pro suo primatu confirmando.

Quid Pontifices Romani pro sui & sedis Apostolicæ primatus iure & potestate fecerint.

Quæ ad doctrinam orthodoxam & fidem Catholicam priuatim pertinent, tractarunt.

1 IDOLOLATRIAM quantū temporum ratio tulit, abrogarūt.
2 Ad gentes nondum conuersas prædicatores & doctores miserunt, qui eas Christi euangelium edocerent.
3 Verbum Dei recte prædicarunt, sinceram doctrinam docuerunt vel doceri procurarunt.
4 Ortodoxam doctrinam omnes ecclesias per epistolas erudierunt, prædicarunt, & eam scripto defenderunt.
5 Puram doctrinam in ecclesijs conseruarunt.
6 Damnauerunt libros apocryphos, & authenticos probarunt.
7 Dederunt operam ne quis à doctrina sua, & apostolicæ sedis recederet.
8 Repugnantes sanæ doctrinæ excommunicarunt, & castigari procurarunt.
9 Synodorum consultationibus totius orbis terrarū responderunt.
10 Synodicas literas de sua ordinatione cum rectæ fidei formula omnibus ecclesijs, & præsertim Patriarchalibus miserunt.

11 For-

11 Formulas rectæ fidei Imperatoribus, & Metropolitanis præscripserunt.
12 Sententias suas de suspectis vel dubiis opinionibus rogati aperuerunt.
13 Rectam fidei formulam ab suspectis de hæresi Episcopis exegerũt.
14 Episcoporum rectam fidem probarunt, falsam reprobarunt et damnauerunt.
15 Ecclesias & Episcopos in errorem inductos per legatos & epistolas erudierunt, vt ad rectam viam redirent hortati sunt, & ad saniorem mentem reuocarunt.
16 Prælatos in hæresim lapsos monitos, nec resipiscentes suspenderunt, excommunicauerunt, priuarunt, in carcerem conijci, aut exilio tradi curarunt.
17 Hæreses & hæreticos damnarunt, & excommunicauerunt, idque per literas omnibus ecclesiis insinuarunt.
18 Episcopos & ecclesias de suo officio monuerunt tam contra hæreticos, quàm vt hæreses natas vel pullulantes abscinderent.
19 Episcopos hortati sunt ad rectam fidem, & iudicia apostolicæ sedis sententiasque tuendas.
20 Legatos miserunt, qui errores hæreticorum cognoscerent, corrigerent, vel ad se referrent.
21 Hortati sunt Episcopos, & Ecclesiarum pios Doctores, vt contra hæreticos scriberent.
22 Imperatoribus, Regibus, & Episcopis mandarunt, vt contra vicinos eorundem iurisdictionibus Episcopos hæreticos pro veritate tuenda inuigilarent, & si quid animaduerterent, male agi, tum ad se, tum ad Imperatorem referrent.
23 Synodis leges de hæreticorum & hæresum condemnatione præscripserunt.
24 Sua contra hæreticos decreta amplecti & seruari curarunt.
25 Vigilarunt pro ædificatione omnium Ecclesiarum, pro tuenda sana doctrina, pro hæresibus extirpandis, & ecclesiastica disciplina conseruanda.

Quæ ad doctrinam orthodoxam & fidem catholicam publice pertinent, fecerunt.

1 CONCILIA generalia conuocarũt, vel ea Imperatorum authoritate

ritate conuocari permiserunt, aut procurarunt.

2 Conciliis generalibus præsentes præsederunt.

3 Ad concilia generalia legatos suos miserunt, aut Episcopos delegerunt, qui præsiderent.

4 Decreta conciliorum generalium ipsis petentibus confirmarunt.

5 Eadem ad omnes ecclesias promulgauerunt.

6 Ius exequendi decreta synodica & præsertim Concilii Nicæni habuerunt, & eorum acta defenderunt.

7 Curarunt vt politici magistratus ea vbiqué exequi & seruari facerent.

8 Generalia concilia abrogarunt, quibus ipsi vel eorum legati non præsiderunt, aut sine eorum auctoritate celebrata, vel ad se non confirmata.

9 Male in his acta damnauerunt, aut retractarunt.

10 Decreta conciliaria sine ipsorum auctoritate promulgata antiquarunt.

11 Concilia prouincialia pro diuersis Ecclesiæ negociis celebrarunt.

12 Eorum tempus & formam metropolitanis præscripserunt.

13 Eorum acta confirmarunt, aut reprobarunt.

14 Contra illa & alios canones Ecclesiasticos necessitate cogente dispensauerunt.

Clauium potestatem exercuerunt.

1 Excommunicarunt dissentientes à reliquæ ecclesiæ consensu.

2 Excommunicarunt dissentientes ob dogmatum fidem, vel de iis peruerse disputantes.

3 Excommunicarunt hæreticos, & eos excommunicatos vbiq; denunciauerunt.

4 Excommunicarunt malos ecclesiarum Prælatos.

5 Excommunicarunt malos Principes, Reges, & Imperatores.

6 Neminem ab se excommunicatum sine suo consensu ab aliis recepi voluerunt.

7 Pœnitentes aut per se, aut per legatos absoluerunt.

8 Hæreticos resipiscentes oblato pœnitentiæ, & rectæ fidei libello, quo errores suos damnabant, absoluerunt.

Abse

9 Ab se absolutos ab aliis Episcopis recepi voluere.
10 Excommunicationem legitimam aliorum Episcoporum irritarunt.
11 Gratulati sunt episcopis de hæresi reuersis & recte sentientibus.

Quæ ad politiam ecclesiasticam pertinent administrarunt.

1 SCHISMATA in ecclesiis orta sedarunt.
2 Super Archiepiscopos & Patriarchas supremam dignitatem habuerunt.
3 Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, confirmauerunt, crearũt, constituerunt, ordinarunt, & consecrarunt.
4 Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Imperatorum, Regum, Principum, populorum, aut cleri suffragijs lectos ad se missos consecrarunt.
5 Archiepiscopis pallia, paraturas, benedictiones, reliquias tradiderunt, vel absentibus miserunt.
6 Multorum Prælatorum creationes & ordinationes nõ probarunt.
7 Episcopis & Archiepiscopis leges dictarunt.
8 Formas & potestatem instaurandi, aut instituendi, aut dedicandi ecclesias prelatis præscripserunt.
9 Episcopis & Archiepiscopis prohibuerunt consecrationes in legitime electorum Antistitum.
10 Archiepiscopis mandarunt ordinationes & depositiones Episcoporum.
11 Archiepiscopis ius tribuerunt, vt in schismate electorum alterum quem vellent constituerent, vel vtrumque de Episcopatu contendentem tertio suffecto remouerent.
12 Ius confirmandorum, creandorum, & ordinandorum, Episcoporũ Archiepiscopis concesserunt.
13 Prælatis ius tribuerunt conuocandi synodos.
14 Episcopos inique à synodis, vel alijs Episcopis damnatos eorum causa cognita restituerunt.
15 Prælatos falso ab alus Episcopis traductos vel inique eiectos defenderunt, restituerunt.
16 Prælatos aliquot nobiliores & doctiores Vicarios, in prouinciis constituerunt super omnes prouinciarum illarum ecclesias, vt causas

causas faciliores definirent, grauiores ad sedem apostolicam referent.

17 Archiepiscopis iusserunt, vt quæ Episcoporum iudicio decerni nō possent, & grauiora quæque negotia ad sedem apostolicam referrent, & sine eius consilio nihil in ijs rebus agerent.

18 Priuilegia, insignia, superioritates, exemptiones, & dignitates Prelatis concesserunt & confirmarunt.

19 Metropolitanis male facientibus minati sunt se illis iura sua erecepturos.

20 Eorum male acta resciderunt.

21 Mandarunt suffraganeis vt suis Archiepiscopis parerent.

22 Episcoporum errata reprehenderunt, emendarunt, castigarunt, & agendi formulas præscripserunt.

23 Episcopos de suo officio rebus ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentibus, item de pace ecclesiarum monuerunt.

24 Metropolitanorum & Episcoporum superbiam represserunt.

25 Prælatis mortuis noua comitia tanquam ecclesiæ vniuersalis custodes instituerunt, ecclesias de alio legendo monuerunt, vel ad se mittendo vt ordinaretur.

26 Ecclesiarum pastore vacantium curam & visitationem proximioribus episcopis iniunxerunt.

27 Episcopos de vna in aliam ecclesiam transtulerunt.

28 Sedes Episcopales & Archiepiscopales instituerunt, mutarunt, vniuerunt, disiunxerunt, & suppresserunt.

29 Cunctos qui ipsorum patrocinium petierunt, adiutarunt.

30 Ad Reges & Imperatores scripserunt, eosque monuere de rebus ad ecclesiasticam disciplinam pertinentibus.

31 Inter politicos magistratus dissentientes auctoritatem suam interposuerunt, quo eos ad pacem & concordiam redigerent.

32 Ecclesiasticam politiam constituerunt.

Iudicia & prouocationem ad se habuere.

1 QVÆSTIONES inter episcopos initas suo arbitrio diremerunt.

2 Prælatos accusatos ad causam dicendam citarunt, non obtemperantes suspenderunt, excommunicarunt, priuarunt.

3 Episcoporum causas cognouerunt, & aliquot episcopos ab aliis episcoporum synodis damnatos restituerunt.

4 Male à Metropolitanis in iudiciis acta resciderunt.
5 Mandarunt Archiepiscopis vt appellationes ad sedem Apostolicã permitterent.
6 Ad se prouocantium causas cognouerunt, eos absoluerunt, vel condemnarunt.
7 Politicos magistratus iusserunt in integrum restituere ab se absolutos.
8 Querelas & causas ad se delatas Metropolitano aut Synodo ab eo coactæ, qui eas terminarent, subdelegarunt.
9 Vicinis Metropolitanis causas contra peruersos episcopos vel hæreticorum fautores commiserunt, eisque iniunxerunt vt contra ipsorum fraudes vigilarent.
10 Legatos qui huiusmodi causas cognoscerent, miserunt.
11 Archiepiscopis præceperunt vt causas litigantium iuste & breuiter expedirent.

Varios ritus & ceremonias condiderunt.

1 Suos ritus & ceremonias in administratione sacramentorum aliis ecclesiis communicarunt.
2 Dies festos, ieiunia solemnia statis diebus, cerei, palmarum, cineris, candelarum, & aliarum rerum benedictiones, supplicationes, lumina, aquam lustralem, psallendi ritum, sacramentorum ceremonias, Item lingua latina vbique in ecclesiis vti constituerunt.
3 Nuptias certis temporibus prohibentes, matrimoniorũ leges sanxerunt.
4 Sanctorum reliquias, eleemosynas, vasa vestes sacras, pallia & similia prælatis miserunt.
5 Prælatis dedicationes ecclesiarum & ritus S. R. E. præscripserunt.
6 Ab aliis vsurpatos ritus sine consensu Sedis Apostolicæ prohibuerunt.
7 In causis matrimonialibus quid fieri oporteat decreuere, & cunctis significarunt.
8 Monachorum ordines probarunt.
9 Supremum in monasteriis ius habuerunt, vt disciplinæ monasticæ custodes.
10 Reges & Imperatores inunxerunt.

Quid

Quid alij de Pontificis Romani & apostolicæ Sedis primatu & potestate senserint, dixerint, scripserint.

Concilia generalia & mutuus ecclesiæ Catholicæ consensus.

1 ROMANI pontificis supremam in cunctis ecclesijs potestatem agnouerunt & confessi sunt.

Concilia Prouincialia.

1 ROMANI pontificis supremam in cunctas ecclesias auctoritatem prędicarunt.
2 Fidem apostolicæ sedis professa sunt.
3 Papam patrem Imperatoris vocarunt.
4 Papam Dominum Episcoporum principem, & patrem patrum appellarunt.

Imperatores, ipsorum leges & rescripta.

1 Ecclesiam Romanam pro omnium ecclesiarum capite agnouerunt.
2 Episcopum Romanum omnium episcoporum principem confessi sunt.

Doctores, Episcopi & alij Prælati.

1 AFFIRMARVNT quod Romana ecclesia omniũ princeps, caput & mater esset.
2 Quod in ea orthodoxa fides crederetur.
3 Quod omnium ecclesiarum cura ad eam pertineret.
4 Quod ipsa de cunctis iudicaret, & de ea nemo.
5 Quod eius communioni in cunctis sociari vellent, cuius fidem deserens à nullo potest in communionem recipi.
6 Romani pontificis primatum iure diuino esse professi sunt.
7 Romani pontificis primatum vbique prædicarunt.

4 Male à Metropolitanis in iudiciis acta resciderunt.
5 Mandarunt Archiepiscopis vt appellationes ad sedem Apostolicã permitterent.
6 Ad se prouocantium causas cognouerunt, eos absoluerunt, vel condemnarunt.
7 Politicos magistratus iusserunt in integrum restituere ab se absolutos.
8 Querelas & causas ad se delatas Metropolitano aut Synodo ab eo coactæ, qui eas terminarent, subdelegarunt.
9 Vicinis Metropolitanis causas contra peruersos episcopos vel hæreticorum fautores commiserunt, eisque iniunxerunt vt contra ipsorum fraudes vigilarent.
10 Legatos qui huiusmodi causas cognoscerent, miserunt.
11 Archiepiscopis præceperunt vt causas litigantium iuste & breuiter expedirent.

Varios ritus & ceremonias condiderunt.

1 Suos ritus & ceremonias in administratione sacramentorum aliis ecclesiis communicarunt.
2 Dies festos, ieiunia solemnia statis diebus, cerei, palmarum, cineris, candelarum, & aliarum rerum benedictiones, supplicationes, lumina, aquam lustralem, psallendi ritum, sacramẽtorum ceremonias, Item lingua latina vbique in ecclesiis vti constituerunt.
3 Nuptias certis temporibus prohibentes, matrimoniorũ leges sanxerunt.
4 Sanctorum reliquias, eleemosynas, vasa vestes sacras, pallia & similia prælatis miserunt.
5 Prælatis dedicationes ecclesiarum & ritus S. R. E. præscripserunt.
6 Ab aliis vsurpatos ritus sine consensu Sedis Apostolicæ prohibuerunt.
7 In causis matrimonialibus quid fieri oporter decreuere, & cunctis significarunt.
8 Monachorum ordines probarunt.
9 Supremum in monasteriis ius habuerunt, vt disciplinæ monasticæ custodes.
10 Reges & Imperatores iniunxerunt.

Quid

Quid alij de Pontificis Romani & apostolicæ Sedis primatu & potestate senserint, dixerunt, scripserint.

Concilia generalia & mutuus ecclesiæ Catholicæ consensus.

1 ROMANI pontificis supremam in cunctis ecclesijs potestatem agnouerunt & confessi sunt.

Concilia Prouincialia.

1 ROMANI pontificis supremam in cunctas ecclesias auctoritatem prędicarunt.
2 Fidem apostolicæ sedis professa sunt.
3 Papam patrem Imperatoris vocarunt.
4 Papam Dominum Episcoporum principem, & patrem patrum appellarunt.

Imperatores, ipsorum leges & rescripta.

1 Ecclesiam Romanam pro omnium ecclesiarum capite agnouerunt.
2 Episcopum Romanum omnium episcoporum principem confessi sunt.

Doctores, Episcopi & alij Prælati.

1 AFFIRMARVNT quod Romana ecclesia omniū princeps, caput & mater esset.
2 Quod in ea orthodoxa fides crederetur.
3 Quod omnium ecclesiarum cura ad eam pertineret.
4 Quod ipsa de cunctis iudicaret, & de ea nemo.
5 Quod eius communioni in cunctis sociari vellent, cuius fidem deserens à nullo potest in communionem recipi.
6 Romani pontificis primatum iure diuino esse professi sunt.
7 Romani pontificis primatum vbique prædicarunt.

8 Romanum pontificem ecclesiæ Catholicæ caput esse docuerunt, & præ cæteris magnificarunt.
9 Eius auxilium & præsidium in damnatione hæreticorum postularunt.

Reges principes & potentes.

1 Papam esse caput ecclesiæ & omnium in orbe terrarum sacerdotum affirmarunt.
2 Primum Archipontificem vocarunt.

Quid alij pro episcopi Romani & Apostolicæ sedis primatu & potestate gesserint.

Concilia generalia.

1 NICÆNA Synodus eius auctoritatem confirmauit.
2 Eius primatum aliæ Synodi stabilierunt.
3 Sua decreta ab eo confirmari voluerunt.
4 In damnatione hæreticorum ab eo auxilium petierunt.
5 Damnationem hæreticorum illo auctore factas ei insinuarunt.
6 Nicæna synodus & aliæ prouocationem ex cunctis ecclesijs ad eum concesserunt.
7 Vniuersalis episcopi nomen reliqua concilia ei tribuerunt.
8 Patriarcharum creationem Romano pontifici nunciauerunt.

Concilia Prouincialia.

1 DE rebus dubijs & controuersis eum consuluerunt.
2 Petierunt vt legatos suos Pontifex Romanus mitteret ad synodos eorum, qui contra canones Ecclesiasticos commissa corrigerent.
3 Acta sua à Pontifice Romano confirmari voluerunt.
4 Epistolas decretales Romanorum pontificum susceperunt.
5 Acta synodorum vniuersalium eius iussu suscepta promulgarunt.
6 Communionem apostolicæ sedis secuta sunt.
7 Eius auxilium in damnatione hæreticorum obtinuerunt.

8 Nomen

8 Nomen Papæ Romani in ecclesiis suis missarum tempore recitari iussere.

Imperatores Romani, ipsorum leges & rescripta.

1 LEGEM tulere, vt ecclesia Romana pro omnium ecclesiarum capite ab omnibus Christianis agnosceretur.
2 Legem promulgarunt vt Catholici omnes Christiani Papæ Romani fidem sequerentur.
3 Rectæ fidei suæ libellos ei miserunt.
4 Episcopi Romani primatum cognouerunt & exposuerunt.
5 Multa apostolicæ sedi priuilegia contulerunt.
6 Episcopo Romano se humiliarunt.
7 Gratias ei pro sedulitate sua in rebus fidei egerunt.
8 In rebus fidei Romani pontificis conatus adiutarunt.
9 Decreta vel ab se vel à Concilijs edita ab eo confirmari petierunt.
10 Episcoporum quæstiones ad eius decisionem reiecerunt.
11 Bona temporalia ei donarunt, vel ab alijs donata confirmauerunt vt villas, oppida, vrbes, prouincias & similia.

Episcopi Doctores & alij Ecclesiæ ministri.

1 Romani pontificis creationem alijs Episcopis nuntiarunt.
2 Omnium ecclesiarum curam illi diuinitus traditam esse docuerũt & professi sunt.
3 Illi obedientiam præstiterunt.
4 Metropolitani recens creati synodicam epistolam de recta fide ad Papam miserunt.
5 Petierunt ab eo pallii vsum, reliquias, & priuilegiorum confirmationem.
6 Iura episcopatuum suorum ab eo confirmari petiere.
7 Archiepiscopi & clerici petierunt confirmationem ab eo episcoporum ab se electorum.
8 Iuramentum Papæ præstiterunt.
9 Libros de sua fide ad eum miserunt.
10 In rebus dubijs vel difficilioribus eius sententias & consensum

requisierunt.

11 Quæ ipsi determinare non potuerunt, ad sedem apostolicam retulere.

12 Eius acquieuere sententiæ & determinationi, & eius fidem amplexi sunt.

13 Eius scripta & epistolas dogmaticas susceperunt.

14 Quæsierunt eius sententias de fide orthodoxa, & contulerunt cum eo de erroribus hæreticorum.

15 Hæreses & hæreticos Papæ insinuarunt.

16 Exorientes vel repullulantes hæreses ei nunciarunt, consilium et auxilium ab eo quibus eas reprimerent, expetere.

17 Doctrinam orthodoxam abiicientes eius auctoritate castigarunt.

18 In damnatione hæreticorum & errorum ab eo auxilium petierunt, qui eos adiuuauit.

19 Ab hæresi resipiscentes, vel de ea suspecti, aut nondum detecti, aut ab aliis damnati libros fidei ad Papam misere, eius auxilium et absolutionem impetrarunt.

20 Controuersias in Ecclesiis ortas Papæ retulerunt.

21 In contentionibus de iurisdictione eius iudicium & sententiam petiere.

22 In causis communibus decisionem ab episcopo Romano expetierunt, vt sua auctoritate pacem & concordiam ecclesiæ constitueret.

23 Sine Romani pontificis permissu iudicis personam non vsurparunt.

24 Se & sua iudicia ei subiecerunt.

25 Appellauere ad eam synodum vniuersalem tantum cui Romanus pontifex præsideret.

26 Dissentientes inter se ad Papam prouocauerunt.

27 Episcopi ab aliis episcopis damnati ad eum prouocarunt eius auxilium & iudicium requirentes obtinuerunt.

28 Petierunt ab eo commendationes pro se, aut pro suis ad alios.

29 Alios ad obedientiam S. R. E. inuitarunt.

30 Mores & ritus ecclesiæ Romanæ secuti sunt.

31 In constituenda politia ecclesiastica Papæ præsidium implorarunt.

32 Contra iniurias & oppressiones Præfectorum, & magistratuũ sæcularium & Metropolitanorum eius præsidium implorarunt.

33 Gratias ei pro sedulitate & vigilantia sua egerunt.

Reges, Principes, & Nobiles.

1 Iura monasteriorum ab eo confirmari petierunt.
2 Ecclesias ab se constitutas ei subiecerunt.
3 Episcopos suarum prouinciarum ad eum pro consecratione miserunt.
4 Ecclesias rebelles compescuerunt, & ad eius obedientiam retraxere.
5 Reuerentiam cum pedum osculo exhibuerunt:
6 Donationes amplissimas agrorum, villarum, oppidorum, Ciuitatum, Prouinciarum & aliarum rerum temporalium ei fecerunt.
7 Regna sua vectigalia S. R. E. constituerunt.
8 Pontifices Romanos inique vexatos defenderunt.
9 Eorum arbitrio res politicas tractarunt.

CAPITA LIBRI TERTII,

Qui contra Romani Pontificis auctoritatem senserint, scripserint, egerint, & eorum refutatio.

Qui contra vsum potestatis Romani Pontificis senserint, scripserint, fecerint, & ipsorum refutatio.

Quæ contra Sancti Petri Apostoli & Romani Pontificis auctoritatem potestatemue, & eius vsum à recentioribus hæreticis obijciuntur dissolutio.

SCITV dignum nos in asserendis his quæ ad potestatem Romani pontificis pertinent, non nisi iis auctoribus vsos, qui ante Caroli Magni Imperatoris tempora scripserunt, quique certissimæ auctoritatis ab hæreticis recentioribus probantur.

AD LECTOREM.

MIRVM non sit primum duntaxat librum huius operis vulgari, solus enim iussu, & opera M. Antonij Cardinalis Columnæ, & lucubrationibus eruditissimi, religiosissimiq; viri Latini Latinij Viterbiensis pridem emendatus in lucem prodit hoc tempore; secundus liber propediem Deo fauente edetur; quod datur interim libens accipe.

INDEX RERVM

MEMORABILIVM

In opus Onuphrij Panuinij Veronensis Theologi

DE PRIMATV PETRI.

A

Catullo

D

I

L

M

Ma-

Petrus

Restat

R

S

T

FINIS.

PRÆFATIO.

MVLTI eximia pietate & eruditione præditi uiri, me sæpius adhortati sunt, ut in recenti hoc sacras literas profitendi genere, quo iam suscepta doctrina confirmati sacrorum ritus, receptæ cerimoniæ fundatæ, stabilitæq; consuetudines, ueluti machinis adhibitis, frangi, labefactarique uidentur, iudicium meum, quod uerbis aliquando aperueram, etiam scripto patefacerem, quod me omnino tanto oneri imparem esse non dubitans, non tutum modo sed honestissimum etiam silentium meum fore existimaui. Accedit quod, quę hactenus controuersa fuere, partim eiusmodi sunt, ut utrinque sacrarum literarum auctoritate inniti uideantur, ita vt nisi accuratè ea consideranti, atque in sacris literis uersatissimo difficile sit de alterutra parte iudicare; partim uero magis in consuetudine, ritibusq; receptis, quam in diuinis libris manifeste comprehenduntur. Quæ cum animaduerterem non minus obscura, quam explicatu difficilia honestius mihi uisum est, quod nesciebam ingenue me ignorare fateri, quàm temere, arroganterque in grauissimis rebus iudicium meum interponere, præsertim quum semper persuasum mihi fuerit, quantumlibet priuatim multi disputent, & diutius easdem quæstiones conserant, nunquam tamen futurum ut hoc attritu flamma ueritatis elucescat, & aduersa pars ueris argumentis uicta det uictoribus manus, sed ita demum controuersias omnes explicari, sedariq; posse sum arbitratus, si, ut alias sæpe, & paulo ante Tridenti recte, pieq; factum est, communi Patrum omnium totius orbis Christiani scitu, de his omnibus decretum, sancitumque fuerit. Satis enim constat in generalibus Con-

cilijs pro fidei pietate congregatis Remp. Christianam institutis, legibus, placitis, auctam, ornatam, stabilitamque fuisse, grauissimasq; esse controuersias ea ratione sedatas. Illud postremo magnopere, ut tacerem, me hortabatur, quod qui hactenus contra ueritatem, contra fidem & Ecclesiam catholicam eiusmodi argumenta tractarunt, non tantum exemplis rationibusq; certauerunt, quantum contumelijs & maledictis, a quibus ego uehementer abhorreo, nec Christiana pietate res acta est, sed canina facundia, ut mihi in animum induxisse uideantur, ita demum se in causa uictores euasuros, si in maledicendo superiores discessissent. Nec contumelijs tantum, sed quod dictu quoq; nefas est, in grauissimis rebus, iocis, sannis, scommatibus, libros referserunt. Enimuero qui ueritatis perquirendæ studio scribunt, mites, modestosque seipsos Christi exemplo exhibere decet, qui quum ipsa ueritas esset in seipso quoq; mansuetudinem prædicauit, tantumque absuit ut ipse maledixerit, ut etiam ne maledicentes quidem (vt Petrus ait) redarguerit. Ita enim nos affectos esse oportet, ut nec inferre iniuriam uelimus, nec, si acceperimus, referre. Si autem sanctissimos, & eruditissimos homines referre uelim, qui cum aduersus manifestos religionis nostræ hostes scriberent, a Christiana tamen modestia ne latum quidem unguem recesserunt, id illis mirum certe uideatur, qui remotis iurgijs, & conuicijs, nec satis recte uerum perquiri, nec facile inueniri posse arbitrantur. Scribunt Tertullianus in Scapulam, Cyprianus in Demetrianum, Origenes in Celsum, Eusebius in Porphyrium, Basilius, Nazianzenus, & Cyrillus in Iulianum apostatam acres & impios Christianorum hostes. Arguunt illi quidem insaniam, furorem, & apposita ratione ueluti quibusdam cathenis iniectis compescere eos nituntur, hostes denique appellant, ea tamen adhibita moderatione, ut non conuicijs indulgere, sed pietatis rationem habere uideantur. Nec tamen contra eos scri-

bunt,

bunt, qui diuerso sensu, atque cæteri quippiam in sacris li-
teris interpretabantur, aut quia sacris libris petitis testimo-
nijs impietatem suam tueri conabantur, sed aduersus eos,
qui furijs feralibus exagitati, aris, templis, diuinis sacrisque
& uniuersæ Reipublicæ Christianæ, atrox & truculentum
bellum indixerant. Paulo fortasse uehementior Nazianze-
nus in Iulianum cuipiam uidebitur, at in hoste tam impio,
tamque doloso quid erat, quod dici leuius posset, qui non
tormentis, aut ui tantum, sed dolis, insidijs, incredibili
astu uiros innocentissimos petebat? Quum autem contra
Eunomianos stylum uertit, qui se Christianos appellari uo-
lebant, sic se paternis uisceribus moueri testatur, ut eos
etiam amicos & fratres appellet. Quid? nonne Basilius in
eundem Eunomium scribens tantum abest à contumelijs,
ut eum etiam festiuè, quæ formicæ natura sit, interroget?
Sic Basilij frater Gregorius in Apollinarem, Eunomium
Manichęum, Irenęus, & Tertullianus aduersus Valentinia-
nos, Gnosticos & cunctas hæreses suorum temporum, Au-
gustinus in Donatistas, Pelagianos, Manichęos, in Nesto-
rium Cyrillus, in Eutychen Leo Papa, aduersus alios alij;
longum est enim omnes enumerare: sciebant enim facile
pro maledictis maledicta referri posse; sed ratione aut exem
plis pugnare longe esse difficillimum. Quum igitur diutius
in hac sententia perstitissem Romam primum allatæ sunt
quatuor historiæ Ecclesiasticæ, centuriæ, sic enim eas au-
ctores appellant, postea duæ. Quas ut percurrerem præcla-
rissimæ memoriæ Rodolphus Pius Cardinalis Carpensis
(uir sanctitate, & innocentia præclarus) ad me continuò
misit. Quibus accuratè perlustratis, quum animaduertis-
sem earum scriptores in cunctis Ecclesiæ Catholicæ institu-
tis, & dogmatibus longo sæculorum ordine iam confirma-
tis conuellendis, & præcipue primatu Pontificis Romani
tollendo omnes ingenij uires adhibere, de pristina mea sen-
tentia deiectus, finem silentio imponere decreui, ne à diui-

no iudice actiones nostras acrius disquirente, ut seruus nequam, ignauusque infossi à me talenti mihi crediti à Deo aliquando arguerer, ac pœnas darem. Igitur honorem domus Dei Eliæ zelo succensus, & à præclaris uiris inflammatus, quantum in me erit, mutata uoluntate scripto tueri constitui, & de ea potissimum parte, Primatu scilicet Petri, uerba facere, quam isti tantopere oppugnant, quæ mihi quæstio non dubia, sed illustris, non difficilis, sed perspicua semper uisa est. Atq; eo quidem animo ad scribendum accessi, ut ne pro rationibus iurgia, pro testibus & auctoritatibus maledicta, quemadmodum aliqui faciunt, rependerem. Quod ego uicissim facere, si uellem, fortasse possem, uerum id a moribus atque institutis meis tantum abhorret, ut etiam si possem, maxime nollem, aliorum enim opiniones non rationibus, sed iurgijs, & maledictis oppugnare, non candidi est, non ingenui, non docti, sed indocti, petulantis, mundi, & eius, qui bellum indixerit ueritati. Porrò autem rationibus miscere contumelias perinde est, ac si aquæ purissimę lutulentam quis misceat, quo fit vt vtraq; lutulenta euadat. Quum vero de re omnium grauissima, augustissima, ac maxime necessaria sim tractaturus, nihil mihi gratius, ac iucundius accidere potuit, quam in sacrarum literarum studijs, cum exercitatis hominibus assidua consuetudine conflictari, sic enim facile, quod verum est, inquiri poterit, prĕsertim si, vt nunc fore confido, nihil aliud quam veritas, immo Deus ipse quĕratur, quem ipsum verum esse ex sacris literis didicimus. His porrò in rebus tradendis, quia cum his agendum est aduersarijs, qui non ita facile omnibus scriptoribus, quamquam laudatissimis assentiuntur, eorum tantum historicorum, & sanctorum doctorum testimonia citabo, quorum nec ab ipsis negari, aut repudiari antiquitas, doctrina, & certitudo iure poterunt, & qui in catholica Ecclesia, vt pietatis, & eximię eruditionis sydera multis iam sęculis celebrati sunt.

Nam

Nam non eadem ratio est disserendi in disciplinis, quę in rerum gestarum perscrutatione. In illis enim minimum valet auctoritas, vt, si enunciati alicuius veritatem, vel naturę vim, vel quippiam aliud in diuinis, postremo quid expetendum, fugiendumue sit, quærimus, tunc necesse est vt ratio sibi ipsa argumenta inueniat, à primis, clarisq; principijs proficiscens, vt consequentium certa demonstratio fiat. Quum vero quærimus vel de historiæ alicuius veritate, vel de rebus gestis, institutisque maiorum, omnis diligentia versetur necesse est in illis perquirendis, examinandisue, quę veteres auctores memoriæ prodidere, argumentis omnibus, & altercationibus semotis, & si inter ipsos contrarium aliquid esse videbitur, tunc discussioni relinquitur locus, si forte exquisitis rationibus, quæ apparet diuersitas, tolli potest. At si id ne sic quidem fieri poterit, illud superest, vt quod potissimum verum sit, adhibito acriore iudicio inuestigemus, cuius rei multiplex ratio est, de qua alias. Quoniam igitur veterum scriptorum sententijs mihi tantum agendum est, cunctis altercationibus, & argumentorum anfractibus reiectis, duo ante omnia diligenter curabo, primum vt eorum præcipue integra & non concisa testimonia afferam, de quorum scriptis nulla dubitatio, nulla vnquam fuerit controuersia. Deinde ex his eorum tantum testimonia proferam, qui ante Caroli Magni Imperatoris tempora, & octingentesimum annum vixere. Nam Carolo Magno posteriores, magnos quidem & egregios viros, & qui auctoritatis suæ viribus singuli totam hanc causam sustinere possent, omittam, non quia sanctissimi & doctissimi viri fuerint, sed quoniam hac tempestate eò ventum est, vt apud recentiores aduersarios suspecti esse possint, eo maxime nomine, quod multa in Romani Pontificis gratiam scribere potuerint, quem primatum super cęteras Ecclesias non nisi post ea tempora obtinuisse fabulantur. Mei igitur post sacra scripta auctores

erunt Dionysius, Ignatius, Irenęus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Eusebius, Athanasius, Hilarius, Optatus, Cyrillus Hierosolymitanus, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius, Prudentius, Paulinus, Hieronymus, Epiphanius, Ioannes Chrysostomus, Augustinus, Maximus, Cyrillus Episcopus Alexandrinus, Prosper, Socrates, Sozomenus, Theodoritus historię Ecclesiasticæ veteres auctores, & alij similes, nouissimus omnium Bedas, & eorum tantum Romanorum Pontificum Epistolæ decretales qui inter Damasum, & Hadrianum vixerunt. Qui iure maiorum gentium scriptores appellari possunt. Quorum tantummodo testimonijs, quæ de Primatu Petri & Apostolicę Sedis potestate scripturus sum, confirmabo; quod si aliquod posteriorum, aliquando apta testimonia afferam id minime faciam, vt me cum aduersarijs rem agere existimem, sed illud totum piorum hominum solatio tribuam, quamquam & ijs aduersarij non deberent, impudenter reluctari. Quibus ordinatim allatis, quid de re controuersa statuendum fuerit, pij homines facile dijudicare poterunt. De grauissima igitur & nobilissima quęstione disputaturus, antequam interiora penetrem, vt, quę sum traditurus, facilius omnibus pateant, breuissimam distinctionem, quę totius argumenti summam comprehendit, afferre operępretium est. Quum enim de Petri Apostoli potestate agimus, illud ante omnia animaduersione dignum nobis videtur eandem potestatem bifariam comprehendi posse, tum habitu & substantia, tum actu & exercitatione. Id vt clarius intelligi queat exemplo quodam illustrabo. Quum Iesus Christus Petro Apostolo pascendi oues curam commisit, ei tunc summę huius potestatis habitum & substantiam, illis verbis, Pasce oues meas, ter repetitis tradidit. Quum vero Petrus post Christi ascensionem hac pascendi facultate diuinitus sibi collata in locum Iudę Matthiam cooptauit, populum pro omnibus

allo-

alloquutus est, claudũ sanauit, in Ananiam & Sapphyram mortis sententiam protulit, Simonem Magum corripuit, gentiles ipse primus ad fidem re sibi diuinitus reuelata suscepit, circuncisionem & cęrimonias legis in Concilio Hierosolymis abrogauit, tunc eius potestatis vsum, & actum demonstrauit. Quæ cum ita sint, primo hoc libro ante omnia de habitu potestatis, siue de ipsa in se potestate Petro à Christo tradita, mox de eius vsu, & exercitatione, demum de Petri ad Vrbem aduentu, obitu, & potestate successoribus relicta verba faciam, quæque contra ab aduersarijs afferuntur accuratè omnia & manifeste dissoluam; duobus vero sequentibus libris, reliqua, quæ hoc argumentum consequuntur, expediam. Secundo enim Romanorum Pontificum potestatis vsum aperiam. Tertio, quæ contra ab aduersarijs proferuntur, argumenta conuellam.

ONVPHRII PANVINII VERONENSIS

Fratris Eremitæ Augustiniani, Sacræ Theologiæ professoris

DE PRIMATV PETRI

Et Apostolicæ Romanæ Sedis potestate

CONTRA CENTVRIARVM AVCTORES

LIBRI PRIMI

PARS PRIMA.

Vnitatem, siue Primatum vnius in Ecclesia Christi necessarium fuisse demonstratur. Cap. I.

VNITATEM in Ecclesia Catholica planè necessariam fuisse IESVS CHRISTVS docuit, prophetæ prædixerunt, sancti Patres sanxere. Ille quidem, quum vnum ouile, idest vnam Ecclesiam, & vnum pastorem futura prędixit: & in cœlum ascendens, summum Ecclesiæ suæ pastorem constituit beatum Apostolum Petrum, à quo tanquam capite, reliqua Ecclesiæ membra regerentur; ne inuicem ipsa secum dissentirent, & *Ioan. 10. C.*

B dice-

Cor. 1. B. dicerent, alius ego sum Apollo, alius ego sum Cephæ, alius Pauli, quinimmo ne inter ipsos quoque magnos Apostolos oriretur contentio, quis eorum principem locum obtineret, ex prophetis vero Ezechiel cap. 34. Et suscitabo super oues meas pastorem vnum, qui pascat eas. Et cap. 37. Pastor vnus erit omnium eorum. Et Oseæ cap. 1. Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibimet caput vnum. At ex sanctis Patribus præcipuus D. Cyprianus in epistola ad Iubaianum ita scribit. Manifestum est autem vbi, & per quos remissa peccatorum dari possit, quę in baptismo scilicet datur. Nam Petro primum Dominus, super quem ędificauit Ecclesiam, & vnde vnitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit. &c. Et paulo post. An ad Ecclesiam venturus est? quę vna est, & super vnũ, qui claues eius accepit Domini voce fundata est? &c. Et in libro de vnitate Ecclesię catholicæ scribit. Hoc eò fit fratres dilectissimi dum ad veritatis originem non redditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret, & examinet, tractatu longo, atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum:

Matt. 16. C. Ego (inquit) tibi dico, quia tu es Petrus, & super istam petram ędificabo Ecclesiam meam, & portę inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quę ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionem suam dicit; Pasce oues meas. SVPER ILLVM VNVM AEDIFICAT ECCLESIAM, ET ILLI PASCENDAS MANDAT OVES. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat:

Ioan. 20. E. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum: Si cui remiseritis peccata, remittentur illi si cui tenueritis, tenebuntur; tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctoritate

tate

tate disposuit. Hoc erant vtique & cęteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio prædíti & honoris & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur. ET PRIMA. VT PETRO DATVR, VT VNA CHRISTI ECCLESIA, ET CATHEDRA VNA MONSTRETVR, ET PASTORES SVNT OMNES, ET GREX VNVS OSTENDITVR, QVI AB APOSTOLIS OMNIBVS VNANIMI CONSENSIONE PASCATVR. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex persona Domini designat & dicit: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suę, electa genitrici suę. Hanc Petri vnitatem, qui non tenet, tenere se fidem credit? QVI CATHEDRAM PETRI SVPER QVAM EST ECCLESIA FVNDATA DESERIT in Ecclesia se esse confidit? Quando & beatus Paulus Apostolus hoc doceat, & sacramentum vnitatis ostendit, dicens. Vnum corpus & vnus spiritus, vna spes vocationis vestrę, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus. Quam vnitatem firmiter tenere, & vindicare debemus, maxime nos Episcopi, qui in Ecclesia prędidemus, vt Episcopatum quoque ipsum vnum, atque indiuisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida prçuaricatione corrumpat. Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia vna est, quę in multitudinem latius incremento fęcunditatis extenditur: quomodo solis multi radij sunt, sed lumen vnum, & rami arboris multi sunt, sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et quomodo de fonte vno plurimi riui defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copię largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle solis radium à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: A fonte pręcide riuum, præcisus arescet: Sic & Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in

Cant. 6.

Eph. 4.

vniuersam terram copia vbertatis extendit: profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur. Adulterari non potest sponsa Christi: incorrupta est & pudica: vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. &c. Ita D. Cyprianus. Cuius verba ita citauimus, vt nuper Romæ excusi codices habent, additis nonnullis, quæ partim in scriptis aliquot Cypriani exemplaribus, partim apud Bedam, Anselmum Lucensem, Iuonem, & Gratianum reperta sunt.

Idem libro primo epist. 3. ad Cornelium Papam. Quales putas esse eos, qui sacerdotum hostes, & contra Ecclesiam catholicam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec futuri iudicij vltione, terrentur? Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur. Nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur: cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quicquam moueret: nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post coepiscoporum consensum, iudicem se iam non Episcopi, sed Dei faceret. Nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæresim conderet, nisi si ita est aliquis sacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, vt putet sine Dei iudicio fieri sacerdotem, cum Dominus in
Mat. 10. D. Euangelio suo dicat: Nonne duo passeres asse veneunt, & neuter eorum cadit in terram sine patris vestri voluntate? Et infra. Petrus tamen super quem ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & Ecclesiæ voce respondens. &c. Et infra. Post ista adhuc insuper pseudepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram, atque Ecclesiam principalem

lem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides (Apostolo prędicante) laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.

Idem libro eodem epist. 6. ad Magnũ. Ecclesia enim vna est, quę vna & intus esse & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatione successit, & quem prӕter sacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit, Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à se ipso ordinatus est: habere namque aut tenere Ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est. Foris enim non est Ecclesia, nec scindi aduersum se aut diuidi potest, sed inseparabilis atque indiuiduӕ domus vnitatem tenet. &c. Et infra. Dominus insinuans nobis vnitatem, de diuina auctoritate venientem ponit & dicit: Ego & pater vnum sumus: ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam, denuo dicit: Et erit vnus grex, & vnus pastor. Si autem grex vnus est, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? aut pastor haberi quomodo potest, qui (manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea presidente) nemini succedens, & à se ipso incipiens, alienus fit & profanus, dominicӕ pacis ac diuinӕ vnitatis inimicus, non habitans in domo Dei, idest, in Ecclesia Dei, in qua non nisi concordes atque vnanimes habitant, loquente in Psalmis Spiritu Sancto & dicente, Deus qui habitare facit vnanimes in domo? Denique vnanimitatem Christianam firma sibi atque inseparabili charitate connexam, etiam ipsa Dominica sacrificia declarant. Nam quando Dominus corpus suum panem vocat, de multorum granorum adunatione congestum, populum nostrum, quem portabat, indicat adunatum. Et quando sanguinem suum

Io. 10. E.

Psal. 67.

vinum

vinum appellat, de botris, atq; acinis plurimis expressum, atque in vinum coactum, gregem item nostrum significat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Et infra in eadem. Hi nunc Ecclesiam scindentes, & contra pacem atque vnitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere conantur. &c.

Idem libro eodem epist. 8. ad plebem. Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit: Adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcunque humano furore instituitur, vt dispositio diuina violetur.

Idem libro eodem epistola 12. Quando & baptisma vnum sit, & Spiritus Sanctus vnus, & vna Ecclesia, à Christo Domino super Petrum origine vnitatis, & ratione fundata.

Idem lib. 2. epist. 10. ad Cornelium Papam. Hoc enim vel maxime frater & laboramus, & laborare debemus, vt vnitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus: & quod in nobis est palabundas & errantes oues, quas quorundam peruicax factio, & hæretica tentatio à matre secernit in Ecclesiam colligamus, illis solis foris remanentibus, qui in obstinatione sua, vel furore perseuerarunt, & ad nos redire noluerunt, discretionis & separationis à se factę, & Ecclesiæ derelictæ ipsi rationem Domino reddituri.

Idem lib. 3. epist. 13. ad Stephanum Papam. Cum Nouatianus sententiam retulerit se foris esse cępisse, nec posse à quoquam nostrum sibi communicari, qui Episcopo Cornelio in catholica Ecclesia de Dei iudicio, & cleri, ac plebis suffragio ordinato, profanum altare erigere, & adulteram cathedram collocare, & sacrilega contra verum sacerdotem sacrificia offerre tentauerit. Et infra. Dirigantur

tur in prouinciam & ad plebem Arelate consistentem à te litteræ, quibus abstento Marciano alius in locum eius substituatur.

Et lib. 4. epist. 2. ad Antonianum. Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei, & Christi eius iudicio, de clericorum penè omnium testimonio, de plebis, quę tunc affuit suffragio, & de sacerdotum antiquorum, & bonorum virorũ collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest, cum locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret. &c. vt habetur 7. q. 1. c. factus apud Gratianum. Et infra in eadem, de eodem Cornelio loquens, ita scribit. Sedisse intrepidum Romæ in sacerdotali cathedra eo tempore, quo Tyrannus infestus sacerdotibus Dei, fanda, atque infanda comminaretur, cum multo patientius, & tolerabilius audiret leuari aduersus se ęmulum principem, quã constitui Romę Dei sacerdotem. hactenus Cyprianus. Quibus verbis satis ostenditur, & primatus vni Petro, & item successoribus datus. Cum vnius Ecclesiæ Christi vnum caput semper fuisse ostendant, super alios Episcopos, ita vt ipse abstinere, idest remouere, & substituere alios Episcopos posset, & non reliqui omnes sine eo.

Idem in lib. de vnitate catholicæ Ecclesiæ. Dominus in Euangelio, cum spei & fidei nostræ viam compendio breuiante dirigeret: Dominus Deus tuus (inquit) Deus vnus est. &, Diliges Dominum Deum tuum de toto corde tuo, & de tota anima tua, & de tota virtute tua. Hoc est primũ mandatum, & secundum simile huic: Diliges proximum tuum tanquam te. In his duobus præceptis tota lex pendet & prophetæ. Vnitatem simul & dilectionem magisterio suo docuit, prophetas omnes, & legem præceptis duobus inclusit. Quam vero vnitatem seruat, quam dilectionem custodit, aut cogitat, qui discordiæ furore vesanus Ecclesiam scindit, fidem destruit, pacem turbat, charitatem dissipat, sacramentum profanat? &c. Et infra. Deus vnus est,

Mar. 12. C.

est, & Christus vnus, Ecclesia eius vna, fides vna, & plebs in solidam corporis vnitatem concordiæ glutino copulata. Scindi vnitas non potest, nec corpus vnum dissidio compaginis separari, nec diuulsis laceratione visceribus in frustra discerpi. Quicquid à matrice discesserit, seorsum viuere & spirare non poterit, substantiam salutis amittit.

Idem in libro de exhortatione martyrum, ad Fortunatum cap. 11. Cum septem liberis planè copulatur & mater origo, & radix, quæ Ecclesias septem postmodum peperit, ipsa prima & vna super Petrum Domini voce fundata.

Idem ad Iubaianum de Hæreticis baptizandis. Quò venturus est qui sitit? vtrum ne ad hæreticos, vbi fons & fluuius aquæ vitalis, omnino non est? an ad Ecclesiam, quæ vna est, & super vnum qui claues eius accepit Domini voce fundata est? Hæc est vna quæ tenet, & possidet omnem sponsi sui gratiam, in hac præsidemus, pro honore eius atque vnitate pugnamus, huius & gratiam pariter & gloriam fidei virtute defendimus.

Idem ad Pompeium contra epistolam Stephani. Traditum est nobis quod sit vnus Deus, & Christus vnus, & vna spes, & fides vna, & vna Ecclesia, & baptisma vnum, non nisi in vna Ecclesia constitutum, à qua vnitate quisquis discesserit, cum hæreticis necesse est inueniatur, quos dum contra Ecclesiam vindicat, sacramentum diuinæ traditionis impugnat. Cuius vnitatis sacramentum expressum videmus etiam in Cantico Canticorum, ex persona
Cant. 4. Christi dicentis: Hortus conclusus, soror mea, sponsa mea fons signatus, puteus aquæ viuæ, paradisus cum fructu pomorum. Si autem Ecclesia eius hortus conclusus est, & fons signatus, quomodo in eundem hortum introire, aut bibere de fonte eius potest, qui in Ecclesia non est? Item Petrus ipse quoque demonstrans & vindicans vnitatem mandauit, & monuit, nisi per vnum solum baptismum,

vnus

vnius Ecclesiæ saluari non posse. In arca (inquit) Noe pauci, idest, octo animæ saluæ factæ sunt per aquam, quod & nos similiter saluos faciet baptisma. Quam breui & spirituali compendio vnitatis sacramentum manifestauit: Nam vt in illo mundi baptismo, quo iniquitas antiqua purgata est, qui in arca Noe non fuit, non potuit per aquam saluus fieri, ita nec nunc potest per baptismum saluus videri, qui baptizatus in Ecclesia non est, quæ ad arcæ vnius sacramentum dominica vnitate fundata est. *1. Pet. 3.*

D. Optatus Afer Episcopus Mileuitanus libro 2 contra Parmenianum, & alios Donatistas. Ergo, quia probamus eam esse Ecclesiam catholicam, quæ sit in toto terrarum orbe diffusa, eius iam commemoranda sunt ornamenta, & videndum vbi sint quinque dotes, quas tu sex esse dicis: inter quas cathedra est prima; vbi nisi sederit Episcopus, coniungi altera dos non poterit, qui est annulus. Videndum qui, & vbi, prior cathedra sederit, si ignoras disce, si nosti erubesce. Ignorantia tibi adscribi non potest. Restat ergo vt noueris, scientem errare peccatum est; nam ignorantibus nonnunquam solet ignosci. Igitur negare non potes, scire te in Vrbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas appellatus est: in qua vna Cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus & præuaricator esset, qui contra singularem Cathedram, alteram collocaret. Ergo Cathedra vnica quæ est prima de dotibus sedit prior Petrus, cui successit Linus; Lino successit Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Euaristus &c. Hanc igitur Ecclesiæ suæ vnitatem sapiens Dominus tanquam prudentissimus Dauid attendens; Eum elegit atque instituit, qui suadente sancta matre Bersabee sederet super solium suum, & regnaret pro se in Ecclesia sancta sua, quem non vngerent Sadoch sacerdos, & Na- *Ann. Christi 380.*

than propheta, sed ipse summus omnium Rex & sacerdos, Iesus, sanctissimis suis verbis consecraret. Quod vt accuratius perscrutemur B. Ioannis Chrysostomi verba huic argumento opportuna de duabus Christi Ecclesijs, terrena & cœlesti subijcere operæpretium duximus. Is homilia 14 in psalmum 14 ita scribit. Videamus autem etiam per anagogicam contemplationem, quid sit tabernaculum, & quid sit mons Dei, & quomodo oporteat primum habitare in Tabernaculo, & ita habitare in monte Dei; Tabernaculum Mosis & templum Salomonis ferebant imagines & figuras duarum Dei Ecclesiarum, eius quę est in mundo, & eius quæ est in cęlis. Ecclesiæ quæ est in mundo, imago est Mosis Tabernaculum: Ecclesiæ autem quæ est in cœlis, templum, quod est in monte. Duæ Ecclesiæ numero, vna autem modo fidei. De ea quæ est in mundo dicebat Dominus, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.
Heb. 12. Et de cœlesti Apostolus, Accessistis ad montem Sion, & Ciuitatem Dei viuentis Hierusalem cœlestem, & ad multorum millium Angelorũ frequentiam, qui conscripti sunt in cœlis, hactenus Chrysostomus. Igitur Iesu Christo ad patrem, & ad cœlestem Ecclesiam ex terrena reuersuro necesse omnino fuit aliquem Ecclesiæ ab se in terris constitutæ præsidem relinquere, qui eius Vicariam potestatem retineret, ad quem tanquam iudicem & pastorem omnes Christi ouiculæ in terrena Ecclesia commorantes confluerent. Quum enim (vt supra Ioannes Chrysostomus tradidit) duplex Ecclesia sit cœlestis & terrena, nulli dubium, terrenam, quæ alio nomine militans appellatur, & quæ adhuc in hoc sæculo peregrinatur, per fidem à Deo instar cęlestis effigiatam fuisse, de qua loquitur Ioannes in Apocalypsi capite 21. Vidi Ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cęlo, à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. At nemo pius dubitat principatus ordinem esse in cęlo, vbi mansiones multæ sunt. Ibi enim est

est Deus ipse, tum nouem Angelorum chori, ad hæc Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, & alij beati suis ordinibus distincti. Eadem ratione in terrena Ecclesia sunt Clerici, Diaconi, Presbyteri, Episcopi,& supremus Pontifex. Hunc ordinem Ecclesiasticum explicat Paulus ad Ephesios cap.4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas. De eodem Dionysius qui duobus libris terrenæ, cœlestisque hierarchiæ similitudinem explicauit ita scribit, cap. 6. Ecclesiast. hierar. Nostra hierarchia à Deo traditis ordinibus sancte disposita, sanctis & cœlestibus hierarchijs conformis est. Nam ibi sunt Principatus, Virtutes, Dominationes, Throni, vt testatur etiam Apostolus. Quare longe conuenientissimum est, vt quemadmodum in cœlis est omnium caput pastorum, princeps & primum Ecclesiæ fundamentum Christus, ita in terris sit aliud ministeriale caput Ecclesiæ terrenæ pastor & consequens fundamentum. Qua propemodum ratione vsus est Diuus Gregorius Nazianzenus in apologetico sic. Malum est & inutile vel omnes fieri velle rectores, vt nullus qui regi debeat, iam supersit, vel rursum regendi officium neminem velle suscipere per quod scilicet claudicare continuo, & labefactari poterit omne corpus Ecclesiæ, vbi nam autem & à quibus celebrarentur sacrosancta mysteria, quæ sursum ferunt, quod quidem maximum eorum quæ apud nos sunt ac plurimi faciendum est, si non sit Rex, neque Princeps, neque sacerdotium, neque sacrificium nihil denique eorum quibus tanquam maximis pro ingentibus sceleribus suis, prior ille populus incredulus mulctatus est? Hinc D. Gregorius Magnus Epistola 52. lib.4. ad vniuersos Episcopos Galliarum scribit. Ad hoc diuinæ dispositionis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores mino-

ribus dilectionem impenderent, vera concordiæ fieret ex di uersitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. Quia vero quæq. creatura in vna, eademq; qualitate gubernari vel viuere non potest, cœlestium militiarum exemplar nos instruit. Quia dum sunt angeli, sunt archangeli, liquet quod non æquales sunt, sed in potestate, & ordine (sicut nostis) differunt vnus ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccato sunt, istam constat esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se dispositioni libenter submittere, cui nouit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax, & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Vnumquodq. igitur tunc salubriter completur officium, cum fuerit vnus, ad quem possit recurri, præpositus; hæc Gregorius.

Et D. Bernardus de consideratione ad Eugenium Papam lib. 3. graphicè eadem describit sic. Nec vilem reputes formam hanc, quia in terra est, exemplar habet e cęlo.
Ioan. 5. Neq; enim filius potest facere quicquam nisi quæ viderit
Exo. 55. patrem facientem, præsertim cum ei sub Moisis nomine dictum sit. Vide omnia facias secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est, viderat hoc qui dicebat. Vi-
Apoc. 21 di Ciuitatem sanctam Hierusalem nouam, descendentem de cœlo, à Deo paratam. Ego enim propter similitudinem dictum reor, quod sicut illic Seraphim & Cherubim, ac cæteri quique vsq; ad Angelos, & Archangelos ordinantur sub vno capite Deo. Ita hic quoque sub vno summo Pontifice primates vel Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri vel Abbates, & reliqui in hunc modum. Non est paruipendendum quod & Deum habet auctorem, & de cœlo ducit originem. Quod si dicat Episcopus, nolo esse sub Archiepiscopo, aut Abbas, nolo obedire Episcopo,

pô, hoc de cœlo non est, nisi tu forte Angelorum quempiam dicentem audisti, nolo sub Archangelis esse, aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem subesse cuiquam nisi Deo &c. hactenus Bernardus. Neque vero vellem quempiam à me in hisce rebus demonstrandis argumenta, & demonstrationes mathematicas requirere; multa enim quę Dei voluntate contingēter constituta sunt, demonstrari humanis rationibus non possunt: probabiles tantum rationes aliquot afferemus, quæ cuilibet pio homini facere satis debent, vt sensum suum obsequio Christi, & Ecclesię eius venerationi deuinciat. Cęterum superioribus exemplis confirmandis, & hoc animaduersione dignum est: Decet enim in Ecclesia catholica eundem ordinem Ecclesiasticum sub vno capite Romano Episcopo esse, qui fuit tempore veteris legis in Synagoga, cui omnia in figura contingebant. Et ideo tanto maior est vnitas in Ecclesia, quanto sacerdotium Euangelicū est excellentius legali, & quanto figuratum est excellentius figura; quamquam inter vtraque aliqua sit etiam similitudo. At regimen Synagogæ fuit monarchicum, in quo vnus summus sacerdos, qui cunctis sacerdotibus pręesset constitutus fuit: cuius tanta potestas erat, vt qui ei non obtemperasset, morte dignus censeretur, quemadmodum Deuteronomij cap. 17 scriptum est. Et facies quandocunque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Deo tuo ex decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferetur malum de Israel. Ordinatus autem est Aaron summus sacerdos iussu Domini Leuitici capite 8. & à Mose consecratus. Hanc Ecclesiæ vnitatem Christus maxime desiderauit, rogans patrem vt vnum simus: & ideo Apostolus ad Corinthios ait. Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schis-

mata.

mata. At vero cum variæ quæstiones in fide & ritibus Ecclesiasticis exoriantur, nisi esset is a quo cunctæ hæ dubitationes explicarentur, Ecclesia innumeris iamdiu distracta fuisset schismatis, erroribus, discordijs, & vnitas Ecclesię diuisa esset, ita vt in vnaquaque diœcesi singularis exorta fuisset hęresis, quare recte dixit D. Thomas Aquinas lib. sentent. 4. d. 24. q. 3. ar. 2. ad 3. q. Oportet si ista vnitas debet conseruari, quod sit aliqua potestas regitiua respectu totius Ecclesię, supra potestatem Episcopalem, qua vnaquęque specialis Ecclesia regitur, & hæc est potestas Papæ, & ideo qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores Ecclesiasticæ vnitatis. Atq; ita fides nostra quacunq; secta deterior esset, si emergentibus rebus dubijs vel discordijs non haberemus primum ad quem tuto possemus accedere, qui in rebus fidei certam & veritatem consentaneam sententiam proferret: quomodo etiam optimus legislator Christus suam Ecclesiam ita reliquisset truncam & capite mutilam; cui tamen sese nihil omisisse ipse per prophetam Esaiam docet, cum ait. Quid vltra debui facere vineæ meę, & non feci? Quare ad schismata vitanda ad errores excindendos oportet vt sit in Ecclesia supremus quispiam rector, & doctor, apud quem etiam summa auctoritas sit in rebus dubijs fidei definiendis, & quamuis Iesus sit verus sponsus Ecclesię, & omnium fidelium caput, atq; in cœlis existens Ecclesiam suam regere possit, tamen voluit eam viuentis, pręsentisq; hominis nutu & auctoritate gubernari, qui eius ministeriale caput esset, quod nobiscum versaretur, ad quod possemus accedere, & nostras ei morum fidei & religionis caussas, lites & dubitationes exponere, & quid in eis agendum, tenendum, credendumq; sit certo & sine ambiguitate cognoscere. Hanc rem optime explicauit D. Gregorius in epistola supra citata, ad omnes Episcopos Gallię. Quia vnumquodq; salubriter tunc complectur officium, quum fuerit vnus ad quem possit recurri

prę-

prępositus. Iccirco opportunum esse perspeximus in Ecclesijs quae sub regno pręcellentissimi filij nostri Childeberti Regis sunt secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensis Ciuitatis Episcopo vices nostras tribuere, quatenus & catholicę fidei integritas, id est sanctarum quattuor synodorum Deo protegente sollicita deuotione seruetur, & si inter fratres, consacerdotesq. nostros aliqua euenerit forte contentio, auctoritatis suae vigore vicibus nempe sedis Apostolicę sanctus discreta moderatione compescat. S. igitur Gregorius pro meliori regimine, & vt salua maneret fidei integritas, voluit per Gallias vnum pręesse exemplo D. N. Iesu Christi, qui tanquam prudentissimus legislator in perfectissima lege euangelica prępositum cunctis aliquem constituit, qui nihil necessarium in synagoga neglexit, sicut iam supra ex Esaia ostendimus. Hac ratione videtur vsus fuisse Leo IX. Papa aduersus illicitas actiones Michaelis Constantinopolitani Episcopi cap. 37. cum scripsit. Ipsa corporis compositio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda sit Ecclesię vnitas. Ipsa etenim corpus est Christi. Et Apostolus dicit 1. Corinthiorum cap. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro, & sicut in vno corpore multa membra habentur, omnia autem non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo singuli autem alter alterius membra, & infra. Si totum corpus oculus, vbi auditus, & reliqui sensus? nunc autem disposuit Deus sicut voluit membra singula officio suo apta. Membrum vero officio suo non contentum, sed cupiens pręcipere alienum, conturbat corporis ordinem totum, velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfactus asperas res, aut leues, tactus tentaret discernere sapores, nonne frustra omnes paterentur? Sic singulorum ornamenta, seu indumenta non sunt omnibus membris accommoda, nec congrua, sed vnumquodque requirit sua, & abijcit aliena. Eandem rem ex-

ponit

ponit D. Bernardus lib. 3. de consideratione ad Eugenium. Erras, si vt summam ita & solam institutam à Deo vestram apostolicam auctoritatem existimas, si hęc sentis, dissentis ab eo qui ait. Non est potestas nisi à Deo, proinde quod sequitur, qui potestati resistit ordinationi Dei resistit. & si principaliter pro se facit, non tamen singulariter: denique idem ait. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non ait, sublimiori tanquam in vno, sed sublimioribus tanquam in multis. Non ergo tua sola potestas a Domino, sunt & mediocres, sunt & inferiores, & quomodo quos Deus coniunxit, non sunt separandi, sic nec quos subiunxit comparandi. Monstrum facis si manu submouens digitum facis pendere de capite, superiorem manus brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas, quam disposuit ipse, nisi tu putas alium esse, qui posuit in Ecclesia quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios Doctores & Pastores ad consummationem sanctorum in opus ministerij in ędificationem corporis Christi. Atq; hoc corpus quod vbi ipse Paulus suo vero apostolico figurans eloquio & capiti conuenientissime aptans, totum ex eo compactum perhibet, & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augumentum corporis faciens, in ędificationem sui in charitate. At cuncta hęc B. Hieronymi contra Iouinianum verbis concludamus, quibus affirmat Petrum constitutum esse Principem Apostolorum. Cuius rei causam addit, vt capite constituto schismatis tolleretur occasio; quare solidè nostra persistit sententia, Primatum à Christo in Ecclesia constitutum fuisse. Quem cum condere decreuisset admirabili planè mysterio inchoauit, & vt infra demonstrabo, perfecit. Tarda enim, & in plures partes opere distributo, longa cunctatione, & in creando successore vsus, vt magnitudinem, & excellentiam demonstrauit,

uit, docuitq; egregius omnium magister in grauissimis rebus temerè non esse à nobis festinandum, & magnis cœtibus eos homines præficiendos, qui amore in Deum, prudentia in rebus agendis, & vitæ innocentia excellerent.

Primatum in persona Beati Petri Apostoli in Ecclesia à Christo institutum fuisse aliquot Euangeliorum testimonijs explicatis ostenditur. Cap. II.

DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS vt B. Petrum, quem à mundi initio Vicarium suum destinauerat, primum in terris vidit ad se à fratre Andrea adductum illico ei vni dixit. Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Res plane maxima animaduersione digna. Nam quod ei vni, cæteris Apostolis non solum absentibus, sed nec dum vocatis, promisit Petri scilicet appellationem, ei soli apud Cęsaream Philippi eandem contulit: cum enim Christus in medio Apostolorum, quorum è numero Vicarium suum electurus erat, existens, interrogatione quadam generali & omnibus communi quæsiuisset, ijs verbis eos appellans. Quem me dicunt homines esse filium hominis? Cumq; aliorum hominum de se sententias illis referentibus audiuisset, subiunxit. Vos autem quem me esse dicitis? Ad quam interrogationem cum solus Petrus respondisset, dicens. Tu es Christus filius Dei viui, confestim Christus audita hac eius prima, & illustri de diuinitate sua confessione, quam non caro & sanguis, sed pater eius cœlestis ei reuelauerat tanquam eum inuenisset, cui primum in regenda Ecclesia sua locum daret, quasi manu apprehensa eum ducens, vt in cathedra collocaret. Et ego (subiecit) dico tibi, tibi inquam vni, quia quod te dixeram vocandum Cepham, tu nunc es, sci-

Ioan. 1. F.

Matt. 16. B.

licet Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. quemadmodum vni Petro non solum Cephæ nomen indidit, sed & claues regni cœlorum se daturum pollicitus est, ita soli Petro quũ à mortuis surrexisset claues regni cœlorum contradidit; Vbi cum omnes essent Apostoli, ad eum tamen solum conuersus, ait. Simon Ioannis diligis me plus his? pasce agnos
Ioan. 21. meos. Ita vt Christi consilium & propositum, satis pateat, vt Petrum Vicarium suum in terris constitueret. Ad quod ostendendum alia quædam cognitu digna persequamur. Hoc enim in primis demonstrauit, quum nomini, quod is acceperat à patre, alterum a suo deductum adiunxit, Petrumq; à petra eum denominauit, petra autem (vt ait Apostolus) erat Christus. Vnde liquido constat Christum, dum Simoni filio Ionæ nomen suum impartiret, personam Simonis ita commutasse, vt ex priuata publicam, ac suam ipsius repræsentantem redderet. Quod etiam verba quæ sequuntur multo clarius patefaciunt, cum ait; Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. His enim verbis Petro eum locum, eamq; conditionem tribuit Christus, quæ ipsius propria erat, vt ea vocaretur petra, quæ pondus ędificij Ecclesiæ suæ sustineret; sic enim ostendit eum populi sui principem fore, sed euidentius multò hoc idem facit in verbis subsequentibus, cum enim dixisset; Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, statim adiunxit. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. His enim videtur eam auctoritatem, potestatem, ac iurisdictionem quæ Christo soli, vt vero Ecclesiæ capiti conuenit, ab ipso fuisse
Luc. 22. ore proprio singulariter Petro concessam. Hunc Matthæi locum Lucas maxime explicat, cum enim in nouissima cœ-

na

na facta esset contentio inter Apostolos, quis eorum maior esse videretur, ille postquam eos super inani hac altercatione obiurgasset, monuissetq́, humilitatem sectandam esse imminente passionis tempore, quo ipse è mundo transiturus erat ad patrem, ad Petrum statim conuersus ipsum cæteris maiorem & omnium caput affirmat futurum. Ad eum enim quem non Petri, sed Simonis nomine appellauit, sic dixit. Simon Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret tanquam triticum; ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. In quibus verbis hoc primum considerandum, quod Christus de periculo impendente vniuerso gregi loquens, nõ ad multitudinẽ, sed tantum ad vnum Petrum verba facit, illum vnum admonens de eo quod omnibus euenturum erat, quid ita? nisi quia hoc fieri semper solet (vbi multitudo aliqua ab vno regitur) vt quicquid ad rem multitudinis pertinet, si periculum immineat, ad illum qui pręest, primum referatur, vt per vnum multorum saluti prouideri possit. Hoc sanè animo Christus de communi Ecclesiæ periculo Petrum vnum admonuisse declarant eius verba, quæ statim sequuntur. Cum iam de remedio loquens ad eundem Simonem verba dirigit. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. An hæc verba interprete indigent, vt intelligantur? Cum ita sint aperta, vt etiam quę supra ex Matthęo citaui, exponãtur? Quod enim ille scribit Simon Bar Iona fidem suam de Christo filio Dei viui profitenti ipsum Christum dixisse, Tu es Petrus, idem Christus eundem Simonem alloquens alijs verbis exprimit, cum dicit. Ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua; cum enim fides eius corroborata fuit oratione Christi ne deficeret, tum is ex Simone tanquam ex lapide fragili factus est firma petra. Quod autem ibi dictum est ei à Christo. Et super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, idem sic

alijs verbis dicitur. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, quorum fides infirma vel vacillans firma Petri fide confirmatur, & super eum iam petram factum ędificati dicuntur. Cum denique contra periculum, quod imminet à portis inferi, vt exprimit Matthęus, & Lucas contra Satanam expetentem cribrare Ecclesiam, vt triticum, idest contra omnes diaboli insidias expetentis Ecclesię ruinam vnum à Christo remedium proponatur, quod consistit in vnius Petri fide, ipsius Christi oratione corroborata ne vllis tentationibus victa succumbat, & deficiat, vt in eadem posset fratres suos confirmare. Hoc aperte declarat eum positum esse tanquam petram in fundamento Ecclesię, & super eam Ecclesiam ędificari. Quod autem is sit verus sensus illorum verborum, & hic ordo in Ecclesia Christi pro ea conseruanda institutus fuerit, vt cum ipse, qui est verus & summus Pontifex & Pastor omnium suis precibus Vicarium suum in fide confirmarit, per eum confirmentur reliqui Episcopi & Pastores, qui proprie appellantur fratres eius, vt per eos postea vniuersa fidelium multitudo ędificetur, & in fide confirmetur plenius intelligitur si consuetudinem Ecclesię optimam verborum Christi interpretem consuluerimus, hoc autem semper reperietur Satana nunquam non expetente Ecclesiæ pacem turbare, quod statim ostendere cœpit postquam Christus corporalem suam præsentiam à grege subtraxerat, vt quęque pars eius laborare cępit per Petri fidem fratres confirmantem à vexatione liberatum fuisse; huius rei exemplum in Concilio Hierosolymitano primum est demonstratum, in quo cum Petro pręsente magna conquisitio de fide fieret, Satana iam Ecclesiam cribrante, & in diuersas sectas trahente, tum tandem illa seditio est sedata, & pax Ecclesiæ restituta, cum Petrus in medio fratrum suam fidem professus, reliquos pastores in eadem confirmauit, per quos posteaquam vacillare cœperat, pars gregis in fide confirmata fuit, hoc deinceps factum

ctum est per Petri successores fidem eius sequentes. In reliquis omnibus, quæ secuta sunt concilijs, in quibus multo illustrius quam Petro viuente compertum fuit, & quales essent Satanę conatus expetentis cribrare Ecclesiam, & quanta ad eos reprimendos extiterit vis huius singularis remedij, quod Christus verbis illis significauit, quum ad Petrum sermonem dirigens, dixit. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, vt enim omnia remedia quærantur, quæ vnquam Ecclesia est experta contra Satanæ malitiam nunquam cessantis omni tentationis genere eam vexare, nullum cum hoc comparari poterit, quod in Concilijs generalibus adhiberi est solitum, cum singularum Ecclesiarum pastores tanquam Petri fratres per eius successores fidem ipsius sequentes confirmarentur, ad quod in omni grauiore periculo tanquam ad singulare & vnicum omnium malorum remediū vniuersa Ecclesia semper confugere consueuit, neque vllum vnquam præsentius inuenit, aut inuentura est, quia in eo summa omnium remediorum continetur. Hæc autem verissima esse veteres hactenus historias Ecclesiasticas perscrutanti manifestū erit, quibus liquido patet sensum Christi in constituendo suo Vicario verbis supra citatis significatum, & rerum euentu comprobatum fuisse. Ad Matthęi, & Lucæ testimonia, Ioannes capite 21 rem planius demonstraturus accedit; quo in loco promissas et ante mortem claues verbis illis ter repetitis; Pasce agnos meos, pasce oues meas, concessit, pastoremq; & Ecclesiæ suæ principem illum constituit. Quæ Apostoli Ioannis verba magnis mysterijs referta, & rei summam attingentia accuratius considerare, & interpretari libet. Quum ergo (inquit Ioannes) prandisset Iesus, dicit Simoni Petro; Simon Ioannis diligis me plus his? Cunctis, quæ ad ęternam, diuinamq; Iesu generationem attinerent admirandis operibus, quæ in humana natura ab eo gesta sunt salutaribus doctrinæ eius pręceptis, quibus nos instruere

voluit

voluit à magno Euangelista accuratissime descriptis, quum ad extremum mortis mysteria, & manifesta resurrectionis argumenta perdiligenter explicuisset, nil reliquum erat ad Euangelicæ narrationis explicationem, quam vt Ecclesiæ suę sanctæ institutionem, necessariamq. cuilibet reipublicę gubernationem, quemadmodum ab ipso Christo corporalem suam præsentiam à grege subtracturo ordinata fuerat, dissereret. Ipsum itaque Ecclesiæ initium, quod nimirum ex Iudęo & Gentili populo constitit, magno illo suo prandio, quod paulo ante retulit Euangelista, designauit. In eo namq. prius piscis ille prunis superpositus, Iudęus videlicet populus, qui & singulari numero exprimitur, ante discipulorum Christi aduentum describitur, deinde vero pisces illi quos Apostoli cœperunt, gentium scilicet populi Græcus, Romanus, Barbarus qui recte multitudinis numero designantur ex cunctis mundi regionibus capti, vnam Iesu Ecclesiam construunt. Quapropter & vnus ille prunis superpositus, & plures alij, quos cœperunt Apostoli, vnus tantummodo piscis ab Euangelista nuncupatur, ita enim ait. Et venit Iesus & accipit panem & dat eis, & piscem similiter. Hęc est itaque Ecclesia nostra, beatum illud conuiuium, in quo panis apponitur Dominus ipse noster Iesus Christus, atq. vnus ac multi pisces Iudaicus & Gentium populi in vnum non Iudaicum aut Gentilem, sed Christianum populum conflati, & vnus piscis atque vnum corpus effecti. Quoniam vero nulla domus, nulla Ciuitas, nulla omnino respublica sine legitimo principe ac gubernatore consistit, sicut nec vllum aliquod corpus sine capite, Dominus eum eligere constituit, qui post ipsius corporalem absentiam Ecclesiæ suę præsideret. Hoc igitur est, quod Beatus Euangelista ait. Quum ergo prandissent cum iam videlicet ab ipso ex pane & piscibus constructa esset Ecclesia, & iam tempus adesset, quo exigi videbatur, vt Christus animum suum aperiret (statuerat enim antea munus

illud

illud, quod ipse in terris gerebat alicui homini ascendens in cœlum committere) Petrum eo nomine appellauit, quod à patre carnali impositum habebat, eiq; dixit. Simon Ioannis diligis me plus his? Non interrogat Iesus Petrum, vt sciat an se amet, qui noscit secreta hominum, atque ipsas etiam cogitationes, sed vt exemplo suo doceret in constituendis Ecclesiarum pastoribus quid potissimum obseruandum esset, & quærendum. Simon (inquit) Ioannis diligis me plus his? Non quęrit Iesus in Petro, neq; in rectoribus Ecclesiæ suę nobilitatem generis, patriæ splendorem, fumosas maiorum imagines. Nihil horum curæ est Iesu, quę ad rem Ecclesię non pertinent. At quid? Simon Ioannis diligis me? Felix Ecclesia si in eligendis eius pastoribus sanctissima hęc obseruaretur forma, quam obseruauit Christus in Petro, vt ille ordinaretur in Ecclesia qui diligeret, non qui degluberet Ecclesiam. Nihil magis requirit Iesus in pastore quam amorem. Oues Christi docere potest & malus pastor, & qui eas odit, & rapit: pascere non potest nisi qui diligit; doctos multos & nobiles facile est reperire pastores, amatores Ecclesię paucos. Hos potissimum elegit ad Ecclesias suas Iesus, qui potissimum diligunt. Diligit Ioannem, elegit Petrum, diligit sibi cariorem, elegit Ecclesiæ vtiliorem. Diligit innocentem, elegit lapsum, vt qui ipse pœnituerit, facilius pœnitenti indulgeat, ac benignius nouerit misereri, qui secum misericorditer actum meminerit. Dicit ei etiam; Domine tu scis, quia amo te. Amorem profitetur Petrus, & eum testem citat amoris sui, quē sciebat auctorem, etiam Domine, ex conscientia sua dicit. Tu scis quia amo te ex scientia Iesu; scientiæ Iesu magis credidit quam conscientię suę, ac si diceret. Ego quidem existimo me vehementer te ipsum amare; nam in amorem tuum propensum esse me sentio, tu tamen plenius nosti num vere te amem, idcirco non aliud mihi promitto, non aliud tibi quicquam respondeo, quam quod ex tuo

pendet

pendet iudicio. Tu scis Domine, quia amo te. Quòd ego te amem, amoris mei mihi conscius profiteri non dubito, quòd vero te plus cęteris amem, affirmare non audeo. Dicit ei, Pasce agnos meos. Nullum gratius, iucundius, acceptiusue Deo obsequium est, quam animarum cura. Pasce, inquit, amanti Petro Iesus agnos meos. Nihil a te pro me requiro Petre. Pro Ecclesia tantum mea laboro, pro agnis & ouibus meis sollicitus sum. Gratis tibi trado agnos meos, gratis eos pasce. Pasce agnos meos, quod ego plus omnibus diligo, cui potius commendem, quam tibi qui me plus omnibus diligis? Commendaui matrem meam discipulo, quem plus quam cęteros diligo. Commendo tibi Ecclesiam meam, à quo plus quam a cęteris diligor. Magnum est quod commendaui Ioanni, maius omnibus est quod commendo tibi. Maior est enim Ecclesia vniuersa quam mater mea, cum ipsa quoque maior sit pars Ecclesię meę. Vide igitur cui obnoxius eris poenę, si malè habueris Ecclesiam meam, cum in ea male tractanda multo grauius peccaturus sis, quam si malè habeas matrem ipsam meam. Vide quantum tibi trado. Trado tibi amanti & matrem meam, & fratres meos, qui trado agnos meos & oues meas. Trado tibi terrarum iura, cœlorum sceptra. Pasce agnos meos. Mei sunt agni, non tui, meę sunt oues, non tuę, mea est Ecclesia non tua. Hanc tibi committo custodiendam, eius hodie pastorem te constituo; caritatem à te exigo, Pasce agnos meos: Pasce verbo, pasce exemplo, pasce moribus, pasce doctrina, quos si non paueris, occidisti. Quippe alimenta negare, est necare. Nihil tibi sit antiquius quam incolumitas gregis mei, quem tibi do pascendum, non deuorandum. Hunc omni cura pasce, Pasce agnos, pasce oues, pasce infirmos, pasce fortes, pasce omnes. Dicit ei iterum, Simon Ioannis diligis me? Iterum interrogat quod sciebat, & quod potissimum ab illo volebat. Ait illi; Etiam Domine tu scis quia amo te. Idem

inter-

interroganti idẽ respondet, dicit ei, Pasce agnos meos. Dicit ei tertio; Simon Ioannis amas me? Ter interrogat, repetit, inculcat an se diligat, vt ei declararet quãta sollicitudine, desiderioq; expeteret, quod toties interrogaret, simulque omnes admoneret, ardentissimum sui amorem in pastore requiri; maxime enim quęritur, quod maxime desideratur. Ter exigit amorem à Petro Iesus, nec quemlibet amorem, sed ardentiorem, quàm aliorum Apostolorum sit, priusquam gregis sui curam illi committat, cui namq; plus committitur, plus & ab eo exigitur: Christum vero interrogasse Petrum de amore, quo ille erga se tanquam erga Dominum gregis affectus erat, & valde diligenter eum interrogasse ex ijsdem verbis liquet. Tertiò enim eandem interrogationem repetit, quorsum autem hoc? nisi quia rei omnium carissime quam coelum petens in terris relicturus esset, idest gregis sui curam amanti relinquere voluit. Hoc enim verba Christi quæ sequuntur apertè declarant, cum ter Petro amorem suum erga illum profitenti, ter ipse pascendi munus ei commendauit; bis quidem agnos, tertio autem oues, eum pastorem vniuersi gregis suo loco relinquens. Quod vt melius percipiatur, animaduertenda sunt cùm forma interrogationis, tùm tempus, & locus, forma quidem hæc fuit, quod de amore interrogans, non de illo amore, quem Petrus cum reliquis discipulis communem habebat, & sine quo nemo ne minimę quidem partis gregis idoneus pastor esse potest eum interrogauit, sed quũ tunc adessent filij Zebedei, & Thomas, qui ipsi etiam partis gregis pastores futuri essent; de amore singulari, quo prę cęteris eum amaret, Petrum interrogauit: vt in quo singularem amorem supra reliquos pastores inuenisset, singularem ei locum inter eos daret, vt quidem illorum in partem, eius autem in vniuersum, erga gregem cura emineret. Eo vero tempore hoc Christus ab eo quæsiuit, quo iam Petrus eius corporalem præsentiam se præ cęteris amare singulari

quodam,& præcipuo signo ostendit: cum enim illi vnà cum alijs discipulis in mari piscationi operam dâti Christus post resurrectionem suam se conspiciendum præbuisset, eosque etiam è littore appellasset, rogans nunquid pulmenti haberent, Petrus, vt primum à dilecto discipulo admonitus, Dominum esse cognouit, non expectans dum nauis, qua vecti erant, ad littus appelleret, statim se in mare misit, vt citius alijs ad eum ipse perueniret, qui amore eius corporalis præsentiæ omnes iam præuenerat; quemadmodum non hoc solo signo, sed multis alijs, antequam Christus moreretur, ostenderat. in quo ergo Christus maius desiderium, & maiorem amorem corporalis suæ præsentię cum grege inuenerat, eidem illud munus in terris commisit, ipse paulopost humanis oculis suam præsentiam subtracturus; in quo munere eius personam tanquam in terris semper præsentis in cura dilecti gregis repræsentaret. Vt autem testimonio à me supra ex Luca citato, quum Christus de fide Petri loqueretur, quæ est fundamentum pastoralis officij, ostendit, se non solum eam fidem in eo requirere, quæ non deficeret, sed quæ tanta esset vt fratres in fide infirmos, vel vacillantes confirmare posset; sic nunc de amore verba faciens, qui est tanquam principium omnis rectę administrationis pastoralis officij, cum ab eo singularem supra reliquos pastores amorem requirat, vtrunq; ostendit in animo constitutum apud se habuisse pascendi officium Petro, non commune cum alijs, sed singulare, & eximium supra alios committere; cuius rei, vel hoc etiam maximum argumentum est, quod cum sermo haberetur (vt dixi) præsentibus illis, qui in parte gregis pascendi suam operam nauaturi essent, nunquam ad illos, semper vero verba ad vnum Petrum direxit; quod sanè non fecisset si nihil præter pascendi munus cum alijs commune illi committere in animum induxisset; præsertim à Petro interrogatus, vt saltem de Ioanne quid statuisset, declararet, sed hæc infra differam: sequitur Euangelista.

Io. 21. B.

gelista. Contristatus est Petrus quod dixit ei tertio, amas me? Non frustra, aut sine maxima omnino causa contristatus est Petrus, quia dixit ei tertia vice Iesus, amas me? Timuit nimirum ne forte non amaret Iesum, quantum Iesus ab illo se vellet amari. Timuit ne simile quid audiret ab illo, quod audierat cum ei dixisset. Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Responditq; ei Iesus. Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit Gallus donec ter me neges. Iam didicerat nihil sibi confidere, & plus scientiæ Iesu quàm conscientiæ suę credere. Certè non mentiebatur animo suo Petrus, cum ad Iesum diceret. Animam meam pro te ponam, qui se facturum esse sibi persuadebat, quod dicebat, & vere paratus erat in carcerem, & in mortem cum illo ire. Nec tamen fecit, quod se facturum dixerat, sed quod dixit ei Iesus, hoc fecit. Nunc quoq; conscius quidem sibi erat ardentissimi in Iesum amoris sui, quem iam semel, & iterum professus erat, audiens tamen Iesum tertia vice interrogantem, an se amaret, contristatus est: non idcirco quod Iesus amorem suum non crederet, quem sciebat falli non posse, sed quod non tantum amorem in se ipso Christus esse intelligeret, quantum habere se crederet. Quare sibi timens contristatus est, nec audaci (vt antea) animo, sed tam humili voce quàm mente respondit. Domine tu omnia nosti. Tu scis quia amo te. Qui bis interrogatus hoc tantum dixerat, quod verum se dicere putabat. Tu scis quia amo te. Nunc sapienter præmittit, Domine. Tu omnia nosti. Ego falli possum, qui amare me dico. Tu qui omnia nosti, scis, num verum sit, quod dico. Certè tu scis, te à me amari; ego vero nescio an tantum à me ameris, quantum amari à me velis. Dicit ei Iesus. Pasce oues meas. Interrogatio mea Petre, non amoris in me tui dubitatio, sed manifestatio est; vt nouerint omnes me tibi pascendas oues meas non fuisse daturum, nisi me à te mirifice amari certo scirem.

Io. 13. D.

Noui namque neminem eas bene pascere posse,qui me non vehementer amet. Rapere quidem potest eas mercenarius, fur, & latro; pascere vero non potest, nisi qui animam suam pro eis ponere paratus sit. Propterea qui dixi tibi pasce agnos meos; dico pariter pasce oues meas. Iidem enim sunt agni mei, quæ & oues meæ. Sicut ego quoque & agnus sum & ouis. Agnus qui vere Pascha immolatus peccatum mundi tuli, ouis, quæ ad occisionem ducta, non aperuit os suum. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te, & ambulabas quo volebas; cum autem senueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis. Quod facere non potuisti, quum de te ipso confidebas, vt animam tuam pro me poneres,hoc mea muneris gratia aliquando facturus es, & animam tuam pro me pones; ne viribus, ac meritis tuis tribuas, quod beneuolentiæ meę debetur, & gratiæ. Cum esses iunior, nec tibi cura pastoralis incumberet, cingebas te,& ambulabas quo volebas, non enim tibi imminebat euangelizandi necessitas, sed multa tibi agere licebat, quæ nunc agere pastorem non licet. Ne leue esse putes pastoris officium, cum senueris, & pastoris munia exercebis, alius te cinget, & ducet quo tu non vis, non quo non velit spiritus promptus, sed quo non velit infirma caro. Cum senueris cinget te Nero, cingẽt te Romani Lictores, & ducent quo tu non vis; qui te extensis manibus tuis cruci affigent, quam vtique nolit, & abhorreat hominis natura. Ideo te interrogaui, num me diligeres; vt ostenderes quanta oporteat eum, qui me diligat, & oues meas pascat, pro me pati, & animam suam dare pro ouibus suis. Quod cum à Iesu obscurius dictum fuisset, Euangelista manifestare voluit; qui verba Iesu declarans ait. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Consueuit nimirum Ioannes, quæ nonnunquam quasi ænigmaticè à Iesu dicebantur, dilucidè interpretari,ne pretiosus nos lateret verborum Iesu thesaurus.

rus.

rus. Quis enim vnquam intelligeret de Spiritu Sancto dici, quod scriptum est. Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aquę viuæ, nisi ipse addidisset: Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Quippe quis vnquam audiuit de ventre viuentis hominis aquarum flumina emanare? Necnon & quum dixit. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quis intelligeret in ipso Iudęorum templo concionantem, de corpore suo loqui? Nunc quoque cingendum Petrum, & extensis manibus ducendum quo nolit audiens, quis existimet de morte illius & de crucis morte sermonem haberi? Hoc tamen sic interpretatur Euangelista. Hoc autem dixit (inquiēs) significans, qua morte clarificaturus esset Deū. Quibus verbis non solum mortem, sed & mortis genus, crucem scilicet, significatum ostendit, quam manuum extensione demonstrat; quod sequentia Iesu verba manifestant. Nam cum hoc dixisset dicit ei nimirum Petro: Sequere me. Quod certè non de incessu corporis, sed de imitatione, & similitudine mortis dixit, per supplicium crucis. Sequere (inquit) me. Hodie vnxi te Regem super Israel. Hodie constitui te principem populi mei. Hodie te maiorem cunctis regibus terræ, & magnis Cęsaribus feci. Hodie terrarum imperium, atque ipsorum sceptra cœlorum tradidi tibi. Nunc laudatam, quam agas tibi vitam, præscribo; nunc honestos te mores omnes edoceo; nunc cunctarū virtutum culmen, quod amplexari te volo, vnico verbo impero: Sequere me. Trium igitur Euangelistarum testimonijs, & quidem apertissimis, primatum Petri in Ecclesia institutum fuisse à Christo vidimus; in quo constituendo, maxime animaduertendus ipse Christi ordo videtur; qui primum Simonis nomen in Cephę mutandum pollicetur; deinde cum Simon, eum Christi Dei viuentis filium esse, dixit, Petri quidem nomen ei indidit, super eum Ecclesiam suam se ędificaturum exponit; pro eius se fide rogasse dicit,

&

& eum, vt fratres suos confirmaret, hortatus est: & longe maiora promittens, claues regni cœlorum, cum summa ligandi, & soluendi potestate se ei daturum pollicetur. Ea omnia à mortuis excitatus, trina illa repetitione, Pasce agnos, & oues meas, Petro tribuit, quum multa de eius ardenti amore, fide, & integritate documenta accepisset; atque ita amplissimum hoc munus, siue summam potestatem, perfectè, cumulatèque in Ecclesia sua constituit. Petro vero soli, non omnibus Apostolis dictum fuisse, Pasce oues meas, ex priori interrogatione manifeste patet, Diligis me plus his? quæ ad omnes referri non potest, sicut & illa verba, Tu es Petrus, quemadmodum supra exposui. Pascere vero idem est quod regere, reges enim pastores in sacris litteris appellantur. Pascere autem, vel regere tribus potissimum in rebus constare, sancti patres docent, quę sunt hæc, Euangelij prædicatio, sacramentorum exhibitio, improborum hominum excommunicatio. Alij alia tria, pascendi genera constituunt; exemplo, verbo, & opere. Prælatus enim, & vitæ integritate, & sana doctrina gregis sui animas, eleemosynis verò corpora pascere debet. Summi igitur in Ecclesia Dei Sacerdotis eiusmodi munus est. Is enim ante omnia curare debet, vt oues sibi creditæ, piè, integrè, & sine querela vitam traducant, vt Dei verbum sincerè prædicetur, vt peruersa hæreticorum dogmata dissipentur, vt controuersiæ de fide exortæ, congregato Christianorum sacerdotum concilio discutiantur, & sedentur; vt sacramenta rite ab inferiorum ordinum ministris tractentur, gregibusq; Episcopi & pastores ij præficiantur, qui exemplo, verbo, & misericordia populos suæ fidei creditos regere, & pascere sciant. Improbos postremo homines Ecclesiæ monita contemnentes, excommunicare, & (vt docet Apostolus) corpus eorum Satanæ tradere, vt spiritus saluus fiat: eosdem vero resipiscentes, salutari adhibita pœnitentia, Ecclesiæ vnitati restituere, & Ecclesiasticas pœnas,

in quas peccando inciderant, condonare. Hæc omnia prę-clarè explicat ex sanctis patribus Beda inter homilias ęsti-uales de sanctis, homilia in vigilijs Apostolorum Petri, & Pauli; vbi docet, multiplex esse pascendi genus. Quamuis (inquit) solertius intuendum, quòd eadem pastio gregis Dominici non vniformi, sed multimoda est solicitudine ge-renda. Nam & terrena subsidia necesse est, vt subditis re-ctor ne desint diligenter præuideat, & exempla virtutis si-mul cum verbo prædicationis eisdem solicitus impendat: & si quos aut spiritalibus, aut etiá cõmunibus eorum com-modis aduersantes deprehenderit, horum violentiæ (quan-tum valet) obsistat: ipsos quoque, cum fortè errauerint, subiectos (iuxta Psalmistæ vocem) corripiat iustus in mi-sericordia increpet, neque oleo noxiæ consensionis eorum corda demulceat. Et hoc enim ad pij pastoris officium per-tinet. Et infra. Commissione ouium Petro facta, si diligis me, pasce oues meas, meas (inquit) non tuas; meas tibi oues commendatas scito, & has quasi meas regere, si me perfecte amas, recole. Et infra, postquam pascendas suas oues Petro, hoc est, plebes docendas, gubernandasq, com-misit, subsequenter addit. His igitur agendis summi Sacer-dotis in Ecclesia munus est, in quibus rectè tractandis tan-tam à Christo potestatem Petrus accepit, quantam is co-gnouit Ecclesiæ suæ opus esse, & ea quidem est, qua nulla maior excogitari potest, dum tamen ea rectè Pontifices vtantur; scilicet ad ędificandam, non ad destruendam Ec-clesiam. Petro autem iure, & merito eam potestatem præ cęteris tradidit, quia ipsum Petrus præ omnibus amauit Apostolus; cuius amoris radices altiores in Petro fuisse quã in alijs, multa testantur, constans eius animus, quum om-nia pro eo relinquere, & paratum se esse pro Christo mori palam contestaretur, cum districto gladio Christum defen-dere solus est ausus, postquam in horto à ministris sacerdo-tum eum captum vidit; officia quæ Iesu mortuo exhibuit,

ad sepulturam cum Ioanne profectus. Eius vero primariç potestatis, præter trium supra citata Euangelistarum testimonia, magna argumenta extant. Quod eum Iesus inter tres, vnum esse voluit, admirabilis transfigurationis suç testes, quum, cunctarum gentium magisterium Mose,& Elia cum eo loquentibus, à patre voce cęlitus delapsa, suscepit, & eum in horto potissimum cum ijsdem duobus à cæteris secreuit, suarum passionum testem; ipsum vnum prç omnibus tributum pendere apud Capharnaum iubens, sibi æquauit; cum solum super aquas maris ambulare expetentem ad se acciuit: & cum alijs discipulis, vt laxarent retia imperauit, soli Petro dixit, duc in altum. Vnus semper ab Euangelistis primus recitatur, cum in alijs Apostolorum nominibus alioqui varient. Facta resurrectione Angeli mulieribus, ex Dei mandato, præcipiunt, vt Petro hoc Euangelium, vel in primis annuntietur; Iesum, scilicet resurrexisse; quemadmodum antea prædixerat. Ipse vnus pro omnibus sæpe respondit, & soli à Christo dictum est: Simon dormis? ipsum postremo Dominus paulo ante passionem, iuxta prædictionem suam, se ter negantem, & benignè respexit, & cum amarè fleuisset, ignouit, vt Ecclesiç caput, magister, & pastor futurus, fratrum quoque erratis, magistri sui exemplo disceret ignoscere. Multa demum ex sacris literis afferri possent de eadem re testimonia, quæ in hæc 17 loca sequenti capite connumerata contraxi: quibus tamen postea rite ex sanctorum patrum sententia explicatis, vniuersam hanc quæstionem tandem absoluemus.

Matt. 17. A.

Primatum

Primatum in persona B. Petri Apostoli institutum fuisse probatur 17 Euangelistarum testimonijs. Cap. III.

1 INVENIT Andreas primum fratrem suum Simonem, & dixit ei. Inuenimus Messiam, quòd est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit. Tu es Simon filius Ionæ: tu vocaberis Cephas, quòd interpretatur Petrus. *Ioan. 1. F*

2 Respondens Petrus dixit. Tu es Christus filius Dei viui. Respondens autem Iesus dixit ei. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus; & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum; & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Matth. cap. 16. Hic animaduersione dignum est, vt supra ostendimus, Simoni mutato nomen, cumq; Petrum appellatum. At vero nominis mutatio in sacris litteris, altioris cuiusdam mysterij signum fuit; quòd Tertullianus annotauit, vt in Abraham, Sara, Israele, Iosue; ita vt rectè existimandum sit, Christum non sine magno mysterio Simoni nomen nouum indidisse. Tribus siquidem Apostolis, qui præ cæteris apud Christum principem locum obtinebant Simoni, Iacobo, Ioanni, solis Christus nomen addidit; Simoni scilicet, vt Petrus, illis vero, vt Boanerges, idest filij tonitrui vocarentur. Quod cap. 3 tradit Marcus. His vero tribus Christus familiarius vsus est; quos sæpe solos secum comites assumpsit mirabilium suorum testes. hi soli eius transfigurationi in monte, Iairi filiæ suscitationi, & in horto, dum paulo ante mortem prolixius orauit, interfuerunt: & ideo peculiare ijs nomen imposuit. *Mat. 16. C.*

posuit, Simon verò, quo eius singularis prerogatiua magis pateret; non ab alio, quàm à se ipso deriuatum habuit; Christus enim, vt docet Paulus, Petra fuit, nomen suum Petro communicauit; vt hac nominis deriuatione Christus nobis ostenderet, se Petro suas vices, & potestatem aliquando commissurum.

3 Ab Euangelistis Matthęo 10. Marco 3. & Luca 6. qui capitibus nomina Apostolorum enumerant, semper primo loco recensetur Petrus, etsi vocatione primus non fuerit (nam primus omnium Andreas vocatus est) & sæpe nominatim præ alijs commemoratur. Qua ratione existimandum non est Euangelistas suo arbitrio quemquam, qui vocatione posterior fuerat, enumerasse primum; nisi certo scissent, eundem à Christo fuisse cęteris prælatum.

Luc. 22. C. 4 Facta est autem contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior, quos cùm Iesus obiurgasset, & exemplo sui docuisset, quem in modum is se gesturus esset, qui maior inter eos esset futurus, contentionem illam penitus tollere volens, conuersus ad Petrum ait. Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. An non his verbis clarissime Christus Petro maiorē præ cęteris tribuit potestatem?

Mat. 17. D. 5 Et cum venisset Capharnaū, accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei; Magister vester non soluit didrachma? ait: etiam. Et quum intrasset in domum præuenit eum Iesus, dicens. Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filijs suis, an ab alienis? & ille dixit: Ab alienis. dixit illi Iesus; ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens da eis pro me, & te.

Luc. 5. A. 6 Ascendens autem Iesus in vnam nauim, quæ erat Simonis,

nis, rogauit eum à terra reducere pusillum, & sedens docebat de nauicula turbas; vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem, duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

7 Tunc accedens Petrus ad eum dixit. Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? Dixit illi Iesus. Non dico tibi vsq; septies, sed vsq; septuagies septies. *Matth. 18. C.*

8 Tunc respondens Petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te; quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis. Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione, quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Vbi notandum solùm Petrum, vt caput & principem reliquorum Apostolorum pro omnibus sollicitum, ausum esse à Christo petere, qua mercede ipsum sequuturi essent. *Mat. 19. D.* *Mar. 10. D.*

9 Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant, dixit ergo Iesus ad duodecim. Numquid & vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. Et hic vides Petri auctoritatem, qui omnium nomine, tanquam caput, audacter respondet. *Ioã. 6. G.*

10 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus, & dixit ei. Quòd ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Vbi primum considerandus ordo est, cum à Petro initium, tanquã à capite, & maiore fecerit, deinde verba singulariter Petro dicta expendenda sunt, tanquam vni Pastori, qui Christi ipsius exemplo cæteris præfuturus, humilitatem eius imitaretur. *Io. 13. A*

11 Et venit, & inuenit eos dormientes, & ait Petro. Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare mecum? vigilate, & *Mar. 14.* *Mat. 26.*

crate, vt non intretis in tentationem.

Luc. 22. E. 12 Videntes autem hi qui circa ipsum erãt, quòd futurum erat, dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? & percussit vnus ex illis (is autem fuit Petrus) seruum principis sacerdotum: & amputauit auriculam eius dexteram. Respondens autem Iesus, ait. Sinite vsq; huc. Et cùm tetigisset auriculam eius sanauit eum. *Mat. 26. E. Mar. 14. E. Io. 18. B.*

Mar. 16. B. 13 Et introeuntes mulieres in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt. Qui dixit illis, nolite expauescere: Iesum quęritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic: ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis *suis*, & Petro, quia pręcedet vos in Galileam: *ibi eum videbitis*, sicut dixit vobis. Magnum certè etiam hoc excellentiæ Petri indicium fuit, quòd eum vnum Angelus speciatim nominauit.

Ioan. 20. A. 14 Vna autem Sabbathi, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebrę essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento. Currit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus: & dicit illis. Tulerunt Dominum meum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum. Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita, & sudarium. Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit. Hoc vero haud exiguum est indicium præstantiæ Petri, scilicet, quod primus in monumentum Christi intrauerit, qui primus Christi vice, idest auctoritate, & potestate in Ecclesia esset functurus; potuerat enim Ioannes prior ingredi, quippequi cursu præuenerat

rat Petrum, ſed id muneris omnium maiori Petro permiſit.

15 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nethanael, qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedęi, & alij ex diſcipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt &c. Vbi manifeſte apparet, Apoſtolos reliquos eum vnum caput omnium, & ducem agnouiſſe, & ſecutos illico eſſe. Io.2.1.A

16 Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erat à terra ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium. Io.21.C.

17 Cum ergo prandiſſent, dixit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis, diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce agnos meos. Dicit ei iterum, Simon Ioannis diligis me? Ait illi, etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce agnos meos. Dicit ei tertiò, Simon Ioannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia noſti: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, paſce oues meas. Amen dico tibi, quum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. & cum hoc dixiſſet, dicit ei; ſequere me &c. Io.21.E.

Chriſtum certè ſequuti ſunt in morte omnes Apoſtoli; ſed Petrus propiori mortis ſimilitudine, nimirum vt ſimili quodam prę cæteris eum imitaretur mortis genere, cuius in Eccleſia vices præ cæteris erat adminiſtraturus. Quiſquis igitur 17. hæc Euangelij loca accuratè contemplabitur, haud dubiè rem ita eſſe intra ſe ipſum fateri cogetur: Chriſtum ſcilicet voluiſſe, Petrum maiori prę cæteris poteſtate ornare, ideoque illi vni totius Eccleſiæ ſuæ curam, & regimen

men tradidisse.

His porrò auctoritatibus sanctorum patrum sententijs explanatis, manifestè ostendam, summam pascendi potestatem ipsum Petrum solùm à Christo consecutũ esse; alios vero Petri interuentu. Non quòd à Petro alij Apostoli constituti fuerint, si quidem eos Christus ipse constituerat: sed quia ipse pręcipuè vt omnium pastor, alij verò vt dignitate proximi eam obtinuerint. Quanquam enim omnes à Christo simul sacerdotes, & episcopi facti fuerint, vt Diuus Augustinus in libris quęstionum ex nouo testamento, capite vltimo, auctor est, cùm scripsit. Nam nemo ignorat Saluatorem Episcopos Ecclesijs instituisse; ipse enim, priusquam in cœlos ascenderet, imponens manum Apostolis, ordinauit eos Episcopos. Petrus tamen iurisdictione omnium princeps, & pastor fuit; quod certissimis iam testimonijs ostendam.

De clauibus Ecclesiasticis Sancto Petro à Christo traditis. Cap. IIII.

PETRI primatus duplici potissimum clauium vsu, & pascendi iure constat. De pascendi iure supra satis abundè disserui; hoc loco de clauibus breuissime dicam, quas à Christo Petro traditas fuisse Euangelistæ docent. Duas igitur claues esse sancti patres affirmant, scientiæ vnam, potestatis alteram, vel vt alij, ordinis, & iurisdictionis. Clauem scientię dominus profitetur, cùm illius abusum scribis, & pharisęis exprobrat dicens. *Luc.11.G* Vę vobis legis peritis, qui tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. De claue vero potestatis. *Matt.23.A.* Super cathedram Mosis (inquit) sederunt scribę, & pharisęi. Omnia ergo quęcunque dixerint vobis, seruate, & facite: opera verò eorum nolite facere. De claue scien-

ſcientiæ, quę peccata ſoluit Chryſoſtomus libro tertio de ſacerdotio mentionem ſic facit. Nam ſi quis conſideret quantum id ſit myſterium, vt is ſcilicet qui homo ipſe ſit carne ac ſanguine etiamnum conſtans, ijſque inuolutus, beatæ atque immortali naturæ illi fieri propior queat: tum probè intelliget quanto ſacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus Sancti gratia dignata fuerit exornare. Et infra. Etenim qui terram incolunt atque in ea verſantur, ijs datum eſt, vt ea quæ in cœlis ſunt, diſpenſent, ijs datum eſt, vt poteſtatem habeant, quam Deus optimus, neq; Angelis, neq; Archangelis datam eſſe, voluit: neque enim ad illos dictum eſt: quæcunque alligaueritis in terra, erunt alligata & in cœlo. Habent quidem & terreſtres principes vinculi poteſtatem, verùm corporum ſolum; id autem quòd dico ſacerdotum vinculum, ipſam etiam animam contingit, atq; ad cœlos vſq; peruadit: vſqueadeo vt quęcunque inferne ſacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac ſeruorum ſententiam Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnem rerum cœleſtium poteſtatem illis à Deo conceſſam? Quorumcunque enim (ait) peccata remiſeritis, remittuntur eis,& quorumcunque retinueritis, retenta ſunt. Cedò quęnam poteſtas hac noſtra maior eſſe queat? Pater omne iudicium dedit filio, & video a filio totum ſacerdotibus eſſe commiſſum. Et paulo poſt: Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorem hunc detulerit, vt poteſtatem habeat quoſcunq; velit in carcerem conijciendi, eoſdemq; rurſus laxandi, beatus ille & admirandus omnium iudicio fuerit. At vero qui à Deo tanto maiorem accepit poteſtatem, quanto cœlum terra pretioſius eſt, quanto etiam animæ corporibus pręſtant, non is contemnendum miniſterium accepiſſe putandus eſt. Certe inſania manifeſta eſt tantum deſpicere principatum, ſine quo neq; ſalutis, neque promiſſorum bonorum compotes fieri poſſumus. nam pręter baptiſmum, *Matt. 16. & 18.*

&

& ſacroſanctam Euchariſtiam, quæ manibus ſacerdotis perficiuntur, condonandorum etiam peccatorum facultatem habent. Idem Chryſoſtomus in illud Matthęi 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, ait. Quare ab ijs libenter quęrerem, qui dignitatem filij minorem quàm patris dicunt; quænam ſibi maiora dona videantur, quę pater, aut quæ filius Petro largitus eſt? Pater quidem reuelationē ei filij ſui dedit, filius autem partim, vt tam patris, quàm filij ſui reuelationem vbiq; terrarum poſſet ſeminare, partim, vt quamuis homo eſſet mortalis, cœleſti tamen poteſtate polleret, & claues haberet regni cœlorum: ita Petrus Eccleſiam per vniuerſum orbem amplificatam, cœlo *etiam* ipſo validiorem monſtrauit. Tranſibunt enim (*inquit*) cęlum & terram: verba autem mea non tranſibunt.

Cui potiſſimum claues Eccleſiæ traditæ fuerint, & de differentia poteſtatis S. Petro, & cęteris Apoſtolis, vel Eccleſiæ datæ. Cap. V.

ECCLESIAE claues, ideſt ordinis, & iuriſdictionis, ſiue etiam ſcientiæ, & poteſtatis, Petro præcipuè, & per eum Eccleſię datas fuiſſe, ſanctorum patrum teſtimonijs facile probari poteſt. Quanquam enim cunctis Apoſtolis in communi ligandi & ſoluendi facultas data ſit; tamē vt in hac poteſtate ordo aliquis ſignificaretur, oſtendereturq; poteſtatem clauium per Petrum ad alios transferendam, vt Eccleſię vnitas conſeruari poſſet: primum ſoli Petro conceſſa eſt, deinde cęteris per eum. In quam ſententiā verba D. Auguſtini omnino intelligenda eſſe opinor: qui ſuper Ioannem ſcribens tract. 50. Quæcunque (inquit) ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo: ſi hoc Petro tantum dictum eſt, non facit hoc Eccleſia: ſi autem in Eccleſia fit,

vt quæ in terra ligantur, in cœlo ligentur; & quæ soluuntur in terra, soluantur in cœlo: quia, cum excommunicat Ecclesia, in cœlo ligatur excommunicatus, cum reconciliatur ab Ecclesia in cœlo soluitur reconciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia fit, Petrus, quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit. Item in Psalmum 108. Initio enarrationis. Sicut enim (inquit) quędam dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum propriè videntur pertinere, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi quum referuntur ad Ecclesiam: cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulis habuit: sicut est, tibi dabo claues regni cœlorum, & si qua huiusmodi &c. Illustris enim intellectus est, Petrum accepisse claues: illustrior Ecclesiam per eum significatam, easdem obtinuisse; quum datę fuerint Petro propter Ecclesiam, potissimum tamen & primum Petro, & Ecclesię per Petrum, & in Petro, vt in principe. Idem est, quod Augustinus ipse de agone Christiano cap. 30. dixit. Non sine causa inter omnes Apostolos Catholicæ Ecclesiæ personam sustinet Petrus. Huic enim Ecclesiæ claues regni cœlorum datæ sunt, quum Petro datæ sunt. Idem in quæstionibus ex nouo testamento. q. 75. loquens de solutione didrachmæ, sic ait. Saluator cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur; quia sicut in Saluatore erant omnes causę magisterij, ita & post Saluatorem in Petro omnes continentur: ipsum enim constituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis dominici. Et paulo post, illum locum adferens, ego rogaui pro te &c. ait. Manifestum est in Petro omnes contineri: rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur: semper enim in prępolito, populus, aut corripitur, aut laudatur &c. Hæc ille. Causa ergo à D. Augustino reddita, cur Petrus figuram gesserit Ecclesiæ, seu Ecclesiæ personam, & cur in ipso, & per ipsum Ecclesiæ sint datæ claues, hæc est, quia primatum obtinebat inter discipulos,

quia caput, quia princeps. Ex quibus testimonijs manifestissime reuincuntur Hęretici. Quæ cùm ita sint, illud rectè intelligendũ esse existimo, quod quanquam Petrus Ecclesię personam sustineat, & eam representans, illius figura esse videatur, illud tamen non solũ non consequitur, vt nó pro se, aut in se, sed tantũ pro Ecclesia susceperit claues: sed contra potius ex D. Augustini sententia; quod primum ipse in se, vtpote primatu, & capite illas acceperit: & deinde per ipsum Ecclesia, vt res figurato, non figuræ tribuatur. Illa enim verba, tibi dabo claues, primum sunt ad ipsum Petrum referenda, quia ipsi soli facta est promissio clauium; cum etiam ipsi soli reuelatum sit, Christum esse filium Dei viui: atque ideo ipsi soli quoque dictum fuerit, Beatus es Simon, non autem alijs, beati estis. Ad hæc alius sensus admittendus est: promissas scilicet Ecclesię claues in persona Petri: quanquam enim omnes interrogati fuerint, quem vos me esse dicitis: Petrusq. pro omnibus responderit, non tamen omnibus ex ęquo Christus respondit, vobis dabo claues, sed soli Petro, tibi dabo, postea alijs per Petrum. Nec his repugnant, quę dixit ipse Augustinus in sermone de Apostolis. Has claues non homo vnus, sed vnitas accepit: quoniam intelligendum non est hominem vnũ claues ita accepisse, vt nemo alius præter ipsum acceperit: vti de sole dicitur, quod non solus luceat, quia lucem suam alijs communicat; tamen solus dicitur esse, & solis nomen obtinuit, quia solus propria virtute lucet, sic Petrus solus accepit claues, quia principali ratione, & sine alicuius interuentu; alij vero per ipsum, à quo in alios potestas clauiũ deriuata est. Quem sensum Gelasius, & Leo Pontifices confirmant. Ille enim in cõmuni vnitate ad Faustum, &c. ait. Et qui tantum faciendi, solus habuit potestatem, beato Petro Apostolo principaliter mandauit. Hic vero videlicet sanctus Leo sic scribit Epist. 89. ad Episcopos Viennensis prouinciæ. Ita Dominus huius muneri sacramentum ad omnium

Et habetur 24. q. 2. c. legatur.

Et habetur d. 19. cap. Ita Dominus

omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet: & exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset, à Petro soliditate recedere, &c. Et sermone 3. in anniuersario die assumptionis suæ, & tamen de toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisq; Ecclesiæ Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile dilectissimi huic viro consortiũ potentię suæ tribuit diuina dignatio, & si quid cum eo commune cęteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs non negauit, &c. Et paulo infra. Transiuit quidem in alios Apostolos ius potestatis istius, & ad omnes Ecclesię principes decreti huius constitutio commeauit: sed non frustra vni commendatur, quòd omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma pręponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbicunq; ex ipsius fertur ęquitate iudicium. Beda in homilia de festo Apostolorum super illud Matthęi 16. Quodcunq, ligaueris, &c. Qui regem cęlorum maiori præ cęteris deuotione confessus est, meritò pre cęteris ipse collatis clauibus regni cœlestis donatus est. Sed non frustra vni conceditur, quod omnibus intimatur, Petro enim singulariter creditur, quia cunctis Ecclesię rectoribus Petri forma pręponitur, vt scripsit Leo. Illud adde, quod etsi omnibus Apostolis dictum sit, quodcunque ligaueritis super terram, &c. Nulli tamen sine ipso, sed ipsi sine alijs tributa esse intelligitur ligandi & soluendi à Deo facultas, vt quod non alij sine ipso, ipse sine alijs posset ex priuilegio sibi à Domino collato. Quum autem eiusmodi claues pręcipue à Christo beato Petro concessæ, à sanctis pa-

tribus Ecclesiæ claues vocentur, hoc sensu illud intelligendum est, quòd datæ sint à Christo Petro & successoribus Ecclesię commodo, quẽadmodum sacramẽta, dicunt Ecclesiæ sacramẽta, ꝙ ad eius vtilitatem sint instituta, & si eorum collatio, nec singulis, nec vniuersis, sed ministris Ecclesiæ tributa sit. Petro autem pręcipuè claues datas fuisse, deinde per eum Ecclesiæ, pręter loca supra citata, & quæ infra addam, facile quoq; intelligi poterit ex eius, & cæterorum Apostolorum potestatis, & prærogatiuæ collatione. Nam quanquam multi, vt Natanael, & qui cum eo *in nauicula* aliquando erant, & alij, ipsum esse filium Dei confessi sunt, ipse tamen solus esse filium Dei viuentis, idest natura non adoptione, testificatus est. Vnde ob egregiam illam confessionis gloriam audire meruit, Beatus es Simon Bar Iona, &c. quod alijs dictũ non est. Petro etiam soli dixit Christus, Rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vbi reliquos Apostolos illius curæ commendasse manifestè liquet, & quamuis Dominus post resurrectionem omnibus Apostolis dixerit: Quorum remiseritis peccata, &c. non propterea ęquam cum Petro ijsdem tributam potestatem censendum est: quoniam cum soli Petro, & non vlli alij Apostolorum dictum sit, pasce oues meas, soli Petro vt omnium pastori data est authoritas alios regendi, alijs vero Apostolis, vt ouibus de ouili expressa parendi necessitas: qui etsi sacerdotes omnes, & episcopi iam essent, possentq́, ex Apostolatus officio vbique locorum verbum Dei prædicare, Episcopos alios instituere; Ecclesias fundare, & Dominicum gregem pascere; mandante eis Domino, vt docerent omnes gentes, nemo tamen eorum præter Petrum in alterum vlla fungebatur potestate, neque nominatim à Christo pastor est constitutus, vt paulo post exemplis ex historia repetitis confirmabo. Pares itaque erant omnes sacerdotio, ordine, Apostolatus officio; impares vero dignitate, iurisdictione,

&

& administratione, quarum rerum ratione Petrus ipsis omnibus à Christo prælatus est. Ex qua re facile Cypriani locus explicari potest. Hoc erant vtique, & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis, vt ex supra citatis eiusdem sancti testimonijs cap. 1. & ijs quæ infra subijciam constat. Item quæ dixit Hieronymus super ea verba, Quodcunque ligaueris, &c. Beda in homilia in festo Apostolorum Petri & Pauli, habet similem sententiam, non ijsdem verbis, sed glos. ord. in Matth. cap. 16. habet omnia verba, quæ S. Thom. in catena aurea. & in 4. sent. d. 19. Rabano tribuit, extat huius sententiæ pars 24. q. 1. c. Quicunque. Habent quidem eandem potestatem iudiciariam alij Apostoli, quibus post resurrectionē Dominus dixit. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Habet Ecclesia in Episcopis presbyteris, & clericis, sed ideo Petrus specialiter accepit, vt omnes intelligant; quod quicunq; ab vnitate fidei, & societate eius se separauerit, nec à peccatis solui, nec cœlum ingredi potest. Hæc enim verba interpretanda sunt de potestate iudiciaria ligandi in foro pœnitentiæ, & conscientiæ, & de iudicio discernendi inter lepram, & lepram, quæ potestas potius est ordinis quam iurisdictionis in foro exteriori. Hoc illa verba exponunt, quæ post resurrectionem Dominus ad omnes Apostolos fecit, quum ait. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Hoc docent omnes veteres, recentioresq; Theologi, ad peccatorum solutionem duplicem requiri potestatem ordinis, & iurisdictionis, quarum primam ex æquo habuerunt omnes Apostoli, & habent nunc omnes sacerdotes, non autem secundam, & præsertim in foro exteriori, quam Petrus prę cęteris habuit, sicut nunc Romanus Pontifex præ cęteris Episcopis, & Episcopi supra cæteros sacerdotes: & hac ratione intelligendæ sunt sententię omnes Euangelicæ, & sanctorum Doctorum, in quibus de potestate dimittendi peccata

cata Apostolis omnibus tradita, mentio est; quę quidem ordinis potestas duas præcipuas facultates habet: primam consecrandi corpus, & sanguinem Domini: & hæc ijs in nouissima cœna à Christo concessa est: alteram dimittendi, & retinendi peccata, quæ ipsis post resurrectionem fuit tributa. Hac igitur potestate, omnes (vt dixi) Apostoli pares fuerunt; iurisdictione verò, & administratione impares, quia beatus Petrus cunctis Apostolis est prælatus.

Quanam ratione sacræ scripturæ auctoritates, & testimonia dubia, vel in controuersiam reuocata, sint intelligenda. Cap. VI.

QVANQVAM expetenda non essent testimonia humana, vbi diuina eloquia tam manifesta pręcedunt: recentiorum tamen falsas interpretationes, qui scripturarum sententias peruersè exponentes, eas ad suos sensus detorquent repellere, piorumq; animos pro virili confirmare cupientes, sanctorum patrum authoritates de Petri potestate subijciemus; sacrarum enim scripturarum non is est vsus, vt quod nobis commodum est, sacris verbis vsurpatis confirmare velimus: sed eorum sensus, & interpretationes potissimum sequendæ sunt, quas probatissimi quique veterum scriptorum, quos catholica recepit Ecclesia, prosequuti sunt.

Clem. epi sto. 5. to. 1. 155. b. dist. 37. Relatum. Quod etiam à sanctis Patribus confirmatur, quorum antiquissimus quispiam ait. Multa enim sunt in scripturis verba, quę possunt ad eum sensum trahi, quem sibi vnus quisque pręsumpserit: vnde diligenter obseruandum est, vt cum lex Dei legitur non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur: & ideo omnem intelligentiam discendarum scripturarum ab eo expetenda est, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat.

Vnde

Vnde maxime temerarium est, immo stulta, & terribilis est temeritas contradicere sensui per sanctos Patres ad intelligentiam sacræ scripturę dato.

Et Diuus Hieronymus in Epistola ad Galatas cap. 5. in verbo hęreses, Quicunq, aliter scripturam intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti efflagitat, quo scripta est licet de Ecclesia non recesserit, tamen Hęreticus appellari potest. Idem quoq, super illud Salomonis, Ne innitaris prudentiæ tuę, in eandem sententiam dixit. Prudentię suę innititur, qui ea quę sibi agenda, vel dicenda videntur, patrum decretis pręponit. Et Leo Papa in Epistola 89. ad Episcopos prouinciæ Viennensis sic scribit. Verum, hanc petræ sacratissimam firmitatem Deo ædificante contractam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus suis, & id quod accepit à veteribus non sequendo: cui etiam rei ratio manifeste suffragatur, nam ingentia ex contrario nascerentur incommoda, nempe periculum ingens esset fidei, & errorum occasio, nam quot capita, tot sententiæ. Hinc religionis confusio, aut potius impietatum & superstitionum omniũ hostium aperiretur. Sic demum omnes hæreses & sectæ ortę sunt, & hic mos fuit perpetuo hæreticorum, relicto videlicet Patrum, & sacrorum Ecclesiæ Doctorum sensum, proprium sequi.

Prou. 3. A.

Sanctorum Patrum ante Concilium Nicęnum sententiæ, & interpretationes de supradictis 17 Euangelistarum locis, quibus primatus Petri constituitur. Cap. VII.

VETERES autem sancti Patres Euangeliorum testimonia de Petri primatu, eadem qua ego ratione, vt modo ostendam, interpretati sunt. In quorum sententijs

tijs recitandis, temporum, quibus singuli vixere, ordinem sequar; vt eius primo asserantur auctoritates, qui priore sęculo vitam ęgit: qua ratione illud fiet, vt quum omnium Doctorum tempora cognouerimus, quantum singulis tribuendum sit, intelligamus. In hac enim disputatione vetustiores scriptores maioris auctoritatis censentur: quippe quum eorum quæ dicturi sumus, bona pars ex antiquitate, & patrum traditionibus pendeat.

Anno Christi 78. Inter omnes autem, qui de hac re scripserunt, vetustissimus est Dionysius Areopagita (qui in actis *6. Synodi Athe*narum Episcopus, vt sępe alibi appellatur, in Lateranensi sub Martino I. & apud Eusebiũ in Eccl. hist. c. 4.) ita scribit de diuinis nominibus ad Timoth. Namq; apud ipsos diuino spiritu plenos pontifices nostros cum & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud quod authorem vitę Deumq; suscepit conuenissemus: Aderat autem & frater domini Iacobus, & Petrus excelsus decus, & antiquissimum Theologorum culmen, vbi post contuitum placuit vt infinite poeentem diuinæ infirmitatis bonitatem pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo, &c. Et alibi sępe vocat Petrum summum, & verticalem Apostolum.

Anno Christi 200. Q. Septimius florens, Tertullianus Afer, apud Carthaginem proconsulari patre natus, inter latinos, qui nunc extant, Theologos primus omnium Ecclesiarum (vt inquit Eusebius) dum adhuc viueret sermone celebratus, qui vixit anno Christi 200.

Hic in libro, quem de præscriptionibus aduersus hæreticos scripsit, ait. Latuit aliquid Petrum ędificandę Ecclesię petram dictum, claues regni cœlorum consecutum, & soluendi, & alligandi in cœlis, & in terris potestatem.

Idem libro de Monogamia. Petrum solum inuenio maritum per socrum, Monogamum pręsumo per Ecclesiam, quæ super illum ędificata, omnem gradum ordinis sui de

Mo-

Monogamis erat collocatura.

Idem in libro de pudicitia. Claues soli Petro commissas, & Ecclesiam super ipsum extructam esse ita tradit. De tua nunc sententia quęro, vnde hoc ius Ecclesiæ vsurpes? si quia dixerit Petro Dominus: Super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam; tibi dedi claues regni cœlestis, vel quæcunq; alligaueritis, vel solueritis in terra, erunt alligata, vel soluta in cœlis, idcirco pręsumis & ad te deriuasse soluendi, & alligandi potestatem, idest ad omnem Ecclesiam Petri propinquam? Qualis es, euertens, atque commutans manifestam Domini intentionem personaliter hoc Petro conferentem. Super te (inquit) ædificabo Ecclesiam meā; & dabo tibi claues, non Ecclesiæ; & quęcunque solueris, vel alligaueris, non quę soluerint, vel alligauerint. Sic enim & exitus docet. In ipso Ecclesia extructa est, idest per ipsum, ipse clauem imbuit, vides quam; viri Israelitę auribus mandatę quę dico. Iesum Nazarenum virum à Deo vobis destinatum, & reliqua. Ipse denique primus in Christi baptismo reserauit aditum cœlestis regni, quo soluuntur alligata retro delicta, & alligantur, quę non fuerint soluta, secundam veram salutem, & Ananiam innxit vinculo mortis, & debilem pedibus absoluit vitio valetudinis: sed & in illa disceptatione custodiendę legis, primus omnium Petrus spiritu instinctus & de nationum vocatione pręfatus. Et nunc (inquit) cur tentastis Dominum? de imponendo iugo fratribus, quod neque nos, neque patres nostri sufferre valuerunt? Sed enim per gratiam Iesu credimus nos salutem consecuturos, sicut & illi. Hęc sententia, & soluit quæ ommissa sunt legis, & alligauit, quæ reseruata sunt. Adeo nihil ad delicta fidelium capitalia potestas soluendi, & alligandi Petro emancipata. Cui si præceperat Dominus etiam septuagies septies delinquenti in eam fratri indulgere, vtique nihil postea alligare, idest retinere mandasset, nisi forte ea quæ in Dominum, non in fratrem quis admiserit.

Idem lib.4. aduersus Martionem. Mutat & Petro nomen de Simone, quia & Creator, Abrahæ & Saræ, & Auseæ nomina reformauit, hunc vocando Iesum, illis syllabas adijciendo. Sed & cur Petrum? Si ob vigorem fidei: multæ materiæ solidæq; nomen de suo accommodarent. An quia & petra & lapis Christus? Siquidem, & legimus positum eum in lapidem offendiculi, & in petrā scandali: Omitto cętera. Itaque affectauit charissimo discipulorum, de figuris suis peculiariter nomen communicare, puto propius quàm de non suis.

Idem libro Scorpiaco aduersus Gnosticos. Nam, & si adhuc clausum putas cœlum; memento claues eius *hic Dominum* Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hîc vnusquisque interrogatus, atque confessus feret secum.

Anno Christi 250. ADAMANTIVS Origenes Presbyter Alexādrinus Leonidis martyris filius; Clementis Alexandrini quondam discipulus, qui vixit circa annum Christi 250. In Ioannem commentariorum to.4. ita scribit. Et statim Andreas adducit fratrem Simonem ad Christum, quem vt munere Iesus singulari remuneraretur, in ipsum intuitus est; per illum intuitum declarans, se Simonis curam gerere, animæ illius parte præstantissima illustrata: potuitq́, Simon, eo quod Iesus in ipsum intuitus est, eo usque stabiliri, vt ab opere stabili, firmoq́, cognomen traheret, & vocaretur Petrus. Sic habet versio Ambrosij monachi Mediolanen: Simoni Iesus hoc dedit, vt eum intueretur, quod est aspectu ipso inspicere & partem illam eius quę principatum obtinet, illustrare: vimq, eam accepit Simon Petrus quod à Christo visus esset, vt confirmaretur. Itaque facti confirmationis, & corroborationis quasi gentilis factus est, appellatusque est Petrus.

Idem in Euangelium Ioannis commentariorum tomo 32. Si verò etiam vsq; ab eis quę minima ducuntur scriptura indaganda & inuestiganda est, quęret aliquis, cur

tandem

tandem cum Petrus primus sit delectus in duodecim numerum, fortassis vt cęteris præstantior, quandoquidem Iudas etiam qui vere postremus erat, propter vitiosam constitutionem in extremum locum proiectus est: Iesus quum discipulorum pedes abluere, & linteo quo cinctus erat detergere cœpisset, non a Petro initium fecerit.

Idem tract. 1. in Mat. c. 16. vide (inquit) quantā potestatē habet petra, super quā ædificatur Ecclesia, vt etiam iudicia eius maneat firma, quasi Deo iudicāte per illā: vt in hoc ipso quod iudicat nō præualeāt aduersus eam inferorum portę.

Idem tractatu eodē Matth. c. 16. ait. De veritate quidem dicebat, Tu es Christus filius Dei viui: in quo & beatificatus est, & per promissionem meruit fieri Ecclesię fundamentum.

Idem tractatu 6. in ipsum 16. caput. Tamen & illa, quę supra soli Petro sunt dicta, videntur & omnibus Apostolis dicta (videlicet: Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis.) Sed quoniam oportebat aliquod maius habere Petrum pręalijs: ideo illi quidē sic dixit Dominus. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis, & quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Non ergo modica differentia est, quòd Petro quidem datæ sunt claues non vnius cœli, sed multorum cœlorum; vt quæcunq; ligauerit super terram, non tantum sint ligata in vno cœlo, sed etiam in cœlis omnibus, & quæcunque soluerit super terram sint soluta non tantum in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores, & solutores in terra, sic dixit vt soluerent, & alligarent non in cœlis, sicut Petrus; sed in vno cœlo: quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent vel soluant in omnibus cœlis.

Idem in expositione primi Psalmi. Petrus verò super quem Christus fundauit Ecclesiam, contra quam portę in-

ferorum non præualebunt, duas tantummodo scripsit epistolas, vt refert Eusebius lib.6. cap. 18. histor. Eccles. de homilia 5. in Exodum. Magno illi Ecclesiæ fundamento petręq; solidissimę super quam Christus fundauit Ecclesiã.

Idem in capite 6.epistolæ ad Romanos lib.5. circa finem. A Petro cum summa de pascendis ouibus potestas ei traderetur, & super ipsam tanquam super petram fundaretur Ecclesia, nullius alterius virtutis confessio nisi charitatis exigitur.

Idem tractatu 5 super Matthęum vbi ait. *Iesus mittit* Petrum cum hamo comprehendere piscem, in cuius ore dicebat inueniendum esse staterem, vt daretur pro se & Petro, ego arbitror quoniam maximum hunc honorem æstimantes in Petrum à Christo collatum, quasi per hoc iudicasset eum cęteris discipulis meliorem, cupiebant quòd suspicabantur caute cognoscere, simul autem etiam sperabant, quod & causam ipsam interrogationis reuelantes indicarent. Hoc ergo volens ostendere Matthęus adijcit propter illud quod ait. Hunc accipiens da propter me & te.

Idem homilia 2 in diuersos: Dic quęso cui talis ac tanta donata est gratia? fortassis quis dicet summo vertici Apostolorum (Petro dico) qui Domino interroganti, quem se existimaret esse,respódit; Tu es Christus filius Dei viui,&c. Et infra. Veruntamen primo intrat Petrus in monumentum, deinde Ioannes, ac sic ambo currunt ambo intrant, Petrus siquidem fidei est symbolum. Ioannes signat intellectum, ac per hoc quoniam scriptum est. Nisi credideritis non intelligetis, necessario præcedit fides in monumentum sanctæ scripturæ: deinde sequens intrat intellectus,cui per fidem præparatur aditus, Petrus quidem Christum Deum,& hominem iam factum in temporibus cognoscens & dicens, Tu es Christus filius Dei viui. Altissime volauit, sed Ioannes altius illo, qui eundem Christum Deũ de Deo ante omnia tempora genitum intellexit,dicens. In princi-

pio erat verbum. Nemo nos exiſtimet Petro Ioannem præferre, Quis hoc fecerit? Quis eſſet altior Apoſtolorum illo, qui eſt, & dicitur vertex eorum? Nos præferimus Petro Ioannem, ſed conferimus actioni contemplationẽ purgandum adhuc animum perfectè purgato, aſcendenti adhuc virtuti ad incommutabilem habitum peruenientem iam virtutem. Non enim nunc conſideramus Apoſtolicarum perſonarum dignitatem, ſed inueſtigamus pulcherrimam diuinorum myſteriorum differentiam. Petrus itaque (hoc eſt actio virtutum) Dei filium mirabili, & ineffabili modo carne circumſcriptum per virtutem fidei,& actionis conſpicatur. Ioannes vero hoc eſt altiſſima veritatis contemplatio Dei verbum per ſe ante carnem abſolutum & infinitum in principio ſuo, hoc eſt in patre miratur, Petrus æterna ſimul ac temporalia in Chriſto vnum facta diuina reuelatione introductus inſpicit, Ioannes ſola eius æterna in notitiã fidelium animarum introducit.

Idem in Lucam homilia 17. Ergo ſcandalizati ſunt vniuerſi in tantum, vt Petrus quoque Apoſtolorum princeps eundem tertio denegarit.

DIVVS CAECILIVS Cyprianus Epiſcopus Carthaginen- Anno
ſis inter noſtræ religionis patres laudatiſſimus, Apoſtolici 250.
ſpiritus odore vbique flagrans, martyrij gloria conſpicuus, antiquitate & apoſtolicæ ſedis approbatione fide dignus, qui anno 250 vixit, non vno in loco hanc veritatem explicauit, ex quibus præcipuas tantum ſententias citabo.

Libro enim primo epiſtolarum epiſtola tertia ad Cornelium Papam ſic ſcribit, Petrus tamen, ſuper quem ædificata ab eodem Domino fuerat Eccleſia, vnus pro omnibus loquens, & Eccleſiæ voce reſpondens, ait. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Idem libro 4. epiſtola nona, loquitur illic (inquit) Petrus ſuper quem ædificãda fuerat Eccleſia, Eccleſiæ nomine docens, & oſtendens, quia & ſi contumax, ac ſuperba

ob

ob audire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen à Christo nõ recedit, & illi sunt Ecclesia, plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhęrens.

Idem in sermone 3. de bono patientię ait. Item Petrus super quem Ecclesia Domini dignatione fundata est, in epistola sua ponit, & dicit. Christus passus est, &c.

Idem in epistola ad Iubaianum. Nam Petro (inquit) primum Dominus super quem ædificauit Ecclesiam, & vnde vnitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit, vt id solueretur in terris, quod ille soluisset.

Idem tractatu 2. de habitu virginum. Petrus etiam cui oues Dominus pascendas, tuendasque commendat, super quem posuit, & fundauit Ecclesiam, aurum quidem sibi & argentum esse negat, sed esse se dicit Christi gratia diuitem.

Idem ad Iubaianum. Quo venturus est qui sitit, vtrum ne ad hæreticos vbi fons & fluuius aquæ vitalis omnino nõ est? An ad Ecclesiam, quæ vna est, & super vnum qui claues eius accepit Domini voce fundata est?

Idem in libro de vnitate Ecclesiæ, qui & de simplicitate pręlatorum inscribitur. Loquitur Dominus ad Petrum. Ego tibi dico (inquit) quia tu es Petrus, & super istam petram ędificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionem suam dicit, pasce oues meas: SVPER ILLVM VNVM AEDIFICAT ECCLESIAM, ET ILLI PASCENDAS MANDAT OVES. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat; Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum; si cui remiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur, tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctorita-

te disposuit. Hoc erant vtiq; & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio pręditi & honoris & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur: ET PRIMATVS PETRO DATVR, VT ECCLESIA VNA CHRISTI ET CATHEDRA VNA MONSTRETVR, ET PASTORES SVNT OMNES, SED GREX VNVS OSTENDITVR QVI AB APOSTOLIS OMNIBVS VNANIMI CONSENSIONE PASCATVR. Quum vnam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex persona Domini designat, & dicit; Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Hanc Petri vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? QVI CATHEDRAM PETRI SVPER QVAM EST ECCLESIA FVNDATA DESERIT in Ecclesia se esse confidit? &c. Hunc librum deprauatum fuisse multa reiecta verba satis demonstrant. Ego eum restitui ex antiquo scripto codice Marcelli II. Papæ. Et quò facilius quæ restituta sunt, cognosci possint, quæ ego ex antiquo exemplari addidi, litteris maiusculis scripsi. Ne quis vero existimaret verba illa conficta fuisse, Gratiani canonum collectoris locum ex eo Cypriani libro citabo, qui in eius vulgatis codicibus ita legitur; quemadmodum ego ex antiquo exemplari restitui. Quod vt magis pateat primum Cypriani locum deprauatum addam, deinde ex vetusto codice restitutum, quem Gratiani testimonio confirmabo. Ita porrò in vulgatis Cypriani libris legitur. Qui Ecclesię renititur & resistit, in Ecclesia se esse confidit? in antiquo vero libro ita est. QVI CATHEDRAM PETRI SVPER QVAM EST ECCLESIA FVNDATA DESERIT in Ecclesia se esse confidit? Gratianus porrò distinctione 93. cap. tertio, hunc Cypriani locum recitans, ita ait. Qui cathedram Petri super quam fundata est Ecclesia deserit, in Ecclesia se esse non confidat. Vbi quod in Cypriano interrogatione scribitur, ille ad propositum suum accommodans addita negatione NON assertiue protulit. Ex quo sanè loco facile intelligere possumus non solum sacras

cras ſcripturas falſis interpretationibus adulterari, ſed & ipſos ſanctorum patrum libros dedita opera deprauari. Quod hæreticorum maxime familiare fuiſſe ſępe ſancti patres, & in his Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus & martyr apud Euſebium conqueruntur, hiſt. Eccl. lib. 4. c. 22.

Anno 300. ARNOBIVS in commentarijs Pſalmi 138. S. Petrum Apoſtolum Epiſcopum Epiſcoporum vocat.

Sanctorum quattuor Doctorum Latinæ Eccleſiæ ſententiæ, ſuper eadem 17 loca, & de Petri Primatu. Cap. VIII.

PRAECIPVORVM quattuor Eccleſiæ Doctorum, qui latine ſcripſerunt ſententias de Petri primatu, ab alijs ſeorſum digerendas ideo duxi, tum ne lectori tędium longa ſententiarum continuatione afferrem, tum quod maximam horum teſtimonia in Eccleſia vniuerſali habent auctoritatem. Quorum antiquior eſt.

Anno 370. SANCTVS AMBROSIVS Mediolanenſis Epiſcopus vir ſanctiſſimus qui anno Domini 370. floruit. Is ſermone 47. de Petri Apoſtoli fide diſſerens ait. Aſtruximus ſuperiore Dominica Sanctum Petrum in Saluatoris paſſione ſine erroribus profeciſſe, & poſteaquam negauit Dominum Deum, fuiſſe meliorem. Fidelior enim factus eſt, poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amiſit. Tanquam bonus enim paſtor tuendum gregem accepit, vt qui ſibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum. Et qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cęteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait Dominus. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur, eò quod primus in nationibus fundamenta fidei poſuerit,

&

& tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq; contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & pro virtute Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus. Bibebant autem de spirituali consequenti eos petra, petra autem erat Christus. Recte consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis. In eadem enim domo Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat, Dominus incrementum dat, Dominus irriguum subministrat. Petrus enim tentationibus suis proficit, fletibus suis gaudet, periculis suis crescit,

Idem sermone 11. de mirabilibus. Propterea dicitur Petro, Duc in altum, hoc est in profundum disputationum generationis diuinæ. Quid enim tam profundum quam quod ait Petrus ad Dominum: Tu es Christus filius Dei viui. Quid tam terrenum, quam quod de Domino dixerunt Iudęi: Nonne hic est filius Ioseph fabri? Ille altiore consilio natiuitatem Christi diuinitus approbauit, hi mente viperea generationem cœlestem carnaliter existimant. Vnde ait Saluator Petro. Quia non caro & sanguis tibi hoc reuelauit, sed pater meus qui in cœlis est. Pharisęis autem dicit: Quomodo potestis bona loqui, cum sitis nequam? Hanc igitur solam Ecclesiæ nauem ascendit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus, dicente Domino: Super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Quæ nauis in altum seculi istius ita natat, vt pereunte mundo, omnes quos suscepit seruet illęsos. Cuius figuram iam in veteri videmus testamento. Sicut enim Noe arca naufragante mundo cunctos quos susceperat, incolumes reseruauit, ita & Petri Ecclesia conflagrante seculo, omnes quos amplectitur repræsentabit illęsos. Et sicut tunc transacto diluuio, ad arcam Noe columba signum pacis detulit, ita & transacto iudicio ad Ecclesiam Petri Christus gaudium pacis referet, quia ipse columba vel pax est, sicut promisit dicens. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum.

I Idem

Idem lib.5. super Lucam in c.5. Denique & si alijs imperatur vt laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur, Duc in altum, hoc est in profundum disputationum. Quid enim est tam altum, quam altitudinem diuitiarum videre, scire filium Dei, & professionem diuinæ generationis assumere? Quam licet mens non queat humana plene rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. Et prius dixerat. Non turbatur nauis quæ Petrum habet, turbatur illa quæ Iudam habet. Per nauem enim Petri quam Christus ascendit, Ecclesia significatur.

Idem super 24.cap.Lucæ. Petrus ergo vidit solus Dominum. Deuotio enim parata semper & prompta credebat, & ideo studebat frequentiora fidei signa colligere. Alibi cum Ioanne, alibi solus, vbiq; tamen impiger currit, vbiq; aut solus, aut primus, non contentus vidisse quæ viderat, repetit intuenda, & quærendi Domini amore succensus, non satiatur videndo. Vidit eum solus, vidit cum vndecim, vidit cum septuaginta, vidit & quando Thomas credidit, vidit cum piscaretur, sed non vidisse contentus, impatiens desiderij, negligens captionis, immemor periculi, non tamen immemor reuerentiæ. Vbi Dominum vidit in littore, veste se texit; serum æstimans, si cum cæteris nauigio peruenturet, sic cum in mari Dominus ambularet, super vndas maris naturæ suæ oblitus occurrit. Sic cum à Iudæis Dominus teneretur, aduersum turbas gladium solus exeruit, sic & nunc quum Dominus stetisset in littore periculoso compendio, religiosum maturauit obsequium. Non est igitur dubium credidisse Petrum, & credidisse quia dilexit, dilexisse quia credidit. Vnde & contristatur, quia & tertio interrogatur; Amas me? Is enim interrogatur de quo dubitatur, sed Dominus non dubitat qui interrogabat non vt disceret, sed vt doceret, quem eleuandus in cœlum amoris sui nobis velut Vicarium relinquebat. Sic enim habes, Simon Ioannis diligis me? Vtique tu scis Domine

quia

quia amo te. Dicit ei Iesus; Pasce agnos meos. Bene conscius sui, non ad tempus assumptum, sed iamdudum Deo cognitum Petrus testificatur affectum. Quis est alius, qui de se hoc facile profiteri possit? Et ideo quia solus profitetur ex omnibus, omnibus anteferrtur. Maior enim omnibus charitas. Illud quoq; diligentius intuendum cur, cum Dominus dixerit, Diligis me? Ille respondit. Tu scis Domine quia amo te. In quo videtur mihi dilectio habere animi charitatem, amor quendam æstum conceptum corporis ac mentis ardorem, & Petrum opinor, non solum animi, sed etiam corporis sui, circa Dei cultum, signare fragrantiam. Denique tertio Dominus non iam, Diligis me, sed amas me interrogauit, & iam non agnos, vt primo quodam lacte vescendos, nec ouiculas vt secundo, sed oues pascere iubetur perfectiores, ut perfectior gubernaret. Et ideo quasi perfecto in omnibus, quem caro iam reuocare non posset à gloria passionis, corona decernitur, &c.

Idem sermone 46. de pœnitentia Apostoli Petri. Deniq; imitemur Petrum. Quum enim tertio interrogaretur à Domino. Simon amas me? respondit tertio. Domine tu scis quia diligo te, ait Dominus, Pasce oues meas, & hoc tertio, quod quidem dictum ad compensationem prioris, profecit erroris, qui enim Dominum tertio negauerat, tertio confitetur, & quoties culpam delinquendo cõtraxerat, toties gratiam diligendo conquirit. Videte ergo quantum fletus profecerit, Petrus antequam fleret lapsus est, posteaquam fleuit, electus est, & qui ante lachrymas præuaricator extitit, post lachrymas pastor assumptus est, & alios regendos accepit, qui prius se ipse non rexit.

Idem lib. comment. 10. in cap. 22. Lucæ. Tollit ergo Petrus aurem, quare Petrus? quia ipse est qui accepit claues regni cœlorum. Ille enim condemnat, qui & absoluit, quoniam ligandi idem & soluendi adeptus est potestatem. Tollit autem male audientis, tollit autem gladio spirituali au-

rem interiorem male intelligentis. Caueamus ne cui tollatur auricula. Legitur passio Domini, si ad diuinitatem eius referimus infirmitatem corporeę passionis, exciditur auricula, & exciditur à Petro, qui non passus est Christum prophetam ęstimari, sed Dei filium docuit fideli cõfessione signari.

Idem sermone in Psalmum 40. Vbi Petrus ibi Ecclesia, vbi Ecclesia ibi nulla mors, sed vita æterna.

Idem cap. 1. ad Galatas. Dignum fuit vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui delegauerat Saluator curam Ecclesiarum. Et cap. 2. Petrum Paulus solum nominat, & sibi comparat, quia primatum ipse accepit ad fundandam Ecclesiam.

Et paulo post in eod. cap. 2. Soli Petro gratia primatus inter Apostolos concessa.

Et in cap. 12. epist. 2. ad Corinthios. Andreas prior sequutus est Saluatorem quam Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.

Idem libro de incarnationis dominicæ sacramento cap. 4. Taces ergo Simon, & respondentibus alijs adhuc taces? Cum ipse sis primus, qui etiam non interrogatus interrogas, nec times ne reprehendaris à domino, quia non respondes interroganti? Ideo (inquit) non respondeo, quia non interrogor meam, sed alienam sententiam. & infra paulo. Hic inquam vbi audiuit. Vos autem quid me dicitis? statim loci non immemor sui, primatum egit, &c.

Anno 390. LVX DOCTORVM, Hęreticorum malleus, & lucerna in Dei Ecclesia perpetuo ardens AVGVSTINVS AFER Episcopus Hipponensis, Hieronymi, & Ambrosij contemporaneus, quum varie interpretatus esset locum illum. Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Per petram enim quandoque Petrum, quandoque ipsum Christum, quem dixerat filium Dei viui, intellexerat, in retractationum tamen libro priore cap. 21. Postquam meminit libri ab se

scriptu

scripti contra Donatum, hęc verba adiecit. In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo tanquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum, in versibus beatissimi Ambrosij, vbi de gallo gallinacio ait. Hoc ipsa petra Ecclesia canente, culpam diluit. Sed scio me postea sępissime sic exposuisse, quod à Domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. vt super hanc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens. Tu es Christus filius Dei viui, ac si Petrus ab hac petra appellatus, personam Ecclesię figuraret, quę super hanc petram ędificatur, & accepit claues regni cœlorum. Non enim dictum est illi: Tu es petra, sed tu es Petrus, petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem sententiarum duarum, quæ sit ꝓbabilior eligat lector &c. Illud scitu dignũ quod siue hic, siue alter sensus eligatur, tamen semper ex eodem loco primatus Petri colligitur. Nam super petram, idest super fidem non cuiusuis sed Petri. Non (inquam) supra fidẽ Ioannis, vel Andreæ, aut Iacobi, sed supra Petri fidem, supra illam (inquam) pro qua, ne deficeret, orauit.

Idem tractatu 118. in cap. 19. Ioannis. Inconsutilis autem tunica ne aliquando dissuatur, & ad vnũ peruenit, quia in vnum omnes colligit, sicut in Apostolis, cum esset etiam ipse numerus duodenarius, idest, quadripartitus in ternos, & omnes essent interrogati, solus Petrus respondit. Tu es Christus filius Dei viui, & ei dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorum, tanquam ligandi & soluendi solus acceperit potestatem, cum & illud vnus pro omnibus dixerit, & hoc cum omnibus tanquam personam gerens ipsius vnitatis acceperit. Ideo vnus pro omnibus, quia vnitas est in omnibus: vnde hic cum dixisset, desuper contexta, addidit per totũ, quod si referamus ad id quod significat, nemo eius est expers, qui pertinere ad totum inuenitur, à quo toto sicut

Gręca

Gręca indicat lingua catholica vocatur Ecclesia. In forte autem quid nisi Dei gratia commendata est? Sic quippe in vno ad omnes peruenit, cum sors quoque omnibus placuit, quia & Dei gratia in vnitate ad omnes peruenit, & cũ sors mittitur non personæ, vel cuiuscunque meritis, sed occulto iudicio Dei ceditur. Ita ille. Ecce igitur vnus respondit pro omnibus, & vnus accepit pro omnibus, & alij in ipso, & per ipsum. Nam qui personam sustinet omnium, & totius cõmunitatis primatum habet vt princeps, Rex, paterfamilias sui regni vel familiæ, & Dux exercitus. Et hoc ipso quia omnium aliorum sustinet personam, sed nec Ioannes dilectus, nec Iacobus frater Domini acceperunt pro omnibus, sed vnus Petrus tantum. Quod idem intelligendum est in similibus alijs testimonijs diui Augustini, in quibus vbique Petrum primum Apostolorum prępositum Ecclesię principatum Apostolatus habere confitetur, vocatque eum subinde principem, caput, verticem, & similibus nominibus.

Idem tractatu 124. super caput Ioannis 21. Hoc agit Ecclesia, spe beata, in hac vita ęrumnosa, cuius Ecclesię Petrus Apostolus propter apostolatus sui primatum gerebat, figurata generalitate personam, quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiore gratia, vnus idemq; primus Apostolus, sed quando ei dictum est. Tibi dabo claues regni cœlorũ, & quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cęlis, & quodcunque solueris super terram erit solutum & in coelis, vniuersam significat Ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus velut imbribus, fluminibus, tempestatibusq; quatitur & non cadit, quoniam fundata est super petram: vnde & Petrus nomen accepit, non enim à Petro petra, sed Petrus à petra, sicut non Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus, Super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, quia

dixerat Petrus: Tu es Christus filius Dei viui, super hanc ergo petram (inquit) quam cōfessus es, ędificabo Ecclesiam meam. Petra enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse ędificatus est Petrus, fundamentum quippe aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ecclesia ergo quæ fundatur in Christo claues ab eo regni cœlorum accepit in Petro, idest potestatem ligandi soluendiq; peccata, quod enim est per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est, per significationem Petrus in petra, qua significatione intelligitur Christus petra, Petrus Ecclesia, hæc igitur Ecclesia quam significabat Petrus, quamdiu degit in malis amando & sequendo Christum, liberatur à malis, ita ille. Simili ratione vt dictum est quia Petri persona representabat Ecclesiam, necessario colligitur Petrum primum in ea obtinuisse locum, & primatum inter reliquos, vt Rex regnum representat, & regni totius sustinet personam & Gubernator, aut Princeps Ciuitatis, paterfamilias domus suæ, quem esse germanum eius sensum ipse D. Augustinus alibi sæpe exponit in testimonijs quę passim hoc loco citaui. Fundamentum quoq; primum vnum Christum esse, & angularem lapidem, idem D. Augustinus docet; at post ipsum primum subsequentia fundamenta alia esse ostendunt D. Paulus, & Ioānes in Apocalypsi. Ita igitur nihil obstat solum Christum primum fundamentum esse, post Christum Petrus, quod ei impositum à petra nomen indicat, ac reliqui deinde Apostoli. Quibus certe hoc nomen negari non potest.

Idem sermone 13 de verbis Domini, in Euangelium secundum Matthæum, de Christo ambulante super aquas maris, & Petro titubante. Euangelium quod recentissime recitatum est de Domino Christo, qui super aquam maris ambulauit, & de Apostolo Petro qui ambulās timendo titubauit, & diffidendo mersus, confitendo rursus emersit, admonet nos, intelligere mare præsens seculum esse. Pe- *Mat. 14.*

trum

trum vero Apostolum Ecclesiæ vnicæ typum. Ipse enim Petrus in Apostolorũ ordine primus, in Christi amore promptissimus, sæpe vnus respondit pro omnibus. Ipse denique Domino Iesu Christo requirenti, quem nam homines dicerent eum esse, & opiniones varias hominum discipulis respondentibus, rursusq; Domino interrogante, & dicente. Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Petrus. Tu es Christus filius Dei viui. Vnus pro omnibus dedit responsum, vnitas in multis: Tunc ei Dominus ait. Beatus es Simon Bar Iona quia non reuelauit tibi caro & sanguis, sed pater meus qui est in cœlis. Deinde addidit. Et ego dico tibi, Tanquam diceret, Quia tu dixisti mihi, Tu es Christus filius Dei viui, & ego tibi, Tu es Petrus (Simon quippe ante vocabatur) hoc autem nomen ei vt Petrus appellaretur a Domino impositum est, & hoc, vt ea figura significaret Ecclesiam. Quia enim Christus petra, Petrus populus Christianus, petra enim principale nomen est. Ideo Petrus à petra, non petra à Petro, quomodo non à Christiano Christus, sed a Christo Christianus vocatur. Tu es ergo (inquit) Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram quam cognouisti dicens: Tu es Christus filius Dei viui, ędificabo Ecclesiam meam: idest super me ipsum filium Dei viui, ædificabo Ecclesiam meam, super me ædificabo te, non me super te. Nam volentes homines ędificari super homines dicebant. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ipse est Petrus. Et alij qui nolebant ędificari super Petrum, sed super petram, ego autem sum Christi. Apostolus autem Paulus vbi cognouit se eligi, & Christum contemni, diuisus est (inquit) Christus? Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Quomodo non in Pauli, sic nec in Petri, sed in nomine Christi vt Petrus ædificaretur supra petram, & non petra super Petrum. Idem ergo petrus a petra cognominatus Beatus, Ecclesiæ figuram portans, Apostolatus

stolatus principatum tenens, continuo post paululum iam audito quod beatus esset, iam audito quod Petrus esset, iam audito quod supra petram ædificatus esset, postea quam audiuit futuram Domini passionem, quia prædixerat eam cito futuram discipulis suis, displicuit ei, Timuit ne perderet morientem, quem confessus fuerat vitæ fontem. Turbatus est, absit a te (inquit) Domine, ne fiat istud. Propitius esto tibi Domine, nolo te mori. Petrus dicebat Christo, nolo te mori, sed melius dicebat Christus, volo pro te mori.

Idem sermone 28. de Sanctis, qui quartus est in Apostolorum Petri & Pauli natali, in fine. Ex piscatore fecit Dominus Apostolorum principem, ex persecutore fecit Apostolicum confessorem. Præstitit passio socios, quos fecerat fidei prædicatio copulatos. Veneremur ergo principes gregis nostri, si volumus caulas intrare pastoris.

Idem sermone 29. qui est quintus de festo Apostolorum Petri & Pauli. Hic est quoque beatus Petrus in illa cœlestium discipulorum schola præcipuus, ac primus idoneus qui verba vitæ ex Christi ore suscipiens, per Euangelij potestatem Iudęorum gentem perditam quæreret, & abdicatos ad hæreditatem vocaret, interpres legis, assertor gratiæ, destructor Synagogæ, Ecclesiæ reparator, & ideo solus inter Apostolos meruit audire, Amen dico tibi quia tu es Petrus & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Dignus certe, qui ędificandis in domo Dei populis, lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clauis ad regnum. De hoc ait sermo diuinus: Et ponebant (inquit) infirmos suos, vt vmbra saltem transeuntis Petri obumbraret eos. Si tunc opem ferre poterat vmbra corporis, quanto magis nunc plenitudo virtutis? Si tunc supplicantibus proderat aura quædam pertranseuntis, quanto magis gratia nunc permanentis?

Idem sermone 26. de sanctis Apostolis Petro & Paulo. Primum signum mirabile quod beatus Apostolus Petrus

K fecit,

fecit, claudo pedum restituendo vt diximus vestigia. Audistis frequenter ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, sicut ait. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra est, supra quam ædificatur Ecclesia, recte prius pedes sanat, vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte (inquam) primum pedes Christiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis possit supra petram Ecclesiæ stare, sed robustus & fortis incedere.

Idem sermone de tempore 124. Credendæ erant Petro Apostolo claues Ecclesiæ, immo creditæ sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoque ei erat populorum innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturæ vitijs, passionibus, culpis inuoluta, atque peccatis. Denique sic ad eum Saluator dicit. Tibi (inquit) dedi claues regni cœlorum. Deinde sequitur dicens, Quęcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo, videlicet vt in clauibus fidelis ianitor, in sententijs esset clementissimus dispensator. Erat enim reuera hic Petrus paulo durior, & seuer⁹, sicut eius austeritatē truncata ob Christi iniuriam serui principis sacerdotum declarat auricula. Hic igitur tam durus, tamq; seuerus si donum non peccandi à Domino fuisset indeptus, quæ venia commissis populis donaretur? Sed idcirco diuinæ prouidentiæ secretum ita temperauit atque permisit, vt primus ipse laberetur, ac rueret in peccatum, quò erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitu temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutem hominum, quantum curæ, quantumq; sollicitudinis impendatur, aduertite. Totius corporis morbum in ipso capite curat Ecclesiæ, & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem in ipsa confessionis Christi crepidine, in ipso immobilis fidei fundamento, in Petro scilicet illo qui dixerat; Etiam si me oporteat mori tecum, non te negabo.

Hic

Hic est Petrus qui diuina reuelatione prior omnium veritatem meruit confiteri, dicens: Tu es Christus filius Dei, hic tantus & talis venit ad illam noctem, in qua dominus tradebatur, & cum se calefacere vellet ad prunas, accessit ad eum puella, & dixit ei. Et tu hesterno die cum homine hoc eras, at ille mox respondit, Nescio hominem istum. Quid agis ò Petre futuræ rector Ecclesię, quid loqueris? Intuere quid sis interrogatus, vel quid interroganti respondes; vox tua repente mutata est, hoc est omne illud, quod cito, sed non cauto sermone promiseras; hoc est totum, quod etiam omnibus negantibus, te vsque ad mortem perseuerare iuraueras?

Idem in sermone 15. de Sanctis, qui est de cathedra Petri 1. Institutio solemnitatis hodiernæ à senioribus nostris cathedræ nomen accepit, ideo quod primus Apostolorum Petrus hodie Episcopatus cathedram suscepisse referatur. Recte ergo Ecclesię natalem illius sedis colunt, quam Apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit, dicente Domino. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Petrum itaque fundamentum Ecclesiæ dominus nominauit: Et ideo digne fundamentum hoc Ecclesia colit supra quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Vnde conuenienter, Psalmus qui lectus est dicit. Exaltent eum *Psal.106* in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Benedictus Deus qui exaltari in Ecclesia hoc pręcepit, quia dignum est, vt fundamentum hoc in Ecclesia honoretur, per quod ad cœlum ascenditur.

Idem in psalmo contra partem Donati. Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illorum patrũ, quis cui successit: videte, ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.

Idem in quęstionibus noui testamenti, quæstione 75. Accedentes exactores ad Petrum qui primus inter Apostolos erat, cum solui debere ab eorum magistro dicerent

Mat. 17. didrachmam, & infra. Dicunt ergo exactores didrachmæ ad Petrum Apostolum: Magister vester non soluit didrachma &c. Quo dicto, magistrum vt pro omnibus discipulis solueret, contacuerunt. Saluator autem cum pro se, & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur. Quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post Saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset Dominici gregis. Nam inter *Mat. 26.* cætera dicit discipulis, Vigilate & orate ne intretis in ten- *Luc. 22.* tationem. Et Petro dicit. Ecce Satanas expostulauit, vt vos ventilet sicut triticum: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu tandem conuersus confirma fratres tuos. Quid ambigitur? Pro Petro rogabat, & pro Iacobo & Ioanne non rogabat, vt cæteros taceam. Manifestum est in Petro omnes contineri; rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur. Semper enim in præposito populus aut corripitur, aut laudatur; quia & alio loco dicit. *Ioan. 17.* Ego pro his rogo quos mihi dedisti pater, & volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum.

Luc. 5. Idem lib. 2. quæstionum Euangelicarum cap. 2. Quod Dominus de nauicula docet turbas, significauit hoc tempus, quando Dominus de auctoritate Ecclesiæ docet gentes, quin & illud verbum Petri. Exi à me quia homo peccator sum, quod tamen quia Christus non fecit. Docet (inquit) munus Ecclesiasticum, non deserendum peccatorum turbatione: vnde & alij laxant retia, sed prius id Petrum facere conspiciunt. In verbo tuo (ait) laxabo rete.

Idem tract. 27. super cap. 6. Ioannis. Respondit Petrus pro omnibus, vnus pro multis, vnitas pro vniuersis. Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine ad quem ibimus? Repellis nos à te, da nobis alterum te. Si à te recedimus, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Videte quemadmodum Petrus dante Deo, recreante Spiritu Sancto, intellexit. Vnde nisi quia credidit? Verba vitæ æternæ habes:

bes. Vitam enim æternam habes, in ministratione corporis & sanguinis tui.

Idem sermone de tempore 117. Percussit ergo Petrus aurem pueri principis. Quare Petrus? quia ipse accepit regni cœlorum claues, & soluendi, ligandiq; ipse adeptus est potestatem.

Idem tractatu 47. super Ioannem. Ideo Petro quem facere volebat pastorem bonum, ait. Petre amas me? pasce oues meas.

Idem sermone de verbis Domini 49. in Euangelium secundum Ioannem. Quum ergo nunc loqueretur dixit se esse pastorem, dixit se esse & ianuam. Vtrunq; ibi habes, & ego sum ianua, & ego sum pastor. Ianua est in capite, pastor est in corpore. Dicit enim Petro, in quo vno format Ecclesiam, Petre amas me? Respondit. Domine amo te. Pasce oues meas. & tertio. Petre amas me? contristatus est Petrus, quod eum tertio interrogauit, quasi ille qui vidit conscientiam negatoris, non videbat fidem confitentis.

Idem in libro de pastoribus cap. 13. in ipso Petro vnitatem commendauit. Multi erant Apostoli, & vni dicitur, pasce oues meas.

Idem in sermone 2. de cathedra beati Petri, qui est 16. de Sanctis. Tanquam bonus enim pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & quia ipse interrogationis tentatione negauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret.

Idem de agone Christiano cap. 30. ait. Non enim sine causa inter omnes Apostolos huius Ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus, huic enim Ecclesiæ claues regni cœlorum datæ sunt; & cum ei dicitur, ad omnes dicitur, amas me? pasce oues meas. Debet ergo Ecclesia catholica correctis & pietate firmatis filijs libenter ignoscere, quum ipsi Petro personam eius gestanti, & cum in mari titubasset, & cum Dominum carnaliter à passione

ſione reuocaſſet, & quum aurem ſerui gladio præcidiſſet, & quum ipſum Dominum ter negaſſet, & quum in ſimulationem poſtea ſuperſtitioſam lapſus eſſet, videamus veniã eſſe conceſſam, eumq; correctum atque firmatum vſq; ad Dominicæ paſſionis gloriam perueniſſe. ita ille. In Petro porro Eccleſia claues accepit, tanquam in capite, & ex hoc colligitur caput eſſe, quia ei datæ ſunt Eccleſiæ perſonam ſuſtinenti. & in ipſo ad omnes paſtores dictum, paſce oues, vtpote quia ipſe primus paſtor, & quia aliorum forma. ex hoc etiam ſequitur eum primum eſſe paſtorem, atq; ſupremum, quia in ipſo vno, ad omnes illa dicuntur, & in ipſo omnium forma præſcribitur, quia videlicet primus erat & ſummus, ideo eius ad omnes forma ſe extendit.

Idem in Ioannem tractatu 56. Quis enim neſciat primum Apoſtolorum eſſe beatiſſimum Petrum?

Idem tract. vlti. ſuper illis verbis Ioan. cap. 21. Sic eum volo manere donec veniam quid ad te? Duas itaque vitas ſibi diuinitus prædicatas & commendatas nouit Eccleſia, quarum vna eſt in fide, altera in ſpecie. & infra, Vna ſignificata eſt per Apoſtolum Petrum, propter ſui primatum, altera &c.

Idem lib. 2. cap. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas. Commemorat, inquit Cyprianus, quod etiam nos in ſcripturis ſanctis didicimus, Apoſtolum Petrum, in quo primatus Apoſtolorum tam excellenti gratia præeminet, aliter quã veritas poſtulabat de circunciſione agere ſolitum, à poſteriore Apoſtolo Paulo fuiſſe correptum. & paulo infra. Puto quod ſine vlla ſui contumelia Cyprianus Epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronam: Cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam. Quis enim neſcit illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum? Sed & ſi diſtat cathedrarum gratia, vna eſt tamen martyrum gloria.

Idem lib. 7. cap. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas. Sicut

ergo

ergo Nazarei circuncisi, Petro in primatu Apostolorum, martyrij gloria coronato, in sui peruersitate præcisi ab Ecclesia remanserunt, sic & isti Cypriano, per abundantiam charitatis in sorte sanctorum passionis claritate suscepto, se ipsos exules vnitatis agnoscunt, & contra vnitatis patriam pro suis calumnijs ciuem vnitatis opponunt.

Idem sermone 3. in festo Apostolorum Petri & Pauli, qui est 27. de sanctis. Quum omnes beati Apostoli parẽ gratiam apud Dominum sanctitatis obtineant, nescio quo tamen pacto Petrus & Paulus videntur prę cęteris peculiari quadam in Saluatore fidei virtute præcellere; Quod quidem ex ipsius Domini iudicio possumus approbare. Nam Petro sicut bono dispensatori clauem regni cœlestis dedit, Paulo tanquam idoneo Doctori gentium magisterium Ecclesiasticæ institutionis iniunxit, scilicet vt quos iste erudierit ad fidem, ille suscipiat ad salutem, vt quorum corda Paulus patefecerit doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cœlorum. Clauem enim quodammodo à Christo scientiæ & Paulus accepit: Clauis enim dicenda est, qua ad fidem pectorum dura reserantur, mentium secreta pãduntur, & quicquid intrinsecus tenetur clausum, in palam rationabili manifestatione producitur. Clauis (inquam) est quæ & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem mysterij salutaris includit. Ambo igitur claues à Domino perceperunt, scientiæ iste, ille potentiæ. Diuitias immortalitatis ille dispensat, scientiæ thesauros iste largitur. Sunt enim thesauri scientiæ sicut scriptum est. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientię absconditi. Ergo beati Petrus & Paulus eminent super vniuersos Apostolos, & peculiari quadam pręrogatiua pręcellunt.

Sanctvs hieronymvs Stridonensis Dalmata presbyter qui anno Domini 395. florebat. *Anno 395.*

Is libro primo contra Iouinianum: At dicis, Super Petrum

trum fundatur Ecclesia, licet ad ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat,& cuncti claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. Sed cur non Ioannes electus est virgo? ætati delatum est, quia Petrus senior erat: ne adhuc adolescens & penè puer, progressæ ætatis hominibus præferretur: & magister bonus, qui occasionem iurgij debuerat auferre discipulis, & qui dixerat eis, pacem meã do vobis, pacem meam relinquo vobis, & qui voluerit inter vos maior esse, minimus omnium sit: in adolescentem quem dilexerat, causam præbere videretur inuidiæ.

Idem libro primo contra Pelagianos. Quid Platoni & Petro? vt ille enim princeps philosophorum, ita & hic Apostolorũ fuit, super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tempestate concutitur.

Idem super Matthæum cap. 16. Ego (inquit) dico tibi: Quid est quod ait, Et ego dico tibi? Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius Dei viui: Et ego dico tibi, non sermone casso, & nullum habente opus, sed tibi dico, quia meum dixisse & fecisse est: Quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Sicut ipse lumen Apostolis donauit, vt lumen mundi appellarentur, cęteraq; ex Domino sortiti sunt vocabula; ita & Simoni qui credebat in petram Christum, Petri largitus est nomen; ac secundum metaphoram petræ, recte dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te.

Idem ad Damasum in epistola 57. Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, idest, cathedræ Petri communione consocior, super illam petram fundatam Ecclesiam scio.

Idem ad Marcellum aduersus Montanũ. Si igitur Apostolus Petrus super quem Dominus fundauit Ecclesiam &

prophe-

prophetiã,& ꝓmissionẽ Dñi illo tpe completã memorauit.

Idem in Matthæum cap. 18. post inuentum staterem, post tributa reddita: quid sibi vult Apostolorum repentina interrogatio? In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorum? Quia viderant pro Petro & Domino idem tributum redditum: ex æqualitate pretij, arbitrati sunt Petrum omnibus Apostolis esse prælatum: qui in redditione tributi Domino fuerat comparatus: ideo interrogant: quis maior sit in regno cœlorum. Vidensq; Iesus cogitationes eorum, & causas erroris intelligens. vult desiderium gloriæ, humilitatis cõtentione sanare.

Idem in eundem cap. 10. Ordinem (inquit) Apostolorum & meritum vniuscuiusque, illius fuit distribuere, qui cordis arcana rimatur &c. Quum à Matthæo primus Apostolorum appellatur Petrus, id dignitate intelligendum est. Nam vocatione & ordine Andreas, eo prior fuit.

Idẽ in expositi. Psal. 13. Petrus Apostolorum princeps & caput Ecclesiæ fuit.

Idem epistola 89. ad Augustinum. Hanc autem explanationem quam primus Origenes in 10. Stromatum libro, vbi epistolam Pauli ad Galatas interpretatur, & cæteri deinceps interpretes sunt sequuti: illa vel maxime causa subintroducunt, vt Porphyrio respondeant blasphemanti, qui Pauli arguit procacitatem, quod principem Apostolorum Petrum (quem ipse Porphyrius appellat principem sectæ suæ) ausus sit reprehendere, & arguere in faciem, & ratione constringere quod male fecerit: idest, in eo errore fuerit, in quo fuit ipse, qui alium arguit delinquentem.

Idem in com. epist. ad Galat. cap. 1. Nam & quod visus sit ire Hierosolymam, ad hoc isse vt videret Apostolum, non discendi studio, quia & ipse eundem prædicationis habebat auctorem, sed honoris priori Apostolo deferendi.

Idem in sermone de vinculis Sancti Petri, ad Eustochiũ, quem quanquam quidam Hieronymi fuisse negent, satis ta-

men antiquus est, & tempore haud longe Hieronymo inferior, sic scribit in persona Constantini Imperatoris: Notum esse volumus omnibus Christum pie colentibus, beatũ Petrum Apostolum à Deo nobis datum pastorem & principem summo studio venerari velle assiduè, & maxime in hoc die Kal. Augustarum, in quo vt Deus à vobis soliti eramus adorari: ita ipse pius pastor precibus Deo fusis, nos & imperium nostrum adiuuare dignetur. Et infra. Ecce Apostolo pœnitenti succurritur, qui est Episcoporum Episcopus, & maior gradus redditur ploranti quam sublatus est neganti. Quod vt doceam, illud ostendo quod nullus Apostolorum pastoris nomen accepit: soli enim huius nominis potestatem post resurrectionem suam Petro pœnitenti Dominus concessit, & negatus, quam solus habebat Petro tribuit potestatem: vt non solum recuperasse quod amiserat probaretur, verum & multo amplius pœnitendo quam negando perdiderat, acquisisse, &c. scilicet & gratiam & potestatem qui est aduersariorum error, sed gratiam tantum, quam pœnitendo recuperauit, & post resurrectionem vniuersalem potestatem accepit.

Anno 590. B. GREGORIVS MAGNVS PAPA REGISTRI epistola 33. libro 3. ad Theodelindam Longobardorum Reginam. Cùm itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professione cognoscitis, dignum est vt de Ecclesia beati Petri Apostolorum principis nullum vlterius scrupulum dubietatis habeatis, sed in vera fide persistite, & vitam vestram in petra Ecclesiæ, hoc est in confessione beati Petri Apostolorum principis solidate.

Idem alio loco. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab Apostolicæ Petrę super quam Christus vniuersalem Ecclesiam fundauit, soliditate conuelli.

Idem Registri lib. 3. epistola 41. ad Bonifacium. Hortor vos vt dum vitę spatium superest, ab eiusdem beati Petri

Ecclesia,

Ecclesia, cui claues cœlestis regni commissę sunt,& ligandi & soluendi potestas attributa, vestra anima non inueniatur diuisa: ne si hic beneficium eius despicitur, illic vitę aditum claudat. Hi autem qui dubitationis vestrę participes sunt, si ad me venire voluerint, nullam ex me quasi ex potestate prodeuntem violentiam pertimescant. Nam nos (licet in omnibus causis) in ijs tamen pręcipue quę Dei sunt, ratione magis stringere homines, quam potestate festinamus.

Idem lib. 4. epistola 32. ad Mauritium Augustum. Cunctis enim Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius Ecclesię cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetijt cribrare vos sicut triticum, & ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur; Tu es Petrus,& super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non pręualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Ecce claues regni cœlestis accipit, potestas ei ligandi & soluendi tribuitur. Cura ei totius Ecclesiæ, & principatus committitur.

Idem libro 6. epist. 5. ad Cyriacum Patriarcham Constantinopolitanum. Et pastori sanctę Ecclesiæ dicitur: Simon Ioannis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus verbis colligitur: quia si is qui valet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minime amare.

Idem libro sexto epistola 37. seu cap. 201. ad Eulogium Episcopum Alexandrinum. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam, quia firmitatem mentis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocaretur? Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni

cœlorum.

Idem homilia 21. super cap. 16. Marci de Dominica resurrectione. Quęrendum nobis est cur nominatis discipulis, Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negauerat: venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quem cunctæ Ecclesiæ pręferre disposuerat, ancillę vocē pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ esse actum pietatis dispensatione cognoscimus, vt is qui futurus erat pastor Ecclesiæ; in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi: & tunc præposuit cęteris, vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret.

Idem Homilia 24. super cap. vltimum Ioannis. Captis autem tam magnis piscibus, ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram. Iam credo quòd vestra charitas aduertat: quid est quod beatus Petrus rete ad terram trahit, ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa: ipsi specialiter dicitur. Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prędicator Ecclesiæ nos à mundi huius fluctibus separat, nimirum necesse est vt rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia sanctè prædicationis voce stabilitatem æternę patrię fidelibus ostendit.

Idem libro moralium 17. cap. 16. in cap. Iob 26. Scimus enim quod ille Apostolorum, idest, cœlorum primus, ante acceptam Spiritus Sancti gratiam, quoties dum mori timuit, vitam negauit.

Idem Dialogorum lib. 1. cap. 12. Numquid nam nescis Petre, quoniam Paulus Apostolus Petro Apostolorum primo in principatu Apostolico frater est? ita ille. In Apostolico

lico principatu ait; non vero in pastorali officio & potestate; & ideo Petrum Apostolorum primum vocauit.

Idem libro 26. Moralium cap. 22. in caput 36. Iob. Petrus namque auctore Deo, Ecclesiæ principatum tenens: à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatius venerari recusauit, seque illi similem recognouit, dicens: Surge ne feceris, & ego ipse homo sum. Sed cùm Ananiæ & Saphirę culpam reperit, mox quanta super cęteros potentia excreuisset, ostendit. Verbo enim eorum vitam percussit, quam spiritu perscrutante deprehendit: & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso, coram bene agentibus fratribus nō agnouit. Illic cōmunionem ęqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit potestatis.

Aliorum Sanctorum Patrum Græcorum, & Latinorum, qui post Concilium Nicęnum, & pacem Ecclesiæ datam, vixerunt, De Petri primatu sententiæ. Cap. IX.

SANCTVS HILARIVS Pictauorum in Gallijs Episcopus, multis persecūtionibus sub Imperatore Constantio pro fide catholica ab Arianis constanter toleratis illustris, in commentarijs in Matthęum canone 14. In Petro considerandum est, fide eum cęteros anteisse. Nam ignorantibus cęteris primus respondit: Tu es filius Dei viui. Primus passionem, dum malum putat, detestatus est. Primus & moriturum se, & non negaturum spopondit. Primus lauari sibi pedes prohibuit. Gladium quoq; aduersus eos, qui Dominum comprehendebant, eduxit. Ascensu autem eius in nauim ventum & mare esse sedatum, post claritatis suæ reditum, ęterna Ecclesię pax & tranquillitas indicatur. Et quia tum manifestus adueniet, rectè admirantes vniuersi

Anno 350.

uersi

uersi loquuti sunt: Vere filius Dei est. Confessio enim vniuersorum tum & absoluta & publica erit, Dei filium non iam in humilitate corporea, sed in gloria cœlesti pacem Ecclesiæ reddidisse.

Idem in commentarijs in Matthęum canone 16. Aeditis itaque, quę diuersę de eo erant, hominum opinionibus, quid ipsi de se sentiant quęrit. Petrus respondit: Tu es Christus filius Dei viui. Et infra. Et dignum planè confessio Petri præmium consequuta est, quia Dei filium in homine vidisset. Beatus hic est, & vltra humanũ modũ oculos intendisse & vidisse laudatus est, non id quod ex carne & sanguine erat, contuens, sed Dei filium cœlestis patris reuelatione conspiciens, dignus iudicatus, qui quod in Christo Dei esset, primus agnosceret. O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum: dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues ęterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium præiudicata authoritas sit in cœlo, vt quæ in terris aut ligata sunt, aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Idem in Psalmum 52. Neganti quidem Petro, claues tamen regni cœlorum non ademit:

Idem in Psalmum 131. Quum Iesus quędam de passione sua loquutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc Dei filio detestatus esset: Petro cui superius claues regni cœlorum dederat, super quem Ecclesiam ędificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, qui quę in terris vel soluisset, vel ligasset, ea in cœlis vel soluta persisterent, vel ligata. Hunc itaque tali conuitio detestantem hoc sacramentum passionis excepit. Vade post me Satana, scandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum primum filij Dei confessorem Ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni ianito-

ianitorem, & in terreno iudicio iudicem coeli, Satanæ conuitio nuncuparet.

Idem lib. 2. de Trinitate, qui locus citatus iam pridem fuerat à Leone Papa primo ad Leonem Imperatorem epistola 97. cap. 3. Vnum igitur hoc est immobile fundamentum, vna hæc est felix fidei petra Petri ore confessa: Tu es filius Dei viui, tanta in se sustinens argumenta veritatis, quantæ peruersitatum quęstiones & infidelitatis calumniæ mouebuntur.

Idem libro 6. de Trinitate sic scribit. Et post sacramenti confessionem beatus Simon ędificationi Ecclesiæ subiacens, & claues regni cœlestis accipiens, &c. Et multo infra. Hęc fides, Ecclesiæ fundamentum est, per hanc fidem infirmæ aduersus eam sunt portæ inferorum. Hęc fides regni cœlestis habet claues. Hęc fides quę in terris soluerit aut ligauerit, & ligata sunt in cœlis & soluta. Et paulo infra. O miserę stultitiæ furor impius, non intelligens beatę senectutis fideiq, martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata à se dilectionis in Deum postulata professione tentari se adhuc tanquam ambiguum & incertum tertia interrogatione congemuit. Per id quoque à Domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire, qui in cunctorum Apostolorum silentio Dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem beatę fidei suæ confessione gloriam promeruit.

S. BASILIVS Cęsariensis Episcopus vetustissimus post Gentilium persecutiones, inter Gręcos Theologus, qui circa annum Domini 370. floruit, lib. 2. contra Eunomium sic scribit. Statim enim ex hac voce petra intelligimus Petrum Ionę filium, qui fuit ex Bethsaida, Andreę fratrem, qui ex piscatore ad Apostolatus ministerium vocatus est, qui per fidei excellentiam Ecclesię ędificationem in se ipsum susce-

Anno 370.

suscepit.

Idem in proœmio præceptionum latius disputatarum. Ad hęc scitum fuerit, si illud principis Apostolorum recordemur, meminerimusq;, quum post tot præclare ac feliciter gesta, toties fuisset beatus appellatus, ei dictum fuisse illud,
Io. 13. B. Nisi lauero te, non habebis partem mecum.

Idem homilia 57. de pœnitentia. Petrus ter abnegat, & in fundamento iacet, &c. Et infra. At Petrus cum dixisset & benedictionem accepisset, dixisset Tu es filius Dei altissimi, & audisset, Tu petra es: encomijs celeber factus est. Nam etiam si petra est, non vt Christus petra est, sed vt Petrus petra: Christus enim reuera petra est inconcussa: Petrus vero propter petram.

Idem ex oratione 3. de peccato. Administer (inquit) talis ac tantæ sententiæ est beatus Petrus, qui alijs omnibus discipulis antepositus fuit, & qui testimonium maius, ac beatitudinem longe ampliorem adeptus erat, cui deniq; claues regni cœlorum erant concreditæ, ille inquam cum audiat à Domino, nisi te lauero. &c.

Idem ex sermone de iudicio Dei. Quid vero talis ac tanti iudicij apparitor, atque adeo vehemens sententiæ Dei aduersus peccati auctorem minister Petrus? ille inquã beatus, qui & cæteris antelatus discipulis fuit, cuique magnificentius quam reliquis omnibus datum testimonium est, magisq; quam reliquis omnibus beatus appellatus, cui claues regni cœlestis commissæ, is, cum ei dicitur à Domino, nisi lauero te, non habebis partem mecum. &c.

Anno CYRILLVS EPISCOPVS HIEROSOLYMORVM
370. apud D. Thomam ex persona Christi loquens, dicit Petro. Tu cum fine, & ego sine fine cum omnibus quos loco tui ponam, plene & perfecte sacramento & auctoritate ero sicut sum & tecum.

Idem ex Catechesi secunda. Nemo desperet de sua salute, Petrus princeps Apostolorum excellentissimus, coram ancilla

ancilla ter negauit Dominum: sed ad se rediens, fleuit amarè. Fletus enim vere seu ex corde pœnitentiam designat. Atque ideo non solùm negationis illius accepit cōdonationem, verùm etiam dignitatem Apostolicam non ablatam retinuit.

Idem in Catechesi 11. Omnibus (inquit) Apostolis reticentibus (supra vires enim humanas hæc erat doctrina) Petrus princeps Apostolorum, & supremus Ecclesiæ præco, non comminiscens sibi, neque ratione humana persuasus, sed à patre Deo, in mente illuminatus, dicit ad ipsum: Tu es Christus. &c.

Idem in Catechesi 14. Testatur (inquit) resurrectionem Christi Petrus, qui antea quidem negauerat, postea vero ter confessus est, & pascere oues spiritales iussus.

Idem in Catechesi 17. In eadem (inquit) Spiritus Sancti virtute, & princeps Apostolorum, & regni cœlorum clauiger Petrus. Lyddæ, quæ nunc Diapolis vocatur, in Christi nomine paraliticum Aeneam curauit.

S. GREGORIVS NAZIANZENVS Episcopus, in sermone de moderandis disputationibus. Ordo etiam in Ecclesijs ita statuit, vt alij sint oues, alij verò pastores: ita vt hi quidem imperent, illi verò obediant. & post multa. Vides ne Christi discipulos, qui omnes sublimes sunt & electione digni? Petrus enim petra vocatur, eiq; Ecclesię fundamenta concreduntur; ille verò Ioannes plus diligitur, ac supra pectus Iesu recumbit, & reliqui præeminentiam hanc æquo animo ferunt. &c. *Anno 375.*

Idem ex Apologetico ad patrem suum Gregorium, præsente Basilio Magno. Occurrunt (inquit) hinc antiquus ille Iudex Manue, hinc deinde Petrus Ecclesiæ columen, quorum alter cum præstantiorem quā natura ipsius viresq; ferrent, visionem sensisset. Actum est (inquit) de nobis vxor, alter Saluatoris præsentiam. &c.

Idem ex sermone ad Iulianum tributorum exęquatorē.

M Nunc

Nunc (inquit) Christus tibi nascitur, & Deus est, & homo efficitur, & cum hominibus conuersatur. Quid autem sibi vult hęc oratio? nimirum, nisi me sententia fallit, eos quibus huiusmodi munera commissa sunt, admonet, Deū semper maximis rerum administrationibus interesse. Et quidem vt descriptorum animos flectat, tum demum carnem sumit, & cum hominibus versatur. vt autem seruituti nostræ solatium afferret, animique facilitatem & æquitatem veluti lege sanciret (nam ne id quidem contemptim prætereundum est) non modo suo, sed etiam Petri discipulorum omnium charissimi nomine, didrachmum pendit.

Anno 380. S. GREGORIVS NYSSENVS Episcopus, Magni Basilij frater, in Opusculis, titulo, vt petra vitæ Christus, in diuinis scripturis prædicatus est. Petra vero fidei, tanquam fundamentum: vt ipse Dominus ait ad principem Apostolorum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super confessionem scilicet Christi: quia dixerat, Tu es Christus filius Dei viui. &c. ita ille. Ecce principem Apostolorum appellat, & super eius confessionem qua Christum confessus est fundatam dicit Ecclesiam: non certe super alterius Apostoli confessionem, sed B. Petri.

MAXIMVS Constantinopolitanus Episcopus, in epistola ad Orientales. Omnes fines terræ, quæ Dominum sincere receperunt, & vbique terrarum catholica veram fidem confitentes in potestatem Romanorum Pontificum tanquam in solem respiciunt, & ex ipsa lumen catholicæ & Apostolicæ fidei recipiunt, nec immerito, quia Petrus legitur primo perfectam fidem esse confessus, Domino reuelante, quum dixit, Tu es Christus filius Dei viui. Et infra. Decebat tantæ dignitatis & sapientiæ virum, non ab alio cœlestis mysterij arcana requirere, nisi ab eo potissimum, quem non potuit caro & sanguis instruere, sed cui Dominus ipse sua secreta dignatus est aperire. Beatus es (inquit)

Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Hunc enim ex cæteris mortalibus de toto orbe conditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter possidendam tenere perpetuo priuilegij iure concessit, vt quisquis diuinum aliquod, aut profundum nosse desiderat, ad huius præceptionis oraculum doctrinamq; recurrat, nec illi humiliter offerre, quod soluendum est erubescat, etiam si ipse quod quæritur non ignoret, numquid Angelus de coelo veniens erat nescius docere Cornelium, quem videlicet id quod sibi agendum esset edisceret, destinauit ad Petrum. poterat planè sanctus Angelus docere hominem gentilem, quid sibi opus esset ad salutem, sed eius nolebat vsurpare officium, cui docendi magisterium fuerat commissum.

S. OPTATVS AFER Episcopus Mileuitanus, qui superiorum tempore vixit, in secundo aduersus Donatistas libro, ita scribit. Igitur negare non potes, scire te in Vrbe Roma primo cathedram Episcopalem esse collocatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas appellatus est, in qua vna cathedra vnitas ab omnibus seruaretur. &c. Et infra. Qui inferi portas suas habere noscuntur, contra quas portas claues salutares accepisse legimus Petrum principem scilicet nostrum, cui à Christo dictum est. Tibi dabo claues regni cœlorum, & portæ inferorum non vincent eas. Vnde est ergo quod claues regni vobis vsurpare contenditis, qui contra cathedram Petri (de Romana loquitur sede) vestris præsumptionibus & audacijs sacrilegio militatis? Anno 380. Anno 363.

SIRICIVS PAPA epist. 4. quæ inseritur Concilio Telensi, appellaturque epistola tractatoria, ad Episcopos Afros. Quum in vnum plurimi fratres conuenissemus, ad sancti Petri Apostoli reliquias per quem & Apostolatus, & Episcopatus in Christo cepit exordium, placuit nobis. &c.

PRVDENTIVS qui cum Ambrosio, Hieronymo, & Augu- Anno 395.

Augustino floruit in libro περὶ στεφάνων hymno in honorem diui Laurentij ita scribit.

Et iam tenemus obsides
Fidissimos huius spei,
Hic nempe iam regnant duo
Apostolorum principes,
Alter vocator gentium,
Alter cathedram possidens
Primam, recludit creditas
Aeternitatis ianuas.

Anno 400. IOANNES COGNOMENTO CHRYSOSTOMVS Constantinopolitanus Episcopus, qui superiorum sæculo vixit, sanctitate admirandus, doctrina celebris, facundia illustrissimus, sententiarum grauitate clarus, profunda sensuum interpretatione diuinus, sæpe in suis commentarijs, hanc veritatem professus est.

Primum homilia 9. de pœnitentia. Petrus ille Apostolorum princeps, in Ecclesia prior amicus Christi, qui reuelationem ab hominibus non accepit, sed à patre, sicut sibi testimonium Dominus reddit: Beatus es Simon Bar Iona; quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Hic idem Petrus, Petrum quum dico, petram nomino indebilem, non se: crepidinem immobilem, Apostolum magnum, primum discipulorum, primum vocatum, & primum obedientem.

Idem homilia 26. idest vltima ex varijs locis in Matth. de diuite & paupere. Princeps Apostolorum Petrus, super quem Christus fundauit Ecclesiam, vere immobilis petra, & firma confessio. Et infra. Et Petrus pro hamo piscatorio, accepit claues regni cœlestis.

Idem homil. 2. in Psal. 50. Audi denique quid Petro dixerit Christus columnæ & fundamento fidei, qui ob robur confessionis appellatus est Petrus, dicente Domino. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

Et

Et iterum: Simon (inquit) quoties voluit Satanas cribrare vos sicut triticum, & ego rogaui pro te, ne deficeret fides tua.

Idem super Matthęum homil. 55. Quid igitur Petrus omnium Apostolorum os, vertex consortij totius? quum omnes interrogati essent ipse solus respondet. Et quandoquidem de sententia vulgi petebat, omnes responderunt; cum vero de sua eos rogaret: Petrus contestim prælilIuit, ac pręueniens ait. Tu es Christus filius Dei viui. & infra. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Hic aperte prędixit magnam eorum qui credituri & erant & sunt multitudinem fore, & sublimiora sapere ipsum facit, & Ecclesię futurę pastorem constituit. Et infra. Et ego tibi dabo claues regni cœlorum. Animaduertis quo pacto ipse etiam ad altiorem de se opinionem Petrum adducit, & seipsum duabus his pollicitationibus reuelando filium Dei ostendit. Nam quę Deus solus concedere potest, peccatorum scilicet remissionem, & vt futura Ecclesia tot tãtisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis permaneat, cuius caput & pastor piscator homo, atque ignobilis terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet; Hęc (inquam) omnia quę solius Dei sunt, se pollicetur daturum. Ita & pater ad Hieremiã dicebat: Sicut columnam ferream, & sicut murum ęneum posui te. Sed ipsum quidem genti vni pater, hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit. Et paulo infra ait: Tu vero mecum es, eis omnibus quanta sit Petri potestas intellige. Ego tibi dico (inquit) Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cęlorum. &c. Quanquam enim multa sunt alia in eadem homilia, quæ excellentiam primatus Petri vehementer extollunt, ad reliqua tamen testimonia mihi properantĩ satis hæc visa sunt, quæ in medium afferrentur.

Idem homil. 33. in eundem. Et Marcus quidem, ex dignita-

gnitate ipsos numero collocauit. Si ergo alij non curauerunt seriem dignitatis contexere Apostolorum, saltem quũ Marcus illam obseruauit, indicat nobis Petrum esse omnibus prælatum.

Idem homil. in Psal. 129. Quid vero summum illum Petrum, non post innumerabilia signa & miracula, tantamque admonitionem & exhortationem arguit in grauissimum illum lapsum cecidisse? Illud tamen prætermisit, & Apostolorum eum primum constituit: & ideo dixit: Simon, Simon ecce expetiuit Satanas cribrare te tanquam triticum: ego autem oraui pro te, ne deficiat fides tua. Et in Psal. 108. appellat Petrum Apostolorum principem.

Idem super Matth. homil. 59. in cap. 17. Vidisti honoris excellentiam, vide nunc quanta philosophia vtitur Petrus. Hunc enim locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo non scripsisse videtur, quoniam ingens hunc honor magistro deferebatur. Et infra. Pro me vero (inquit) & te, quoniã & Petrus primogenitus erat. Miraris omnipotentiam Christi, mirare etiam discipuli fidem, qui ad rem ita natura incredibilem illico paruit, cuius quidem fidei retributionem confestim habuit, Christo in solutione tributi coniunctus. In illa hora adierunt discipuli ad Iesum dicentes. Quis putas maior est in regno cœlorum? Humanum quid passi discipuli sunt, quòd Euangelista quoque significauit dicens: In illa hora, quando scilicet cęteris omnibus Petrum prætulit. Nam quum & Iacobus & Ioannes primogeniti essent, nihil tamẽ tale pro ipsis fecisse videtur; veriti autem turbationem profiteri suam, non apertè Petrum præponi sibi, sed confusè. Quis ergo maior est? interrogauerunt. Quando certos præferri conspexerunt, nihil tale passi sunt: cum verò ad vnum delatus est honor, tunc mirum doluerunt: quamuis non ex hac re solum, sed ex alijs quoque multis inflammati fuerunt. Tum quia dixit illi: Dabo tibi claues regni cœlorum; tum quia beatus es Simon Bar Iona. Tum

etiam

etiam hic, Da eis pro me & te: Tum denique quia liberius eum multo Christo colloqui conspiciebant. &c.

Idem homil. 55. in Matthæum, super illa verba: Ecce nos reliquimus omnia. &c. Interrogat Petrus, vt tu inops discas quoniã in nullo hinc diminutus est. Et infra: Qui enim claues regni cœlorum acceperat, pro his, quæ ibi sunt confidit, & pro orbe terrarum interrogat.

Idem alibi. Instante quoque tempore passionis soli Petro dixit, Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare mecum, quasi Dominus voluisset ostendere, ipsum præ cæteris ex commissione sui officij vigilare debuisse.

Idem homil. 4. de verbis Esaiæ. Vidi Dominum. Quid autem Petrus basis Ecclesiæ, ille vehemens amator Christi, ille sermone indoctus & rhætorum victor, ille imperitus qui tamen philosophis obturauit os, ille qui Græcamq; sapientiam non aliter quam aranearum telam dissoluit, qui terrarum orbem peragrauit, qui sagenam misit in mare, & piscatus est orbem terrarum.

Idem super Ioan. homil. 87. Quid tandem alijs omissis his dumtaxat Petrum affatur? Os erat Apostolorum & princeps: propterea & Paulus eũ præter alios visurus ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam; tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobrat, tantùm dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias, & quã in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delector, nunc ostende, & animam quam pro me positurum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. & infra. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit, vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat, & quod hoc maximum sit amoris argumentum. & infra. Et quum hoc dixisset (inquit) ei, sequere me. Quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quòd si quis percontaretur, quomodo igitur Iacobus sedem Hierosolymis acceperit? responderẽ

hunc

hunc totius orbis magistrum præposuisse. Et infra. Nam quum magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset, martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus est. ita ille.

Idem super acta Apostolorum Petrus à filio, super omnes qui filij sunt, potestatem accepit.

Idem homilia de Iona propheta. Quantum meritum lachrymarum Petri fuerit, nullus poterit verbo explicare; sed rerum demonstrat euentus. Post lapsum enim illius denegationis, cui nullum malum poterit comparari, priori eum Christus reddidit Ecclesiæ,& totius orbis Ecclesiæ solicitudinem, curamq́, ei commisit. Et quod plus est, vltra omnes Apostolos,erga Dominum eum ostendit habere charitatem, Petro namque ait, Amas me? Quid hoc verbo gloriosius?

Idem in sermone de præmijs sanctorum. Iesus Petrum reliquis prætulit dicens. Petre amas me plus his? &c.

Idem homil. 1. de pœnitent. Et qualis (inquit) quantaq; fuerit lachrymarum vis, sermo non potuit explicare; ipse autem rerum exitus manifestè ostendit. Etenim crudelem post illum casum (nam nullum negationi par malum) sed tamen post malum, iterum eum ad priorem honorem reuexit,& Ecclesiæ primatum gubernationemq; sibi per vniuersum mundum tradidit,quodq́, omnium est sublimius,ostendit eum nobis ad Dominum maiorem Apostolorum omnium charitatem habuisse. Petre (inquit) diligis me plus his? Huc autē ad virtutis rationem nihil sanè par fuerit.&c.

Idem homil. 2. in Psal. 50. Petrus amarè negato Christo fudit lachrymas, abstersit peccatum suum, & accepit pristinam dignitatem.

Idem homil. 80. ad populum Antiochenum. Petrus post illum grauem casum (negationi namque nullum est malum æquale) rursum eum ad priorem dignitatem reduxit pœnitentia, & ei per totum orbem terrarum Ecclesiæ præsidentiam

dentiam tradidit, & quòd omnibus maius est, illum nobis maiorem omnibus Apostolis in Dominum habere charitatem ostendit.

Idem oratione 5. in Iudęos. Petrus itaque post illam nefariam abiurationem, quoniam celeriter suum ipsius peccatum recordatus est, nulloq́; accusante dixit peccatum, fleuitq́; amarè, adeo abluit illam abnegationem, vt etiam primus Apostolorum fuerit factus, ac terrarum orbem totum subiecerit.

Idem ex homilia vltima de varijs locis in Matth. quatuor mirabiles mutationes fecit Deus, de piscatore primum Ecclesiæ pastorem, de persecutore doctorem gentium & magistrum; de publicano primum Euangelistam, & de latrone primum cœlicolam.

Idem in cap. Matth. 26. homil. 83. Ideo se Christus ipsum Apostolorum verticem negare permisit. Et infra. Vt disceret in omnibus Christo parere.

Idem homil. 4. in cap. 2. actuum Apostolorum. Communem vocem vndecim edebant, ad Petrus omnium erat os, sed astabant illi vndecim testimonio suo comprobantes quæ ab illo dicebantur.

Idem de locis varijs in Matth. Petrus hoc interrogabat in quo vniuersalis Ecclesia fundata est. & infra. Ideo de *Mat. 18. C.* septenario numero interrogabat primus Apostolus Petrus. &c.

Idem homil. 3. ad populum Antiochenum. Petrus primus inter Apostolos Christum prædicauit.

Idem alibi sæpissime Petrum principis Apostolorum epitheto ornat: sed præcipue homil. 38. in cap. 15. epist. primæ ad Corinth.

D. EPIPHANIVS Salaminæ Cypriorum Episcopus, *Anno* superiorum sanctorum patrum coętaneus, in lib. 2. contra *400.* hæreses, de hæresi 59. Catharorum, scribens ait. Sanctus ille Petrus, ac summus Apostolorum, qui verè factus est

nobis firma petra fundans fidem Domini, super quam ędificata est Ecclesia per omnes modos, primum quidem, quia confessus est Christum filium Dei viuentis, & audiuit, super hanc petram firmæ fidei ædificabo Ecclesiam. Quandoquidem manifeste confessus est ipsum filium Dei verum. Nam quòd dixit filium Dei viuentis, ostendit filium genuinum esse, cum appositione viuentis, velut in omni fermè hæresi de hoc à me dictum est. Sed & de Sancto Spiritu idem nos munit, dicens ad Ananiam & vxorem eius; cur tentauit vos Satanas, vt mentiremini Spiritui Sancto? Non homini mentiti estis sed Deo. Quia ex Deo est spiritus, & non alienus a Deo. Sed & hic firma petra ędificationis, & fundamentum domus Dei factus est, in eo quòd abnegauit ipsum, & rursus conuersus est, & à Domino inuentus ac dignus factus vt audiret, pasce oues meas: & pasce agnos meos: & pasce oues meas.

Idem in libro cui Ancorati nomen est. Petrus (inquit) princeps Apostolorũ dignus factus est, vt beatus prędicaretur à Domino, quòd pater ipsi reuelasset. Et paulo post. Ipse autem Dominus constituit eum primum Apostolorum, petram firmam super quam Ecclesia Dei ędificata est, & portæ inferorum non valebunt aduersus illam. Portæ autem inferorum sunt hæreses & hęresiarchæ. Iuxta omnem enim modum in ipso firmata est fides, qui accepit clauem cœlorum, & soluit in terra, & ligat in coelo. In hoc enim omnes quæstiones & subtilitates fidei inueniuntur. Hic est qui ter negauit, & ter se detestatus est antequam gallus caneret. Hic excellentiam suæ erga Dominum suum dilectionis significans, affirmans dixit: Etiam si omnes negabunt te, ego non negabo: quantum in homine est, dico. Hic est qui plorauit ad vocem galli, vt vere confiteretur filij Dei conceptionem, non in apparentia esse, sed veram: vt diceret ipsum verum hominem, in plorando ob eum qui propter conceptionem suam traditus esset. Hic est socius

eius

eius qui super pectus Domini recubuit. Ille enim à Domino discens, & à filio accipiens cognitionis facultatem, reuelauit. Hic verò à patre accepit, certitudinem fidei fundans. Hic in naui, in mari Tiberiadis nudus rursus vbi vocatus fuit, piscatus est. At discipulus quem diligebat Iesus, ob verbum quod dixit Saluator, pueri nunquid obsonij habetis? Et ait, Mittite in dexteram nauigij partem, & inuenietis. Ob hoc, inquam verbum, consternati illi sunt. Et dicit Ioannes quem diligebat Iesus, Dominus est. homo quidem secundum carnem à Maria genitus in veritate, non apparentia: Deus autem spiritus existens, qui à cœlestibus ex patre venit, hic est qui audiuit ex ipso, Petre pasce agnos meos. cui concreditum est ouile: qui bene deduxit per virtutem Domini sui: qui confitetur de carne, qui verè quę patris sunt denunciat de filio: qui spiritum indicat & dignitatem ipsius in deitate: qui dexteram porrexit Paulo & Barnabę societatis, cum Iacobo & Ioanne, vt per tres testes stet omne verbum. Nihil enim sine duobus, aut tribus testibus esse potest.

INNOCENTIVS PAPA epist. 2. ad Victricium Rothomagensem Episcopum. Incipiamus ergo adiuuante Deo, & sancto Apostolo Petro, per quem & Apostolatus & Episcopatus in Christo cepit exordium. &c. *Anno 402.*

PAVLINVS quoque eorum temporum, Episcopus Nolanus, hunc Petri primatum, in Felicis natali 4. sic expressit. *Anno 420.*

. . . . sic ipsa piorum
Gratia concordat, veterem remeare recenti
Historiæ video speciem, qua iussus adiri
Bisseno princeps super agmine discipulorum
Petrus, sponte sua vinclis labentibus, è que
Carcere processit clauso, qua pręuius illum
Angelus Herodi prędam furatus agebat.

CYRILLVS Episcopus Alexādrinus lib. 2. super Ioan. *Anno 420.*

cap. 12. Christus Petrum instruit, cum se esse qui cuncta etiam antequam fiant nouit; nec Simon fore iam sibi nomen, sed Petrus prædicit: vocabulo ipso commode significans, quod in eo, tanquam in petra lapideque firmissimo suam esset ędificaturus Ecclesiam. &c.

Ioã.6.G. Idem lib.4.cap.28. in illud Ioannis: Domine, ad quem ibimus? Per vnum qui præerat, omnes respondent, sanctā profecto, sanctisq; congruentem disciplinam optime conseruantes; & posterioribus prudentiæ, & modestiæ laudabilia præbentes exempla. Decet enim non omnes confusè, nec prosilientes imprudenter, quasi rapta vti oratione; sed cedere ijs, qui & consilio & ordine prępositi sunt.

Idem lib.9. cap.15. Per Petrum qui omnibus pręerat, interrogare maluerunt.

Io.13.D. Idem lib.eodem cap.25. Petro quia maior erat; cæteri discipuli committebant; vt Christū rogaret, quo ire vellet.

Idem lib.eodem cap.29. Cum Christus vna nocte ter negaturum esse Petrum dixit, tunc breuissime magnitudinem periculorum ante oculos posuit. Vnde alij quoq; discipuli commoti, cogitabant qualis, quantaq; tentatio illa futura esset, qua primus eorum adeo quatietur, vt in breuissimo tempore ter in negationem lapsurus esset, quomodo ergo minores nos euademus? aut quis feret Petro succumbente?

Idem lib.9.super Ioannem cap.35. Discipuli non dubitarunt exclamare per principem consortij sui. Tu es Christus filius Dei viui.

Idem lib.10.super Ioannem cap.41. Beatus enim Petrus discipulorum omnium princeps, narranti quæ passurus erat Saluatori resistebat clamans: Propitius tibi esto Domine, ne fiat tibi hoc. Mat. 16. D.

Idem super Ioannem. Christus omissis cæteris venit ad Petrum, cęteris prælatum, neque admittam aliquem temerarium verba de Iesu infringere volentem, quasi oratio eius exau-

exaudita non fuerit.

Idem lib. 12. cap. 63. Trahit autem Petrus rete, per quē labor Apostolorum non esse inanis intelligitur. Nimirum quia sine capite nullius vigoris membra esse possunt.

Idem lib. 12. cap. 64. in eundem Ioannem. Vos autem quem me esse dicitis? Petrus vt princeps caputq; cęterorum primus exclamauit: Tu es Christus filius Dei viui. &c. Ex quibus apparet (vt Cyrillus testatur) Petrum fuisse principem & caput omnium Apostolorū. Vbi deinde addit: Tertia confessione Petri, trinæ negationis delictum euacuatum est. Dixit autem, pasce agnos meos: Apostolatus sibi renouans dignitatem, ne propter negationem, quæ humana infirmitate accidit, labefactata videretur.

Idem lib. 14. Thesaur. cap. 2. vbi agit de Spiritu Sancto, qui est Deus. Petrum Apostolorum apicem vocat, & lib. 4. de Trinitate, & alibi, sæpe beatum Petrum cęteris prælatum scribit.

Ex Concilio Ephesino tom. 2. cap. 16. Philippus presbyter Apostolicæq, sedis Legatus, in Concilio Ephesino dixit: Nulli dubium, immo seculis omnibus notum est, sanctum beatissimumq, Petrum Apostolorum principem & caput, fideiq, columnam, Ecclesiæ catholicæ fundamentum, à Domino Iesu Christo Saluatore nostro, humanique generis redemptore cœlestis regni claues accepisse, soluendiq; atque ligandi potestate quam acceperat, vsum fuisse, necnon per successores suos hucusque semper viuere, causasq, decernere, semperq, victurum esse. Anno 430.

In eiusdem Concilij tom. 6. cap. 13. super illa verba. Vos autem quem me esse dicitis? Vos (inquit) qui me tres iam annos sequuti estis, quiq; meam virtutem & prodigia vidistis, & super mare ambulantem spectastis, & in eadē mensa mecum communicastis, quem me esse dicitis? Mox Petrus Apostolorum coripheus, eorundemq; os respondit, Tu es Christus filius Dei viui.

In

In eiusdem Concilij tom.2.cap.15. Philippus presbyter & Apostolicæ sedis Legatus, dixit. Gratias agimus sanctæ venerandæq; huic Synodo, quod litteris Cęlestini sanctissimi, beatissimiq; Papæ vocis recitatis, sancta Ecclesiæ membra, sanctis vestris vocibus, pijsq; pręconijs, sancto vestro capiti vos exhibueritis, non enim ignara est vestra beatitudo, totius fidei, cæterorumq; omnium Apostolorum caput beatum Apostolum Petrum extitisse.

Anno 440. S. Leo Papa sermo.2. anniuersarij electionis suæ. Manet ergo dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cęteris est ordinatus, vt dum petra dicitur: dum fundamentum pronuntiatur: dum *regni* cœlorum ianitor constituitur: dum ligandorum soluendorumq; arbiter, mansura etiam in cœlis iudiciorum suorum definitione, præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus.

Idem in epist.89. ad vniuersos Viennensis prouinciæ Episcopos. Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis Saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum pręconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem
Psal.18. terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduę vnitatis assumptū, id quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam; vt ęterni ędificatio templi, mirabili munere gratię Dei in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate

corro-

corroborans, vt illam, nec humana temeritas posset appetere, nec portę contra illam inferi prǫualerent. Verum hanc petrę istius sacratissimam firmitatem, Deo, vt diximus, ędificante constructam, nimis impia vult prǽsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus suis, & id, quod accepit a veteribus, non sequendo.

Idem sermone primo de ascensione Domini. Petro (inquit) *Apostolo supra cęteros post regni claues, ouilis Dominici cura mandatur.*

Idem sermone habito in Synodo. Admonente diuinæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina admonitione, mysteriis sanctioribus, imbuitur, vt Christi oues, qui Christum diligit pascat, & ipsius sedis, cui per abundantiam diuinę gratię prǽsumus, pro reuerentia coarctamur, ne professio summi Apostoli non inueniatur in nobis, quia quoties quis negligenter pascit Dominicum gregem commendatum, toties conuincitur suũ non amare pastorē.

Idem serm. 3. de anniuersario die assumptionis suæ ad Pontificatum. Vnus de toto mundo Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisq; Ecclesię patribus prǽponatur, vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi consortium potentię suę tribuit diuina dignatio, & si quid cum eo commune cęteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis non negauit. Omnes deniq; Apostolos Dominus, quid de se opinentur homines, interrogat: & tamdiu commune est respondentium, quamdiu humanę intelligentię ambiguitas explicatur. At vbi, quid habeat sensus discipulorum, exigitur, primus est in Domini confessione, qui est primus in Apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset: Tu es Christus filius Dei viui:

respon-

respondit ei Iesus: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est. Idest, ideo beatus es, quia pater meus te docuit, nec terrena opinio te fefellit, sed inspiratio te cœlestis instruxit; & non caro & sanguis, sed ille me tibi, cuius sum vnigenitus filius, indicauit. Et ego (inquit) dico tibi, hoc est, sicut meus pater tibi manifestauit diuinitatem meam: ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam, quia tu es Petrus. Idest, cùm ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quę mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. Et super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non præualebunt aduersus eam. Super hanc (inquit) fortitudinem, ęternum extruam templum: & Ecclesiæ meæ cęlo inferenda sublimitas, in huius fidei firmitate consurgit. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt, Vox enim ista, vox vitæ est. Et sicut confessores suos in cœlestia prouehit: ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicit beatissimo Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum; & quęcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Transiuit quidem in alios Apostolos vis potestatis istius, & ad omnes Ecclesię principes decreti huius constitutio cômeauit: sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesię rectoribus Petri forma pręponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbicunq; ex ipsius fertur ęquitate iudicium. Nec nimia est vel seueritas vel remissio, vbi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut soluerit, aut ligauerit. Instante autem passione sua Dominus, quę discipulorum erat turbatura constantiam, Simoni inquit: Simon, ecce Satanas

expo-

expostulauit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, vt non intretis in tentationē. Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant. Quoniam Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Cum itaq; dilectissimi tantum nobis videamus præsidium diuinitus institutum, rationabiliter & iuste in Ducis nostri meritis & dignitate lętamur, gratias agentes sempiterno regi redemptori nostro Domino Iesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ principem fecit: vt si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectèq; disponitur, illius operibus, illius sit gubernaculis deputādum, cui dictum est: Et tu conuersus, confirma fratres tuos. Et cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit: Pasce oues meas. Quod nunc quoque proculdubio facit, & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, vt nulla tentatione superemūr. Si autem hanc pietatis suæ curam omni populo Dei, sicut credendum est, vbique prætendit; quanto magis nobis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro beatæ dormitionis thoro, eadem qua præsedit carne, requiescit? Illi ergo hunc seruitutis nostræ natalitium diem, illi ascribamus hoc festum, cuius patrocinio, sedis ipsius meruimus esse consortes, auxiliante nobis per omnia gratia Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat cum Deo patre & Spiritu Sancto in secula secu-

lorum amen. Et penè eadem scripsit serm. 2. in natiuit. Apostolorum Petri & Pauli.

Idem in homil. de transfiguratione Domini. Interrogauerat Dominus discipulos suos, inter diuersas aliorum opiniones, quid ipsi de eo crederent, quidue sentirent. vbi Petrus Apostolus per reuelationem summi patris corporea superans, & humana transcendens, vidit mentis oculis filium Dei viui, & confessus est gloriam deitatis: quia non ad solã respexit carnis substantiam & sanguinis, tantumque in hac fidei sublimitate complacuit, vt beatitudinis fœlicitate donatus, sacram inuiolabilis petrę acciperet firmitatem, super quam fundata Ecclesia, portis inferi & mortis legibus pręualeret: nec in soluendis & ligandis quorumcunque causis, aliud ratũ esset in cœlis, quàm quod Petri sedisset arbitrio.

Idem epist. 84. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem. Hæc connexio totius quidem corporis vnanimitatẽ requirit, sed precipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus & si dignitas non sit communis, est tamen ordo generalis, quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & quum omniũ par esset electio, vni tamen datum est, vt cęteris præemineret. De qua forma, Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursus quidam, in maioribus Vrbibus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluerer, & nihil vnquam à suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Et sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alijs importabile pondus imponere.

Anno 450. BEATVS MAXIMVS Episcopus Taurinen. in serm. 1. de

de natali Apostolorum Petri & Pauli. Hic est Petrus (inquit) cui Christus Dominus communionem sui nominis libenter indulsit; vt enim (sicut Apostolus Paulus edocuit) petra erat Christus, ita per Christum Petrus factus est petra, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Nam sicut in deserto iussu Dominico, sitienti populo aqua fluxit è petra, ita vniuerso mundo perfidię ariditate lassato, de ore Petri fons salutiferę confessionis emersit. Hic est Petrus cui Christus ascensurus ad patrem, pascendas ouiculas suas agnosque commendat, vt quos ille pietate, miserationeq; redemerat, hic fidei suę virtute seruaret. Et rectè sanè ei arbiter occultorum Dei filius pascendas oues suas, tuendasq; commisit, cui nouerat in nutriendo grege Dominico, nec studium deesse, nec fidē.

Idem in homil. 3. de Apostolis. Quanti ergo meriti apud Dominum suum Petrus erat, vt ei post nauiculæ paruæ remigium totius Ecclesiæ gubernacula traderentur?

PROSPER AQVITANICVS Episcopus Regien. lib. 2. cap. 9. de vocatione gentium, qui liber inter opera quoq; D. Ambrosij excusus iam pridem fuerat, ita scripsit. Quis ergo ambigat, quis ignoret, hanc fortissimam petram (de Petro autem loquitur) quæ ab illa principali petra communionem, & virtutis sumpsit & nominis, hoc desiderium semper habuisse, vt ei moriendi pro Christo constantia donaretur? *Anno 450.*

Idem libro de ingratis in principio.

. . . pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non possidet armis
Religione tenet.

Ita Prosper qui Augustini discipulus fuit.

EX CONCILII Chalcedonensis Actione prima. Post lectionem epist. Leonis Papę. Reuerendi Episcopi clamauerunt: Hæc patrum fides, Hæc Apostolorum fides, om- *Anno 451.*

nes ita credimus, orthodoxi ita credimus, Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus est.

Ex eiusdem Concilij Actione 3. Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo. Per nos, & per præsentem Synodum, vna cum ter beatissimo, & omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra, & crepido catholicæ Ecclesiæ, & ille qui est rectæ fidei fundamentum, nudauit Dioscorum tam Episcopatus dignitate, quam etiam & ab omni sacerdotali alienauit ministerio.

Ex eiusdem Concilij actione 16. in interpositione, seu allocutione sancti & vniuersalis Chalcedonẽsis Concilij, habita apud Marcianum pijssimũ & amatorẽ Christi Imperatorẽ. Quod non innouans (inquit) aliquid aduersus Nicęnam fidem nunc sanctissimus Archiepiscopus Leo scripsit *Epistolam* ad sanctę memorię Flauianum Constantinopolitanę regiæ Vrbis Episcopum: sed sanctos patres secutus sit, qui & post magnam Synodũ Nicęnam, hęreses, quæ per vnumquodque tempus exortæ sunt, similiter refutauerant: & hoc vestrum decebat Imperium, vt circa subiectos sibi prouidentia ex his, quæ ad Deum pertinent, initium sumeret, & prima contra Diabolum proprietate militia conueniret. Vnde nobis impenetrabilem in omni errore propugnatorẽ Deus prouidit, & Romanę Ecclesię Papam ad victoriam pręparauit, doctrinis eum per omnia veritatis adstringens, vt (quemadmodum Petrus) & hic affectu feruentiore decertans, omnẽ ad Deũ sensum, intelligentiamq; perducat.

In fine Concilij eiusdem in exemplari epist. Paschasini, & aliorum de damnatione Dioscori Alexandrini quondam Episcopi, hæc scripta leguntur. Sanctissimus ac beatissimus Papa, caput vniuersalis Ecclesię Leo, per nos, vt Legatos suos, Sancta Synodo consentiente, Petri Apostoli pręditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamentum, & petra fidei, & cœlestis regni ianitor nuncupatur, Episcopali eũ dignitate nudauit, & ab omni sacerdotali opere fecit extorrẽ.

GELASIVS PAPA epist. 4. ad Episcopos Dardaniæ, in tom. Concil. 2. quanquam non iisdem verbis. Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Et infra, & hoc nimirum pro suo principatu quem beatus Apostolus Petrus Domini voce & tenuit semper, & tenebit. Anno 494.

Idem in Concilio 70. Episcoporum in principio. Quamuis vniuersæ per orbem catholicæ Ecclesiæ vnus thalamus Christi sit. Sancta tamen Romana catholica & Apostolica Ecclesia, nullis Synodicis constitutis cęteris Ecclesijs prelata est, sed Euangelica voce Saluatoris nostri primatum obtinuit. Tu es (inquiens) Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam.

SYMMACVS PAPA ex libro Ennodij tom. 2. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et rursus sanctorum voce patet Pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fidelium est, vbique submittitur: dum totius corporis caput esse designatur: de qua mihi videtur dictum per prophetam: Si hæc humiliatur, ad cuius confugietis auxilium, & vbi relinquetis gloriam vestram? Anno 984. Isa. 10. A

Ex 5. Synodo Constantinopolitana, actione prima, ex epistola Felicis Papæ ad Petrum Antiochiæ Episcopum, deponentis ipsum ab Antiochena Ecclesia. Quoniam non statuisti credere veritati, & litteris nostris ad te scriptis, nunc incepi sententiare contra te: imò ille, qui vertex est omnium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens, Apostolorum verè optimus Petrus, cuius tu nomine æqualis es, sed non sententia neque fide, quoniam ab istius recta intentione & immaculata fide valde declinasti. Anno 553.

Ex eadem epistola prope finem. Quis (inquit) non defleret sic dicentes de intemerato trisagio, quod mihi valdè

con-

conuenit refutare, & fletum meritò dare in hos animarum simplicium cauillatores, ac impium facinus fingentes, quos & alienos censemus ab orthodoxa fide & catholica Ecclesia, & à communione ducis nostri gloriosi prædecessoris Petri, qui claues regni à Saluatore nostro recepit?

Ex eadem actione ex epist. Felicis Romani Pontificis missa ad Zenonem Imperatorem. Quoniam (inquit) fideli mente credidisti, nec ambigis, & temporalis solij potestatē, & æternæ vitæ retributionem superno ex momento pendere; per nostram etiam paruitatem dignare suscipere, venerabilem ac diuinam beatissimi Petri confessionem, Apostolorum scilicet principis. cui & regni claues à Saluatore traditæ sunt, qui etiam præparabit Christianissimo Imperio vestro locum in cœlo, cum sanctis Angelis: quiq; immutabilem & immaculatam fidem in Dominum nostrum Iesum Christum Dei filium vnigenitum primus exponens, à Saluatore ipso beatus est dictus. Nam cum ipse dixisset ad Dominum, Tu es Christus filius Dei viui, ab ipso audire meruit, Beatus es Simon Bar Iona. &c.

Anno 555. PELAGIVS epistola ad Vigilium Episcopum, in fine to. 2. Concil. Memor enim sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cuius à Domino nostro Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat.

Ex 6. Synodi actione 4. ex epistola Agathonis Romani Pontificis ad Constantinum maiorem Imperatorem, Heraclium, & Tiberium Aug. epistolæ ipsius initium est. Consideranti mihi. &c. Cum corde cōtrito & profluentibus lachrymis exoro, vt porrigere dignemini clementissimam dexteram Apostolicæ doctrinæ, quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed tuba clarius in toto orbe prędicetur. quia eius vera confessio, à patre de cœlis est reuelata, pro qua à Domino omnium beatus esse pronuntiatus est

Petrus:

Petrus: qui & spiritales oues Ecclesię ab ipso redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit: cuius adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, cuius authoritatem, vtpotè Apostolorū omnium principis, semper omnis catholica Christi Ecclesia, & vniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sunt, omnesq́, venerabiles patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesię Christi luminaria claruerūt, & sancti quidem Doctores venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationibus ac derogationū odijs consecuti. Hæc est Apostolorum Christi viua traditio, quam vbique eius tenet Ecclesia. Et paulo post in eadem epist. Agathonis Papæ. Hæc est (inquit) veræ fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis, viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij, Apostolica Christi Ecclesia: quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hęreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangelijs fatus est: Petre Petre (inquiens) ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum; ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, cōfirmare eum fratres suos admonuit. Quòd Apostolicos Pontifices meę exiguitatis prędecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere.

Ex

Anno 789. Ex Synodo 7. quæ est Nicena secunda, in Actione prima ex epist. Constantini, & Irene matris Rom. Imperat. Quandoquidem (inquit) ex vniuerso terrarum orbe Deus vos coniunxit, propriam voluntatem confirmare volens, depositis in medio sanctis Euangelijs, veraciter & prudenter clamantibus: iustè iudicate, state firmi pietatis propugnatores, & omnem vaniloquentiam, nuperamq́, inductionem excindere, animo prompto contendite. Quemadmodum & Petrus Apostolicæ sedis primus Dux, seruilem & temerariam insaniam verberans, Iudaicę auditus instrumentum gladio amputauit.

Ex eiusdem Synodi Actione 2. ex epist. Adriani sanctissimi Papæ, ad Tarasium Patriarcham Constantinopolitanū. In primis vestra sanctitas pijssimis & triumphatoribus nostris Imperatoribus alacriter suggerat, vt falsam congregationem illam sine consensu ac præsentia Apostolicę sedis, contra omnem patrum venerabilium traditionem, contra venerandas imagines sine ordine & debita conuocatione factam execretur, & anathematizatam pręsentibus Apocrisarijs nostris cognoscat: quo omne zizanium ab Ecclesia eradicetur, & Iesu Christi Domini nostri verbum impleatur, cùm ait. & portę inferi non præualebunt aduersus eam. Et alibi: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum; & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis; & quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Cuius etiam sedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Ecclesiarum Dei consistit. Vnde & ipse beatus Petrus Apostolus, Domini Ecclesiam pascens, nihil dissolutum dimisit, sed tenuit semper & retinet principatum, cui si adhęrere cupit vestra sanctitas, & nostrę Apostolicę sedis (quę est omnium Ecclesiarū Dei caput) sacram & orthodoxam formam incorrupte atq; incontaminate ex profundo corde & sinceritate mentis custodi-

ſtodire ſtudet: vt reuera orthodoxa Dei cultrix conſiſtens, hoc primum omnipotenti Domino ſacrificium offerat, & vt ex perſona noſtra prædictorum piiſſimorum Imperatorum a Deo coronatorum ſublimia veſtigia obſecret, & vt in conſpectu Dei per terribile illos adiuret iudicium, vt ſacras imagines in ipſa à Deo conſeruata & regia Vrbe, & in omni loco in antiquum reſtituere, & ſtabilire iubeant, conſeruantes traditionem huius ſacræ ac ſanctiſſimæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & perſequentes, atque abhominantes malignorum & hæreticorum errorem per certamen veſtrũ & fidelem ſolicitudinem. Si autem ſacras & venerabiles imagines illis in partibus non reſtituerint, conſecrationem veſtram modis omnibus recipere non audemus, & maxime ſi ſectatus fueris eos, qui non credunt veritati. Huius rei cauſa ſummo labore, fidei, & conatu in his omnibus indubitanter conuenit veſtræ ſanctitati ſacroſanctas imagines Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctæ ipſius genitricis, ſemperq; Virginis Mariæ, & ſanctorum Apoſtolorum, & omnium ſanctorum prophetarum, atque martyrum ſimul & confeſſorum illis in partibus in antiquo erigere ſtatu, quatenus vno conſenſu digne propheticum canamus canticum, dicentes: Domine ſaluos fac piiſſimos Reges, & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te, quia dilexerunt decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuę. &c.

Sanctorum Patrum intra milleſimum annum, auctoritates de eadem re ſententiæ. Cap. X.

CONSILIVM noſtrum non erat eorum patrum, qui poſt D. Gregorium Papam fuere, ſententias contexere, quia eo nomine apud noſtri temporis ſectarios ſuſpecti

cti haberi possunt, quod multa (vt aiunt) in Ecclesiæ Romanæ gratiam scripserint, quam post Gregorij tempora omnium Ecclesiarum primatum sibi vendicasse sectarij ipsi falso aiunt. Cęterum propter hanc vnam ineptam, falsamq́; eorum calumniam ab his recitandis me reuocare nõ potui, pręsertim cum sanctissimi & doctissimi fuerint, vt eorum scripta testantur, & miraculis clari, & vita insignes, & tanto deinde (quod plus est) eiusdem semper continuatæ doctrinæ, per tot ętates consensu. & quamuis ab aduersarijs negentur, tamen adhibemus illis velut tormētum quodam, cum ostendimus, omnes illos, tot, tamq́, illustres sanctos, contrarium sensisse. Demum quia sunt longe digniores, quibus fidem habeamus, quam ipsi sectarij: & postremo quia plurimum splendoris huic meo labori suis testimonijs afferre possint. In gratiam igitur piorum hominum (non quod contra aduersarios horum auctoritate multum me proficere posse sperem) eorum sententias suggeram, qui & magni nominis in Ecclesia Dei fuerunt, & de ipsorum scriptis à nullo vnquam dubitatum est. Sunt autem inter alios hi Martinus Papa I. Agatho Papa, Venerabilis Beda, Alcuinus, Nicolaus Papa, octaua Synodus, Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus, Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus, Leo IX. & Alexander II. Romani Pontifices, S. Bernardus, Innocentius Papa III. & postremo glosa ordinaria, quæ aut Strabi, aut Rabani, aut alterius cuiuspiam vetusti patris opus est.

Anno 647. MARTINVS PAPA I. post Gregorium annis quadraginta, in Lateranensi Synodo Actio. 2. in fine. Donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est principis Apostolorum Petri cognoscat, vtpotè quoniam solus atque prę omnibus creditus est, atque accipere meruit à Rege Regum Christo Deo claues regni cœlorum, ad aperiendum rectè credentibus in eundem Dominum nostrum, & claudendum infidelibus hęreticis.

In eodem Concilio extant testimonia idem probantia Stephani Doriensis Episcopi, & Sergij Cypriensis ead.act. 2.to.2. 772. 778.& testimonium Africani Concil.ibi.780.

AGATHO PAPA Imperatori Constantino scribens, ait, Hæc Apostolica Christi Ecclesia per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur. *Anno 679.*

BEDA Presbyter, homil.in die festo Apostolorum Petri & Pauli, cap. 16. Matth. Qui, inquit, Regem cœlorum maiori præ cęteris deuotione confessus est, merito præ cęteris ipse collatis clauibus regni cœlestis donatus est: sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. *Anno 720.*

Idem in cap.22. Lucæ. Recte primus Apostolorum de amore requiritur, qui enim regem cœlorum maiori dilectione præ cęteris confessus est, merito præ cęteris ipse collatis clauibus regni cœlestis donatus est.

Idem in homil. in vigilia Apostolorum Petri & Pauli. Quod enim dicit hic, pasce oues meas, hoc est vtique quod ei ante passionem dixerat apertius: Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua.

Idem in cap.22. Lucæ. Sicut ego tuam fidem ne Satana tentante deficiat protexi, ita & tu infirmiores quosque fratres exemplo tuæ pœnitentiæ ne de venia forte desperent, erigere & confortare memento. &c.

Idem homil. 1.hiemali de Sanctis, & refertur in catena aurea S. Thomæ, super cap.1.Ioannis. Intuitus autem Simonem Iesus non exterioribus solum oculis, sed & interno diuinitatis intuitu. Vidit cordis eius simplicitatem, vidit animi sublimitatem, cuius merito cunctæ esset pręferendus Ecclesiæ.

ALCVINVS Caroli Magni Imperatoris præceptor, ac Gymnasij Parisiensis fundator, qui super quatuor Euange- *Anno 790.*

lia scripsit super Ioannem, sic ait. Trinæ negationi redditur trina confessio, ne minus amori lingua seruiat, quam timori: & sicut fuit indicium timoris negare pastorem, sic officium amoris pascere Domini gregem. Et infra. Pascere oues est, credentes ne deficiant confortare: terrena subsidia si necesse est subditis prouidere; exempla virtutum præbere; aduersarijs obsistere; peccantes corrigere.

Anno 858. NICOLAVS PAPA in epist. ad Mediolanen. Ecclesiam (inquit) Romanam solus ipse fundauit, & super petrã fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cœlestis imperij iura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum quo constructum est cœlum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit Ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, cuius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium est, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam facit. Qui autem Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur, & quum ille vocetur iniustus, hic est dicendus hæreticus.

Anno 880. THEOPHYLACTVS Bulgariæ Archiepiscopus, in commentarijs cap. 22. in Lucam. Ideo (inquit) Christus ante Petri casum, pœnitentiam & restitutionem, & priorem statum, ei dicit. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. At si dicat: Postquam me negato ploraueris, ac te pœnituerit, corrobora cæteros, quum te principem Apostolorum deputauerim, hoc enim decet te, qui post me, Ecclesiæ petra es fundamentũ. Et infra. Quum esset Apostolus denegauit, ac iterum per pœnitentiam obtinuit primatum, vt esset antistes mundi.

Idem super Ioan. cap. vltimo. Quum ergo prandissent, finito prandio, commissionem ouium commendat Petro, & non alij. Et super illud sequere me, ait. In hoc, quod dixit

dixit Dominus Petro, ſequere me, cunctorum fidelium prę-
laturam ei conſtituit. Et infra, Cum Dominus dixit Pe-
tro, ſequere me: non modo intellexit de genere martyrij,
ſed & ordinem magiſterij. Vnde quidam alius ait, ſeque-
re me, gerendo vices meas, & in officio paſtorali, & in mar-
tyrio. &c. Et infra. Super illud donec veniam ait, ideſt,
dum hunc ſcilicet Ioannem volens dirigam ad prædican-
dum, te nunc dirigam ad orbis terrarum Pontificatum, &
in hoc ſequere me. &c. Item ſuper illud Lucæ: Domine *Luc. 12. B.*
ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Petrus (inquit)
cui iam commiſſa Eccleſia fuerat, quaſi omnium curam ge-
rens inquirit, vtrum ad omnes Dominus parabolam pro-
tuliſſet.

In octaua Synodo Conſtantinopolitana quarta, ſub *Anno 868.*
Ioanne VIII. & Adriano II. Nicolai ſucceſſoribus cele-
brata, actio. 1. in libello ab omnibus Concilij patribus ſub-
ſcripto, qui Nicolai Papæ fuerat, ita continetur. Prima
ſalus eſt rectę fidei regulam cuſtodire, & à conſtitutis pa-
trum nullatenus deuiare. Quia non poteſt Domini Dei
Saluatoris noſtri ſententia prætermitti dicentis. Tu es Pe-
trus, & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam. Hęc
quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus, quia in ſede
Apoſtolica immaculata ſemper eſt obſeruata religio. Iſte
liber per Hadrianum Papam miſſus eſt ad 8. Synodū Con-
ſtantinopolitanam quartam, & omnes Concilij patres ſe
ſub hac forma ſubſcripſerunt. Sequimur autem ſanctam
Synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Pa-
pa Nicolaus (cui & ipſe Domine coangelice ſumme Ponti-
fex Hadriane ſubſcripſiſti) ante ſacratiſſimum Petri Apo-
ſtolorum eximij corpus celebrauit, ſimul & quam tu ipſe
ibi nuper egiſti, & omnia quæ in eis ſtatuta ſunt, ſecundum
decreti veſtri moderationem venerabiliter conſeruabimus,
recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes qui in il-
lis damnati ſunt.

Anno 863. IGNATIVS Patriarcha Constantinopolitanus, qui eidem Concilio interfuit, in epistola ad Adrianum Papam II. sic scribit. Omnium magister Deus dicit Petro magno & summo Apostolorum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tales enim beatas voces, non secundum quandam vtique sortem, Apostolorum principi Petro solum circumscripsit & definiuit, sed ad successores quoq; deriuari voluit.

Anno 1049. LEO IX. Papa, in libro quem contra Michaelem Constantinopolitanum, & Leonẽ Acridanum Episcopos scripsit, ait cap. 7. Taliter sancta Ecclesia super petram, idest Christum, & supra Petrum, vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur ędificata est, quod inferi portis disputationibus scilicet Hęreticorum, qui vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda. Sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quæcunque vera sunt, portæ inferi non præualebunt aduersus eam, cuius promissionis effectum se precibus impetrasse à patre, ipse filius profitetur, dicendo ad Petrum; Simon ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Erit ergo quisquam tantæ dementiæ qui orationem illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare?

Idem epistola ad Petrum Episcopum Antiochenum. Postquam multa de dignitate Petri, & Romanæ sedis pręrogatiua locutus est: Nimirum solus est (inquit) pro quo ne deficeret fides eius Dominus & Saluator asseruit se rogasse dicens: Simon Simon ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in seculum seculi, sed confirmabit corda fra-

trum varijs concutienda fidei periclitationibus, sicut vsque nunc confirmare non cessauit.

ALEXANDER II. Papa, qui paulo post Leonem IX. vixit, in quodam canone Concilij Romæ à se celebrati. Quum omnibus discipulis (inquit) parem ligandi atque soluendi potestatem Dominus daret, Petro præ omnibus claues regni cœlestis se daturum promisit. Quicunque ergo ab vnitate Ecclesiæ, quæ per Petrum intelligitur fuerit alienus, execrare potest, consecrare non potest. *Anno* 1061.

S. BERNARDVS Abbas Clareuallensis in sermone tertio de septem misericordiarum fragmentis. Testis est (inquit) Paulus gentium doctor, qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit. Testis & Matthæus de telonco electus in Apostolum, cui etiam noui testamenti primum scriptorem esse donatum est. Testis & Petrus, cui post trinam negationem totius Ecclesiæ pastoralis cura commissa est. *Anno* 1120.

Idem lib. 2. de consideratione sui ad Eugenium III. Papam. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute & indiscrete totæ cõmissæ sunt oues? Si me amas Petre pasce oues meas. Quas? illius, aut illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oues meas (inquit) Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur vbi distinguitur nihil. Et forte presentes cæteri condiscipuli erant, quum committens vni, vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & vno pastore, secundum illud. Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, sed diuisionem, recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Iacobus qui videbatur columna Ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma: Petro vniuersitatem cedens. Pulcre vero ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille: Nam dictus est frater Domini. Porrò cedente Domini fra-

tre,

tre, quis se alter ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta canones tuos, alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo cælum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum tibi, tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis. Accipe aliud quod nihilominus prærogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant, & Dominus apparebat in littore: quodque iucundius erat, in corpore rediuiuo.
Io. 21. C. Sciens Petrus quia Dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio, peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis Pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam, sed seculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim seculum est: naues Ecclesiæ. Inde est quod altera vice instar Domini gradiens super aquas, vnicum se Christi Vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidem aquæ multæ, populi multi. Ita quum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis, facta ex omnibus, ipsa vniuersalis Ecclesia toto orbe diffusa. &c.

Idem in epist. 190. ad Innocentium II. Papam, contra Petrum Abailardum. Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi non possit fides sentire defectum. Hæc quippe huius prærogatiua sedis.
Luc. 22. C. Cui enim alteri aliquando dictum est: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua? Ergo quod sequitur, à Petri successore exigitur: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium. Tempus est, vt vestrum agnoscatis pater amantissime principatum, probetis zelum, ministerium honoretis.

Idem

Idem epist. 237. prima ad Eugenium Papam. Locus (inquam) in quo stas, terra sancta est: locus Petri est, locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius. Locus illius est, quem constituit Dominus dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Et paulo infra: Merito tali pastori, tali nutricio commissa est Ecclesia quum adhuc tenera, adhuc incunabulis esset.

Et epist. 242. ad Romanos, quando discesserunt ab Eugenio III. Papa, ait. Cur Regem terræ, cur Dominum cæli, furore tam intolerabili, quam irrationabili in vos pariter prouocatis, dum sacram & Apostolicam sedem diuinis, regalibusq; priuilegijs singulariter sublimatam, ausu sacrilego incessere, suoq; minuere honore contenditis? &c.

Idem epist. 131. ad Mediolanenses, de plenitudine potestatis Apostolicæ, ait. Romana Ecclesia valde clemens est: sed nihilominus potens. Fidele consilium, & omni acceptione dignum. Noli abuti clementia: ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis. Debitam ei reuerentiam exhibebo, & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis; quia si exhibeas debitam & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super vniuersas orbis Ecclesias, singulari prærogatiua Apostolicæ sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest si vtile iudicauerit, nouos ordinare Episcopatus vbi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, ita vt de Episcopis creare Archiepiscopos liceat: & e conuerso si necessarium visum fuerit, potest a finibus terræ sublimes quascunque personas Ecclesiasticas euocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, aut bis, sed quoties expedire videbit. Porro in promptu est ei omnem vlcisci inobedientiam, si quis forte reluctari conatus fuerit. &c.

Innocentius III. Papa in lib. 1. mysteriorum missæ cap. 8. de primatu Romani Pontificis. Omnibus autem Anno 1198.

Apostolis Christus vnum præposuit, videlicet Petrum, cui totius Ecclesiæ principatum, & ante passionem, & circa passionem, & post passionem commisit. Ante passionem cum dixit. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. &c. Licet enim vniuersis Apostolis communiter dixerit, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, principaliter tamen Petro commisit cum dixit, quodcunque ligaueris super terram. &c. Et infra. Circa passionem autem, cum pluraliter dixisset de omnibus, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, singulariter tamen pro
Luc. 22. C Petro subiunxit: Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Statimq; subiunxit: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ad Petrum igitur tanquam ad magistrum pertinet cæteros confirmare, cuius fides in nulla tentatione defecit. Fides enim Apostolicæ sedis supra firmam petram stabili soliditate fundata, nullis vnquam errorum sordibus potuit inquinari: sed absque ruga manens & macula, pro necessitate temporum, a cæteris maculas detersit errorum. Post passionem autem, quum tertio quæsis-
Io. 21. E. set a Petro, Simon Ioannis diligis me plus his? & ille tertio respondisset; Domine tu scis, quia amo te. Tertioq; præcepit: pasce oues meas: statimq; subiunxit; Sequere me. Petrus enim sequutus est Christum, non solum in genere martyrij, sed & in ordine magisterij. Hæc ille.

Idem registri lib. 2. epist. 201. ad Ioannem Patriarcham Constantinopol. Apostolicæ sedis primatus, quem non homo, sed Deus, immo verius Deus homo constituit, multis quidem, & Euangelicis & Apostolicis testimonijs comprobatur. à quibus postmodum constitutiones canonice processerunt, concorditer asserentes, sacrosanctam Romanam Ecclesiam in beato Petro Apostolorum principe consecratam, quasi magistram & matrem cæteris præeminere. Hic enim cum interroganti Domino, quem homines esse dice-

dicerent filium hominis, alijs referentibus opiniones aliorum, ipse velut inter cęteros primus, cum esse Christum Dei viui filium respondisset, audire promeruit: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Et post pauca: Tibi dabo claues regni cœlorum. Nam licet primum,& præcipuum Ecclesiæ fundamentum sit vnigenitus Dei filius Iesus Christus, iuxta quod dicit Apostolus: quia fundamentum positum est,præter quod aliud poni nõ potest, quod est Christus Iesus. Secundam tamen, & secundarium Ecclesiæ fundamentum est Petrus, & si non tempore primus, auctoritate tamen præcipuus inter cęteros; de quibus Paulus Apostolus inquit: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei, superędificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Quos & fundamenta esse in montibus sanctis Dauid propheta testatur. Huius etiam primatum veritas per seipsam expressit, cum inquit ad eum. Tu vocaberis Cephas, quod & si Petrus interpretatur, caput tamen exponitur, vt sicut caput inter cętera membra corporis, velut in quo viget plenitudo sensuum, obtinet principatum, sic & Petrus inter Apostolos,& successores ipsius, inter vniuersos Ecclesiarum pręlatos prærogatiua pręcelleret dignitatis, vocatis sic cęteris in partem solicitudinis, vt nihil ei de potestatis plenitudine deperiret. Huic Dominus oues suas pascendas vocabulo tertio repetito,commisit, vt alienus à grege dominico censeatur: qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has, & illas oues distinxit, sed simpliciter inquit: Pasce oues meas, vt omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Iacobus enim frater Domini qui videbatur esse columna, Hierosolymitana sola cõtentus,vt ibi semen fratris præmortui suscitaret, vbi fuerat crucifixus, Petro non solum vniuersam Ecclesiam, sed totum reliquit seculum gubernandum: quod ex eo etiam euidenter apparet, quia cum Do- *Eph. 2. D.*

Io. 21. C. minus apparuisset in littore discipulis nauigantibus, sciens Petrus quod Dominus est, se misit in mare, ac aliis nauigio venientibus, ipse sine beneficio nauis ad Dominum festinauit. Cum enim mare mundum designet, iuxta verbum Psal. 103. C. Psalmistæ dicentis: Hoc mare magnum & spatiosum, illic reptilia, quorum non est numerus: per hoc quod Petrus se misit in mare, priuilegium expressit Pontificij singularis, per quod vniuersum orbem susceperat gubernandum: cæteris Apostolis vt vehiculo nauis contentis, cum nulli eorum vniuersus fuerit orbis commissus, sed singulis singulæ prouinciæ, vel Ecclesiæ potius deputatæ. Iterum etiam vt se vnicum Christi Vicarium designaret, ad Dominum super aquas maris mirabiliter ambulantem, & ipse super aquas maris mirabiliter ambulauit. Nam quum aquæ multæ sint populi multi, congregationesq́; aquarum sint maria, per hoc quod Petrus super aquas maris incessit, super vniuersos populos se potestatem accepisse monstrauit. Pro eo Dominus se orasse fatetur inquiens, in articulo passionis. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ex hoc innuens manifeste, quod successores ipsius à fide catholica nullo vnquam tempore deuiarent, sed reuocarent magis alios, & confirmarent etiam hæsitantes, per hoc sic ei confirmandi alios potestatem indulgens, vt aliis necessitatem imponeret obsequendi: quod & tunc Petrus agere cœpit, quando quibusdam ex discipulis abeuntibus retro, & durus est hic sermo dicentibus, cum dixisset Iesus ad duodecim: Nunquid Io. 6. G. & vos vultis abire? Solus ipse respondit pro cæteris: Domine verba vitæ æternæ habes, & ad quem ibimus? Huic præterea dictum in Euangelio & audisti sæpius & legisti: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &, quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quod si omnibus etiam Apostolis simul dictum esse reperias, non tamen aliis sine ipso, sed ipsi sine aliis attribu-

tributam esse cognosces ligandi, & soluendi a Domino facultatem, vt quod non alij nisi per ipsum, ipse sine alijs posset ex priuilegio, sibi collato a Domino, et concessa plenitudine potestatis. Ad quod mirandum videtur illud non incongrue pertinere, quod ipse solus legitur interrogasse Iesum: Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei vsque septies? *Mat. 18. C.*
Et ei soli Iesus legitur respondisse: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. Quia procedens septenarius vniuersitatis est numerus, eo quod omne tempus septenario dierum numero soleat comprehendi. Septenarius ergo numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat vniuersorum vniuersa peccata, quia solus Petrus potest non solum omnia, sed omnium crimina relaxare. Demum post passionem suam Dominus Petro dixisse legitur: Tu me sequere: quod vtique non tam de sequela perferendæ passionis, quam credito dispensationis debet intelligi, quum & Andreas, & quidam alij præter Petrum, sicut Dominus fuerint crucifixi, sed solum Petrum substituit sibi Dominus, & in officio Vicarium, & in magisterio successorem. Vnde post ascensionem Domini Petrus velut successor ipsius regere cœpit Ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum loco Iudæ præuaricatoris ex verbis prophetæ, alium instituens, & faciens subrogari, & receptos paracleto discipulos non musto repletos, sed Spiritus Sancti gratia illustratos, ex verbis Ioelis apertius comprobauit. Hic pœnitentiam agere iussit, & baptizari credentes. Hic inter discipulos curando claudum primus *Act. 3. A.*
fuit miraculum operatus, & in Ananiam, & Saphyram vxorem eius, tanquam primus, & præcipuus inter eos, qui *Act. 5. A.*
mentiti fuerant Spiritui Sancto, mortis sententiam promulgauit. Hic Simoniacæ pestis radicem contra primitiuam Ecclesiam pullulantem Apostolica falce succidit, solus in Simonem magum sententiam damnationis promulgans, licet *Act. 8. D.*
non ei soli, sed omnibus communiter pecuniam obtulisset.

Act. 10. set. Ipse pręterea cum in eum mentis cecidisset excessus,
8. vidit cœlum apertum; & descendens vas quoddam, velut lintheum magnum, quattuor initijs in terram de cœlo submitti, quod omnia quadrupedia, & serpentia terræ, ac cœli volatilia continebat. Et quum facta esset vox, dicens ad eum; Surge Petre, macta, & manduca: Respondit, absit Domine, quia nunquam immunda, & communia manducaui; Et vox ad eum est facta secundò: Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris: per quod innuitur manifestè, quod Petrus prælatus fuerit populis vniuersis: cum vas illud orbem, & vniuersitas contentorum in eo, vniuersas significet tam Iudęorum, quàm gentium nationes. Qui licet postmodũ ex reuelatione diuina ab Antiochia fuerit translatus ad Vrbem, non tamen concessum sibi primatum deseruit; sed secum potius cathedræ transtulit principatum; cum Dominus eum nullatenus minorare voluerit, quem Romę pręuiderat martyrio coronandum. Sanè cum ipse postmodum, immo Dominus potius, qui se in eo pati asseruit. Venio (inquit ad eum) Romam iterum crucifigi. Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedrę successori reliquit, totam in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filij, quos Dominus principes super omnem terram constituit. Sanè cum per nauem Petri Ecclesia figuretur, tunc Petrus, iuxta pręceptum Dominicum, nauim duxit in altum, laxãs prędicationis retia in capturam; cum ibi posuit Ecclesiæ principatum, vbi vigebat secularis potentię altitudo, & imperialis monarchia residebat, cui ferè singulę nationes, sicut flumina mari tributa soluebant certis temporibus constituta. Ipse quidem primus Iudęos; ipse quoque primus Gentiles post ascensionem Christi conuertit ad fidem, vt super vtrosque fideles se primatũ accepisse monstraret. Cum
Act. 2. 6. ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Iudęorum baptismi receperint sacramentum:

ac

ac deinde Cornelium Centurionem,& suos quasi primitias gentium, ad reuelationem angelicam baptizauit. Cum autem inter Apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio, vtrum oporteret circumcidi fideles,& legem Mosaicam obseruari, Petrus, principali fretus auctoritate, respondit. Quid tentatis Deum imponere iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Cuius sententiam subsecutus Apostolicum super ipsa quęstione decretum Iacobus promulgauit. Paulus etiam postquam abijt in Arabiam, & iterum redijt in Damascum, deinde post tres annos venit Hierosolymam, vt Petrum videret, cum eo Euangeliū, quod in gentibus prædicauerat, collaturus, ne forte in vacuum curreret, aut etiam cucurrisset. Cuius etiam singularis Apostolatus priuilegium recognoscens, Antonomasicè scribit de illo, Qui operatus est Petro in Apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Vt autem, quem Dominus cæteris pręfecit priuilegio dignitatis, præ cęteris quoque virtutis priuilegio decoraret, tantam ei cōtulit potestatem, quod ad vmbram eius sanabantur infirmi, vt in eo intelligatur esse completum, quod Dominus dixerat. Qui credit in me, opera, quę ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Hęc autem non idcirco pręmisimus, vt nos, qui ei (licet indigni) successimus in Apostolatus officio, extraneos ambulare velimus in magnis, aut super nos in mirabilibus exaltare, cum a Domino dictum esse nouerimus. Omnis qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur, Vnde cum inter discipulos eius quæstio de maioritate fuisset exorta, respondit: Qui maior est inter vos, erit omnium seruus: & qui præcessor, tanquam ministrator, seipsum in exemplo proponens, quia filius hominis non venit ministrari sed ministrare, propter quod & ipse Petrus aiebat: Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo, nam & alia dicit scriptura; Quanto maior es, humilia

Act. 10. A.

Act. 15. B.

Gal. 1. D.

Gal. 2. B.

Io. 14. B.

Eccl. 32. A. milia te in omnibus, & iterum, principem te constituere noli extolli: esto in illis, quasi vnus ex illis. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. &c.

GLOSA ordinaria Matth. cap. 16. ex Rabano, citata à D. Thoma in catena aurea. Habent quidem (inquit) eandem iudiciariam potestatem alij Apostoli, quibus post resurrectionem ait. Accipite Spiritum Sanctum. &c. Habet etiam omnis Ecclesia in Episcopis, & presbyteris, sed ideo specialiter Petrus accepit, vt omnes intelligant, quod quicunque ab vnitate fidei & societate eius se separauerit, nec à peccatis solui, nec cœlum potest ingredi.

Et alia Glosa ordinaria, Apud D. Thomam in catena eodem citatum loco. Specialiter illam potestatem Deus Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret. Ideo enim eum principem Apostolorum constituit, vt Ecclesia vnum principalem haberet Christi Vicarium, ad quem diuersa membra recurrerent, si forte inter se dissentirent.

Alia Glosa Moralis in cap. 21. Ioan. Ter dictum est (inquit) Pasce; ad significandum, quod habens curam animarum, debet subditos pascere, pastu verbi dei, & boni exempli, & prout potest, etiam subsidio temporali.

Alia Glosa Venerabilis Bedæ in cap. 5. epist. 1. Petri. Pascite, qui est in vobis, gregem Dei; sicut Dominus beato Petro totius gregis eius, hoc est Ecclesiæ, curam habere iussit, ita ipse Petrus sequentibus Ecclesiæ pastoribus iure mandat, vt eum quisque, qui secum est, gregem Dei sollicita gubernatione tueatur.

Alia Glosa Moralis in cap. vlt. Ioan. Amen dico tibi, cum esses iunior. &c. Per hoc quod hic dicitur, passio Petri futura significabatur, eò quod tunc Ecclesiæ præficiebatur. Nam in primitiua Ecclesia ille, qui populis præficiebatur, primus ad tormenta ducebatur.

Et alia Glosa ordin. Ideo voluit Dominus Apostolorũ principem prius alio nomine vocari, vt ex commutatione no-

nominis sacramenti viuacitas commendaretur.

Alia Glosa quæ est Rabani. Simon, idest obediens, qui propter primatum Apostolici ordinis vocatur Petrus, idest firmus.

Eorum quæ contra Petri Primatum à Centuriarum auctoribus ex sacris litteris afferuntur, dissolutio. . Cap. XI.

NON satis est nobis, quæ instituimus, accuratissimè tot sanctorum patrum testimonijs probasse, nisi etiam ea, quæ contra nostram sententiam ex sacris litteris argumenta à Centuriarum auctoribus afferuntur, dissoluerimus, quæ in hæc quattuor contraximus, ita vero scribunt. ››

PRIMUM. Christus aliquoties contendentibus Apostolis de primatu, negauit eos debere imperare, & regnare; inquit enim: Reges gentium dominantur eis, vos autem non sic. Nec tantum eos non vult dominari, sed etiam vult eos seruire, & subiectos esse, cum inquit. Qui vult esse maximus, sit minimus. Et quidem præponit se eis pro exemplo, qui venit in terram, non vt alij ei seruiant, sed vt ipse alijs ministraret: idq; summa & durissima seruitute; ac negat planè, se esse constitutum Iudicem; prohibetq; seueriter, se quemquam magistrum, patrem, aut Dominum appellare, consonat huic sententię & Pauli doctrina. 1. Corinth. 3. & 4. qui dicit. Petrum & Paulum omnes Apostolos esse Ecclesiæ, & non esse Ecclesiam ipsorum, eos esse tantum ministros quosdam Euangelij Christi, per quorum prædicationem homines ad Deum conuertuntur, sic & Petrus docet in prima epist. cap. 5. Non dominantes, sed forma facti gregis. Non constituit igitur Christus Petrum Dominum super Ecclesiam, & omnes Christianos: multo minus alios, qui siue Antiochiæ, siue Romæ, siue in Ponto,

aut Galatia, aut Cappadocia à Petro ordinati sunt, quibus omnes Christiani sub pœna ęterni exitij obedire cogantur.

SECVNDVM. Illud obseruandum est, quod postquam Christus dixerat ad Petrum. Tu es Petrus, &c. sæpius orta est inter Apostolos dubitatio, & contentio de primatu; quisnam primus inter eos esse in posterum debeat, & semel Lucæ cap. 22. iam in vltima cœna. Quæ profecto dubitatio & contentio orta non fuisset, si Christus semel, vnum reliquis omnibus præfecisset. Ad hæc, & Christus eis respondisset, se iam vnum Petrum semel cęteris præposuisset, & reliquos omnes ei obtemperare debere, nec de re à se penitus conclusa adhuc litigare, verum illud, &c. Ibidem Lucæ cap. 22. contrarium respondet, neminem illorum debere alteri pręferri, verum omnes sibi mutuo, ac omnibus alijs Christianis promptè ministrare: sed adscribam & verba Euangelistæ. orta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior, dixit autem eis. Reges gentium dominantur eis, & qui potestatem habent in eos benefici vocantur: Vos autem non sic, sed qui maior est inter eos, fiat æqualis iuniori, & qui princeps est, ęqualis ministranti. Nam vter maior est, qui accumbit, an qui ministrat? nonne qui accumbit? At ego in medio vestrum sum, vt qui ministrat. Hinc igitur manifestè apparet, tum Petro ante passionem non fuisse datum primatum, tum etiam Christum planè noluisse constitui superioritatem inter Apostolos.

Responsio.

QVONIAM hæc duo argumenta ex eodem capite, loco, & ijsdem rationibus manant, vnica responsione vtriq; satisfaciam. Centuriarum auctores Petri primatum destruere, demoliri, & omnino extirpare conati, tanta vi furoris efferuntur, vt neque quid dicant, considerent, neque ab

alijs

alijs scripta, vel oscitanter examinent; sed impetu quodam impulsi, quicquid in buccam venit, modo ad rem suam facere ex leuibus quibusdam argumentis videatur, euomunt, exaggerant, repetunt, inculcant, nulla distinguendi ratione cognita, verba, res, tempora, ordinem, confundūt. Ante omnia, verba illa suauissima, quibus passim Iesus Christus & Apostoli de Petri primatu vtuntur pascere, regere, gubernare, ad instar pastoris, patris, Episcopi, confundunt, cum verbis ab Euangelio penitus alienis, neque ab vllo vnquam vsurpatis, dominari, regnare, imperare, ritu Tyrannorum, Regum & Imperatorum. Constat sanè Christum ambitionem, fastum, tumorem, mentis elationem, iniustū principatum, tyrannidem, appetitum superbe dominandi sicut principes gentium, non legitimam & Ecclesiasticam potestatem damnasse, quæ à Deo, ad vnitatem Ecclesię seruandam instituta est, & cui qui resistit, Dei ordinationi resistit. Voluit quidem ipse præsidentium humilitatem docere, non auferre ęquam potestatem, quemadmodum in Ecclesiastico cap. 32. scriptum est: Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto quasi vnus ex ipsis, curam illorum habe, & sic considera, & omni cura explicita recumbe, vt læteris propter illos. Et cap. 3. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Et D. Petrus, non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. 1. Pet. 5. 4.
Neminem profecto tam delirum esse opinor, qui ita argumentari ausit. Quoniam & Christus ministrauit, & alios maiores ministrare minoribus suo exemplo docuit, & præcepit. Nullam itaque Christus præ cęteris potestatem habuit; aut legitimum principatum abrogauit? qui dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: & per os Pauli Christianos suos docuit eos prępositis suis obedire, & subiacere debere, qui peruigilant rationem pro animabus eorum reddituri. Et quidem, quum Christus dixit, Qui maior est vestrum, fiat sicut minor; & qui princeps est, si-

cut miniſtrator; ſatis expreſſe conſtat, ipſum inter eos aliquem poteſtate cæteris præſtantiorem eſſe voluiſſe; quanquam ea verba adiunxerit, ſit ſicut iunior, ob miniſterij exhibitionem. Hinc optime D. Hieronymus in com. cap. xx. in Matth. ſcribit. Chriſtus voluit ſuos ad ſummitatem virtutum non potentia, ſed humilitate peruenire. Nam exiſtentes in poteſtate, debent ſe intus humiliare, ac ſi non eſſent in poteſtate conſtituti, vt paruuli fiant humilitate quidem, non ſenſu, vel ætate, qui maior eſt (inquit) Chriſtus ſcilicet prælatione, fiat ſicut iunior per humilitatem, & exhibitionem miniſterij, & ita non delet, ſed confirmat prælationem, & ei modum imponit. Nam quod Reges gentium faciunt, violenter homines ſeruitio premētes, hoc paſtores Eccleſiæ facere non debent, ſed (vt tradit tract. 12. in Matth. Origenes) ſubditis ſuis potius miniſtrare. Rectè igitur Chriſtus contendentibus aliquoties de principatu ſine humilitate, non de primatu cum charitate Apoſtolis, & aliquando quis maior eſt in regno cœlorum inepte quærentibus, vel ad dexteram, & ad ſiniſtram illius ſedere imperite petentibus, illos admonuit prælationem non eſſe temere vſurpandam, & ambiendam: inſuper obiurgauit illos, negauitq́, eos debere imperare, & regnare, ritu Regum, quum ait: Reges gentium dominantur eis, & qui poteſtatem habent in eos benefici vocantur, vos autem non ſic, ſed qui maior eſt inter vos, ſcilicet poteſtate, fiat ſicut iunior, humilitate, & qui princeps eſt, tanquam miniſtrator, mei exemplo. Nam quis maior eſt, qui accumbit, an qui miniſtrat? nonne qui accumbit? At ego in medio veſtrum ſum, vt qui miniſtrat. Ergo quia miniſtro nullam habeo poteſtatem? Abſit. Hactenus Chriſtus diſcipulos, inaniter de principatu, quem more gentium comminiſcebantur, grauiſſimè redarguit; & iure; non enim eorum poteſtas regia, & tyrannica futura erat, ſed tanquam patris in filios, paſtoris in oues, gubernatoris ſuæ fidei creditos: humili-

militatem quoque, quam pastor Ecclesiæ gerere debet, ostendit, & profecto Christi verba aperte explicant, de quo principatu ipse loqueretur, quum ait: Reges gentium, quoniam illorum est ambire imperium, quod scite exponit D. Ioannes Chrisostomus: prima quæque appetere, tyrannica passio est. Hunc vero esse legitimum verborum Christi sensum, ex sui, quod exhibet, exemplo liquet. Quis enim ignorat, ipsum esse totius Ecclesiæ caput, omnibus prælatum? & tamen summa docuit humilitate, alijs ministrando; etsi per hoc alijs superior esse non desierat, docens alios præfectum dignitate non superbire, sed humiliter alijs ministrare, quod super eo loco docet & D. Basilius in reg. lat. disput. interrog. 30. Non extollat præsidentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Quare vanum esset exemplum, si auctorum centuriarum intelligentiã caperemus, verba scilicet Domini prohibentia esse prælationis, quum ipse fuerit verissimus prelatus. Dicamus igitur, Christum non prohibuisse prælationem, sed docuisse in prelatione humilitatem. Sequuntur centuriarum auctores. [Hinc igitur manifeste apparet, tum Petro ante passionem non fuisse datum primatum] recte, quia post passionem, cum ei dictum est, pasce oues meas, quamuis tamen ante passionem promissus eidẽ fuerit, Matth. 16. Tibi dabo. &c. [tum etiam Christum planè noluisse constitui superioritatem inter Apostolos] hoc falsissimum: quia statim finita obiurgatione, per quam illos capaces, & humiliores fecerat, eos suæ voluntatis admonuit, & statim exponens, quis sit ille maior futurus, post mortem suam, qui tamen debeat esse sicut iunior, ad Petrum conuersus, subijcit hæc verba, quæ ipsi reticuerunt. Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Et apud Ioan. cap. vlt. post resurrectionem, Simon diligis me plus his? pasce oues meas. Christi igitur

verbis

verbis non inducta est inter Apostolos æqualitas, excludens prelationem, sed magister humilitatis, ipsos ad humilitatem exhortans, omnem superioritatem exclusit superbę, & iniustæ potestatis. Interdicitur enim dominatio, & inducitur administratio. Ad id vero, quod auctores centuriarum pro sua sententia contra Petri primatum ex Lucæ cap. 22. attulerunt, scitissime Diui Augustinus, & Gregorius respondent. Ille quidem homil. 4. cuius verba commodius infra in responsione similis argumenti adijciam, hic vero registri lib. 1. epist. 24. ad quatuor Patriarchas, ita. Rursus cum me ad considerandum confero, qualis in humilitate, qualisque esse rector debeat in districtione perpendo, quoniam necesse est, vt & bene agentibus sit per humilitatem socius, & contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, quatenus & bonis in nullo se pręferat, & quum prauorum culpa exigit, prioratus sui potestatem agnoscat, vt & honore suspenso ęqualem se subditis bene viuentibus deputet, & contra peruersorum culpas ex zelo iustitiæ excrescat. Hinc est namque quod Petrus auctore Deo sanctę Ecclesię principatum tenens a bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente immoderatius venerari recusauit, seq; illi similem recognouit, dicens. Surge, ne feceris, & ego homo sum. Sed quum Ananiæ & Sapphyrę culpam reperit, mox quanta potentia super cæteros excreuisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit; & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso corā beneagentibus fratribus non agnouit. Hic communionem ęqualitatis meruit sanctitas actionis, illic zelus vltionis vim aperuit potestatis, hinc est, quod Paulus bene agentibus
2. Cor. 1. D. fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret. Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri. Ad quę ideo adiunxit, fide enim statis, ac si id, quod præsul erat, aperiret, dicens, ideo non dominamur fidei vestrę,

quia

quia fide statis, ęquales enim vobis summus, in quo vos stare cognoscimus, quasi prelatum se esse fratribus nesciebat, quum diceret: Facti sumus paruuli in medio vestrum; & rursus: Nos autem seruos vestros per Christum; sed cum culpam, quę corrigi debuisset, inuenit, illico se magistrum esse recoluit, dicens: Quid vultis, in virga veniam ad vos? Summus itaque locus bene regitur, cum is qui pręest, vitijs potius, quàm fratribus dominatur. Bene acceptam potestatem regit, qui & tenere illam nouit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa cęteris in æqualitate componi. Sic autem seruanda est virtus humilitatis, vt non soluantur iura regiminis, nedum prælatus quisque plus se, quàm decet, deijcit, subditorum vitam restringere, sub disciplinæ vinculo non possit, & sic seruanda est disciplinę seueritas, nedum plusquã necesse est zelus accenditur, mansuetudo funditus amittatur. Sępe namque vitia, virtutes se esse mentiuntur, vt tenacia parsimonia, effusio largitas, crudelitas zelus iustitię, remissio pietas velit videri. Disciplina ergo vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed magna discretionis arte seruanda est, & iustè consulens misericordia, & pie feriens disciplina. Hinc namque est, quod docente veritate per Samaritani studium semiuiuus in stabulum ducitur, & vinum atque oleum vulneribus eius adhibetur, scilicet, vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur. Necesse quippe est, vt is, qui sanandis vulneribus pręest, in vino morsum doloris adhibeat, in oleo molliciem pietatis; quatenus per vinum mordeantur putrida, per oleum sananda foueantur. Sit ergo amor, sed non emolliens, sit rigor, sed non exasperans. Quod bene illa tabernaculi arca significat: in qua cum tabulis, virga simul, & manna est; quia cum scripturæ sacræ scientia, in boni rectoris pectore, si est virga districtionis, sit & manna dulcedinis. Suscepto itaque pastoralis curę onere, cum cun-

1. Thes. 2 B.

2. Cor. 4. B.

1. Cor. 4. D.

cta

ćta hęc, atq; alia huiuſmodi multa conſidero, videor, quod eſſe non poſſum, maxime quia hoc in loco quiſquis paſtor dicitur, curis exterioribus grauiter occupatur, ita vt ſæpe incertum fiat, verum paſtoris officium, an terreni proceris agat. Et quidem quiſquis regendis fratribus pręeſt, vacare funditus à curis exterioribus non poteſt, ſed tamen curandum magnopere eſt, ne ab ijs immoderate deprimantur. &c. Ita ille. Quibus verbis nihil aptius argumentis ſupradictis reſponderi poteſt, ſequuntur auctores [Et certe Chriſtus noluit Apoſtolos dominari more regum, ſed voluit eos ſeruire omnibus ſuis] hactenus recte [& ſubiectos eſſe] hoc nimium eſt, cur nam quęſo? aut quo ſubiectionis genere? ſi omnes ſubiecti ſunt, quis rector? Cum inquit [qui vult eſſe maximus ſit minimus] falſa illatio: quia dicit, ſit ſicut minimus, id eſt ita ſe gerat per humilitatem, ac ſi minimus eſſet. [Vult quidem Chriſtus Apoſtolos ſuos miniſtrare, proponens ſe eis pro exemplo, qui venerit non vt alij ei ſeruiant, ſed vt ipſe alijs miniſtraret] non tamen ita ſubiectos eſſe, vt eius iuſſa tollant regimen Eccleſiaſticum, quod inter rectores & ſubiectos eſt. [idque ſumma & duriſſima ſeruitute] Hic fruſtra exaggerant verba [ac negat planè ſe eſſe conſtitutum iudicem] tamen dixit, data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra [prohibetq; ſeuerè iter, ſe quemquam magiſtrum, patrem, aut Dominum appellare] ſuapte natura ſcilicet, qua ſolus Deus eſt, & pater, & magiſter, & Dominus, non participatione, qua multi magiſtri, & patres eſſe poſſunt, Paul. 1. Thimot. in Euangelio poſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus, & magiſter gentium, adde eandem appellationem Chriſtum non prohibere quando alicui cura patris, aut magiſtri tradita eſt. Addunt [illud vero in primis obſeruandum eſt, quod poſtquam Chriſtus dixerat ad Petrum. Tu es Petrus, ſæpius orta eſt inter Apoſtolos dubitatio, & contentio de primatu] falſum, quia de principatu, more gentium [quiſnam

primus

primus inter eos esse in posterum debeat] falsum quia maior, ritu regum, [vt semel Lucæ 22. in vltima cœna, quæ profectò dubitatio & contentio orta non fuisset, si Christus semel vnum reliquis omnibus præfecisset] O peruersum scripturarum sensum: ideo contentio orta, quia eis sæpe Petrum insinuauerat pastorem, non tamen præfecerat: quod optime his verbis exponit Origenes homil. 5. super Matthæum, vbi ait. Iesus mittit Petrum cum hamo comprehendere piscem, in cuius ore dicebat inueniendum esse staterem, vt daretur pro se, & Petro; Ego arbitror, quoniā maximum hunc honorem existimantes, in Petrum a Christo collatum, quasi per hoc iudicasset, eum cæteris discipulis meliorem, cupiebant, quod suspicabantur, cautè cognoscere, simul autem sperabant, quod & causam ipsam reuelationis interrogantes indicarent. Hoc ergo volens ostendere Matthæus adijcit propter illud, quod ait. Hunc accipiens da propter me, & te. In illa die vel hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis putas maior est in regno cęlorū? &c. Præterea multæ potuerunt esse causę, cur dubitarent sic, & contenderent Apostoli, etiam si nouissent, ijs prælatum fuisse D. Petrum Apostolum. Id enim primo fieri potest, eos contendisse de meritorum dignitate, vel dubitasse de altiori gradu in regno cœlorum postea obtinendo, non de potestate pastorali. Vnde inter alia Saluator tunc eos reprehendens, de hoc quoque respondit Lucæ 22. Ego disposui vobis, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo; & sedeatis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israel: aut etiam absolute, aut in genere dubitasse: Quis maior? non habita ratione huius vel alterius rei. Non quis potestate maior, vel dignitate, vel sapientia, & virtute, aut honore, vel præmio, sed absolute, quis maior? atque hoc quidem dubitare potuerunt, & de eo contendere, etiā si scirent Petro promissam potestatem. & ideo ibidem Saluator eis respondit, & de potestate, ritu & more gentium,

& de merito, ac præmio futuro, præterquam quod non ita ante Spiritus Sancti susceptionem erant perspicaces, & spirituales, vt singula Christi verba, vel memorarentur, vel considerarent diligentius, vel clare intelligerent: & præsertim, quia ex parte similia eis verba dicta videbant, Matth. octauo, licet non eadem: Quæcumque ligaueritis erunt ligata, &c. & factos se iam esse Apostolos, & missos ad prædicandum. & ideo causam habere dubitationis potuerunt & contentionis, ac maxime quia proprium est ambitionis homines excæcare, vt istos centuriatores odium in Apostolicã sedem & ambitio, ac malitia excæcasse videntur, vt videntes non videant, & intelligentes non intelligant. [Ad hæc & Christus eis respondisset, se iam vnum Petrum semel cęteris præposuisse, & reliquos omnes ei obtemperare debere, nec de re ab se penitus conclusa amplius litigare] An non id fecit Christus, & tunc cum illico dixerit, Simon ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret, sicut triticum; ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. & paulo ante, Tu es Petrus, &c. tibi dabo claues, tibi vni non alijs. Item paucis diebus post resurrectionem longe apertissime. Simon diligis me plus his, pasce oues meas, quod illi soli, non alijs dixit Apostolis, qui tunc præsentes aderant. Quid igitur hi postulant, centies dici a Saluatore oportere? Sed nec tunc locus erat inter reprehendendum hęc dicendi, ne eadem fortasse re, vnius scilicet prælatione, commemorata, magis eos irritasset. Immo è contra aduersarij si aliquid sensus spiritualis haberent, oporteret eos contrarium collegisse: scilicet ideo cœpisse de hoc dubitare Apostolos, quia audierant illa verba, à Christo D. Petro dicta Matth. 16. Et inde occasionem sumpsisse ipsam ambitionem, vel curiositatem sicut senserunt aliqui doctores ex supra citatis, & Origenes homil. 5. super Matthæum, vt paulo supra citaui. Vnde Matth. 17. postquam Saluator iussit solui pro se

&

& Petro, statim subiunxit Euangelista Apostolorum contentionem: Quis putas maior est in regno cœlorum? sicut etiam indignè tulerunt filiorum Zebedæi postulatū, vt vnus sederet à dextris, & alius à sinistris in regno Christi, Matth. 20. & Marci 10. Addunt. [Verum nec contrarium respondet Lucæ cap. 22. Neminem illorum debere alteri præferri] hoc falsum, neque eius rei vestigium vllum in Euangelio extat [verum omnes sibi mutuo, ac omnibus alijs Christianis prompte ministrare] Hoc recte, nec nos negamus. Male igitur faciunt, qui legitimi primatus iustam, & humilem potestatem, quam Christus sanxit, Petrus exercuit, cum iniquo & ambitioso dominatu à Petri moribꝰ alieno à Christo damnato, confundunt. [Consonat huic sententiæ Pauli doctrina prima epist. Corinth. cap. 3. & 4. qui dicit, Petrū & Paulum & omnes Apostolos esse Ecclesiæ, non esse Ecclesiam ipsorum] Esto, ergo inter hos primus nullus esse debet Ecclesiæ Apostolus? non video, quanam ratione ex ijs verbis id consequi possit [eos esse tātum ministros quosdam Euangelij Christi, per quorum prædicationes homines ad Deum conuertantur] Quid ex his verbis sequatur, quod Petri primatui repugnet, non agnosco [sic & Petrus docet prima epist. cap. 5. non dominantes, sed forma facti gregis] Non dominantes, quia Christus dominatum more regum prohibuit, ergo non pascentes? Absit, quia, pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coacte, sed spontanee secundum Deum. [Non constituit igitur Christus Petrum dominum super omnem Ecclesiam, & super omnes Christianos] si in Domini verbo tyrannū intelligas, certe non constituit; si principem, & pastorem, ipsissimum fecit, quia ei ter dixit, pasce oues meas, & Ecclesia omnis eum principem Apostolorum vocat.

TERTIVM. Christus dixit ad discipulos Ioan. 20. Sicut
me misit viuens pater, ita & ego mitto vos; Certo certius »
est, Christum non missum à patre, vt constituat regna, ac »
»

S 2 poli-

" politias,nec habuisse gladium politicum, Negat enim suum
" regnum esse de hoc mundo, aut se hic constitutum iudicē.
Igitur nec vllus Apostolorum, aut Christi Vicarius debet
" sibi quicquam tale vsurpare, quod ipsi Christo, à patre de-
" mandatum, non fuit. Ad hæc eodem iure dixit, se singu-
" los mittere, nulli igitur dat aliquam prærogatiuam.

Responsio.

QVID contra Petri primatum locus hic Ioannis faciat, non liquet: Christus cui data est potestas in cœlo, & in terra, missus est à patre in mundum, vt doceret veritatem; genus humanum de potestate Satanæ redimeret; Ecclesiam constitueret; & nos ad cœlum per fidem & charitatem reuocaret, qua ratione vt eadem per prædicationem operentur, ipse Apostolos & discipulos misit: Quibus Petrum vice sua præfecit, quum ei dixit, pasce oues meas. Vt vero eorum verba excutiamus; cum dicunt: Christum non missum esse à patre, vt constituat regna, & politias; nec eum habuisse gladium politicum, & ita nec reliquisse Apostolis; hic distinctione opus esse videtur: Aut enim ipsi intelligunt in his, quę ad animam spectant, fidem, & religionem, & æternam deniq; salutem consequendam, & hoc falsissimum est; cum ad hoc venerit ipsemet Christus, & ad hoc ipsos Apostolos miserit, & reliquerit, & Petrum pastorem constituerit, vt constat ex mille Euangelij locis: Aut intelligūt secularem gubernationem, & secularem potestatem, & temporalium rerum, & corporum dominium; & ad hoc non dicimus, esse reges alienorum regnorum directe constitutos, vel Apostolos, vel D. Petrum. At indirecte: Quantum ad illum supremum finem salutis animarum, ipsis commissam, etiam ad hoc se extenderet, quatenus vel impediret, noceret, vel prodesset, vel esset necessariū ad illum finē: siquidē ex fine, omnia quę sunt ad finē pendēt, & hęc omnia ad illū finē, tum ex Deo ipso, tū ex natura ipsa rerū ad felici

tatem

tatem ordinantur. Ea porro temporis conditio, & Christi
aduentus causa, tunc non permittebant, vt nec Christus,
nec Apostolorum aliquis constituerent regna & politias,
aut vt gladio politico vterentur, sed Ecclesiam ædificarent,
quæ constituta Petri & Apostolorum successoribus, postquam
sic Reipublicæ Christianæ commodo, & vtilitate Ecclesiæ
esset, eos regna & politias condere, vel reformare, pro ani-
marum salute conduceretur, obnoxij erant, & hactenus id
munus eorum est, cum pastoribus non minor cura incum-
bat publicæ tranquillitatis, & pacis tuendæ, conseruandæq;,
quam animarum, & prædicationis Euangelij, quæ procul-
dubio sine publica pace parum exerceri potest. Ad hæc
eodem iure dixit, te singulos mittere. Non verentur, quò
sua mendacia astruant, Euangelia falsare, hoc namque fal-
sum est, nec in Euangelio reperitur. Sed faciamus ita esse,
Eodem iure & potestate Apostolatus & ordinis singulos
mittit, quibus dixit. accipite Spiritum Sanctum, quorum
remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueri-
tis, retenta sunt. non vero iurisdictionis & pastoralis pote-
statis, quia soli Petro dictum est in vniuersum, pasce oues
meas. [Nulli igitur dat aliquam prærogatiuam] falsum.
An non sunt istæ vnius Petri prærogatiuæ? Beatus es Simon Matt.16.
Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater C.
meus, qui in cœlis est. Tu es Petrus, & super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam, tibi dabo claues regni cœlorũ;
quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœ-
lis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum &
in cœlis. rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua, & Luc.22.C
tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Simon quia Io.21.E.
diligis me plus his, pasce agnos meos, iterum pasce agnos
meos. tertio, pasce oues meas: iterum, sequere me. Quæ-
so si aliqua Petrum præ cæteris Apostolis prærogatiua Chri
stus insigniret, quasnam verborum formulas ijs illustriores,
præstantioresq; concipere potuisset? Ad hæc si veritatem
quis

quis fateri velit, necesse est, vt concedat, Christum Saluatorem nostrum re ipsa, ēt regem fuisse, immo regem regum,& dominum dominantium etiam secundum humanitatem, idq́, ex vi vnionis ad verbum, vnde dicit Ioannis 5. de se ipso, Pater omne iudicium dedit filio,& qui dicit omne, nihil excludit, & id dixit ante resurrectionem. & Matthęi 17. de petentibus didrachma dixit, Ergo filij sunt liberi, sed ne scandelizemus eos.&c.Itē turba acclamans,quam Christus approbauit; Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel. Item Magi, vbi est, qui natus est rex Iudęorum? Vidimus enim, &c. & Magorum adoratio trino oblato munere; ex communi omnium patrum sententia inter alia testati sunt, auro Regem, thure Deum, myrrha hominem;vel ēt sacerdotem, regem,& prophetā significari. Sed & in Apocalypsi etiam vocatur rex regum,& dominus dominantium. Et D. Paulus ait: Deum patrem subiecisse omnia filio sub pedibus eius, & ipsemet filius ait; Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Ergo omnium Dominus. Item post resurrectionem,antequam misisset Apostolos,ait: Omnis potestas mihi tradita est in cœlo & in terra à patre meo; sed quemadmodum etiam erat summus sacerdos, ita decebat, vt esset summus Rex. Item merito sapientiæ, & virtutis, ac dignitatis quam habebat etiam ante mortem, dignus erat, vt pater omnium Regem & Imperatorem constitueret: Nam & hoc nouit Aristoteles lib. 1. Politicorum. Quosdam esse natura seruos; & alios liberos & Dominos, & quibus natura debeatur vt cæteris pręsint, &c. Et 3. Polit. ait: Quod si quis sic virtute, & sapientia longo cęteros excelleret, ei iure regnum, & imperium deberetur. Et interrogatus à Pilato, dixit; Quoniam rex sum ego: &, Tu dixisti. Nec obstat, quod dixerit, regnum suum non esse de hoc mundo, & alibi, Filium non venisse, vt iudicet quemquam, nam id, non de regni potestate, aut iudiciaria potestate dixit, si quidē est, & erat constitutus iudex viuorū

Io. 12. B. Math. 2. A. Apoc. 19 C. Cor. 15. D. Mat 11. D. Luc. 10. D. Io. 18. G.

& mortuorum; sed de eius vsu dumtaxat dixerat, & intellexerat, quod scilicet ea vti nollet, dum nostræ redemptionis mysterium exerceret, non vero quod non haberet, quẽadmodum recte dixit D. Tho. insignis doctrinæ vir 3. part. q. 59. art. 2. & 4. & 3. par. q. 22. ar. 1. ad 3. & secunda secun. q. 67. ar. 1. ad 2. Nam non dixit filius non habet potestatẽ iudicandi, sed non venit iudicare.

QVARTVM. Quod attinet ad locum Matthæi 16. Tu „
es Petrus, & super hanc petrã ędificabo Ecclesiam meã, &c. „
haud dubio verissima est interpretatio Pauli, Augustini in „
multis locis, Hieronymi, Lirani super hunc locum. Item „
Esayæ, ac ipsius Petri, qui dicunt petra erat Christus, su- „
pra Christum enim, qui est firma petra, non supra Petrum, „
ædificata est Ecclesia, quia etiam post ascensionem Christi „
perniciosè nutauit, & eodem 16. Matthæi cap. paulo post „
Satanas appellatus est, non potest aliud fundamentum ędi- „
ficij Ecclesiæ poni, teste Spiritu Sancto, pręter Christum. „
Quod porrò sequitur eodem loco; tibi dabo claues, recte „
patres explicant, quod ad Petrum sermo dirigatur, tanquã „
omnium Apostolorum personam gerentem: quod etiam „
ex eo apparet, quòd ius clauium hic promissum, Ioannis „
cap. 20. omnibus Apostolis ex ęquo datur. „

Responsio.

CVM quid de supradicto Matthęi testimonio, Tu es Petrus, tot veterum sanctorum patrum nobilissimus cœtus scripserit accuratè attulerimus: quicquid Centuriarum auctores modo dicant, nihil moramur. Illud animaduersione dignum, eos Lyrani recentissimi auctoris in suis mendacijs asserendis sententiam falsò interpretatam modo citare, qui Irenei, Origenis, Tertulliani, Cipriani, Augustini, Hieronymi, Basilij, Ioannis Chrisostomi, vetustissimorum, probatissimorumq; aut aliorum omnium patrum testimonia,

cum sententię suę repugnant, omnino reijciunt, eos porro falso Lyrani & aliorum patrum auctoritates citasse dixi, quoniam, quanquam hi aliquando scribant super petram Christum ędificatam principaliter Ecclesiam, non tamen negant, eam etiam supra Petrum, Christum confitentem, esse constructam: quemadmodum illi more suo ex se addiderunt. Nam & Petrum post ascensionem perniciose nutasse omnino falsum est, vt infra ostendam, quemadmodum etiam, quod Satanę appellatio fidem eius abstulerit. Plura autem Ecclesię fundamenta esse, principale scilicet, præter quod non potest aliud principale fundamentum poni, & succedentia, sacræ literæ docent, sancti patres affir-
Psal. 86. A. mant. Illæ quidem fundamenta in montibus sanctis esse commemorant, & Ioannes in Apocalypsi cap. 21. duodecim fundamenta Ecclesiæ profitetur, duodecim Apostolos
Eph. 2. D. significantia, quæ Paulus ad Ephesios repetit, cum ait; Fundati supra fundamentum Apostolorum & prophetarum: Hilarius vero in commentarijs in Matth. canone 16. de Petro loquens, ait. O in nuncupatione noui nominis fœlix Ecclesiæ fundamentum, dignaq; ædificatione illius petra, quæ inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. Ad locum porrò Matthæi, Tibi dabo claues regni cœlorum vt omittam Origenis testimoniũ, qui Petro claues regni cœlorum, cæteris vero Apostolis vnius tantum cœli traditas mysterioſè nimis annotauit, & propterea magnum inter Petrum & alios Apostolos potestatis discrimen esse affirmat: Illud scitu dignum, non parum prȩstantię Petri conferre, quòd cunctis Apostolis non sine Petro clauium potestas data est, Petro tamen sine alijs eadem concessa legitur. Postremo notatu longe dignissimum est: Christum, quoties ad Petrum solum cęteris exclusis sermonem facit, solusq; Petrus pro se tantum Christo respondet, singularis numeri verbis vti, quemadmodum hic. Tu es Christus filius Dei viui, &c. Beatus es Simon

mon Bar Iona, &c. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c. tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Item Ioannes cap. 21. Petre amas me plus his? Domine tu omnia nosti, tu scis, quia amo te, pasce agnos meos: & similia. Vbi vero Christus Petrum, vel vicissim Petrus Christum nomine omnium discipulorum alloquitur, multitudinis vocibus vtuntur, Matthæi cap. 19. & Marci cap. 10. tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Iesus vero dixit non Petro soli, qui eum nomine omnium interrogauerat: sed illis videlicet Apostolis. In regeneratione sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Et Ioannis cap. 6. ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam nō cum illo ambulabant, dixit ergo Iesus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus, nomine scilicet omnium: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. Item Matthæi cap. 15. Respondens autem Petrus dixit Christo, edissere nobis parabolam istam: At ille dixit, adhuc & vos sine intellectu estis? Postremo Lucæ cap. 5. Iesus dixit ad Simonem, duc in altum, & laxate retia vestra in capturam, & respondens Petrus, dixit illi: Præceptor per totam noctem laborantes nihil cœpimus, in verbo autem tuo laxabo retia. Clare ex hisce, & compluribus huiusmodi locis, quæ supra diximus, perspicua sunt: quia vbi Christus ad Petrum aliorum nomine respondit, vel ipse D. Petrus Christum alloquitur, pluralis numeri verbis vtuntur: cum vero ipsum Petrum cæteris exclusis, singularis tantum numeri nomine. Hinc illud etiam aperte intelligitur, Hoc ipso, quod aliorum respōdet nomine, & quod aliorum personam sustinet, eum omnium principem esse.

DE VSU PRIMATVS ET POTESTATIS BEATI PETRI

PARS SECVNDA.

Quod Petrus primatus potestatem sibi à Christo traditam, actu in Ecclesia exercuerit, ex aliquot Actuum Apostolorum locis probatur. Cap. I.

ADEA, quę supra ex historia Euangelica de Petro pastore vniuersi gregis Christiani à Christo constituto deprompsimus confirmanda, rerum euentum, vsum & consuetudinem Ecclesiæ addere operę pretium duximus, quæ optima Christi verborum interpres, primatum primum in Petri perso-na, deinde in successoribus eius aperte ostendit: ita vt iure dubitari non possit de Christi voluntate, in vno pastore constituendo, qui suam personam in terris repręsentans, Ec-

clesiam

clesiam suam regeret; nec de ea persona cui primum hoc munus commendatum fuerit; nec de illis, in quos postea per successionem idem munus deriuatum est. Petrum vero, & ante & postquam illud, quod insigne est pastoris ouiū Christi per effusionem Spiritus Sancti commune cum reliquis Apostolis & pastoribus acceperat, statim illud suum singulare officium supra vniuersum gregem exequi cœpisse, ex Actis Apostolorum satis constat, cum gentium simul & Iudęorum tanquam agnorum, & ouium pascendi munus, Christo in cœlis abeunte, exercere cœpit, quod duodecim ex Actis Apostolicis, Epistolis Pauli, & Petri Actis, repetitis locis facile, & aperte demonstrari potest. Cæterum quum aliqua, prima facie, his, quę de primatu Petri dicturi sumus nonnihil aduersari videantur, ea tamen si accuratius examinentur, non solum non officiunt, sed plurimum conducunt. Illud scitu dignum, non omnino semper Petro visum fuisse plenaria sua potestate vbiq; vti: Immo ei ad multa condescendere necesse fuit, tum humilitatis exercendæ, tum vnitatis Ecclesiasticæ conseruandę causa; quippe cui maxime curę fuerit, fratrum infirmitati, & nouorum in fide imbecillitati subuenire. Nam qui fidelium tenuitate ita vrgebantur, vt immutarint ea, quæ Christus ipse in cœlum iamiam ascensurus nouissimis suis verbis constituerat (scilicet de baptizandis gentibus in nomine patris, & filij, & spiritus sancti) cum eas in nomine Christi baptizarēt. Quid mirum si de suo iure quisquā non nihil imminui pateretur? quibus ostenditur, Petrum vbi opus fuit vbique sic traditam sibi à Christo potestatem exercuisse, vt typpis & tonsoribus manifestissimum esse potuerit illum principem & caput Ecclesię fuisse.

Principio quidē illico post Christi ascensionē Petrus veluti ipsius successor, regere cępit Ecclesiā. & cum ipse opportunum esse iudicasset, vt in locum Iudę alius subrogaretur, quo sacer ille duodenarius numerus à Christo institutus

expleretur, habuit de ea re grauissimam concionem ad reliquum exorientis tunc Ecclesiæ cœtum: erant enim tunc Act.1.c. astantes circiter 120. quibus Petri persuatio placuit, atque ita duobus propositis, sorte Mathiam in Iudæ locum suffecerũt. Dicet quis non igitur eum Petrus delegit. Ita quidem; sed videndum qua nam ratione id alijs permiserit, quibusdam enim Ioseph Barsabas iustus, quibusdam verò Mathias ea functione digni videbantur, nam in eos duos consenserat omnis Ecclesia. At Petrus, ne suo sensui nimis inniti videretur, vel vnitatem lęderet, atque successores suos erudiret, hoc primo Primatus ab se exerciti exemplo, neminẽ scilicet in Ecclesiasticis muneribus tradendis proprios affectus debere sequi, aut nimis imperiosè agere, rem sorte transigi curauit, quatenus in hoc longe sincerissimo Concilio nullus humano affectui locus pateret, sed id diuinitus fieri crederet. Quod optime Dionysius Ecclesiasticę Hyerarchię cap. 5. exponit his verbis: Oportet Pontificem sanctum non motu proprio sacerdotales actiones conficere, sed sub Deo agens has pontificaliter, cœlestiq; celebrare munditia. Ita ille. Ob has igitur rationes, suæ potestatis amplitudine tunc Petrus sic vti noluit, qui præcipuus totius rei gestæ auctor fuit: quemadmodum ex Actorum cap. 1. manifeste constat. Nam & ipse primus & solus sufficiendum esse aliquem in locum Iudæ definiuit, quod fuit omnium maximum; & præterea præscripsit, ex quibus is eligi deberet: nempe non ex omnibus, sed ex ijs ait, qui nobiscum sunt congregati; nec hoc solum, sed ait in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus IESVS incipiens à baptismate Ioannis, vsque in diem, qua assumptus est. Ecce, præscripsit eis, ex quibus personis eligi ille deberet. Deinde ipsemet astantibus præscripsit, vt quærerent, & viderent, quem scilicet ex illis dictis, dignum eligendum putarent. Postremo, cum statuissent duos, noluit alterutram partem contristare, aut imperiosè præiudicare; sed suauitate

tare

tate quadam gubernationis, & præsertim in initio (quod sic expediebat) sorte definiendum esse expedire iudicatum est; atque id etiam merito, vt Deus signo suo testificaretur, quem eligeret. Immo etiã vt eodem signo planè ostenderetur, quæ à diuo Petro facta, & ordinata fuerant in ea electione, Spiritum quoque Sanctum approbare.

SECVNDO. Huic exemplo proximum est & illud, quod cũ cõpletis diebus Pentecostes, omniũ nationum ad diem festum confluentium, linguis totus ipse Apostolorum cœtus dono Spiritus Sancti, in eosdem cœlo missi, loqueretur, confluentibus ad prodigij nouitatem populis, ac stupentibus cunctis, qui tunc aderant ex omnibus nationibus, Iudęis, & multis id miraculi temulentiæ adscribentibus, solus Petrus, vt princeps & caput cæterorum concionem habuit, qua stultam illorum opinionem ex scripturis confutauit apertissime, persuasitq; pluribus, Iesum, quem ipsi crucifixerant, conscensis cœlis Sanctum inde Spiritum iuxta prædictionem suam, & aliorum prophetarum vaticinia super credentes tum effudisse. qua concione, sic commota fuit ipsa multitudo, vt conuersi sint ex auditoribus ipsa hora circiter tria millia, Actorum cap. 2. Hic notatu dignum, quem in modum scriptura seorsum à cæteris Petrum nominatim exprimit. Stupebãt (inquit) omnes, & mirabantur ad inuicem dicentes, quid nam vult esse hoc? Alij autem irridentes, dicebant, musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cũ vndecim, &c. quod & cap. 5. similiter facit. Vbi ita scriptum est: Et interrogauit eos princeps sacerdotum, &c. Respondens autem Petrus, & Apostoli dixerunt, &c. Profecto eum non ita seiungeret a cæteris Lucas nisi maior in eo, quàm in alijs fuisset auctoritatis vis, præsertim in iudicio cum respondere deberent, & in re omnibus communi.

TERTIO, non prętereundum, quòd proxime sequitur Actorum 3. quum occasione claudi, quem Petrus in no-

mine

mine Iesu Christi sanauit, secundam ad plebem, tertiam ad Pontifices publice habuit conciones, quarum priore ex eis quinque millia conuertit. At dicet quispiam, Ioannem etiam adfuisse. Adfuit vtique & Ioannes, sed solus Petrus hominem sanauit. Argentum (inquit Petrus) & aurum non est mihi, quod autem habeo, tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Ecce, Petrus in sua ipsius persona solus claudo loquitur; nec potuit ea res latere populum; quum is, quem sanauerat, claudus fuisset ab vtero matris suę, vt & opera suorum quotidie baiularetur, & ad quandam Templi portam, speciosam nomine, eleemosynę petendę causa collocaretur. Hoc porrò insigne miraculum primum quod ab aliquo Apostolo post Christi resurrectionem factum legitur, ipsi Petro velut Apostolorum Principi adscriptum est, simulque & conciones quot quot hactenus habitę sunt, non aliunde manauerunt, quàm ab eodem Petro.

QVARTO loco, succedit quòd de Anania, & Sapphyra traditum est, Actorum cap. 5. in quorum fraudolentiam Petrus, tanquam primus & pręcipuus inter Apostolos, seuerè animaduertit. Nam illi rebus suis & possessionibus diuenditis, non vniuersum pretium attulerunt ad pedes Apostolorum, quemadmodum cęteri faciebant; sed aliquam partem sibi reposuerunt. Quo factum est, vt primum vir, deinde paulo post & vxor, quę facinoris etiam conscia fuerat, Petro fraudem vtrique palàm exprobrante, diuino iuditio percussi protinus expirarent, Petro in eos sententiam mortis, quod mentiti essent Spiritui Sancto, proferente. Quis hic iam non apertissime cernit eximiam prę cęteris in Petro fuisse potestatem? cum ad eius verbum vterque, alter post alterum, trium tantum horarum interuallo, sententiam mortis exceperint: vt Petri iurisdictio indicetur. Quis iam non videt, summam in D. Petro fuisse potestatem, qui vitę etiã, & mortis potestatem acceperit?

QVIN-

QVINTO, cum Apoſtoli cæteri multa ſigna, prodigiaq; palàm in populo ederent, de nullo tamen id ſcriptura nominatim expreſſit, præterquam de ſolo Petro: ſic enim de illis ſcriptum eſt Actorum 5. per manus Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe: de Petro vero ſubiungitur, quod tam viri quàm mulieres in plateas infirmos exportabant, illicque in lectulis, & grabatis eos reponebant, vt illac tranſeuntis Petri, vel vmbra ſaltem, obumbraret illorum quemquam; nam cuncti ægrotantes, & qui vexabantur à ſpiritibus immundis, quos multitudo vicinarum Ciuitatum eius rei gratia Hieroſolyma afferebat, omnes ſanabantur. Vide quantum diſcriminis inter Petrum, cæteroſq; ſcriptura facit. Iſti per manuum impoſitionem ſanabant: Petrus verò per ſuam ipſius vmbram. illi confuſim, & indiſtincte narrantur; Petrus verò ſolus, & nominatim. illi denique, cum plures eſſent, plurimos, at Petrus ſeorſum omnes quotquot ex vicinis vrbibus ad eum ſanandi cauſa confluebant.

SEXTO, addenda ſeptem diaconorum ordinatio, quem ſanè locum ſi, qui Petri prærogatiuæ detrahunt, nobis obijcere ſolent, atque ſi res accuratius examinetur, perſpicuum erit eam nihil propoſitum à nobis argumentum labefactare, immo iuuare plurimum. Primum non erat ea res magni momenti, vt ſolius eſſet ſummi paſtoris, quàm à quocunq; Epiſcopo fieri quotidie cernimus. Deinde Apoſtoli ſeptem hos Diaconos non ipſi per ſe elegerunt; ſed id negocij vniuerſo diſcipulorum cętui permiſerunt. Tertiò obſeruandum quod res ipſa ita exigebat. Fuit enim murmur Græcorum aduerſus Hebræos, eo quod non ſatis accuratè ſuarum viduarum indemnitati proſpiceretur; quamobrem horum miniſtrorum electio tunc cunctæ multitudini permiſſa eſt, ne ſi forte quiſquam parum diligens huic officio præpoſitus eſſet, maioris in ipſos Apoſtolos murmuris occaſio inde ſurrexiſſet. Quartò, & illud animaduertendum,

quod

quod non alia ratione id referri videtur à Luca, nisi vt nobis pateret, Stephanum & Philippum, quorum res gestas esset descripturus, ex numero septem Diaconorum fuisse. Quid enim de constitutis vbique locorum Episcopis non meminit potius, quam de septem illis ministris? Siquidem D. Petrus Episcopos & presbyteros eligere poterat, sicut etiam elegit D. Paulus, vt constat ex Actis Apostolorum, & ex eius epistolis ad Titum & Timotheū, haud dubie igitur à fortiori sequitur Petrū potuisse quoq; Diaconos, qui longe sunt inferiores creare. Neque enim quisquam Apostolorum, aut discipulorum sibi suo arbitrio suscepisse, credendum est, Episcopatum, quod Eusebius & Hieronymus tradunt. De qua tamen re nihil certi refert Lucas. Atqui notum est Paulum Episcopos instituisse Titum & Timotheū, quibus & potestatem fecit presbiteros locis opportunis ordinandi. Quid igitur dicemus? licuisse istud paulo, Petro non licuisse? Quid dici potest absurdius? Sed & Chrysostomus affirmat, se credere Iacobum a Petro totius orbis terrarum magistro fuisse Hyerosolimis Episcopum constitutum. Quis ergo dubitare potest quin & de cæteris quibusdam idem à Petro sit factum? nec tamen ista memorat Lucas. Nihil ergo nobis obest electio ministrorum, sed magis prodest, id quod iam claruit, maiores fuisse Petro reseruatas functiones. Animaduersione præterea dignum est, quod populus hic non assumit sibi eligendi potestatem, sed id agunt, quod eis præscribunt Apostoli. Item neque eis dant Apostoli eos ordinandi potestatem, sed tātum vt considerarent viros boni testimonij septem: quia videlicet habere debeant bonum testimonium, tum à nostris, tum ab ijs, qui foris sunt: vt ait D. Paulus ad Timotheum. Quos constituamus (dicunt Apostoli) super hoc opus. Itaque illi quę statuerunt, sed Apostoli constituerunt. & ita glosa interlinearis in verbo, constituamus, ait: vos eligite, nos constituamus. At vos, ò Lutherani, & vestri ministri constituuntur

tuuntur, & ordinantur à plebe, populo, & ſecularibus magiſtratibus, non ab Apoſtolis, vel eorum ſucceſſoribus, immo vos pro eodem reputatis eligere populum, & poſt populi electionem conſtituere, ſeu ordinare & idem (errantes) eſſe exiſtimatis vocari a populo, ſeu nominari & perfici, contra hanc Apoſtolorum ordinationem. quia Apoſtoli conſtituerunt, non populus, & eos ordinarunt per manus impoſitionem, vt ibidem dicitur, Apoſtoli, non populus. Item hoc quod populo inquiſitionem, & nominationem eorum permiſerunt Apoſtoli, id fecerunt ob euitandũ ſcandalum & ſeditionem, vt conſtat ibidem ex Actis Apoſtolorum, non verò quod aliter facta irrita fuiſſet electio. Item Apoſtoli manifeſte ibi præcipiunt, & imperant, & præſcribunt alijs, quid debeant facere, nam conuocant multitudinem, & conſtituunt, ac definiunt, vt eligantur aliqui diaconi, & eis præſcribunt eligendi modum, & numerum ſcilicet ſeptem, & qualitatem perſonarum, ſcilicet boni teſtimonij, ac plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, non alios. At vos Lutherani contra; & electionem, & numerum, & modum electionis in veſtris miniſtris, a magiſtratibus, & ſecularibus poteſtatibus, ac plebe accipitis, contra Apoſtolorum ordinationem: ſed non ſic fecit populus ille, nihil enim aliud eſt credendum feciſſe populum, q̃ quod eis Apoſtoli præſcripſerunt; nempe vt conſiderarent perſonarum qualitatẽ, vt ſupra. Item, quale id fuit genus electionis, declarat ipſemet ſanctus Lucas, ſubiungens, & hos ſtatuerunt coram Apoſtolis. Ad quid? vt ſcilicet ipſi Apoſtoli eos conſtituerent ſuper id opus, ad quod fuerant electi, & eos ordinarent per manuum impoſitionem quos multitudo elegiſſet: ideſt ſeparaſſet, ac nominaſſet, tanquam viros boni teſtimonij. Non ergo populus ipſe, vt vos Lutherani, ſed Eccleſiaſticæ poteſtates vere elegerunt, & ordinarunt, vt nos noſtros miniſtros Eccleſiæ ordinamus. Adhuc dicet quiſpiam, non ſolum Petrum eis manus impoſuiſſe, ſed vnà cum Petro

V cæte-

cæteros etiam Apostolos, esto: At quid hoc auctoritati Petri deroget, non video: hoc enim, ideo factum est, vt quo plures essent cumprecatores, qui manus imponerent tanto copiosior in electos descensura gratia speraretur.

SEPTIMVM argumentum, quod ad rem nostram maxime pertinet, affertur ex Actorum cap. 8. de rebus gestis Petri in Samaria, id quod etiam Centuriarum auctores, vt Petri primatum labefactent, nobis imperite opponunt. Nimirum qui sic argumentatur. Petrus ab Apostolis in Samariam missus est; ergo nullam præ cæteris Apostolis potestatem habuit, immo minorem: nam qui mittitur, minor est eo, à quo mittitur. Attamen si accuratius rem totam contemplemur, facilè perspiciemus, id maximum esse pro Petri auctoritate testimonium. Primum eorum argumento respondentes dicimus, falsum esse, maiorem esse qui mittit, quàm qui mittitur; quia sic falso argumentabantur Arriani: Pater misit filium, ergo maior est filio; vterque misit Spiritum Sanctum, ergo maior Spiritu Sancto, qua re nihil perniciosius. At ad rem ipsam redeamus, quæ erat vehementer ardua, cum propter magum quendam nomine Simonem, qui miris illam gentem præstigijs illuserat, vsque adeo, vt crederent in illum omnes à minimo vsq; ad maximum, appellantes illum Dei virtutem, quæ vocatur magna. Tum propter Christi verbum, qui prædixerat, Apostolos etiam in Samaria testes sibi futuros. Et quanquam Philippus ipsos Samaritas sua prædicatione simul & miraculis conuertisset, non potuit eis signo sensibili, conferre Spiritum Sanctum, & metus erat, ne mox in pristinos errores relaberentur. Ob has igitur aliasq; rationes, necessaria fuit præsentia Petri, cui comes erat maximus aliorum Apostolorum Ioannes adiunctus. Nam cum his duobus hactenus præcipuè cooperatum fuisse Spiritum Sanctum, Apostoli compertissimum habebant: fuerant enim hi duo pariter in sanatione claudi præsentes ad portam speciosam Templi:

fue-

fuerant simul quando ad Petri prædicationem cōuersi sunt ex Iudæis quinque millia: fuerant & pariter in carcerem coniecti: sed & vna coram sacerdotibus, & Pontificibus examinati die postera, facti sui rationem reddiderunt. Quid si alicuius negotij difficultas præsentiam Romani Pontificis exposceret, a Cardinalibus, vel pro pace publica ab aliquo Rege, ad iter rogaretur: num ea profectio derogaret aucto- ritati suæ e minime omnium: immo eam augeret, perinde ac magni momenti moles, sine tantæ maiestatis præsentia transigi non posset. Sic profecto prærogatiua Petri magis ex hoc itinere innotuit. Nam a Philippo prius baptizati, protinus vt in eos Petrus manus imposuit, Spiritum Sanctum acceperūt: id quod Philippus, vir alioqui sanctissimus, & Spiritu Sancto plenus præstare non valuit. Sed & insignē illum magum Simonem pecunia cupientem emere donum Sancti Spiritus, ita repressit: vt etiam adegerit ad veniam implorandam, ac simoniacæ pestis radicem contra Ecclesiam pullulantem Apostolico gladio succidit, solum in Simonem magum sententiam damnationis pronuncians: licet non ei soli, sed alijs communiter pecuniam obtulisset.

OCTAVO, maxime enitet auctoritas Petri ex visione cęlitus ostensa, Actorum 9. 10. qui positus in mentis excessu vidit cœlum apertum, atque inde vas quoddam veluti lintheum summitti è cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, bestiæq;, reptilia, & volatilia cœli. Et cum facta esset vox ad eum, surge Petre macta, & manduca: Respondit; Absit Domine, quia nunquā immunda, & communia manducaui. Et vox ad eum facta est secundo, quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Qua certè visione manifeste innuitur, quod Petrus Prælatus fuerit cunctis gentibus. Ipseq; admonebatur, omnes gentes, suæ fidei commissas, Christi Ecclesiæ vnire, & inserere: cum vas illud orbem terrarum, & vniuersa in eo contenta animalia, vniuersas significaret, tam Iudęorum,

V 2 quàm

qui in gentium nationes, gentium enim immunditiæ per quadrupedia terræ, perq; bestias, reptilia & volatilia cœli si[illegible] & illas iam Deus intra lintheum Ecclesiæ re[illegible] decreuerat. Propter quod, & Petro iussum erat, vt [illegible] hoc est per verbum Dei, quod gla[illegible] penetrantius est, terrum peccati sanguinem [illegible] abunde [illegible] retur, hoc est, more cibi, traduceret eas in Ecclesiæ corpus, & incorporaret eas Christo. Quamobrem ipse vt primus Iudæos, ita quoq; & gentiles conuertit ad fidem, vt sup. a vtrosque fideles, se pastoralem curam accepisse monstraret. An hæc non indicant, Petrum totius Ecclesiæ caput fuisse? cui vni primum iussum est, gentes in Ecclesiam recipere, & eas corpori Christi admiscere simul & cui admirabile hoc misterium, quod adhuc cæteros Apostolos latuerat, tam aperte fuerit monstratum. & ne scrupulus aliquis dubitationis eum teneret, ter fuit admonitus. Insuper e vestigio post visionem venerunt a Cornelio, viro Gentili, quidam, qui Petrum accerserent, quatenus illum in fide Christi erudiret. Nam ita præmonitus ab Angelo Cornelius fuerat, vt quosdam eius rei causa mitteret ad Petrum. Petroq; vicissim à Spiritu Sancto iussum erat, ne quicquam hesitaret, vna cum illis ire. Cum igitur accessisset ad Cornelium Petrus, habita concione, nondum finitis verbis, cecidit illicò super omnes gentes, quæ tum aderant Spiritus Sanctus, atq; hæ tum primum Petri ministerio, ad Christum traductæ sunt, & baptizatæ.

Nono, cum inter Paulum & pseudoapostolos ob exortam quæstionem super obseruatione Circumcisionis, & legalium mosaicorum habita fuisset Hierosolymis augustissima Apostolorum synodus, in hac Petrus vt princeps, & caput cæterorum, suam sententiam de fide pronuncians, primus dixisse refertur, & suo eam exemplo comprobauit; scilicet quòd gentibus ad Christi fidem per os suum Dei iussu

conuersis, non esset hoc iugum imponendum, & maximè cum per ipsius verba, Deo sic eum præ cæteris ad hoc munus eligente, gentes aliquæ credidissent, ut sanctum, (quemadmodum Iudæi) spiritum recepissent. Ait enim Actor. 15. Nunc autem quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neq; nos portare potuimus? sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodũ & illi. Quam sententiã subinde Paulus, & Barnabas confirmarunt. Et postremo Iacobus (quippe quem ita decuit, q in sua sede esset) totius Sinodi decretum promulgauit. Fuit enim is, vt supra diximus (auctore Chrysostomo) per Petrum illic institutus Episcopus, quanquam ab alijs referatur, id a Petro Iacobo, & Ioanne fuisse factum, & sanè credibile est, Petrum id fecisse ex consensu cæterorum.

DECIMO, multum confert id, quod ad Galatas cap. 1. Paulus scribit, post annos tres se venisse Hyerosolima Petri visendi causa, & apud eundem mansisse dies quindecim. Animaduersione dignum quanam epistola Paulus id testetur. Nimirum in ea, qua cæteris Apostolis suam auctoritatem æquare, vel enixissime conatur, & qua se ipsum contraponit Petro: nempe quod erat ipse in gentium Apostolatum missus, quemadmodum Petrus in circuncisionem: quum certe non potuit ignorare Paulus Petro, spirituali quadam reuelatione fuisse commissum, vt per eum in gentes Sancti Spiritus gratia infunderetur, & maxime quum interfuit Concilio Hyerosolimitano, vbi Petrum audierat hanc sibi reuelationem factam, exposuisse toti Concilio, quum dixit: Vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. Cæterum ne suam D. Paulus apud Galatas auctoritatem minueret, non quod Petro Christus, sed quod sibi copiose donauerat, retulit. Et certe quidem id facere potuit, quando pseudoapostoli specie nominis Petri,

magnos induxerint inter Galatas errores. In hac tamen epistola tantum honorem se Petro detulisse, vel ingenue confitetur, quod eius visendi gratia (vtpote primo inter Apostolos) se Hyerosolima venisse testatur. Nam vt Hieronymus ait, quanquam non discendi studio Petrum conuenisset, qui & ipse eandem prædicationis habebat auctoritatem, honoris tamen deferendi caussa id fecit. Quam rem & Ambrosius pariter attestatur: Dignum (inquit) fuit vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui delegauerat Saluator curam Ecclesiarum, non vtique vt aliquid ab eo disceret, qui iam ab auctore didicerat, à quo & ipse Petrus fuerat institutus, sed propter affectum Apostolatus, & vt sciret Petrus hanc illi datam licentiam, quam & ipse acceperat. Hæc Ambrosius.

VNDECIMO: Clemens lib. 6. Hipotyposeon, & Papias Apostolorum discipulus auctores sunt. Petrum Marci Euangelium approbasse, idq; sua auctoritate legendum Ecclesiæ tradidisse.

DVODECIMO: huc referri possunt D. Ambrosij verba in oratione de Basilicis tradendis lib. 5. epist. post epist. 32. Petrus instante passionis suę tempore, rogatus a fratribus nocte muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemq; ingredi, ait: Domine quo venis? Respondit Christus; Venio iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passione susceptæ mortis exuerat. quod enim mortuus est, mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo. Intellexit ergo Petrus, quod iterum Christus crucifigẽdus esset in seruulo. Itaque sponte remeauit. Interrogantibus Christianis responsum reddidit, statimq; correptus per crucem suam honorificauit Dominũ Iesum, &c. Qua in re Christus Petri excellentiam ostendere voluit, dum se in eo iterum crucifigi imperauit.

QVIS iam non certò certius ex tot his locis, partim ex Actis Apostolorum ita enucleate expressis, partim ex adeo diligenti & præcipua cura, circa tunc exorientem Ecclesiā, ab eo vno præsertim semper adhibita, non intelligat, Petrū fuisse principem & caput totius Ecclesiæ? quæ hæc omnia ita perspicuè præseferunt, vt nullum sanę mentis hominem id inficiari posse existimemus. Nisi enim caput Ecclesię fuisset, Christi promissiones irritæ extitissent; & Spiritus Sanctus hanc rem in diuinis scripturis toties nō repetiisset, totq; modis non insinuasset, nisi hanc rē à cunctis Christianis certissimè credi voluisset. Sed ne quis forte existimet huius grauissimæ q̄stionis sanctissimos quoq; viros assertores nō esse, repetamus quid veteres patres de ea re memorię ꝓdiderūt.

Sanctorum Patrum sententiæ de vsu summæ potestatis Apostoli Petri. Cap. II.

DE Petri porrò primatu post Christi mortem multi veteres scriptores mentionem faciunt, qui apertissime Petrum, eum actu vsurpasse demonstrant, inter quos primus occurrit nobis.

DIONYSIVS cap. 3. de diuinis nominibus ad Thimoteum supra citatus, vbi refert Apostolos in morte B. Virginis conuenisse: Petri omniū supremi meminit, inter eos ibidē adfuisse, quia videlicet decebat in tantę rei munere pontificali, in qua funus matris Dei efferendū erat, summus ipse interesset Pōtifex cū cęteris. Sic ergo ait: Namq; & apud ipsos diuino Spiritu plenos Pōtifices nostros, cū vt nos (vt nosti) & pleriq; ex sanctis fratribus nr̄is ad contuendū corpus illud, quod auctorē vitę Deumq; cęperat cōuenissemus, aderat autē, & frater Domini Iacob⁹, & Petrus supremū decus, & antiquissimū Theologorū columen. Vbi post contuitum placuit, vt infinite potentē diuinę infirmitatis bonitatē Pōtifices laudarent oēs, quisq; pro captu suo. Hęc ille. Itaq; nō solū ex hoc loco summā Petri potestatem, sed eius quoq; vsum merito colligimus.

Anno 78.

Anno 250. D. CYPRIANVS in epist. ad Quintum, vbi ait. Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circuncisione disceptaret, postmodum vindicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, vt diceret, se primatum tenere, & obtemperari à nouellis, & posteris sibi potius opportere. Nec despexit Paulum, quòd Ecclesię prius persequutor fuisset, sed consilium veritatis administrationi legitime quam Paulus vindicabat, facilè consensit: documentum, scilicet nobis & concordiæ & patientię tribuens, vt non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus, & collegis nostris vtiliter, & salubriter suggeruntur, si sint vera, & legitima, ipsa potius nostra ducamus, cui rei Paulus quoque prospiciens, & concordiæ, & paci fideliter consulens, in epistola sua posuit, dicens, prophetæ autem duo, aut tres loquantur, & cæteri dijudicent, si autem alij reuelatum fuerit sedenti, ille prior taceat.

Anno 370. D. AMBROSIVS in oratione in Auxentium de basilicis tradendis post epist. 32. ait. Idem Petrus postea, victo Simone, cum pręcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitauit animos gentilium; quibus eum quærentibus, Christianę animę deprecatę sunt, vt paulisper cederet. Et quamuis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim, vt ad instituendam & confirmandum populum se reseruaret.

Anno 390. D. HIERONYMVS epist. 89. ad Augustinum Episcopum, ait. Rursus cum multo post tempore Paulus, & Barnabas venissent Antiochiam, & congregata Ecclesia, retulissent, quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Deus gentibus ostium fidei, quidam descendentes de Iudęa, docebant fratres, atque dicebant: Nisi circuncidamini secundum morem Moisi, non potestis salui fieri. Commota igitur seditione non minima aduersus Paulum & Barnabam, statuerunt ascendere, & ipsi, qui accusabantur, &

ij, qui accusabant ad Apostolos & presbiteros Hierosolymam super hac quæstione: Cum que Hierosolymam perrexissent, exurrexerunt quidam de hæresi Phariseorum, qui crediderant in Christum, dicentes, Oportet circuncidi eos, & præcipere illis, vt seruent legem Moisi. Et quũ magna super hoc verbo oriretur quæstio, Petrus solita libertate, Viri (inquit) fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit Deus per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere, & qui nouit corda Deus testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda illorum, nunc autem quid tentatis Deum imponere iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi. Tacuit autem omnis multitudo, & in sententiam eius Iacobus Apostolus & omnes simul presbiteri transierunt. Hęc non debent esse molesta lectori, sed & mihi, & illi vtilia, vt probemus ante Apostolum Paulum non ignorasse Petrum principem huius decreti, legem post Euangelium non esse seruandam. Denique tantæ auctoritatis Petrus fuit, vt Paulus in epistola sua scripserit: Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim. Rursumq; in consequentibus. Post annos quatuordecim ascendi iterum Hierosolymam cum Barnaba assumpto & Tito: Ascendi autem secundum reuelationem, & contuli cum eis Euangelium, quod prædico in gentibus. Ostendens se non habuisse securitatem prædicandi Euangelij, nisi Petri, & cęterorum Apostolorum, qui cum eo erant, fuisset sententia roboratum: Ita Diuus Hieronymus. Vbi inter alia, hæc duo sunt maxime ponderanda: alterum, quod diuus Petrus princeps fuerit illius decreti Hierosolymitani, cuius omnes sententiam sequuti fuerint: alterum, quod diuus Pau-

lus ostendit se non habuisse securitatem prędicandi Euangeliũ, nisi Petri, & qui cum eo erant sententia fuisset roboratum. Cum tamen & Apostolus esset, & ex Deo per reuelationẽ Euangeliũ accepisset. In quo sanè summa Petri pastoralis potestas ostenditur, eiusq; visus, iuxta pręceptum Saluatoris confirmantis fratres, eorũq; fidẽ & prędicationẽ.

Anno 395. D. AVGVSTINVS Ecclesię sanctę lumen, serm. 3. de natali sanctorum Petri, & Pauli, ita scribit. Cum omnes beati Apostoli parem gratiam apud Dominum sanctitatis obtineant, nescio, quo tamen pacto Petrus & Paulus videntur pre ceteris peculiari quadam in Saluatorem fidei virtute praecellere: quod quidem ex ipsius Domini iudicio possumus approbare. Nam Petro sicut bono dispensatori, claues regni coelestis dedit, Paulo tanquam idoneo Doctori gentium, magisteriũ Ecclesiasticae institutionis iniunxit; scilicet, vt quos iste erudiret ad fidem, ille suscipiat ad salutẽ; vt quorum corda Paulus patefecerit doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna coelorum. & infra. Ergo beati Petrus & Paulus eminent super vniuersos Apostolos, & peculiari quadam praerogatiua excellunt.

Idem in enarratione psal. 108. in principio. quaedam à Christo dicuntur, quae ad Apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi quum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulis habuit, sicuti est, tibi dabo claues regni cęlorũ. &c.

Idem cap. 1. ad Galatas in commentarijs, ait. Nam & quod visus sit ire Hierosolymam ad hoc isse, vt videret Apostolum, nõ discendi studio, qui & ipse eandem prędicationis haberet auctoritatẽ, sed honoris priori Apostolo deferendi.

Anno 440. S. LEO Papa in sermone 2. de anniuersario die assumptionis suae. Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine perseuerans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit.

Idem

Idem sermone 3. de eadem re. Et cui post resurrectionem suam, Christus ad trinam æterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit, pasce oues meas, quod nunc quoque proculdubio facit, & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, vt nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suæ curam omni populo Dei, sicut credendum est, vbique prætendit, quanto magis nobis alumnis suis, opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro beatæ dormitionis thoro, eadem qua præsedit carne, requiescit. Illi ergo hunc seruitutis nostræ natalitium diem, illi adscribamus hoc festum, cuius patrocinio, sedis ipsius meruimus esse consortes.

D. GREGORIVS Papa epist. 24. lib. 1. ad quatuor Patriarchas. Petrus namque (auctore Deo) sanctæ Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatius venerari recusauit, seq; illi similem recognouit, dicens: Surge ne feceris, & ego homo sum. Sed cum Ananiæ & Sapphiræ culpam reperit, mox quanta potentia super cæteros excreuisset, ostendit: Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit, & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso, corā bene agentibus fratribus non agnouit. Hic communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, illic zelus vltionis vim aperuit potestatis. Eadem repetit cap. 19. expositionis in Iob. Item moralium lib. 26. cap. 22. in 30. caput Iob. Item parte 2. cap. 6. libri pastoralis curæ. Anno 590.

Idem lib. 4. epist. 38. Ioanni Patriarchæ Constantinopolitano. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est, Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quam singularium sunt plebium capita? Et tamen sub vno capite, omnes membra sunt Ecclesiæ.

Idem registri libro 9. epist. 39. ad Theotisten patriciam.

Certe enim Petrus potestatem regni cœlestis acceperat, vt quęque in terra ligaret vel solueret, essent in cœlo ligata, vel soluta, supra mare ambulauit, ęgrotantes vmbra curabat, peccantes verbo occidebat, mortuos oratione suscitabat. Et quia ex admonitione spiritus ad Cornelium gentilem fuerat ingressus, contra eum quęstio à fidelibus facta est: Cur ad Gentiles intrasset, & comedisset cum eis; cur eos in baptismate suscepisset. Et tamen idem Apostolorum primus tanta donorum gratia repletus, tanta miraculorum potestate suffultus, querelę fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit, causam per ordinem exposuit, quomodo vas quoddam velut lintheum in quo quadrupedia terrę, & bestię, reptilia, atque volatilia inerant, de cœlo submitti viderit, vocemq; audierit: Surge Petre, occide & manduca. qualiter tres viri venerint eum ad Cornelium vocantes. qualiter Spiritus Sanctus hunc cum eis ire pręceperit. Qualiter idem Spiritus Sanctus qui venire in baptizatos in Iudęa post baptismum consueuerat, in gentibus ante baptismum venit. Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem quam in sancta Ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat, vt pastorem suum, oues quę ei commissę fuerant, reprehendere non auderent: Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset. Humili ergo eos ratione placauit, atq; in causa reprehensionis suę, etiam testes exhibuit, dicens: Venerunt autem mecum sex fratres isti. Si ergo pastor Ecclesię, Apostolorum princeps, signa & miracula singulariter faciens, non dedignatus est, in causa reprehensionis suę rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, quum de re aliqua reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus?

Idem lib. 28. cap. 16. expositionis moralis in Iob cap. 38. Pensemus quale Ecclesiæ ostium extitit Petrus, qui inuestigantem fidem Cornelium recepit, pretio quærentem mi-

racula,

racula, Simonem repulit, illi dicens: In veritate comperi, quoniam non est personarum acceptor Deus, secreta regni benigne aperuit, huic (inquiens) Pecunia tua tecum sit in perditionem, per districtæ damnationis sententiam cœlestis aulæ aditum claudit.

Oecumenius Act. cap. 2. Surgit Petrus, non Iacobus, & tanquam feruentior, & velut is cui discipulorum præsidentia commissa erat. Et infra statim: Vide autem quomodo vniuersa communi decreto faciat, & non ex primatu, neq; sua auctoritate.

Idem cap. 1. ad Galatas. Deinde redij Hierosolymam vt viderem Petrum, considera animi modestiam, post tot, tantaq; certamina, abijt vt videret Petrum tanquam maiorem; vt autem etiam maneret, causa honoris, quem Petro deferebat, actum est. Denique pleraque alia testimonia antea allata pro ipso Petri primatu, eius quoq; vsum ostendunt, quæ hic iterum repetere non est opus, ne fastidium lectori generatur.

Ad ea quæ contra vsum primatus Petri à Centuriarum auctoribus ex sacris litteris afferuntur, responsio. Cap. III.

QVANQVAM Centuriarum auctores omnia argumenta, quæ contra Petri primatum, & eius vsum, ex sacris litteris afferunt in vnum congesserint, nos tamen ea seorsum ordine recto distinximus, vt facilius pio lectori illorum artes pateant, & accuratius tota hæc disputatio explicetur. Has porrò eorum secundi generis ratiocinationes in sex partes distribuimus.

Argu-

Argumenta contra vsum Primatus Petri.

PAVLVS aliquoties in epistola ad Galatas clare testatur, se quidem esse Apostolum gentium, Petrum vero Iudęorum, eiusq; Apostolatum inter Iudęos, suum inter incircumcisos esse: verba eius cap. 2. hæc sunt. Cognoscentes quod mihi sit concreditum Euangelium prępucij, sicut Petro circumcisionis (nam qui in Petro efficax fuit ad Apostolatum circumcisionis, efficax fuit & in me erga gentes) cumq; cognouissent gratiam mihi datam Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui videbantur esse columnæ, dexteras dederunt mihi, ac Barnabæ societatis: vt nos in gentes, ipsi vero in circumcisionem Apostolatu fungeremur.

PRIMVM diuinam ordinationem, deinde sanctissimam dexteram pactionem statuisse, ait: Vt alter sit Iudęorum, alter gentium Apostolus hæc profecto clarissime, ac sine omni ambiguitate ostendunt, Petrum non esse summum Episcopum in tota Ecclesia, nam si Christus vniuersalem eum Apostolum supra omnes gentes constituisset, obsecro quomodo vel ipsemet, vel Paulus ausus fuisset eius functionem decimooctauo demum post passionem Christi anno tantopere coarctare, idq; tam sancto pacto? sed supra clare testatus est Paulus, Petro diuinitus eas metas circumscriptas, vt sit circumcisorum Apostolus.

Ita ex his locis Pauli, animaduertimus Petrum diuino & humano iure particularem, & non vniuersalem Episcopum constitutum. Item quam latè se extendat illud Ioannis 21. Pasce oues meas. Nec hoc ius, hancq; functionem distinctionem irritam facit, quod aliquando per occasionem, & Paulus Iudęis, & Petrus gentilibus est concionatus, de iure enim hic, non de facto disputamus.

Re-

Responsio.

CENTVRIARVM auctores primatus Petri, & vnitatis Ecclesiasticæ vehementissimi hostes, sex argumenta contra eius prærogatiuas tam parum apte, quàm scripturæ locis male explicatis, promunt; vt vero primo satisfiat ipsius Pauli verba integra cap. 2. ad Galatas prius subijciamus. Ait vero: *Ab ijs aūt qui videbantē esse aliquid (quales aliquādo fuerint nihil mea interest; Deus enim personam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt. Sed contra, cum vidissent quod creditum est mihi Euangelium preputij, sicut & Petro circumcisionis (qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes) & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi & Parnabæ, societatis, vt nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem, tantum vt pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.* Omitto hic, quod Paulus, Petrum non solum esse aliquid in Ecclesia Dei, sed etiam columnam cum alijs duobus Apostolis Iacobo Episcopo Hierosolymitano, & Ioanne Euangelista discipulo dilecto appellat: nonne etiam aperte ipsum caput in Ecclesia esse confitetur, quum dicit, illum eundem magisterium habere inter Apostolos & in circumcisione, quem ipse habebat inter gentes. Certo certius est Paulum gentium non tantum Apostolum, sed etiam magistrum summum fuisse. Sic ergo fuit Petrus inter Apostolos omnes, quibus primo circumcisio concredita est. At cum penes Ecclesiam circūcisionis, tunc summa rerum, & maxima dignitas esset, ab ea namque gentiū Ecclesia exorta, coalita, & nutrita fuerat. Idcirco sequi videtur, totius gregis Dominici magistrum & caput fuisse Petrum, à quo

&

& Ecclesia gentium dependebat, vt legitur in Actis Apostolorum, in Concilio Hierosolymitano, & diserte explicat ipse Paulus cap. 2. ad Galatas, cum ait: Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Hierosolyma cum Barnaba, assumpto & Tito, ascendi autem secundum reuelationem, & contuli cum illis Euangelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem ijs qui videbantur aliquid esse, ne forte in vanum currerem, aut cucurrissem, &c. Vt scilicet decerneretur à patribus Ecclesiæ circumcisionis, in Hierusalem quid agendum, quid suscipiendum, quidue reijciendum esset, quod explicatur in 15. cap. Actuum, vbi recitatur, cur Paulus ascenderit Hierosolyma, sicut scripsit ad Galatas: Quidam enim descendẽtes de Iudęa, docebant fratres, quia nisi circumcidamini secundum morem Moisis, non potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad Apostolos & presbiteros in Hierusalem, super hac quæstione: quo cum venissent, facta synodo super hac re, quicquid decreuit sanctus ille circumcisionis senatus, Apostolus Paulus, non tantum cum Ecclesia sua gentium ratum habuit, sed id vbique obseruari mandauit: vt ex Actorum cap. eodẽ liquet. Præterea illud maxime notatu dignum est, quod & si Paulus scribat se gentium Apostolum esse, tamen longe ante, hoc officio Petrum functum, & id a Deo sibi commẽdatum fuisse, Paulum autem à Deo quidem, sed ex Petri consensu, idem munus vsurpasse, vtriusq; verba ostendunt. sic enim apud Lucam Apostolum in Actis Apostolorum, Petrus de sua cura in gentes dicit, sicut elegit Deus gentes per os meum audire verbum eius: quod factum est, quum per linteï de cœlo descendentis visionem, ipse primus omnium, gentibus prędicare Euangelium iussus est, quum Cornelium Centurionem primus docuit: at Paulus cum de eodem munere loquitur, iubente quidem Deo, sed consensu Petri, & illo-

rum

rum Apostolorum qui cum eodem aderant, se illud exequutum fuisse, testatur, cum dicit: Cepham cum alijs, sibi dexteram dedisse societatis, vt Petrus in circumcisione, ipse autem in gentibus euangelizaret. Petrus vero, nullo aliorum consensu requisito, id exequutus est, cui summus pastor vniuersi gregis curam tradiderat, & Iudęorum præcipue, quorum Ecclesia tunc gentium Ecclesiæ princeps & magistra erat. Cum igitur in duabus Ecclesijs, circumcisionis videlicet, & gentium, duo capita sint, & magistri, certum est eum esse præcipuum & primum, qui principalioris Ecclesiæ & dignioris est Episcopus. Hic autem est Apostolus Petrus, quem ex comparatione Pauli, caput in ea fuisse constat; ipsamq; Ecclesiam tunc principaliorem esse demonstraui, quippe quæ mater, nutrix, & magistra esset Ecclesiæ gentium. Animaduersione autem dignum est, quod quanquam Petro Apostolatum circumcisionis, Paulo vero gentium magisterium concessum fuisse diximus, id tamen non ita intelligi debet, vt Paulus gentium, Petrus vero Iudęorum tantum doctores fuerint: Petrus enim sæpe Gentibus prædicauit, Paulus vero Iudęos sæpius docuit, Actorum capitibus 9. 13. 14. Damasci, Salaminæ, Antiochiæ, Iconij, & alibi. Et D. Hieronymus auctor est: Nec Petro adeo circumcisionis Ecclesia præscripta fuit, quin & Gentilibus quoque quotiescunque opus esset, prædicare non posset, nec Paulo ita gentium Apostolatus datus est, vt Iudæos etiam, quando oportuisset, docere nequiret: sed id præcipue quadam ratione factum fuisse est intelligendum: principaliter enim Petro circumcisionis, deinde gentium cura commissa, Paulo vero secus, quia pręcipue gentibus, deinde Iudæis Euangelizabat. quæ principalitas ad officium Apostolatus referri debet, quo omnes Apostoli ę quales fuerunt, non quo ad iurisdictionem: quia, vt supra dixi, Paulum multoties Iudæis, & Petrum gentibus prædicasse reperitur. Et non solum Petrus gen-

tibus prędicauit, sed etiam primus fuit, qui iisdem ad Christi gratiam reuocatis, & admissis, sacrum baptismatis sacramentum porrigeret, Cornelio scilicet Centurioni Cęsariensi, omniq; eius familiæ, qui Gentiles erant: quod D. Augustinus tradit, de sanctis, sermone 16. is est 2. de cathedra sancti Petri. Est 47. Ambrosij: & 35. Maximi. Petrus petra dictus, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxũ immobile, totius operis Christiani compagem molemq; contineat. Porrò autem initio exorientis Ecclesię, cùm pauci admodum essent Christiani, hiq; infirmi, imbecilles, & adhuc in fide, & Christi religione rudes, & noui, tum propter hominum credentium paucitatem, tum schismatis tollendi causa, munia prędicationis inter duos summos Apostolos diuisa sunt ne si duo essent primarij, in vtraq; gẽte Apostoli alius (vt iam coeperat) Cephæ, alius vero Pauli, se esse diceret, quod seuere & aspere reprehendit Paulus; atque ita Ecclesiam Christi scinderent. Voluit igitur Paulus plus conuersioni gentium vacare, Petrus vero Iudæorum; quamuis vter vtri prędicaret, quando opportunitas daretur nullum esset discrimen. Cum autem plures ad Christi fidẽ conuersi fuissent, hiq; in Christiana religione eruditiores & perfectiores euasissent, ita vt schismatis periculum nequaquam amplius immineret, tunc gentium, & Iudæorum, confundi Ecclesia coepit, atque ea distinctione sublata, & Paulus Iudæorum, & Petrus gentium, Apostoli fuerunt: Petrus enim & Paulus in Vrbe Roma ambo Euangelizantes, occisi; Ioannes in Asia gentibus simul & Iudęis prædicans, Ephesi iam senex obiit. Philippus in Asia; Andreas in Achaia; ambo Iacobi Hierosolymis, & cęteri Apostoli per diuersas orbis partes, Iudęis & Gentilibus prædicando peragrantes, in Domino dormiere. Cæterum quæ supra diximus, etiam Christi auctoritate confirmari possunt, dicentis, Super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam: non quidem tantum ex Iudæis,

sed ex gentibus quoque collectam, idest vniuersalem; si enim tantum Iudęi sub Petri primatu constituti fuissent, & non gentes, frustra dixisset Dominus, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quòd non tantum ex Iudæis, sed etiam pro maiori parte ex gentibus erat congreganda. Ad hæc alioqui res absurdissima, & quæ nulla ratione fieri potest sequeretur; Petrum scilicet à gentium prędicatione reiectum esse, quod ne discipulorum quidem vlli Christi factum legitur. postremo Ioannes & Iacobus cunctis alijs Apostolis minores essent, quibus & ad gentes, & ad Iudęos prædicare interdictum fuisse, non legitur; quos tamen cæteris pręstantiores fuisse, ex eo liquet, quod Paulus illos columnas Ecclesię, & qui videbantur esse aliquid, vocat: à quibus dexteram societatis accepit, cum quibus contulit Euangelium suum, ne in vanum curreret, aut cucurrisset. Hinc D. Hieronymus in comment. cap. 2. epist. ad Galatas. Occulta hic oritur quæstio, quid igitur? Petrus si inuenisset ex gentibus, non eos adducebat ad fidem? aut Paulus si ex circumcisione aliquos reperisset, non eos ad baptismum Christi prouocabat? Quæ ita soluitur, vt dicamus, principale singulis in Iudęos, & gentes fuisse mandatum, vt qui defendebant legem, haberent quem sequerentur, qui legi gratiam præferebant, non deesset eis doctor & præuius. In commune vero hoc eos habuisse propositi, vt Christo ex cunctis gentibus, Ecclesiam congregarent. Legimus enim & à D. Petro Gentilem baptizatum fuisse Cornelium, & à Paulo in sinagoga Iudæorum Christum sępissime prædicatum. Hæc Hieronymus. Stat ergo inuicta patrum sententia: Petro non solum pasturam ouilis Iudaici commissam, etiam si Apostolatus ei & sors obuenerit in circumcisionem, si ergo, vt credendum est, Christus super Petrum, seu Petri fidem, vniuersalem Ecclesiam ædificauit; dicere etiam nos conuenit, ipsum omnium fidelium, tam ex Iudæis, quàm ex gentibus, congregatorum caput fuisse: Pau-

lisque sententiam intelligendam, quemadmodum nos ex sanctorum patrum scriptis explicauimus. Vbi illud etiam annotare placuit, in eo loco D. Paulum non loqui de potestate ipsa per se Apostolatus, aut eius latitudine, quanta in Petro fuerit, aut quanta in se ipso, nam non solum D. Petrus, sed cæteri etiam Apostoli potestatem a Christo acceperunt Apostolatus prædicandi Euangelium omni creaturæ, & docendi omnes gentes. Quod quidem manifeste constat ex Euangelio Matth. vltimo, cum ait: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quę mandaui vobis. Et Marci 16. Euntes in mundum vniuersum, prędicate Euangelium omni creaturæ. Non ergo loquutur D. Paulus de potestate Apostolatus sua & aliorũ, de eiusue latitudine, quę omnium erat vniuersalis in omnes gentes, à Christo Domino nostro concessa; sed loquebatur D. Paulus de eius potestatis opere, & exercitio, erga hos, vel illos populos: quia crescente numero gentium, & cum latè paterent, indiguerunt particularibus quibusdam personis, qui eorum prædicationi incumberent, & merito, cum vnus omnia præstare non posset, nec omnes omnia; etiam si ad id potestatem haberent, sed necesse erat distribui munera, & potestatis exercitia. Secundo, nec de ipso tantum opere & exercitio potestatis Apostolicæ loqui D. Paulum simpliciter, sed de primo tantum, in quo se exercuerunt, & ad quod primo destinati erant, vt illic laborarent. Nam primo ad saluandas reliquias Israel missi sunt Apostoli, deinde ad salutem Gentilium. Nam & Saluator ait; Salus ex Iudęis est. & male ex hoc infertur non habuisse potestatem erga alios. Nam & ipsemet Christus ait, de se: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt ex Israel, scilicet primo: & tamen alibi etiam ait Alias oues habeo, & illas oportet me adducere: & alibi, se effundere sanguinem pro illis, & pro multis. Et in cruce orat pro omnibus, qui credi-

tura

turi sunt in nomine eius. Atque ideo initio, prædicatio Euangelica ad eos potissimum qui erant ex circumcisione fiebat, vt habetur in Actis Apostolorum, nemini loquentes verbum, nisi ijs qui erant ex circumcisione, atque ita similiter primi Apostoli, & D. Petrus Christi Vicarius, ipsummet Christum imitantes, & eius voluntatem sequentes, prius procurarunt salutem Israel, & deinde Gentium; aperto iam latè Gentium hostio, delecti sunt aliqui præcipuè ad eos particulatim conuertendos, scilicet D. Paulus, & D. Barnabas extra numerum duodecim, qui huic operi primo, & per se incumberent. Alijs nihilominus post Iudęos, in idem quoque opus incumbentibus. Immo & ipsemet D. Paulus, & eius comes Barnabas, in Actis Apostolorum cap. 13. cum ibi Iudęis prædicarent, & eorum prædicationem non reciperent, Iudęis dicunt: Vobis oportebat primum loqui regnum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis ęternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Ergo sensus D. Pauli est, sibi creditum esse Euangelium præputij, & Petro circumcisionis, id est, sicut Petrus primo se exercuit circa Iudęos, & ad id primum fuit munus destinatum sui Apostolatus ex Dei voluntate, ita diuus Paulus electus primo vt se exerceret erga Gentiles conuertendos, quia tunc iam erat latè apertum Gentium hostiũ; At nihilominus, & D. Petrus in Gentium, & D. Paulus in Iudæorum conuersione, potestatem exercebant, & habebant: vt ex Actis Apostolorum satis constat, & ex Euangelio, vt ostendimus. Ad ea vero verba, quę Centuriarum auctores Pauli loco, ex se, more suo adiungunt, faciamus satis: scribunt enim [Pauli verba ad Galatas, profecto clarissime, ac sine omni ambiguitate ostendunt, Petrum non esse summum Episcopum in tota Ecclesia] Quantum id ostendant, supra satis ex eisdem Pauli verbis, sanctorum patrum sententia, rectissime & sanctissime interpretatis exposuimus [nam si Christus Petrum vniuersalem Apostolum

supra

ſupra omnes gentes cõſtituiſſet,&c.] Eſto, vniuerſalis Apoſtolus non diceretur, at erat vniuerſalis omnium paſtor, à Christo electus. Deinde etiam diſtinguendum eſt quo ad Apoſtolatum; Negamus eum vniuerſalem Apoſtolum eſſe, aut vnquam vocatum, ea ſcilicet ratione, vt ille ſolus, & non alij ſint Apoſtoli: at rectè vniuerſalis Apoſtolus, & vniuerſale omnium caput à ſanctis patribus dicitur, quod ſcilicet erga omnes, tum officium & poteſtatem Apoſtolatus exercere; tum paſtorali cura vti poterat; ex poteſtate ſibi diuinitus tradita, qua fuit princeps Apoſtolorum, & ſummus Eccleſię paſtor. [obſecro quomodo vel ipſemet, vel Paulus auſus fuiſſet eius functionem tantoperè coarctare, idq; tam ſancto pacto, ſed ſupra clare teſtatus eſt, Paulus Petro diuinitus eas metas circumſcriptas, vt ſit circumciſorum, Apoſtolus. &c.] Miror eos non addidiſſe vocem, tantum, quo eum omnino à magiſterio gentium arcerent. Petro ne diuinitus preſcripta eſt Iudęorum cura? cui dictum eſt, ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, paſce agnos meos, & oues meas, ideſt Iudęos, & Gentiles, qui gentes non ſolum docuit, ſed iiſdem primus (Dei iuſſu) Euangelium prędicauit, vt ex his quę ſupra dicta ſunt, ſatis patet. [Ita ex his locis Pauli animaduertimus, Petrum, diuino & humano iure, particularem & non vniuerſalem Epiſcopum conſtitutum] Quod planè, & iure, ex his quę dicta ſunt ſupra, negamus. quãtum hæ verborum ambages præſtant, pij lectores viderint. [Item quam latè ſe extendat illud Ioannis, paſce oues meas] cuperem vehementer id à vobis explicatum fuiſſe, longe melius argumentatum eſſet, ex clariſſimis Ioannis verbis ter repetitis, paſce oues meas: Intelligi poteſt Pauli locus ſupra citatus, quo in ſenſu accipiẽdus ſit, & recta eius intelligentia, an fortaſſe pro ouibus, Chriſtus Iudæos tantum intelligi voluit; qui primo per Petrum Gentiles ad ſe conuertit? quod planè animaduerterunt, cum à veritate coacti, ſequentia verba ſubiunxere. [Nec hoc

hoc ius, hancq; functionum, distinctionem irritam facit, quod aliquando per occasionem, & Paulus Iudæis, & Petrus Gentilibus concionati sunt. De iure enim hic, non de facto, disputamus] Ergo vterque Apostolus male, & contra ius fecit, in messem alienam manus mittendo. Et qui potestatem in omnes gentes diuino iure, ex Christi ore acceperunt Euangelium prędicandi Apostoli, contra ius faciũt. & longe minore auctoritate fuit Petrus, quam alij Apostoli, quibus metæ prędicationis non fuerunt circumscriptæ. Quibus rebus nihil absurdius, nec dici, nec excogitari quidem potest.

Argumentum secundum.

PETRVS haud dubie functione sibi à Christo mandata, vere & integre functus est, fuit enim fidelis, ac bonus Christi minister, ac syncere oues Christi pauit. Iam constat eum neque voluisse dominari Apostolis & clero, sed se cæteris presbyteris exęquasse, appellat enim se compresbyterum 1. Petri cap. 5. Multo minus gladium, & politicam functionem sibi vsurpasse, & Reges, & Cæsares sibi subiectos contendisse: quin potius mandasse Christianis omnibus, vt sint suis magistratibus subiecti. 1. Pet. cap. 11. Si igitur Petrus integre sua functione functus est, neq; tamen superioritatem super Apostolos vsurpauit, immo etiam patienter Pauli obiurgationem tanquam inferior tulit, neque politicam gubernationem sibi rapuit, sequitur necessario, quod illa non pertinuerint ad Petri officium.

Responsio.

PETRVS haud dubie functione sibi à Christo mandata, vere & integre functus est. Fuit enim fidelis, ac bonus Chri-

Christi minister, ac sincere oues Christi pauit. Iam constat eum, nec voluisse dominari Apostolis, nec clero] Optime hactenus, dominatu scilicet importuno, iniquo, & tyrannico, sed pastoralis curæ sollicitudine prę omnibus laborauit, cæteris præfuit: quod totus liber Actuum Apostolorum testatur [sed se cæteris presbyteris exæquasse, appellat enim se compresbyterum] Male intellecta exæquatio, quia appellatio illa non est dignitatis, aut magistratus, sed humilitatis ordinis, vel ætatis. Nam & compresbyter fuit, & princeps aliorum Apostolorum: compresbyter ętate, vel ordine, princeps pascendi iure: in bonos humilis minister, in malos seuerus prełatus, & iudex. Quod his verbis homil. 4. libro 50. homiliarum lectissime docet D. Augustinus, cum ait Vt autem bonitatis huius, *disciplinæque* magisterium in nostris fuisse maioribus plenius perfectiusq; discamus, pauca de pluribus venerabilium patrum recenseamus exempla. Impleuit sine dubio bonitatis, ac disciplinę illius formam beatus Petrus, cum sicut vere bonus, oblatos sibi dicitur curasse infirmos, & vt disciplinę coelestis amator, iusta vltione punisse mendaces, perhibetur. Nimirum bonitatis eius gratiam testatur Aeneas ille debilis, qui claudus ab infantia sedens in porta templi Domini atq; mendicans, in nomine Christi Iesu Apostoli curantis imperio, antiquam recepit sanitatem. Probauerunt & disciplinę eius seueritatem Ananias & Sapphira, qui distrahentes agrum quem vendere nemo cogebat, dum de pretij quantitate mentiuntur Apostolo, mortem sibi falsitate mercati sunt. Quo facto, edocuit gloriosissimus Petrus, inesse sibi bonitatem ac disciplinam, dum remedium pręstat infirmis & competentem sumit de mendacibus vltionem, quod eū recte, sancteq; fecisse cœlestis iudicij consensus ostendit. De perfectione vero scientiæ eius quis ambigat, qui Christum Dominum viui Dei filium esse de coelo (ibi patre reuelante) cognouit? Et quia bonitas, ac disciplina scientiaq;

non

non deerat, pascendas illi Dominus commendauit ouiculas, &c. D. Gregorius registri lib. 1. epist. 24. eandem sententiam iisdem propemodum verbis refert. Sequuntur auctores Centuriarum [multo minus gladium, & politicam functionem sibi Petrum vsurpasse constat, & Reges, & Cæsares sibi subiectos contendisse] optime scilicet, quia illorum temporum conditio id non ferebat [at potius mandasse omnibus Christianis, vt sint suis magistratibus subiecti] & id recte [si igitur Petrus integre suo munere functus est, neque tamen superioritatem super Apostolos vsurpauit] Hoc falsum, quia præter Actuum Apostolorum loca; Ioannes Chrisostomus auctor est, Iacobum ab eo fuisse creatum Episcopum Hierosolymitanum. Et Clemens Alexandrinus lib. 6. & 7. Hipotyposeon tradit Petrum, Iacobum, & Ioannem præcipuos Apostolos, columnas Ecclesiæ, scientiam sibi à Domino traditam aliis Apostolis communicasse. Quibus patribus, magis quam auctoribus Centuriarum credendum opinor. [Immo etiam patienter Pauli obiurgationem tanquam inferior tulit] falsissimam. cum enim id factum propter quod Petrus reprehensus à Paulo est, pertineret ad ædificationem fidei, quæ erat munus Apostolatus, non mirum si Paulus reprehẽdit Petrum, & iure in re (Apostolatu scilicet) qua erant pares; quanquam regimine & potestate Petrus emineret, neque enim inconueniens est, vbi id necessitas requirit, maiores etiam à minoribus reprehendi, & moneri. Et sic intelligenda sunt verba diui Ambrosii, relata in gloss. ord. in cap. 2. epistolæ ad Galatas, in verbo restiti. 2. q. 7. Paulus Petrum reprehendit, quod non auderet, nisi se non imparem sciret. non imparem intelligo in Apostolatu. qua ratione sic, vt si vnus e duodecim Apostolis nunc in terris esset, ille in his quę sunt fidei, nec Romano Pontifici, nec generali Concilio subiaceret: in his vero quæ ad regimen, & Ecclesiasticam potestatem pertinent maxime. Ea ratione Petrus fuit &

æqualis, & superior Paulo, qui Petrum, quanquam eum in rebus fidei reprehendisset, tamen velut Ecclesiæ caput venerabatur: & vt eum vnum videret Hierosolyma ascendens, apud eum diebus quindecim mansit. Et vt docte examinat Hieronymus in epistola ad Augustinum, quæ 89. est apud Hierony. apud August. vero 11. anno 14. post iterum Hierosolyma ad Petrum reuersus est, quasi securitatem non haberet prædicandi Euangelium, nisi esset Petri sententia confirmatus. Itaque facile concedi potest, vbi imminet periculum fidei, superiorem ab inferiori melius sentiente, emendari posse. Certo autem certius est, Paulum æqualem fuisse Petro in Apostolatu, & fidei defensione. Quare Irenæus Lugdunensis reprehendit *Victorem* Papam vehementius in Asianas Ecclesias insurgentem. Euseb. hist. Eccles. lib. 5. cap. 24. Et Michael Cęsenas ordinis Minorum generalis minister, acerrime restitit Ioanni 22. Papæ, aliquando affirmanti animas sanctorum perfecta beatitudine non frui, quousque iterum corpus assumerent. Hanc rem optime explicat beatus Gregorius lib. 2. super Ezechielem homil. 18. vbi ita ait. Cum Petrus Apostolus seruari adhuc in circumcisione legis consuetudinem vellet, et in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et in hoc eius studium discipulis loquens non solum culpam, sed quod est magis hypocrisim, idest simulationem nominat, dicens Cum venisset Petrus Antiochiam in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Et paulo post, & simulationi eius consenserunt cęteri Iudæi. Idem vero Apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, atque à quibusdam detrahi Pauli scriptis agnosceret dicit; Sicut carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant, sicut cæteras scripturas, ad suã ipsorum perditionem. Ecce Paulus in epistolis suis scripsit

Petrum

Petrum reprehensibilem: Et ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat admirandum. Certe enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset, si autem legit, quia illic reprehensibilis dicitur, inuenit. Amicus ergo veritatis laudauit etiam quod reprehensus est, atque ei hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quę aliter quam debuerat sensit, seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sequens minoris sui, etiam vt in hoc pręiret, quatenus qui primus erat in Apostolorum culmine, esset primus & in humilitate. Pensate, fratres carissimi, in quo mentis vertice stetit, qui illas epistolas laudauit, in quibus scriptis se vituperabilem inuenit, quę illa mansuetudo tanta esse potuit? quæ quies animi, quæ soliditas atque imperturbatio cogitationis? Ecce à minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur, non ad memoriam reuocat, quod primus in Apostolatum vocatus est, non quod claues regni coelestis acceperit, non quod peccata quæcunque in terra soluerit, essent soluta & in coelo, non quod in mari pedibus ambulauit, non quod paraliticos in Iesu nomine iubendo erexerat, non quod ægros corporis sui vmbra sanauerat, non quod mentientes verbo occiderat, non quod mortuos oratione suscitabat. Ex hoc ergo loco (quia reprehensus est Petrus) non possunt Centuriarum auctores probare, eum non fuisse vniuersalis Ecclesię pastorem.

Argumentum tertium.

ISTA quæstio iam dudum à Paulo definita est. Nam „ pseudoapostoli quidam, inimicique gratuitę iustitię Chri- „ sti, tempore Apostolorum omnes Ecclesias pie à Paulo in- „ stitutas, hoc potissimum telo instructi perturbant. Petrus „ & Iacobus sunt supremi Apostoli, illi cum Domino Iesu „

multum versati, & ab eo tanquam principe Apostolorum facti sunt, illis potius credendum est, quam Paulo, qui eis nullo modo par est. Nos porro sumus illorum discipuli, iam recta ab eis venimus; hæc illi seruant, & docent, credite nobis & cætera. Contra hos seductores, iustitiæq; Christi subuersores, acerrime pugnat Paulus in Galatas, & Corinthios, contendens se nullam prorsus superioritatem, vel Petri, vel aliorum agnoscere, se docere sine Petri ordinatione, aut permissione, se nihil ab eo didicisse, aut accepisse, se adeo non agnoscere eum superiorem, vt etiam in faciem coram plurimis ausus sit eum obiurgare: Neque se, neque Petrum esse dominum Ecclesiæ, nec pro ea crucifixum, sed omnes Apostolos ex ęquo esse Ecclesiæ ministros, Ecclesiam vero esse Christi, Christum autem *Dei*.

Responsio.

[CONTRA hos seductores iustitiæq; Christi subuersores acerrime pugnat Paulus & in Galatas & Corinthios cōtendens, & cętera] Dico Pauli non fuisse intentionem increpare eos, qui essent secuti Petrum per obedientiam, vtā à Christo principem & Vicarium constitutum: sed quia singularitatem aspiciebant personarum, quasi ad baptismum pluris momenti esset persona vnius quam alterius, quasi nō esset idem sacramentum baptismatis ab vno Christo originem, & vim habens, à diuersis ministris impartitum, & hāc esse Pauli sententiam clare indicant verba diuisionis & schismatis: nam paulo ante cap. 1. dixerat; Obsecro vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Vt vero Theophilactus ex D. Ioan. Chrisostomo eo loco meminit, prius enumerat se Paulus quam Petrum, non vt se pręferat Petro, sed vt eum sibi potius anteponat, quemadmodum Christi

deinceps

deinceps nomen honoris gratia subdit. Docuit igitur Paulus eo, loci schismata vitanda, quæ res adeo primatum non labefactat, vt eum potius summi astruat, quoniam schismata melius tolli non possunt, quam si ab omnibus, vno capiti obediatur. Ideo D. Hieronymus scribit, vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. Tota ergo Pauli intentio est, dissidentes fratres ad vnitatem reuocare, sacramenta non ex ministris, sed ex Christo manasse ostendere, quæ res primatui Petri nihil omnino obest. Addunt. [Paulus se nullam prorsus superioritatem vel Petri, vel aliorum cognoscere] Hoc falsum; quia ascendit ad eum videndum honoris ergo, Hierosolymam [se docere sine Petri ordinatione aut permissione, se nihil ab eo didicisse, aut accepisse.] Et hoc ex parte falsum, quia iterum profectus est Hierosolyma, & contulit cum eo Euangelium, quod prædicabat in gentibus, ne forte in vanum curreret aut cucurrisset [se adeo non agnoscere Petrum superiorem, vt etiam in faciem coram pluribus eum ausus sit obiurgare] hoc primatui Petri nihil offecisse supra ostendimus. [Neque se, neque Petrum esse dominum Ecclesiæ, nec pro ea crucifixum, sed omnes Apostolos ex æquo esse Ecclesiæ ministros] scilicet quo ad prædicationem, doctrinam, Apostolatum, & sacramentorum exhibitionem, non quo ad iurisdictionem, quia Petrus reliquis prælatus est [Ecclesiam vero Christi, Christum autem Dei] optime dictum est.

Argumentum quartum.

ACTORVM cap. 8. scriptum est, quod Apostoli miserint Ioannem & Petrum in Samariam. Non mittit autem inferior superiorem, sed contra. quare sequitur Petrum non fuisse super omnes Apostolos dominum, sed singulis Apostolis æqualem, toto autem Concilio inferiorem. »

Responsio.

OPORTET mendacem esse memorem; superiori argumento Petrum Paulo inferiorem faciunt, hoc loco æqualem, & nos certe cunctis Apostolis ex eodemmet argumento faciemus Dei auxilio superiorem, aiunt enim [Petrus ab Apostolis in Samariam missus est, non mittit autem inferior superiorem] hoc falsum [sed è contra. quare sequitur Petrum non fuisse super omnes Apostolos dominum] Nec nos dominum dicimus, sed pastorem[sed singulis Apostolis æqualem, toto autem Concilio inferiorem] falsum, & falsa est argumentandi formula, non enim admodum diuerso argumentationis genere ratiocinabantur Arriani, quia pater misit filium, Ioannis cap. 6. & 20. & ad Galatas 4. igitur pater maior est filio; quia mittens maior est eo, qui mittitur. Hæc quo ad argumentandi formulam. Ad rem, dicimus hanc missionem Petri & Ioannis ab Apostolis maxime quadrare cum Petri potestate. Nonne dixit Christus ministrum illum esse debere, qui futurus esset inter Apostolos maior? Sic ergo decuit Petrum magistri monita implere, vt ministrum se cæteris exhiberet. Falsum porro est semper missos minores esse ijs qui mittunt; frequens enim vsus est, præstantiores è Collegio & Senatu ad res arduas tractandas mitti, consilio vel amore, non auctoritate inferiorum; quare in Iosue 22. cap. legitur, quod cũ audissent Israelitæ Rubenitas, Gadditas, & Manassitas aram erexisse super Iordanis tumulos contra se, conuenerunt omnes in Silo, vt bellum ijs indicerent. Interea miserunt ad illos in Galaaditidem Legatos Phinees filium Eleazari pontificis, & decem principes cum eo, singulos ex singulis tribubus, vt eos de hoc sacrilegio reprehenderent. Ecce filij Israel inferiores populi miserunt Phinees eorum coram Domino ducem (vt scriptum est primo Paralipomenum cap. 9.) & decem

decem principes suos, ex qua re manifeste patet, illud in diuinis literis non consequi. Est missus, ergo mittentibus ,,
est minor. Illud porro negocium pro quo Petrus missus est, tanti fuit, vt vel maxime Petri personam requireret, in quo profecto Petri præstantia varijs modis illustrior euasit, partim ex Simonis magi reprehensione, partim ex Sancti Spiritus quum Philippus Diaconus præstare non potuit collatione; partim ex Ioannis comitatu, qui cum esset inter cæteros post Petrum illustrior, vna cum eo missum fuisse constat, vt ex tam egregiorum Legatorum Collegio, negocium summi momenti esse, apertius intelligeretur. sed quia plura de his paulo ante, alia prosequamur.

Argumentum quintum.

QVOD Paulus cum toties faciat mentionem capitis Ecclesiæ, nusquam Petri meminerit 1. Cor. 12. ad Ephe. 1. Col. 1. & 2. & quidem Petrus ipse 1. epist. cap. 2. Christum angularem lapidem Ecclesiæ facit. ,,

Responsio.

FALSVM, quia bis Petrum honorifice commemorat, & Ecclesiæ pastorem agnoscit ad Galatas cap. 1. & 2. vt accurate supra demonstraui. Ad hoc argumentum à negatione non concludit. Non enim sequitur id non legitur, aut eius mentio non est, ergo non fuit. Eadem est responsio de Christo angulari lapide Ecclesiæ, quæ & de Christi fundamento supra data est, primario scilicet & consequente.

Argumentum sextum.

REFERT Eusebius ex 6. & 7. Hipotyposum Clementis, quod Dominus post resurrectionem scientiam tribuerit ,,
Iacobo

Iacobo iusto & Ioanni, & Petro: ij vero reliquis Apostolis tradiderunt, & Apostoli septuaginta discipulis. Quod si verum est, satis inde apparet Iacobum iustum, Ioannem, & Petrum æquales à Christo esse constitutos, & nulli primatum sigillatim competere. Eusebius lib. 2. cap. 1.

Responsio.

Si hoc verum est, in traditione scientię fuerunt æquales Petrus Ioannes, & Iacobus, & alijs nouem Apostolis superiores, & in pastorali cura Petrus & cæteris, & illis duobus præfuit; quia illi soli dictum est, pasce oues meas. Cęterum optima admodum est consecutio: Tradidit illis tribus Dominus post resurrectionem scientiam, ergo illi tres sunt æquales in potestate. Tenet illatio, vt dicitur, ab angulo ad parietem; scilicet à scientiæ infusione, vel traditione ad potestatem: qua ratione omnes prophetę superiores essent & potestate, & sacerdotio. Item ridicula est alia illatio. Tradidit illis scientiam ergo & ęqualiter, & ęqualem scientiam singulis, cum certum sit, & D. Petrum ex Dei patris reuelatione didicisse, & D. Ioannem vt aquila in Euangelij sui conscriptione euolasse. Tam inepte igitur fucatis argumentis sunt ne decipiendi Christiani?

DE ADVENTV PETRI AD VRBÈM ROMAM EIVSQ. IBI SEDE ET MORTE.

PARS TERTIA.

Quod Petrus Romam venerit, & Romanam Ecclesiam fundauerit, eamque cum Paulo Apostolo sanguine suo consecrauerit, probatur, ex multis vetustis Sanctorum Patrum, Græcorum, & Latinorum monumentis. Cap. I.

PORRÒ autem Petrum Christi Vicarium, & (vt supra ostendimus) summum Ecclesiæ suæ caput, Romam nō tantum venisse, sed etiam Romanam ipsam Ecclesiam fundasse, morte deinde, ac sanguine suo eam cum Paulo Apostolo consecrasse, ita clarum est, & totius terrarum orbis, cunctarumq; Ecclesiarum omnibus seculis, maximo semper consensu confirmatum; vt id, aliquo testimonio indigere, minime opus esse crediderim: nisi nostrorum, & superiorum temporum aliquot hæretici, huic quoque certissimę & clarissimæ rei

quemadmodum in alijs etiam disciplinæ Christianæ sacris institutis fecerunt, fucum facere impudentissime conarentur, adeo tamen friuolis, & infirmis argumentis, vt viros huiusmodi ita hæsisse non summopere admirari possimus. Petrum porrò, Hierosolymis relictis, ideo Vrbem Romã pro sede delegisse (præter Dei voluntatem, quæ causam non habet) existimandum est, quod ibidem constituerit successorem relinquere, vbi Christi Ecclesiæ ædificandæ magis posset proficere; alioqui Petrus Spiritu Sancto plenus, suum munus perfecte in re adeo ardua, vtili, & necessaria (in successore scilicet deligendo & ordinando) non agnouisset: cum tamen Christus Apostolis promiserit Spiritum Paracletum, qui doceret eos omnem veritatem. Nullo enim orbis terrarum loco, Petrus & eius successores tantum conferre potuissent ædificationi Ecclesiæ Christi, quam omnino expetebant, quantum Romæ; quæ tunc, & diu post, orbis terrarum imperium obtinuit; sic enim aptissime, quod alibi ita commode fieri non poterat, ab Vrbe fides in vniuersum mundum permanare poterat: quemadmodum etiam vsu venit. Et cum circa caput præcipue laborandum sit, vt reliqua membra recte constituantur: idcirco Petrus pro Vrbe mundi domina, & capite, vt in ea successores designaret, præcipue laborauit; à qua facillime Christi pietas & religio, in reliquas ei subiectas prouincias, quæ magna & nobilior pars mundi erant, traduci posset. Quod mox Constantino Imperatore ad Christi fidem conuerso, manifestum fuit: tunc enim eius iussu, & edictis, Christianis (quod ante Imperialibus constitutionibus prohibitum fuerat) primum licuit, Christum publice profiteri, & adorare. Ab Vrbe igitur, prima publica fidei Christianæ professio exiuit, cuius exemplum, reliquæ prouinciæ sequutæ, eam imitatæ sunt, & quæ eis fuerat magistra erroris, postea facta est magistra veritatis. & imperiali Romani principis auxilio freti doctores Christiani, tu-

tius

tius fidem catholicam prædicarunt. Alia etiam apparet causa, constituendi primatus in Ecclesia Romana, quod Dominus Romæ permissurus esset sanguinem martyrum copiosissime effundi, ob id, vt gloriaretur vniuersalis Ecclesia: quoniam gloria loci, congruit excellentiæ præsidentis. Priorem causam innuere videtur beatus Papa Leo in serm. 1. de natali Apostolorum Petri & Pauli, vbi ita ait: Beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur Imperij, vt lux veritatis quæ in omnium gentium reuelabatur, salutem efficacius se ab ipso capite, per totum mundi corpus effunderet. At Romanæ Ecclesiæ hostes, non contenti, contra tot sacræ scripturæ testimonia, tot sanctorum patrum sententias, primatum Petro adimere voluisse, maiora mendacia fabricare ausi, eum Romæ aliquando vixisse, aut in ea Vrbe quam videre nunquam potuerit, obijsse, omnino inficiantur: etsi omnes veteres patres, nemine dissentiente, contrarium clament; ita vt, ne vnum quidem eorum sententiæ suffragatorem habeant. Quo fit, vt contra tantam impudentiam, Tertulliani verba aduersus Hermogenem hęreticum scripta, à D. Hieronymo contra Iouinianum repetita, afferre cogar. Homo in seculo hęreticus, etiam turbulentus est, qui loquacitatem facundiam existimet, impudentiam constantiã deputet, maledicere singulis officium bonæ conscientiæ iudicet. Primus omnium hoc mendacium, diabolico astu, celebris ille impietate Marsilius Patauinus (quod sciam) inuenit. Qui contra Ioannem XXII. Papam, à quo ob hęresim excommunicatus fuerat, opus edidit, & contra Romani Pontificis potestatem. Rem ab eo potius inchoatam, quam perfectam, crassius extulit. Ante annos quinquaginta, Vlricus quidam Velenus Minhoniensis, qui libello scripto, Petrum non modo Romæ non mortuum, sed nec aliquando Romam vidisse affirmare conatur: libro in capita diuiso, quas persuasiones appellat. Et si suspitio-

nem mihi iniecerit, cum nō tam ex animo id fecisse, quodq; ipsi ita persuasum foret, quam vt tali facinore nomen & famam apud posteros produceret: consilium siquidem animumq; suum visus est ipsemet declarasse, cum fronti operis vulgata illa carmina inscripserit Iuuenalis, satyra prima.

Aude aliquid breuibus Gyaris, & carcere dignum.
Si vis esse aliquis, probitas laudatur & alget.

Aduersus hunc persistatorem, & eius inania commēta, duo præstantissimi patres accuratissime scripserunt, ante annos circiter 40. Gregorius Cortesius Mutinensis, tunc monachus Casinas; & Ioannes Fischerius Anglus Episcopus Rofensis, ambo postea S. R. Eccl. Cardinales a Paulo III. Pontifice Maximo, omnem industriam liberaliter exornare solito, virtutis ergò creati: quorum pro maiori parte argumenta, & solidas responsiones, huic operi includam. In hac igitur quæstione, illud mihi commune est, cum ijs qui Petrum Romæ fuisse negant, aliquid quo manifeste & aperte in alterutram partem iudicare possimus, in diuinis libris reperiri. Quare id solum quærimus, potuerit ne Petrus Romam aliquando venisse, ita vt ex eiusmodi profectione nihil contrarium, nihil repugnans his quæ in sacris litteris habentur omnino resultet. Quod cum (vt spero) enucleate ostensum fuerit, reliquum erit, vt tantum illorum sententijs innitamur, qui proxime ad Apostolos, & tempore, & sanctitate accedunt, qui omnes vno ore, eiusmodi profectionem ad Vrbem Romam, tam vere, quam constanter asseruerunt. A Iesu Christi morte, vsque ad Petri obitum, qui fuit (auctoribus penè cunctis consentientibus) 3. Kalendas Iulij, nonulsimo Neronis anno, non quidem Iuliano, sed Imperij, idest tertiodecimo, Christi vero 68. vt ex nostris Fastis Consularibus constanti temporum ratione liquet, trigintaquattuor anni, & menses tres intersunt. Siquidem Christus decimonono Tiberij anno, ætatis vero suæ 33. mense tertio, 7 Kalendas Aprilis, cruci affixus

fixus

fixus fuit: vt accuratissime in Fastorum Consularium Commentari,s probaui. Supersunt autem integri quattuor Tiberij (tres enim & viginti imperauit annos, totidem propemodum Caij, quattuordecim Claudij non integri, tresdecim Neronis, qui annos reddunt plus minus 35. a quot scilicet mensibus detractis, in quibus non semel tantum, sed iterum, ac tertio potuisse Petrum Romam proficisci, manifestissimis argumentis conuinci potest. Sed quoniam primam eius profectionem in secundum Claudij annum reijciunt Eusebius, & Hieronymus, qua ratione id fieri potuerit, diligentius inquirendum est. Cumq; omnes contendāt Paulū anno primo a Christi morte (is fuit 35. ab initio) ad fidem Christi vocatum fuisse, & idem, anno quarto eum Hierosolyma venisse, & vidisse Petrum, concedant necesse est. Siquidem triennio post illam euocationem, vt ipse ait cap. 1. ad Galatas, ascendit Hierosolyma videre Petrum, & mansit apud eum dies quindecim; anno scilicet Christi 38. forte azimorum tempore, quo ad 6. Kal. Aprilis Tib. Cæsari mortuo, C. Caligula Imperator successerat. Ad quam vsque diem, Eusebij in chronico auctoritate, & varijs insuper coniecturis, assequi possumus, Petrum ex Iudæa, & finitimis locis non discessisse. Qui Paulo Cæsaream primum, deinde Tarsum dimisso, Hierosolymis discedens, terram Palestinam euangelizando circuiuit, Lyddæ Aeneam paraliticum saluti restituit: accersitus deinceps a discipulis Ioppen, Tabitham mortuam reuocauit ad vitam. Cumq; multos dies (vt ait Lucas) apud Simonem Coriarium hospitatus esset, accitus Cæsaream Angeli iussu, à Cornelio Centurione, tunc primum ex gentibus (gentium enim nomine appellant sacræ litteræ eos qui ex Iudæorum populo non essent) trophæum erexit. Quibus in functionibus cum ferè biennium (Christi scilicet 39. & 40.) consumpsisse, Acta Apostolorum accuratius contemplanti liquebit: Anno demum sexto à passione Chri

sti

sti finito, is fuit quadragesimus currens natalis eiusdem, Hierosolyma rediit. Supersunt porrò duo anni, vsque ad carcerem Petri, quam anno 43. Christi fuisse ostendam, quibus Petrus, vel Hierosolymis (vt ego opinor) semper mansit, vel etiam Antiochiam accedere potuit; vbi mira incrementa religio nostra cœperat. iam inde ab obitu Stephani, cò enim ex Iudęa peruenerant discipuli quidam profugi natione Iudæi. Quò deinde iussu Apostolorum profectus Barnabas, adiuncto sibi Paulo, qui a fuga ex Hierosolymis ad eam vsque diem in Cilicia ferè ociosus sederat, eiusmodi adiumentum, iam inualescentibus rebus, & vtriusq. magisterio numerosa Ecclesia ex Iudæis & gentibus collecta, præstitit, vt discipuli Antiochię primum Christiani appellati fuerint. Petrus vero si modo (vt prædixi) Antiochiam venit; Hierosolyma rediit sub initium Imperij Claudij, quod fuit anno Christi 42. Qua in re illud animaduersione dignum est, septennij spatium, quo Petrum Antiochiæ fuisse Damasus & Gregorius auctores sunt, alio ab hoc tempore quærendum esse, quod infra ego enucleate aperiam. Porrò autem nono à Christi passione anno exacto, is fuit 43. natalis eius, Imperij verò Claudij secũdus, paulo ante inchoatus, quum ęstate superiori Iacobus Ioannis frater ab Agrippa Rege occisus fuisset, ipse Petrus azimorum tempore carceri inclusus est, & diuinitus ab Angelo liberatus. Hæc vero hoc ipso anno accidisse, certissima ratione probare possum. Duo fuerunt eodem tempore Herodes, alter cognomine Antipas tetrarcha Galileæ, eius Herodis filius, qui pueros Bethleemiticos, Christo nato, nefarie trucidauit. Hic Christo passionis tempore veste alba illusit, hic violato sanguinis, & hospitij iure, vxorem Herodiadem à fratre Philippo abduxit, hic denique humana & diuina cuncta permiscens, in Macherunte castello iugulauit Ioannem Baptistam. Alter natus Aristobulo filio Herodis maioris Regis, cognomine Ascalonitæ, & Ma-

riam-

triammes, Agrippa in gratiam M. Agrippæ generi Augusti Cæsaris vocatus. Qui à C. Caligula Imperatore, duarum tetrarchiarum Itureæ, & Traconitidis regionis, quæ Philippi, & Abillenæ, quę Lysaniæ fuerant, Rex appellatus; magnæ apud Caium auctoritatis erat. Inter hos Herodes diu occultę inimicitiæ, intestinaq́, odia intercesserunt, nutriente potissimum Herodiade alterius sorore, vxore alterius, fœmina vehementis ingenij, & supra muliebres spiritus. Postremo Agrippæ accusatione Antipa, a Caio tetrarchiæ Galileæ multato, & cum Herodiade Lugdunum Galliæ perpetuo exilio relegato, ea quoque Palestinæ pars cessit Agrippæ: Qui sub exitu Imperij Caii, Romam pro gente Iudæorum, pro patrijs ritibus tuendis, & ne templũ Cęsaris imagine profanaretur deprecaturus accedens, paulo post cum suorum conspiratione, mense Ianuario extinctum vidit. Maximo autem in adipiscendo Imperio Claudio vsui fuit, à quo beneficij accepti memore, tribus ei à Caio donatis tetrarchijs confirmatis, regno Iudææ, & Samariæ, Hierosolymis aditis auctus est, primusq́, post Herodem Idumeum auum, partem Syriæ longe maximam, quam in tetrarchias Augustus diuiserat, solus obtinuit: fœdereq́, publice medio foro prisco ritu cum Claudio cæso, Hierosolyma anno primo Imperij Claudij ineunte, vere redijt. Qui quo munitior esset, ad omnes casus, contra vires, dolosq; & sororis & Antippæ, & popularium animos sibi conciliaret, gentem Iudæorum statuit insigni aliquo munere demereri, remisso eis tributo, quod soliti erant in singulas ædes pendere. Cum vero vehementer illos infensos Christianis sciret, iniecit manus (ait Lucas Act. 12.) vt malis afficeret quosdam de Ecclesia. Trucidato igitur Iacobo fratre Ioannis, Petrum initio sequentis anni, qui fuit secundus Claudij, & regni sui vniuersalis, Christi vero 43. azimorum tempore, coniecit in carcerem, vt festo celebrato, eum necaret, Qui diuino beneficio Angeli opera

edu-

eductus, exiens, abijt in alium locum. Tunc enim, proculdubio, Romam iter instituit, quo Herodis iram euitaret, & Simonem magum ab se Iudæa exactum, Romæ ritu Dei cultum, denuo expugnaret. Quę omnia secundo anno Claudij contigisse, ex eo intelligitur, quod ea sub Claudio facta fuisse, à Luca memorantur. qui descripta famis acerbitate, qua sub eo principe per vniuersum orbem terrarum laboratum est, statim subiunxit, illud tempus scilicet, quo fames inualuisset. Nec illud ante, aut post accidere potuit. Non ante: quia anno superiore, azimorum tempore, Herodes Romæ (vt ex Tranquillo in Claudio, & Iosepho libro 19. antiquitatum liquet) non Hierosolymis erat. Non superioribus sub Caio, à quo trium tetrarchiarum rex constitutus fuerat: quod tunc nihil ei iuris Hierosolymis esset, quæ à procuratore Romano administrabantur. Id vero nec sequenti anno Claudij scilicet tertio fieri potuit: quoniam (vt Iosephus scribit) eodem anno Agrippa ipse Cæsareæ fato concessit. Sed nec 25. anni, quibus Petrus Romanam sedem obtinuisse constanti omnium scriptorum testimonio liquet, conresponderent. At vero Petrus, vt Herodis, cuius tum latè patebat imperium, vim furoremq; declinaret, simul etiam vt Simonis Samaritæ vestigijs insisteret, Romam, tunc liber factus, profectus est. Nec eius vlla est deinceps in Actis Apostolorum mentio, vsque ad tempora conuentus Hierosolymitani, in quo de circumcisione actum est. Cum igitur ex Iudæa azimorum tempore anno Christi 43. currente, secundi vero Claudij initio (nam is Imperium 9. Kal. Februarij obtinuerat) discessisset (annua peregrinatione habita, per eas gentes, ad quas priorem epistolam scripsit, Cappadoces scilicet, Galatas, Asianos, Ponticos, & Bithynos) Romam anno qui secutus est, venit. is fuit Christi 44. adhuc vero secundus Imperij Claudij penè exactus, tantum enim supererant septem dies, siquidē Petrus Vrbem primum inijt 15. Kal. Februarij, vt in martyrologio,

rologio, ex antiqua patrum traditione auctor est D. Hieronymus. Cum igitur Romam peruenisset, per initia Imperij Claudij, vt Orosius lib. 7. cap. 4. scribit, siue (quod nequaquam diuersum est, anno secundo, vt Hieronymus & Eusebius tradunt) eiusmodi religionis fundamenta iecit: vt postea ad Romanos scribens Paulus, gratias agit Deo quod illorum fides in vniuerso mundo nuntiaretur. Iam vero, si ab hoc tempore supputetur annorum ratio, vsque ad postrema Neronis tempora, & 3. Kal. Iulij, anni Christi 68. anni 24. menses quinque dies duodecim inuenientur. Tot nempe, quod scribunt Eusebius, Hieronymus, Rufinus & alij (vt illorum verbis vtar) cathedram sacerdotalem Romæ tenuisse. Non autem vltimo Neronis anno (Iuliano scilicet) sed Imperij, vt D. Hieronymo placet, interfici potuit, si tamen (vt Ecclesiæ traditio habet) 3. Kal. Iulij sub Nerone excessit: quod paulo ante eodem mense ad 4. idus Iunij Nero iam (vt Dio refert) se ipse interfecerat. Et si autem veteres scribant, Petrum Romæ annis 25. cathedram sacerdotalem tenuisse, non tamen illico consequitur, illum toto eo temporis spatio semper in Vrbe permansisse. Inciderunt namque ea tempora circa sextum Claudij annum, quibus Iudæi tumultuantes, impulsore Chresto quodã (vt scribit Suetonius in Claudio cap. 25.) cum in proprium excidium præcipites ferrentur, Roma expulsi sunt. Quæ res præcipue male intellecta eos fefellit, qui Petrum Romam venisse negant, id sibi pro certo constituentes, totis 25. annis, quibus Petrum Romæ sedisse veteres auctores affirmant, eum Romæ perpetuo fuisse: quæ omnino res falsa est: & certum auctorem qui eam explodat habet Epiphanium, qui contra 27. Carpocratitarum hæresim scribit, Petrum sæpe Pontum, & Bithyniam visitasse. & Sophronius tradit, eum in Hispaniam aliquando profectum fuisse. Iudæos porrò magno Romanorum odio conflagrasse, testimonia multa sunt; nam Tyberius

eos Vrbe primum eiecit, cuius exemplum Claudius imitatus est. Cum enim consueuissent Iudæi magnam auri vim ad templi ornatum ex omnibus prouincijs quotannis Hierosolyma portare M. Tullio Cicerone Consule (vt ipse ait in oratione pro Flacco) iudicauit senatus, aurum exportari non oportere. quod cum sub Tyberio fecisset quidam ex Iudæis, Roma omnes expulsi sunt, Iosepho & Tacito auctoribus. Quos publice odio fuisse præter ea quæ sunt apud Trogum, etiam ex Quintiliano lib. 3. cap. 7. conijcimus: Est conditoribus (inquit) Vrbium infamiæ, contraxisse aliquam perniciosam cæteris gentem, qualis est primus Iudaicæ superstitionis auctor. Minime autem mirum est, in tam magna Ciuitate Iudæos tumultum excitare potuisse, cum multi forent ex Romanis illorum superstitioni addicti. Vnde illud Iuuenalis satyra 14.

Quidam sortiti metuentem Sabbata patrem
Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Quod manifestius ipse testatur Cicero pro Flacco: sequitur (inquit) auri illa inuidia Iudaici, hoc nimirum est, quod illa turba quæsita est: scis quanta sit manus, quanta concordia, quantum valeant in concionibus, submissa voce loquar, tantum vt iudices audiant. Neque enim desunt qui istos in me, atque optimum quenque incitent. Nihil igitur mirum, si sub Claudio quoque tumultus, & nouarum rerum cupidi, non secus, atque sub alijs Imperatoribus vexati sunt, maxime cum (vt Tacitus ait Annal. 12. Oros. 7. cap. 4.) illis ipsis diebus, Cumano procuratore Iudææ, non tumultum modo, sed penè etiam iustum bellum in Syria excitarint. Quare à principe, vt ingenij obtusi & stupidi, sic præcipiti iracundia, Roma expulsi fuere, quod Apostolorum quoque Acta testantur. Denique Tranquillus in Claudio cap. 25. Iudęos (inquit) impulsore Chresto quędam assidue tumultuantes Roma expulit. Cum namque nouum illud nomen ex Iudæa audiret, vulgoque

iacta-

lactaretur, nuper Christianorum exortam factionem, in quam ipse, & Dio, & Tacitus adeo impie inuehuntur, credidit, tumultus illos à Christo, qui tamen multis iam ante annis obierat, excitari. Vt erant ferè omnes ignari, eorũ quæ de Christo loquerentur: quod probat contra Celsum Origenes: & apud Tertullianum, ridiculus ille Ononychites, & quod quidam Galilæos, & Nazarenos Christianos appellabant. Quin & emendati codices Tranquilli non Christum, sed Chrestum habent; cum namque causam ignorarent sacrosancti nominis, non ἀπὸ τοῦ χρίεσθαι χριστὸς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χρᾶσθαι χρηστὸς dici putabant: quod Lactantius in libro de vera sapientia, & Tertullianus in Apologetico testantur. Expulsos etiam à Claudio non Christianos, sed Iudæos, illud maxime probat, quod (vt Tertullianus ait & cæteri consentiunt) non ille, sed Nero primus in Christianos deseuijt, quo nomine Petrus, qui gente Iudæus erat, ex Bethsaide vico Galileæ, simul cum cæteris discedere est coactus; quod Priscillæ quoque & Aquilæ accidisse scimus, ex Apostolorum Actis. Eo igitur tempore qui fuit annus Christi 47. sextus Imperij Claudij, quo seditionem Iudæorum fuisse, & Bedas in Chronico testatur; & ex Cornelio Tacito aperte elicitur, quartus aduentus Petri ad Vrbem, Simone mago extincto, & Ecclesia Romana constituta, Roma discedens, Hierosolyma rursus redijt. Et (Agrippa cuius metu, ex Iudæa aufugerat, iam vita functo) morti beatissimæ Virginis, quæ anno sequenti accidit (vt Eusebius tradit in chronico) interfuit. Cæterum anno qui secutus est, Christi 49. Claudij 8. Is erat à Pauli conuersione 14. finitus, Paulus Hierosolyma abijt, & quæstione de circumcisionis necessitate à pseudoapostolis excitata, Concilio Hierosolymitano interfuit, cum Petro & alijs Apostolis contulit Euangelium suum, ne forte in vanum curreret aut cucurrisset, à quo, & à Ioanne, Iacoboq; fratre Domini Episcopo Hierosolymitano, dexteras socie-

tatis accepit. Inde Antiochiam rediјt; Ad quam, cum Hierosolymis (relicto ibidem Iacobo Episcopo) accessisset Petrus, ea reprehensio Petri à Paulo facta accidit, quam ipse in epistola ad Galatas cap. 11. commemorat. Mansit vero Petrus Antiochiæ ab 8. anno Claudij, vsque ad eius obitum, & Neronis Imperium annis continuis septem, atq; ita necessarium erit septem Episcopatus Antiochenis annos, intra numerum annorum 25. Pontificatus Romani includere. Hi vero sunt septem illi anni, quibus eum Antiochiæ Episcopum mansisse, Damasus & Hieronymus affirmant. Constans enim fama est, veterum auctorum sententijs confirmata, Petrum Apostolum Antiochiæ annis septem, Romæ vero 25. Episcopatum tenuisse; quod si septem anni Episcopatus Antiocheni distinguantur à viginti-quinque pontificatus Romani, nulla ratione fieri poterit, vt hæc ipsa, Actis Apostolorum, epistolis Pauli, & temporum rationi respondeant. Erunt ergo 7. anni Episcopatus Antiocheni Petri, illi scilicet quibus Vrbe à Claudio exactus, in Oriente permansit. Ab anno enim Imperij Claudij 8. qui 14. imperauit, vsque ad primum Neronis, totidem numerantur, quæ septem annorum digestio veritati ipsi, & cunctis veterum auctorũ monumẽtis mirifice quadrat. Quod etiam innuere videtur Damasus, quum in Petri vita scribit: Beatus Petrus Apostolus primo sedit in cathedra Episcopatus Antiochiæ annis 7. Hinc ingressus est Vrbem Romam, Nerone Cęsare (secundum eius aduentum intelligens) cum post Claudij mortem Romam Neronis Imperij initio, ab Antiochia iterum cum Marco Euangelista rediјt: & eam Ecclesiam sua absentia collapsam restituit: Linum & Cletum sibi coadiutores ordinauit: à Marco scriptum Euangelium probauit, priorem epistolam scripsit. Et hæc primo Neronis anno, vt ex Damaso intelligitur, transegit: inde discedens, totum Occidentem & Africam docendo peragrauit: ad extremum nouissimis Neronis annis, eo in Christianos

[illegible margin note: … Romanam sedem fundasse …]

nos tanquam publici incendij auctores deseuiente, Romam redijt: vbi de morte eius & Pauli, ea subsecuta sunt, quæ consensu omnium scriptorum memoriæ sunt cõmendata. Porrò autem si vitæ eius decursum sic distinxerimus, nihil est, vt opinor, quod sacris litteris repugnet, & maximorum, sanctissimorumq; auctorum de illius profectione ad Vrbem & obitus, tam pie, quam vere tuta erit opinio. Superest igitur, vt quoniam nihil obstare diuinos libros assertioni nostræ ostendimus, auctores quoque veteres enumeremus, qui in hac nobiscum opinione fuerunt. Quorum vetustissimus est

PHILO ALEXANDRINVS vir eruditissimus, sacerdos Iudæus, de quo ita in libro de viris illustribus tradit D. Hieronymus: Aiunt Philonem sub C. Caligula Romæ periclitatum, quò legatus gentis suæ missus fuerat: cum secunda vice venisset ad Claudium, in eadem Vrbe locutum esse cũ Apostolo Petro, eiusq; habuisse amicitias, & ob hanc causam, etiam Ecclesiam Marci discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores ornasse laudibus. Eadem refert Eusebius historiæ Ecclesiasticæ libro secundo cap. 16. & 17. *Ann. Christi 50.*

PAPIAS HIERAPOLITANVS in Asia Episcopus Ioannis Apostoli & Euangelistæ auditor, Polycarpiq; Smyrneorum Episcopi & Martyris condiscipulus, quinque libros scripsit, quos prænotauit Explanationes verborum Domini, in quibus cum in præfatione asserat, se non varias opiniones sequi, sed Apostolos auctores habere, ait: Considerabam quid Andreas, quid Petrus dixissent, quid autem Philippus, vel Thomas, quid vero Iacobus, quid Ioannes, aut quid Matthæus, vel alius quis ex discipuli Domini, quęue Aristion, vel Ioannes presbyter, cæteriq; discipuli dicebant: Nec enim tantum mihi librorum lectiones prodesse credebam, quantum viuæ vocis præsentiq; magisteriũ. &c. Is in altero horum librorum, postquam Petrum Romam venisse, Romanamq; Ecclesiam fundasse per longum descri- *Ann. Christi 107.*

ſcripſerat, inquit. Petrus in epiſtola ſua quam de Vrbe Roma ſcripſit meminit Marci, in qua tropice Romam Babylonem nominauit, cum dixit; Salutat vos ea, quæ in Babylone collecta eſt Eccleſia,& Marcus filius meus. Ita Euſebius hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 3. cap. 39. & Hieronymus in lib. de viris illuſtribus.

An. 147. Bacchivs Ivstinvs Philoſophus & martyr in Apologetico ad Antoninum Pium, ſcripſit enim & alterum ad gentes, omnia illa quæ de Simone Samarita à cæteris dicta ſunt, diffuſe perſecutus eſt.

An. 178. Dionysivs Corinthiorum Epiſcopus Apoſtolicis temporibus vicinus, quod Petrus & Paulus eodem tempore paſſi ſint Romæ, diſputans, ita ſcripſit; Sed & vos habentes commonitionem à Petro & Paulo, plantationem Romanæ & Corinthiorum Eccleſiæ coniunxiſtis. Ambo etenim ſimul aduentantes, & in noſtra Corinthiorum Eccleſia docuerunt, & per omnem Italiam, atque in Vrbe hac ſimul docentes, etiam martyrio pariter vno, eodemq; tempore coronati ſunt. Hæc ille, vt refert Euſeb. hiſt. Eccl. lib. 2. cap. 25.

An. 184. Irenaevs Episcopvs Lugdunenſis Polycarpi Smyrnei Epiſcopi, Ioannis Euangeliſtæ auditoris diſcipulus, vetuſtiſſimus inter omnes noſtræ religionis ſcriptores, quorũ opera ad hanc vſque noſtram ætatem, poſt Apoſtolos peruenerunt lib. 3. aduerſus Valentini,& aliorũ hęreſes cap. 1. ſic ait: Matthæus in Hæbreis ipſorum lingua ſcriptum edidit Euangelium, cum Petrus & Paulus Romæ Euangelizarent, & fundarent Eccleſiam.

Idem fuſius eodem libro cap. 3. refert his verbis: Sed quoniam valde longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimę, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatę & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam

tam hominibus fidem, per successionem Episcoporum peruenientem, vsque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cęcitatem & malam sententiam, pręter quam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndiq; fideles, in qua semper ab ijs qui sunt vbique conseruata est ea, quę est ab Apostolis traditio. Fundantes igitur & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt.

CLEMENS presbyter Alexandrinus Origenis pręceptor floruit sub Commodo, qui cum senex iam scriberet, potuerat certe memoriam habere Hadriani & Antonini Pij temporum, Neronianis vicinorum, vt verisimile sit, temporibus Hadriani aliquos superfuisse qui Petrum viderant, quosque Dionysius, Irenęus, Clemens, Tertullianus, & cęteri, quos testes accersemus, alloqui potuerunt. Clemens igitur Alexandrinus Petrum Romæ fuisse profitetur. In cuius nomine errauit noster hic nouę opinionis assertor, namque eum qui librum Hipotyposeon scripsit Clementē Romanum pontificem fuisse existimat. Quare idcirco eius auctorem redarguit, quod non sit tutum eius libris credere, quod supposititij sint, quod falso Clementi adscripti, quod deniq; ab hęreticis magna ex parte deprauati. Qui si vt falso distinguere voluit inter duos Marcos, sic vere duos Clementes distinxisset, non vtique in tam manifestum incidisset errorem. Duo siquidem Clementes fuerunt, alter Romanus, & Petri discipulus, qui librum scripsit recognitionum, apud quem nihil eorum reperitur, quæ persuasor citat, nec eius nos opera ab hęreticis potissimumq; Eunomianis in quibusdam quę ad dogmata spectant, corruptos negamus. Alter Alexandrinus pręceptor Origenis, qui cū alia plurima, tum eum quem iam diximus librum composuit, An. 190.

fuit, ab Hieronymo latine informationum appellatum: Quod opus (ficut & alia eiusdem, extant enim etiam ad hanc diem complura accurate latine edita) non corruptum fuisse mihi persuadeo. Nam cum id affirmare voluisset Rufinus, in opere quod inscripsit de adulteratione librorum Origenis, eo potissimum argumento, quod nequaquam illi credibile videretur, eruditum adeo catholicorũq; virum, vel sibi contraria sensisse, vel ea quæ de Deo credere impium est, scripta reliquisse: Hieronymus, Apolo. 2. cont. Rufinum, in hæc ferè verba respondet: si conceditur vt quicquid in libris omnium reperitur, ab alijs corruptum sit, nihil eorum erit quorum fertur nominibus. & infra: Et quomodo (inquies) in libris eorum vitiosa nonnulla sunt, si me causam vitiorum nescire respondero, non statim illos hæreticos iudicabo: Fieri enim potest vt vel simpliciter errauerint, vel alio sensu scripserint, vel à librarijs imperitis eorum paulatim scripta corrupta sint, vel certe antequam in Alexandria, quasi demonium meridianum, Arrius nasceretur, innocenter quædam, & minus caute locuti sunt: & quæ non possunt peruersorum hominum calumniam declinare. Cum Hieronymo igitur non modo Clementis Alexandrini scripta adulterina non esse opinor, sed eo magis illis fidem adhibendam puto, quod Alexandrinus patria, nec ita multum distans à Marci Euangelistæ temporibus, ea quæ scripsit ab illis potuit accepisse, qui rebus gestis interfuissent: ait vero: Cum Petrus Romæ Euangelium diuulgaret, rogatum Marcum ea quæ à præceptore dicebantur excepta publicasse. Quod cum intellexisset Petrus tantum abfuit vt grauate tulerit, vt etiam mirum in modum sit delectatus. ita ille lib. 6. Hipotyposeon, ex quo sancti Marci Euangelistæ vitam descripsit in libro de Viris Illustribus D. Hieronymus sic. Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue scripsit Euangelium;

gelium, quod cum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua auctoritate tradidit: assumpto itaque quod ipse confecerat euangelio, perrexit Aegyptum, & primus Alexādriæ Christum annuncians ecclesiā constituit, ita D. Hieronymus.

Evsebivs vero historiæ ecclesiasticę lib. 6. cap. 11. hanc rem ex eodem Clemente, sic tradit. Cum Petrus Romę publice prædicasset verbum dei, & in spiritu exposuisset euangelium, auditores rogasse Marcum, qui olim iam sectator ipsius fuisset, conscribere ea, quæ sciebat ab apostolo prædicata, eumq; id factum Petrus postmodum cognouisset, licet fieri ipsum non iusserit, tamen factum non prohibuit.

Septimivs Florens Tertullianus Afer apud Carthaginem proconsulari patre natus acerrimi ingenij vir, quem Cyprianus martyr præceptorem solitus est appellare, & Lactantius in omni literarum genere peritum fuisse scribit, & Eusebius Cæsariensis omnium ecclesiarum sermone, dum adhuc viueret, celebratum asserit, in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos sic ait; Si autem Italiæ adiaces, habes Romā vnde nobis quoque auctoritas præsto est. Felix ecclesia, cui totā doctrinā Apostoli cū sanguine suo profuderunt: vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apostolus Ioannes postquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur.

Idem in eodem libro paulo ante retulerat: Hoc enim modo ecclesiæ apostolicæ census suos deferunt; sicut Smyrnęorū ecclesia habens Polycarpum ab Ioanne collocatum refert: sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit, proinde vtique & ceteræ exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos apostolici seminis traduces habent.

Idem libro 4. aduersus Marcionem. Videamus (inquit) quod lac à Paulo Corinthij hauserint, ad quam regulā Galatę sint recorrecti: quid legāt Philippēses, Thessalonicēses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Euangelium & Petrus, & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt.

Idem in libro de baptismo: Nec quidquam refert inter eos, quos Ioannes in Iordane, & quos Petrus in Tiberi tinxit.

Idem in libro Scorpiaco aduersus Gnosticos: vitas Cęsarum legimus, orientem fidem Romę primus Nero cruentauit, tunc Petrus ab altero cingitur, cum cruci adstringitur: tunc Paulus ciuitatis Romanæ consequitur natiuitatem, cũ illic martyrij renascitur generositate.

Caius quidam vetustus scriptor tum Zephyrino Papa apud Eusebium historiæ Ecclesiasticæ libro secundo capite 24. aduersus Proclum quendam cataphrygam hæreticum disputans ita ait: Ego trophæa Apostolorum habeo, quę ostendam, siue enim via triumphali pergas, quæ ad Vaticanũ ducit, siue via ostiensi, trophæa eorum inuenies defixa, quibus ex vtraque parte locatis Romana communitur ecclesia.

Origenes libro 3. explanationum in Genesim ait Petrus in Ponto, Galatia, Bithinia, Cappadocia, & Asia dispersis Iudæis prædicasse videtur, qui & circa vitæ finem Romæ constitutus capite demisso cruci est affixus, eo quod ipse huius passionis modum expetijsset.

Divus Cyprianus Episcopus Cartaginensis martyrio, doctrina, & sanctitate illustris epistola tertia libri primi ad Cornelium Papam scripta de ecclesia Romana loquens ait: Nauigare insuper audent ad Petri Cathedram, atque ecclesiam Principalem, vnde sacerdotalis vnitas exorta est.

Idem epistola 2. libri 4. ad Antonianum. Factus est Cornelius Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest, cum locus Petri & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret.

Idem in libro de vnitate Catholicæ ecclesiæ, de Romana ecclesia loquens ait: Qui cathedram Petri, super quam fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia se esse non confidat.

Petrus Archiepiscopus Alexandrinus, quem græci sacrum martyrem vocant, regulas quasdam edidit ab illis obseruandas, qui minus constantes in martyrio fuissent, in earum vna

Ex Photio in Nomo canone.

sic ait. Petrus Apostolus præfectus sæpe captus & coniectus in

sti in carcerem, & ludibrio habitus postremo Romæ affixus est cruci: atque etiam splendidissimus Paulus in eadem Vrbe capitali supplicio est affectus.

Dicamus cunctos hos præstantissimos patres mentiri: falsamque vulgi opinionem secutos, qui omnes ante pacem ecclesiæ datam persequutionum tempore vixere, cum adhuc Petri prædicatio in memoria scripta permaneret.

ARNOBIVS Afer Rhetor in eo opere, quod aduersus gentes scriptum reliquit, libro 2. Enumerari (inquit) possunt atque in vsum computationis venire ea, quæ in India gesta sunt, apud Seras, Persas, & Medos, in Arabia, Aegypto, Asia & Syria apud Galatas, Parthos, Phrygas, in Achaia, Macedonia, Epiro, in insulis ac prouincijs omnibus, quas sol oriens atque occidens lustrat, ipsam denique apud dominam Romam, in qua cum homines sint Numæ regis artibus atque antiquis superstitionibus occupati, non distulerunt tamen res patrias linquere, & veritati coalescere Christianæ: viderunt enim curriculum Simonis magi, & quadriges igneas Petri ore difflatas & nominato Christo euanuisse; viderant, inq; fidentem dijs falsis, & ab eisdem metuentibus proditum pondere præcipitatum suo cruribus iacuisse præfractis: post deinde perlatum Brundum cruciatibus, & pudore defessum ex altissimi culminis se rursum præcipitasse fastigio: quę omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque vnquam vobis necessaria iudicastis, ac dū vestris fidatis cordibus, & quod Typhus est, sapientiam vocatis, dedistis circumscriptoribus locum.

L. CAELIVS Lactantius Firmianus Arnobij discipulus Rhetor etiam, & declamator egregius, qui in postrema senectute Crispum Cæsarem Constantini filium liberalibus disciplinis erudiuit, vir omnium christianorum disertissimus in libro 4. de vera sapientia ad Constantinum maximum Augustum scribens capite 21. sic ait: Discipuli vero per prouincias dispersi fundamenta ecclesiæ vbique posuerunt, facientes & ipsi in nomine magistri Dei magna & pene incredibilia miracula, quia discedens instruxerat eos, virtute, ac potestate

qua posset nouę annunciationis ratio fundari, & confirmari: sed & futura aperuit illis omnia, quæ Petrus & Paulus Romę prædicauerant: & ea prędicatio in memoriam scripta permansit, in qua cum multa alia mira, tum etiam hoc futurum esse dixerunt, vt post breue tempus immitteret Deus regem, qui expugnaret Iudæos, & ciuitates eorum solo adæquaret: ipsos autem fame sitiq; cōfectos obsideret: & paulo post. Itaq; post illorum obitum, cum eos Nero interemisset, Iudæorū nomen & gentem Vespasianus extinxit, fecitque omnia quæ illi futura prædixerant.

EVSEBIVS Cęsariensis Episcopus vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in indaganda temporum veritate diligendisque rerum gestarum sæculis ita diligens, vt non erubuerit D. Hieronymus eius Chronicum multis etiam in fine additis interpretari, lib. 2. historiæ ecclesiasticæ cap. 13. de Petro apostolo & Simone mago loquens. Hunc igitur (inquit) talium malorum patrem & opificem Simonem per id temporis malitiosa illa potentia, honestique hostis, & humanæ salutis inimica, tanquam magnum eximiorum ac diuinorum apostolorum aduersarium producens ad vrbem maximam ire compulit Romam, vt ibi potentissimis athletis domini ac Saluatoris nostri Iesu Christi Apostolis in hoc ipsum ab eo subrogatis, obsisteret: Verum diuina virtus & supra cęlestis gratia in maximo præcipue certamine ministris suis opem ferens per illorum apparitionem ac pręsentiam accensam mali flammam confestim extinxit, humiliataque per eos ac deturbata quæuis sublimitas, quæ se contra Dei potentiam extollebat. Qua propter nec Simonis obluctatio nec cuiusquam alterius illorum, qui tunc prodibant apostolicis illis tēporibus subsistere potuit. Veritatis enim splendor ac diuinus ille sermo, qui iampridem hominibus ob eorum salutem diuinitus illuxerat, in omnique terra obtinebat, per apostolos suos totius mendacij discussa caligine ex humanis mentibus cuncta vincens ac superans, ignorantiæ tenebras effugabat: prædictus vero magus confestim maius diuino quodam, & inopinato fulgore percussus, cæcitatem

tem continuò male sanæ mentis incurrit. Qui postquam primum in Iudæa malitiose contra Petrum apostolum egisse deprehensus fuerat, maximo ac transmarino itinere ab oriente ad occidentem vsque profugit, eam duntaxat fugam ad hoc satisfacturam ratus, vt animi sui sententia viueret. Vrbem igitur Romam ingressus auxilio potentiæ eius, qui in hoc sęculo præsidet adiutus plurimum breui tempore conatus eius vsque adeo profecerunt, vt decreto simulacro cum alijs illic constitutis velut Deus sit honoratus: Sed non in longum permansit fraude quæsita diuinitas, cuestigio namque sub ipso Claudij principatu optima illa Dei omnium & humano generi amica prouidentia probatissimum omnium apostolorum & maximum fidei magnificentia & virtutis merito reliquorum omnium principem Petrum ad Vrbem Romam velut aduersus humani generis communem perniciem repugnaturum deduxit, ducem quidem & magistrum militię suæ scientem diuina pręlia gerere, & virtutum castra ductare: iste adueniens ex orientis partibus vt cęlestis quidam negotiator, diuina munitus armatura, pretiosissimam spiritualis lucis negotiationē & salutarem animarum lucem ac doctrinam, prædicationem videlicet regni cœlestis prædicans aduexit, salutarisque prædicationis verbo primus in Vrbe Roma euangelij sui clauibus ianuam regni cœlestis aperuit: Igitur cum Romanæ vrbi clarum verbi Dei lumen fuisset exortum, confestim Simonis vnà cum ipso potentia extincta est atque destructa. Sermo autem veritatis & lucis qui per Petrum prædicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus eum nulla vnquam satietas fieret.

Cap. 14.

Cap. 15.

Idem libro eodem cap. 25. de Petri & Pauli morte loquens sic scribit. Igitur Nero vt apertum se hostem diuinitatis, pietatisque professus est, ipsorum prius Apostolorum (quippe qui duces & signiferi erant in populo Dei) expetit neces, Et Paulum quidem capite in ipsa vrbe Roma truncauit, Petrum vero crucis patibulo condemnauit. Horum testimonium quærere extrinsecus superfluum puto, cum rem gestam insi-

gnia

gnia vſque in hodiernum & ſplendidiſſima eorum monumenta teſtantur, illic enim cœmiteria habentur, in quibus Petri & Pauli nuncupatio adhuc vſque obtinet.

Idem in libro 3. de demonſtratione euangelica capite quinto, ait, Petrus Romæ capite in terram verſo cruci affigitur, & Paulo caput abſcinditur.

Idem in chronico ſecundo anno Claudij: Petrus apoſtolus natione Galilæus chriſtianorum pontifex primus cum primũ Antiochænam eccleſiam fundaſſet, Romam proficiſcitur, vbi euangelium prædicans 25. annis eiuſdem Vrbis epiſcopus perſeuerat. Idem paulo poſt: Vltimo Neronis anno, primus Nero ſuper omnia ſcelera ſua etiam perſecutionem in Chriſtianos facit, in qua Petrus & Paulus glorioſe Romę occubuerunt. Idem. Poſt Petrum primus Romanam eccleſiam tenuit Linus annis 11.

D. Athanasivs Alexandrinus Epiſcopus in apologia de fuga ſua. Petrus quoque, inquit, qui ob metum Iudæorum in latebris ſe habuit, & Paulus apoſtolus in ſporta demiſſus & ita fugiens, cum audiſſent oportere ſe Romæ martyriũ ſubire, nõ abiecerunt eam profectionem, ſed potius cum gaudio abierunt.

D. Hieronymvs, quo nemo fuit in hiſtoriarum veritate indaganda diligentior, in explicanda eloquentior, cautior in conferenda, ille qui modo hoc fabulam, modo illud confictum mendacium, vt erat veritatis aſſertor ingenuus, dicere non verebatur, ipſius nempe illud eſt; quæ de diuinis ſcripturis teſtimonium non habent, eadem facilitate contemni qua probari, ipſius quoque in libro de viris illuſtribus: Baptizati Leonis, rurſuſque in Daniele, Belis Draconiſque fabula, hic ipſe Hieronymus, vt ſibi contrarius, vt malos ſecutus auctores in hac cauſa reprehenditur, vir certe vt omnibus latinis multorũ iudicio præferẽdus, ita fortaſſe cuiuis græco, iudicio, doctrina & eloquentia comparandus. Hic, quod ipſe in opere contra Iouinianum teſtatur, annis quadringentis elapſis à Chriſti morte, iam ſenex ſcribebat, vt certum ſit ad id tempus, quo

primo adoleſcens adhuc Romam venit à morte Petri, qui annis 35. post Christum vixit, non plus annis trecentis fuiſſe, vt fere adhuc Romæ veſtigia mortis Petri impreſſa eſſent, cum igitur locum illum in epiſtola ad Galatas tractaret, quo ſe ſcribit Paulus in faciem Cephæ reſtitiſſe, ſic ait: Sunt qui Cephā non putent apoſtolum, ſed alium de 70. diſcipulis iſto vocabulo nuncupatum, & dicunt nequaquam Petrum a conuictu gentium ſe potuiſſe ſubtrahere, qui centurionem Cornelium baptizauit, & infra, maxime cum Lucas ſcriptor hiſtoriæ nullam huius diſſenſionis faciat mentionem, nec dicat vnquam Petrum Antiochiæ fuiſſe cum Paulo, & paulo poſt: Non mirum eſt, inquit, ſi Lucas hanc rem tacuerit, cum & alia multa quæ Paulus ſuſtinuiſſe ſe replicat, hiſtoriographi licentia prætermiſerit, denique primum Epiſcopum Antiochenæ eccleſię Petrum fuiſſe accepimus, & Romam exinde tranſlatum, quod Lucas penitus omiſit. Poterat vel hic tantum locus ſilentium imponere cuilibet ſecus opinanti, ſed longe expreſſiora ſunt, quæ in libris de uiris illuſtribus ſcripſit, vbi cum id tantum ageret, curaretque vir omnium diligentiſſimus, vt quæ de vno quoque certa erant, affirmaret, notaretque dubia, nequaquā fit veriſimile aut vulgi tantum opinionem, aut quod Petrus ait, doctas fabulas ſecutum: præſertim cum id nequaquam de Hieronymo dici poſſit, quod paſſim nunc in Theologos, nec ſatis ſcio an falſo iactant, non ſatis ſcilicet verſatum fuiſſe hominem in ſacris litteris, vt conſequentia pugnātiaque non videret, ſic vero in libro de viris illuſtribus in vita beati Petri ait. Simon Petrus filius Ioannis prouincię Galileæ vico Bethſaida frater Andreæ apoſtoli & princeps apoſtolorum poſt epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecūdo Claudij anno ad expugnandum Simonem magum Romam pergit, ibique 25. annis cathedram ſacerdotalem tenuit vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt 14. à quo & affixus cruci martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis,

In Com. cap. 2.

tis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur vt dominus suus: & paulo post: Sepultus Romę in Vaticano iuxta viam triumphalem totius orbis veneratione celebratur.

Idem in vita Pauli ait, Hic ergo Paulus 14. Neronis anno eodem die quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatus sepultusque est in via ostiensi anno post passionē Domini 37.

Idem in Clementis Papæ vita, Clemens de quo apostolus Paulus ad Philippenses scribens ait, cum Clementi & cæteris cooperatoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ quartus post Petrum Romę episcopus, si quidem secundus Linus fuit, & tertius Anacletus, tametsi plerique latinorum secundum post Petrum apostolum putent fuisse Clementem.

Idem super Esaiam cap. 52. inquit. Clemens vir apostolicus post Petrum Romanam rexit ecclesiam.

Idem contra Luciferianos scribens ait, B. Ciprianus ad Stephanum, tunc Romanæ vrbis episcopum qui à B. Petro 27. fuit.

DIVVS Ambrosius libro 3. capite 1. de Sacramentis, cuique ipse auctor est nobis huius assertionis Petrus apostolus qui sacerdos fuit ecclesiæ Romanæ. Idem sermone 66. in natali apostolorum Petri, & Pauli: Non enim sine causa factum putemus, quod vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerauere sententiam, vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent, vno in loco, ne alteri Roma deesset, sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret: dies ergo pro merito, lócus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute, & in quo tandem loco martyrium pertulerunt, in vrbe Romæ, quę principatum & caput obtinet nationem; scilicet vt ubi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur est.

Item oratione in Auxentiū de Basilicis tradendis post epist. 32. Idem Petrus postea victo Simone cum præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitauit animos gentilium, quibus eum quærentibus christianæ animæ deprecatæ

sunt,

sunt, vt paulisper cederet, & quamuis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim, vt ad instituendum & confirmandum populum se reseruaret: Quid multa? nocte muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, Vrbemque ingredi, ait: Domine quò venis? respondit Christus, venio iterum crucifigi: Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere respõsum, Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passione susceptæ mortis exuerat, quod enim mortuus est, mortuus est semel, quod autem viuit, viuit Deo: Intellexit ergo Petrus quod iterum Christus crucifigendus esset in seruulo, Itaque sponte remeauit, interrogantibus Christianis responsum reddidit; statimque correptus per crucem suã honorificauit Dominum Iesum: Simonem autem à Petro in vrbe Roma victũ cum ex ipso Ambrosio in pręcitato serm. 66. tum ex communi scriptorum omnium sententia planissime constat.

RVFINVS presbiter Aquileiensis diui Hieronymi contemporaneus in inuectiua contra eundem Hieronymum ait, Petrus per 24. annos Romanæ ecclesiæ præfuit.

OPTATVS Afer Episcopus Mileuitanus lib. 2. contra Donatistas: Ignorantia tibi adscribi non potest, & infra, Igitur negare non potes scire te in Vrbe Roma Petro primo cathedrã Episcopalem esse oblatam, in qua sederit omniũ apostolorum caput Petrus (vnde Cephas appellatus est) in qua vna cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri apostoli singulas sibi quisque defenderẽt, vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret: Ergo Cathedra vnica, quę est prima de dotibus, in qua sedit prior oĩbus Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens &c.

EPIPHANIVS Salaminæ Cypriorum Episcopus contra Carpocratitas hæresi 27. ait. Etenim in Vrbe Roma fuerunt primi Petrus & Paulus apostoli ijdem ac episcopi, deinde Linus &c. & paulo infra, Paulus postquam venerat Romam, in Hispaniam profectus est, Petrus vero Pontum & Bithiniã visitauit: & infra, Qui ambo 12. Neronis anno Romę mortui sunt.

Dd Ioan-

IOANNES Antiochenus Episcopus Constantinopolitanus ob eloquentiam Chrysostomus cognominatus, quo apud Græcos nemo eloquentior, nemo grauior, nemo constantior fuit, in commentarijs epistolæ secundæ ad Timotheum cap. 4. homilia 10. ait, Aiunt quidam hunc Linum secundum post Petrum Romanæ ecclesiæ Episcopum fuisse, ita ille: Quo in loco verbum, aiunt, de quo tam multa verba persuator facit, vt etiam ad grammaticos descendat, præter id, quod de re multis iam annis præterita aliter loqui non poterat Chrysostomus, patet etiam non ad Petri in Romana vrbe sacerdotium, sed quod tunc agebat, ad Lini successionem referendum esse; dubitarique non vtrum Linus secundus fuerit a Petro Romanæ ecclesiæ pontifex, sed an vnus idemque ille esset, de quo Paulus in Epistola meminit, & is qui pontifex Romanus *fuit*.

Idem in demonstratione aduersus gentiles, quod *Christus* est Deus. Romę, quæ inter alias vrbes maxime regia est, *cibus* posthabitis, ad sepulchra piscatoris & Coriarij currunt reges.

Idem homilia in psalmum 48. Piscator autem Petrus *qui* virtutem est consecutus, & ciuitatem maxime regiam (Romã scilicet) occupauit, etiam post mortẽ resplendet sole clarius.

Idem in commentarijs epistolæ ad Romanos c. 16. homilia vltima idest 32. Ego & Romam propterea diligo, tametsi & aliunde queam illam laudare nempe a magnificentia, ab antiquitate, a pulchritudine & multitudine, à potentatu, à diuitijs, & a rebus in bello fortiter gestis, sed relictis istis omnibus ob id illam beatam depredico, quod erga illos Paulus dum viueret, adeo fuit beneuolus, adeo illos amauit, coram disseruit, & postremo vitam apud eos finiuit, vnde & ciuitas ista *hæc facta* est insignis plusquam à reliquis omnibus, & quemadmodum corpus magnum ac validum, duos habet oculos illustres, sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cœlum splendescit, quando radios suos sol ex se se dimittit, quemadmodũ Romanorum vrbs duas illas lampades vbiq; terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus, considerate & horrete quale spectaculum visura sit Roma Paulũ, videlicet, repente

te ex theca illa cum Petro resurgentem in occursum Domini sursum ferri. Qualem rosam Christo mittet Roma? qualibus coronis duabus ornatur Vrbs ista? qualibus catenis aureis cincta est? quales habet fontes? Propterea celebro hanc Vrbem, non propter copiam auri, non propter columnas, neque propter aliam phantasiam, sed propter columnas illas ecclesię. Quis mihi nunc dabit circumfundi corpori Pauli, affigi sepulchro, videre pulverem corporis illius, quæ adhuc in Christo deerant, adimplentis? stigmata illius gestantis, prædicationem euangelij vbique seminantis? pulverem, inquam oris illius, per quod Christus locutus est, per quod lux emicuit quouis fulgore clarior, & vox exilijt dæmonibus quouis tonitru terribilior, per quod beatū illud verbum locutus est: optabam anathema esse pro fratribus meis, per quod locutus est corā regibus, & nō est confusus, per quod Paulum didicimus, per quod Pauli dñm.

D. AVRELIVS Augustinus Episcopus Hipponeñ. libr. 2. contra literas Petiliani Donatistæ cap. 51. Verum tamen si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissime criminaris, Cathedra tibi quid fecit ecclesię Romanę in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet?

PAVLVS Orosius lib. 7. ca. 6. Tiberius, inquit, Claudius ab Augusto Quartus regnum adeptus est, mansitque in eo annos 14. exordio regni eius Petrus apostolus Domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentissimisque virtutibus approbauit, atque exinde Christiani Romæ esse cœperunt: sensitque hoc collatum fidei suæ Roma beneficium.

Idem eodem lib. ca. 7. primus Romę Nero Christianos supplicijs & mortibus affecit, ac pōēs prouincias pari persecutione excruciari imperauit, ipsumq; nomē extirpare conatus, beatissimos Christi apostolos Petrū cruce, Paulū gladio occidit.

LEO Papa sermone primo de apostolis, Beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus

effunderet, & paulo post, Iam populos, qui ex circumcisione crediderant erudieras: iam Antiochenam ecclesiam, vbi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaueras: iam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiā, atque Bithiniam legibus euangelicæ prædicationis impleueras, nec aut dubius de prouentu operis aut de spatio tuæ ignarus ætatis Tropheū crucis Christi Romanis arcibus inferebas, quo te diuinis præordinationib⁹ anteibāt & honor potestatis, & gloria passionis.

An. 700. BEDA in libro de ratione temporum: Petrus apostolus cū prius Antiochenā fundasset ecclesiam Romam pergit, ibique 25. annis Cathedram tenet Episcopalem, idest vsque ad vltimum Neronis annum, & infra. Nero primus super omnia scelera sua etiam Christianos persequitur, quorum eximios Romæ Petrum cruce, Paulum occidit gladio.

Idem in commentarijs prioris epistolæ catholicę Petri ca. 5. in fine Salutat vos Ecclesia quæ est in Babilone collecta, & Marcus filius meus: Babilonem typice Romam dicit, videlicet propter confusionem multiplicis idololatriæ; in cuius medio sancta ecclesia iam rudis & perparua fulgebat iuxta exemplum plebis Israeliticæ, quę quondam parua numero, & captiuata super flumina Babylonis sedens absentiam sanctæ terræ deflebat, nec canticum domini in terra aliena cantare volebat: & paulo post: Marcum autem filium suum euangelistam dicit, qui eius in baptismate dicitur filius effectus, Vnde patet, q̄ priusquam Marcum Alexandriam de Roma ad Euangelizandum mitteret, epistolam hanc scripsit, tempore autem Claudij Principis & Petrus & Marcus Romam venerunt, & ipse Marcus descripto Romæ euangelio suo Alexandriam missus est: vnde colligitur quia epistolam hanc Petrus dum quærit vbi vel quādo scripserit, locus erat Romę, tēpus Claudij Cęsaris.

An. 850. THEOPHILACTVS Bulgarorū Pontifex cuius commētarios recte quis Chrysostomi epitomas dixerit, nihil.n. ferè apud ipsum est nō à Chrysostomo sumptum, nam eadem prorsus repetit verba: corpus preterea Pauli, de quo æque ac de Petro negat persuasor Romę quiescere, idem Chrysostomus ait in ea

actione

actione quam habuit contra obseruantes Neomenias. Nuper, inquit, cũ Paulũ laudarem, nõ secus gestiebatis ac si ipsum vidissetis pręsentẽ, & quidẽ corpus eius in regia Roma positũ est.

Hi sunt auctores, quorũ fidei hęc veritas innititur, hos oẽs redarguat necesse est, qui diu inclitam opinionẽ infirmare voluerit, istis obiicienda est sacrarũ literarũ ignorantia, acta Apostolorum & Petri Epistolas non satis diligenter euoluisse dicẽdi sunt, quorũ plerique vel in Paulum ediderant commentarios, vel proprijs commẽtationibus reipub. Christianæ mirum in modum profuerunt, dicendi erunt temporũ rationem non habuisse, qui vt nos qua quidque ętate gestũ est, sciamus, labore & diligentia sua perfecerunt. Ad summũ ea quæ penè viderunt, dicendi sunt ignorasse. Enimuero si hoc temerariũ, si omnino alienum à Christiana moderatione est, si denique impiũ tot sacris auctoribus fidem abrogare, diuinis libris, vt satis patuit, non aduersantibus, eorũ opinioni omnino est accedendũ: Nec committendũ est, vt vel odio in Romanũ Pontificẽ, vel in mores Deo dicatorũ hominum si fortasse à prisca seueritate discesserunt, mendacij alicuius patrociniũ assumamus, studiũ magis omne & cura ad id conuertenda sunt, vt vel nostris moribus castigatis cæteris exemplũ vitę esse possimus, cũ plerosq; sciamus aliquando labentibus & pene iã euersis Christianorũ rebus morũ magis integritate quam aduersus peccantes contumelijs & opprobrijs tulisse opem: Adhibenda est quidem seueritas orationis, paulo etiam incitatiores adhortationes habendæ, castigatio deniq, vehementior cũ grauitate coniuncta, & hæc omnia, si ita prius nos instituerimus, vt cũ ardua, cũ difficilia; deniq, cum Christianæ religioni consentanea nos ostenderimus desiderare, nobis ipsis pareamus decretisq, nostris, ne cum vita pugnet oratio: Quod ij mihi facere videntur, qui non pia eruditione, sed cõuicijs & maledictis libros referciunt, si.n. index vitæ morumque est oratio, satis patet eos qui mente effrenata, animoque præcipiti ad maledicendum feruntur, interius æstu, tumultuque pessimorum affectum laborare. Quũ autem diximus nihil nobis illis persuasionibus persuasum esse,

ratio-

rationem quoq; quare id dixerimus afferre necesse est.

Quæ ab Hæreticis contra Petri ad Vrbem aduentum afferuntur, singillatim & per capita diluuntur. Cap. II.

In hoc libello grauissimis, certissimisq; & in sacra scriptura fundatis rationibus variis probatur, apostolum Petrum Romã non venisse, neque illic passum, proinde satis friuole & temere Romañ. Pontifex se Petri successorem iactat & nominat.

Liber hic duas habet particulas, quarum prior decẽ & octo cõprehendit persuasiones, quod Petrus nunq̃ post Christi passionẽ Romæ fuerit, & qđ Hierosolimis & nõ Romæ passus sit.

Altera particula septẽ habet cauillos, quibus Romana Curia illis persuasionibus occurrere consueuit, quibus tamen vicissim septem correspondent responsiones eos non aliter atque rudera quędam dissipantes.

Prima Persuasio.

CVm diligentissime euoluerim quotquot ad manum fuerãt historicorum ac Theologorũ, eosque nõ infimæ conditionis libros de aduentu Petri Romã, de passione, & auctore mortis ipsius, nihil aliud q̃ meras controuersias illic reperire potui, cũ nemini fere cũ altero satis cõueniat, sed quilibet suũ proferat iudiciũ, vel hoc solo suspectũ, quod a cæteris dissentiat omnibus, & vt paucos commemorẽ è multis, Quidam in exordio imperii Claudii Petrum Romã venisse contendunt, quorum è numero est Orosius historicus nõ triuialis, Quidam anno Claudii secundo, & illi sunt Hieronymus & qui suę nituntur auctoritati, Quidã anno eiusdem imperii quarto; neq; est liber ille, qui temporũ historias ceu fasciculo quodã cõprehẽdit, pterea ab his oĩbus dissentit liber ille qui sanctorũ vitas enarrat, & cõiter, passionale, nominat, Is.n. anno post passionẽ Christi 20. Petrũ Romã applicuisse testatĩ, q̃ quẽ ann⁹ tredecimus fuisset imperii Claudii, similiter q̃ annos mũdi, & annos ab Vrbe cõdita recẽsẽt, vsq; ad aduẽtũ Petri Romã, vel ei⁹ passionem

nē ꝙ mutuo pugnent, nemini obscurū est, q enneades Antonii Sa „
bellici, historiā pōtificū Platinæ, ipsumq; Orosiū viderit. Quæ q̄dē „
diuersitas, & si nil aliud esset testimonio, suspectū tñ Petri Romā „
aduentū redderet, & falsā hanc ꝓbaret cōiecturā, qđ Petrus vnq̄ „
Romę fuisset. Quę tñ adeo inualuit, vt tot sęculis, qui ei reclamare „
ausus fuisset, habuerit adhuc neminē: & parū abfuit ne Romanen „
siū aulicorū Tyrannis in fidei articulos eā retulerit, vt quod nulla „
ratione ꝓbari potest, sola necessitate credi videat: Accedit ad hoc „
licet neuter historicorū cū altero sentiat, tñ aduersus legē Christi „
quasi ex cōposito oēs decertant, vt vel hoc vnū vanas eorū fabulas „
ac deliramēta ꝓdat, quod cū Paulo apostolorū oīum in scribēdo „
locupletissimo, cū Luca Euāgelista simul & apostolicarū actionū „
historiographo inexcusabiliter cōtendant, vt inferius liquido pro- „
babitur, si nulla est sacræ scripturę ad stipulatio qua id cōfirmari „
possit, & tā remota historia adeo confusa est, & fallax, nō stulte Pe „
trū nunq̄ post Christi passionē Romæ fuisse credit. Alioqui si illic „
eū aliqñ fuisse verū esset, vero oīa, dicente Philosopho, cōsonarēt: „
At dissonante lege, dissidentibus mutuo historicis, quis nisi emotę „
mentis verū hoc aliqñ putauerit? Quanta sit.n. in tā vetustissimis „
rebus tā remotæ historiæ fides argumento est Bartholomæus ille „
Platina, qui Romanorū Pontificū res gestas describens ac multo „
etiā posteriora istis tēpora tractans, sæpius cōquæritur variationē „
historię, maiorū neglectū, tēporū perturbationē, quibus districtus „
nihil interea affirmarē audet. Nempe si Petrus Romanorū fuerat „
Epus, dicāt, quē sibi successorē nominauerit, & quis in locū ipsius „
fuisset suffectus? Si Linū dixerint, Latinorū turba obiter reclama- „
bit, quoue id probet, diē dicet, imo & Gręcorū plurimi in hac cau „
sa Latinos nō destituent, Chrysostomo in secundā ad Timothæū „
epistolā dicēte, Hūc Linū aiunt quidā secundū post Petrū Roma- „
nę ecclesiæ Epum fuisse. Donatus vero Terentianus interpres, in- „
quit, aiunt, vsurpatur de re incerta, ꝙ nos dicimus esse fallam; Sin „
aūt Clemēti hic honor dabitur, quod multis placet, plures adhuc „
erunt, q id improbent, & hanc gloriā erga Linū reponant: Clemē- „
tē nō primo, nec secūdo, sed tertio gradu primū post Petrū statuē „
tes, deinde Piusne Anicetū, vel Anicetus Piū pręcesserit? Vrbanus „

sub

sub Diocletiano ne, vel sub Aurelio Antonino degerit? Cornelius sub Gallo, an sub Volusiano, vel forte Decio passus sit? historia variat, nec aliquid certi de his rebus definiri pôt. Nec mirũ si & multo his posteriora tẽpora, eorumq. gesta adeo sunt historicorũ figmentis deprauata, vt nemini posthac integrũ sit res grauiores eorũ libris tueri, si quidẽ id meretur, vt habet prouerbiũ, mendax, ne si vera tandẽ dixerit, ei credatᵘ. Porro si nec Theologi eadẽ luc sentiunt, falsitas exinde illorũ emergit: Discordia. n. in scriptoribus, vt dixit ille, testimoniũ est falsitatis. Immo Augustinus veritatem ex eo cognosci docet, si scriptores cõcorditer in ea cõuenerint, neq; vnus dissentiat ab altero, vel a plurib' plurimi. Et idẽ August. cũ ĩ multis alijs locis ad Hieronymũ & Fortunatũ tũ & hic ad Vincẽtiũ de quorũlibet etiã sanctissimorũ hoĩum scriptis loquitur. Hoc genus, inq̃t, litterarũ ab auctoritate canonũ distinguẽdũ est, nõ. n. sic leguntur, tanq̃ ex eis ita testimonia proferãtur, vt cõtra sentire nõ liceat: Et nos Theologis duntaxat in eiusmodi rebus ex sacra scriptura nõ deducibilibus & ex eorũ varietate dubitabilibus credere nõ adstringimur, sed nec Ecclesię q̃dẽ, vt Thomas in q̃d libetis disputat. Ea ppr ad hunc modũ sermonẽ claudere licet, q̃d Petrus nunq̃ post passionẽ Christi Romæ fuerit, de cuius aduẽtu illuc diuina scriptura silet, historia secum diuariat, Doctores minus digni sunt, q̃ quibus luc credatᵘ, pręsertim dũ ita mutuo disceptẽt.

Dissuasio Prima.

PRIMA igitur psuasio diuersitati q̃ inter auctores est, inniti vr: Quæ argumentandi ratio parũ valida est, qm̃ plurima quæ à præclarissimis historicis memoriæ cõmendata sunt, & sane q̃ verissima, facillime hac ratione falsa esse aut oĩno ficta probarentᵘ. cũ nihil apud veteres historicos magis desideretur q̃ temporũ ratio; Cęterũ nos nihil inter veteres patres de Petri ad vrbẽ aduẽtu diuersum esse iã diximus, Quod si maxime esset, non tñ illico esset consequens, falsum esse quod asserunt; Quot namque historias legimus quas qui scripsere, non omnino in temporibus consentiunt, cum de rebus ipsis nulla sit ambiguitas, & vt omittamus cetera Romana, Græca & Barbara in temporum rationibus mire discor-

discordantia; nonne idem in sacris historijs contigit? in quibus, quoniam neque Moses, neque Iesus naue, neq; Samuel, neque Esdras, neque auctores libri Regum, neque Euangelistæ, nec cæteri qui scripserunt, aut olympiadibus, aut annis, aut alia simili ratione (vt Græci Latiniq; scriptores annotarunt tempora) varia deinceps de rerum gestarum temporibus auctores, prodiderunt. In annis mundi constituendis, inter se ipsos Hebræi non consentiunt. Iosephus qui ab orbe terrarum condito vsque ad diluuium annos 1781. alias 2656. enumerat, ab Hebraicis biblijs dissentit, quæ 1656. edunt. Cum his non conueniunt 70. interpretes qui ante diluuium omnes 2262. aliàs 2242. profitentur, multa annorum centenaria supra Hebraica biblia addentes. Qui etiam in generationibus post diluuiũ enumerandis, Cainam inter Arphaxad & Sala interponunt, quem lucas Euangelista cap. 3. commemorat, Hebræi non agnoscunt. Mosen, scribit Tertullianus annis 300. ante Troiæ excidium fuisse; nongentis Lactantius, ducentis Eusebius, aliter alij. Quanta, bone Deus, in septuaginta Danielis hebdomadibus interpretãdis est scriptorum controuersia? Aliter enim Africanus, aliter Hippolytus Portuensis Episcopus, aliter Clemens Alexandrinus, aliter Origenes, aliter Tertullianus, aliter Apollinaris Laodicenus, aliter Eusebius, aliter Hieronymus ipse in commentarijs in Danielem, earum mysteria & tempora interpretantur. Postremo non minor de tempore mortis Iesu Christi controuersia est. Tertullianus, & qui illum secuti sunt Lactantius, Orosius, Paulus Diaconus, & alicubi, diuus Augustinus eum 31. ætatis anno mortuum scribunt. Ignatius, Augustinus alibi, Apollinaris, Victor Lemouicensis Episcopus, & ex recentioribus Petrus comestor, Marianus Scotus, Rogerius Bacco, Ioannes de Muro, Nicolaus Lyranus, Paulus Burgensis, Ioannes Lucidus Gallus, Petrus Pitatus Veronensis anno 33. Ioannes Chrysostomus,

sub Diocletiano ne, vel sub Aurelio Antonino degerit? Cornelius sub Gallo, an sub Volusiano, vel forte Decio passus sit? historia variat, nec aliquid certi de his rebus definiri pōt. Nec mirū si & multo his posteriora tēpora, eorumq; gesta adeo sunt historicorū figmentis deprauata, vt nemini posthac integrū sit res grauiores eorū libris tueri, si quidē id meretur, vt habet prouerbiū, mendax, ne si vera tandē dixerit, ei credat. Porro si nec Theologi eadē hic sentiunt, falsitas exinde illorū emergit: Discordia.n. in scriptoribus, vt dixit ille, testimoniū est falsitatis. Immo Augustinus veritatem ex eo cognosci docet, si scriptores cōcorditer in ea cōuenerint, neq; vnus dissentiat ab altero, vel a plurib⁹ plurimi. Et idē August. cū ī multis alijs locis ad Hieronymū & Fortunatū tū & hic ad Vincētiū de quorūlibet etiā sanctissimorū hoīum scriptis loquitur. Hoc genus, inquit, litterarū ab auctoritate canonū distinguēdū est, nō.n. sic leguntur, tanq̄ ex eis ita testimonia proferātur, vt cōtra sentire nō liceat: Et nos Theologis duntaxat in eiusmodi rebus ex sacra scriptura nō deducibilibus & ex eorū varietate dubitabilibus credere nō adstringimur, sed nec Ecclesię quidē, vt Thomas in qđ libetis disputat: Ea ppr ad hunc modū sermonē claudere licet, qđ Petrus nunq̄ post passionē Christi Romæ fuerit, de cuius aduētu illuc diuina scriptura silet, historia secum diuariat, Doctores minus digni sunt, q̄ quibus hic credat, prǽsertim dū ita mutuo disceptēt.

Dissuasio Prima.

PRima igitur psuasio diuersitati q̄ inter auctores est, inniti vr: Quæ argumentandi ratio parū valida est, qm̄ plurima quæ à præclarissimis historicis memoriæ cōmendata sunt, & sane q̄ verissima, facillime hac ratione falsa esse aut oīno ficta probarent. cū nihil apud veteres historicos magis desideretur q̄ temporū ratio; Ceterū nos nihil inter veteres patres de Petri ad vrbē aduētu diuersum esse iā diximus, Quod si maxime esset, non tñ illico esset consequens, falsum esse quod asserunt; Quot namque historias legimus quas qui scripsere, non omnino in temporibus consentiunt, cum de rebus ipsis nulla sit ambiguitas, & vt omittamus cetera Romana, Græca & Barbara in temporum rationibus mire discor-

discor-

discordantia; nonne idem in sacris historijs contigit? in quibus, quoniam neque Moses, neque Iesus naue, neq; Samuel, neque Esdras, neque auctores libri Regum, neque Euangelistæ, nec cæteri qui scripserunt, aut olympiadibus, aut annis, aut alia simili ratione (vt Græci Latiniq; scriptores annotarunt tempora) varia deinceps de rerum gestarum temporibus auctores, prodiderunt. In annis mundi constituendis, inter se ipsos Hebræi non consentiunt. Iosephus qui ab orbe terrarum condito vsque ad diluuium annos 1781. alias 2656. enumerat, ab Hebraicis biblijs dissentit, quæ 1656. edunt. Cum his non conueniunt 70. interpretes qui ante diluuium omnes 2262. alias 2242. profitentur, multa annorum centenaria supra Hebraica biblia addentes. Qui etiam in generationibus post diluuiū enumerandis, Cainam inter Arphaxad & Sala interponunt, quem Lucas Euangelista cap. 3. commemorat, Hebræi non agnoscunt. Mosen, scribit Tertullianus annis 300. ante Troiæ excidium fuisse; nongentis Lactantius, ducentis Eusebius, aliter alij. Quanta, bone Deus, in septuaginta Danielis hebdomadibus interpretãdis est scriptorum controuersia? Aliter enim Africanus, aliter Hippolytus Portuensis Episcopus, aliter Clemens Alexandrinus, aliter Origenes, aliter Tertullianus, aliter Apollinaris Laodicenus, aliter Eusebius, aliter Hieronymus ipse in commentarijs in Danielem, earum mysteria & tempora interpretantur. Postremo non minor de tempore mortis Iesu Christi controuersia est. Tertullianus, & qui illum secuti sunt Lactantius, Orosius, Paulus Diaconus, & alicubi, diuus Augustinus eum 31. ætatis anno mortuum scribunt. Ignatius, Augustinus alibi, Apollinaris, Victor Lemouicensis Episcopus, & ex recentioribus Petrus comestor, Marianus Scotus, Rogerius Bacco, Ioannes de Muro, Nicolaus Lyranus, Paulus Burgensis, Ioannes Lucidus Gallus, Petrus Pitatus Veronensis anno 33. Ioannes Chrysostomus,

Niceta Græcus ſcriptor, Bedas; ex recentioribus, Albertus Magnus, Gerlandus Hlotharingus, Ioannes de Monte Regio, Bernardus Mutinenſis, Campanus Nouarienſis, Paulus Epiſcopus Foroſempronienſis, Lucas Gauricus & alij 34. Irenęus vetuſtiſſimus auctor 40. alij, vt D. Auguſtinus tradit, 46. Quæ cum ita ſint, ſi perſuaſoris argumentatio vera eſſet, neque mundus creatus, neque Moſes vnquam fuiſſet, neque Danielis hebdomadæ veræ, neque Chriſtus paſſus eſſet, quia varia de his auctores prodidere. Quibus rebus nihil abſurdius excogitari poteſt. Quum igitur tam variæ ſint, tamq; in multis diuerſæ ſententiæ, illud quidem fieri non poteſt, vt plus vna vera ſit, nec tamē contra neceſſe eſt, vt falſæ ſint omnes: quoniam non de re geſta, ſed de tempore tantum dubitari contingit. Id vero quod nos quærimus de prima Petri profectione ad Vrbem Romam, nihil habet controuerſię. Hieronymus namq;, & Euſebius anno Claudij ſecundo: Oroſius per initia imperij eius veniſſe ſcribunt: quibus in verbis, quid contrarium ſit, non video. Nam de faſce illo temporum à perſuaſore citato, & ſi is ego ſum, qui non libenter de ſcriptore aliquo grauius iudicare velim, cum omnes quoad ipſorum fieri poteſt, pro communi hominum vtilitate laborēt: Illud tamen nunc cogor dicere, in faſce illo, non ordinis, non temporum, non denique veritatis vllam rationem haberi, & ſi ſingula exequi vellemus, in quibus peccaſſe conuincitur, doctis, vt opinor, ſuperuacuum videri poſſet, apud quos iam eiuſmodi de illo prȩiudicium factum eſt; vt quoſdam audierim, qui faſcem mendaciorum, non temporum appellarent. Picus certe in defenſione Origenis feſtiue ſimul & grauiter opus illud exagitat. Nam de eo libro qui ſanctorum vitas continet, à perſuaſore citato, ſuperfluum eſt omnino loqui: cum & ſi in tempore non nihil variet, tamen non ideo res ipſas geſtas falſas eſſe neceſſe ſit. Eiuſmodi igitur auctori, ſiquis in temporum ratione, fidem

habere

habere voluerit, per me habeat, licet nos certè æmulos non habebit. cęteri verò qui posterius scripsere, & quos persuasor hic citat, Sabellicus, Platina, & alij, ab Hieronymo, Eusebio, Orosioq; ne latum quidem vnguem dissentiunt, vt ibi mirus sit auctorum nemine dissentiente, consensus, vbi hic noster potissimum super eorum dissentione innitebatur. Imprudens igitur est argumentatio, vt siqua fuerit inter auctores in annorum supputatione discordia, quisquam ob eam rem audit affirmare Petrum nunquā Romam venisse. Nam quod Persuasor ait; si Petrus Romanorum fuit Pontifex, dicant quis in locum ipsius sit suffectus. Nihil est quod facilius explicare possim, Clementem enim dicam, & eo potissimum auctore, qui proximus fuit temporibus Apostolorum Tertulliano inquā, in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos. Qui cum aliquot Apostolicos viros enumerasset (sic enim ipse discipulos Apostolorum nominat) qui præceptoribus in Pontificatu successissent, ordinatum scribit à beato Petro Clementem Romanum Episcopum. Chrysostomus quoque in eo loco epistolę ad Timotheum, quem citauimus, Aiunt, (inquit) secundum à Petro Linum fuisse Romanum Pontificem, sciens scilicet priorem illo fuisse Clementem. Hieronymus porrò in Petri, & Clementis vitis, nihil affirmat. plerosq; tamen Latinorum ait, Tertulliano accessisse: alibi tamen Clementem Petro sufficere videtur. Damasus in Petri, & Clementis vitis diserte Petrum, Clementem successorem suum in Episcopatu designasse scribit: quod infra latius aperiam. Imo vero ipsemet Clemens in epistola ad Iacobum Episcopum Hierosolymitanum, si illam recipere velimus, illud ipsum quod Tertullianus, & Damasus scribūt, affirmat. demumque totidem ferè verbis repetitum est à Simeone, quem Græci Metaphrasten vocant. Addamus præterea Eucherium Episcopum Lugdunensem, qui eadē ętate, qua Augustinus vixit, non minus celebrem eloquen-

tia, quam sanctitate, qui in Epistola ad Valerianum ait: Clemens vetusta prosapia Senatorum atque etiam ex stirpe Cęsarum omni scientia refertus, omniumq; liberalium artium peritissimus, ad hanc iustorum viam transijt, itaque in ea excellentes est habitus, vt principis quoque Apostolorum successor extiterit. Nec in hac parte Gręci a Latinis discrepant, etiam si aliqui dixerunt, in exercendo pontificatu, Linum, Cletumq; pręcessisse, siquidem omnes consentiunt, viuente adhuc Petro, qui fere toto tempore sui pontificatus absens fuit, illos Romanæ Ecclesię curam gessisse. Mortuo deinde Petro, Clementem qui ab illo designatus fuerat, successisse. hoc Rufinus in prohemio interpretationis ipsiusmet Clementis recognitionum, compluresq; alij affirmauere. Quod si daremus nescire nos, quis Petro successerit, num idcirco statim sequeretur Petrum Romæ non fuisse? quæro quis locus hic sit argumentandi? qualis sit hæc obiectio, quam si concesserimus, nihil tamen inferior causa nostra futura sit? quod rursus dicemus de illa nominum Pontificalium congerie, de quorum temporibus dubitat Persuasor noster. Quam tamen nos in historia Ecclesiastica nostra enucleauimus. Cęterum vt totam hanc controuersiam expediamus, quę de prima Romanorum Pontificum successione alibi scripsimus, hic subijcere commodum erit.

De ordine sex Pontificum Romanorũ qui primi eam Ecclesiam gubernarunt.

QVVM de Lini, Cleti, Clementis, Anacleti, & Euaristi, qui post Petrum Apostolum Romę Pontifices numerantur successione, diuersę admodum veterum scriptorum sententię sint, alijs successores Petri, alijs vero Petri in Ecclesię gubernatione socios, & coadiutores eos appellantibus,

tibus, alijs etiam Cletum pro Anacleto accipientibus, eorumq; seriem, alterum alteri varie preponendo enumerantibus: constitui, hoc loco vbi persuasor hanc mihi obtulit occasionem, breuiter de hac re verba facere: & quid vnusquisque veterum scripserit demonstrare. Vt rebus his accurate explicatis, ex singularum inter se collatione, quæ verior & probabilior sententia fuerit intelligatur. Varia enim hæc successio Pontificum apud eos esse videtur, qui de ea scripserunt, quam diuersis suis opinionibus ambiguam reddunt. Ego tamen probabiliorem sequutus opinionem, quæ Damasi Papæ est, reliquas omisi. De quibus omnibus nunc diligenter disputabo: vt singularum fundamentis, & auctoribus cognitis, vnaquæque tanto intelligatur, probabiliorq; cęteris iudicatur, quum veritas vna fuerit. In his enumerandis opinionibus à vetustissima quę Irenęi est incipiam. Is lib. 3. cap. 3. aduersus hęreses suorum temporum, hanc rem ita tradidit: Fundantes & instruentes beati Apostoli Petrus & Paulus Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandę Ecclesię tradidere. Huius Lini, Paulus in his quę sunt ad Timotheum epistolis meminit. Succedit autem ei Anacletus, post eum, tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens. Clementi successit Euaristus, & Euaristo Alexander, ac deinceps sextus ab Apostolis constitutus est Xystus. Hanc Irenęi opinionem sequitur Eusebius tam in chronico, quam in libris historię Ecclesiasticę. Qui post Petri mortem Linum annis 11. vel 12. deinde Anacletum annis 12. postea Clementem annis 9. demum Euaristum annis 8. vel 9. Romanos Pontifices enumerat. In reliquis conuenit S. Hieronymus in libro de viris illustribus, in vita sancti Clementis Papę. vtrumque sententiam sequi videtur quum ait Clemens quartus post Petrum Romę Episcopus, siquidem secundus Linus fuit, & tertius Anacletus. quanquam Tertullianus in libro de pręscriptione aduersus hęreticos, dicente Clementem

IRENAEVS
Petrus
Linus
Anacletus
Clemens
Euaristus
Alexander.

EVSEBIVS
vt supra.

D. HIER.
vt supra.

tem à Petro Episcopum Romanum factum fuisse tradit. Idem Hieronymus lib. 1. aduersus Iouinianum meliores auctores fortasse secutus Clementem statim Petro subijcit. Quod etiam facere videtur super Esaiam cap. 52. Optatus Afer Episcopus Mileuitanus libro secundo contra Donatistas, & qui ab eo accepit aduersus eosdem epistola 165.

OPTAT.
AVGVST.
Petrus
Linus
Clemens
Anacletus
Euaristus
Alexander.

D. Augustinus, Irenæi, Eusebij, & Hieronymi sententiam ex parte secuti videntur, nam & ipsi cum ijsdem Cletum Pontificem non agnoscunt, verum in eo discrepant, & veritati magis (vt opinor) adherent, quod Anacleto Clementem præponunt sic. Petrus, Linus, Clemens, Anacletus, Euaristus. D. Epiphanius lib. 1. Tomo 2. hæresi 27. Petrū & Paulum primos Romæ Episcopos facit. His Linum, Cletum, Clementem, & postremo Euaristum subijcit. In qua re ab Irenęo, & Optato differt, quod pro Anacleto Cletū habet, ab Optato vero, & Augustino tantum, quod eundem Cletum Clementi præponit.

EPIPHANIVS
Petrus
Linus
Cletus
Clement
Euaristus
Alexander.

Sic autem scribit: In Vrbe Roma fuerunt primi Petrus & Paulus Apostoli ijdē & Episcopi, deinde Linus, deinde Clemens, qui contemporaneus fuit Petri & Pauli. Huius mentionem Paulus in epistola ad Romanos facit. & nemo miretur, quod ante ipsum alij Episcopatum assumpserunt, quum sub Apostolis hic fuerit contemporaneus Petri, & Pauli, nam & illi contemporanei Apostolorum fuerunt. Siue igitur, ipsis superstitibus, a Petro accepit impositionem manuum Episcopatus, & cum recusasset remoratus est. dicit enim in vna epistola sua, secedo ab eo, erigatur populus Dei. Hoc enim in quibusdam commentarijs reperimus. siue post Apostolorum successionem a Cleto Episcopo hic constituitur, non ita clare scimus. Verumtamen etiam hic potuit superstitibus adhuc Apostolis Petro & Paulo, alios Episcopos constituere, propterea quod Apostoli sæpe ad alias terras ablegabantur, propter Christi prædicationem. Non potuit autem Vrbs Roma sine Episcopo esse, Paulus enim in Hispaniam

ſpaniam profectus eſt: Petrus verò ſæpe Pontum, & Bithyniam viſitauit. Poſſibile eſt autem, poſtquam diſceſſit, ac recuſauit Clemens (ſi modo ſic factum eſt, rationem enim ſic in eo non decerno) poſtea, poſt obitum Lini, & Cleti, quorum vterque ad 12. annos Epiſcopatum tenuit, poſt ſanctorum Petri & Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rurſus coactum eſſe ad recipiendū Epiſcopatum. Attamen Epiſcoporum Romæ ſucceſſio hanc conſequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euariſtus, &c. Hæc Epiphanius. Latinorum quidam (vt idem Hieronymus eo loco tradit) quorum primus eſt Tertullianus, ſecūdum poſt Petrum Apoſtolum putant fuiſſe Clementem. Quos ipſe libro primo (vt dixi) contra Iouinianum, & in Eſaiam ſecutus eſt. Quum illic ſcripſerit: Clemens ſucceſſor Apoſtoli Petri ſcribit epiſtolas, omnemq; penè ſermonem ſuum de virginitatis puritate contexuit. Hic vero Clemens vir Apoſtolicus poſt Petrū Romanam Eccleſiam rexit. Hos ex parte agnoſcit Ioannes Papa III. in epiſtola decretali ad Epiſcopos Germaniæ & Galliarum: Vbi ſi autem (inquit) Petrus Princeps Apoſtolorum adiutores ſibi adſciuit Linum, & Cletum, non tamen pontificij poteſtatem, aut ſoluendi, aut ligandi normam eis tradidit: ſed Clementi ſucceſſori ſuo, qui ſedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem pontificalem, tradente ſibi beato Petro Apoſtolo, tenere promeruit. Linus vero & Cletus miniſtrabant exteriora, Princeps autem Apoſtolorum Petrus, verbo & orationi inſiſtebat. Linum namque, & cletum nihil vnquam legimus ex pontificali miniſterio, poteſtateue egiſſe: ſed quantum eis a beato Petro præcipiebatur, tantum ſolummodo agebant. Illud inter Ioannem hunc & Tertullianum, Latinoſque, quos citat diuus Hieronymus, & ipſum etiam Hieronymum diſcrimen eſt: quod quem illi Anacletum, hunc cum Epiphanio, & Damaſo, Cletum Ioannes vocat. Tertulliani & Ioannis

LATINI *quidam* *Petrus* *Clemens* *Linus* *Anacletus* *Euariſtus* *Alexander.*

IOAN. III. *Petrus* *Linus* *Cletus* *Clemens* *Anacletus* *Euariſtus* *Alexander.*

Rufinus et Marian' Scotus vt ſupra.

nis Tertij sententiam sequitur, auctor ille qui Rufini nomine vulgatus est, quique libros 10. recognitionum Clementis è Græco in Latinum vertisse traditur, qui ait: Quidam requirunt quomodo Linus, & Cletus in Vrbe Roma ante Clementem fuerint Episcopi, quum ipse Clemens ad Iacobum scribens, sibi dicat à Petro docendi cathedram traditam, cuius rei hanc accepimus esse rationem, quod Linus, & Cletus fuerunt quidem ante Clementem Episcopi in Vrbe Roma, sed superstite Petro, videlicet vt illi Episcopatus curam gererent, ipse vero Apostolatus impleret officium: sicut inuenitur etiam apud Cæsaream fecisse. vbi cum ipse esset præsens, Zacheum tamen ab se ordinatum habebat Episcopum. & hoc modo vtrunque verum videbitur, vt & illi scilicet ante Clementem numerentur Episcopi, & Clemens tamen post obitum Petri docendi susceperit sedem. Idem propemodum Marianus Scotus, antiquo in chronico, quod rudimentum nouitiorum dicitur, Sabellicus, & alij quidam recentiores referunt. Quam etiam opinionem confirmare videtur Anastasius Bibliothecarius, vel potius Damasus Papa in vita sancti Clementis, vbi ait: Hic ex præcepto beati Petri suscepit Ecclesiæ pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat à Domino Iesu Christo cathedra tradita, vel commissa. quare in epistola quæ ad Iacobum scripta est, qualiter ei commissa est a beato Petro Ecclesia reperies. Ideo Linus, & Cletus ante eum conscribantur, quia ab ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhibendum sunt Episcopi ordinati. Quanquam vero in libro de Romanis pontificibus, qui Damasi nomine est publicatus, post Petrum statim Linus, deinde Cletus, quarto loco Clemens, quinto Anacletus, sexto Euaristus relati sint: sed tamen ab Anastasio Bibliothecario, qui & Damasum suppleuit, vitas Romanorum Pontificum vsque ad sua tempora scribens, & librum Damasi multis de suo insertis, quemadmodum Paulas Diaconus de Eutro-

ANASTASIVS *Bibliothecarius*
Petrus
Linus
Cletus
Clemens
Anacletus
Euaristus
Alexander.

Eutropio fecerat, non parum immutauit, præter Damaſi ſententiam factum fuiſſe oſtendam. Nam vt ex Imperatorum, & Conſulatuum ſerie, quam in recenſenda Romanorum Pontificum ſucceſſione, religioſe admodum Damaſus & integre refert, liquet: quod Linus, viuente Petro, Epiſcopatum Romanum adminiſtrauit. Clemens Petro ſucceſſit, huic Cletus, poſtea Anacletus, deinde Euariſtus, demũ Alexander, vt ego etiam in meis chronicis, & in hoc libro recte conſtitui. Quæ ita eſſe vt conſtet, Conſulum, & Imperatorum nomina, in meis Faſtis diligentiſſime collecta ſubijciam; iiſque Damaſi verba apponam, vt ex vtriuſque rei collatione, magis res ipſa elucidetur. Ordo igitur Imperatorum, & Conſulum ſequens eſt.

Damasus
Petrus
Linus
Cletus
Clemens
Anacletus
Euariſtus
Alexander.

Imp. Caesar Avgvstvs. ſub quo natus eſt Ieſus Chriſtus.

Ti. Caesar Avgvstvs. cuius Imperij anno 19. Ieſus Chriſtus eſt crucifixus.

C. Caesar Avgvstvs Caligvla quartus Romanorum poſt C. Iulium Cæſarem, princeps.

Ti. Clavdivs Caesar Avgvstvs Germanicvs in cuius Imperij anni ſecundi fine, quum ſanctus Petrus Apoſtolus Romam veniſſet, cathedram ſacerdotalem tam ſub eo, quã ſub eius ſucceſſore Nerone, annis 25. tenuit. de quo ita ſcribit Damaſus: ſanctus Petrus ingreſſus eſt Vrbem Romam Nerone (alias Claudio Cæſare, qui & ipſe Nero vocatus eſt) ibique ſedit in cathedra Epiſcopatus annis 25. Fuit autem temporibus Tiberij Cæſaris, Caij, Claudij, & Neronis. Martyrio vero cum Paulo coronatus eſt poſt paſſionem Domini anno 37. Ita Damaſus.

IMP. NERO CLAVDIVS CAESAR AVGVSTVS GERMANICVS.

Anni Xpi	Anni Imp.	Consules Romani sub Imperatoribus.		
56	1	Nero Cæs. Aug.	Vetus	*Linus natione Italus, sedit an. 11. menses 3. dies 12. Fuit tẽpore Neronis à Consulatu Saturnini & Scipionis, vsque ad Capitonem & Rufum Consules. ita Damasus Papa.*
57	2	SATVRNINVS	SCIPIO	
58	3	Nero Cæsar II.	Piso	
59	4	Nero Cæ. Aug. III.	Messala	
60	5	Apronianus	Capito	
61	6	Nero Aug. IIII.	Lentulus	
62	7	Pætus	Turpilian9	
63	8	Cellus	Gallus	
64	9	Regulus	Rufus	
65	10	Bassus	Crassus	
66	11	Nerua	Vestinus	*Hoc anno 3. Kal. Iulij Petrus & Paulus occisi sunt. D. Hierony. Eodem anno Linus Episcopus martyrio coronatus 9. Kal. Octo. Damasus.*
67	12	Paullinus	Telesinus	
68	13	CAPITO	RVFVS	
69	14	TRACALVS	ITALICVS	*Clemens natione Romanus, &c. Sedit annos 9. Fuit tẽporibus Galbæ et Vespasiani à cõsulatu Tracali & Italici usq; ad Vespasianũ VII. & Titum (deest nota) V. Consules. ita Damasus Papa.*

His Consulibus 4. idus Iunij Nero Imperator se ipse interfecit.

SER. GALBA IMP. CAESAR AVGVSTVS.

70 1 Ser. Galba Aug. II. T. Vinius.

IMP. M. SALVIVS OTHO CAESAR AVGVSTVS.

A. VITELLIVS GERMANICVS IMP. AVGVSTVS.

IMP.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVGVSTVS ET TITVS CAES.

71	1	Vespasianus Aug. II.	Titus Cęsar.	
72	2	Vespasianus Aug. III.	Nerua.	
73	3	Vespasianus Aug. IIII.	Titus Cæs. II.	
74	4	Domitianus Cęsar II.	Messallinus.	S. Clemēs obijt mart. 9 Kal. Decembris. Damasus.
75	5	Vespasianus Aug. V.	T. Cæsar III.	
76	6	Vespasianus Aug. VI.	Tit. Cę. IIII.	
77	7	VESPASIANVS AVG. VII.	TITVS CAES. V. DOMITIANVS CAESAR V. suffectus	Cletus natione Roman⁹ &c. sedit ann. 7. mens. 1. dies 11. Fuit temporibus Vespasiani et Titi, à Consulatu Vespasiani VII et Domitiani V. vsq; ad Domitian. IX. & Rufū (deest nota) II. Consules. ita Damasus.
78	8	Vespasianus Aug. VIII.	Titus Cę. VI.	
79	9	Verus	Priscus.	
80	10	Vespasianus Aug. IX.	T. Cæ. VII.	

IMP. TITVS CAESAR VESPASIANVS AVG.

81	1	Titus Cę. Aug. VIII.	Domitianus Cęsar VII.
82	2	Siluanus	Pollio.

IMP. CAESAR FL. DOMITIANVS AVG. GERMANICVS.

83	1	Domitianus Aug. VIII.	Sabinus.	
84	2	DOMITIANVS AVG. IX.	RVFVS II.	S. Cletus obijt 6. Kal. Maij. vac sedes dies 20. Damasus.

85	3	Domitianvs Avg.x.	Sabinvs.	*Anacletus natione Græcus &c. sedit annos 12. menses 2. dies 10. Fuit tempore Domitiani à consulatu Domitiani X. & Sabini usq; ad Domitianum XVII. & Clemente Consules. Damasus.*
86	4	Domitianus Aug.XI.	Fuluus.	
87	5	Domitianus Aug.XII.	Dolabella.	
88	6	Domitianus Aug.XIII.	Saturninus.	
89	7	Domitian⁹ Aug.XIIII.	Rufus.	
90	8	Fuluus II.	Atratinus.	
91	9	Domitianus Aug.XV.	Nerua II.	
92	10	Traianus	Glabrio.	
93	11	Domitianus Aug.XVI.	Saturninus	
94	12	Collega	Priscinus.	
95	13	Torquatus	Clemens.	
96	14	Domit. Avg. xvii.	Clemens.	*S. Anaclet⁹ obijt 3. idus Iulij. vac. sedes dies 13. Damasus.*
97	15	Valens	Vetvs.	

Imp. Nerva Caesar Avg. — *Euaristus natione Græcus, &c. sedit annis 12. mensis 10 dies 12. Fuit tēporibus Domitiani, Neruæ, Traiani à consulatu Valentis & Veteris vsq; ad Gallum & Braduā Consules. Da asus.*

98	1	Nerua Augustus III.	Rufus III.
99	2	Nerua Augustus IIII.	Traianus Cæsar II.

Imp. Caesar Nerva Traianvs optimvs Avgvstvs.

100	1	Senecio II.	Palma.
101	2	Traianus Augustus III.	Fronto III.
102	3	Traianus Aug. IIII.	Pætus.
103	4	Senecio III.	Sura II.

104 5 Tra-

104	5	Traianus Aug. V.	Maximus II.
105	6	Suranus II.	Marcellus.
106	7	Candidus II.	Quadratus II.
107	8	Verus	Cerealis.
108	9	Senecio IIII.	Sura III.
109	10	GALLVS	BRADVA.
110	11	Palma II.	Tullus II.
111	12	Crispinus	Orfitus.
112	13	Piso	Bolanus
113	14	Traianus Aug. VI.	Africanus II.
114	15	Celsus II.	Crispinus.
115	16	Hasta	Vopiscus.
116	17	Messalla	Pedo.
117	18	AELIANVS	VETVS.
118	19	Niger.	Apronianus.

S. Euaristus occisus 6 Kal. Nouemb. vac. sedes dies 18 Damasus.

Alexander natione Romanus &c. Fuit tempore Traiani, vsq. ad Aeliauum & Veterum consules. Damasus.

S. Alexāder Papa obiit 5 non. Maii. vac. sedes dies 25. cui subrogatus est Xystus. Damasus.

His Consulibus Traianus Imperator mortuus est.

Ex hoc ergo Consulum & Imperatorum indice à Damaso Papa tam accurate obseruato in Romanorum Pontificum annis, & temporibus recensendis, ordo quem in describēda hac successione obseruaui, satis manifestus est. quanquā ordinem ipsum a Damaso traditum, Bibliothecarius parum immutarit, Cletum Clementi præponendo. qui etiā caute legendus est, quum multa aliena, Damasi libello interposuerit, quę enarrare modo superuacaneum est. His igitur omnibus constitutis, illud nunc superest, vt ostendam ordinem à cęteris seruatū, minus probabilē esse: Tertulliani vero, & Damasi, firmū & legitimū. Quod discrimē ex Cleti, & Anacleti confusione, itē ex primaria Lini & Cleti institutione, Episcopiq. Romani Clementis successionis ignoratione, accidisse existimo. Atq. in primis ab Iręneo incępiā, quem Eusebius secutus est. Qui ꝓpter nominis similitudinē, vel Cletum omiserit, vel cū Anacleto confuderit: cū tam ex Damaso, quàm ex Ecclesiastica traditione (quā omnibus auctoribus prępono) manifeste liqueat, Cletū ab Anacleto, nomine, patria, patre, reb⁹ gestis, mortis tēpore, & die, diuersum esse.

Ille enim fuit natione Romanus, Aemiliani filius, sub Vespasiano creatus, & initio Imperij Domitiani 6. Kal. Maij occisus. Hic vero natione Græcus, patria Atheniensis, patre Antioco, nouissimis Domitiani temporibus 3. idus Iulij interfectus. Vtriusque tanquam diuersi, festum diem, sancta mater Ecclesia adhuc diuersum celebrat. Quod si duo fuerunt Cletus, & Anacletus, totque annis singuli sederunt, quot referuntur; profecto post Petri mortem nulla ratione recte constitui poterunt, Linus, Cletus, Clemens, & Anacletus, quum 11. minimum anni superfluant. Irenæus igitur quanquam illis temporibus satis vicinus, aduena tamen & Græcus, ex nominum similitudine, falli potuit: ita vt Cletum cum Anacleto confunderet, eosque Clementi tanquam Pontifices præposuerit, quod illos a Beato Petro viuente, coepiscopos, siue coadiutores ordinatos fuisse intellexerat. Sed neque Latinorum veterum, quos D. Hieronymus citat, eiusdemq; contra Iouinianum, & in Esaiam sententia omnino sequenda est, quanquam Clementem statim Petro subijciant, tum quod etiam ipsi Cletum cũ Anacleto confundant, tum etiam quod Linum post Clementem Episcopum faciant, quum ante Clementem obierit. Eadem ratione neque Epiphanij, neque Optati, vel Augustini opiniones (vt opinor) sequendæ sunt. Quanquam hi duo posteriores veritatem magis attigerint, Clementem Lino subijcientes. Ioannis III. Papæ sententia, quanquam ex parte vera, nequaquam omnino recta est, quod Linum & Cletum Pontificatu Romano omnino excludat, quia si ita esset, numerus annorum Pontificatus Cleti superflueret, quod est falsum. Multo minus Epiphanij, Bibliothecarij, Platinæ & aliorum quorundam sententias sequi debemus, qui Linum & Cletum Petro postponũt, & Clementem, vtrisque subijciunt, asseruntq; beatum Petrum Clementem quidem successorem suum designasse; verum ipsum, cum omnium modestissimus esset, Linum & Cletum

ante

ante coepiſcopos, ſiue coadiutores ordinatos, ſponte ſibi in tanto honore quanquam inuitos penè, ac reluctantes prætuliſſe, coegiſſeq; vtrunque ante ſe munus pontificatus obire, ne poſteris hæc principatus ambitio pernicioſi exempli haberetur. tametſi eidem Petrus quaſi ex teſtamento ſucceſſionis locum tradiderit. Quæ ſi vera ſunt, quanquam ab Epiphanio vt dubia referantur, aut pontificatuum tempora contrahere præter ſcriptorum ſententiam neceſſe eſt, aut vnus omnino excludendus, vtrunque vero eſt perabſurdum. Neque ego vnquam exiſtimarim Clementem onus ſibi à Petro impoſitum, vlla ratione recuſaſſe: præſertim quum eius rei multa in alijs Ciuitatibus exempla haberet; neque tanti feciſſe malum, rudi adhuc, & ſimpliciſſima Chriſtiana pietate poſteriorum temporum exemplum, in ſuſcipiendo pontificatu, qui tum potius cruciatus erat, vt Petri voluntatem non ſine matura conſideratione, & maxime neceſſaria cauſa negligeret: ipſumq́, id parum conſiderate egiſſe oſtenderet, Lino ſibi & Cleto ob eam potiſſimum cauſam prępoſitis, præſertim quum hoc a nemine vetuſto ſcriptore præter vnum Epiphanium, qui id dubitans dixit (quod etiam) referatur: quum eiuſmodi inuentum renunciationis, tempore Cęleſtini V. Papæ tum primum confirmatum fuerit. Damaſi igitur eiuſdem Romanæ ſedis Epiſcopi, viri doctiſſimi, & diligentiſſimi, qui tam accurate per Imperatorum, & Conſulum ſeriem breues Romanorum Pontificum vitas (ſancti Hieronymi rogatu) vſque ad ſua tempora conſcripſit, opinionem ſequi tutiſſimum exiſtimo: qui libris, archiuijs, epiſtolis, actionibus, reſcriptis, & alijs vetuſtis Romanæ Eccleſiæ monumentis inſtructiſſimus, ante mille & ducentos annos ex inſtituto hæc perſequutus eſt. Quod vero de ſacro miſſæ canone obijci poſſet, de Petro, Lino, Cleto, Clemente, &c. nihil efficit. Illic enim vt chorepiſcopi, & Petri coadiutores et ſtatim ſubiunguntur, Clementi prælati, quum ante ipſum etiam ſi-

ne

ne summa tamen potestate Romanæ Ecclesiæ præfuerint. Linus igitur, quanquam omnino Papalem non habuerit auctoritatem, quum sub Petro vixerit, & duo simul supremi Pontifices esse non possint, vices tamen Petri in omnibus, eo absente, Romæ egit tanquam Episcopus: non ita claro, & manifesto adhuc tantæ potestatis vsu, & munere. Cæterum quod ego Damasi sententiam secutus fuerim, aperte ex supra citato Consulum catalogo, Damasique verbis eidem adiunctis, liquet. Quam Damasi, ex Tertulliano opinionem, D. Hieronymus contra Iouinianum, & in Esaiam, veteres illi, quos idem citat Latini, Ioannes III. Epiphanius alicubi, Optatus, & Augustinus ex parte, Rufinus item, *Marianus* Scotus, & alij recentiores, sequi voluisse *omnino videntur*: Sed ordinem ipsum, ex consulatuum ignoratione, non omnino intellexisse.

Secunda persuasio.

PETRVM Romam venisse in exordio, vel secundo, vel quarto Imperij Claudij Cæsaris, hoc est octauo, nono, vel vndecimo post passionem Christi anno dicentes, eorum in primis refellit opinio, qui Petrum in Oriente quinque, vel secundum alios, septem annis sese continuisse, tandem Antiochiam diuertentem, septem annis in Episcopali sede resedisse, & in Ponto, Galatia, Bithynia, ac circumiacentibus Asiæ prouincijs, aliquam moram eum fecisse adstruunt. Non enim si id verum esset, Romam venire, nisi post quatuordecim aut quindecim annos, hoc est septimo, vel octauo Claudij anno potuisset. Quibus patrocinatur gestorũ Apostolicorum scriptor Lucas cap. 15. controuersia enim inter quosdam de hæresi Pharisæorum ex vna, & Paulum ac Barnabam ex altera parte, de circumcisione, obseruationeq; legalium habita, eas ob res discutiendas, in Hierusalem

ſalem illi deſcenderunt, & factum eſt conciliū Apoſtolorū, »
& ſeniorum, inter quos Petro primæ loquendi porrectæ »
ſunt partes, quanquam Iacobi Hieroſolymitanorum preſ-
byteri ſententiæ omnes tandem ſubſcripſerint, eiuſq; ap- »
probauerint oratiunculam. Quæ res manifeſtat Petrum »
nondum Romam diuertere potuiſſe, ſed vnà cum Iacobo, »
& quibuſdam alijs Hieroſolymis manſiſſe, vel fortè in par-
tibus Iudææ Chriſtum aliquandiu docentem Hieroſoly- »
mam tunc temporibus redijſſe. Et tamen multorum eſt »
opinio, Hieronymo ſuper Epiſtolam ad Galatas dicente,
quod circiter decimum octauum annum poſt Chriſti in »
cœlum aſcenſionem, id factum fuiſſet. Quod facillimum eſt »
creditu, ſi quis modo ſeriem rerum ab Apoſtolis geſtarum »
diligentius examinauerit. Cui ergo maior habenda fides,
Lucæ ne Euangeliſtæ, qui rebus ab Apoſtolis factis, vel in- »
terfuerat ipſe, vel à Paulo Apoſtolo cuius indiuiduus fuerat »
comes, & quo præſente hanc ſcripſerat hiſtoriam erat edo- »
ctus, an iſtis bellantibus mutuo hiſtoricorum, ac Theolo-
gorum opinionibus? Quod ſi id neceſſario mihi dabitur, »
vt Claudij primum nono, aut vndecimo Imperij anno Pe- »
trus Romam venerit, & ibidem vigintiquinque annis Epi- »
ſcopatum tenuerit, iam non à Nerone, ſed Veſpaſiano po-
tius martyrium paſſus fuiſſet, quod neminem adhuc vn- »
quam vel dixiſſe, vel ſcripſiſſe comperi. Et hinc manife- »
ſtarium eſt, ad nonum Claudij annum, Petrum Romam »
venire non potuiſſe.

Diſſuaſio Secunda.

QVOD verò ad ſecundam perſuaſionem attinet, & ſi ſatisfacere poterant, quæ ſupra diximus, rurſus tamen quędam repetere non grauabimur. Ita à nobis digeſta ſunt Petri tempora, vt nouem annis poſt Chriſti mortem dixe-

timus cum in Iudæa, & finitimis regionibus permansisse. Demum anno decimo ineunte, Hierosolymis a fuga carceris profectum, Romam annua peregrinatione peruenisse, anni secundi Claudij fine, Christi vero 44. ibique propè quadriennio fuisse. Inde edicto Claudij, Roma exire coactum, Hierosolyma, mortuo Agrippa, rediisse, vbi exequijs Beatæ Virginis, & Concilio Hierosolymitano interfuit. Quæ temporum accurata, certaq; distinctio, totam vno ictu persuasionem secundam labefactat. Mirifica deinde se putat persuasoris huius argumentatio, quoniam (inquit) anno duodecimo à Christi morte Hierosolymis erat Petrus, patet illum non antea Romam potuisse proficisci. At vero istud nos non dicimus, neque dicet Hieronymus, qui & secundo Claudij anno Romam profectum, & Hierosolymis duodevigesimo à Christi morte fuisse scribit, vt nisi impudenter dicere velimus, Hieronymum sibimet contrarium, necesse sit confiteri, Roma Hierosolymas reuertisse. Quod nos tunc accidisse dicimus, cum ab Vrbe expulsi fuere Iudæi, quanquam vt aperte in Pauli vita ostendimus, annus ille Claudij quintusdecimus à Christi passione, non decimusoctauus fuit. sed faciamus eum etiã decimumoctauum fuisse, si Petrum Romæ quadriennio tantum primum mansisse constituemus, nihil illa nostræ sententiæ annorum digestio oberit. Liberrima porro erũt nobis tempora de Petro iudicandi, à quintodecimo a Christi morte anno, vsq; ad quintum & trigesimum. Nec enim vlla in Actis Apostolorum Petri mentio fit, post id tempus, in quo quæstio incidit de circumcisione. Quod vero legimus Petrum Romanum Pontificem annis vigintiquinque fuisse, miror quid in mentem venerit persuasori, opinari consequens esse, illum eo interuallo, non alio in loco quàm Romæ moram trahere potuisse. Quasi minus futurus fuerit Romanus Pontifex, si quod Paulo contigit, cura omniũ Ecclesiarum solicitaretur. At verò Petrum assiduum non

fuisse

fuisse Romæ, Hieronymus quoque, quod paulo ante diximus, Epiphanius, & Sophronius testatur. ille enim vbi secundo anno Claudij Romam profectũ dicit, & cathedram annis vigintiquinque tenuisse. rursus autem in epistola ad Galatas quęstionem illam de circumcisione, & congressum Petri & Pauli Hierosolymis, reijcit in annum duodeuigesimum à Christi morte: cum tamen quintusdecimus meo iudicio sit, sextus scilicet ab eo quo primum Romam peruenerit. Nihil igitur obstant sacræ litteræ, quin dicamus, & secundo Claudij anno Romam profectum, & octauo, Hierosolymitano Concilio interfuisse, & postremo Neronis, qui fuit à secundo Claudij, quintus & vigesimus, actum in crucem esse.

Tertia persuasio.

DENIQVE quod ne nono quidem eiusdem Imperij Claudij anno, illuc venire potuisset Petrus, Tranquillus in Claudio est auctor, qui Christianos tunc temporis Roma fuisse pulsos scribit, Claudius, inquit, Iudęos, impulsore Chresto, assiduè tumultuãtes, Roma expulit. Vbi Orosius addubitat vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coerceri, & comprimi iusserit, an etiam Christianos simul, velut cognatæ religionis homines voluerit expelli. Qui profecto si vel historiam rerum gestarum ab Apostolis, vel saltem Paulinas legisset Epistolas, non ambigeret Christianos Iudæorum impietate, & versutia Cęsarem, ac populum Romanum ad vindictam excitante, vna cum eisdem Roma expulsos fuisse. Quippe vel Apostolo ad Romanos in epistola id testante: inter alios namque Christianos, quos salutare iusserat, salutate (inquit) Priscillam & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt, quos sanè nisi Christianos Apostolus nouis-

nouisset, in catalogo salutandorum Christifidelium, neutiquam reposuisset; attamen quomodo Iudæus genere Aquila ille fuerat, quamuis in Christum vnà cum coniuge crediderit, nihilominus hunc tamen Lucas in Actibus Iudæũ Ponticum nominat in hæc verba. Post hæc (inquit) egressus ab Athenis Paulus, venit Corinthum, & inueniens quẽdam Iudæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos a Roma, accessit ad eos, & quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur, & nequis dubitet Christianos eos fuisse, addit Lucas in calce capitis duo de vigesimi dicens, Iudæus quidam Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquẽs, deuenit Ephesum, potens in scripturis, hic erat doctus viã Domini, & feruens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quę sunt Iesu, sciens tantum baptisma Ioannis, quẽ cum audiuisset, Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini. Hæc Lucas ad verbum, & totum hoc caput declarat Priscillam, & Aquilam Christianos ex Iudęis factos, Roma vnà cum alijs expulsos fuisse. Quod iterum docent Paulinę litteræ, quas nouissime iam vbi tempus resolutionis suę propinquauerat, ad vnice dilectum discipulum Timotheum suum miserat, saluta (inquit) Priscillam & Aquilam; vnde non solum Christianos, sed syncerissimos quoq; Christianos eos fuisse constat, vtpote quos Apostolus data modo occasione nunquam non salutabat. Nihil hic moror, quod Stapulensis tam in hac ad Timotheum, quam ad Romanos epistola innouat, verba apostolica ad hunc modum exponens, salutat vos Priscilla, & Acyla, vel Prisca, & Acyla, Origenem, Chrysostomum, Ambrosium, & tot doctissimos alios interpretes, imo & veterem ipsam traductionem, cui in hac parte Erasmus nihil derogat, hic sequi malo. Quid restat igitur aliud dicere quam Petrum ad nonum vsque Claudij annum

annum Romam non venisse. Qui enim illac veniri tunc potuerit, cum cæteri omnes cum Iudæi, tum Christiani inde pellerentur, eoq; in tantum stomacharetur Roma, qui si post hac Romam aliquando venerit, ac vigintiquinque illic delituerit annis, Vespasiano eius imputaretur martyrium, quod de benignissimo erga omnes principe, credere nefas est, & nemo est omnium qui hoc affirmare audeat.

Dissuasio Tertia.

QVOD de exturbatione Iudæorum ab Vrbe Roma scribunt Lucas, & Tranquillus, nequaquam de ijs Christianis qui ex gentibus conuersi essent intelligi debere, manifestis (vt existimo) argumentis ostendimus; quandoquidem, vt Tertullianus cæterique testantur, primus Nero Christianos pœnis affligi iussit, & tunc denique per tempora illius calamitatis meminerunt Christianorum, Tacitus, Dio, & Tranquillus, cum ante nulla apud ipsos gentis nostræ mentio sit. Petrus vero Priscilla & Aquila, & quotquot gente erant Iudæi tam Christiani, quàm Mosaicę religionis cultores, quorum nulla tunc apud Romanos distinctio erat, Roma coacti sunt discedere. Quòd si edicto Claudij vtriq; compreensi essent, poterat quidem Tranquillus, vel certe Lucas, vt Iudæos, sic & Christianos nominare. Cum vero ego optimis argumentis constituerim, Petrum penè quadriennio ante Claudij edictum ad Vrbem accessisse, indeq; sexto Claudij anno exactum fuisse, cunctis, quæ persuasor attulit, factum satis esse opinor. Quod vero ipse ait de Aquila, & Acyla, miror hominem non vidisse, quod omnibus, & lippis notum, & tonsoribus est, vt Flacci vtar verbis, nihil illa inter se differre, & alterum Latinum, alterum Græcum esse, cum enim secundo nominis Aquilæ careant Græci elemento, similem effectum speciemq; esse scribit Fabius

bius eius quod secundum est in nomine Acyla, quare quod nos dicimus Quintum illi [illegible] Varrone quoque id attestante, in initio libri quinti de lingua Latina, vt patet apud Iosephum de Cyrino, qui Quirinus est apud Latinos, licet apud Lucam Cyrenius legatur, & apud Paulum in [illegible], qui est Quartus.

Persuasio Quarta.

PERGAMVS iam eo ordine ostendere ne ad vigesimũ quidem annum post Christi passionem, vel in cœlum ascensionem, Petrum Romam venire potuisse. Quod ex verbis Apostoli, à suspicione apud Galatas sese purgantis clarissimum est: Dicit enim in ea quam ad Galatas dedit epistola, non à quoquam hominum, sed solo Christi munere Euangelicum ministerium sibi contigisse, & quod dixerat, ne cuiquam videretur falsum, probat, inquiens, post miraculosam suam ad fidem Christi conuersionem, non in Hierusalem ad Apostolos esse profectum, sed protinus in Arabiam abijsse, tandem iterato Damascum reperijsse, & tum tertio loco primum tribus reuolutis annis, Hierosolymam videndi Petri gratia petijsse: post quindecim autem dies, quũ Petrum & Iacobum fratrem Domini vidisset, iterum Hierosolymis relictis, in partes Syriæ, & Ciliciæ deuenisse. Qui deinde assumpto Barnaba, & Tito, post integros quatuordecim annos rursum Hierosolyma redijt, quo Euangeliũ, quod in gentibus prædicauerat, cum his, qui videbantur columnæ conferret, & iterum Petrum vnà cum Iacobo, & Ioanne illic reperit, & sic certum est, totis illis septemdecem annis Hierosolymis, & in circumuicinis regionibus Petrum sese continuisse, nec vnquam Romam accessisse. Additis enim quatuordecim annis, post quos Hierosolymã reuersus erat ad annos tres, quibus proxime post conuersionem

sionem suam visitauerat Hierosolyma decem & septē anni prouenium. Demum postquam Petrus aliquandiu citra Paulum moraretur, Antiochiam veniens, in eum incidit quem ille accerrime illic obiurgauit, & eidem in faciem restitit, eo quod non rectè ambulasset ad veritatem Euangelij, & simulationi non modo ipse fuit obnoxius sed ad hanc alios quoq; iam tum pertraxerit: Dixi (inquit) Cephę coram omnibus, si tu cum Iudæus sis, gentiliter viuis, & non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare? Inter quam reprehensionem Petri, & pristinam eorum ab inuicem discessionem, aliquid temporis certe interuenerat. Ad hæc post Christi ascensionem, non mox Paulus Christum agnouit, nimirum qui dum Stephanus saxis obrueretur, enecareturq; ad stans, mortem ipsius in delicijs habuerat, dicitur enim Actorum cap. 7. Testes autem deposuerunt vestimēta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus, & ipsemet infra cap. 22. ad Christum queribundus loquitur; cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illū. Vide quam hoc tempus ab ascensione Christi ad vsque obiurgationem Petri Antiochiæ a Paulo factam, facile viginti etiam annos superet, quibus tamen Petrum certum est Romę nondum impostauisse, quamuis nec postea vnquam ibi fuerit. Verum demum hoc aduersarijs quod Petrus anno vigesimo Romam appulisset, tam ad tredecimum vsq; annū Imperij Claudij ille adaductus prorogaretur. Quod si huc trahantur 25. anni, quibus Romanam moderatus est Ecclesiam, interim Vespasiani tempori eius mors prorogaretur. Quod omnes omnium historicorum libri, vt falsissimum, auertantur. Producamus huc Romanorum Imperatorum tēpora, quo res fiat euidentior. Lucas Euangelij sui cap. 3. anno Imperij Cæsaris Tiberij quintodecimo Christū dicit verbū Dei prædicare incœpisse, qui tandem post tres annos & aliquot menses, prędicationis suæ mortē tulit, anno eiusdem

dem Imperij decimooctauo vel vltra, Tiberio, post passionem ipsius, annis tribus imperante, post hūc, C. Caligula annis tribus, mensibus decem, & octo diebus imperans, vita functus est. Claudius anno quartodecimo Imperij moritur. Nero totidem annos in Imperio explesse dicitur. Otho Saluius infra nonagintaquinq; dies Imperium alteri cessit. A. Vitellius octo mensibus imperauit; post hunc Vespasianus sese Imperatorem præstitit, sub quo Christiani pacifice Romæ degebant, nullis ab eo vexati persecutionibus. Quæ igitur iniquitas in tam benignissimum Principem hāc reijcere iniuriam, tanquam ille Petri interfector aliquando fuerit.

Dissuasio Quarta.

Nec ita multum laborandum erit in quarta (vt iste opinatur) persuasione, iam enim concessimus duodeuigesimo post Christi mortem anno, vt Hieronymus scribit, vel quintodecimo, vt ego accurate probaui, Petrum Paulūq; simul Hierosolymis congressos. Illud verò mirum est quod ait, certum est totis illis septemdecem annis Hierosolymis, & in collimitaneis regionibus Petrum sese continuisse, nec vnquam Romam accessisse; Vnde istud tibi adeo certum? opinor, Petrus dum claudum curaret, claudus ipse euaserat. Qui non potuerit tot annorum spatio Antiochia Romam, rursusq; Roma Hierosolyma proficisci: quin etiam obiurgationem Pauli, quam iste anno vigesimo à passione accidisse auguratur; ego vero 15. fuisse supra probaui, in alterum & vigesimum, si illi commodum sit reijciemus (multa enim nos de iure nostro concedere persuasori constituimus) nihil nostræ oberit sententiæ, qui Petrum ab octauo Claudij anno 15. scilicet passionis Christi, vsque ad eius obitum, Antiochiæ commoratum fuisse iam diximus. At

si

si contentiose agere animus esset, poteramus certè, vt Beda, ante primum Petri aduentum ad Vrbem omnia hęc accidisse contendere. Poteramus etiam cum his, quos Eusebius recitat, alterum Cepham, alterum Petrum esse affirmare: quid quod Sophronius ille adeo laudatus à Hieronymo, Petrum etiam dicit ad Hispanias accessisse, nonne eodem itinere Romam profectum potuissemus asserere, quod se facturum Paulus ad Romanos scribit, attamen id omnino vitare est animus, quod tantopere in alijs ducimus reprehendendum, cum perspecta, scilicet, iamq; cognita veritate luctari. Accidit igitur hæc Pauli redargutio, non modo post id tempus, quo Petrus Roma profectus est Hierosolymas, verum etiam post ipsius Pauli cum Petro, Iacoboq; pacti conuentionem, cuius cum Lucas non meminerit licentia (vt Hieronymus inquit) historici, mentio habetur in epistola ad Galatas. Hac igitur ratione quod persuasori tantopere iniquum videtur, nulla fiet Vespasiano iniuria, cautumq; erit, ne eo nomine a quopiam tanti criminis expostuletur.

Persuasio Quinta.

SVB hæc neque tunc temporis, quando Paulus Romanis scripserat, Petrum Romæ fuisse, hæc ipsa epistola ad Romanos porrecta argumento est, quam quidem satis longo tempore ab Apostolo non fuisse descriptam constat, in qua ipsa, vt Origenes meminit, omnibus numeris absolutior fuerat, quam dum Corinthijs scripserit, & idcirco post vtranque ad Corinthios epistolam hanc scriptam fuisse contendit Origenes. Athanasius verò & post primam quoque ad Tessalonicenses, attamen alteram ad Corinthios, non mox post eam quæ prior est, exarauit. Apostolus, siquidem in ea quæ prior est, incestum quendam Co-

HH rinthio-

> rinthiorum Ecclesiæ seniorem, qui cum vxore patris rem habuerat, acriter taxat, & ex vnitate fidelium emancipandum præcipit, huncq; spiritui maligno in potestatem tribuit, modo spiritus in diem Domini Christi Iesu saluus fieret. In altera verò, postquam ille resipuit, ac admissum digna compunctione, atque pęnitudine defleuit, rursum vnitati membrorumque Christi communioni restitutus est. Ac tandem post missas ad Thessalonicenses litteras, vbi iam tertio Corinthum venerat, per Phœbem Cenchreensem fęminam ad Romanos epistolam direxit, in cuius calce multos fratrum nominatim salutare iubet, & qui pridem illius opera in Christum crediderant, & qui quapiam in eũ dexteritate visi sunt. Tum qui Ecclesiæ illius antistites, ac seniores fuerunt, veluti Narcissum, Andronicum, Iuniam, Priscillam, & Aquilam. qui igitur fieri potuit, si Paulus Petrum tunc Romæ fuisse credidisset, vt digna hunc salutatione non dignaretur, cuius ille obseruantissimus esse, & nihil honoris ei non deferre pro sua canicie, & Apostolatus honestate debuerat. sed ineluctabilis hæc est ratio, Petrũ Romæ tunc temporis non fuisse.

Dissuasio Quinta.

SEQVITVR difficile illud, & ineluctabile argumẽtum, quod ad Romanos scribens Paulus, Petrum non salutarit, omnino parum vrbane, & ab officio discedens: siquidem tunc Petrus Romæ fuit. Quid vero? peccatum ne Pauli confitebimur, qui nec ad Hebręos scribens, nominatim Iacobum salutauit? sed dicent neminem ibi salutari: fortasse etiam Pauli negabunt esse epistolam. At Paulus multas epistolas scripsit, quibus neminem singillatim salutauit; vt in duabus ad Corinthios, apud quos per annum & sex menses manserat, totidem ad Thessalonicenses, ad Galatas,

ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Hebręos, ad Titum, priore ad Timotheum, ad Philemonem. Quid igitur mirum, si in vna hac reliqua, ad Romanos data epistola, Petrum non salutauit? At dices, Ecclesiæ ipsius Doctores saluere iussit nominatim. Alio igitur confugiendum est. Nec enim illud dicere audebimus, aut immemorem Paulum, aut ab eo Petrum contemptum. Fortasse per Phœbem ministram Ecclesiæ priuatim salutauit, aut priuatas Petro litteras scripsit, quæ cum multis alijs Paulinis epistolis interciderunt. Sed nec ista persuasori quadrabũt. Cæterum cum is confiteatur, post secundam ad Corinthios, prioremq́; ad Thessalonicenses epistolam, ad Romanos scriptam fuisse, cum iam tertiò Corinthum venisset, ipse idem ferè nodum soluit, qui ante implicuerat, quanquam rem ipsam non omnino assecutus fuisse videatur, quam nos breuibus expediemus. Illud enim scitu dignũ, Paulum Neronis tempore multis annis post suam ex urbana custodia liberationem nouissimam eorum, quæ extant, epistolam ad Romanos scripsisse. Quam rem cognitu iucundam, nec ab vllo (quod sciam) hactenus probe cognitam, libenter hoc loco aperiemus. Cuius rei explicandæ occasione, breuissime tempora, quibus Paulus singulas epistolas scripsit, exponemus. De eo vero tempore quo Paulus epistolam ad Romanos dedit, paucis agemus.

Quatuordecim supersunt Pauli epistolæ, plures enim edidit, quarum quę prima est scripta ad Thessalonicenses eam per Timotheum, Tichycum Diaconum, & Onesimũ Acoluthum cum Athenis esset misit, anno salutis 50. quod ipse cap. 3. in ea epistola indicat. Actorum cap. 17.

Secundam scripsit posteriorem ad Thessalonicenses, Corinthi agens, per Titum Diaconum, & Onesimum Acoluthum anno Christi 51. Actorum 18.

Tertiam epistolam scripsit ad Galatas, Ephesi agens, anno salutis 53. Actorum cap. 19.

Quartam epistolam scripsit, priorem ad Corinthios per Timotheum ex Epheso anno Christi 54. Act. cap. 19.

Quintam epistolam scripsit, priorem ad Timotheum ex Laodicea, quum Epheso discessisset, antequam in Macedoniam trajceret, per Tichycum, anno salutis 54. Actor. cap. 20.

Sextam scripsit, posteriorem ad Corinthios ex Troade, post reditum ex Macedonia, per Titum, anno salutis 55. Actorum cap. 20.

. Has porro sex scripsit, ante custodiam, in qua tum Hierosolymis, tum in Vrbe per quadriennium detentus est.

Romæ verò ex carcere, primum scripsit septimam ad Ephesios per Tichycum Diaconum Ephesum proficiscentem, anno Christi 59. Primo scilicet custodiæ Vrbanæ, quũ biennio ante, post Claudij mortem, & Neronis Imperij initio, Petrus ad Vrbem reuersus Romanam Ecclesiam constituisset, & Lino, Cletoq; Episcopis ordinatis, per Occidentem iter suum prædicando instituisset.

Octauam epistolam ex eadem custodia scripsit, posteriorem ad Timotheum Ephesi agentem, qua eum ad se euocat, eodem anno quo superiorem ad Ephesios. Hanc porrò epistolam hoc tempore scriptam fuisse, & non (vt aliquot putarunt) paulo ante mortem, quia ipse dixisset tempus suæ resolutionis instare, ex eo liquet, quod multarum rerũ in ea mentionem facit, quæ manifeste pertinent ad ea tempora, quibus ex Græcia nauigans Hierosolymis captus est, & Romam missus, quales sunt, Lucas est mecum solus, Tichycum misi Ephesum, quem certum est ex epistola ad Ephesios missum in Asiam, in hac prima Pauli captiuitate, & non vltima. Item saluta Priscam, & Aquilam, qui tunc erant Ephesi, Erastus remansit Corinthi, Trophimum reliqui infirmum Ephesi, quanquam ipse maximarum calamitatum pressura exterritus, se breui à Nerone damnatum iri & moriturum suspicaretur, quum dixit, mortis suæ tem-

pus

pus instare, & postea absolutus, ea verba quæ ante scripserat non expunxit. Liber enim dimissus decennio ferè superuixit.

Nonam porrò epistolam ad Philippenses scripsit, cum Timotheo ad se, ex Epheso reuerso, per Epaphroditum anno Christi 60.

Decimam epistolam ad Colossenses, paulo ante eius liberationem, cum Timotheo scripsit per Tichycum Diaconum ad se ex Epheso reuersum.

Vndecimam ad Philemonem, per Onesinum Philemonis seruum, cum ea quæ ad Colossenses cum Timotheo scripsit, anno Christi 60.

Quo anno liber factus, Hierosolyma rediturus, Timotheum ex Italia præmisit, & ei ad Hebręos duodecimam epistolam dedit.

Tertiamdecimam ad Titum, ex Nicopoli epistolam scripsit, quum ex Asia rediisset, in Græciam, & Illyricum.

Qua ratione fit, vt in nulla epistolarum quas ex Vrbe scripsit, Petri mentionem fecerit, qui tum Roma aberat, nec ad eam quod sciamus, vsque ad nouissimum Neronis tempus rediit, quo cum Paulo occisus est. Hæc porrò cuncta in vitis Petri, & Pauli Apostolum à nobis editis, firmissimis argumentis ex Actis Apostolicis, & iisdem Pauli epistolis, antiquorum probatissimorumq; patrum testimoniis promptis copiose probauimus.

Nouissimam vero eorum quæ extant, idest decimamquartam epistolam, Paulus ad Romanos scripsit, ex Cenchreis Corinthiorum portu, per Phœben ministrum eius Ecclesiæ, anno circiter quinto, vel sexto, posteaquam ex Vrbe discesserat, Christi verò circiter 65. Nam liber factus, ex Italia, per Ionium in Græciam nauigans, Christi Euangelium per Illyricum, Epirum, Achaiam, insulam Cretam vbi Titum Episcopum constituit, Asiam, Syriam, postremo Hierosolymis, & in Iudæa prædicauit. Inde ex

Syria

Syria euangelizando soluens, confirmatis Asianis Ecclesijs, in Macedoniam, Epirum, & Illyricum redijt. Nicopoli ad Titum scripsit epistolam. Inde Corinthum tertiò petijt, vbi ad Romanos epistolam, vt supra diximus, fecit, circiter Neronis Imperij annum nonum, vel decimũ, quod cum multis argumentis, tunc hoc maxime probatur.

Certo certius est, eam epistolam ex Cenchreis Corinthiorum portu scriptam fuisse. At bis tantum paulum Corinthi fuisse in Actis Apostolorum legimus, in primis quũ ex Asia primum discessit, Actorum 17. vbi annum, & sex menses mansit: iterum Epheso digressus, Actorum cap. 20. paulo ante captiuitatem suam, vbi per tres menses fuit. Inde discedens, in Iudæam redijt, vbi captus, Romamque missus, biennio in carcere sub Nerone mansit. *Inde liber factus*, in Syriam redijt, mox in Græciam reuersus est, quod ipse indicat cap. 15. ad Romanos, eo consilio, vt Hierosolymis inuisis, Romam rediens, in Hispaniam nauigaret. At Corinthum cum tertio venit. Prima porrò vel secunda vice quibus Corinthi fuit, epistolam illam cum nõ scripsisse, magno est testimonio, quod Aquilam & Priscam quos Corinthum primum accedens inuenerat, Italia cum Petro a Claudio pulsos, honorificentissimo elogio tanquã de se optime meritos, & longa consuetudine coniunctissimos, salutare iubet, Romæ tunc commorantes, cum ait, salutate Priscam & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea, suas ceruices supposuerunt, quibus nõ solus ego gratias ago, sed & cunctæ Ecclesię gentium, &c. Qui vt ex Actis Apostolorum, & epistolis prima ad Corinthios, Epheso scripta, & ad Timotheum secunda Romã missa, apertissime intelligitur, a sexto anno Claudij quo Vrbe fugati sunt, vsque ad quintam Neronis, quo Paulus Vrbe liber factus è carcere exiuit, Romę nunquam fuerunt, quod ex eo liquet, quia eos anno Neronis quinto, Ephesi adhuc agentes, in epistola ex custodia ad Timotheum scripta

pta salutat. Quo temporis interuallo, si ante captiuitatem suam epistolam illam Paulus scripsisset, non salutasset illos tanquam Romæ commorantes, qui toto eo tempore in Græcia & Asia permanserunt, & nondum pro Paulo ceruices supposuerant, quos ille Corinthum primum veniens nactus est, cum Roma profugi in Achaiam peruenissent, vt Acta Apostolorum testantur. Si igitur (vt manifeste ostendimus) neque prima, neque secunda vice, cum Paulus Corinthum venit, scripta est ea epistola, illud consequens est, vt Neronis tempore exaratam dicamus, & longo tempore post eius liberationem, qua tempestate Petrus, vt dixi, Roma diu antea aberat, & propterea Petrum non salutauit, scribens ad Romanos, qui octo ante annis Vrbem non viderat. Adijcit Origenes in commentarijs epistolæ ad Romanos, Priscam & Aquilam ex Epheso Romam rediisse, scilicet circa quintum vel sextum Neronis annum, Paulo iam liberato, & Vrbe absente. Quos vt de Ecclesia Christi optime meritos, ipse demum salutat. Nec illud apertissimo huic argumento obstat, quod Paulus cap. 1. ad Romanos scribat. Testis est mihi Deus, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos. Desidero enim videre vos, vt aliquid impartiar vobis gratiæ spiritualis, ad confirmandos vos, id est, simul consolari in vobis per eam quę inuicem est, fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres, quia sæpe proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque adhuc, vt aliquem fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris gentibus. &c. Et infra cap. 15. propter quod & impediebar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum vsque adhuc. Nunc vero vlterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam pręcedentibus annis, cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quòd prętериens videam

deam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Quæ verba non nihil innuere videntur, Paulum Romæ ante eam scriptionem non fuisse, quod tamen ita esse non potest. Nam fuerat quidem; sed non liber, non sui iuris, vinctus (vt ipse dicit) in vinculis, in carcere, & ante multos annos quorum interuallo permotus, ea verba, perinde ac diutissime abfuisset, scribit. Accedit quod ea tam diligens enumeratio eorum quos salutat, prædicatio eius, vsque ad Illyricum facta, & eundi in Hispaniā propositum (quæ omnia tempori quod ante carcerem fuit non correspondet) minime permittunt, alio quàm à nobis dicto tempore, eam epistolam scriptam esse. Enimuero quod persuasor dixit de ordine epistolarum Pauli *ex Athanasio*, fateor me nunquam opus illud Athanasij legisse, sed nec Hieronymus, qui omnium ferè eius ætatis commentationes enumerat, nec in Athanasij Epicedio Nazianzenus, nec is qui ferè illius auctoritate vtitur Damascenus, eiusmodi commentariorum meminere: video autem Persuasorem credidisse commentarios Theophylacti, qui passim conuersi habentur, esse Athanasij, quod falsum esse, ex auctoribus qui in eo opere citantur, cautus lector animaduertere poterit, cum quidam illorum posteriores Athanasio fuerint. Deuenerunt autem ad manus meas Theophylacti commentarij in totum nouum testamentum Græce scripti, in quibus illi quoque sunt, qui Latine sub nomine Athanasij circumferuntur, ea præcipue de causa, quod ita ab interprete sunt inscripti, accedente etiam Theodori Balsamonis auctoritate. Quæ res autem errori causam dederit, satis constituere nondum potui.

Persuasio Sexta.

" ACCEDIT & istud, ad corroborandum quod Petrus
" ad ea tempora, quibus Paulus Romanis litteras destinaue-
rat,

rat, Romæ non fuisset; quia diuus Ambrosius, super ”
epistolam ad Romanos in quibusdam vetustis codicibus ”
dicit se legisse, Narcissum illo tempore Romæ presbyterum fuisse, cuius domum saluere iubet. hic tamen ”
(inquit diuus Hieronymus) officio peregrini fungebatur, exhortationibus firmans credentes. Quod sanè ”
Nuperus Romanus presbyter neutiquam faceret, à ”
quo nihil tam est alienum quam verbi diuini prædicatio. ”
Et id propter velut claudus (vt Plautino vtar dicterio) ”
Sutor domi totos sedet dies cupediarum delicijs Voratrinam explens, nisi forte ostentandæ pompæ causa ad ”
Lateranense palatium interdum prorepat. Porrò vt ad ”
rem veniamus, hic scito est opus, apud primitiuam Ecclesiam nullos fuisse qui dicerentur Summi Pontifices, ”
Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi: Nempe quæ ”
duos solum Ecclesiasticos habuit ordines, presbyteros ”
videlicet, & Diaconos, vt ex ea claret, quam Philippensibus Apostolus è Roma dederat epistola. Paulus (inquit) & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis, ”
qui sunt in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis, & Diaconibus. nam ijdem vocabantur presbyteri ”
Episcopi vel seniores, vt ex epistolis Paulinis est manifestissimum. Quin in Actis quoq; Apostolorum ad Ephe ”
sinæ Ecclesiæ presbyteros inquit. Quia vos Spiritus ”
Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, & Petrus qui & ipse presbyter multarum Ecclesiarum fuerat, ad presbyteros dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadotiæ, Asiæ & Bithyniæ scribens, seniorem se nominat, dicens: Seniores, ergo qui in vobis sunt obsecro consenior, & testis Christi passionum. Ignorauerat credo, ”
tum adhuc superciliosum summorum Pontificum nomen, vel abhorruerat planè. Et vt regrediamur ad ”
priora, presbyteri dicebantur, qui Ecclesijs veluti quidam proceres præerant. Vnde Apostolus in priori ad ”

Timotheum epistola: Qui bene (inquit) præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. & ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego præcepi tibi. Igitur hic per Narcissum presbyterum, [illegible], aut Episcopum Romanæ Ecclesiæ fuisse intelligimus. Qui non modo eius, sed & aliarum circumiacentium Ecclesiarum, & Christifidelium curã gerebat, cuius etiam familiam, ob ingenuas eius virtutes, Paulus salutare præcepit. Insuper Andronicus, & Iunia duo è septuagintaduorum Apostolorum numero, vt Origenis est opinio, Romæ ea tempestate fuerant, quos hac prærogatiua honoris, ad Romanos in *epistola* salutat Apostolus. Salutate (inquit) Andronicum, & Iuniam cognatos meos, & concaptiuos meos, qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo Iesu. Adde Priscilla & Aquila, vt Ambrosij suffragatur auctoritas, non ociose Romam venerunt, qui quoniam propensiores erant in deuotione, ideo ad confirmationem Romanorum missi fuisse intelliguntur: de quibus ad hunc modum Paulus loquitur; salutate Priscillam, & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt. Ea propter quid opus Roma tunc habuerit Petro veterano, & iam viribus defecto non coniecto. Nempè cum habuerit legitimum presbyterum Narcissum, Apostolos Christi doctrina insignes, Andronicum, & Iuniam, & cooperatores in Euangelio non contemnendos Aquilam & Priscillam; sed hoc citra omnem controuersiam verum est, quod Romę tunc temporis non fuerit: nam si neminem non salutat eorum Apostolus, vel qui seniores fuerant, vel qui cognati, & cogniti, quomodo vnum Petrum non salutasset, quo cum firmissimam amicitiam, & societatem iampridem inierat, & eius videndi desiderio

antea

antea Hierusalem petere non dubitauerat? Et hinc appa- "
ret, vsque ad Neroniani Imperij tempora Petrum Romam "
non fuisse. Quod si viginti & quinque annis illic resederat, "
à quo tandem mortem passus est? Hic tussiunt Romani Sy- "
cophantæ, non secus ac indocti quiq; cantores, qui locum "
fecerunt prouerbio, hæsitatio cantorum (vt communiter "
dicitur) tussis est.

Dissuasio Sexta.

NVLLA mihi cum persuasore controuersia est de Archiepiscopis, & Patriarchis, siquidem Apostolorum temporibus hæc nomina in Ecclesia non extitisse opinor, cum superessent ipsi Apostoli, ad quos omnia referebantur; sed & quandoque eosdem fuisse vocatos Episcopos, & presbyteros Hieronymus in commentarijs epistolæ ad Titum, dilucidius ad Euagrium scribens, nos admonuit. quanquam Tridentino Concilio decretum sit, nomina tantum communia fuisse, non vero officia: atque ad tollenda dissidia, & regendam multitudinem, toto orbe decretum fuisse, vt vnus cæteris præesset: quod item existimo postea de ijs quos nunc Archiepiscopos & Patriarchas vocant accidisse. Ordinatos scilicet ad tolendas controuersias, quæ in vnaquaque prouincia oriebantur. Hieronymus enim contra Luciferianos, & Byzacenæ, & Piceni Prouinciarum Episcopos nominat. Illud vero mihi commune est cum persuasore, quod iam diximus, Petrum eo tempore Romæ non fuisse, cum ad Romanos scripsit Apostolus. Quod verò Episcopum Romanum quempiam Narcissum nominat, vix mihi persuadere potest, eadem credidisse, quæ scripsit. diu enim credidi dum hæc legerem, Petro Vrbis Romæ sacerdotio deiecto, & velut redacto in ordinem, vel Apostolum quempiam, vel aliquem ex ijs qui proxime ad Apostolos aucto-

ritate [illegible] fecerunt. In Vrbe enim totius orbis terrarum longè principe, & omnium penè gentium victrice, & earundem [illegible], quo ex omnibus regionibus infinita hominum multitudo [illegible], vbi statim ab ipsis Christianæ [illegible] conuentus, pro copia ciuitatis, amplissimi [illegible], vbi denique futurum erat, vt primi [illegible] gladios, cruces, ignesque Neronis, [illegible] ceruicibus, & sanguine decertarent: consentaneum est, parem tanto operi, & non solum moribus, & [illegible], sed loco etiam, & auctoritate inter cæteros principem ordinatum. at hic noster, Narcissum quendam explicatus est, vt duplicem iam de Narcisso fabulam habeamus, quem nec Ambrosius omnino affirmare *audet* presbyterum fuisse, sed tanquam vagum quend*am*, & vt ita dicam, peregrinum describit, qui sæpius vrbe egrederetur, vt suis monitis Christianos in fide confirmaret. Cuius rei gratia etiam tunc abfuisse creditur, quum ad Romanos scripsit Paulus. Mirum præterea, cum adeo exacte omnes Romani Pontifices a doctissimis diligentissimisque viris enumerati sint, illa saltem fasciculo temporum, aut supplemento dictum, Narcissum, nec inter tot somnia, aliquando esse relatum. Quatuor certe insignes Ecclesias videmus, dum adhuc fides adolesceret [illegible], hæ potissimum fuere, quæ in splendidioribus, amplioribusque ciuitatibus congregatæ erant. Rationi quoque consentaneum est, quo plures mortales confluebant, ibi cæteris honoratiores fuisse præfectos. Quare qui fuere Pontifices eo ordine quo sibi singulatim successerunt a maioribus nostris memoriæ sunt commendati, quod non item de cæteris accidit. Hierosolymis post Iacobum Simeon Iustus, Marcus, Cassianus, Publius. Alexandriæ, quę ea tēpestate (vt Strabo, Iosephus, & Marcellinus testantur) post Romam principem locum in vniuerso orbe terrarum obtinebat, Marcus, Ananus, Abilius, Cerdol. Antiochię autem, vbi primo Christiani

appel-

appellati sunt, post Apostolū Petrū Euodius, Ignatius, Heros. Similis quoque cura fuit Romanos Pontifices recensere, & eo diligentius, quo plus cęteris omnibus Vrbs ipsa pręstabat. Cum igitur numerant Petrum, Clementem, Linum, Cletum, & qui sequuntur, quis illius Narcissi vnquam nomen audiuit? [illegible] licentia est, historiasque euertendi [illegible] in mentem venerit (etiam contra receptas sanctorum opiniones, nec quicquam dissidentes à sacris litteris) [illegible] verum esse contendamus. Hac certe ratione nemo erit, qui non sibi ex cubiculo historiam possit proferre. Sed videamus Persuasor hic, quibus argumentis vtitur, Christum (inquit) prędicabat Narcissus. audio, Non Romæ, vt credis Ambrosio. age verò Romę etiam prędicauit, quasi non cęteri idem facerent, Andronicus, quem insignem inter Apostolos, & ante se in Christo fuisse Paulus scribit, Vrbanus illius auditor, Prisca & Aquila, cæterique complures, quos longum est enumerare: dicamus, & quempiam illorum, vel certe (si ita libuerit) omnes simul Romanos Pontifices fuisse? Dum Petrus exturbetur, turba non deerit eorum, qui Pontifices dici possint. At faciamus hos omnes & Pauli cooperarios, & [illegible], presbyteros, & Episcopos. Non ob id, Roma Petro non indiguisset: quam nec Ephesijs Paulus fuisset vtilis, etiamsi Timotheum haberent Episcopum, aut Corinthijs prodesse potuisset, quod apud eos Apollo vir excellens esset. Frustra etiam cęteras ipse Paulus tum litteris, cū viua voce docuisset Ecclesias, in quibus aliqui presbyteri, & Episcopi viri egregij erant. Sed & Romam cur se venturum pollicetur, vt eis impartiret donum aliquod spirituale, quandoquidem illic adesse nosset tam egregios & pręceptores, & Episcopos? Quod si Pauli persona Romanis necessaria fuit, tametsi Roma tales haberet presbyteros, cur itidem non & Petri? Viribus defectus erat, inquit. Vnde hoc nosti? Quod si fuisset non eum ingenium destituerat,

tuerat, neq; Spiritus Sanctus, qui eum agebat, in eo loquebatur, eum conseruabat. Cętera persuasoris verba, parum ad institutum nostrum.

Persuasio Septima.

Hic producam quod Apostolus ad Galatas narrat in epistola. Creditum est (inquit) mihi Euangelium pręputij, sicut & Petro circumcisionis. Qui namque operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est, & mihi inter gentes. tandem manifestat, quomodo pactus fuisset cum Iacobo, Petro, & Ioanne in synodo quæ Hierosolymis super legalium obseruatione habita est, vt ipsi in circumcisionem, hic verò inter gentes cum Barnaba prædicatum proficisceretur. Quomodo itaque tam cito Petrus pacti immemor fieri potuit, & alienas partes sibi vsurpare, cum Roma totius paganismi mater tunc fuerit? Quinimo si circumcisionis fuerat Apostolus, quomodo Romæ tot annis, si vsque ad Pauli videmus illuc aduentum, cum Iudæis nihil ei fuerat negotij? Adueniente namque illuc Paulo, vt Lucas in Actis Apostolorum ait, dicunt Iudæi ad eũ: De secta hac notum est nobis, quia vbique ei contradicitur, rogamus etiam te audire, quæ sentis: nos enim neque litteras accepimus de te, neque adueniens aliquis fratrũ nunciauit, aut loquutus est quid de te malum. Quos tandem copiosa illa, ac vberrima oratione sua alloquutus est Paulus à mane vsque ad vesperam, sermonem protrahens. E quibus aliqui dictis crediderunt, quidam vero renuerunt credere, & nunquam antea audita auribus audientes, ad inuicem tumultuabantur, & multam inter se habebant quæstionem. Quid ergo Romæ tanto temporis interuallo faceret Petrus, si Iudęis ea quę à Paulo audierant, noua & inaudita videbantur, nec aliquem se prius audiuisse dixerunt,

qui

qui eius sectæ instituta, & ritus eis declarasset? & proinde „
Paulum, vt quę sentiat, diceret, velut vno ore postulabant
omnes. Videat qui vult, quam sit tutum Romę Petrum „
aliquando fuisse credere.

Dissuasio Septima.

Qvod adhuc maxima cum animi tranquillitate à me factum est, vt maledictis & calumnijs temperarem, id vsque ad calcem diligentissime me obseruaturum esse confido, quando nullo odio, stomachoue persuasoris huius, aut aliorum, sed veritatis amore, ad scribendum accessi. Enimuero si vnquam locus fuit in quo conuicijs agendum esset, hic potissimum occurrebat, vbi adeo manifestè verbis Lucæ contradicit, vt omnino ipsorum alterum mendacij reum oporteat constituere: ait namque Iudęos qui Romę Pauli orationem audiuerunt, aliquos quidem credidisse, aliquos verò renuisse credere. Hactenus rectè, quod vero subdit, & nunquam antea audita auribus audientes ad inuicem tumultuabantur, illud certe omnino apud Lucam non legi. Quinimo id quod magis contrarium videri possit, de hęresi autem hac notum est nobis inquiunt, quod vbique contradicitur, quomodo ergo nobis notum, si antea inaudita? Nonne illud pręterea certum est, Paulum cum ad Romanos scriberet, quorum fidem annunciari dicit in vniuerso mundo, plerosque esse omni scientia, vt cęteros admonere possent, id potissimum tentasse, vt Iudęos, Gentilesq; qui crediderant inuicem conciliaret. Nempe illi Iudęi erant, qui audito primum Petro, deinde ipso Paulo crediderant. Illa omnis Romana Ecclesia, fidem secũdum Deum acceptam, referebat Petro. Et si enim, auctore Clemente, anno à Christi morte septimo, Barnabas Romæ Christum nunciauerat. Constat tamen ad paucissimos eius prædicationem peruenisse.

nisse. Nam quod ait Persuasor, si ita dixerimus consequēs esse, vt Petrus temere in alienas possessiones inuaserit. Tam facilis obuiaq; est responsio, quam obiectio ipsa leuis, & inconsiderata. Quæ & in ipsum persuasorem longe validius retorqueri potest. Nam si circumcisionis Apostolus erat Petrus, & non paruus circumcisorum numerus Romæ esset, vt ex Actorum nouissimo capite intelligitur, iure debuit, & ex pacto se Petrus Romam conferre, nimirum vt Iudæis Romæ agentibus prędicaret, præsertim cum Hierosolymis Iacobum reliquisset, Antiochię Euodium, Alexandriam Marcum misisset, Barnabam in Cypro: Ioannem in Asia esse nosset. Insuper non ignoraret Paulum cunctas illas finitimas regiones sedulo perlustrare: qua ratione necesse fuit Petro Romam adire. At pactum illud non minus aduersus Paulum, quam contra Petrum facit. Quid enim ille tam cito pacti immemor, vbique Iudęorum Synagogas concionaturus ingreditur. Et primum statim finita illa synodo in qua pactum initum est Thessalonicæ Berrhoæ Athenis, Act. 17. Corinthi, Ephesi Act. 18. 19. Qua ratione fit, vt pactum illud ita intelligi oportere censeam, nō vt vtrique non licuerit, vbicunque commodum accidisset annunciare Euangelium, sed vt præcipua cura esset Pauli in gentibus, Petri autem inter Iudæos; alioquin circumscriptis sibi quibusdam veluti cancellis, Petrus ipse cæteris longe inferior inueniretur, quibus aliquo pacto interdictum non erat, vbi libuisset prædicare. Nonne & ipsa Babylon, & Arabia vbi annunciasse Petrum dixit se credere persuasor gentium erant, & non Iudęorum? Quin & Paulus deinde in synagogis, & Iudæa publice annunciauit. Notum est præterea quod Petrus dixerit in Actis. Vos scitis, quod ab antiquis diebus Deus in vobis elegit per os meum, vt audirent gentes Euangelij verbum. Num pactum Apostoli inirent, quod diuinis decretis esset contrarium, vt Petrus Iudæis solum, non etiam alienigenis Christum annunciaret? sed hęc supra satis explicaui. Per-

Persuasio Octaua.

IAM ad ea vsque peruenimus tempora, quibus Iudæorum coactus insolentia Paulus, ad Cæsarem appellauit, ac Romam deductus, cathenis horrendis in carcerem coniectus est, illicque in conducto suo, quod ei carceris fuerat loco, toto biennio permansit. Nec profecto parua hæc erat mansio, vt Hieronymus in epistola ad Philemonem loquitur, ad quam Iudæorum turbæ quotidie confluebant. Nam suscipiebat omnes, vt in Actis Lucas scribit, qui ingrediebantur ad eum, prędicans regnum Dei, & docens quę sunt de Domino Iesu Christo, cum omni fiducia sine prohibitione, allectans ad fidem Christi homines, vt verbis, ita & litteris: multos enim, eo concionante, non modo plebeos, sed & de regia Neronis, Christi fidem suscepisse, ipsius epistolæ ostendunt: ad Philippenses enim è conducto suo scriptitans, salutant vos (inquit) omnes sancti, ac quidem maximè, & qui de Cæsaris domo sunt. Quin epistolas quoque aliquot in vinculis dictauerat, pia admonitione, & Christiana pietate plenas, ne Ecclesiæ Christi pulchrè ab eo institutæ, eius absentia, in deterius laberentur. Nam quos viua voce conuenire non poterat, scriptis tantisper admonebat, ne suæ professionis obliti, à Christo aliquando exciderent: præcipue Galatis, post pseudoapostolos retro à Christi fide, ac suis rudimentis abeuntibus, epistolam è Roma scribere non dubitauit, verbis etiam asperioribus eos commonefaciens, ne vafritia, & astu à Christo abduci sese paterentur. Deum obtestans, quod quęcunque illis in mandatis dederat, ea non ab hominibus, neque per homines nactus vnquam fuisset, sed sola benignitate Iesu Christi, nimirum quibus tam firmiter credi oporteat, vt si Angelus quoque, vel ipsemet, secundario ad eos aliquando venerit, ac diuersum quiddam docere voluerit profanum, ac exe-

crabile id fieret, in qua epistola, Petri aliquot locis meminit, cuius testimonium in hoc negotio, vt Galatis quod dixerat facilius persuaderet, mirum in modum illi fuerat necessarium. Non tamen vspiam eius mentionem facit, an Romæ ipsum tunc habuerit collegam, vel si eis quæ scripserat, & ille subscribere voluerit. Qui certe si tum Romæ fuisset, saltem eius nomine eos salutasset, quo facilius tam eminentis Apostoli vocabulo permoti resipiscerent, & ab extranea doctrina segregati, ad mentem redirent quãdoq;. Attamen non horum fecerat Apostolus, quod maximo est testimonio, neque ea tempestate Petrum Romæ fuisse, cum tamen vigintiquinque anni, vel secundum quosdam vigintiseptem à Christi passione, aut ascensione præterierint: cęterum neque in ea, quam ad Ephesios Romę scripserat, epistola, vllam eius mentionem facit, cuius tamen hęc semper aliàs fuerat consuetudo, vt collegarum suorum nomine, in Christum credentes salutaret.

Dissuasio Octaua.

QVOD quattuor deinceps capitibus persuadere nititur persuasor, paucis omninoq; iisdem verbis dissuaderi potest. Iam enim diximus, ab altero Neronis anno, quo Petrus in Vrbem rediit, & constituta Ecclesia, Linoq; Episcopo ordinato, recessit, vsque ad postrema Neronis tempora, cum ad Vrbem non amplius reuertisse: quare nec quando Paulus à Iudæa vinctus in Vrbem deductus est, Petrus Romæ erat. Accidit enim aduentus Pauli, tertio Neronis anno, vt in eius vita demonstrauimus. Siquidem Lucæ Historiam vsque ad quartum vel quintum illius annum peruenisse dixit diuus Hieronymus. Nec tamen ita diu Romæ permansit, profectus iterum in Orientem. Minime igitur mirum si in epistolis, quas Romæ Paulus conscripsit, nulla prorsus de

de Petro mentio habeatur. Hæc vero responsio, tres etiam sequentes persuasiones tollit. Illud tamen scitu dignum, epistolam ad Galatas ex Vrbe scriptam non fuisse, sed longe ante Pauli carcerem ex Epheso. Quod & antiquum argumentum Epistolæ indicat, & nos ex eadem epistola, in Pauli vita probauimus.

Persuasio Nona.

INDICIO sunt Petrum tempore Pauli Romę non fuisse, & litteræ quas per Epaphroditum ad Philippenses dederat Apostolus, in quibus multorum eos admonet, & quę erga illum tunc temporis gerebantur, manifestat; maximè autem quantum illic in Euangelio profecerit, dicens, sua occasione Romæ Euangelium prædicari ab omnibus, eodē quidem impetu, quamuis diuerso studio. Quidam enim vinculis, & constantia ipsius animati, syncero affectu, & vera Christiana intentione fidem Christi omni timore exuto, inuulgabant. quidam vero sola cupiditate nocendi Paulo, ad Euangelizandūm Christum trahebantur. putabant enim fore, quod Neronis Tyrannis, cui nomen Christi fuerat perosum, prouocata iracundia, Paulinę gloriæ in Euangelio facesseret, ac Tyrannus in eum, vti eius professionis auctorem, grauius animaduerteret. Fit enim quæ maximè nobis nocitura sciuerint, siue hoc ad nostrā perniciem inici palam euulgant. Tum ait Paulus, sibi non esse curę, dum quouis modo Euangelium annuncietur, & Christus orbi innotescat; siue hoc ad vitam, siue ad mortem illi sit cessurum. Maluit enim cum Euangelij lucro mori, quàm ex profectu viuere. Res profecto miraculo digna, si Petrus tunc Romæ fuerat, quemadmodum multis iam annis ibi agere debuerat, quomodo Christi nomen tam moleste à Paulo Roma audierit, vt subornati in hoc etiam plerique

» omnes dolos, sub Christi prædicationis obtentu, Pauli exitium quęrerent. Num verò otiosus tot annis illic delituerat, & Christi occultauerat fidem Petrus, timens ne in eum sęuisset Tyrannus, vtque facilius eorum insidias qui aduersabantur Christo subterfugerit? Nam si annuatim Euangelium Romę prædicauerat, ea res non debuit esse Paulo timori, siquidem Roma tot iam annis antea Christum patientissime à Petro audierat. Imo quantumcunque tumultuante Roma, Tyrannus ad vindictam irritaretur in Petrũ, primitus resultasset hæc iniuria, vtpote qui caput eius negotij fuerit. Ecquid igitur formidarat Paulus ne faba hæc in suo, quod dicitur, cuderetur capite, non video. Ad hæc in fine eiusdem epistolę subdit, salutant vos omnes sancti, maxime verò qui de Cæsaris aula sunt; maxime profecto dicere debuit, Petrus omnium nostrum veluti quidam ante signanus. En quam insecurum est dicere, etiam tunc temporis Petrum Romæ fuisse, dum Paulus captiuus illic teneretur, hac persuasione clarissimum est.

Dissuasio Nona.

QVAM fallax sit argutia, quę ex eo loco petitur, quod non Petri nomine Paulus eos ad quos scripserat salutarit, opinor satis dilucide enucleatum fuisse, ex ea dissuasione, quam proxime supra attulimus; vnde nec operępretium erit, pro posteriori persuasionis parte, quicquam amplius in medium afferre. ad priorem tantum respondebimus, quę profectò nihil habet momenti, quo persuadere possit, Petrum non fuisse Romæ. Neque enim repugnat, vt antequam Paulus Romam aduenisset, Petrus vna cum alijs illic Euangelium aliquandiu docuisset, quanquam pauco tempore permanserit, & idem tamen præsentia Pauli magis inflammati, vehementius & ardentius idipsum facerent.

quod

quod ante cęperunt. An non experimur quotidie, ligna quę paulo ante in fornace lentius arserunt, per appositionem aridioris cuiusque materiæ, magis ac validius accendiĝneq; iam excitatum ardorem, prioribus lignis imputari, sed huic potius, quod postremo fuit adiectum? ita quid prohibet, quominus Christi prędicati iam recens exorta flāma, Paulo magis adscriberetur, quàm Petro, cęterisq; qui Paulum in hoc negotio præcesserunt? vt interim sileam quantus ignis, prę cęteris omnibus concionatoribus, in ipsius Pauli pectore flagrabat: vt nemini mirum esse debeat, si per accessum Pauli, Euangelij prædicatio magis ac magis incaluerit. Sed & Iudæi maiori odio D. Paulum quam D. Petrū prosequebantur: Item quia falsis prophetis, & falsis euangelistis, qui ex Iudæis conuersi volebant circumcisionem, & legem simul cum Euangelio seruari, acerrime D. Paulus restiterat, & contra eos ad Galathas, & ad Hebręos, & ad Romanos scripserat: magno cum ex hac causa & maiori, quam D. Petrum odio prosequebantur. Postremo quid prohibet ita verba Pauli interpretari; vt, & si quæ sibi persecutio excitabatur, communis erat cum Petro; sibi tantum id discriminis à pseudoapostolis creari tamē scripserit, quo eorum cœcam imprudentiam manifestiorem faceret, qui priuato in eum odio, Euangelij prædicatione abuteban tur? Nihil certe ob eam rem ęquus iudex Petri dignitati ademptum existimare poterit, si suam causam agens Paulus, reticendum quod sibi commune erat cum Petro (ita fortasse re postulante, & tempore) sapientissime & vidit, & statuit.

Persuasio Decima.

Colossensibus per Tychicum, ac Onesimum scribens Paulus, in recessu epistolę addit: Salutat vos Aristarchus con-

concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabę, & Iesus, qui dicitur Iustus, qui sunt ex circūcisione, hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras, qui vestras est, seruus Iesu Christi: salútat vos Lucas medicus charissimus, & Demas. Vide quam omnes nominatim enumerat, qui tunc ei aderant, & cooperatores eius erant in regno Dei. Hęc est Ecclesia Christi: Gregorius enim, inquit, sępe in sacro eloquio, regnum cœlorum præsentis temporis, Ecclesia dicitur. Et Christus apud Lucam: Regnum Dei (inquit) intra vos est. Quas ob res Paulus dicit: Si soli sunt adiutores mei in regno Dei: Quid ergo Petrus? nunquid tanquam veteranus quidam, ac emeritus miles in otium se receperat, vt non pro sua virili euangelicas adiuuaret partes, cooperatorque in regno Christi non fieret? Quod de Petro sentire, horret animus: proinde non te habuit tunc Roma Petre: Nam si fuisses Romę, & Paulum eundem Christum prædicantem non inueris, eius iam factionis fuisses Apostolus, quę non Christum ędificaret, sed destrueret, ac demoliretur: omne enim regnū (Christo dicente) in se diuisum desolabitur, ac domus supra domum corruet.

Dissuasio Decima.

HVIC persuasioni, eadem quę supra dissuasio facit satis, Petrum per hęc tempora Romę non fuisse; qua in re cum persuasore ipso consentimus, tunc Petrum non fuisse Romę.

Persuasio Vndecima.

ONESIMVS, quem Phrygem genere quidam fuisse putant, Philemonis Colossęi seruus, compilatis rebus quibusdam

dam ipsius, Romam fugitiuus venerat, illicque Paulo de Christo concionante audito, Christi nominis factus est candidatus, ac baptismate in Christicolarum consortium ascitus. Porro ne quid labis pristinę scelestę vitę in eo remaneret, conscientiam Apostolo aperuit, & iniuriam quam domino suo intulit, rebus quibusdam illius surreptis, confessus est, quem Paulus, quia nimium adamarat, non sibi temperare potuit, quin protinus benigno, ac scito epistolio eum Philemoni reconciliasset, hanc sibi iniuriam in Philemonem bene meritus donari postulans, & si quid damni in re pecuniaria, aut alia quauis Onesimi profugio acceperit, pro eo se vadem ponens, omniaq; se dependiturum eius loco promittens, & in epistolę principio Philemonē Appiā vxorem ipsius, & Archippum Colossensis Ecclesię Episcopum salutans, quo id facilius pro quo interpellauerat, vt sensit Chrysostomus, impetraret, Timothei nomen adiungit, dicens: Paulus seruus Christi Iesu, & Timotheus frater Philemoni, &c. Cur hic Petri nomen in salutatione Paulus supprimit, si Timothei apposuit, qui facilius tam magni Euangelii pręconis auctoritate motus, offensam forte Onesimo condonasset? Proh pudet me tot sęculorum, quibus Paulinę litterę tineis corrosę, situ, ac pędore fœdatę, intra angulos delituerant, passimq; ab omnibus negligebantur, quarum lectio tot erroribus, ne in Ecclesia subnascerentur, vel sola occurrere potuerit. Quid enim tam manifeste ostendere potuit, Petrum Romę non fuisse, quam hęc ad Philemonem epistola, a Roma per Onesimum transmissa? sed nunquid forte Philemonem, & presbyterum Colossensem Archippum, nomine Petri salutare iubet Apostolus? ad finem epistolę properemus. Salutat te Epaphras (inquit) concaptiuus meus, Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei. O infelicem Petrum, si tum Romę fuerat, & Paulum in hoc honestissimo destituit negotio.

Dis-

Dissuasio Vndecima.

SVPRA ostendimus, nihil ex ea argumentatione consequi, Petrum Romæ non fuisse, quod inde scribens Paulus, eius non meminisset: si quidem Romæ tunc eo biennio, neque longo tempore post fuit. & sanè quisquis obseruarit, quanta diligentia Paulus vbique suam tueri studeat auctoritatem, is facile perspiciet, quod neque etiam illud repugnaret Petrum Romę tunc fuisse, & nihilominus Paulum nullam eius omnino mentionem fecisse. Quoties enim ad Ephesios litteras mittit, semel licet ad ipsam Ecclesiam, & bis ad Timotheum, eo loci commorantem, & tamen Ioannis Apostoli, qui tunc erat Ephesiorum Episcopus, nusquam meminit. Et rursum ex Italia scribens ad Hebręos, Iacobi tamen Hierosolymitanorum Episcopi nullam omnino mentionem facit. Sed & ad Ephesios quum scriberet è Roma, quemadmodum ante diximus, ne verbo quidem Timothei meminit, qui tunc Ephesi erat. Cæterum quum neque tanti fuisset ea res, quam Paulus ab ipso Philemone postularat, neque satis apparet, quam Petrus cum Philemone consuetudinem ante habuisset, nulla ratio videtur, cur Petri nomen in ea epistola debuisset adiungi. Inepte igitur hic persuasor exclamat inquiens, proh pudet me tot seculorum, quibus Paulinæ litteræ, tineis corrosæ, situ, ac pędore fœdatæ, intra angulos delituerant, passimq; ab omnibus negligebantur, quarum lectio, tot erroribus ne in Ecclesia subnascerentur, vel sola occurrere potuerit: quasi non essent hę litterę priscis illis Theologis noctu, diuq; manibus versatæ Origeni, Tertulliano, Athanasio, Chrysostomo, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, & cæteris Græcis, Latinisq; scriptoribus; quorum nemo ita oculatus fuit, vt hunc errorem deprehendere potuerit, quem iam

si

ſi Deo placet reperit velenus; quod ſi lectio ſola cauſa fuit, cur ille his erroribus potuiſſet occurrere, mirum eſt qua nã ratione tot, & tam præclara ingenia, quę nulla in re, magis quam in Paulinis epiſtolis exercitata fuerunt, vſque adeo cęcutierint, vt non potuerint id deprehendere, quod tam acute reperit perſuaſor, tot ſcilicet locis Paulinis repugnare, Petrum vnquam Romæ fuiſſe.

Perſuaſio Duodecima.

Peracto iam dicto biennio, multiſq; Romæ ad fidem Chriſti conuerſis, ac epiſtolis hinc inde per Eccleſias tranſmiſſis, tandem Paulum in libertatem aſſeruit Nero, è compedibuſq; dimittere fecit; quod ipſemet ad Timotheum teſtatur Paulus, dicens: Liberatus ſum de ore leonis. Captiuitas etenim hæc intra hoc quinquenniũ fuerat, de quo Traianum Imperatorem, Sex. Aurelius Victor dicere ſolitum memorat, procul diſtant cuncti principes à Neronis quinquennio, adeo enim comis, benignus, affabilis, & modeſtus quinque primis ſui imperij annis Nero fuerat, vt de eo Tranquillus ſcribens, à pietate hunc imperij exordia feciſſe dixerit, & tantum aberat, vt infra hoc quinquennium Nero morti deuoueret quempiam, quod moleſte, & indignanter eis, qui mortis ſententiam in aliquem pronunciauerint, pro conſuetudine ſubſcribere etiam fuerat ſolitus. Nam ſemel admonitus, vt in ſupplicio cuiuſdam capite damnati, ex more ſubſcriberet, quam vellem (inquit) neſcire litteras. Hic igitur pro ſua erga omnes beneuolentia, Paulum tunc temporis dimiſit liberum; Reliquis autem nouem imperij ſui annis, in omnem luxum, turpitudinem, truculentiam adeo ſe effudit, vt impietate omnes facile, ſceleſtiſſimos etiam homines ſuperaſſet: quamuis Ioſephus libro antiquitatum vigeſimo, capite ſexto, nimis incertam

" de Nerone esse historiam tradat. Dicit namque, multi de
" Nerone historiam conscripserunt, quorum quidam pro
gratia beneficiorum eius, neglexere veritatem, alij vero
" propter odium, & eius inimicitias, sic imprudenter men-
" dacijs inu olati sunt, vt aperta reprehensione sint digni, ideo
" sęuiente iam Nerone, ac Tyranno, non Imperatore existen-
te, post decennium iterum Paulus in vincula relapsus est, &
" peius quam vnquam antea ab eo habitus. Vnde epistolam
" illam, quæ ad Timotheum habetur, alteram scribens, prio-
" ris captiuitatis meminit his fermè verbis: In prima mea de-
fensione nemo mihi astitit, sed oēs me dereliquerũt, nō illis
" imputetur, Domin⁹ aũt mihi astitit, & cōfortauit me, vt per
" me p̄dicatio impleatur, & audiant oēs gentes, & liberatus
sum ex ore leonis. Vbi tunc Petrus fuisse censendus est?
" Romæ re vera non fuit: alioqui Paulo causam pro capite
" apud Neronis tribunalia peroranti, & sese defendenti eum
" non adfuisse, iniquum prorsus fuisset. Quem si ex industria
quoque dereliquerit, nulla excusatione deinceps dignus
" haberetur, Ego tamen mulies tollerabilius iudico, Petrum
" nunquam Romæ fuisse credere, quam hanc calumniam,
" quod Paulũ destituisset, in tam sublimem Apostolũ reijcere.

Dissuasio Duodecima.

Hvic persuasioni, satis supra dissuasione quinta factũ est, qua manifeste ostendimus, posteriorem epistolam ad Timotheum ex prima custodia Vrbana scriptam fuisse, anno scilicet quarto, vel quinto Neronis, quo certissime tum Petrus Vrbe diu ante abfuerat. Quę cum ita sint, superfluum est quærere, cur Petrus Paulo coràm Nerone in sua defensione non astiterit. Insignis hoc loco annotatur persuasoris error, qui in epistola ad Timotheum, vt ipse sentit, nouissimo Neronis tempore scripta, Paulũ ea cōmemorare facit, q̃ decennio ante Romæ in prima custodia peregisset.

Per-

Persuasio Tredecima.

NOTVM est Lucam Euangelistam, & Apostolicarum actionum historiographum, indiuulsum totius peregrinationis Paulinę fuisse socium, quem ille filij semper dilexit loco, honorificamq́, eius mentionem plerisque facit in locis, dicens, illius maximam laudem in Euangelio fuisse. Nā cum omnes etiam à Paulo defecerint, hic solus nunquam ei non adhærebat, non minis, non vinculis, non sexcentis perturbationibus perterritus, cuius historia ad hæc vsque tempora, quibus Paulus vinctus è Hierosolymis Romam perductus, ibique in conducto à milite custoditus est, peruenit: veluti eius rei, capite vltimo copiosè meminit, quomodo videlicet Paulus Romam perductus fuerit: quomodo fratres, qui eo tempore Romæ fuerant, ad Appij forum ei obuiam venerint: quomodo trium dierum spacio euoluto, Iudęos ad se accitos habuerit: quomodo colloquutus cum eis fuerit: quomodo eos confutauerit, & singula ordinatim prosequitur: Nullam tamen alicubi mentionem de Petro facit, an vel alloquio Paulum aliquando dignatus fuisset toto hoc biennio, vel quid rerum Petrus Romæ fecerit interim, dum Paulus verbum Dei ardentissime illic tum prædicasset. Et tamen tunc temporis hanc historiam fuisse scriptam creditur, quando Paulo Romæ in cathenis degenti, ille intrepide ministrauerat, qui vsque adeo Pauli studiosus fuerat, vt quicquid hactenus de eo compererat, cuncta in suam historiam diligentissime congesserit: etiam Hieronymo de viris illustribus attestante; Lucæ (inquit) historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, idest vsque ad quartum Neronis annum, ex quo intelligimus, in eadem Vrbe librum esse compositum. Igitur visionem Pauli, & Teclæ, & totam baptizati leonis fabulā, inter Apocryphas scripturas computamus. Quale enim est,

„ vt indiuiduus comes Apostoli, inter cęteras eius res, hoc
„ solum ignorauerit? Hactenus Hieronymus. At quid hoc?
„ nonne non solum Apocryphum, sed plus, quam falsissimū
„ erit Petrum Romam secundo Claudij anno venisse, ibique
„ vigintiquinque annis Episcopatum tenuisse? Cuius Lucas
„ in tam pręstantissima, diligentissimaq; historia nullam men
„ tionem facit, qui dubio procul si tunc Romæ fuisset, non
„ hoc toto biennio otiosus complicatis (vt dicitur) manibus
„ illic sedisset, vel saltem non sic delituisset, quin à Paulo, vel
„ Luca conspici, inueniriq; interdum potuerit.

Dissuasio Tertiadecima.

EADEM, quę superiori suasioni responsio data est, 13. suasionem interimit. Quum enim Paulus vinctus Romam duceretur, Petrus tunc ab Vrbe absens erat. Quid igitur mirum si eius Lucas Euangelista non meminit? Sed faciamus Petrum tunc Romæ fuisse; Non omnino necessaria argumentatio est, Lucas eius non meminit, postremo Actuū Apostolorum capite, ergo ibidem non erat. Quid enim Lucas de ijs, quæ toto illo biennio Paulus egit, commemorat, nisi summatim, & quam paucissimis verbis? Mansit (inquit) Paulus biennio toto in suo conducto, & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad ipsum, prędicans Regnū Dei, ac docens, quæ sunt de Domino Iesu, cum omni fiducia, nemine prohibente. Hactenus ipse Lucas: neq; aliud quicquam de hoc toto biennio narrat. Nihil de illis omnino dixit, quos ex domo Cæsaris, magna sibi necessitudine coniunxit Paulus, quorum etiam nomine Philippenses ausus est salutare. Salutāt (inquit) vos omnes sancti, maxime autem, qui ex Cęsaris domo sunt. Nihil de litteris, quas certum est Paulum ex cōducto suo misisse varijs Ecclesijs, scilicet Ephesiorum, Philippensium, Colossensium, Timothei,

thei, Philemonis. Nihil de Pauli raptu ad prętorium, aut de sua defensione, quum tamen Paulus ad Philippenses testetur, vincula sua manifeste facta fuisse in omni prætorio, ac cęteris omnibus. Quamobrem si negatiuum argumentum valeret, nihil horum aliquando fuisse, pari efficacia conuinceremus. Sed vt propius ad rem veniamus, eadem suasione paucis probare poterimus, Petrum nunquam Antiochiæ fuisse. Quod tamen falsissimum esse, Paulus ad Galatas apertissime docet, qui refert, Petrum ab se Antiochię reprehensum. Qua de re, Lucas ne verbum quidem scripsit. Quamobrem iuxta persuasoris Cauillum, nunquam fuisset Antiochiæ Petrus. Sed Hieronymus eiusmodi sophistas præuidens, eos, hunc locum, in epistola ad Ephesios tractans, his proslernit verbis: Nec mirum esse, si Lucas hãc rem tacuerit, quum & alia multa, quæ Paulus sustinuisse, se replicat, historici licentia prætermiserit. Et paulo post: Denique primum Episcopum Ecclesiæ Petrum fuisse accepimus, & Romam ex inde translatum, quod Lucas penitus omisit. Male igitur persuasor colligit, non fuisse Romæ Petrum, quod Lucas eius nullam fecerit mentionem. Ad hęc omnes testantur. Ephesi Ioannem sedisse, ibique rogantibus eum Asianis Episcopis, Euangelium scripsisse: tamen quum sępius Ephesum venisset Paulus, ibique triennium, vt acta Apostolorum perhibent, commoratus esset, nihil de Ioanne Lucas meminit. Quis igitur tam non perspiciat quam inepte rhetoricatur persuasor noster, colligere satagẽs Petrum nunquam Romæ fuisse, ex eo quod Lucas aduentũ Pauli Romam describens, nullam de Petro fecerit mentionem? An non legitur apud Lucam vltimo capite, quod cũ audissent fratres de Paulo, prodierunt in occursum eius, vsque ad Appi, forum, ac tres tabernas? Et quis scit, an inter istos fuerit Petrus, præsertim quum indiscriminatim omnes appellari fratres consueuerant? Sed in quies, tum expressisset Petrum nominatim, Nihil oportet, nam &

alios

alios possum commemorare locos, in quibus ita non facit. Sed neque deinceps ad finem vsq; libri cuiusquam alterius, præter quam vnius Pauli nomen apposuit, quum non sit dubium, viros egregios, & insignes in ea nihilominus fuisse multitudine. Sed iam abunde satis labefactatus est cauillus iste.

Persuasio Quartadecima.

Circiter vigesimumseptimum post ascensionem Christi ad patrem, ac Neroniani imperij quartum, aut quintum annum, Petrum Romæ nondum fuisse, tam *manifestum*, quàm quod manifestissimum est; sed quia neque *vltimo* Neronis anno, hoc est post passionem Christi, & eius ad parentis dexteram ascensionem tricesimoseptimo illuc venire potuerit, hoc deducitur. Quoniam Paulus è manibus Neronis elapsus, in Hispaniam, vt Lyra, & alij quidam volunt, & partes occidentis iter adornauerat. Eius enim intentionis Apostolum fuisse, etiam cum Romanis litteras scripserat certum est. Peractis autem ibi decem annis, rursum ad Neronis manus deuenit, & mortem accelerare videns, scripto Timotheum commonefacit, vt assumpto secum Marco, Romam sese recipiat, eo quod præter Lucam, nullus iam ei residuus fuerit collega. Sed quomodo tuis dictis mi Paule fidem habere potero, cum tota hæc Romana colluuies, à secundo Claudij anno, vsque ad finem Imperij Neroniani, Petrũ perpetuo Romæ durasse, exorta voce proclamet? Qui ergo fieri potuit, vt solus cum Luca Romæ fueris? ò doctor gentium, facile id tuæ credo veracitati, Petrum Romæ nunquam te vidisse, & alijs recedentibus, solũ cum Luca remansisse. Nihil me mouent verba sacræ scripturæ tyrannorum, qui Christum, ac tua dicta adulterare, fœdissimeq; prostituere in delicijs habent. Cęterum eadem

epistola

epistola scribit : Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & cathenam meam non erubuit : Sed cum Romam venisset, sollicite me quæsiuit, & inuenit. Det illis Dominus inuenire misericordiam à Deo in illa die. Non obscurum est ex his verbis, quantæ gratitudinis erga eos fuerit Apostolus, qui officium aliquod in eum contulerint, vt non possit hic satis gratulari, ac suum gaudium verbis exprimere, quod ei conciliauerat Onesiphorus suo aduentu, qui peregre veniens, non tamen conquieuit, donec hunc inuenisset. potuit certe Onesiphorus hic à Petro, si tunc fuerat Romæ, certior effici, quo locorum Paulus Romæ sese continuerit, & liberatus fuisset multum anxia illa sollicitudine, qua Paulum, hinc inde per Romam discurrendo, inuestigauerat. Mirum si Paulus neminem præterit, à quo aliquot persentisset beneficiū, quod Petrum Romanum (vt aiunt) incolam suum, nunquam scribit aduisitasse carcerem, quem tamen amantissimum sui semper habuerat fratrem, nempe à quo in catholica illa sua Paulus charissimus nominatur frater. Quamobrem verissimum est ad vltimum vsque Neronis annum, Petrum Romæ non fuisse, cum nec saluere iubens Timotheum fratrū, qui Romæ tunc aderat nomine, Petrum admemoret; Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes : non video cur ex industria supprimere Petri nomen voluisset, cuius alioqui semper fuerat obseruantissimus. Quomodo idcirco viginti & quinque annis Romæ egit? Quomodo à Nerone passus est, cum nec sub eius imperio venire quoque ille potuerit?

Decimaquarta Dissuasio.

DICAT per me Romana colluuies (sic enim appellat persuasor) Petrum à secundo Claudij anno, vsque ad postre-

ſtremum Neronis, aſſiduum Romæ fuiſſe, tantum enim abeſt, vt colluuiem illam diſcutiam, vt etiam me neſcire fatear, quos hoc nomine admodum certe contumelioſo, perſuaſor velit intelligi. Hieronymus certe, qui vt puto, ex illa colluuie non fuit, idem non dicet, qui ſecundo Claudij anno Romam profectum, & octauodecimo à Christi morte (quod ſæpe iam diximus) ſiue quintodecimo, quod ad rem noſtram confirmandam nihil officit, Hieroſolymis fuiſſe ſcribit. At quæ nam (inquiet aliquis) paſtoris hæc erat diligentia, tot annis à grege abeſſe: Illud ſcilicet nequaquã animaduertens, non ſponte, ſed Claudij edicto, primum coactum diſceſſiſſe. Deinde, eo mortuo, primo Neronis anno, ad Vrbem redijſſe, Eccleſiaq. Romana conſtituta, iterum euangelizando ad alias terras ſponte acceſſiſſe, qui non ſolum fidem propagabat per varias prouincias vt Apoſtolus, ſed etiam vt paſtor vniuerſalis, etiam ab alijs conſtitutas Eccleſias, inuiſebat; & maxime Hieroſolymitanam, tempore omnium primam, & Antiochenam vbi primum Chriſtiani vocati, ex quibus initia fidei ad alios permanarent, & ex quibus conſeruatio & propagatio fidei Chriſtianæ tunc pendebat. Et pro ſeſto Romanæ Eccleſiæ, nullum tunc periculum imminebat, ne abſentis locum occuparet alius, quando & Linus, & Cletus à Petro ordinati, ſacrorũ procurationem habebant, & æmulus aderat Narciſus, nec minus ipſe Petrus Romanorum erat Epiſcopus, Hieroſolymis, vel alibi agens, quàm Romæ. Conueniens profecto principi Apoſtolorum non erat, vno in loco totum vitæ tempus degere, ſed quemadmodum faciebat Paulus, totum terrarũ orbem euangelizando, & Eccleſias plantando circuire. Quod Petrum feciſſe, nobiliſſimos auctores habeo, Origenem, Epiphanium, Metaphraſtem, qui affirment. At cum Eccleſia ſua abeſſe nefas erat: Id de Apoſtolo recte dici nõ poteſt. At nunquid non Athanaſius eo tempore Alexandrinorum Epiſcopus fuit, quo Arrij factione, impietate

Con-

Constantij, coactus est in exilium proficisci; quorum sententijs, cum noluisset Liberius Romanus Pontifex subscribere, ipse quoque (vt Ammianus ait) est deportatus: at de Athanasio scribit Nazianzenus, quod non exilium, sed peregrinatio illa fuerit: nempe, quod aliquandiu exul pro fide, demum reuertens, totius Aegypti humeris sit reportatus. Nunquid non idem Eusebius Pontifex Vercellensis erat, cum eadem actus tempestate, ab Occidente in Orientem delatus est: ille inquam Eusebius, ad cuius reditum Hieronymus scribit, vestes lugubres laetis vniuersam Italiā commutasse. Nunquid non Hilarius Pictauensis erat Pontifex, cum a propria sede exul, vniuersam Galliam discessu suo afflictam, & consternatam reliquit? Quos si omnino absentes, Pontifices dicendi non sunt; videamus ne illi trecenti decem & octo à Constantino magno euocati tantisper Episcopi non fuerint, quo ad Nicææ pro Christiana Republica constituenda, sunt commorati. Idcircoq; nihil eo nomine potuerint statuere. Porrò autem quod ad epistolam ad Timotheum attinet, satis supra ostendi, eam non 14. Neronis anno, sed quarto, vel quinto, ex prima Pauli custodia scriptam esse: quo tempore, quum Petrus Romæ non esset, non est mirum si eius nomine Paulus discipulum non salutat, vel aliquam eius mentionem faciat. Sed faciamus Petrum tunc Romæ esse potuisse, quod mirum persuasori videtur, Paulum Timotheum Petri nomine non salutare; id mihi nequaquam mirum est, vt enim mirū fortasse confiteremur, si cum aliunde Romam scriberet, non salutasset Petrum, qui princeps in ea Ecclesia erat, sic cum Roma alio scribit, non necesse est omnium, qui Romæ sunt nomine salutem adscribere. Prius namque illud, nisi faceret alienum, ab officio posset videri, at vero alieno nomine salutare, ita demum consueuimus, cum ab ipsis, quorum nomine salus est adscribenda, id acceperimus in mandatis. Nisi fortasse Paulum per præconem annunciasse credimus: quotiescunq;

litteras daturus erat, vt illis omnium nomina ascriberētur. Pudet pudet profecto in puerilibus (vt leuissime dicam) coniecturis refellendis, operam ludere. si enim sola antiquitate teste vti vellemus, maximum robur haberet, sacris etiā litteris attestantibus. Quo enim propius aberat à Petri obitu, eo certius quæ vera erant scire poterat, quæ deinceps per manus tradita ad nos vsque deuenere. Nunc verò cum ad longissimi temporis persuasionem, sanctissimi quoque, & antiquissimi auctores accedant, simile est huic opinioni contradicere, ei quod de Gigantibus poetæ fingunt, cum Dijs pugnare.

Persuasio Quintadecima.

Praeter epistolas iam dictas Pauli è Roma missas, sunt
" quædam aliæ familiares responsiuę epistolæ ipsius, ad Sene-
" cam Neronis Imperatoris præceptorem scriptæ, quas ego
" nonnullis argumentis, tunc fuisse scriptas arbitror, cum Pau
" lus secundò iam Neroni præsentaretur. Primùm quia iam
" Nero Cæsar furibundus, atrox, petulcus, adulter, & omni
" prope vitiorum contagio fuerat pollutus, quod de priori
" eius quinquennio nullus credere potest. Secundò quia id
" temporis, Paulinæ quædam epistolæ, quas vbi in priori ca-
" ptiuitate Romę teneretur, ad quasdam Ecclesias direxerat,
" ad manus Senecæ iam tunc deuenerant, ex quibus, ille non
" nihil profecit, quod priori biennio, quo Romę tenebatur
" Paulus, fieri non potuit. Tertiò quod Seneca in vna epi-
" stolarum ad Paulum descriptarum, Romani incendij à Ne-
" rone facti meminit, quod ad finem declinante Neronis Im-
" perio factum est; cum Orosius, non ita multo post, Petrum
" & Paulum communi mendacio deceptus, à Nerone marty-
" rium passos scribat, & sequenti mox autumno, pestilentiā
" Romę obortam adeo magnam, vt vno autumno, ad triginta

ta millia hominum vita decesserint, quam pestilentiam, Neronis Imperio decrescente factam, Suetonius in vita ipsius designat, illis itaque ambobus Romæ degentibus, Paulo in carcere, Seneca in Regia Neronis, cum alter de altero, magna sibi polliceretur, & neuter neutrum alloqui potuissent, vel quod inde vtrique immineret periculum, quandoquidem lege cautum fuerat, ne quispiam Christianum, aut Iudæum alloqueretur, vel quod Senecæ non fuerat integrum, Paulum in carcerem aduisitare, nequid ex inde Tyrannum offenderet, aut ipse quoque conijceretur in carcerem. Quapropter epistolijs hanc colloquendi sarciebant penuriam, & quidem mutuum amorem vtrinque præseferentibus, neuter tum Petri alicubi meminit, qui vigintiquinque annis tum Romæ agere debuerat, nondum tamen fuerat Senecæ doctissimo, in Christianosque benignissimo homini cognitus, cui proculdubio nonnihil gratificatus fuisset, si quod Paulus ob carceris impedimentum nõ poterat, ipse eius desiderio satisfecisset, & de Christo secum confabulatus, in numerum Christifidelium asseruisset: quod Paulus etiam facere debuit, vt ablata sibi Senecam alloquendi copia, cum ad Petrum nulli Apostolorum postponendum relegaret, qui nihilodeterius fidei Christianæ primordia ei tradiderit. Sed quis ni forte exoculatus non videat, omnia hic repugnare pestiferæ huic opinioni, quod Petrus Romam vnquam venerit à Nerone passurus, cum tot rationibus conuincatur. Ad vltimum vsque Neronis Imperij annum, Petrum Romam nunquam venisse, tantum abest, vt martyrium ab eo passus fuerit: Nam legitur & in ea, quæ tertia est Senecæ ad Paulum epistola, quod eius plurimum rei causa, Nero, Apostolo fuerat indignatus, quod à ritu, & secta pristina Iudæorum, qui Pharisæus olim fuerat, non solum ipse recessisset, sed & alijs hoc suaserat faciendum. Quod planè Petrus prior Paulo Romæ facere debuerat, si tot annis ante aduentum in Vrbem ipsius illic resederit.

Dissuasio Decimaquinta.

QVOD ad epistolas Senecæ,& Pauli attinet,credo vtique dicenti D. Hieronymo aliquando extitisse eas, quæ veræ germanæq. putarentur. At, quæ nunc circunferuntur, neutrius esse magnopere contenderim (si tamen ibi sit contendendum, vbi siue ita sit, siue non sit, nihil causam hanc nostram vel promoueat, vel impediat) eaq; potissimũ coniectura, quæ plurimum semper apud doctissimos quosque valuit, styli scilicet, & elocutionis: si enim lectioni mixtum debet esse iudicium, qui Senecam, qui Apostolum *paulò* diligentius legerit, istud ipsum, vt puto, statim non verebitur affirmare, & tamen quisquis fuit auctor, hoc egit, vt nobis persuaderet Senecam fuisse Christianum,& vt eius libros lectu cum primis dignos commẽdaret Christianis; qui tamen maiore cum fructu legentur, si legantur vt hominis pagani. Cum autem hęc scribantur clanculum inter ipsos, quàm nihil est in Paulinis epistolis illo Pauli spiritu dignum? quam,vix vsquam audias nomen Christi, cum ille non soleat aliud vbique intonare, quam Iesum Christum? Deinde illum fortissimum Euangelij propugnatorem quam facit in his epistolis formidolosum? Obiurgat enim Senecam Paulus, quod Neroni indicaret epistolas ipsius, quas tamen in hoc scripserat,vt in omnibus Ecclesijs legerentur; atque adeo se ipsum redarguit Apostolus, quòd epistolis suis nomen suum soleat subscribere, & hic scilicet allegatur illud, omnibus esse placendum, & domino nempe Cæsari gerendum morem: Paulus ne cuiquam placeret, dissimulato Euangelio, cum multo ante Romanis misisset liberam & prolixam epistolam? Aut hoc docuit Paulus celandũ Christianismum, vt placeat impio Domino? Deinde Seneca nuntiat Paulo, quod Cæsar immanibus supplicijs sæuiret

in

In Christianos, quasi hoc Romæ cuiquam esset ignotum? Ad hæc, si quid metuebant, tutius poterant ore colloqui quam epistolis. Nec Paulus amore Euāgelij, grauatus fuisset, vel in Sallustianos hortos venire, si Seneca metuebat venire Romam. Quanta copia, quanto affectu, Paulus scribit vni Philemoni de re vulgari, & Senecæ tam celebri viro scribit tam ieiune, tam frigide de complectendo Christū? hoc est de re omnium maxima. Quando vero sic loqueretur D. Paulus. & si fors prospere annuerit. non ausus est scilicet, nominare Deum, quem Seneca Paganus toties nominat in scriptis suis? Illud insignitæ cuiusdam stultitiæ, quod Seneca mittit Paulo librum de copia verborum, quo post hac melius scribat Romane. At qui, si Paulus nesciebat Latine, poterat Græce scribere, quum Græce nosset: maxime vero cum Seneca doceat, Philosophi dictionem sententijs grauem potius, quam verbis ornatam esse debere: nunc tamen in Paulo requirat ornati sermonis copiam. Illud parum accurate, quod cum faciat Senecam in Apostolo desiderantem copiam, & cultum sermonis, tamen in his epistolis nihilo cultius scribit Seneca ipse, quam Paulus, sed par est vtriusque balbuties, & sensuum frigus. saltem aliqua ex parte Senecæ phrasim emulari debuerat, aliquid ex Paulinis epistolis effingere, vel vehementia & subtilitate dictionis. Sed ego nimis multa de re nihili: nolim tamen persuasorem ideo eo hæc dicta esse opinari, quod aliter non potuerim respondere, & quidem verissime. Nam & si illorum esse concedimus, quorum nomine inscribuntur, nihil ea propter fit nostra causa deterior, quandoquidem ex Tacito certum est, Senecam duobus saltem annis ante Neronis mortem obijsse. D. Hieronymus quoque de viris illustribus, Seneca (inquit) biennio antequam Petrus & Paulus coronarentur martyrio, a Nerone interfectus est. Nos vero postremo demum Neronis anno Romam Petrum aduenisse iam diximus, nec tamen si Romæ fuisset eo tempore

Pe-

·Petrus quo scriptę dicuntur, protinus necesse esset Petri mentionem fieri, quod satis ostendimus, cum de epistola ad Timotheum loqueremur.

Persuasio Sextadecima.

Neminem adeo hebetem, ac stupidum puto, quin intelligat Petrum non modo Romę passum non fuisse, sed ne eum fuisse illic quidem; & ne quis moueatur inuerecunda illa Romanę Curię voce, tot testimonia proferentis, perpendat secum, quam item de passione Petri & Pauli alterutrū conueniant auctores. Ambrosius sermone illo sexagesimo septimo de Petri & Pauli martyrio disserens, dicit *Vna die*, vno in loco, vnius tyranni tolerauere sententiā, & hęc, cum multis alijs, communis est ei opinio: immo totius Romanę Ecclesię in eorum solennitate decantantis, Gloriosi principes terrę, quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati. Falsa verò hęc esse, passiones vtriusq; sub nomine discipulorum Pauli confictę produnt: dum neque cum istis, neque secum conueniant. Quod enim hic dicitur, vna die eos passos fuisse, id Linus apertissime negat, & hoc, vana quidem ratione, quas ego ob prolixitatem, huc non adduco: verum lectorem, ad passiones illas per cōmentitium Linum descriptas, & à Iacobo Stapulense Latinitate donatas, remitto. Dionysius vero, non ille Pauli discipulus, sed nescio quis mendacissimus nebulo, priori opinioni subscripsit: sed nunquid & vno in loco passos, concorditer omnes scribunt? Hic vide mendaciorum portenta: Quidam enim hoc fatentur ingenue, cantante etiam Romana Ecclesia, ne in morte eos fuisse separatos: sed sicuti vna die, ita in vno loco, morti fuisse traditos: ac Linus Petrum in loco, qui Naumachia appellabatur, cruci prępostere affixum scribit; in quo autem Paulus ceruicem amiserit,

ſerit, non meminit: ſed hoc vno ſatis teſtatur, noluiſſe ſe dicere, vno in loco paſſos, cum alios apparitores, & carnifices, & alios mortis ſpectatores eorum vtrique aſſignet. Porrò Dionyſius ille, apertis verbis ab eorum diuariat ſententia: nam (inquit) cum ad mortem ducerentur, & ad inuicem ſepararentur, Petro dixiſſe Paulum, pax tecum fundamentum Eccleſiarum, & paſtor ouium, & agnorũ Chriſti. deinde quod Neronis edicto, ambo ad exitium peruenerint: ne hic quidem cõſentiunt. Nam cum omnes eius rei Neronem pronuncient auctorem; ſolus tamen Linus Agrippam Petrum interimere imperaſſe teſtatur; ſcribit namq;, quod Petro Romæ degente, multæ ſexus fœminei, monitu Petri, illecebris luxuriæ abrenunciauerunt; inter quas Agrippæ concubinæ quattuor fuere, quarum continentia indignationis materiam, Agrippæ præbuerit, ita vt Petrum cruce interimere iuſſerit. hac de re, quamuis tota Roma tumultuaretur, Imperatore tamen nihil ſciente: & multa ſunt figmenta, quibus illi mutuo diſſident, dum nihil certi ſuper ea re pronunciare nouerint. quæ ibi ergo fides, vbi nulla eſt concordia? Nam vel hoc ſolum diſſidium, mendacium eorum prodit, nec dum vnum vidimus arbitrum, qui hanc intolerabilem inter eos litem dirimere aliquando auſus fuiſſet. Hiſtoriæ enim, quam de Nerone quidam nobis reliquerunt, inſecurum eſt credere, vt iam Ioſephi adſcripſimus verba: imo res profecto miranda, quod Ioſephus ipſe, qui à Veſpaſiano, expugnata Hieroſolyma, Romam productus eſt, ibidemq; agens, Domitiani ferè ſuperauit tempora, & hiſtoriam Iudaici belli in Vrbe conſcribens, Veſpaſiano, eiuſq; filio Tito nominatim dicauit, in eaq; à Nerone interemptorum, vt etiam aliàs in antiquitatibus meminit, nec vllam mentionem de Petro, ac Paulo facit, qui tamen erga Chriſtianos fauentiſſimus fuerat, & arrepta occaſione, non ſine honoris præmio eorum ſolebat meminiſſe. velut Ioannis Baptiſtæ in Macherunte Caſtello obtruncati, libro

anti-

„ antiquitatum 18. & Iacobi Apostoli fratris Christi Iesu, ac Hierosolymitanorum presbyteri lib. 20. id propter crediderim ego vitæ exitum Hierosolymis vna cum Iacobo, & quibusdam alijs Petrum accepisse; si quidem Iosephus, & alios nonnullos tunc temporis, cum Iacobo, ab Anano Iudęorũ Pontifice interfectos scribit. Nam reclamat ratio, Petrum vna die interitum cum Paulo habuisse. Qui à Christo vocatus, vxorem, & liberos, imo socrum, quam Christus à febre vexatam, pristinæ sanitati reddidit, habuisse legitur: & omnium Apostolorum annosissimus, vtpotè cuius caniciem Paulus (vt Athanasio placet) reueritus, post tres conuersionis suæ annos, eius videndi gratia Hierusalem accessit; cum tamen ipse adolescens adhuc fuerit, vt *Actorum* habetur cap. 7. attamen in Euangelica functione *tandiu ver*satus est, vt ad discipulos vnicè sibi dilectos scribens, ætate se iam confectum aliquoties fateretur. Quis se committat labyrintho huic inextricabili, quem nobis tortuosissimis suis opinionibus, velut muscipulas quasdam adornant scriptores, nec quippiam tam certi alicubi occurrit, quo ceu filo quodam ducti, ad exitum earum perueniamus.

Dissuasio Sextadecima.

IACOBVM Fabrum Stapulensem, non minus moribus, quàm doctrina superiori ætate celebrem, eius candoris fuisse ex ijs, quæ scripsit, vt moribus suis cæteros fingens, non facile sibi persuadere possit, aliquos fuisse qui à se conscripta sub aliorum nomine publicarent, quod vt modeste ipse credidit, vtinam ita verè nobis possit persuaderi. Recte enim Nazianzenus inquit, eum qui mala facere paratus non sit, nihil temere etiam vel de alijs opinari. Minime igitur mirandum, si vir candoris ingenui, Petri, & Pauli vitas ab eo scriptas credidit, cuius nomine erant inscriptę, licet

licet eiusmodi non sint, vt Petri successoris, non auctoritate tantum, sed doctrina etiam, & sanctitate dignas esse suspicemur. Quare id quod persuasor scribit, etiam nos sentimus: D. enim Ambrosij, & Ecclesiæ cum eo sentientis, opinionem suscipimus. Petrum & Paulum vna die, vno in loco, Romæ scilicet, vnius Tyranni tolerasse sententiam. A quibus verbis, etsi Lini, & Dionysij passiones in die dissentirent, non tamen illico consequens esset, totam de Petri & Pauli passionis historiam falsam esse. Nam & de die quo Christus passus est, maxima inter veteres Patres est controuersia. Nam Tertullianus, Chrysostomus, & Cyrillus eum 8. Kal. Aprilis passum scribunt. Niceta Græcus auctor 10. Kal. Theophilus Cæsariensis 11. Kal. Victorinus Lemouicensis Episcopus, Lactantius, & Bedas 7. Kal. Aprilis: alij ex recentioribus, aliter sentiunt. Quare si scriptorum varietas, detrahere fidem historiæ potest, nec Christum fuisse crucifixum, argumentari poterimus. at Linus ab Ambrosio de die non discrepat, nec de loco, cum Ambrosius generaliter locum, Vrbem scilicet intelligat; Linus particulariter vias, scilicet Ostiensem, & triumphalem. De iudice verò, quid prohibet, Petrum ab Agrippa, Neronis edicto, necatũ fuisse? Sed nec à Lino, aut ab Ambrosio Dionysius discrepat. At si vt Lini, & Dionysij suppositas vitas persuasor intellexit, sic eodem iudicio cauisset, ne argumento vteretur, quod contra se posset retorqueri, nequaquam tam longus fuisset in ijs enarrandis, quæ Iosephus scripsit: Mirum (inquit) quod qui libenter Christianos nominat, Petrum Romæ occisum non dixerit, qui tum neque Stephani lapidibus obruti, aut alterius Iacobi decollati, nullam mentionem fecerit, quare par est credere, Hierosolymis trucidatum eadem tempestate, qua Iacobus, & alij ab Anano, quorum in vigesimo antiquitatum Iosephus mentionẽ facit: quam tamen rem nemo vnquam ne somniauit quidem. At verò illud magis mirandum, si Petrus Hierosoly-

mis trucidatus est, vbi & Iacobus, cur illius, sicut & Iacobi obitum, Iosephus non describit? Nec id quidem aduertit persuasor, cum tanta Christianorum cædes extiterit, vt etiam apud Romanos, auctore Tacito, orta sit miseratio; eius tamen rei, Iosephum omnino non meminisse: Pereuntibus (inquit) addita ludibria, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammis traditi, atque vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis sunt adusti. Sumpserat nempe Iosephus Iudæorum res, non Romanorum narrandas. Quod verò scribit persuasor de filijs, vxore, & socru Petri, nondum planè intelligere potui, quid sibi velit, auguror tamen ea ætate sibi Petrum confixisse, vt ad Neronis postremum annum peruenire non potuerit. Nos vero si qua Sibylla nobis in explicanda sententia accesserit, tum demum cum ea declarata fuerit, responsionem accommodabimus; interim cum nihil ea de re certum acceperimus, persuasori, & eius sententiæ defensoribus, lapidem hunc relinquimus commouendum.

Persuasio Decimaseptima.

OSTENSO quod Petrus Romę mortem non receperit, restat dicere, vbi locorum pro Christi nomine passus sit, & antequam id probem, id testor prius, nullum testimonium diuina ex litteratura huc trahi posse, quo quis Paulum indubiè Romæ passum fuisse à Nerone ostendat: Nam dum postremo iam Neroni oblatus fuerat, & ad Timotheum scribens, hæc interposuit verba: Ego iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. In eis Paulus decrepitam, & non martyrium suum intellexit, quem interea dum hæc scripserat, valde senio detritum, & decrepitum plane fuisse: si non alio testimonio, certè vel hoc solo constat, quoniam ante decem annos Philemoni suo scribens, senem se nominauit:

Cum

Cum talis sim, inquiens, vt Paulus senex. Quantum verò putas intra hoc decennium, cõtinuis laboribus, omnium Ecclesiarum sollicitudine, corpusculum Pauli exhaustum, & maceratum, vt indicare Timotheo suo charissimo cogeretur, quo Romam acceleraret, suoq; aduentu mortem ipsius præuerteret, qua ipse breui fuerat resoluendus. Nam quod Spiritu Sancto illustratus, liberationem sui è carcere præuiderit, verba ipsius indicant. significans enim quomodo in priori ante Neronis tribunal statione, causam suam solitarius, & omni patrono destitutus perorauerit, à Neroneque ereptus fuerit, sub hæc ita loquitur, Liberatus sum de ore leonis, & liberabit me Dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cœleste, hoc ad ministerium corporis sui mystici Ecclesię sanctæ. Quemadmodum per regnum cœleste, Gregorij auctoritate, Ecclesiam in sacris scripturis sæpiuscule nominari diximus, sicut enim sua spes, non illum fefellit, vbi in priore captiuitate constitutus, Philemoni scripserat, para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis, ita neque hic eum decepit. Sunt enim pleraque alia testimonia, eum à Nerone liberatum etiam secundario fuisse, veluti epistola illa Senecę, quæ Apostolo in carcere degenti, miserat ipse, ex quibus procliue est credere, Neronis violentiam Paulum euasisse: verum ne hic longius iusto immoremur, iam Petrũ & Paulum Hierosolymis passum, testimonijs irrefragabilibus confirmabimus, Primitus suauis Christi verbis, ad Scribas, & Phariseos, imo ipsam Hierosolymam apud Matthęum & Lucam loquentis. Vę vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui ędificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta, & dicitis, si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine prophetarum, itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum, qui prophetas occiderunt, & vos implete mensuram patrũ vestrorum. Ideo dico vobis, ecce ego mitto ad vos prophe-

tas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de Ciuitate in Ciuitatem, vt veniat super vos, & cætera. Tandem dicit Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, &c. Hæc loquutum Christũ, non de prophetis legis veteris, sed de Apostolis: exponit Ioannes Chrysostomus homilia in Matth. 75. ac ita dicit; significat ijs verbis Christus, Apostolos, & eos, qui cum Apostolis, & post Apostolos fuerunt, ex quibus multi etiam prophetabant. Quod diuus Hieronymus litterarum sydus, clarius erga hæc verba Christi immoratus interpretatur, dicitq; simul hic obscura iuxta Apostolum scribentem, varia esse dona discipulorũ Christi, alios sapientes, qui nouerunt quando debeant proferre sermonẽ, alios scribas in lege doctissimos, ex quibus lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus Apostolorum Apostoli, & persequuti eos sunt de Ciuitate in Ciuitatem, expellentes de Iudæa, vt ad gentium populũ transmigrarent. His verbis Hieronymus clarissime, ita & Paulum & Petrum Hierosolymis passos declarat. & ne cuius testimonium desideretur, Nicolai Lyræ horum Christi verborum interpretationem subnectamus; ex eis occidetis exponit Lyra, sicut Iacobum fratrem Ioannis Actuum capite 12. & Stephanum Actuũ cap. 7. & multos alios, & crucifigetis, vt Petrum, & Andream fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut Paulum, & Sylam, vt Actuum 16. cap. & secunda ad Corinth. cap. 11. traditur. Quis contra hæc firmissima testimonia, vel hiscere deinceps poterit? quis reclamare? Quis non modo Hieronymum, Chrysostomũ, Nicolaum Lyranum; sed & Christum mendacij arguere poterit? cum ipsemet apud Lucam eadem repetiuerit verba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdam Apostolis, ea sese loquutum designat inquiens: Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non

habent

habent amplius quid faciant; ostendam autem vobis quem »
timeatis, timete eum, qui post quam occiderit, habet pote- »
statem mittere in gehennam. Præterea dicit Christus Hie- »
rosolymis, & non Romę, à Scribis, & Pharisæis, & non ab »
Imperatoribus Romanis, occidendos suos Apostolos, quã- »
uis non negem, quosdam etiam extra Hierusalem fuisse »
interemptos.

Dissuasio Decimaseptima.

BENE habet, tandem aperuit persuasor eam, quam de Petri morte haberet opinionem, nec eam ipsam Phrygis, aut Mysi testimonio subnisam, sed Hieronymi, inquit, litterarum syderis, illius, in quam Hieronymi, qui non semel tantum, sed iterum, & sæpius Romæ Petrum fuisse, & à Nerone trucidatum scripsit. Illius inquam, qui cum nuper, ipsius persuasoris sententia, mendax esset, & sibi contrarius, in cœleste sydus repente est immutatus. Nempe, quod tandem adhibebitis fidiculis, & eculeo, visus est persuasori aliquid confiteri, ijs quæ sępius ante dixerat contrarium, & repugnans: sed Hieronymi verba audiamus, Paulus occisus, crucifixus Petrus; Vbi nam rogo Hieronyme, num Hierosolymis? Minime id quidē, essem enim hac ratione mihimetipsi contrarius, sed Romę sub Nerone, postquam de Ciuitate in Ciuitatem, & de Iudæa à Iudæis expulsi, ad gentium populum transmigrarunt: sed hęc fortasse ita intelligi debere, negat persuasor. Accedat rursus ipse Hieronymus declarator verborum suorum, qui in epistola contra Vigilantium, in commentarijs epistolæ ad Galatas, in libro de viris illustribus, & plerisque in alijs locis, non per verborum inuolucra, & quæ interprete indigeant, sed manifeste Romæ dicit, iugulatum Paulum, crucifixum Petrum: sed nimirum nihil est contra semetipsum tam munitum, tamq;

arma-

tas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de Ciuitate in Ciuitatem, vt veniat super vos, & cætera. Tandem dicit Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, &c. Hæc loquutum Christum non de prophetis legis veteris, sed de Apostolis exponit Ioannes Chrysostomus homilia in Matth. 75. ac ita dicit, significat his verbis Christus, Apostolos, & eos, qui cum Apostolis, & post Apostolos fuerunt, ex quibus multi etiam prophetabant. Quod diuus Hieronymus litterarum syllabas, clarius ergo hæc verba Christi numeratas interpretatur, dicitq. simul hic obscura iuxta Apostolum scribentem, varia esse dona discipulorũ Christi, alios sapientes, qui nouerunt quando debeant proferre sermonẽ, alios scribas in lege doctissimos, ex quibus lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus Apostolorum Apostoli, & persequuti eos sunt de Ciuitate in Ciuitatem, expellentes de Iudæa, vt ad gentium populũ transmigrarent. Hæc verba Hieronymus clarissime, ita & Paulum & Petrum Hierosolymis passos declarat & ne cuius testimonium desideremus, Nicolai Lyræ horum Christi verborum interpretationem subnectamus, ex eis occidetis exponit Lyra, sicut Iacobum fratrem Ioannis Actuum capite 12. & Stephanum Actuũ cap. 7. & multos alios, & crucifigetis, vt Petrum, & Andream fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut Paulum, & Sylam, vt Actuum 16. cap. & secunda ad Corinth. cap. 11. traditur. Quis contra hæc tam illustria testimonia, vel hiscere deinceps poterit? quis reclamare? Quis non modo Hieronymum, Chrysostomũ, Nicolaum Lyranum, sed & Christum mendacij arguere poterit? cum ipsemet apud Lucam eadem repetiuerit verba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdam Apostolis, ea sese loquutum designat inquiens: Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non

habent

habent amplius quid faciant; ostendam autem vobis quem "
timeatis, timete eum, qui post quam occiderit, habet pote- "
statem mittere in gehennam. Præterea dicit Christus Hierosolymis, & non Romæ, à Scribis, & Pharisæis, & non ab "
Imperatoribus Romanis, occidendos suos Apostolos, quãuis non negem, quosdam etiam extra Hierusalem fuisse "
interemptos.

Dissuasio Decimaseptima.

BENE habet, tandem aperuit persuasor eam, quam de Petri morte haberet opinionem, nec eam ipsam Phrygis, aut Mysi testimonio submisam, sed Hieronymi, inquit, litterarum syderis, illius, in quam Hieronymi, qui non semel tantum, sed iterum, & sæpius Romæ Petrum fuisse, & à Nerone trucidatum scripsit. Illius inquam, qui cum nuper, ipsius persuasoris sententia, mendax esset, & sibi contrarius, in cœleste sydus repente est immutatus. Nempe, quod tandem adhibebitis fidiculis, & eculeo, visus est persuasori aliquid confiteri, ijs quæ sæpius ante dixerat contrarium, & repugnans: sed Hieronymi verba audiamus, Paulus occisus, crucifixus Petrus; Vbi nam rogo Hieronyme, num Hierosolymis? Minime id quidẽ, essem enim hac ratione mihimetipsi contrarius, sed Romæ sub Nerone, postquam de Ciuitate in Ciuitatem, & de Iudæa à Iudæis expulsi, ad gentium populum transmigrarunt: sed hęc fortasse ita intelligi debere, negat persuasor. Accedat rursus ipse Hieronymus declarator verborum suorum, qui in epistola contra Vigilantium, in commentarijs epistolæ ad Galatas, in libro de viris illustribus, & plerisque in alijs locis, non per verborum inuolucra, & quæ interprete indigeant, sed manifeste Romæ dicit, iugulatum Paulum, crucifixum Petrum: sed nimirum nihil est contra semetipsum tam munitum, tamq;

armatum, quam mendacium, quam veri dissimulatio, extorsit nempè veritas ipsa ab imprudente persuasore, vt quẽ prius si non verbis, re certe ipsa tam male acceperat, nunc (vt verè est) litterarum sydus appellaret, vt verum illud, quod nos asseruimus, eius testimonio innitatur, qui etiam aduersarij verbis tantopere sit commendatus, vt nemo deinde credere possit, cum mentitum, cui etiam aduersarij tã magnificum titulum adhibere non vereantur. At Christi verba à persuasore citata, paulum excutiamus. Nihil ex ijs Christi verbis conijci potest, Petrum, & Paulum Hierosolymis passos esse. Neque enim Christus in verbis illis, alterutrius nomen exprimit: sed tantum affirmat, quod ex ijs, quos ipse missurus esset, Iudæi aliquos essent occisuri, aliquos crucifixuri, aliquos in synagogis suis flagellaturi, aliquos de Ciuitate in Ciuitatem persecuturi; quę verba, quid ad Petri, Pauliq; mortem faciunt? Quãnam argumentationis formula, sequitur vtrosque à Iudæis Hierosolymis fuisse occisos? Illud verò, quod ex Chrysostomo citat, etiã si ipsę negaret, nos vtique verum esse contenderemus; per prophetas scilicet à Christo mittendos, & occidendos, Apostolos intelligi, eosq; ventura prędixisse, & aliquot quoque ex ijs Hierosolymis trucidatos, vt Iacobum, Simonem Cananeum, & Stephanum, omnes vero flagellatos, & ea Vrbe fugatos. Quare in re non dubia, testibus vtitur minime necessarijs. Lyrani vero nobis non vacat, nec planè si vacaret, liberet excutere verba, quæm iam sępius persuasor ipse tam acerbe insectatus est, vt nobiscum ne, an cum ipso faciat, satis perspicuum sit, nihil intersit. Pręcipue cum idẽ ipse Lyranus sępius dicat, vt in commentarijs super Exodum, cap. 15. epistolę ad Romanos, vltimo Actorum, & alibi, Petrum, Paulumq, Romæ sub Nerone occisos: sed si nunquam id dixisset, aduersarenturq, omnino opinioni nostrę, sexcenti superessent, quos eidem opponere possemus: Vincentius scilicet Gallus, Iacobus Varagineus, Ioannes

Beleth,

Beleth, & eius generis complures, vt quod vulgo in prouerbio est, cum Bitho Bacchius. Cęterum demus aduersario ex supra à se citatis testimonijs, Petrum & Paulum à Iudęis occisos; non tamen illico consequetur eos Hierosolymis esse interfectos; quemadmodum non sequitur Christus à militibus Romanis crucifixus est, igitur Romæ crucifixus fuit. Quare omnium præcipua persuasio, in spongiam incubuit.

Persuasio Duodeuigesima.

VIDERE mihi videor, satis prolixe eorum me subneruasse opinionem, qui Petrum, vt Romanum Episcopum celebrant, & hoc nomine Romanis Pontificibus nihil non tribuunt, dum in summi Apostolorum Principis (vt aiunt) ipsi locum suffecti sint, hancq; desultoriam potestatem, ceu per manus sibi tradant. At verò si quis roget quomodo hæc falsissima persuasio in Ecclesiam obrepserit, dicā compendio; si alia quoque non minus nociua, quorum recens est adhuc memoria, negligentia temporum rata habentur, vt nihilominus pro articulis fidei reponantur; quanquam & historicorum de his taceant libri, & Christi dogmata, velut ex diametro cum eis decertent; solo tamen Ecclesiæ prætextu, non minus quam quęuis alia, sine quibus hominibus, salus non contingit credi præcipiuntur; quibus si quispiam bono fretus testimonio occurrere voluerit, atque hæreticus habetur, quam, qui in legem Christi fuerit impius. Quid ergo de tam remotis, ac perturbatissimis temporibus, Romanæ curiæ palpones, circa Petri Romam aduentum, passionem, & Pontificatum confingere non poterant: putas ne Ecclesiam, quam egenus constituit Christus, quam omniū facile pauperimi auxere Apostoli, opibus ditari oportere, vnum in ea cęteris omnibus dominari, imò Ecclesiam non aliud, quam tyrannidē fieri debere? ecquis hoc dixerit? At

verò

verò hodie sollemne id habetur, hoc gloriosum putatur, vt vnius arbitrio omnia fiant, circa vnum summa, & caput Reipublicæ Christianæ consistat, vnius iussu, aut iniussu, singula gerantur, ex vnius nutu, cuncta pendeant. Quod si quis minus reuerenter hos Ecclesiæ proceres incesserit, si corripuerit, si annuere noluerit, continuo fremunt classica, vndequaque plebs Christiana conclamatur ad arma capessenda: ad omnes Christianos principes id, aiunt, pertinere, ne expolietur Christus, neue iacturam patiatur Ecclesia, dum aliquot annui census denarijs decreuerint, omnia sursum, ac deorsum versare non verentur, at tot Christianorum fœdã dilacerationem, & stupendam perniciem interim ne pili quidem faciunt. Adeo Tyrannis hæc Romanæ curiæ, ista perniciosa opinione muniuit, dum Primatum, mediante Petro, supra omnes alias Ecclesias sese accepisse iactitat, & Romanus Pontifex, vniuersalis Ecclesiæ catholicæ Episcopus censetur, repugnantibus omnibus omnium ferme libris, voce ipsiusmet Christi, & ritu, ac exemplo primitiuæ Ecclesiæ, cumq; recens adhuc sit memoria, quando hæc tyrannis exordium sumpserit. Nonne tamen inueniuntur plerique, qui id perpetuo falso scribant? id probent. pro eoq; ad aras vsque (quod solet dici) digladientur, quibus non aliter, quam ipsius Christi verbis passim vulgus credit. præterea, Siluestrum à Constantino Imperatore honestis muneribus donatum, in sedeq; Imperatoria repositũ, quis hoc hodie è populo non credit? resistentibus omnibus historiographis, eorumq; commentitias bullarum nugas fortissimis rationibus, doctissimisq; viris reprobantibus. Quantum tamen veritatem promoueant, apud hanc facilem plebeculam, pseudo sacerdotum præstigijs delusam, in propatulo est omnibus, cum non minus reuerenter in has opiniones, quam in Christi verba iurent ipsi. Non difficile est exinde diuinare, quantum illis procliue fuerit, quæ hodie de Petro feruntur contingere, cum eorum temporum, nullam

certam

certam habeamus historiam, præter commentitias illas de Petro & Paulo passiones, quæ adeo sibi non constant, vt omnibus etiam tacentibus, ipsę se satis confutent. Pręsertim, quæ Græcorum lingua conscriptæ sunt: quod vel solum argumento esse possit, eas falsissimas esse, cum hæc natio, ab omnibus passim scriptoribus, in historia mendacij accusetur; Iuuenale dicente: Quicquid audet Græcia mendax in historia: & alibi, non sine ioco, mendacem Gręculũ nominat. & breuiter nemo miretur, hoc apertissimum mendacium, suos patronos habere; cum non desint etiam, qui Tusciam patrimonium Petri appellant; qua voce, nunquã delirius dici, aut cogitari aliquid potuit. & Plinius haud ignobilis auctor, nullum tam impudens mendacium inueniri dicit, quod teste careret.

Dissuasio Duodeuicesima.

Error, siue res commentitia fuerit nec ne, quæ de primatu Romani Pontificis, aut donatione Constantini feruntur, satis supra docuimus, ita, vt rem luce clariorem ostenderimus. Porrò autem quantum ad Apostolicam sedem spectat, non video, cur ea potestas, res commentitia dici possit; quæ auctores habet viros lectissimos, probatissimos, & Apostolicis temporibus æquales, vel vicinos, de quibus nulla omnino suspicio suboriri potest, cur eis hoc fingere in mentem venisset. sed & cur Gręcis auctoribus à nobis supra citatis, hac pręsertim in se fides adhiberi nó debeat, ratione omni prorsus caret. Quid enim si profani Græcorum scriptores, imperiti tamen, mendaces aliquando dicti sunt, num & sacri pariter eodem vitio laborabunt? Num mendacij arguemus Dionysium Corinthiorum Episcopum, Caium, Origenem, Eusebium, Ioannem Chrysostomum, Cyrillum, & alios eiusmodi sexcentos? absit. Quũ

enim ex Christianismo veritatem hi professi sint, qui credi possint mendacia legenda Christianis tradidisse. Sed neque vllam verisimilem rationem id habet, Græcos quantumlibet mendacissimos, voluisse comminisci, quod Petrus Græcia, & Oriente relictis, Romam se contulerit, cathedram sacerdotalem ibi locaturus: quum ea res, magnam Græcis gloriæ spem eripiat. Quare, & Græcis, hac in re, maxime fides est adhibenda, & ijs potissimum Latinis, qui Apostolicis temporibus vicini fuerunt, quorum nomina, supra huius opusculi initio citauimus. At solam Tertulliani auctoritatem repetere non grauabimur, qui in libro de præscriptionibus aduersus Hæreticos scriptum reliquit: Percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas, ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas, ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum: si non longe es a Macedonia, habes Philippos: si potes in Asiã tendere, habes Ephesum: si autem Italiæ adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præsto est statuta. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apostolus Ioannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Hæc Tertullianus. quibus in verbis multa animaduersione digna sunt: Primum, quod ex Ecclesijs, quas hic commemorat, sola tantum in fide catholica superest Ecclesia Romana. Deinde, quod cum Ecclesiæ aliæ florerent, ex Ecclesia Romana tantum, in cæteras fluxit auctoritas. Tertio, quod etiam ad nostrum institutum facit, Petrum Romæ passioni Dominicæ adæquatum fuisse, hoc est crucifixum. Quarto, Paulum illic Ioannis Baptistæ exitu, hoc est capitis truncatione fuisse coronatum. Quinto, Ioannem Euangelistam, postquam in feruens oleum esset demersus, quum nihil ex eo damni passus esset, in Pathmos

insu-

insulam fuisse relegatum. Sexto, trium horum Apostolorum præsentia Romanam Ecclesiam nobilem, ac illustrem esse redditam, sed ex eo præcipue felicem, quod Apostoli duo Petrus & Paulus totam huic Ecclesiæ doctrinam vnà cum sanguine suo profuderant. Supra 25. veteres tum Græcos, tum Latinos scriptores citauimus, qui omnes maximo consensu Petrum Romæ Episcopum obijsse confirmant. Si igitur hæc veritas tot nobilissimis auctoribus iam recepta est, quis iam nisi mente captus, ac penitus delirans eam amplius in controuersiam reuocare audebit? Cum præsertim nemo omnino ante mille quingentos annos præter Marsilium, Velenum & nescio quos recentiores ne contrarium quidem somniauerit. Quo fit, vt risu dignissimum sit, quod persuasor opinatur Petrum Hierosolymis fato concessisse: id quod nemini scriptorum vnquam antea in mentem venerat. Repetantur omnes ad hanc vsque diem scriptæ historiæ, legantur sacrarum litterarum interpretes quotquot Græce Latineq; scripserunt, excutiantur commentaria, nemo penitus reperietur impudentis huius mendacij auctor. Sed vsque adeo cæcutit persuasor iste, vt non attendat, quanam fere omnes eius cauilli in suum ipsius caput retorqueantur. Prima enim persuasio, quæ dissidio nititur historicorum præsens persuasoris commentum facile tollit. Nam si quorundam historicorum mutua inter se contradictio, historiæ fidem tollit: quid fieri putabimus vbi cuncti maxima consensione repugnant? Quemadmodum hoc loco fieri liquet. Omnes enim vna voce reclamant Petrum alibi occubuisse, quam Romæ. Secunda etiam idipsum refellit. Nam propè finem eius, colligitur sub Vespasiano Petrum non obijsse: quia nemo scriptorum hactenus hoc vel dixisse, vel scripsisse inuentus est. Quæ collectio cur non æque valebit hoc loco, quum nullus vnquam scriptor aut dixerit, aut scripserit, sed ne somniauerit quidem Petrum Hierosolymis exitum habuisse? At vt prolixum, ita

facile esset singulas retorquere persuasiones. Ex sexta molitur, quod cum iam Roma Narcissum habuerit Episcopū, nihil opus esset habere Petrum hominem veteranum, & defectum viribus. An non eadem ratione argumentari possemus? Quum Hierosolyma Iacobum & Apostolum,& Episcopum haberet, quid opus fuerit simul habere Petrum, nempè veteranum, & defectum viribus? In 14. persuasione Lucas (inquit) qui diligentissime scripsit aduentum Pauli Romam, & quomodo fratres ei venissent obuiam, nihil de Petro meminit. Quamobrem nec Romę tum Petrus erat. Nunquid non ęque colligitur Petrum haud quaquā fuisse Hierosolymis quando Paulus illuc postremo concesserit? Nam idem Lucas in hoc aduentu Iacobum,& cęteros fratres prolixum cum Paulo sermonem habuisse testatur,& nullam de Petro mentionem facit. Illud adde quod mendacium,longe deteriori condicione Petrum facit, quā aliorum Apostolorum quemlibet, quum tamen ipse Princeps omnium fuerit. Nam de cęteris fermè omnibus certum est vbi mortui sint, vbiq́, eorum corpora magna veneratione à Christianis habeantur, & in eis pręsertim locis, vbi ipsi velut Episcopi aliquando pręfuissent. At iuxta hoc mendaciū nescitur vbi locorum, & Petrus obierit, & eius corpus iam conditum fuerit. sed neque vsquam in terris certo venerari potest. Nam si Romę non occubuerit, non est id corpus Petri, cui tantus honor à Christianis impenditur, nisi quisquam certo posset docere quomodo translatum ipsum fuisset Romam, quę res hactenus incognita est. Postremo illud maxime est notatu dignum, quod cum Ecclesia catholica compertum habuerit, vbi nam quisque Apostolorum mortem obierit, absurdissimum est, vt per tot secula putetur ignorasse, quo loco Princeps Apostolorum Petrus martyrio vitam finierit. Ad Iosephi verò testimonium vnde tam leuem aduersarius accepit coniecturam Capite 16. postremi libri de antiquitatibus: Ananus (inquit) Pon-

tifex

tifex se credens inuenisse tempus opportunum, Festo mortuo, & Albino in itinere constituto, concilium fecit iudicum, & quosdam deducens ad semetipsum, inter quos & fratrem Iesu, qui dicitur Christus, nomine Iacobum, quasi contra legem agentes accusans, tradidit lapidandos, &c. Eadem, quæ supra repeti possunt nullam omnino, neque Petri factam mentionem; quod argumentum aduersario satis efficax ante videbatur, quo colligeret nunquam fuisse Petrum occisum Romæ. Nempe quia necis eius Iosephus Christianis, alioqui fauentissimus, nihil meminisset saltem nominatim. Addendum, quod quum de lapidandis Iosephus loquatur, nihil hoc ad Petrum, quem crucis morte passum compertissimum est. Nouissime accedit, quod Petrus omnium testimonio sex annis Iacobo superuixisse traditur: Nam is anno septimo Neronis fuste fullonis interijt, Petrus verò 13. cruci affixus est. Nihil ergo Iosephi testimonium confert aduersario, ac proinde eius persuasiones nulli mediocriter historiarum perito hoc mendacium persuadere poterunt.

Sequuntur aduersariorum Cauilli septem, & eorum responsiones, in altera eorum libelli particula contenti, cum eorum confutationibus. Cap. III.

Prologuium.

SOLET interdum fieri, Lector mi, vt dum vegeto semine agrum conspergimus, ni simul nociua queq; radicitus extrahamus, vrenda filix subnascens, sementis pariat iacturam. Quod dum hic timemus, ne quidam cauilli animũ tuum torquentes, nostris ijs persuasionibus minus te credere permittant, alteram libelli particulam addidimus, in qua, cum

cum septem quibusdam Romanensium cauillis manus con-
" feremus, de eis, dignis rationibus, si sors fauerit, prædam
" ablaturi. Proinde interim Romanum quempiam obęsis
" faucibus, ac ventre prominulo, imaginare sycophantam,
" qui sic more suo nobis instet.

Secundæ partis confutatio.

ABSOLVTA prorsus quæstione, cuius gratia laborem hunc priorem suscepimus, liberum nobis erat finem facere, ni me mouissent quædam in ea parte operis, quam persuasor cauillos inscripsit, cum quibus ipse manus conserere dignum existimauit, ne quisquam prioribus suis persuasionibus, minorem habiturus esset fidem; iam scilicet præuidens, & propemodum diuinans, quod à catholico quoque contradicendum sibi esset; quod an illi commode ceciderit, aliorum erit iudicium. Etenim an superioribus ipsius argutijs, abunde confutatis, quisquam habiturus sit fidem, nescio. opinor tamen vbi ista quis perlegerit, cum non vsq; adeo mentecaptum fore, vt non risu digna putet consequentia. Sed ne nimio verborum ambitu, lectori tędio simus, iam aduersarium cum suis cauillis concertantē, audiamus.

Primus Cauillus.

QVOD in persuasione dictum est quarta, improbius di-
" ctum est, quàm vt credi debeat, Paulus enim dum binam
" suam versus Hierosolymam peregrinationem, in ea quę ad
" Galatas est epistola commemorat, in quartodecimo anno
" post conuersionem suam, vtranque fuisse factam intellexis-
" se volunt; & non in septem & decem annis, vt tua fert opi-
" nio, idq; Nicolai Lyræ testimonio confirmatur. Triennium

enim

enim quo ante Paulus Hierosolymã venerat,in subsequentibus quattuordecim annis, quibus secundario illac cum Tito & Barnaba perrexerat,absorbetur, ita Nicolao verba Pauli exponente. Deinde post quattuordecim annos, videlicet à conuersione sua, assumpto Tito, & Barnaba, &c. Et sic Petrus quattuordecim illis annis præterlabentibus, Romam diuertere poterat.

Responsio.

BELLA Lyre, nisi à tot bonis auctoribus, quibus ne matellam dignus erat ipse porrigere, dissentiret, crederetur expositio. sed quia non ausim dicere, an vllum habeat qui isthoc sibi consentiat, rationabilius tot celeberrimi sequendi sunt interpretes, quam hic vnus, & quidem ignobilior, qui in hoc spero aucupabatur sibi gloriam, si stulte ab alijs dissentiret omnibus. Et quia contra inermem, & imbecillem frequentia militum non solet desiderari, quem vnus probatæ fortitudinis vir, vel euiscerare possit, vnicum Hieronymum tot Lyranis anteponendum,contra hunc producam, qui epistolam ad Galatas exponens,hos septemdecim annos, non semel repetit: In principio fidei (inquit)in transitu, Paulus Apostolos vidit,post annos,vt ipse ait, decem & septem plene cum eis loquitur, & se humiliat, & ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset inquirit. Et inferius. Contulit Euangelium cum Apostolis, non quod Paulus timuerit, ne per decem & septem annos, falsum in gentibus Euangelium prædicasset, sed vt ostenderet prædecessoribus suis, non se in vacuum currere, aut cucurrisse, sicut putauerunt ignorantes. Hæc Hieronymi verba. quibus manifeste, quantum Lyra deliret, ostenditur.

Con-

Confutatio Responsionis primæ.

HVNC primum cauillum à persuasore motum, omnino nihili facimus. Quanquam enim pro certo habeamus, idq; ex Actis Apostolicis accuratissime deduxerimus, quartodecimo a Pauli conuersione anno, Concilium Hierosolymis congregatum fuisse, non decimoseptimo, vt persuasor affirmat: nihil tamen ad causam nostram refert, quoto id anno coactum fuerit, quartodecimo ne, an quintodecimo, cum satis supra ostenderimus, Petrum secundo Claudij anno, Romam primum venisse; sexto vero, eius edicto, recessisse, eumq; Hierosolymis, & in Syria, vel transmarinis regionibus, octo integris annis permansisse, ita vt, si idem Concilium quartodecimo, decimoseptimo, aut etiam vigesimo anno a Pauli cõuersione celebratum fuisse diceremus, nihil nostræ annorum digestioni, & ad Vrbem Petri aduentui officeret, quum per eos annos, Petrus Hierosolymis semper adesse potuerit. At persuasoris responsionem, alicuius momenti esse faciamus. Si quis porro accuratè ea tempora, quæ inter Concilium Hierosolymitanum, & carcerem Pauli consecuta sunt, in Actis Apostolorum considerauerit, inueniet profectò, tot annos expressos, & res gestas explicatas à Luca, vt fieri non possit, Concilium idem post 14. annorum celebratum esse, cum inter illud, & captiuitatem Pauli Hierosolymis, anno 20. conuersionis suę factam, vix paulo plusquam sex anni intersint, ex quibus, quattuor vel quinque expressi in Actis Apostolorum habentur, præter reliquas temporum fractiones, quas Paulus absumpsit visitandis, & confirmandis Ecclesijs, quarum Lucas expresse non meminit. Quo fit, vt verba ea Pauli, post annos 14. iterum ascendi Hierosolymam, ab eius conuersione accipienda sint, non vt persuasor sentit, a priore triennio exa-

ćto;

cto; quia tunc annus Concilij esset 17. vel 18. annus conuersionis, inter quem, & carcerem, minimum intersunt ex Actis Apostolicis quinque anni, quod fieri non potest, cum captiuitas Pauli 20. eius conuersionis anno fuerit, vt ego in eius vita accuratissime, certissimeq; probaui.

Secundus Cauillus.

Qvid ni creditur Petro Apostolorum primati, qui è Roma epistolam quam Catholicam dicunt, scribens, se Romæ fuisse proprijs exprimit verbis: Salutat vos (inquit) Ecclesia, quæ in Babylone collecta. Quantum piaculum dissentire à Hieronymo, & Lyrano, quorum neuter Romam, per hanc Babylonem non interpretatur. Hieronymus in libro virorum illustrium, Lyranus autem hæc verba Petri explanans, dicit enim vterque, Romam figuraliter nomine Babylonis designari.

Responsio.

Dvplicem esse Babylonem à cosmographis didicimus. Vnam in Assyria, quam Babylo sapientissimus Medi filius condidit, vel (si Herodoto credimus) Semiramis. Alteram quæ Aegyptiaca dicitur, non procul ab Aegypto distans, de qua meminerunt Stephanus, Strabo, & Ptolomæus: Et recentiorum, Ludouicus Cœlius in antiquitatibus, & Raphael Volaterranus in sua Geographia, & quidam alij. Strabo tamen, plus in Arabia, quàm Prouincijs Aegypti, hanc esse sitam ostendit. Vnde Arabum lingua, Chayrum illam vocant, quæ vox, non aliud eis designat, quàm si Babylonem nostrates dixerint: & sic persuasissimum est, Petrum ex hac Babylone, vel si quem Arabū

oblectat dictio, Chayro, epistolam suam scripsisse, qui in Iudæa, & contermineis vndiq; circum, & circa regionibus Christi nomen diuulgabat. Iudæa autem (vt Hieronymus vult) confinem sibi habet vtranq; Arabiam, hoc est, & Arabiam petream, & Arabiam desertam. Ab Oriente enim habet Arabiam petream, & iuxta hanc, ad Meridiem tangit Arabiam desertam, & Apostolus hoc quoque testatur, dicens: Syna mons est in Arabia, quæ coniuncta est ei, quæ nunc dicitur Hierusalem. Quas ob res, in eis collimitaneis Hierosolymæ prouincijs, Petrum prædicasse Christum, & ex Chayro ad dispersos è Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia, Christi fideles epistolam scripsisse, hoc iam quis neget? Atque eo modo, verba Petri, salutat vos Ecclesia quæ est in Babylone coelecta, intelligenda sunt. At sinamus præterea suis figuris ludere Lyranum. Quia sicut (inquit) Babylon fuit Ciuitas maxima, & idolatriæ dedita, sicut patet in Daniele, sic Roma postea fuit ex simili opere.

Confutatio responsionis secundæ.

QVOD tanta verborum copia perstrepit persuasor, paucis perstringam. Non fuisse Romæ scriptam priorem illam epistolam Petri, neq; per Babylonem illic tropice Romam intelligi debere, quoniam apud chronographos, duas constat esse Babylonias, alteram in Assyria, alteram haud procul ab Aegypto, ex qua, Petrus epistolam illam scripsit. Hęc de Aegyptia Babylone fabula, adeo à veri similitudine longe distat, vt mihi verisimile fiat, persuasorem, quum nequaquam idem quod scribebat crederet, id tantum quæsisse, vt testatum relinqueret, se non omnino cosmographię fuisse expertem, qua quidem in fabula, nihil necesse erat Volaterranos, aut Cęlios tam anxie inquirere. Nemo namq;, vt opinor, negaturus fuit, Babyloniam Aegyptiacam extare,

re, cuius cum & Antoninus, & Ptolomæus meminerint, originem etiam ex Diodoro scimus, conditam namque dicit a captiuis Babylonijs, Sesostridi Regi in Aegypto seruientibus, à quo cum defecissent, bellumq. intulissent Aegyptijs, postremo ędificandæ ciuitati locum acceperant, haud procul à Nilo, eamq; à patriæ suæ nomine appellarũt Babyloniam. Iosephus vero in secundo de antiquitatibus libro, posterius conditam scribit, in ruinis Lyci Vrbis, à Cambise deuastatæ, eoq; prima die contendisse Hebræos, cum Aegyptum essent deserturi: Qua in re, ne fortasse aliquando similitudine nominum decipi nos contingat, sciendum est, non de ea Lyco, Iosephum locutum, quæ cis Nilum in ea parte Aegypti est, vbi asperrimi montes Thebaidem a Septemtrione finiunt, & a qua Lycopolites nomus, vel vt latine loquamur, præfectura appellata est, sed de Lyco altera, quæ trans Nilum fuit Arabiam versus, Vbi postmodum Babyloniam condiderunt. Quod satis patet, ex ratione itineris Iudęorum, qui ex Gessen discedentes (ea autem, auctore Hieronymo, Thebaidos pars est trans Nilum ad Orientem) & ex Ramesse, quę postea (eodem teste) Pagus Arsenoites fuit, in littore rubri maris, versus Palestinã cœperunt iter, & ad Septemtrionem proficiscentes, eo deuenerunt, vbi Nilus primo scinditur, in vertice eius partis Aegypti, quam Gręci Deltam vocant, vbi postmodum condita fuit Babylonia. Facile vero coniectura assequi possamus, cuiusmodi fuerint eius Vrbis primordia, cuius egena deuastataq. manu, aut certe seruilis, & eiecta adhuc pręssa tot erumnis, & calamitatibus fundamenta iecerit, Tam infelicibus etiam auspicijs, vt per tria propè annorum millia, nulla frequentia indigenarum, nullo aduenarum commercio, ad iustam Vrbis magnitudinem potuerit excrescere. Per Strabonis namque tempora, non Ciuitas, non oppidũ erat, sed (quod ipse ait, φρούριον ἐρυμνὸν) arx scilicet munita, quę Romanorum pręsidio tantum tenebatur, vnica ibi dispoli-

ta cohorte, quod esset Arabię, Aegyptoq; contermina: siquidem Nilus cui apposita est, vt plerique dicunt, Arabiam, Aegyptumq; disterminat. Diu quoque in eadem rerum, & hominum egestate perdurauit, donec per tempora Christianæ calamitatis, paulo ante exorta Mahametica impietate, rursus in seruorum recidit seruitutem. Factisq; tum demum ibi fundamentis, maximi Imperij mira incrementa accipiens, ex ruinis præcipue proximarum ciuitatum, Mempheos, & Heliopoleos in eam creuit amplitudinem, vt & murorum ambitu, & populorum frequentia, cęteris omnibus eius regionis, longo interuallo, Vrbs ipsa præponenda sit. Ante annos autem quinquaginta, euersa serui Mamalucorum tyrannide, per Selimum Turcarum Imperatorem, maximam quoque partem pristini splendoris amisit. Cayrum autem nunc appellant, non quod *ibi olim carræ* fuerint, vt Platina, Blondusq; crediderunt, nec quod idem nomen, illud sit, cum nomine Babylonis, vt persuasori video persuasum esse; sed quod Cayr flatum (vt periti eius linguæ dicunt) bonum rectumq; significat. Cum contra, Babylon significet confusionem. Enimuero si persuasori quoque dedissemus, nunquam Romæ fuisse Petrum, nulla tamen veri esset similitudo, cur crederemus ex hac Babylone scripsisse, aut ibi diutius duxisse moram, quum id merũ persuasoris figmentum, nullo scripturarum, aut auctorum testimonio, munitum esse appareat, omitto quod licet Babylonicæ Ecclesiæ nomine salutem ascribit, non tamẽ continuo necessarium est, Babyloniæ quoque scriptam epistolam: posset namque de absente Ecclesia, illud intelligi, quod Pauli testimonio continecemus: Salutant vos (inquit ad Romanos) omnes Ecclesiæ Christi. nunquid nam Paulus aut tunc erat, aut olim fuerat apud omnes Ecclesias? Rursus in priore ad Corinthios: Salutant vos omnes Ecclesiæ Asiæ, cum Philippis scripta sit epistola, quæ Vrbs fuit Macedonię, nunc autem euersa. In posteriore vero, salutant vos omnes

nes sancti, cum pauci fortasse admodum tunc essent cum D. Paulo. dixisset certe Petrus, si in Babylone Aegyptia tunc fuisset, salutat vos quæ mecum est Ecclesia, vel vt iterum Paulus, qui mecum sunt sancti. Nisi & qualis tunc esset Romæ, diuinarum humanarumq; rerum confusio, eo potissimum vocabulo, significare voluisset, tacito proprio Romæ nomine, ne forte, exceptis literis, incitarentur in Ecclesiam Romanorũ animi, quod & Paulus fecit scribens, se ex ore leonis liberatum: nisi ridicule non Neronem, sed id animal quod nomen significat, velimus intelligere. Omitto præterea quod Papias Apostoli Ioannis auditor, Romam, dixit figurate, pro Babylone apud Petrum intelligi, cuius sententiam secuti sunt Tertullianus, Eusebius, Hieronymus, & ex recentioribus Beda. cum ipse imperitè, solum citet Tyrannum, quasi solus ipse hoc dixisset. At vero cum non multum a Strabonis ætate distent Petri tempora, credo equidem Persuasorem opinatum, Petrum humanitate ductum, in Aegyptum perrexisse, vt milites Romanos qui illic in præsidio erant, ad Christum conuerteret, ex quibus illa demum conflata sit Ecclesia, cuius nomine salutem adscribit. Cum enim vndique solitudines essent, magno iudicio, is qui tanquam operarius, in segetem missus fuerat, non frequentia populorum, celebrem aliquam regionem, sed arcem hanc in desertis munitam, sibi elegit, vt ductum quispiam dicat, desiderio videndarum Pyramidum. Cum vero Ioannes vbi Paulus prædicarit, vicissim quoq; scimus quibus persuaserit fidem, quod item de Iacobo, Thoma, Ioanne, & aliis possumus dicere. At vero Petrus ipse qui primus Christum Dei filium confessus est, cui soli dictum legimus, vt oues agnosq; pasceret, qui se electum dicit, vt per os eius gentes agnoscerent veritatem, quos Christum docuerit ignoramus. Quæro quos nam Babylonica illa arx, vel Ecclesia viros protulerit, qui sanctitate, aut doctrina testentur, Petri se fuisse discipulos. Antiochia certe prior illius

lius Pontificis sedes, Euodium, Ignatium, & ne plura prosequar, ab illorum disciplina, Chrysostomum nominabit; sic Pantęnum, Clementem, Dionysium, Origenem, Athanasium, Petrum, Cyrillum Alexandria: verè autem Petri sedes Romana Ciuitas, instituente Petro, non minus, in Ecclesiæ primordijs, sanctissimis doctissimisq; hominibus, Lino, Clemente, Sotere, Iustino, Victore, Apollonio, & alijs referta fuit, quàm ante Christum cognitum, in disciplina militari clarissimis imperatoribus. Et quo nam, rogo, D. Petrum ex tanta hominum celebritate eiectum, iste relegabit? ridicule sanè, in Babylonem, & illam quidem non Arabiæ tantum, sed totius impietatis arcem atque perfugium? Quid nam interroganti respondere poterit, Petrum per tot annos egisse, quot impudenter, & fabulosè, *loca illa* inhabitasse contendit? Quod nam adiumentum, teneris adhuc Christianæ reipublicæ in cunabulis præstitisse? Nullus certe ad hanc diem Babylonius, nullus Arabs auditus est, non modo pro Christo depugnasse, sed Christiani etiam nominis non inimicissimus. Siccine ei verisimile fit, illius, quam ipse confingit, Babylonicæ Ecclesiæ, à Petro posita fuisse fundamenta? Sic Arabiam à D. Petro omnium Apostolorum maximo, optimis & institutis, & moribus constitutam, stabilitamq́, reliquisse, vt fæx illa, totius orbis pestis, perniciesq; religionis Christianæ, impius Mahometus ex illa potissimum regione exierit, quam ipse regendam, gubernandamq; suscepisset? & ex qua nihil vnquam, non modo pietati Apostolicæ consentaneum, sed nisi omnino tetrum, impium, scelestum, detestandumq́; prodijsse non dubitamus? Quiescat igitur quæso, & ab hisce delirijs suis animum auocet, verumq́ue D. Petri Romæ sepulchrum, & legitimam à Christo ipsi traditam potestatem, & eiusdem ab ipso eius successoribus, ex Christi institutione, relictam agnoscat. Sic enim clarissimis iam, certissimisq; testimonijs est probatum, ita vt, nemo amplius hæc inficia-

ri audeat, & in pertinacia sua peruicax, non erubescat, contra omnium historicorum fidem, contra tot seculorum coalitam sententiam, contra totius Ecclesiæ consensum, stolida hæc deliramenta commentari, qui nec vnum ex antiquis sacrarum litterarum interpretibus, huius mendacij auctorem habet, nec vllam ex sacris libris, aut prophana quauis historia rationem probabilem afferre potest, Petrum vnquam eas regiones attigisse. Mirum certe esset, si Petrus eo contendisset, quod nullum eius itineris vestigiū superest, quum de aliorum Apostolorum peregrinationibus, historiæ sint refertæ.

Cauillus Tertius.

Si nihil aliud, hoc profectò solum magno esset argumento, Petrum Romæ ante priorem etiam Pauli illuc aduentum fuisse, quod dum è Hierosolymis, vt Lucas in Actis Apostolorum tradit, militibus comitatus Romam vinctus duceretur, occurrerunt ei fratres ad Appij forum, quibus visis, gratias Deo egit ille. Nam quo monitore in Christū credidissent, si tunc Petrus Romæ abfuerat?

Responsio.

Christianos protinus post Christi passionem, & nondumtaxat Paulo illuc veniente, Romæ fuisse, Orosius, Tertullianus, Platina, imò Christianorum hostis Suetonius Tranquillus testantur. Orosius enim lib. 7. cap. 4. ad hunc modum scribit: Postquam passus est Dominus Iesus Christus, atque à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandum misit, Pilatus præses Palestinæ prouinciæ, ad Tyberium Imperatorem, atque ad Senatum retulit de passione,

sione, & resurrectione Christi, consequentibusq; virtutibus, quæ vel per ipsum factæ fuerant, vel per discipulos eius, in nomine eius fiebant. Et de eo, quod certatim crescente plurimorum fide, Deus crederetur. Tyberius ergo cum suffragio magni fauoris retulit ad Senatum, vt Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, cur non sibi prius secundum morem delatum esset, vt de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusauit, edictoque constituit, exterminandos esse Vrbe Christianos, præcipue cum & Seianus præfectus Tyberij, *suscipiendæ religioni obstinatissime contradiceret. Tyberius tamen*, edicto, accusatoribus Christianorum mortem comminatus est, de quo Tertullianus in Apologetico aduersus Gentiles modestius aliquanto loquitur: Tyberius (inquit) cuius tempore, nomen Christianum in seculum introiuit, annunciatum sibi ex Syria Palestina, quæ illic veritatem, ipsius diuinitatis reuelauerat, detulit ad Senatum cum prærogatiua suffragij sui, Senatus, quia non ipse probauerat, respuit. Cæsar in sententia mansit, comminatus periculũ accusatoribus Christianorum. Omitto dicere quid scribãt Suetonius, & Platina, hic in Christi, ille vero in Tyberij vita, quibus satis insinuatur, tutam fuisse, à Tyberij temporibus, ad Neronis vsque Imperium, & sub eius Imperio, ad vsque Pauli aduentum, Christianam Romę religionem, Tertulliano adstipulante his verbis: Consulite commentarios vestros, illic reperietis primum Neronem in hanc sectam Cæsariano gladio ferocisse. Quare nullus mirari debeat, tot fratres Romæ fuisse, qui Paulo venienti occurrerint: quoniã gliscente etiam illic pietate, ordinatione Spiritus Sãcti, nec presbyteri illis deficerant, vti Narcissus, Andronicus, Iunias, & cęteri, quatenus nihil opus habuerint Petri pręsentiã desiderasse, quos deinde Paulus quoq; ipse, tum per epistolã faciendorũ admonuerat, tum pręsentialiter inuiserat, vt iam abũde in priore nři libelli particula, singula hęc indicauim⁹.

Con-

Confutatio tertiæ responsionis.

Obiicit sibi hoc loco persuasor, quod nemo alius (vt arbitror) ipsi obiecisset. Neque enim ex ijs quæ ipse attulit, argumentari quisquam potuisset, Romæ, ante Pauli aduentum Petrum docuisse. Nec necesse est, quod illuc prius accesserit Petrus, quam vlli alij Christiani: credi vero potest fratres ipsos, qui tum obuiam Paulo venerunt, aliquã ante cum eo necessitudinem habuisse, neque primum Romæ fuisse ad Christianismum conuersos. Debilis igitur obiectio est, nec multo validiore ratione eam aduersarius refutare conatur. Quid enim si Tyberio Imperatore, fratres aliquot, facta per Stephani mortem dispersione, quemadmodum in Actis Apostolicis traditur, concessissent Romam, non ob id, non fuisset item pręsentia Petri necessaria? An non legimus in ijsdem Actis, quod cum audissent Apostoli, quia Samaria per Philippum recepisset verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem? Ecce cum accepisset Ecclesia Hierosolymitana, Samaritas Philippi prædicatione, ad fidem fuisse conuersos, & baptizatos, operę pretium tamen esse duxit, vt nihilominus Petrus, & Ioannes eo se conferrent. At Velenus argutatur: Roma Narcissum habuit, Andronicum, Iuniam, Priscillam, Aquilam, idcirco nihil opus habuit, Petri pręsentiam desiderasse. Necessaria profecto fuerat Petri pręsentia Romę, quum ob alias causas, tum quod Simonis magi artes apprime callebat, cuius gratia, potissimum etiam in Samariam pridem accesserat. Nam vt in Actis legimus cap. 8. ille in Samaria artem magicam exercebat, ac Samaritanos dementabat dicens, se esse aliquem magnum, cui auscultabãt illi à minimo vsq; ad maximum dicentes, hic est virtus Dei, quæ vocatur magna. Ob huius certe artes Apostoli, qui tum erant Hiero-

ſolymis, metuentes ne Samaria conuerſa, ad priſtinos errores relaberetur, Petrum & Ioannem eò miſerunt. Pudefactus itaq;, & repreſſus Simon, illico receſſit Antiochiam primum, deinde Romam, quo & Petrus aliquot annis poſt, eius veſtigijs inſiſtens, ſe recepit. Nam eadem cauſa, quæ Petrum ante in Samariam traxit, eadem eum adegit Romã quoque proficiſci, cuius conflictationis, quam Romę cum Simone Petrus habuit, multi ſcriptores meminere, quorum pręcipui, Euſebius, & Arnobius ſunt. Simonis vero, Irenęus, Iuſtinus, Tertullianus mentionem faciunt. Ad Oroſium autem, cuius hęc verba perſuaſor citauit, Tyberij ſcilicet tẽpore, Senatũ edicto conſtituiſſe, exterminandos eſſe ex Vrbe Chriſtianos: quamobrem & oportuit Tyberij tẽpore, Chriſtianos Romę fuiſſe. Sed audiat noſter ille, quid idem Oroſius eiuſdem libri cap. 4. ſcripſerit: Exordio Regni Claudij, Petrus Apoſtolus Domini noſtri Ieſu Chriſti Romam venit, & ſalutarem cunctis credentibus fidem, fideli verbo docuit, potentiſſimisq; virtutibus approbauit. atque exinde Chriſtiani Romę eſſe cœperunt. Audiat, inquam, Velenus, cœpiſſe Romę Chriſtianos poſt aduentum Petri, & ex Oroſio, contra nos argumentetur. Idem teſtatur & Euſebius cap. 14. lib. 2. de Petro loquens: ſalutaris prędicationis verbo primus in Vrbe Roma Euangelij ſui, clauibus ianuam regni cœleſtis aperuit. Ecce primus in Vrbe Roma Petrus, verbo ſalutaris prędicationis, hoc eſt, clauibus Euangelij ſui, cœleſtis regni ianuam Romanis aperuit. Nec repugnat Oroſius ſibi, fieri enim poteſt, & conuerſos aliquot ex Iudęa (vt ſupra diximus) Romam ante Petrum veniſſe, qui ibi publice non docuerunt, & tamen Petrum primum fuiſſe, qui Romanis apertè concionatus fuerit, & ex ipſis Romanis, aliquot ad Chriſtianiſmum conuerterit, Eccleſiamq́, publice erexerit. Cęteri vero à perſuaſore citati auctores, quia pręter Oroſium, nihil alicuius momenti afferunt, nullam à nobis habent reſponſionem.

Cauil-

Cauillus Quartus.

QVIBVS, ea res magis comperta fieri debuit, atque discipulis Apostolicis, & qui proxime viguerunt post Apostolos. At illi hoc nobis indubitato prodidere, Petrum & Paulum Romæ passos fuisse, quorum vnius, videlicet Lini nomine, Timotheum salutauerat Apostolus, dicens: Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus. Alterius autem, in Actis Apostolicis celebratur memoria, inquiente Luca: Quidam vero viri adhærentes Paulo crediderunt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis. Præterea Egesippus, qui Aniceti decimi, post Petrum, Romani Pontificis tẽpore, Romam aduenerat, in laudibus fidei Christianæ versatus, eiusce passionis Petri, & Pauli meminit.

Responsio.

SI mihi nihil aliud esset, quatenus probem, passiones illas Petri & Pauli, ab eorum discipulis non fuisse conscriptas, diuersitatem illam, & discrepantiam, quæ illic reperitur, firmissimę probationis loco ponerem. Sed quia sunt mihi pleraque multa, ad perditam hanc suspitionem tollendam, illius ne meminero quidem. Persuasum est doctis omnibus, non modo discipulis Apostolicis, sed & ipsis Apostolis adhuc superuiuentibus, hanc iniuriam sępius factam fuisse, vt multa eorum sub nomine, Christianæ professioni repugnantia, in publicum ederentur. Nomine enim Pauli (vt Origenes testis est) ad Tessalonicenses, à pseudoapostolis, quò facilius deciperentur, porrecta fuit epistola. Quos Apostolus, re tandem comperta, propria ad eosdem data episto-

la, admonet his propè verbis: Non citò moueamini (inquit) à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neq; per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam. Et Hieronymus visionem Pauli, & Teclæ, ac baptizati leonis fabulam, sub nomine Pauli, à quodam Asiæ presbytero fictam esse scribit, quod ipsemet postea (Tertulliano teste) se fecisse Pauli amore, confessus est. Clementis item Romani, cuius Apostolus ad Colossenses scribens, mentionem facit, multis erroribus hæretici resperserunt libros, quorum quidam Eunomij hæresim sapiunt. Nam disputat quodam in libro, filium Dei, ex nullis extantibus, creatum. Item dæmones non voluntatis malitiam fecisse, sed creaturam eos esse, damnatæ qualitatis, ab alijs productam. Et longe plures alij mihi reperiuntur errores. Rursum *Dionysij* cuiusdam Alexandriæ Episcopi, vsq; adeo deprauati sunt libri, vt eius auctoritate, Arrianorum hæresis, filium Dei non eiusdem substantiæ esse cum patre, ausa sit confirmare. Origenis nondum mortui, tot iam subdititijs erroribus scatebant libri, vt sæpiuscule hanc iniuriam deplorasse legatur. Et Rufinus in apologia pro Origene, de hæreticorum (inquit) temeritate, vt credi istud scelus facile possit, illa res maximum credulitatis præstat exemplum, quod abstinere impias manus etiam à sacrosanctis quidem Euangelij vocibus non potuerunt. Apostolorum vero vel acta, vel epistolas qualiter polluerint, qualiter corroserint, qualiter in omnibus maculârint, vel addendo impia, vel auferendo quæ pia sunt, si quis vult plenius scire, ex his libris Tertulliani, quos aduersus Marcionem scripsit, plenissime recognoscet. Et alibi inquit: Peruersi homines adsertione dogmatum suorum, sub virorum sanctorum nomine, tanquam facilius credenda, inseruerunt ea, quæ ipsi nec senserunt, nec scripsisse credendi sunt. Et ideo Origenes homelia 26. super Matth. dicit: Oportet caute considerare, vt nec omnia secreta quę ferunt in nomine sanctorum, suscipiamus.

Sequi-

Sequitur deinceps persuasor, aliquot rationes adducens, quibus probare conatur, eas Apostolorũ Petri & Pauli vitas, & acta, quę Dionysij, Lini, & Egesippi nomine circumferuntur, ficta esse, quas longis verborum anfractibus prolixas, neque nihil nostræ sententię repugnantes, omittimus; ita vero in fine responsionis addit.

Quod idem sentirem & de Egesippo, qualiter enim homo iste post multa tempora Romam veniens, historię seruare potuisset veritatem? qui neque rei gestę aderat ipse, neque Roma illa tempestate, de eorum passionibus quicquam sibi conscia erat: siquidem multis post Egesippum temporibus, fabulam hanc fuisse fictam, certum est.

Quarta responsionis reprobatio.

QVANQVAM non multi faciamus, legitima sint necne Dionysij, Lini, & Egesippi de Petro & Paulo scripta, vbi testium veracissimorum nubem habemus, ideoque & cauillus, & responsio eius, ad rem nostram nihil omnino faciãt, breuibus tamen nonnullis à persuasore in responsione sua allatis, respondebimus. primum innuere videtur, & si id aperte non profiteatur, hęreticos probatorum scriptorum libris, hanc rem de Petri ad Vrbem aduentu forte interseruisse. Hac in re libenter ab eo expeterem, vt nos doceret, qua nam ratione, aut cuius rei specie, quispiam hęreticus fingere constituisset Petrum Romę fuisse, aut cuius hæresiarchæ secta, hac opinione, vel tantillum promoueri potuisset? Quod si non potest, quum hoc hæreticis longe magis aduersetur, quam prosit, non video cur suspicari quisquam debeat, id alicuius auctoris operi, fuisse ab hęreticis insertum. Nec obstant Origenis verba, quum admonet, non oportere omnia à nobis suscipi, quę nomine sanctorũ circumferuntur. Nam aliud est non suscipere omnia, aliud

omnia

omnia reprobare: voluit igitur Origenes, vt non ſine delectu libros ſuſciperemus, & idcirco dixit, oportet caute conſiderare. Sed noluit, vt illud reijceremus, in quo nulla vnquam fuit mali ſuſpicio, quodque perpetuo à primordijs Eccleſiæ, ab omnibus eſſet receptum. Cuiuſmodi conſtat hanc rem eſſe, de qua modo agimus, Romæ ſcilicet Petrũ aliquando fuiſſe. Nam ad hunc vſque diem, nemo repertus eſt, præter paucos recentiores acerrimos Eccleſiæ Romanæ perduelles, qui id negarint; quum tot eximij, vetuſtiſſimiq́, ſcriptores, de quibus ſupra diximus, idipſum toties, tam vnanimi conſenſu affirment. At demus aliquam eſſe de anno, ſiue die, quo Apoſtoli occiſi fuerunt diſcrepantiam: nihil id obſtare debet, quin Romæ fuerint interfecti, ſicut nec de Chriſti morte Hieroſolymis facta dubitare licet, quum tamen, vt ſupra oſtendimus, inter ſcriptores non de anno ſolum, verum etiam de die quo fuerit Chriſtus crucifixus, magna controuerſia ſit. Varietas igitur, quæ inter auctores eſt, de tempore cędis Apoſtolorum, non tollit fidem, quod Romæ mortui ſint, & pręſertim ſi nullum aliud eſſet indicium, quam quod in Vrbe Petri Paulique cineres, ad hodiernum vſque diem, tanta habeantur in veneratione. Sed & illud obſeruemus, quod ex immenſo propè ſanctorum patrum numero, tres dumtaxat, carbone notauit perſuaſor, ſcilicet Dionyſium, Linum, & Hegeſippũ. Demus autem aduerſarijs, trium horum libros, qui ipſorũ nominibus circumferuntur, ſuſpectos eſſe. Quid de Philonis viri ſapientiſſimi, Papiæ Hieropolitani, Dionyſij Corinthij, Irenęi Lugdunenſis, Cypriani Carthaginenſis, Petri Alexandrini Epiſcoporum, & martyrum, Clementis Alexandrini, Tertulliani, Caij, Origenis, Arnobij, Lactantij, Euſebij, qui perſecutionum temporibus vixerunt, item Ambroſij, Hieronymi, Rufini, Optati, Athanaſij, Epiphanij, Chryſoſtomi, Auguſtini, Oroſij, Proſperi, Leonis, Gregorij, Bedę, Theophylacti, & aliorum ſexcentorum teſtimonijs

monijs dicemus? Num illos commentitios esse putabimus, quos vniuersalis Ecclesiæ consensus, & vos ipsi, vt legitimos suscipitis? Nunquid aduersus hos hiscere quisquam audebit? Quum vero dubium non sit, plerosque antiquiores Egesippo, eiusdem rei mentionem fecisse: consequens est, verum non esse, quod persuasor ait, confictam fabulam post Egesippum. Equidem opinor, illo potissimum argumento, hominem motum esse, vt falsam mentionem illam crederet, quia scilicet diligentissimus historiarum inuestigator fuerit.

Cauillus Quintus.

AT Ecclesia Romana verba ex passione Lini, quem tu Lenonem potius aliquem, quam Linum fuisse blasphemas, deprompta annuatim decantat, id neutiquam factura, si eam non legitime descriptam scierit. Inter cętera, in passione Petri, & hęc ponuntur verba. Vt autem portam Ciuitatis voluit egredi Petrus, vidit sibi Christum occurrere, & adorans eum ait: Domine quo vadis? Respondit ei Christus: Romam venio iterum crucifigi. & ait ad eum Petrus, Domine crucifigeris? Et dixit ad eum Dominus; Etiam iterum crucifigar. Petrus autem dixit: Domine reuertar, & sequar te. Et his dictis, Dominus ascendit in cœlum. Petrus autem prosecutus est eum, multo intuitu, atq; dulcissimis lacrymis. Et quo id magis factum credatur, hactenus extat eo loci exædificatum sacellum, vbi hęc habita sunt verba.

Responsio.

BENE habet, quod vniuersalis Ecclesia sancta, prophanum

" num hoc mendacium contra Christum, contra Paulum,
" imò contra ipsummet Petrum, ac fidem catholicam non
" decantat. Orientales enim Ecclesiæ, quod sat scio, & mul-
ti etiam in Occidente fidelium, hanc vocem non recipiunt.
" Romanam vero Ecclesiam, hæc mendacia approbare, pro-
" fiteri, decantare quid prohibet? quæ mendacijs est alioqui
" refertissima: potuit ne discipulus Apostolicus hæc porten-
ta horrendissima, toto cœtui fidelium scribere, vt iam Chri-
" stus Petro occursurus, tunc è cœlis descenderet, & tan-
" quam Petrus, Christi verbis admonitus, rursum Romam
" sese recepit, fratribus ea quæ euenerant nunciaturus? Quid
Petrus enim hac fabula apud eos promouisset, non intelli-
" go, quàm vt pro seductore, & mendace haberetur ab om-
" nibus. Qui quondam ad Iudæos de Christo locuturus, vt
" Actuum habetur tertio, dixerat, oportet quidem cœlum
Iesum Christum suscipere, vsque in tempora restitutionis
" omnium, quæ loquutus est Deus, per os sanctorum suorū
" à seculo prophetarum. Quomodo tunc ergo cœlum ter-
ris Christum reddiderat, ante consumationem omnium,
" quæ circa diem iudicij primum est futura? dicentibus etiā
" Angelis ad eos, qui intuebantur Christum, in nube pergen-
" tem ad cœlum: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cę-
lum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cę-
" lum. Quod explanat Matthæus de aduentu eiusdem ad iu-
" dicium: Videbunt (inquit) filium hominis venientem in
" nubibus cœli, cum virtute multa, & maiestate, quemadmo-
dum enim in nube ascenderat, sic in nube ad iudicandum
" reueniet. Ecce quam inconueniat credere, vt vnquam
" Christus in ea persona, quà à nube correptus in cœlum de-
" uolauit, in terras descenderit. Sed reuera ad diem iudicij
primum, à fidelibus expectatur rediturus, vt ad eam senten
" tiam, Psalmista quoque alludat: Dixit Dominus Domino
" meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, sca-
" bellum pedum tuorum. Vnde nunquam adhuc personali-
ter

ter descendisse creditur, vt alicui sanctorum in terris apparuerit. Enimuero in cœlis semper apparere dignatus est, & ab inde adeo & loqui. Stephanus enim intendens in cęlum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et Paulum appropinquantem Damasco, subito circumfulsit lux de cœlo, qui cadens in terram, audiuit vocē dicentem sibi: Saule Saule, quid me persequeris? Qui tremens, ac stupens, dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. quod ille de sua conuersione mirificatum, illic cum Iudæis alloquitur. Act. 22. tum vbi apud Agrippam, & Festum præsidem, Act. 26. data est sese defendendi copia, proprijs verbis attestatur: Cum irem (inquit) Damascum cum potestate, & permissu principum sacerdotum, die media, in via vidi Rex de cęlo, supra splendorem solis circumfulsisse me lumen. Et Petro olim, an gentibus prædicandum sit Euangelium hallucinanti, non quidem personaliter Christus apparuit, sed in extasim raptum, ne quid commune diceret, ac immundum edocuit. Et nusquam prorsus post ascensionem suam, alicui sanctorum apparuisse, in eo habitu, quo post resurrectionē suam, per dies quadraginta conuersatus est cum discipulis, conuescebatur, & loquebatur eis de regno Dei. Christum in sacra scriptura legimus, imò nec aliquando apparituruū, priusquā dies iudicij venerit, credimus fide catholica Christiani instructi. Quantum flagitium ergo, tanta contra legem Dei mendaciorum simulacra, discipulo Apostolico attribuere, quibus bonum ille virtutis specimen de sese præbuerat, eorumq. doctrinam pulchre percalluit? Possem hic, & de sacello quod in huius mendacij robur extructum est, nonnihil dicere, & probare copiose, nullum sacellum, nec aliquam basilicam, ad aliquot annorum centurias Romæ, & locis ei adiacentibus exędificatum fuisse, sed Christianos in latebris, & speluncis subterraneis conuenire solitos, vel ad mortem Domini annunctiandam, vel hym-

" nis, & orationibus Christi suffragium, & diuinam gratiam
" sibi demerendam.

Responsionis quintæ, confutatio.

QVID ex his aduersarius moliatur, omnes vident, scilicet quod Christus prædicta locutus non fuerit Petro. At quanam ratione? Quia nunquam (inquit) è cœlo descenderit Christus, posteaquam eo conscendisset, sed nec vnquã inde descensurus est, ante iudicij diem, id quod ex sacris litteris astruere conatur. Et primum, ex ipsius Petri verbis, Actorum cap. 3. Oportet (inquit) cœlum Iesum Christum suscipere, vsque in tempora restitutionis omnium, quę locutus est Deus per os sanctorum suorum, à seculo prophetarum. Quomodo ergo celum terris Christum reddiderit ante consumationem omnium, quæ circa diem iudicij primum est futura? Facilis est responsio, quum ex his scripturæ locis, nihil præterea colligatur, quàm quod Christus in cœlo perpetuo sit mansurus, donec ad iudicium venerit. Quæ res, historiæ supra citatæ, nihil aduersatur; siquidem Christus mirifica sua potestate, se præsentem terris corpore exhibere potest, permanens nihilominus in cœlo, ad dexteram Dei patris. Hoc enim omnes, quotquot orthodoxi sumus, quotidie fieri nihil dubitamus: nam Christum in altaris sacramento verè præsentem credimus, & nihilominus apud patrem quoque verè præsentem in cœlis eum esse profitemur. Dedit enim ipse procul dubio ministri Ecclesiæ sui corporis consecrandi potestatem, quum dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Et rursum, quod consecratum est, affirmauit verè suum corpus esse quando ait: Hoc est enim corpus meum. Illud etiam addi potest, quod verbum Petri, oportet Christum cœlum suscipere, vsque ad tempora restitutionis omnium; intelligitur tanquam

quam de sede, & habitatione, ac loco proprio, & frequenti; & ex communi ordinatione: quamuis ob aliquot causas, vel ex dispensatione, & priuilegio alicuius sancti, nihil vetet ad breuiorem temporis morulam, ad alium locum accedere, simile est de rege, ac principe, qui habitat in aula, & ibi esse, & habitare semper recte dicitur: quamuis aliquando diuersetur apud aliquem ciuem. Item dicitur semper esse in ciuitate regia, & in ea habitare, ac in proprio regno, quamuis vno, aut altero die, vel mense, egrediatur: quia scilicet statim redit eò, & quia ibidem habitationem habet. Perspicuum est igitur, quod Petri verbis ab aduersario citatis, nihil repugnat, quod & Christus eodem momento temporis, corpore præsens sit in terris, & in cœlis. Addendum, quod nisi quis sanctorum vitas, quæ magno Ecclesię totius commodo conscriptæ sunt, omnino contemnere voluerit, ex eis abunde confirmabitur sententia nostra. Nam (vt illæ testantur) sæpe Christus semetipsum eis præsentem exhibuit, quo eos calamitate pressos, consolaretur, ita vt nihil mirum fuerit, si Petro in tantis angustijs constituto, Christus apparuit. Ad hæc non potest Paulus fuisse mendax, quum dixit, se vidisse Dominum Iesum. sic enim primæ ad Corinthios cap. 9. testatur: An non sum Apostolus inquit? An non sum liber? An non Iesum Christum Dominum nostrum vidi? Quod dixit, ne cæteris Apostolis qui Christum in terris corpore secuti sunt, inferior esse existimaretur. Et rursum cap. 15. Postremo vero omnium velut abortiuo, visus est & mihi. At quum ea verba, Paulus ad ostendendam veram carnis resurrectionem, eo loci adducat, oportuit eum vtiq; vidisse Christum corpore. Præter hæc, locutum ei multa Christum fuisse, palam est ex Actis cap. 9. & 22. sed & Barnabas Actorum cap. 9. narrauit Apostolis, quomodo Paulus in via vidisset Dominum, & quod locutus esset ei. Quod si Paulus in via Christum viderit corpore, & audierit ad se loquentem, quid prohibet quomi-

nus, & idem contigisset Petro? Nam sicut in Actis traditum est, quum Paulus, viso circumfulgurante lumine, collapsus esset in terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saule Saule quid me persequeris? Et ipse clamauit: Quis es Domine? Cui Dominus: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulos calcitrare. Et Paulus tremens, ac stupens ait: Domine quid vis me facere? subiecit Christus: surge, & ingredere Ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Quid huic colloquio dissimile est, quod refertur in historia Petri? Quamobrem vt vera sunt historia quæ de Paulo loquitur, ita, & vera potuit esse quæ narratur de Petro. Nam vtrique tam Petro, quàm Paulo Christus corpore ita propinquus fuit, vt ab vtroque videri potuerit, & audiri. Cæterum huius historiæ de Petro, nec vnicus testis est, sed plerique eidem subscribunt, vetus traditio quæ ad Græcos, & Latinos permanauit, antiqui auctores qui Lini, & Egesippi nomine circumferuntur, & in oratione de basilicis tradendis sine dubietatis scrupulo. D. Ambrosius. Possem (ait centuriator) probare nullum sacellum, nec aliam basilicam ad aliquot annorum centurias Romæ, & locis ei adiacentibus, exædificatam fuisse, sed Christianos in latebris, & speluncis subterraneis conuenire solitos. ita ille. Id vellem persuasor probasset. Ego contra probari possum, sub ipsis statim Apostolorum temporibus, & per 300. deinceps persecutionum annos, multas Romæ excitatas fuisse publicas sacras ædes, in quibus Christiani conuenirent. Ante omnia, loca vbi Paulus, Petrusq; capitali supplicio fuere affecti, insigni publicoq; aliquo monumento fuisse signata, declarant verba illa Caij antiqui scriptoris (vt ait Eusebius lib. 2. cap. 24. hist. Eccl.) contra cataphrigas disputantis: Ego (inquit) habeo tabernacula Apostolorum, quæ ostendam, si enim procedis via triumphali, quæ ad Vaticanum ducit, aut via Ostiensi, inuenies trophea defixa, quibus ex vtraque parte statutis, Romana cō-

munitur

munitur Ecclesia. Et Damasus auctor est, Anacletum Papam martyrium, siue confessionem, in Vaticano, sancto Petro construxisse Romæ, in vico patricio, qui basilicam pastoris sub Pio, Transtyberim S. Mariæ sub Callisto, Felicis via Aurelia sub eodem Felice, Pontificibus commemorat. Sed & profanus scriptor Aelius Lampridius, in vita Alexandri Imperatoris, locum publicum Christianorum, sacris Romæ addictum profitetur. Aurelianus Imperator in oratione quadam, quam in Senatu habuit, de Christianorum materialibus Ecclesijs, mentionem facit. De quibus præterea Tertullianus, Cyprianus, Eusebivs sępe meminerũt.

Cauillus Sextus.

MARCVS Euangelista Petri discipulus, à præceptore admonitus, Romæ scripsit Euangelium, quod Petrus dum audiuit, approbauit, Ecclesiæq; ad legendum auctoritate sua dedit: vt & Clemens libro informationum scripsit, & Hieronymus de viris illustribus meminit. De quo Petrus in Epistola sua loquitur: Salutat vos Marcus filius meus, qui post conscriptum tandem Euangelium, Aegyptum perrexit, & primus Alexandriæ Christum annuncians, illic Ecclesiam constituit, exantlatisq; laboribus. Neroniani Imperij anno octauo, vita functus est. De cuius conuersatione apud Alexandriã, Philo quoq; Iudæus librũ cõcinnauit.

Responsio.

QVI Clementi adscribuntur libri, minus est tutum eis credere, quoniam eorum quidam suppositity sunt, ac falso Clementi adscripti, quidam vero magna ex parte deprauati, ac erroribus infecti, vt iam antea probauimus. Itaque

sciendum

sciendum, quod in noui testamenti libris, duos, Marci cognomine, fuisse insignitos inuenimus: quorum prior dicebatur Ioannes Marcus, & de hoc legitur Actuum cap. 13. Quod Paulo cum Barnaba Antiochiæ inter prophetas, & Christi nominis doctores, exeunte postea quam visum est Spiritui Sancto, vt ad opus ministerij segregarentur, seniores impositis super eos manibus, in ministerium eos confirmarunt. Qui profecti Seleuciam, venerunt tandem in Cyprum insulam, & Salaminam eiusdem insulæ Vrbem, Christum per synagogas annunciantes, quibus erat adiunctus, & hic Ioannes qui cognominabatur Marcus, non reprobus quidem ministerio. Postquam autem peruenerunt Paphum, Vrbem in Cypro insula sitam, & inde nauigare vellent Pamphiliam, iam dictus Ioannes Marcus renuit proficisci cum eis, sed è conuerso redijt Hierosolymam, & post hac Antiochiam: quo ascendentibus post aliqua temporũ interualla, Paulo & Barnaba, & aliquandiu Christum illic docentibus, dixit ad Barnabam Paulus: reuertentes visitemus fratres per vniuersas Ciuitates, in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo se habent Act. cap. 15. Barnabas vero secum volebat assumere, & Ioannem cognomento Marcum, qui pridem iam ab eis desciuerat, sed Paulus hunc rogatum habuit, ne id faceret, eo quòd non conueniat, eum deinceps in munus Euangelicum reassumi, qui antea ab eis defecerat; & pergentes Pamphiliam relinquẽs discessit Hierosolymam. Et hinc orta est inter eos dissensio, ita vt alterutrum separarentur. Nam Barnabas assumpto Marco, perrexit Cyprum: & Paulus electo Sila recepit se in Syriam, & Ciliciam. Quiquidem Marcus, Barnaba ob nomen Christi, in Cypro impijssime trucidato, quòd ad Aegyptum tandem iter occupauerit, nemo it inficias, cum Philo magni nominis scriptor, in Alexandria Vrbe Aegypti propè ostium Nili sita, Christi nomen ipsum annunciasse prodat: & Petrus ex Chayro, hoc est Babylone, quam

Stepha-

Stephanus, & Ptolomeus in Aegypto sitam esse tradunt, epistolam scribens, ipsius meminit: Salutat vos (inquiens) Marcus filius meus. Credibile est enim hunc Marcum, Petro familiarem fuisse, cum Alexandria non procul à Chayro, hoc est Babylone, distet. Et de hoc Marco multa figmenta reperiuntur. Primum quòd dum crediderit in Christum, amputasset sibi pollicem, vt sacerdotio reprobus efficeretur; deinde quod Romæ scripserit Euangelium, ad vota Petri, quod protinus falsum est. Nusquam enim hunc Marcum perinde, vt nec Petrum in libris Canonicis Romæ aliquando fuisse inuenimus. Et scriptorum varietas mendacium hoc declarat. Hieronymus enim, Clementis auctoritate, scribit, Marcum rogatum à fratribus, Christi Euangelium scripsisse. Alij vero, quorum è numero, & Platina non ignobilis est historicus, tradunt, quòd Petrus Romanorum precibus motus, Marco qui ad hanc rem videbatur idoneus, Euangelij conscribendi negocium iniunxerit, quem omnes velut ex composito octauo anno Neronis obijsse, Alexandriæq; sepultum fuisse scribunt. Verum enimuero hos decepit eorum indiscretio. Non enim alium Marcum inter Apostolorum discipulos fuisse crediderant, & ideo quicquid de vtroque legitur, ad vnum falso retulerunt. Alter namq; fuerat Marcus nomine Aristarchus, qui cooperator, & discipulus fuerat Pauli, de quo ipse in priori captiuitate sua, qua biennio Romæ a Nerone detinebatur, ad Philemonem scribens, mentionem facit: salutant te Marcus Aristarchus, Demas, Lucas adiutores mei. Deniq; vbi iam secundario in manus deuenit Neronis, & ingrauescente ætate, ac laboribus confectus, diem obitus accelerare videns, Timotheoq; è carcere scribens, eiusdem Marci iterum meminit: festina ad me venire cito, Lucas enim mecum solus est, Marcum itaque assume, & adhuc tecum, est enim mihi vtilis in ministerio, penulam quam reliqui Troade apud Carpum, Veniens affer tecum, & libros maxime

autem

" autem, & membranas. Quod Iacobus ille Stapulensis, non
" omnium deterrimus Apostolicus interpres, pulcherrime
" exponit, inquiens: Lucam secum habebat Apostolus, Mar-
" cum autem mandat obnixe, & membranas, quę apud Car-
" pum erant deferri. Sed ad quidnam? nisi vt Lucæ, & Mar-
" co electis à Spiritu Sancto, diuinis scribis, eas relinqueret,
" ad reponendum Sanctum Euangelium. Quid apertius his
" verbis dici poterat, quam quod Marcus Aristarchus, & nō
" Ioannes Marcus sacrum Euangelium conscripserit? qui fa-
" cile Neronis Imperij annos superauit, cum Apostolus circi-
" ter tredecimum eiusdem Imperij annum, epistolam hanc
" scribens, eum sibi à Timotheo adduci postulat. Neque
" idem (ne quem id moretur) Aristarchus & Ioannes apud
" Hębreos sonat. Aristarchus enim perinde Hebręis significat,
" ac si dicas suscitans coronam, Ioannes vero gratia Domini.
" Ex his euidentissime patet, fabulam esse quod de Petro, &
" Marco quidam scriptitant.

Sexta responsionis confutatio.

In hac prolixa responsione, de duobus Marcis, in sacris litteris mentionem haberi magnopere contendit; quorum alter Ioannes Marcus fuerit, de quo sępe in Actis fit mētio; Alter Marcus Aristarchus, cuius, & meminit Paulus in epistola ad Philemonem, dicens: Salutant te Epaphras, Marcus Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei. Et hunc Marcum Aristarchum, persuasor asserit Euangelium scripsisse, non illum Ioannem Marcum: cuius rei in partem & Fabrum citat testem. Hæc nominum multiplicatio, certissimum iam perfugium facta est omnium difficultatum. Sic nuper tres inuenimus Magdalenas, olim autē duos Cephas, duos Ioannes. Nunc vero Marcus etiam Marcum peperit, vt Plauti verbis vtar, omnes conduplicauimus. Enimuero,

vt mea est sententia, vnicus Marcus extitit, gente Iudæus, discipulus Apostolorum, primus Alexandriæ Episcopus, qui Romæ, auctore Clemente Alexandrino presbytero (non Clemente Romano Episcopo, vt persuasori ex ignorantia falsò visum est) in sexto informationum libro, rogatu fratrum, Petro auctore, scripsit Euangelium. Aristarchus vero nusquam in diuinis libris cognomen est Marci, vt persuasor ait, sed hominis proprium nomen. Fuit siquidem (vt Apostolica Acta testantur) gente Macedo, patria Thessalonicensis, qui simul cum Paulo, à Iudæa Romam ductus est captiuus; vbi Aristarchus tantum, non etiam Marcus appellatur. Quod vero in epistola ad Philemonem est: Salutant te Epaphras, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas. Credo vtique persuasorem credidisse sicut Marci, Aristarchum, sic etiam Demæ cognomen esse Lucam. At vero quicunque vel prima rudimenta grammatices Græcæ attigerit, facile intelliget apud Paulum, Aristarchum cognomen non esse. facta namque esset per articulum (vt Græcis consuetudo est) expressior significatio, sed tantum abest, vt Marci cognomen sit Aristarchus, vt illud ipsum nomen Marcus sit Ioannis cognomen, vt Lucas ait, ἐπικαλούμενον Μάρκον, dixisset igitur Μάρκος ὁ ἀρίσταρχος, vel certe Μάρκος ὁ ἐπικαλούμενος ἀρίσταρχος. ad hæc vulgatum aduerbium ἐπίκλην. quo ferè in similibus Græci vti consueuere Paulo non excidisset. Postremo luce clarius, ex epistola ad Colossenses probari potest, alium esse Marcum, alium Aristarchum, quos in epistola ad Philemonem commemorauit, quod ita ostenditur: eodem tempore quo per Onesimum scripsit ad Philemonem Paulus, ad Colossenses quoque Tichyco litteras dedit. Quod ipse ita commemorat in ipsa epistola cap. 4. Tichycum (inquit) misi ad vos, ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum Onesimo charissimo & fideli fratre, qui ex vobis est, hoc est, qui vestras est, scilicet Colossensis, vt

SS erant

erant illi. Et propterea Hieronymus subinfert, ratio (inquit) ipsa, & ordo deducit, quod & Philemon quoque Colossensis sit, & eo tempore communem, ad omnem Ecclesiam Onesimus epistolam tulerit, quo priuatas, & sui commendatrices ad Dominum litteras sumpserit, sed, & aliud indicium annotauit diuus Hieronymus: nimirum quod in vtraque epistola meminerit Archippi. Nam in ea quæ ad Colossenses scribitur, sic ait; dicite Archippo, Vide ministerium quod accepisti a Domino, vt illud impleas. In altera vero ad Philemonem, in ipsa mox epistolæ fronte, salutat Archippum. Tertium indicium, quod in vtraque se uinctum fuisse testatur: sic enim ad Colossenses, Propter quod & vinctus sum. Et ad Philemonem, Paulus vinctus Iesu Christi. Postremo quartum indicium, quod ad rem nostram maxime facit, quia in epistolarum fine totidem 3. vbique (quanquam non eodem ordine) salutantes commemorat. Sex enim enumerat ad Colossenses, Aristarchum, Marcum, Iesum, Epaphram, Lucam, & Demam, totidemq; apud Philemonem leguntur: Salutant te (inquit) Epaphras concaptiuus meus, in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei. Quod si nomen Iesus in recto esset prolatum, totidem in hac epistola salutantes numerarentur, quot in ea quæ ad Colossenses scripta est, si ita legeremus: Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo, deinde sequatur, Iesus, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas adiutores mei. Vtcunque sit, palam illud est, Marcum, & Aristarchum, duorũ virorũ nomina esse in epistola ad Philemonem (quemadmodum in epistola ad Colossenses) vbi Aristarchum nomen sui concaptiui, seiunctum esse à Marco, aperte his verbis declarat; salutant vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ; cum vtraq, epistola eodem sit scripta tempore. Cæterum cum persuasor affirmet hunc MARCVM cuius Paulus meminit ad Philemonem

Euange-

Euangelium scripsisse, quod nos secundum Marcum appellamus, profecto inficiari non potest, eundem a Petro vocatum fuisse filium: quam rem ita probamus. Is qui Marcus appellatur a Paulo in epistola ad Philemonem, idem ab eodem in epistola ad Colossenses vocatur Marcus consobrinus Barnabæ. At hunc esse illũ, quẽ Petrus filiũ vocat intelligĩ ex Act. & primũ c. 12. vbi refertur, ꝙ Petrus vbi primum è vinculis Herodis liber euasisset, illico ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, se recepit. Quare facile conijcere possumus, Petrum tunc tantam ergo Marcum beniuolentiam concepisse, vt deinceps eum vocaret filium suum. Haud ita multo post, vt ex fine eiusdem capitis constat diuus Paulus, & Barnabas, eundem Marcum assumpserunt in eorum ministerium. Cæterum vt in 13 cap. refertur, quum Paulus, & Barnabas Pergen Pamphiliæ venissent, Marcus ab eis digressus, redijt Hierosolymam, propter quod & Paulus, quando postea Barnabas ei suasit, vt Marcum denuo ministrum acciperent, non assensit, atque ita Barnabas assumpto secum Marco, secedens a Paulo, nauigauit Cyprum: erat enim affinitate coniunctus Marco, quod etiam hoc loco Beda palam testatur. Verisimile igitur esse tam opinari licet, ex ijs, eundem fuisse Marcum, quem Petrus in epistola sua filium vocauit, & quem Paulus ad Colossenses vocat Consobrinum Barnabæ. At quum in Actis non semel Aristarchi mentio fiat, nunquam tamen appellatur Marcus. Quare illud necesse est, vt Marcus alius sit ab Aristarcho. Mirum præterea est, vbi nam apud Philonem perscrutator legerit, Marcum Alexandriæ Christi nomen annunciasse. Tantum enim abest, vt apud illum, vel Christi, vel Marci nomen inueniatur, vt fuerint qui, ea quæ a Philone scripta sunt, affirmarint, de Christianis intelligi non debere, sed de Essæorum secta; de quibus lib. 2. cap. 7. de bello Iudaico Iosephus eadem penè scripsit, quæ Philo par-

tim in libro in quo demonstrat virtutis studiosos liberos esse, partim vero in libro de supplicibus. huius opinionis fuit Porphirius. Nec defuere qui de his intelligerent, de quibus tam multa in legibus Mosis, & qui à Iudæis Nazaręi appellantur. Sunt & qui in Christum credentes, suspicantur ibi intelligi, sed eos qui legem Mosis in figuris obseruabant. Eusebius tamen Pamphili, & cæteri Christianorum qui de illis meminere, id de Marco, & ea quę sub ipso fuit Ecclesia (vti profecto sunt) dicta intellexere. Quæ vero de tempore quo posterior epistola ad Timotheum scripta est, affert, nouissimus scilicet Neronis annis, satis supra coarguimus.

Cauillus Septimus.

» Philo Iudæus vir litterarum pollentissimus, sub C.
» Caligula à gente sua Romam missarius factus, dum non
» nihil periclitaretur secunda vice sub Claudij Imperio illac
» remissus, cum Petro Apostolo de nonnullis contulit rebus,
» & tam arctissimas secum inijt amicitias, vt tandem, quo-
» tiens modo licuit, in libris suis, Christianos honestis tradu-
» xerit laudibus, & in Ioannis Marci pręconijs, pleno libro
» versaretur, vt Hieronymus in libro de viris illustribus
» prodidit.

Responsio.

Has nęnias, vel solus risus potis sit explodere. Quinam Philo Iudęus sub Claudij Imperio, Petrum Romę conuenire poterat, quem nunquam etiam Romę fuisse tot iam rationibus persuasimus: siquidem Paulus in fine Imperij Claudij, Romanos, litteris suis fidei ac virtutum admonens,

nens, & omnes presbyteros, seniores, & muneris Euangelici coadiutores, tamen etiam quosdam plebeios salutans, solius Petri ne tantillum quidem meminit. Tandem quarto Neroniani Imperij anno, Romam perductus, Petrum illic non inuenit, & biennio ibi existens, nullam Ecclesiam eius salutat nomine. Lucas ad quartum vsq; Neronis annum, historiam Apostolicam Romæ scribens, Petri nullam mentionem facit. Paulus decem præter labentibus annis, secundario Romæ captiuatus, nullum Petri præsidium sensit, sed ab omnibus ferè destitutus, rem Euangelicam cum vno Luca tractauit: sin vero ea ratione Philo Christianos laudasse putatur, quod cum Petro inierit amicitiam, ego in Iudæa potius id contigisse crediderim, vbi Petrus, Christum prædicando, ætatem suam consumpsit, & mortem inibi passus est. Aut nunquid solus Iudæorum Philo, Christi nomen dignis encomijs extulit? Iosephus enim, qui non commemoratur alicubi Petrum vel vidisse, vel amicitias secum pactum fuisse, tamen adeo honestam Christi mentionem in suis de antiquitatibus libris fecit, vt interim mirum videatur, è tam peruicacissima gente, aliquem reperiri potuisse, qui tanto laudis præconio Christum extulerit. Sed quid mirum, Iosephum talia de Christo dixisse, cum & dæmonum legiones Christum prædicare cogerentur? Cuius & nos veritatem in multa discrimina perductam, nunc defendimus, sceleraque, & errores occidentalis Babylonis patefacimus, præmia immarcessibilis coronæ, ipsius benignitate, dubio procul adepturi.

Confutatio responsionis septimæ.

ANIMADVERSIONE dignum, qua hic versutia persuasor vtatur. Quum enim ad D. Hieronymi testimonium respondere debuisset, id nequaquam præstat, sed iaculum

decli-

declinans, prętexit se, validissimis antea rationibus, satis firmasse, Petrum Romam non fuisse. Atqui satius omnino fuisset hoc non obiecisse, quam ex laudificatione subtrahere se certamini. Quid enim hoc aliud est, quam se præuaricatorem ac plane victum ostendere? Neque enim inficiari potest, quin Philo Iudæus aliquando Romę fuerit, tantus est scriptorum in hac vna re consensus, & ipsemet in libro de legatione sua ad Caium id profitetur. Atque ideo subterfugere quęrens, commentatur Philonem cum Petro in Iudęa potius amicitiam contraxisse quam Romæ. Quod si ita esset, eadem facilitate potuisset ab historicis memorari, qua modo referunt id Romę fuisse factum. Cęterum quod in Iudæa cum Petro colloquium habuerit Philo, nec vnum quidem auctorem persuasor citare poterit. Et sanè probabile est, id eos longe libentius retulisse, quo regioni suæ eum fauorem pręstarent, quam quod modo referunt Romę accidisse. Neque video, cur eo tempore id fingi potuisset, aut Philonis, aut Petri, aut Marci gratia. Quod si coniecturas in hac re sequi liceret, ego facile crediderim, Marcum ob eam necessitudinem, quam Romæ cum Philone iniit, dum is adhęreret Petro, postea Alexandriam concessisse. Nam & Romæ tum erat Marcus, vt epistola ad Colossenses testatur. Neque dubium esse potest, quin tum ibi fuerit Petri causa, magis quam Pauli, quandoquidem, & Paulus illum ante repulisset, vt ex Actis Apostolorum liquet. Fuit vero Philo ciuis Alexandrinus, vt testatur Eusebius, genere Iudęus, vir eloquentissimus, cuius opuscula circumferuntur varia eruditione plena, ob seditionem inter Iudæos, & Græcos Alexandrię excitatam, Romam à Iudęis contribulibus ablegatus. Et bis vtique ea legatione ad Vrbem functus est, quemadmodum diuus Hieronymus affirmat, primum sub Caio, iterum sub Claudio. Porrò autem quod persuasor ait, Iosephum (quanquam alicubi Petrum se vidisse non commemoret) haud

minus

minus dignis encomijs extulisse Christi nomen, quam fecerat Philo: nihil ad rem facit. Nam Hieronymus non de Christi nomine, sed de Christianis Alexandriæ sub Marco degentibus, multa scripsisse Philonem asseruit, & in eorum laudibus copiose fuisse versatum. Quę res, non parum adstipulatur his, qui Philonem affirmant Romę cum Petro familiaritatem iniisse. Iosephus autem & si de Christo scripserit, tamen ab Egesippo reprehenditur, perfidiæ Iudæorum fuisse consortē, in hoc ipso sermone, quem de eorum supplicio manifestauit. Quorum (inquit) arma deseruit, eorum tamen sacrilegia non reliquit. Deplorauit flebiliter ærumnas, sed ipsius ærumnę causam noluit intelligere. Nec mirum, si Iosephus Romę Petrum non viderit, quum non ante Petri mortem Romam ipse concesserit. Accessit enim Vespasiani temporibus, quum Petrus ante sub Nerone cruci fuisset affixus. Perspicuum igitur ex his opinor, cunctis factum esse, nihil Persuasorem hoc suo profecisse Candido. Neque enim redarguit, quum Philo Petrum conuenisset Romæ, quod Eusebius, & Hieronymus, grauissimi auctores constanter affirmant. Et profecto nisi pudorem omnem abiecisset, potuisset ijs adeo manifestis indicijs frenari, ne tantopere aduersus Petri Pontificatum, quem is Romę gessit, oblatraret. In primis autem ad hanc rem, facit amicitia ipsa Philonis, & Petri mutua, quam auspicatam fuisse Romę, historici accuratissimi prodiderant. Qui etiam referant, Philonem Christianos Alexandriæ sub Marco degentes, miris laudibus extulisse. Conducit huic rei salutatio, qua Paulus e Roma Marcum in vna suarum epistolarum salutare Colossenses facit. Confert & alia, qua Marci nomine, Petrus è Roma, Iudæos sparsim incolentes regiones gentium, salutare iubet. Promouet eam rem, Euangelium quod a Marco Romę fuisse scriptum, ab omnibus memoratur. Adminiculatur epistola Petri prior, quam prisci patres vnanimi consensu affirmant Roma fuis-

se

se missam. Ad hæc haud paruum indicium huiusce rei est conflictatio, quam cum Simone mago Romæ Petrum habuisse. Iustinus, Arnobius, Tertullianus, & alij affirmant. Addendum quod ab eisdem refertur colloquium, quod cum Christo Petrus habuit, dum Roma fugam meditaretur. Accedunt loca, tam vbi necatus Romæ Petrus est, quam vbi corpus eius hucusque quiescit. Postremo quod inficiari nemo potest, cineres, & ossa Petri adhuc habentur Romæ; quemadmodum etiam Hieronymus suo tempore fuisse, aduersus Vigilantium ita testatum reliquit: Male facit Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri, & Pauli secundum nos, ossa veneranda, secundum te, vilem puluisculum offert *Domino* sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur *Altaria*. Sed præter hæc tam apertissima indicia, non desunt innumera clarissimorum Græcorum, & Latinorum auctorum testimonia, qui passim vno ore confirmant, Petrum Romę occubuisse: quum persuasor nec vnius quidem habeat scriptoris, pro sua impostura tuenda auctoritatem, neque aliud quicquam, præter quasdam negatiuas argutiolas afferat, vt quia Paulus non salutauit, Lucas non meminit, id non legi, quæ ex dialecticæ regulis, nullius momenti esse satis constat. Tot igitur indicijs, & testimonijs pro nostra parte citatis, admoneri debent aduersarij, ne tantopere contra veritatem vsque adeo claram amplius obganniant. Nam multos audio esse huius persuasoris adhuc in Germania sectatores, quos profecto in hoc errore diutius permanere pudere deberet. At hi tantum aduersus Petri sedē virus imbiberunt, vt quemadmodum putris cloaca, pestilentem halitum iugiter euaporat, ita hi quicquid excogitare calumniarum, & mendaciorum possunt, id omne in Pontifices Romanos, & sedem Apostolicam euomere non cessant.

Perora-

PERORATIO TRACTATVS.

PERSPICVVM igitur, ex hisce nostris responsionibus esse iam opinor, quam futilibus strophis, friuolis sophismatibus, nugacissimis argutijs, persuasor ostendere molitus sit, Petrum Romæ nunquam fuisse: & è conuerso, quam efficacibus rationibus, quam solidis probatissimorum auctorum testimonijs, quam apertissimis coniecturis, & indicijs, nos eundem Romæ obijsse monstrauerimus, vt nihil in hac re pium lectorem desiderare præterea credamus. Verum enimuero vt huic disputationi felicius finem imponamus, quædam, de quibus supra ex Euangelio abunde disseruimus, hic denuo breuissime subijcere non grauabimur, & Apostolicæ sedi scitissime applicare. Primum est, quod & si Petrus non esset primus, tempore à Christo vocatus, primus tamen inter Apostolos à Christo fuit institutus. Alterum, quod idem à Christo petra vocatus sit, super quam Ecclesiæ suæ structura consurgeret. Tertium, quod eidem a Christo dictum fuit: Ego oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hæc autem adeo manifesta sunt, vt negari, nisi ab impudentissimis non possint. Perscrutetur itaque secum pius lector primum testimonium, & accuratius rem totam sine dolo malo contempletur. Nonne aptissime congruit, vt quum vniuersus terrarum orbis ad Christum esset conuertendus, Vrbs ea, quæ totius mundi princeps erat, nulli alteri pro sede, quam ei, qui primus inter Christi Apostolos erat, diuinitus contingeret? Nam si quisquam alius Apostolorum eam cathedram sortitus esset, iam

non solum Petrus in hoc habuisset superiorem, verum etiam indecorè actum esset, vt præcipua sedes, Apostolo non pręcipuo demandata fuisset. Quamobrem, & Leo Papa in concione quam de Apostolis habuit, ita scribit: Nam cum duodecim Apostoli, accepta per Spiritum Sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Euangelio mundum distributis sibi terrarum partibus suscepissent, beatissimus Petrus Princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur Imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur, salutem efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac tunc Vrbe non essent? aut quæ vsquam gentes ignorarent, quod Roma didicisset? Hic conculcandæ philosophiæ opiniones, hic resoluendæ erant terrenæ sapientiæ vanitates, hic confutandus Dæmonum cultus, hic omnium sacrilegiorum impietas destruenda, vbi diligentissima superstitione erat collectum, quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum. Hæc LEO, cui in Chalcedonensi synodo summa Patrum admiratione, ter, sancto, acclamatum fuit. SECVNDVS vero locus, quem ex Euangelio enunciauimus, est, quia Petrus à Christo solidum saxum, & præcipuum totius Ecclesiæ post se ipsum fundamentum constitutus fuit. Cui rei tam & si recentiores hæretici contradicant, tantus est tamen sanctorum Patrum, in ea re, nemine reclamante, consensus, vt quicquid illi deblaterent, haud aliter quam canum latratus æstimari debeat. Cæterum vt diuinos interpretes omittamus, ipsa sacra scripta satis eam rem testantur. An non apud Ioannem scribitur: Christum Simoni dixisse: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas; quod sonat, si interpreteris, petra, siue lapis, & non quidem cuiusuis generis, sed fundamento tantum aptus. Quamobrem cum ei Christus nomen id indidisset, vocasset*

setq;

setq; Simonem Cepham, seu Petrum, hoc est, vel petram, vel lapidem, aut si mauis saxum, nonne subiunxit, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et quanam alia de causa Christus illi nomen eiusmodi præ cæteris Apostolis imposuisset, quod lapidem, saxum, aut petram significat, quam, quod ab ipso, velut à præcipuo post se ipsum fundamento, Ecclesiæ structura excitanda esset. Quod totum nunc nonne apertissime cernimus completum? Quis non animaduerterit Ecclesiam, quæ hodie extat, non ab alio Apostolo, quam à solo Petro permanasse? Vbi iam locorum sunt Christiani, quos aut Andreas conuertit, aut Ioannes, aut Apostoli cæteri? Nusquam omnino sunt, sed nec eorum aliqua successio iam superest, de veris loquor, & legitimis Christianis, non de hæreticis, aut schismaticis. Neque enim omnes quibus in ore Christus est, syncere Christiani sunt reputandi. Reliquum est igitur, vt huius cœtus, quem hodie vocamus Ecclesiam, solus ipse Petrus exordium habeatur, ex oraculo scilicet Christi, solus inquam post Christum. Nam lapis omnino primarius huius structuræ Christus est, quemadmodum & Paulus testatur: Ipso (inquit) summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio crescit in templum sanctum in Domino. & rursum: Petra autem erat Christus. At post Christum, primus fuit Petrus, super quem ædificantur quotquot hodie Christiani sunt, veluti viui quidam lapides (vt idem ait) in domum spiritualem, quę nimirum est Ecclesia. Nam Ecclesia quid aliud est, quam fidelium in quandam vnitatem collectio? Quæ sane iam non alia putari debet, quam quę temporibus Petri fuerat, tametsi nos qui nunc viuimus, morum varietate, & labefactatis integris institutis, longe plurimum ab illa distemus. Quam enim ipsa Christianorum successio, à

Petro incipiens, hucuſque penitus interrupta perducta ſit, non immerito, poteſt vna prorſus Eccleſia dici tota ipſa collectio, quę ab ipſo manauit. Quis igitur iam non videt, quantum illis Chriſti verbis congruat, quod Petrus aliquando ſediſſet Romæ, quum è Romana Ecclesia, tanquam ex primo fonte, veræ fidei lux in cæteras, quæ iam per Chriſtianiſmum ſparſæ ſunt, Eccleſias, deriuata ſit. Poſtremo ſi attente cogitabimus, id quod tertio loco, de fide Petri ſupra à nobis memoratum eſt, dilucide perſpiciemus nequaquam conueniſſe, vt Petro pro præcipua ſede, contigiſſet earum aliqua, quas nunc occupant incredulitatis tenebræ. Non inficias eò, quin clara fidei lux, olim Antiochiæ fulſerit, vbi primum ſedit Petrus, ſed ea nunc ab infidelibus opprimitur. Hieroſolyma quoque, quam rexit Iacobus Apoſtolus frater Domini, hodie teterrima incredulorum ſeruitute premitur. Alexandria, vbi Marcus docuit, in Chriſti hoſtium poteſtate eſt. Andreas Achaiam Chriſto acquiſiuit, at ea iam Chriſti inimicis eſt ſubdita. Minorem Aſiam Ioannes obtinuit, ibi nunc magnus Turcarum Tyrannus dominatur. Sic orbis terrarum reliquæ partes, quæ cæteris obtigerunt Apoſtolis, nunc in infidelium poteſtatem deuenere. Congruebat igitur, vt eam mundi partem obtineret Petrus, in qua fides Euangelica nullo vnquam tempore extingueretur. Id quod, an cuiquam alteri Apoſtolorum contigerit, facile intelligi poteſt. Nam, & ſi Chriſtus in vnius aut alterius eorum ſede, adhuc annuncietur, verendum eſt, ne ſic prædicetur, quemadmodum ab hæreticis, & ſchiſmaticis, fieri multis in locis non ſine dolore intelligimus. Et quanquam eadem ſit fides Petri, quę & cęterorum, tamen quia Petro ſingillatim hoc erat dictum, opportunum fuit, vt alicubi locorum,

in

in quo Petrus hanc fidem prędicaret, ea ad vltimum vſque diem perpetuo vigeret, quod nuſquam ſanè commodius fieri præter quam Romæ potuiſſet. At dicet quis: Nuſquam alibi vita Chriſtianorum Chriſto magis aduerſatur, quam Romæ; atque id quidem inter ipſos Eccleſię proceres, quorum mores cum Chriſti inſtitutis pugnant. Hęc autem fortaſſe nobis aduerſarij obijcient. At iſta, noſtrum inſtitutum confirmant. Nam quum cęterorum Apoſtolorum ſedes, videmus iam paſſim ab incredulis occupari, & hanc ſolam, quæ Petri fuerat, ad hunc vſque diem in ditione eſſe Chriſtianorum, quæ tamen ob tot ſcelera deleri cum cæteris meruiſſet: quid aliud cogitare poſſumus, quam veraciſſimum eſſe Chriſtum, qui tot & tantis laceſſitus iniurijs, promiſſa tamen ſeruat, atque vt ipſi volunt, vel immeritis? Fides per Petrum prædicata Romæ, non defecit hactenus. Et permanet adhuc Eccleſię vera ſucceſſio, quæ à Petro ſumpſit exordium, cuius & ipſe velut ſaxeum, & ſolidum à Chriſto fundamentum erat conſtitutus. Quis iam itaque non clare perſpicit, quantum iſta mutuò ſe fulciunt, ideſt quantum Petri ſedes, quam is Romę diuinitus locauit, verbis Chriſti conreſpondeat, ac viciſſim quantum ipſa Chriſti verba, Petrum Romę ſedere debuiſſe, valide corroborant? Nam quia Petrus fuit inter Apoſtolos pręcipuus, conueniens fuit, vt & pręcipuam ſedem ipſe ſortiretur. Et quia Petrinæ ſoliditatis ei nomen fuerat impoſitum, æquum erat, vt ab ipſo non inualida, ſed ſolida quædam poteſtatis ſtructura permaneret. Poſtremo quum ei peculiariter à Chriſto fuiſſet dictum, Oraui pro te ne deficiat fides tua Petre, decuit vt alicubi fidem Chriſti doceret Petrus, quę ita duraret, vt aduerſus eam infidelitatis tenebræ ne-

uti-

utiquam præualerent. Quorum trium, vix vnum aliquod hodie videremus, si cuiusuis alterius Apostoli sedes, quæ nunc ab Christi perduellibus occupatur, Petro postrema contigisset. Harum rerum euentus, sic permouerunt Augustinum, vt is per eos se plane fateatur in Ecclesię gremio fuisse colligatum. Sic enim inter alia scribit aduersus Manichęum contra epistolam Manichęi, quę fundamenti dicitur cap. 4. Tenet me ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad pręsentem Episcopatum, successio sacerdotum. Tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, ista Ecclesia sola obtinuit. Hæc ille: quibus verbis intelligimus ipsa tria. Primum Petri sedem. Deinde perpetuam Episcoporum à Petro successionem. Tertium quod inter tam multas Hæreses, hęc Ecclesia, quæ à Petri sede permanauit, vel sola Catholicę nomen obtinuit. Opinor itaque iam vel Sole dilucidius apparere, Petrum & vniuersalis Ecclesiæ pastorem fuisse, & vere obiisse Romæ, nihilque nisi meras nugas esse, quas Persuasor, & qui eum sequuntur virulenta malitia contra Romanæ Cathedrę principatum euomunt. Qui cum in hac re tam manifesta, impostores deprehensi sint, ęquum est, & quicquid de aliis rebus scribent ex hac metiamur, & crimine ab vno omnes discamus, horumque peruersa dogmata, vti venenata pocula, ad fidelium perniciem propinata, modis omnibus auersemur, reiiciamusque. Christo vero sit laus, quod ipsamet experientia redarguti sint manifesti mendacii. Quum & Pontificem nostrum Pium Quintum virum vere sanctissimum, tot optimos patres Cardinales, clerum, & popu-

lum

sū Romanū habeamus optime institutos, Vrbsq; ipsa tota pijs operibus scateat, in sacramentorum frequentatione.

LAVS DEO.

F. Augustinus Nicolutius Inquisitor.

Quod Petrus in Vrbe moriens summam in ecclesia potestatem sibi à Christo traditam Clementi successori suo, & ijs qui post eum Romani futuri essent Pontifices, reliquerit, ex Sanctis patribus probatur.

PETRI porro ligandi & soluendi officium, ac in ecclesiā primatum in eius successores deriuatum, ex eo argumentari possumus, quod existimandum non est Christi voluntatem fuisse vt id munus tanto magisterio fundatum simul cum vnius hominis vita deficeret, quod ne illo quidem tempore defecit, quo Christus corpore discedens à terris, in cœlum ascendit, ex quo nobis ne morte quidem Petri defuturum indicauit, sed ad successores eius peruenturū, ac tamdiu duraturū, donec & oues pascendæ reperirentur, & ipse corpore ad iudicandos viuos & mortuos reuerteretur, vt illustris & gloriosus appareat in sanctis suis. At vbi extremū illud iudiciū peractū fuerit, tūc ipse Christus (vt Paulus ait) tradet regnum Deo & patri, atque ex eo tempore Deus erit perpetuo omnia in omnibus, neque aut eiusmodi munus, aut qui eo fungatur amplius, omnibus deficientibus, erunt: hæc ita esse sanctorum patrum testimonijs facile confirmari possunt.

PRIMVS Petri Apostoli successor in Episcopatu Romano, & vniuersalis Ecclesiæ cura Clemens vir sanctus fuit, qui ab eodem Petro paulo ante ipsius obitum per manuum impositionem Episcopus Romanus summa cum potestate sibi substitutus post illū Catholicā ecclesiā rexit.

HOC DAMASVS Papa in vita Petri Apostoli disertis

tis verbis exponit sic. Sanctus Petrus beatum Clementem Episcopum consecrauit, cui & Cathedram vel Ecclesiam omnem disponendam commisit dicens. Sic vt mihi gubernandi tradita est à domino meo Iesu Christo potestas ligandi, soluendique, ita & ego tibi committo, vt ordines dispositiones diuersarum causarum, per quos actus non Ecclesiastici profligentur, & tu minime curis sæculi deditus reperiaris; sed solummodo orationi & prædicationi ad populum vacare stude. Idem in Clementis Papæ vita sic scribit. Hic ex præcepto beati Petri suscepit Ecclesiæ Pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat à domino Iesu Christo Cathedra tradita vel commissa.

D. CYPRIANVS libro 4. Epistola secunda ad Antonianum, factus est (inquit) Cornelius Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis suffragio, & de sacerdotum antiquorum collegio, cū nemo ante se factus esset, cū Fabriani locus. i. cum locus Petri & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret.

OPTATVS Afer Episcopus Mileuitanus libro 2. contra Parmenianum & alios Donatistas, Vna (inquit) Cathedra est priuilegium vnius ecclesiæ, & primum, ideo non adhærens vnitati Cathedræ, non adhæret vnitati Ecclesię Cathedra vna est, & negare non audes scire te in Vrbe Roma Petro primo Cathedram esse collatam, in qua sederit omnium apostolorum caput Petrus, in quo vno Cathedræ vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulos sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus esset, qui contra vnam Cathedram alteram sibi collocaret: Ergo Cathedra vnica est quæ est prima de dotibus, & in ea sedit primus Petrus; successit Linus, Lino, Clemens, cui Anacletus &c. & infra. Contra portas inferi claues salutares legimus Petrum principem nostrum recepisse, cui à Christo dictum est, Tibi dabo claues regni coelorum. Vnde est ergo quod claues regni coelorum vobis vsurpare contenditis?

tis? qui contra Cathedram Petri vestris præsumptionibus & audacijs sacrilegio malitatis &c.& infra. Igitur de dotibus Ecclesiæ Cathedræ prima est quam probauimus per Petrum nostram esse, quæ ducit ad se Angelum, Angelus enim qui datur Ecclesiæ,ei non coniungitur,qui se Cathedræ Petri non coniungit &c. & infra. Vos dico abscissos palmites à vite,vos riuum concisum à fonte,non enim potest origo esse riuus,qui paruus est,& non de se nascitur, & arbor è ramo conciso excisa arescit.

D. AVGVSTINVS tractatu quinquagesimo in expositionem Ioannis Petro non tantum datas esse claues cœlorum,sed & successoribus per longum probat, vbi inter cætera hæc ait. Si enim Petro tantum dictum est,tibi dabo claues regni cœlorum,& quodcumque ligaueris super terram,erit ligatum & in cœlis,non facit hoc Ecclesia; si autem & in Ecclesia fit,vt quæ in terra ligantur, in cœlo ligentur,& quæ soluuntur in terra,soluantur in cœlo,quia cum excommunicat ecclesia,in cœlo ligatur excommunicatus, cum reconciliatur ab Ecclesia, in cœlo soluitur reconciliatus: Si hoc ergo in Ecclesia fit,Petrus quando claues accepit, Ecclesiam Sanctam significauit.

Idem cont.epist.fund.c.4.tenet me (inquit) ab ipsa Petri sede, cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit vsque ad præsentem Episcopatum successio sacerdotum.

Idem Epistola 165.ad Generosum,si enim ordo Episcoporum sibi succedētiū considerandus est, quanto certius & vere salubriter ab ipso Petro numeraui,cui totius ecclesiæ figuram gerenti dominus ait, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,& portæ inferi non vincent eā. Petro.n.successit Linus,Lino Clemens,Clementi Anacletus, Anacleto Euaristus &c. oēs vsq; ad Anastasiū enumerat.

D. Io. Chrysostomus Episcopus Constantinopolitan. lib.2.de Sacerdotio c.1.Qua nam(inquit)item de causa idē ille sanguinem effudit suum,certe vt oues eas acquireret,

quas tum Petro, tum successoribus Petri gubernandas in manus tradidit: Iure igitur ac merito sic loquebatur Christus, quisnam fidelis seruus & prudens, quem dominus super familiam suam constituit,

IOANNES III. Papa in epistola, quam vniuersis Germaniæ & Galliarū Episcopis scripsit, ita ait, Si autē Petrus princeps Apostolorum adiutores sibi adsciuit Linum & Cletum, non tamen potestatem pontificij, aut ligandi aut soluendi eis normam tradidit, sed successori suo Sancto Clementi qui sedem apostolicam post eum, & potestatem pontificalem tradente sibi beato Petro tenere promeruit: Linus vero & Cletus ministrabant exteriora, Princeps autem Apostolorum Petrus verbo & orationi insistebat, Linum namque & Cletum nihil legitur vnquam ex pontificali ministerio egisse potestatiue, sed quantum eis à beato Petro præcipiebatur, tantummodo agebant.

PELAGIVS Papa II. contra Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum canone 1. Quicquid (inquit) statuistis ex auctoritate Santi Petri Apostolorum principis, & domini Saluatoris voce, qua beato Petro potestatem soluendi & ligandi ipse Saluator dedit, quę et potestas in successorē eius indubitāter trāsiuit, cassam⁎, & annullam⁎.

ADRIANVS Papa Constantino & Irene Augustis, & Synodo Nicęnę vij. beatus Petrus (inquit) Apostolorum princeps sui apostolatus principatum successoribus suis, qui in sua sanctissima sede successerunt, perenniter dereliquit, quibus & auctoritatis potestatem, quemadmodum à Saluatore nostro ei concessa est, ipse tradidit diuino iussu successoribus suis.

PLACIDIA Augusta Valentiniano Augusto Filio. Quia Roma (inquit) est maxima Ciuitatū & domina orbis terrarum, Ideo Petrus in ea Principatum ordinauit diuini Episcopatus.

FINIS PRIMI LIBRI.

F. Augustinus Nicolutius Inquisitor.

ERRATA.

In pfatione pag.	2	lin. 2	quia	qui à
	3	14	aliquod	aliquot
	2	17	redditur.	reditur
	8	4	frustra	frusta
	9	25	chismata	schismata
	14	3	distratu	distracta
	19	34	exponantur	exponant
	34	8	capitibus	deleñ.
	43	5	Petro	Petri
	49	21	secundam	secundum
		ibid.	iunxit	vinxit
		32	eam	eum
	56	24	sine	suis
	83	10	id quod	vt id quod
	84	23	in debilē non se crepid.	indelebilem crepidinem
	87	2	multo	cum
		11	desinesse	debuisse
	89	19	ad	ac
	105	29	auctoritates	deleatur
	127	1	summus	sumus
	143	2	si	hi
	157	18	generat	generetur
	172	1	princeps	principes
	175	7	quum	quem
		33	Hypotyposū	Hypotyposeon
	187 178	4	admirari poss.	admirari nō poss.
	183	4	Abillenæ	Abillinæ
		12	sub exitu	exitum
		19	aditis	additis
	184	33	peue exact⁹	plene exactus nō (erat
	185	11	quod	quot

191	14	cẽtre	certam
223	33	chorepiſcopi	coepiſcopi
238	29	Romam	Roma
265	10	lactis	lætis
	13	quos	quod
273	28	tum	tamen
279	26	atque	æque
280	5	reuertenter	reuerenter
	6	voluerit	noluerit.
283	21	quamuis fere	quanam rõne fere
288	20	annorum	annum
290	25	chonographos	ch orcgraphcs
297	17	non ob id non	num ob id non
300	34	ferunt ni	feruntur
306	28	miniſtri	miniſtris
314	16	3. vbique	utrobique

Cætera prudens lector per ſe corrigat.

ORATIO PARÆNETICA

PRO PVRA ET SYNCERA

prædicatione Euangelij, ad omnes ministros diuini verbi: ex vtriusque Testamenti clarissimis testimoniis & vetustissimorũ Patrum orthodoxorum sententiis.

Authore fratre Ioanne de la Fuente Hispano, regularis Obseruantiæ ordinis S. Francisci, almæ Prouinciæ Castellæ gardiano conuentus Regij Dominæ de Sperança.

Reuerendissimo ac sapientissimo Patri, fratri Antonio Marrique, Commissario generali Cismontano eiusdem ordinis, & vniuersis Patribus in generalibus comitiis in Regia ciuitate Toleti congregatis ad eius electionem.

Vt quid appenditis argentum vestrum, & non in panibus? & laborem vestrum, & non in saturitate. Esaias 55.

Prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. Docentes eos seruare quæcunque mandaui vobis. Matthæi capitulo vltimo.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM.

M. D. LXXXV.

Cum licentia Superiorum.

REVERENDISSIMO AC SAPIENTISSIMO PATRI NOSTRO, FRATRI Antonio Marrique, Commissario generali super omnes fratres regularis Obseruantiæ seraphici Patris nostri Francisci Cismontanæ familiæ, Frater Ioannes de la Fuente salutem in Domino & æternam fœlicitatem.



QVAM multa eademque præclara salutis humanæ remedia ab exordio instituerit altissimus, & nunc in gratia & temporu plenitudine longè maiora, nullus est, qui vel tenuis fide non attingit. Et certè magni præcellentesq; viri illa cōprehendunt, hymnis celebrant, laudibus decorant, & iure optimo coronis micantibus gemmis pretiosis coronant. Vnum tamen inter cuncta cœlestis medici malagmata, & miræ artis medicamenta salubria tenet non principatum, cum aliquot ex venerādis Sacramētis digniora sint, nimirū Eucharistia, &c. sed necessitatis absolutæ arcem, regiumq; sceptrū. Res hæc diuinum verbum est, doctrina Ecclesiastica est, prædicatio Euangelij est. Nam in casu sine vllo sacramento in re adultus saluari potest, non tamen sine fide, quam consequi haud valebit sine prædicatione. De quibus Apostolus: sine fide impossibile est placere Deo. fides autem per verbum Christi. Ad fidem ergo per verbum Christi peruenitur, & inde ad patriam & regnū ascenditur in stola rubea charitatis. Verbum ergo Euangelij simpliciter est necessarium ad salutem: quod nullo sacramentorū aliquis sapiens cōcedet.

Hebr. ca.

Rom.10.

Quo ergo loco reponendum est quod absolutè & simpliciter est ad vitam necessarium? Quanto æstimandum pretio? Quo cordis desiderio requirendum? Quanta custodia observandum? De re hac Dominus quondam veteri illi populo suo. Erunt verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens: & ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntq; & movebuntur inter oculos tuos. Scribesq; ea in limine, & ostiis domus tuæ. In qua sententia nescio quid priori loco mirari debeam, hanc auxesim & gradationem mirificam verborum dominicorum, an verò altitudinem & profundam abyssum divini mandati, cum tam hyperbolicis & superexcellentibus verbis scribatur. De hac etiam re Paulus optimus Apostolus, excellentissimúsque præco Evangelij cum institueret commendare gentis suæ quasi ingenuam
Ioan. 4. *gloriam exordium facit nobilissimum: Credita sunt illis eloquia Dei, & ei crediderunt & susceperunt. Et nimirum donum hoc maius est, quàm quod ab eis Dei filius Iesus Christus carnem suscepit: sicut & virgo gloriosa Maria beatior prædicatur, quia Verbum Dei concepit mente, quàm quia ventre. Propter quod omnium Salvator item, Dominus Iesus Christus ultimo loco de doctrina Evangelij salutifera suis Apostolis clarissimum iniunxit mandatum quod usque hodie cunctos Ecclesiæ principes, sacros veneran-*
Matth. 18 *dosque Episcopos constringit: Docete, inquit, servare quæcumque mandavi vobis. Et ab Apostolo sibi devotissimo, tanquam insigne*
Ioan. 20. *inviolabile & intemeratum suæ ad magistrum dilectionis, doctrinam assiduamque prædicationem requisivit. Et Paulus electionis vas auro ornatum omni lapide pretioso, qui plenus erat spiritu sancto & ascendit usque ad tertium cælum, & usque ad Paradisum, qui certus erat imbecillia inermiaque esse & mors & vita, Angelique & principatus atque virtutes instantia & futura, fortitudo & altitudo profundúmque, denique & universa creatura, ut separare possint eum à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu: ex animo ibi timebat nimirum a carne sua, propter quod eam durè castigabat, & agitabat, & subijciebat spiritui, & a cessatione Evangelizandi*

gelizandi. Væ mihi si non Euangelizauero, inquit. 1.Cor. 9.

Hæc & multa alia, quæ in oratione Parænetica aperio, cùm considerassem, & recta via peruenissem in quæstionibus proœmialibus ad ultimam ante expositionem Epistolæ Pauli ad Hebræos, ubi quærebam quare diuinus Apostolus Poetarum uteretur testimoniis in sua sacra prædicatione subito propter iniuriam temporis telam & filum operis succidi, totus sitiens & ardens zelo domus Domini & supersedi aliquot diebus ab opere illo laboriosissimo, & opusculum istud scripsi, & abii in inclytam ciuitatem, regni caput, Toletum, ubi tunc prouinciale episcoporum celebrabatur cōcilium: ut coram tantis patribus gemitus & lachrymas extensis contra cælum brachiis funderem si forte interpellato eorum numine in meam sententiam possem eos pertrahere, ut tandem firmum conderent decretum ad normam & regulas sacræ scripturæ & veterum Conciliorum, secundum quod ubique gentium & terrarum per Hispaniam magistri Ecclesiarum docerent verbum vitæ & salutis. Sed res minime pro voto accidit quippe cùm ultimam manum facti patres arduo negotio imponebant, & Vale sibi inuicem ardentes charitate dicebant. Quærenti ergo mihi salutare auxilium, occurrit bonum consilium & solamen, quasi cælitus missum: nam in proximo & certe in itinere erant multi ex grauissimis, sæpe doctissimisque, & religiosissimis Patribus, qui & ex Germania utraque, & ex Francia, & de Regno Lusitaniæ, & tandem ex uniuersa Hispania & nouo orbe Indorum ad capitulum generale confluebant in eandem regiam ciuitatem, quæ me genuit. Habui ergo consilium tecum Pater Reuerendissime, qui si susceptoris ultimam resolutionem ex tua post alios grauissimos Patres ordinis sententia (prudentissimus enim es, & auriga virtutum Prudentia merito appellatur a sapientibus) ac decreuisti generali capitulo offerendam esse hanc orationem exhortatoriam. Bonas spes mihi refundebas, & fractos remos, disruptasque vela reparabas & reficiebas, eo vel maxime quod tota, sicut in sensu & amore Ecclesiæ correptus docebas, etiam sermone Hispano scribendam esse orationem hanc, ut vel sic ad cunctos populos antidotum eius perueniret.

Cùm ergo in eodem capitulo generali, suffragio in primis diuino, ac secundo probatißimorum Patrum, qui matrem suam sacram diuini Francisci religionem, secundùm aequißimum Dei nostri mandatum honorare desiderabant, & eius incolumitati & superexaltationi consulere, electus sis in Commissarium generalem super uniuersam familiam Cismontanam, tibi Pater optime haec Oratio debetur, & tu ei valde es necessarius & per omnia utilis. Tibi debetur, quia dubio ac nutanti animo occurristi, & quasi collapsum erexisti, ac spem praeclaram in sinum meo inseruisti. Tibi debetur, quia cum orthodoxus Euangelicus praedicator tu sis, haud aliunde certè huic nostro desiderio & labori requirendus erat patronus: ex ardenti enim lucerna extinctas facile est accendere, & de perenni fonte riuulum hunc gracilem & humilem instar torrentis Ezechielis, qui iam post modicum non poterat transuadari, intumescentes fluctus, velut Iordanis, coalescere & magnificare. Tibi debetur quia ni fallor, & certè nō fallor, clara constitutio in hoc capitulo proposita, suscepta demandataque circa rem hanc, à te inter alios praecipuè profecta est: nimirum quomodo praedicare teneantur omnes fratres minorum: in qua epilogo quoddam uniuersa, quae à me multis verbis in hac Oratione disputantur cū antiquioribus Ecclesiae patribus, scribūtur & demādantur. Tu huic Orationi omnino es necessarius & utilis, quia aestuanti prae nimio solis ardore, quasi palmula arbor extensis per aëra ramis umbram exhibes salutiferam ac refrigerantem. Tua sapientia splendore suo, & iucundissima luce tenebras imperiti sermonis clarificat, tergit, & eliminat. Tua generositas imbecillem calamum, quasi turris refugij suscepit, fouet, & protegit. Tua authoritas undique honorificata, ab omnibus acclamata, coronata communi omnium suffragio terrorem inuidis ingeret, ne annuant oculis, & alios ad huius Orationis vituperationem connectēt. Quis enim audet ab unguibus regalis aquilae praedam extorquere? Quis vel stultus in antrum generosa leana intrare poterit, & catulum eius ubera lambentem rapere, ut ad petram allidat & interficiat? Quod si quis minus nobilem iudicauerit hanc orationem, antequam eam legerit, neque hoc

terret

terret animum, bonum pro malo reddentem. Non enim ignoramus nos patere morsibus plurimorum, qui stimulante invidia, quod consequi non valent, despiciunt. Legant prius & postea despiciant: ne videantur, non ex iudicio, sed ex odij praesumptione ignorata damnare. De quibus Plinius: Optima quaeque invidi malunt contemnere quàm discere. Qui cùm bona imitari non queant (sicut dixit Hieronymus) quod solum facere possunt, invident: & in eo se doctos eruditosque arbitrantur, si de illis detrahant. Quibus respondeo. Fingant epistolium (ut dicitur), verba coniungant, sudent paulum, ut experiantur semetipsos, & ex labore proprio discãt ignoscere laborantibus.

Plinius.

In Proœmio epist. ad Ephes.

Veritatem dico, non mentior plus laboris, curarum ac solicitudinis & studij à me pro hac Oratione impensum est, nihil nimirùm dico, quàm quindecim libros super Marcum Evangelistam. Propter quod & si breve lineis, humile & contractū folijs opusculū istud appareat, & verè sic est, à prima tamē syllaba vel fronte usque ad ultimam clarissimorum testimoniorum utriusque Testamenti roboratur, & quasi vallo munitur authoritatibus: & eloquentissimorum & vetustissimorum doctorum sententijs quasi glutino universa iunctura compaginatur, ne vel tenuis guttula aqua egredi ab hac cisterna possit, & pereat. Non praetermisi Philosophorum sui cuiusvis seculi enarrare sentētias, cùm & ipsi iudices pro me stare etiã possint, & damnare huius tempestatis nescio quos vaniloquos oratores. Universa quae ab eis excogitari poterant argumenta aperui, & ea constanti ac perseveranti Patrum sermone, conciliorum ac decretorum sententijs dissolui. Omnia quae inveni ad robur & firmitatem huius Orationis scripsi, ac tandem ex vetustiorib. regulis methodum iustam & aequam rationem & viam, & artem praedicandi depingi, & breve dicendi compendium, sicut Quintilianus & Cicero exponunt, ut suis numeris res absolveretur. Brevitatem colui, cùm longe maiorem possem cōdere hanc Orationem. Sicut ex multis praeclarisque citatis locis comprobari potest: sciens quod vel aliquos in hoc tempore desyderamus in lectionibus, vix enim unus de mille invenitur, qui vel unum librum, etiam proba-

tissimi

tiſsimi authoris legat. Propter hanc rationem cùm eſſet membrum vnum Oratio hæc nobilis corporis commentariorum in Epiſtolam ad Hebræos, ſubitò facta eſt integrum corpus & indiuiduum, & ſi paruum, vt deſidiam legentium excuteret, & breuitate ſua ad ſui lectionem alliceret (hoc genus cibi nauſeanti vtile eſt) & inuitaret. Tibi ergo Reuerendiſsime Pater haud timido animo offero Orationem hanc paruam: quia ſicut iam pridem dixit ille ſapiens, gemmæ ac pretioſi vniones non mole aut pondere æſtimandi ſunt, ſed qualitate & perfectione, quæ non mihi tanquam rapinam facienti aſcribo, ſed diuino ſpiritui, cui ſit omnis honor & gloria, & præcellentibus viris, Patribus noſtris, vnde iſta deſumpſi. Ingenui enim animi eſt, profiteri per quos profeceris. Vos ergo Reuerendiſsime Pater ſuſcipite opus veſtrum, & paternis proſequimini fauoribus, vt in veſtri gratiam cunctis fiat gratum & honorabile.

Valete.

ORATIO PARÆNETICA

PRO PVRA ET SYNCERA PRAEDIcatione Euangelij, ad omnes ministros diuini verbi: ex vtriusque Testamenti clarissimis testimoniis, vetutissimorum Patrum orthodoxorum sententiis.

ALTERA ex duabus viis cœlestis Regis sponsa sancta mater Ecclesia ascendit ad perfectionem, miráque decoratur pulchritudine, & virtutum varietate: indéque fœliciter peruenit ad summum bonum & æternam beatitudinem. Aut in tyrānorū immani persecutione, cùm depositis cunctis carnis voluptatibus, contempto diuitiarum ambitu, & mundi superbia calcata, præparat seipsam ad martyrij palmam & purpuram, & deuotissima feruentiorq; fit in filium Dei vsque ad sanguinis effusionem, & certamen laboriosum in holocaustum charissimorum pignorum. Tunc nimirum tanquam vitis abundās in vineis Engadi in botris Cypri inuenitur vxor agni, sub falce & gladio inimicorum, dum palmite vno, aut altero, crudeli manu sibi abscissis, multiplici germine vernat, reposito in sacrario, piissimo cruore fortissimorum militum, sanctissimorum, scilicet, Martyrum. Istúdq; seculum meritò

Via duplex ad perfectionem.

Ecclesia quando vitis abundans. lege Iustinū Dialogo cum Tryphone super illud: vxor tua. fol. [illegible]

De multiplici bono coniu

stianis martyrum super illud Pauli cap. 4. ad Hebraeos Teneamus spem nostrae confessionem, clarissima cum Lactantio dicat author.

appellatur aureum. Altera certè via in tranquillitate pacis, & nihilo auro tenuis eundem nobis est ad consummationem, nimirum per sacramentorum vsum immaculatum, & assiduam doctrinam, secundùm mensuram fidei, pro captu audientium, ad exercitia virtutum. Via haec longior est, illa difficilior: haec sub mille scopulis abditis in abyssis saepenumero periclitatur. Illa prae amore diuini sponsi, candidi ex diuinitatis plenitudine, & rubicundi ex passionis acerbitate, praesentia bona facilè & alacriter contemnit, recogitans meliorem & permanentē habere repositā in coelis substantiam.

Sponsus Ecclesiae unde est candidus & rubicundus.

Haec à Dracone qui occultè insidiatur, variis & discriminis plenas timet insidias, sed in brachio excelsi & manu extenta altissimi liberatur mirabiliter. Illa à leone, qui apertè irascitur, & circuit quaerens quem deuoret, morsus sustinet amarissimos. Abiit via haec tyrānorum, cum suauitate & dulcedine multa moderante & disponente omnium Patre Deo vitam nostram, parcentéque confessoribus, qui vincebat in martyribus: ne fortè si confessores examinarentur, vi tormentorum & squalido carcere, fame & siti, deficerent; & relicta est via secunda ad patriam & Regnum, per reuerentem & deuotum vsum sacramentorum, & doctrinam candidam, & synceram, & germanam, Prophetarum & Apostolorum Domini Iesu. Dum viam illam cōsidero felicitati factorum militum congratulor; immobilémque eorum constantiam stupefactus veneror humiliter: cùm hanc contemplor ex visceribus ingemisco. Dum agonem luctámque athletarum fortium & nobilium cerno, flammis succendor: dum hanc video, heu, Domine, dicit anima mea, quis contritionem populi mei sanabit? Nunquid resina non est in Galaad, vel medicus non est ibi? Vbi est doctor paruulorum? Vbi Ecclesiani magistri? Ecce multos, pluresque quàm patres nostri susceperunt. Quid ingemiscis? Quid clamas? Vide & considera quàm admirabilis fuit diuini consilij altitudo, & dispositio in aedificatione coelestis Hierusalem, quae regnum Christi, iure sanguinis

Diabolus Draco & Leo.

Hierem. 8.

guinis acquisitum dicitur, & est in qua proposito diuino humanóque fundamento, Christo scilicet Deo vero, & homine vero de Maria virgine nato, superædificat aulam regiam, & templum consecrat sibi & suæ habitationi sublimis excelsáq; maiestas diuina. Lateresque in hoc ædificio quę Spiritus sancti coctione muniuntur, & rubentes, septem, scilicet, sacramenta magnifica, quæ gratiam continent, & dignè suscipientibus conferunt. Bitumen autem propriissimè doctrina Euangelij habetur & iudicatur, quo liniuntur ac firmantur lateres, & robur mirabile firmitatémq;, totumque ædificij pondus suscipit, & stat aduersus pugnas diaboli & insidias impetúsque violentos hæreticorum. Iamque in ædificatione hac prudentissimæ architecturæ ascendit fastigium domus regię vsque ad cœli celsitudinem, & celebratur hymnis & canticis deuotissimis diuinum nomen, congregatis filijs Dei intra ouile vnum, in vnius fidei confessione, in vnius baptismi regeneratione in vnius & summi Dei inuocatione, qui erant dispersi per varias sectas & opiniones errorum, à pietate veraque religione alienas. Sacramentorum necessitatem & vsum, pro loco & tempore, & creaturarum ætate & statu diuerso, apertè docet sacra noui Testamenti scriptura, & dogmata Ecclesiastica traditióq; Apostolorum per successiones Episcoporum fideliter custodita, & eandem reuerentiam, & honorem, & fidem illis debemus, quæ apertis canonicísque scripturis defertur. Doctrinæ autem necessitatem & vtilitatem, ex multiplici variòque titulo & encomijs, quibus in sacris vtriusque Testamenti literis decoratur, apertissimè & plena manu deprehenditur.

Lateres in ædificio ecclesiæ.

Bitumen.

Traditiones ecclesiasticæ, quæ authoritatis.

In primis doctrina nostra lumen vocatur. Lucerna pedibus meis (inquit regius vates) verbum tuum, & lumen semitis meis. Et qui propriè & authoritatiuè est magister noster Christus, in quantum erat Euangelicæ prædicationis præcipuus minister, de seipso dicebat; Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Et vt ostenderet se

Doctrina lumen. Psal. 118.

Matth. 5. Ioan. 8.

de Euangelica prædicatione loqui, subdit, Et si quis audierit *Matth. 5.* verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum. Hoc tropo Apostoli lux, Ioannes verò Baptista & Prophetico & *Ioan. 5.* Apostolico testimonio, lucerna vocatur. Illi quòd Euãgelica prædicatione ambulantibus in tenebris & sedentibus in regione vmbræ mortis illuxerunt, tanquam corruscationes diuinæ. Iste autem Ioannes, quia parauit sua prędicatione viam Christo Domino, & ipsum Ecclesiæ ostendit, & per eum agnouit suæ regenerationis authorem.

Doctrina Vocatur etiam cœlestis doctrina aliquãdo vinum in sacra scriptura. Hoc loquendi tropo postquam Dei verbum caro factum est, de illo dicit Salomon: Sapientia ædificauit sibi domũ, id est, Ecclesiam: excidit columnas septem, quæ sunt septẽ sacramenta, quibus quasi firmissimis columnis Eccle-*Locus iste vere optime à patribus de sacro Eucharistiæ sacramento interpretatur. Cantic. 5.* siasticũ ædificium innititur. Miscuit vinum, id est, cœlestem doctrinam; quia non in ea altitudine, & splendore, quo ipse eam habet, sed symbolis ac metaphoris rerũ corporalium attemperatam nobis pro captu nostro concesserit. Et hic ipse sponsus in cantico ad cœlestis disciplinæ conuiuium inuitat, quod in eodem horto, id est, in eadem Ecclesia vberrimè cunctis hominibus fuerit expositum. Comedite & inebriamini charissimi, quo vino ebibito, iam vniuersam carnis lætitiam facilè despicerent. Vinum enim, spirituales & purissimas delitias, cùm ab sponso repromittitur, manifestum est *Guttur Ecclesiæ.* in sacra scriptura, significare. Propter hoc Ecclesiæ guttur, quæ ab sponso, & deinde ab Spiritu sancto suscepit poculum plenum doctrinæ & sapientiæ, dicitur ipsum quidem sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiísque & dentibus illius ad ruminandum. Eò quòd quæcunque ex gutture Ecclesiæ prodeunt doctrinæ, spirituales delicias præbeant, cor confortent, & amore sponsi quasi vino inebrient.

Doctrina panis. Dicitur & panis doctrina Ecclesiastica, eò quòd sit verum animæ nutrimentum, & cibus: quemadmodum & corporeus

panis

panis proprius cibus est corporis. Vnde in Prouerbiis diuina sapientia conuiuas ad panem vocabat. Venite, comedite panem meum. *Cap. 9.* Vbi Hieronymus. In pane diuina eloquia intelliguntur. *Hieronymus. cap. 15.* Et Ecclesiasticus de viro iusto dicit. Cibauit illum Dominus pane vitæ & intellectus. Propter eãdem rationem Ecclesiæ venter aceruus tritici appellatur, vallatus liliis. *Venter Ecclesiæ.* In aceruo tritici vniuersa doctrina nostra describitur, & nostræ religionis dogmata. *Cant. 7.* in liliis autem pulchritudo & venustas, decórque eius immensus significatur, nulóque alio indigere verborum ornatu, & apparatu eloquentiæ humanæ: *Lilia doctrinæ Ecclesiæ qualia* de quo infrà cum grauissimis doctoribus.

Vocatur & sagitta Euangelica prædicatio, quòd nimirum ea humana corda quasi telo petantur. *Doctrina sagitta.* Vnde in epithalamio Dauid canit, Sagittæ tuæ acutæ populi sub te cadent, in corda inimicorum regis. *Psal. 44.* In quibus sagittis satis literaliter minæ diuinæ vltionis, & supplicium æterni doloris & gehennæ ignis inextinguibilis, quę Christus micantibus oculis, *Sagitta diuina scriptura.* & ardenti voce ad robur & vires doctrinæ prædicauit, & ante ipsum in spiritu suo Prophetæ, & omnes Apostoli cum Ioanne, intelliguntur, & significat regius Psaltes. In quibus sagittis acutis, carbonibúsque desolatoriis, configuntur corda peccatorum vulnerantúrque: nisi fortè talia sint, qualia à beato Iob describuntur, Non fugauit eum vir sagittarius. *Cap. 41.* Vulnera itaque ex pharetra hac fiunt fœlicissima & inde sequitur mors, qua homo qui sibi, & suis voluptatibus viuebat, iam non sibi viuat, sed ei, qui pro ipso mortuus est. *1 Cor. 15.* Vnde Paulus qui vna sagitta ardenti, cœlitus missa, fuerat vulneratus, *Actorum 9.* dicebat: viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. *Galat. 2.* Vulnerãtur itaque inimici vt vulnerati cadant sub vulnerante, sicque amici fiant ex inimicis.

Vocatur & gladius Euangelij prædicatio vel quòd spirituales hostes conficiat, vel quòd eo amputentur ab anima carnales affectus. *Doctrina gladij.* Vnde Paulus cum spiritualis militiæ armaturam cœlestem conferret militi Christiano, gladium spiri-

2. Machab. 15. eius, quod est verbum Dei, in manu eius reponit, sicut Hieremias in manu Iudæ gladium illum aureum, sanctúmque, in quo deiiceret aduersarios populi Dei. De illo gladio mira

Cap. 4. sunt, quæ diuinus Apostolus Paulus dicit, in epistola ad Hebræos. Propter quod dicit etiam Esaias nomine Christi, vel

Cap. 49. prædicatoris Euangelici: Posuit os meum quasi gladium acutum.

Orig. homilia vltima in Exodum. *August. lib. 5. Homil. homil. 26. refert. 1. q. 1 cap. interrogo.* Propter has rationes & alias graues valde Origenes, & post ipsum beatissimus Augustinus collatione facta inter ipsam doctrinam, & sacramentum corporis Christi, quod omnibus dignius est, & excellentius, demonstrauit necessitatem prædicationis doctrinæ Euangelicæ. Interrogo vos fratres (inquit Augustinus) quid plus vobis esse videtur, verbum Dei, an corpus Christi? Si vultis verum respondere, vtique dicere debetis, quod non sit minus verbum, quàm corpus Christi: & ideo non minùs reus qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille, qui corpus Christi negligentia sua in terram cadere permisit. His verbis, non dignitatem dignitati, sed

Nota valde. necessitatem necessitati confert Augustinus. Sunt verò ea, quæ magis sunt necessaria, plerunque minus digna: vt gustus magis quidem est ad animantis salutem necessarius, quàm visus, quamuis visus nobilior sit & in maiori pretio.

Prædicatio Euangelica quid principaliter intendat. Gala. 5. Cùm ergo tam gloriosa dicta sint de prædicatione Euangelica, quæ id principaliter intendit, vt fides operetur per dilectionem, quod apertè necessarium est ad salutem, & æternam fœlicitatem, quid tu clamas, & heu dicis? Non solùm resina est in Ecclesia & malagma purissimæ doctrinæ, verùm est medicus, & panis in domo eius, & vinum, adest gladius penetrabilior, pertingénsque vsque ad diuisionem animæ & spiritus, in quo omnes hostes populi Dei æreásque potestates tenebrarum harum comminuere potest strenuus dux militię spiritalis. Adest etiam arcus & sagittæ in manu potentis,

Clem. Alexa. lib. 5. Stromatum. quid ergo superest ad salutem & victoriam? Audi o Clementem Alexandrinum dicentem: Prædicandi quidem scientia, est

est quodammodo Angelica. In ipsa, que illud fundamentum, quod in Ecclesia positum est quod est Christus Iesus, inuenitur. Vnusquisque autem videat, dicit Apostolus, quomodo super ædificet, si quis autem superædificat erit, super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit. Cum hæc ab Apostolo scripta sint, & videamus plures qui in nomine prædicatorum & operariorum gloriantur, & certè ad sui ostentationem aerem verberēt, vanæ eloquentiæ [illegible] gentes, [illegible] sermones, vbique spargentes [illegible] ad cor audientium haud pertingunt, [illegible] hæc omnia [illegible] sunt & stipula & lignum? Nunquid [illegible] & [illegible] Nunquid [illegible] philosophorum, [illegible] vsque ad [illegible], cum ipsis venerandis Prophetis, & sacris Apostolis, feret Ecclesia? Imò Apostolorum [illegible] huiusmodi homines suæ viæ ducem & [illegible] prætendunt, & [illegible], & vetustiore [illegible] patres. Aduersus ergo tempus illud periculosum, demonstrāda est via secundum sanctæ scripturæ regulas, & sanctorum patrum, via, inquam, candidæ prædicationis, & puræ, & vtilis ad salutem animarum. In primisque diuini Apostoli & magistrorum vetustissimorum mentem aperiam, & vniuersa fundamenta contraria destruam. ac tandem Apostolicæ prædicationis & saluatoris nostri Dei præcepta, atque iusta mandata, ad consummationem integri prædicatoris breuiter proponam. 1.Cor. 3.

Nota.

Satis à me actum iudicaui diebus proximè elapsis, siue in laudem & gloriam Pauli Apostoli, siue pro defensione ipsius aduersus blasphemias hæreticorum, & precipuè contra Ebionem stultissimum, & Porphyrium, & Botaneotem, sed nunc video apertè quod adhuc grandis mihi restat via, superestq; multum pro tanto Apostolo dicendum, cum sectæ quam dudum dixi, dux à nescio quibus præficiatur. Congruenterq; mihi

In quæstionibus proximatibus Epistola ad Hebræos cõtinetur in quæstionibus.

mihi occurrit ex Magno oratore Romano per manus Rufini quæstio talis. Cur interdum opusculis suis Hieronymus secularium literarum proponeret exempla, in quo candorem Ecclesię Ethnicorum sordibus videbatur polluere. Cui satis in mira eruditione, clarus & egregius doctor respondet.
Hieron. Epist. ad Magnum. tom. 2 fo. 316 Eandem quæstionem sacratissimo Apostolo propono ego, qui non semel aut bis, sed subinde terè ò comprobatur testimonia Poëtarum immiscuisse verbis sacratioribus, sicut
Actor. 17. apparet ad Athenienses in Martis curia disputans, vbi Aratum suæ ad illos doctrinæ vocauit testem, Ipsius genus sumus, &c. sicut & quidam vestrorum Poëtarum dixerunt. Et in epistola ad Titum Epimenidis poëtæ abusus est versiculo, iuxta doctrinæ necessitatem. Cretenses semper mendaces,
1. cap. 1. malæ bestiæ, ventres pigri. Et ad Corinthios iterum Menandri proponit sententiam: Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Ecce quàm multa beatus Apostolus, qui omnia
Hieron. vbi supra. nouerat mysteria, adhuc tamen de gentium literis profert testimonia. Nouerat (inquit Hieronymus) tanquam strenuus dux, velut alter Dauid, extorquere de manibus hostium gladium, & Golię superbissimi caput proprio mucrone truncare. Quod genus argumenti vocatur ad hominem: viresque habet robustissimas. Et videbat quod actum est à Domino
Cap. 1. cum Osea Propheta, cuius imperio vxorem fornicariam accipiens, suscepit de ea filium, cui nomen semen Dei. Id est
Iezraël semẽ Dei. enim Iezraël. Et post Paulum satis abundanter comprobatum est, sacros Magistros nostros nõ horruisse literas gentiũ, in quibus diuina prouidentia metalla quædam, & venas, quamuis graciles resperserat sapientię, sicut infrà cum beato Augustino dicturus sum: vnde aliquando fructum vberem
Esaiæ 11. 60. & 66. Malach. 1. Psal. 17. 2. Reg. 2. Psal. 116. suscepit Ecclesia. Cùm enim ad gentes vbique sanctarum scripturarũ essent oculi Domini, ac præordinaret eos adducere ad salutarem, & vndique deliciosam fidei mensam, ex viris, qui apud gentes claruerunt, magnóque suscepti sunt honore, instituit arietes ferreos & copiosum belli aparatum,

ad oppu

ad oppugnandum eos. Vnde omnes viri ſapientes, qui poſt Apoſtolos ſacræ illuxerunt Eccleſiæ, ex teſtimoniis & argumentis Philoſophorum & Poëtarum ſæpe egiſſe, ſatis conteſtatum eſt à beato Hieronymo: & ex parte nos vidimus. *Aduerſus gentes quo ordine diſputandum eſt.* Neque qui aduerſus gentiles in teſtimoniis Prophetarum egit, rem & negotium ſuis numeris abſoluit: ſicut eleganter notauit Lactantius, quod & probat beatus Hieronymus. *Lactan. lib. 4. cap 4. Hieron. epiſt. ad Magnum.* Ille eſt glorioſus martyr Cyprianus contra Demetrianum Paganum, apud quem nullum locum habebat Prophetarum authoritas. In teſtimonium illius veritatis, quòd Eccleſiaſtici viri multas ſententias contulerint ex gentium literis ad confutandum errores & ſtultitiam eorum, legendus eſt in primis Ariſtides Philoſophus eloquētiſſimus, qui Adriano principi Apologeticū pro Chriſtianis obtulit, contextū Philoſophorum ſentētiis. *Ariſtides.* Quem imitatus poſteà Iuſtinus martyr & ipſe Philoſophus, Antonino Pio & filiis eius, ſenatuíq; librū cōtra Gentiles tradidit, defendēs ignominiā crucis, & reſurrectionem Chriſti tota prædicans libertate. *Iuſtinus.* Quid dicā de Clemēte Alexandrino, Hieronymi iudicio omniū eruditiſſimo? *Clemens.* Octo ſcripſit ſtromatum libros, & cōtra Gentiles. Quid in illis indoctū? Vel quid non de media philoſophia eſt? Et Origenes totidē ſcripſit ſtromateas, Chriſtianorū & Philoſophorum inter ſe ſententias cōparans, & omnia noſtræ religionis dogmata de Platone, de Ariſtotele & Numenio & Cornuto cōfirmans. *Origenes.* Quid dicam de Euſebio Cæſarīēſi, qui iuſtis 14. libris de Præparatione Euangelica, hoc argumentum luculenter perſequitur, & elegantiſsimè abſoluit? *Euſeb. Cæſar.* Quid de Theodoreto in de Græcarum affectionum curatione? *Theodoretus.* Et Auguſtinus clarum Eccleſiæ lumen hoc genus ſcribendi in ſententiis & literis gentium non prætermiſit in libris de Ciuitate Dei. *Auguſtinus.* Et Cyrillus Alexandrinus lib. 7 contra Iulianum Cæſarem: de quo multa in fine cap. 4. ad Hebræos dicimus. *Cyrillus Alex.* Qui omnes intantùm Philoſophorum doctrinis atque ſententiis, ſuos referciunt libros, vt neſciam quid in illis primùm admirari

debeas, eruditionem seculi, an scientiam scripturarum. Sed nimirum cõsilium istud ab Spiritu sancto egressum est, quòd primi sanctissimiq; viri vniuersæ sapientiæ omnium artium & linguarum essent peritissimi, cum diuina scriptura vniuersas scientias humanas, ad suum, tanquam regina excellentissima, trahat obsequium. Vnde si consummatus metaphysicus, vel Theologus instituendus est, necessum est linguarum ornetur peritia, Græcæ scilicet & Hebraicæ, & historia Ecclesiastica, & externa gentium. De quo paucis agendum est, cùm hic germanus sit locus.

Lege Clementinam de Magistris & Canon. de sacra Theol.

Magnus ille Moyses edoctus fuit secundùm omnem sapiẽtiam Ægyptiorum, quæ non inutilis illi fuit, & vniuerso populo sub eius ducatu à domino repositus. Erat enim scientia Ægyptiorũ Astronomia: dilexeruntq; Geometriam sicut docet Philo Iudæorum disertissimus, & Clemens Alexandrinus, & Augustinus. Philo inquit, Confestim accesserũt præceptores quidam vltro venientes e præfecturis Ægypti proximis, alij magnis præmiis inuitati è Græcia: eos intra modicum tempus ille superauit, Moyses scilicet, natiua docilitate institutionem percurrens, & reminisci videbatur, non discere: in rebus difficilioribus de suo cõmiscẽs aliquid, &c. Et infrà. Itaque numeros & Geometriam, vniuersamque Musicam rhythmicam, armonicam, metricã, siue contemplatiuam, siue per instrumenta vocésque promentem se, modis variis accepit ab Ægyptiis doctoribus: insuper & occultam Philosophiam descriptam literis (vt vocant) Hieroglyphicis, hoc est notis animalium, quæ ipsi venerantur etiam pro numinibus. Reliquas liberales artes Græci docebant. Et Clemens Alexãdrinus de literis Hieroglyphicis inquit, quòd solum tradebantur iis qui ascendebãt ad regnum. Geometria conduxit valde Moysi ad constructionem tabernaculi fœderis Domini, quamuis in monte exemplar eius susceperit. Per Geometriam, quæ familiaris fuit Ægyptiis sicut dixi, expeditur difficultas illa magna, quam ex libro Genesis proponit beati

Cap. 1 lib. 2. Medina in de Recta in deũ fide lib. 7 cap. 17. Canto la piedra lib. 2. cap. 5.

Augusti. Philo in lib. 1. de vita Moys. in principio. Clemẽt lib. 1. Stromat. Au. lib. 18 de Ciuitate Dei ca. 39 & lib. 2. quæst super Genes. cap. 4.

Rhythmus, Latine numerus. armonia, Concordia. Rhythmus est consona imago modulata sermonis numerorũ sic alterna positione lege Quintil. lib. 9. Cicero. 3 de Oratore. Clemens lib. 5. Strom.

beatissimus Augustinus de mirabili fabrica arcæ Noë: cuius cubiti aliter interpretari non possunt, quàm ab origine n[illegible] rùm Geometrici. Cubitum autem Geometricum mag[illegible] Origenes dicit tantum valere quantum nostra cubita sex valent. Per eandem multa de libro Ezechielis & de Apocalypsi referantur. Per Astronomiam magna, quæ Moyses in libro Iob, intelliguntur. Per Arithmeticam mira sunt quæ Clemens Alexandrinus de numero septenario dicit cũ Hesiodo & Homero, & Isychius super illud Levitici, Septem diebus finitur cõsecratio, & Innocentius tertius. Lege Augustinum in verbo Numerus per totum. Istæ sunt scientiæ, quas iuvenis coluit Moyses in Ægypto, ac postmodum magnus Theologus factus fuit. Accedat alterum testimonium Danielis cum interpretatione Hieronymi, & utrumq; simul comprobavimus, scientias scilicet, humanas prodesse sacræ scripturæ, & sanctos viros, qui summe ab scriptura cõmendãtur, eas addiscisse. Describit sanctus Daniel p̃claros illos viros, qui Babyloniæ delitias mensæ regis, & vinũ de calice eius defæcatũ contẽpserunt & loco eorum legumina & frigidam elegerũt. Inquit ergo Hieronymus. Qui de mensa & de vino regis nolunt comedere ne polluãtur, utiq; si scientiam atq; doctrinã Babyloniorũ scirent esse peccatum, nunquam acq[illegible]escerent discere quod non licebat. Discunt autem, non ut sequantur, sed ut iudicent, atque conuincant. Iste est scopus atque finis omnium patrum, quibus demandabatur exercitium instituendi plebem perfectam omnibus datum est omnia externa scire, qui & iudicare & conuincere possint, non plebi[illegible] agricolis, non sutoribus. Aliud enim est Magistrum ad populi salutem instituere, qui rationem reddere tenetur omni poscenti, aliud longéque inferius & d[illegible] populum timoratum, religiosum, legis cultorem, & trementem sermones Dei viui. Ille externa omnia sciat, hic sanctam Dei legem ex Magistris ecclesiasticis, q[illegible] nescit iudicare, neq; conuincere, neq; ei munus istud conceditur: immo apertè ei

Augu[illegible] [illegible]
Ezechiel 40. 41. & 43.
Apoc. 21.
Clemens Alexandri[illegible], Strom[illegible] [illegible]
[illegible] lib. 2. in Leuit.
Innocent 3. ferm Paræneticus.
Cap. 1.
Hieronymus Epistola ad Magnum.
Patrum finis in addiscenda disciplina gẽtium.
Distinctio necessaria.

vtroque Iure ciuili & Canonico interdicitur. De Hæreticis, in 6. sic legimus. Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè vel priuatim de fide Catholica disputare. Et confirmatur de summa Trinitate, lege iij. quæ incipit, Nemo. Vbi clerici disputantes de fide publicè, separantur à consortio aliorum clericorum. Si verò Milites seculares, priuantur priuilegio militiæ. Magistro itaque externa doctrina opus est, vt interpretetur scripturam ad salutem populorum: multa enim ex gentium consuetudine, vel lingua pendent, & ex literis ethnicorum. Vnde satis vtiliter legimus Marcum Varronem in de arte pecuaria, & Collumelam ad intelligentiam cap. I. libri Cãticorum. Multùm & Plinius iuuabit in de Naturali Historia ad eruenda secretiora sensa, quæ latent sub cortice rerum naturalium, & earum proprietatibus: præcipuè cùm agit Dauid de Myrrha & Gutta, de Casia, & Ecclesiasticus de Cinnamomo & Platano, & Balsamo &c. sub quibus absconditur mysticus sensus. Quomodo etiam intelligere poterimus locum illum Cantici: Decolorauit me Sol, sine notitia symboli Solis apud Ægyptios? quod quidem erat nigredo: & scarabeum magnopere venerabantur, animatam imaginem Solis deputantes, sicut docet Porphyrius. Adorabant itaq; Solem, quem Osirim, id est, multioculum vocabant, sicut docet Diodorus. Ex quo crimine sponsa, id est, synagoga commaculata, nigram se esse confitetur ingenuè, fit satis. Hæc & alia multa, vtilia & necessaria sunt magistris, quæ vix & per transennam & strictim aspiciant ab ore eorum populi, quæ statim cum sonitu dispareant: non quidem inhærendum est eis, nec velut arx & neruus sermonis instituenda: populus enim Domini in doctrina Prophetica & Apostolica erudiendus est: & ab vberibus sponsi lactandus: qui propter lac doctrinę præter omnem consuetudinem virorum ab vberibus nunquam satis magnificatur. Meliora sunt vbera tua vino, fragantia vnguentis optimis. Experiebatur sponsa quãta dulcedine cœlestis doctrinæ ex secretissimis visceribus

diuinæ

Cap. quicunq.

Lex Nemo. C. de sum. tri.

Magister Ecclesiæ sensus omnes: populum doctrinam illorum Ecclesiasticum.

Psal. 44. Cap. 24.

Symbolum Solis.

Porphyrius.

Diodorus Le ge Eusib. Cæs. lib. 2. de præpara. Euangelica cap. 6.

Sponsa propter quid ab vberibus commendatur. Cant. cap. 1.

diuinæ ſapientiæ ſponſi ſui fruebatur, in quo ſunt abſconditi
omnes theſauri ſcientiæ & ſapientiæ Dei, ſibi tamen in do- *Coloſſ. 2.*
ctrina reſerati: propter quod tantopere vbera ſponſi magni-
ficat & iure & iuſte ſuper vinum, id eſt, ſuper omnem huma-
nam delectationem & ſapientiam ex eis oblectabatur, quo
etiam lacte pinguis fiebat. Neque myſticam doctrinam po-
puli a Philoſophorum ſchola ſuſcipiant, ne inſtabiles fiant &
facilè moueantur, & fluctuent & circumferantur omni ven-
to doctrinæ. Vnde ſponſa ſatis eleganter dixit: Sicut malus *Cant. 2.*
inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios. Quia ſi
ſapientes huius ſeculi cum ſponſo Chriſto conferas, vide-
buntur illi infructuoſæ arbores, & (vt inquit Iudas) autum-
nales eradicatæ bis mortuæ. Videntur quidem ſapientes hu- *Philoſophi*
ius mundi arbores eſſe, & ſapientia ipſa ſecularis arbor pro- *arbores au-*
cera, patula, & opaca externa pompa, & luxuria ramorum, *tumnales.*
& mortales omnes ad ſe inuitare & allicere. Sed ſi arbores
iſtas componas cum ſponſo, quid inquit Paulus? Quod ſtul-
tum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Id quod in arbore iſta *1. Corin. 1.*
admirabili & fructifera, ſtultum videtur, hoc eſt humile, ab-
iectum & contemptibile, cortices ſcilicet & folia ipſa, quæ
nullis vſibus videntur apta. hæc quidem maiori debent ha-
beri æſtimatione, quàm tota illa arbor, ſapientia ſcilicet ſe-
cularis. Itaq; reliquæ neq. propter fructus expeti poſſunt, ne-
que propter vmbras. Nam Ariſtoteles, Platones, Pythagoræ,
Democriti, arbores ſunt proceræ & vmbroſæ, ſed illarum
vmbræ, vt omittamus quod multis grauiſſimarum ægritudi-
num fuerunt cauſæ, quis vnquam ad vmbras iſtarum arbo-
rum ſe contulit, qui in virtutibus & honeſto, pietate, religio-
ne, fide, ſpe, charitate magnos faceret progreſſus? Multa ſanè
facile eſt in eis reperire, quæ à vera religione & pietate reuo-
cent, à vera Dei cognitione & cultu. Quia & qui ex eis Deum
agnouerunt, non ipſum coluerunt, ſed ſeruierunt creaturæ,
potiùs quàm creatori. Neque ille qui diuinus appellatus eſt,
tantum nefas horruit. Nã teſte beato Athanaſio in Pyræum

Athan. contra Idola.
Plato & Socr. idololatræ.

descendit aliquando Plato cum Socrate, hominis arte defor matam Dianam adoraturi. Ab vberibus ergo sponsi debent pendere modo geniti infantes, vt initia Iesu & fidei rudimẽta cum puro lacte sugant, & sub vmbra mali sedére iam viri qui pro consuetudine doctrinæ Ecclesiasticæ ad discretionem boni & mali exercitatos iam habent sensus. Sederéq́; oportet, per quod diuturnitas & constantia in doctrina Christi significatur: vix enim aliquid est quod in transitu prosit. Vtinam talis sit in doctrina constantia, qualis à Philone Iudæo in Ecclesia Alexandrinæ describitur. Intenti namq́; auditione verbi diuini non veniebant ad cõmunionem cibi vsualis, vsque ad secundum, vel tertium diem, & plures eorum vsq; ad sextum: recreati quidem dulcedine doctrinę cœlestis: longeq́; erant ab ore magistrorum Philosophorum & Poëtarum sententiæ, sectæ, & viæ deuiæ. Vnde eleganter valde Isychius presbiter Hierosolymorum, exponẽs locum illum Leuitici: Acceptisq́; Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis posuerunt ignem & incensum desuper, offerẽtes coram Domino ignem alienum: exponens, inquam, hunc locum inquit. Hic eos qui aliena docent, quin ipsum spiritum Dei blasphemant, qui inspiratam ab eo scripturam aliter interpretantur, necessariæ ab intelligibili igne puniri possunt, qui filij Aaron, vt doctorum habentes habitum, & spiritualia docere fingentes dicuntur. Notandum est verbum Isychij: qui aliena docent. Vbi (ni fallor) sugillantur qui habentes ex sacris scripturis magnifica exempla & rerum gestarum historias, quas cum summo decore ad reformationem & confirmationem vniuersorum, quæ desiderãtur adducere possunt, aliena eligunt, illa glorificant, tanquam superbæ virtutis facinora & superexaltant: tanquam si vidua sterilisve sit historia sacræ scripturæ, nõ autem fertilissima & abundans valde. Id facile est videre in viro vno, vnde infinita dimanãt exempla, & in visione altera ex multis, quę sacris Prophetis nostris apparuerunt. Vniuersæ hominis consummati & perfecti actiones

De rebus antiquis sive ca. ad rubrum.

Philo de vita contemplatiua.

Ardor primitiuæ Ecc. esse præcipiendi doctrina.

Isychius.

Cap. 10.

Nota valde.

Lege authorem super cap. 5. Leuitici: multa sunt quæ docte valde docet.

Actiones omnes consummati viri.

actiones tripliciter ordinantur. In Deum primò, in seipso secundò, in proximum tertio. Deo summo debet creatura rationalis, religionem, fidem, obedientiam, & dilectionem. per quæ omnia sibi consulit & fælicitati suæ, ad consequutionem summi boni. Proximo & reip. debet pacem, fidem, veritatem & beneficentiam. Domui suæ & filiis bonam educationem & religionem, & bona temporalia. Quæ omnia in vno Abrahamo demonstrare & docere potest orator Ecclesiasticus, dimisso igne alieno, id est, aliena doctrina, quæ aut veritate ex omni parte non ornatur, aut certè minoris fidei est. Fidem in Deum desideras docere, quæ hypostasis est & fundamentum religionis, & obediētiam in rebus arduis & difficilimis? Lege cap. 15. lib. Geneseos vbi fides Abrahæ describitur, qui in spem contra spem credidit, & reputatum est ei ad iustitiam: lege & cap. 12. vbi obediens & credens voci summi Dei, egreditur de terra sua & de cognatione sua &c. quem actum gloriosum magnificat Paulus. & cap. 17. vbi suscepto difficili mandato circumcisionis, ipsa die, non altera circumcidit carnem præputij sui & Ismaelis & cunctæ familiæ suæ. Audi maiora & obstupesce. Lege cap. 22. Vbi maxima obediētia & fides & spes Abrahæ, describūtur, in sacrificio Isaac, in quo susceperat promissiones. Sed & nobilis circunstantia, quæ actionem decorat valde ibi inuenitur, nimirùm animi promptitudo. Suscepto enim diuino mandato, de nocte consurgens, strauit asinum suum, &c. non expectauit auroram, lucémve matutinam. Desideras de religione & pietate disputare? lege cap. 12. vbi ædificauit altare Abraham Domino & inuocauit nomen eius. Describere intendis bonum patrem familiâs, cultorem pacis, lege cap. 13. vbi separatur à Loth propter rixam pastorum: & illi concedit locorum electionem: lege cap. 21. vbi dilectum Ismaëlem, quia displicebat Sarræ cōsuetudo eius cum Isaac, eiicit à domo iussu Dei. Correctáque Agar suscipitur loco & honore priori. Iam si hominem ad proximum optimè ordinatum desideras: lege cap. 18.

Abrahā cuncta ... philosophiæ ... magistra.

Fides.

Religio.

Pater famil.

Dilectio proximi.

cap. 18. vbi Dominũ obnixè & humiliter pro pessimis viris Sodomę orabat. Lege & ipsum cap. vbi non tantùm hospitalitatis omnia officia in Abrahamo describit sanctus Moyses, verùm & admirandam in hospitalitate humilitatem. Desideras hominem fraudis dolique expertem componere? lege cap. 23. vbi soluens pretium pro empto agro & spelunca, moneta probata ab eo datur filiis Eth. Intendis prudentem virum in cõtractibus deformare? ibi describitur Abraham soluens pretium coram multis testibus, & in statera publica, vt in ore eorum staret firmitas empti agri. Et si animi gratitudinem describere oportet, ibidem venas eius inuenies. Cùm Ephron agrum ei concederet gratis, pro sepelienda vxore, adorauit Abraham coram populo terræ in gratiarum actionẽ. Sed ex animo generoso egressum est, quod agrum noluit nisi dato & suscepto precio. Magnanimitatem in Principe desideras vltionémque aduersus oppressores violentos? lege cap. 14 vbi contra 4. Reges in expeditis vernaculis domus suę egressus est, & suscepta victoria liberatóque Loth & quinque Regibus, nihil prædæ suscepit, nec rogatus quidem. Sed & ibi summæ religionis actum ostendit, præter animi generositatem, cùm dixit: Leuo manum meam ad Deum excelsum, possessorem cœli & terræ. Curam paterni pectoris pro suscipienda vxore filio & familiæ congruente, & optimis moribus ornata, habes describere? lege cap. 24. & vniuersam œconomiam inuenies. Desideras diuinã prouidentiam, curámque specialem erga sibi deuotos & religiosos viros ostendere? lege cap. 12. vbi in Ægypto & in Geraris Sarra impolluta custoditur à Domino: solicitus enim erat Dominus de honore serui sui Abrahæ. Quid si sanctum Iob secundùm hanc figuram describerem? Quid si Moysem? Quid si Iosue? Quid si Dauid? Quanta obsecro ab iis resplendent vniuersæ Philosophiæ nostræ exempla? Quot emicant historiæ nobilissimorum factorum, pietate, religione, beneficentia & magnanimitate ornatissimæ? Quid si aliquot ex

Hospitalitas. *Fidelitas.* *Prudentia.* *Gratitudo.* *Magnanimitas.* *Paterfam.* *Prouidentia.*

illustri

illustribus nostris fœminis describerent heroica facta? Nec calamus nec tempus ad scripturam huic consideratione debitam sufficeret. Non ergo quæras exempla aliena ad tradenda & confirmanda dogmata sacræ doctrinæ ne ignẽ alienum videaris cum filijs Aaron offerre coram Domino. Et Paulus apertè doctrinam hanc confirmat dicens. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Sed neque varias animalium figuras ad placitum quandam recõditam habentes significationem, quas Hieroglyfica vocant requiras, cùm habeas diuinas visiones Prophetis demonstratas à Deo, sacrata mysteria conseruantia. De quibus accipe vnam in rubo Moysi, qui dixit: Vadam & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus, Exod. 3.

Conclusio sufficienter demõstrata.

Hebræo c. 13.

Hieroglyphica detestanda.

Merito sanctus Moyses rubum à radicibus vsque ad cacumen tãquam irriguo fonte flamma clarissima succensum visionem magnam compellauit. Aderat enim ibi Dominus, & magnificentissima erant quæ præostendebat, non tantùm sub oculos Moysi cito complenda, sed & longè maiora in seculis supervenientibus. Primo ostẽdebat ipsi Moysi quod certe superexaltata potentia Pharaonis, & tyrãnidis iniustissima & totius sui populi coniuratio aduersus Israelem non possent opprimere Domini populum, etiamsi premerẽt eum in opere luti & lateris & cuncti operis seruilis. Quãtùm enim infirma erat natura rubi aduersus impetum ignis, immò aptissima ad combustionem, tantum imbecillis erat populus & ductores eius in cõspectu Pharaonis. Et certe præcipuus dux huius ingentis multitudinis Moyses declinans flammas iræ Pharaonis, sed non veritus animositatem Regis, fugit in desertum, & ibi quadraginta annis commoratus est. Vt autem bonas spes Moysi refunderet altissimus, & quod certè staret aduersus vniuersum Ægyptum & Regem eius, rubum igne correptum & non combustum, imo virentibus folijs, & gẽmantibus floribus, oculis eius repræsentat. Hæc expositio traditur à Philone, lib. 1. de vita Moysi, & à me vt germana &

1 Expositio. Visio Rubi Moysi mirabiles habet significationes.

Pharao imbecillitas primo demonstratur contra Israel in rubo Moysi.

Philo.

primò intenta describitur.

2 Expositio. Diuinus Apostolus Paulus graphicè, & magnificis verbis pro magnitudine sua describit heroicum facinus Moysi in contemptu gloriæ, & iucunditatis temporalis regni Ægypti (adoptatus enim erat à filia Pharaonis, & educatus regaliter) & rationem reddens inquit: maiores diuitias æstimans improperium Christi, thesauro Ægyptiorum, ad Heb. cap. 9. Improperium ergo filiorum Israel referebat, & à longè repræsentabat & salutabat improperia Christi: quod præuidens reuelatis oculis sanctus Moyses, elegit abiectum esse in domo Dei, magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum, & sicut dixit Paulus maiores diuitias æstimans, &c.

[illegible] & H[illegible] haud [illegible] aduersus [illegible] quod [illegible] in rubo Moysi. Sicut ergo aduersus Israëlem imbecillis & infirmus valde fuit Pharao & populus eius, quod præsignabat rubus ardens nec combustus, imò mille susceptis plagis Rex Ægypti & cunctus exercitus eius submersi sunt in mari Rubro. In hunc certè modum aduersus Dominum & aduersus Christum eius nihil valuit Sathanas & populus eius, gens inquam Iudæorum, sed neque contra Ecclesiam, sponsam eius dilectissimã, & selectissima membra eius, sacros inquam martyres. Quod prædixit sanctus Propheta Habacuc: Abyssus dedit vocem suam, scilicet persequimini & comprehendite, Deus dereliquit eum, non est qui eripiat, neque qui saluum faciat: & altitudo manus eius leuauit, summi sacerdotes, Hierusalem, & Pontius Pilatus, & occiderunt Christum; ac deinde truces amarulentique tyranni in mille persecutionibus contra Ecclesiam. Sed Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, id est, Christus & Ecclesia. Sol enim & Luna in cœlo nunquam stant, neque habent habitaculum, sed ab ortu suo vsq; ad occasum infractis alis, inoffensóque pede, iter suum quotidie pergunt. Ad literam ergo locus Habacuc intelligitur de Christo & Ecclesia.

Cap. 3.

Ecclesia stabilita inter tyrannos demonstratur in rubo Moysi.

3. Expositio. virginis Mariæ conceptio demonstrata in rubo Moysi. Nobilissimum magnificentissimúmque membrum huius Ecclesiæ, capiti immediatè coniunctum, guttur scilicet, est sancta

sancta Dei mater virgo Maria, cuius immaculatam conceptionem, tanquam in vmbra rubus ardens, nec combustus præsignabat, propter quod visio Moysi iure magna appellatur ab ipso. Nonne mirabile est, sublimiusque opus, quod stantibus omnibus causis immediatis ad contrahendum peccatum originale, & suscipiendum ignem eius, adhuc sacra virgo, neque odore ignis inficiatur? Filia fuit Adæ, vsuali genitura concepta, elementis naturalibus à natura progeneratione destinatis, permixtis, ardor concupiscentiæ in parentibus inuentus fuit, vnde necessum erat igne peccati originalis comburi genita proles, sed aliter res peragitur, sicut in rubo vidit Moyses. Rubus non fuit combustus, nec virgo peccati originalis igne succensa. Vnde in Canticis cap. 2. sacra hæc virgo lilio inter spinas assimilatur. Talis fuit conceptio virginis. Sicut enim lilium vel rosa, inter spinas nascens minimè ab eis laceratur, sic nimirum Dei mater inter vniuersas causas peccati originalis, tãquam rosa inter spinas, vernat & decoratur gratia spiritus sancti.

Non miror si accessurus sanctus Moyses de proximo ad contemplandum rubum, etiam post deuotissimum & prorsus cœleste opus, quod in ipso apparuit in contemptu regni temporalis Ægypti, etiam post quadraginta annos in terra Madiam, & in monte Dei Oreb supernæ contemplationi cõsecratos, adhuc iubetur stare, & non appropinquare, & soluere calceamenta de pedibus suis: quia certè sacrosanctum mysterium integritatis virginalis in Dei matre iam velut in imagine præostendebatur. Quod optime intellexit sacra ecclesia in hymno huic venerabili virgini consecrato. Rubum, quem viderat Moyses incombustum, conseruatam agnouimus tuam laudabilem virginitatem. Cum ergo opus illud sacrum, magnificentia diuina dignum, iam subluceret in rubo Moysi, rationabiliter multo vir tantus non permittitur neque accedere, neque calciatis pedibus coram ipso * stare. Nonne ignis comburens virorem virginalem est generatio?

4. Expositio.

Virg. Mariæ perpetua virginitas demonstratur in rubo Moysi.

** De proximo*

Generatio [illegible] virginitatem conseruans. *Ecclesiast. 24.* *Nota valde.* *Fructus Mariæ honoris & honestatis.*

Sed ille virentibus foliis, simul cum maternitate, in Dei genitrice inuenitur. De qua dicitur: Fructus mei fructus honoris, & honestatis, id est, permauente flore virginali, truncus, vel radix, florem, id est, Christum fert, quod nunquam agnouit natura: marcescit enim flos, & cadunt in terram folia eius, indéque ascendit fructus. Meritissiméque fructus virginalis Mariæ dicitur, & est, fructus honoris & honestatis, quod nulli fœminæ accidit, imò violata honestate, & humiliato honore, in fœmina, fit mater, & fert fructum. Non sic Maria, cuius fructus dicitur honoris & honestatis, non in fructu ipso tantùm, sed in arbore. Nam fœlicissimum opus matrimonij, & quasi recompensatio amissę pudicitiæ in matre, est * integritas in prole genita ab ipsa. Generat ergo non virgo virginem, sed in sacro mysterio Christi & Mariæ, virginem virgo generat, propter quod fructus huius virginis dicitur & est, fructus honoris, & honestatis. Quantus obsecro honos in conceptione Christi virginem coronauit si nosti? Verbo vno dicam. Infinitus honor est, infinita dignitas est, esse Dei matrem. Sta ergo tu à longè, & absconde faciem tuam cum Moyse, & in mille aliis, ceremoniis, quæ in descalciatis pedibus Moysi significantur, saluta, venerare, & adora dignissimum opus Dei.

** Virginitas. Nota.* *Honor virginis Mariæ.*

5. Expositio. Incarnatio diuini verbi demonstratur in rubo Moysi. *Deuteron. 4.*

Tandem cum maximum opus Dei ab eo factorũ sit vnio diuini verbi, cum humana natura, & in rubo iam prælibaretur, propter hoc maximè visio rubi Moysi præsentata, tunc magna nuncupatur. Nonne mirabile est, opúsque obstupendum, vbi ignis spinas rubi non consumit? Nonne sola omnipotentia diuina dignum opus est, vt Deus ipse, qui ignis consumens est, habitet corporaliter, & vniatur hypostaticè cum fragili humilique humana natura? Et adhuc vniuersæ spinæ ex antiqua maledictione, quæ consequuntur totam speciem, præter peccatum, in hac Christi humanitate inueniũtur? apparuit enim in similitudinem carnis peccati, & mortalis, passibilisq́ permansit. Vides certè in vna hac figura gloriosas

gloriosas imagines sacratum rerum. Quid si tibi possem describere quas vidit Ezechiel, quas Daniel, & interpretationes earum? Sed & de his duo verba dicenda sunt. Satis demonstratum est in Abrahamo vane, ne dicam stultè quærere externas historias magnificorum factorum ad robur & decorem doctrinæ, quæ non solum decoratur exemplis, sed & firmatur magnis viribus. cum ex vno viro, & quidē præcellenti patre fidei nostræ, tot rutilent exempla, & historiæ ad refundendam cum venustate multa, & mirabili pulchritudine doctrinam. Satis etiam in vna visione præostensa famulo Dei Moysi comprobatum est crimen esse offerre ignem alienum Hieroglyphicorum scilicet Ægyptiorum. cum ex vna sola visione, tantæ resplendeant mysticæ intelligentiæ, miro ordine, spectabili pulchritudine & excellenti pietate ornatissimæ. Sed vt stet in ore aliorum testium hoc verbū, ostendamus viros istos Deo patri nostro iniuriam facere, reuelatæq́; scripturæ, & Ecclesiæ sanctæ, quæ est columna & firmamentum veritatis, offerentes ignem alienum. Quid opus est Ecclesiastico oratori Hieroglyphica decantare & magnificare in publicis cōcionibus, cum illa omnia hominum sint adinuenta, & interpretationes eorum ad placitum legētium, vel iuxta quasdam proprietates naturales? Cum habeat Hieroglyphica cœlestia (horret mens pia, vel ex sola pronuntiatione huius vocis disputans de rebus sacratioribus, sed temporum iniuria cogitet nos) cùm habeat inquam Hieroglyphica cœlestia mente diuina excogitata, ac suis Prophetis reserata, quæ diuino lumine exposita sunt à sacris Ecclesiæ magistris. Hieroglyphicæ literę dictæ sunt apud Ægyptios, notæ quorundam animalium, aut aliarum rerum, sacris monumentis, quæ illi Hieroglyphica vocarunt, incisæ, quibus vice literarum vtebantur, cùm literæ adhuc non essent inuentæ. Nusquam ego plura notis Hieroglyphicis similia cōperio, quam in diuinis literis, vbi multa sunt mystico sensu conscripta, sicut apparet in Moyse & Dauide & cæteris Pro-

1. Timoth. 3.

Hieroglyphica in concionibus reiicitur.

Hieroglyphicæ literæ.

Scriptura sacra mille continet diuina Hieroglyphica.

Serpens æneus.

Lege Hesychiū Presbyterum. Hic in 2. [illegible] super [illegible]. si autem de auibus holocausti oblatio fuerit Domino.
Eucherius.
Columba auri dorsi.
Origenes.
Columba natura.

Turtur castitatem vidualem docet.
Basilius.

Ambrosius.

phetis. Rei huius testis sit in primis serpens æneus ligno affixus, mundi mysterium in recessu conseruans: cum significaret Christum in cruce pendentem, Num. 21. & in auibus, Hieroglyphica columba illa argentea in Dauide decantata: & posteriora dorsi eius in pallore auri, idem mysteriū significabat, sicut demonstrat Eucherius Episcopus Lugdunensis. Taceo cùm studeam breuitati, quam multa huius figuræ sub hac columba moraliter describantur, de quibus legendus est Adamantius, homi. 3. super cap. 3. Leuit. Sed verbum vnum tacere non possum. Ferunt (inquit Origenes) hoc genus auis cum ad aquas venerit, quia ibi solet Accipitris insidias pati, venientem desuper inimicum volantis vmbra aquis inspecta deprehendere, & oculorum perspicacia fraudem periculi imminentis euadere. Quod si & tu ita prospicere potueris insidias diaboli, & cauere, sacrificium Deo columbas obtulenis. Sed & Turtur, quæ etiam Deo offerebatur, castitatem vidualem secundum hanc regulam docebat, sicut demonstrat beatus Basilius Hexaemeron, hom. 8. legendus est ibi, & beatus Ambrosius lib. quinto Hexaemerō, vbi de multis auibus & animalibus, in quibus Hieroglyphica Ægypti deformantur, scribit. Et sacra scriptura sub his symbolis passim mirabilem nobis offert doctrinam, sicut est videre apud sacros Prophetas. Lege caput octauum Hieremiæ, vbi Miluus, Turtur, Hirundo, & Ciconia, in exprobrationem nostram describuntur. Lege cap. 4. Threnorum Hieremiæ, vbi Struthioni assimilatur filia Hierusalem. Lege caput. 5. eiusdem Prophetæ, vbi eadem Hierusalem, quæ hæreditas Domini erat, leoni in sylua comparatur aduersus dominum suum. Et passim offendes in sacra pagina doctrinam tradi sub aliqua auium, aut animalium, aut arborum proprietate, quam oportet scire, & declarare: vt reconditum sensum eruas: non tamen Hieroglyphico modo, puta cum occurrit aliquis locus ex his, aut similibus, ne ignem offeras alienum, si statim cum Ægyptiis Hieroglyphicis de leone, vel Ciconia,

nia, vel Hirundine locum propositum scripturæ exposueris. Abundantius verbum istud confirmabis, si introspexeris reconditum sensum quem vna ex purificationibus Mosaycis contexebat, non enim sinebat vtcumque sacrificii offerre, sed corpus lauacris & aspersionibus purificabat, nec tamen aspersum semel, aut ablutum, mox intra templum admittebat, sed iubebat foris expectare per septem dies, & bis terque aspergebat, tertia, septimaque die, ac tunc demum post ablutionem ad sacrificandum ingredi. Inquit Philo Iudæorum disertissimus, libro de victimas offerentibus, statim in principio. Nunc consideremus quàm prouide hæc omnia fiat, & quam philosophice. Cæteri ferè omnes aqua pura lustrantur, marina plerique aut fluuiali, aut vrnis hausta e fontibus: at Moyses cinere præparato ex sacri ignis reliquiis (id quomodo fiat mox dicetur) de hoc non nihil sumptum iubet in vas indere, & aquam super infundere: deinde Hyssopi ramo in hac temperatura tincto lustrandos aspergere. Eius rei causa non absurde hæc colligitur. Admonet eos qui ad Dei cultũ accedunt, vt ante omnia seipsos noscant, & suam essentiam. Nam quisquis seipsum ignorat, qui potest summam illam & excellentissimam Dei potentiam percipere? Est igitur nostra, quantum ad corpus essentia, terra, & aqua, id quod docemur hac purificatione: quando hoc ipsum creditur ad purgandum vtilissimum, nosse seipsum, ex quibus & quam nihili rebus constemus ex aqua & cinere. Nam hæc reputatio confestim arrogantiam insidiatricem animo eximit, simúlque superbiam: atq; ita Deum homini conciliat infensum huiusmodi vitiis. Itaque aspersione hac sic excitamur & tangimur, quasi hæc ipsa elementa nos appellent in hunc modum: Nos sumus vestri corporis essentia, ex nobis natura, id est, ars diuina cõtemperatis, effingit humanam speciem: ex nobis compacti prodistis in lucem, in nos rursum soluendi post obitum, nihil enim in nihilum recidere natura patitur, sed vnde est initium, eodem finis redit. Exibeant mihi viri isti

Sacrificare ... sub Moyse.

Philo.

Lustratio Moysi.

Humilitas ante sacrificium, & vnde hauriatur.

Homo vnde agnoscat seipsum.

Nota valde.

isti inter cuncta Hieroglyphica humana industria adinuenta, vnum aut alterum quod hanc cœlestem philosophiam doceat. Quod si ad huc inter illos inuenitur, religiosius Deo authore ex eius scriptura hæc docerent. Exibeant mihi viri isti talia Hieroglyphica ex partibus diuersis animalium, vel ex ipsis animalibus integris, quod celebratū fuit ab Ægyptiis, qualia cœlesti lumine perfusi sublimes Prophetæ Ezechiel, & Daniel describunt, & ex nunc dimissis sacris figuris suscipiant hæc vana & humana.

Ezechielis visio mirabilis. 1 cap.

Prædemonstratum fuit Ezechieli quoddam animal quatuor facies habens, & quatuor pennas, & facies & pennas per quatuor partes habebat. Similitudo vultus animalium erat facies hominis & facies leonis, à dextris ipsorum quatuor: facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor: & facies Aquilæ desuper ipsorum quatuor. Et facies eorum & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum: & vnumquodq; coram facie sua ambulabat. Quid in cunctis Hieroglyphicis Ægypti obstupendius, aut mirabilius quàm quæ in his Prophetis describuntur? Adeo præexcellentia olim latebant mysteria sub hoc multiplici animali, vt Hebræi antiquissimi thalmudici in quodam libro autheatico apud eos qui dicitur Auguiga expressè determinant, quod intelligentia huius visionis Ezechielis debet esse secretissima, sic quod non licebat alicui eam scienti, alios de ipsa docere, nisi tantum vnum, & hoc magno secreto, non exprimendo totam intelligentiam, sed tradendo principia ex quibus discipulus discretus posset alia intelligere. De quo nos longiorem sermonem facimus cap. 5. ad Hebræos.

Mysteria magna recondita in visione Ezechielis. Auguga.

Sed librū signatum aperuit agnus occisus ab origine mundi: & mirabilem significationem intelligimus animalium, quorum aspectus erat sicut scribitur in Ezechiele, & significabant quatuor Euangelia, Matthæi scilicet, quod quasi hominem descripserit: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, &c. Facies leonis ad Marcū refertur, cùm inquit: Initium Euangelij

Quatuor animalia in Ezechiele, quatuor Euangelia.

gelij filij Dei Iesu Christi, Vox clamantis in deserto, &c. Facies vituli, ad Lucæ Euangelium: quod à Zachariæ incipit sacerdotio. Aquilæ ad Ioannis exordium, qui ad excelsum euolans incipit. In principio erat verbum. Audiam Hieronymum. Facies principia dicit Euangeliorũ, e quibus homo, & leo, (hoc est natiuitas Christi, & Prophetæ vox tonantis in eremo, dextras partes tenet. Vituli autem, dum victimarum & sacerdotij Iudæorum, in sinistris est: quod abolitum, transiuit ad sacerdotium spirituale, de quo dictum est: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: Ita dumtaxat vt omnia sibi hæreant, vnoquoque corpore censeantur. Aquila autem, quæ & super natiuitatem, & super Prophetiam est, quæ Domini expletur aduentu, & super sacerdotium quod præterit, & extra hæc omnia est, de natiuitate referens spirituali: Quomodo pater in filio, & filius in patre sit. Lege caput quartum Apocal. Vbi hæc animalia iterum describuntur, sed plena oculis ante & retro, & in modum Seraph in senas alas habere, de quibus non superest adicendum. Legi & cuiusdã Catinæ, quem sitij acutum & ingeniosum vocant, breuem disputatiunculam, putantis castrorum ordinem duodecim Tribuum describi in solitudine ad Orientem, & Occidentem, Septentrionem, & Meridiem, quasi sibi ipsis & charitate & consanguinitate socientur & hoc esse rotam in rota, quæ ducantur à spũ, & nube protegantur in eremo, & columna ignis illuminentur in nocte, ne reuertantur in Ægyptum, sed semper ad terram promissionis ire festinent. Electri autem in medio similitudinem, interpretatur sancta sanctorum, faciémque hominis refert ad totum Israel, leonis ad regale sceptrum Iudæ, vituli ad sacerdotalem & Leuiticam Tribum: extra quæ sit facies Aquilæ, vindicta & vltio Dei de cœlo cuncta prospiciens: & quæ parata sit laniare peccantem, de qua & in Osæa dicatur, cap. 8. Sicut Aquila supra domum Dei, id est templum. Et in hoc eodem Propheta 17. Aquilam magnam, magnarum

Hieronymus

Nota valde

Hanc vero [illegible] [illegible] author [illegible] Epist. ad Hebræos cũ probat aduersum [illegible] non fuisse Paulum apostolum.

Latina expositio.

Electrum [illegible] Christo [illegible]

Aquila significatio.

alarum, Nabuchodonosor intelligi, quem & nunc significet esse venturum, ac super huiuscemodi quadrigā sedere Deū instar aurigæ, & facienda, vel non facienda præcipere. Lege caput 7. Danielis, vbi visionem mirabilem bestiarū describit sacer Propheta. Quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari, diuersæ inter se. Prima quasi Leæna, & alas habebat Aquilæ. Bestia alia similis Vrso, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius. Tertia bestia quasi Pardus, & alas habebat quasi auis quatuor super se; & quatuor capita erant in bestia. Bestia quarta terribilis atque mirabilis dentes ferreos habebat magnos, & dissimilis erat cæteris bestiis, & habebat decem cornua, & cornu aliud paruulum ortum in medio eorum: & tandem periit corpus Bestiæ, & traditum fuit ad comburendum igni: aliarum quoque bestiarum ablata fuit potestas, cùm tempora vitæ constituta essent eis vsque ad tempus & tempus. Sed quinto loco thronus sublimis & excelsus apparuit Danieli, & super eum quasi filius hominis, & potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Exhibeant mihi in cunctis Hieroglyphicis Ægypti viri isti aliquod huic simile, siquidem in animalibus, & auibus, vel partibus eorum, sua recondebant mysteria, quibus tanquam literis Hieroglyphicis ea docebant, sed frustra id attentauerint. Sed quid dicam de vero ac legitimo sensu, qui sub his quatuor bestiis abscōdebatur? Lege Hieronymum, qui in prima bestia, scilicet Leęna, quę ferocissima est, maximè si catulos nutriat, & semper gestit ad coitum, regnum Babylonium propter sæuitiā, & crudelitatem, & luxuriam, & vitam libidini seruientem describit Propheta. Quod autem habebat alas Aquilæ, superbiam significat regni potentissimi, cuius princeps loquitur per Isaiā 14. Super sidera cœli ponam thronū meum, &c. Quod autem dicitur, Et cor eius datū est ei: si de Nabuchodonosor intelligimus, manifestum est quod restitutus fuit aliquando in pristinum statum hominis. In secunda, Vrso scilicet,

Visio Danielis.

Hieronymus. Leæna natura.

Prima bestia regnum Babylonia.

scilicet, regnum Persarum intelligit Propheta: quod ob duritiam, & ferocitatem Vrso comparatur. Rigidum enim & parcioris victus, in morem Lacedæmoniorum, regnum Persarum fuit. In tertia bestia, scilicet in Pardo, regnum Macedonum intelligit Propheta, quia Pardo bestiæ ferocissimæ comparatur, quæ præceps fertur ad sanguinem, & saltu in mortem ruit. In quarta bestia aliis dissimili multa cornua habenti regnum Romanorum intelligit Propheta: & nota, quòd cum suprà Leænam, & Vrsum, & Pardum in tribus regnis posuerit: Romanum regnum nulli bestiæ comparauit, quod fortè fecit, vocabulum tacens, vt formidolosam faceret bestiam: vt quicquid ferocius cogitauerimus in bestiis, hoc Romanos intelligamus. Tandem in quinto regno, & in sublimissimo throno eius, & in sedente super eũ, quasi filio hominis, regnum æternum Christi prædemonstrauit Propheta, quamuis quidam expositor Hebræorum de magis famosis, qui dicitur Rabbi Abenazra Hispanus, intentet ostendere quod regnum Christi & Ecclesiæ non sit quintum in ordine regnorum horum Danieli reuelatorum. Fundamentum huius falsitatis ex eo fingit, quia apertissimo mendacio regnum Græcorum & Romanorum dicit habere specificam idemptitatem, cum certè Græci & Romani, sint diuersarum nationum, & linguarum maximè distinctarum. Item regnum Romanorum successit regno Græcorum, eos debellando. Et titulus super caput Domini scriptus literis Hebraicis, Græcis, & Latinis huic rei testimonium deprædicat, quod scilicet diuersa sint regna. Quanta in istis visionibus, si liceret, possemus cum sacris doctoribus dicere, & secundum anagogem, & secundùm moralem doctrinam: Omnia certè super abundanter hic inueniuntur, siue doctrina, siue historiæ, siue figuræ siue similitudines, siue Rethorica, siue Logica, siue eloquentia, non quidem vana, sed diuina prorsus. Non ergo offeras ignem alienum cum filiis Aaron, ne consumaris ab igne vltionis diuinæ. Quod si magistri

Secunda bestia regnum Persarum.

Tertia bestia regnum Macedonum.

Pardi natura.

Quarta bestia regnum Romanum.

Regnum Christi.

Stultitia Rabbi Abenazra tenetur.

Lege Nazianzeni lucubratiunculã significatio in Ezechiele. fo 131.

Eccleſiæ legunt Græcorum authores, quod à Iuliano Cæſare obiectum fuit, cùm habeamus ſacrã ſcripturam, vbi omnia deſcribuntur à ſpiritu ſancto, id quidem magiſtris conuenit, ſicut ſupra dixi, & ſatis cõuenire illis docet beatus Cyrillus: quando autem aliena exempla adducenda ſint docet Clemens Alexand. Per hæc quæ dixi, reſponſum ſubijcio obiectioni multorũ, vt quid (inquiunt) iſte interdicit nobis proponere populo Philoſophorum & Poëtarum ſententias & hiſtorias? Siquidem Paulus in primis, ac deinde vniuerſi magiſtri Eccleſiaſtici illis vſi ſunt in ſuis tractatibus & libris eruditiſsimis? Audiant adhuc, & patienter me ſuſtineãt. Cùm ſermo Pauli ad gentes erat, & præcipuè Athenis, quæ neque à longè ſacras literas ſalutauerant, neque ſi eſſet ſpiritus ſanctus, qui per os omnium Prophetarum locutus erat ſciebant, tunc ſermo Pauli in ſententia vendica Poetæ inſtituebatur, & doctrina magiſtrorum Eccleſiaſticorũ congruenter, condiebatur ſale, eloquentiáque & ornatu ex ſententiis Philoſophorum & Poëtarum, qui ſummo loco apud ipſas gentes erant: id à longè diſponente diuina ſapientia, quæ attingit à fine vſque in finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Diſponebat ſuauitate dulci nimis prouidentia altiſsimi vt ipſi gentium Philoſophi, qui cum rudi & ſtolida plebe, gloriam hominum diligentes ſupra gloriam Dei, Idola immunda colebant, vnum Deum quaſi digito demonſtrarent, & euidenter cõprobarent, & vera multa de lege naturali dicerent, & ſcriberent: quæ in teſtimonium eſſent contra ipſos, & ſequentibus ſeculis firmum argumentum orthodoxis viris deferrent ad arguendam idolatriæ ſtoliditatẽ, & increpandum peccata contra legem naturæ, rationibus & auctoritatibus maiorum ſuorum, quos gentes ipſæ venerabantur. Sciréntque gentes, quæ vt iumenta inclinabant os ſuum in terram, adorantes opera manuum ſuarum, cùm os ſublimè conceſſum ſit homini ad requirendum in cœlo, & venerandum communem omnium parentum Deum nõ creaturam

Cyrillus lib. 7. contra Iulianum principium

Clemens Alex. lib. 1. stromat. fo. 9. A. b ab initio primi.

Responsio.

Sapien. 7.

Dispositio diuina in sapientia Philosophorũ & poetarum.

ab eo

ab eo in sui gloriam, & hominis obsequium, mira dispositione conditam: id certe à suis Philosophis & Poetis stultissimum iudicatum, & in suis libris & carminibus damnatum: quorum authoritas magno loco erat apud illas. Idem habendum est iudicium de virtutibus moralibus. Quod si doctrina suorum magistrorum fructũ non pertulit, quia exemplo viduata erat, & magistri, ac doctores eius impii: tam vniuersorum Rex & Dominus, propter suam circa res nostras solicitudinem paternam, pro temporibus insequentis Ecclesiæ præparabat eam, & vires ministrauit ad docendam veritatem, vt subsequente Apostolorum & Prophetarum doctrina, quæ ex omni parte cœlestis & diuina est, foras illa mitteretur, & iam vt ancilla subsequatur, non præeat. *Prouidentia diuina insigne clarum.*

Considerandus est vniuersus dialogus beatissimi martyris Iustini cũ Tryphone aduersus Iudæos, pro Messia Christo Iesu domino nostro. *Iustinus vnde contrarius in doctrina stilo.* Nunquid ibi Platonem inuenimus? Non certe nisi in exordio antequam principale argumẽtum describeret. Nunquid Pindarum, aut aliquem alium ex Philosophis vel Poetis? sed tertio quoque versa oratione Parænetica ad gentes hos & alios ostendens authores, & maximè Homerum & Platonem. Quid igitur causæ fuit sapientissimo huic viro, grauissimoque Philosopho, vt subito tanta varietate scripturarum, suam disponeret & lectionem ordinaret? Quomodo sui immemor ad cœlestem vsque verticem in Prophetarum sententiis ascendit contra Iudæos, & aduersus gentes in ima descendit Philosophorum & Poetarum? Magnum proculdubiò argumentum in hac diuersitate sermonis fingebat, cum ad vtrosque ex eorum authoribus, illis sacris canonicis agebat. Probatissimi erant apud Hebræos Prophetæ eorum honorabiles apud gentes Poetæ & Philosophi. Vtrorumque ergo vulneribus ex propria eorum officina (aliena suspecta fuisset) adhibuit medicamẽta. Vnde *Clemens li. 5. Strom.* Clemens Alexãdrinus inquit Quocirca iis qui petunt eam quæ est apud ipsos sapientiam, ea sunt exhibenda, quæ eis

Nota valde. *Sapientia humana quibus imperuida in doctrina.*

conueniũt & sunt familiaria, vt facilimè per propriã veniãt, vt est cõsentaneum cum fide veritatis. Omnibus enim omnia factus sum (inquit) vt omnes lucrifaciam. Nam imber quoque diuinæ gratiæ super iustos & iniustos dimittitur. Num Iudæorum solum est Deus? Nonne etiam gentium? Siquidem vnus est Deus egregius * Apostolus. Sed quoniã nec bono iustè, nec cognitionem volunt ad salutem credere, ea quæ sunt illorum propria extimantes, quoniam Dei sunt omnia, quoniam quæ sunt pulchra & honesta, à nobis ad Græcos peruenerũt, ea aggrediamur prout ipsi apti sunt ad audiendum. Sapientiam enim, vel iustitiam non ex veritate, sed ex iis, quibus maximè delectatur maxima pars vulgi metitur. Nihil est quod in re hac desiderem: & occurrente mihi tanti magistri authoritate vehementer condelector, & bonas spes persuadendi refundit: sed & maiora adhuc ipse ministrabit. Nónne iam honorabis concilium illud Iustini, & cordatissimi animi deputabis? Nonne hymnum & diuinos meretur honores, & eius vestigiis tibi inhærendum erit? Pro captu ergo singulorum, ad singulos agendum est. Quid (obsecro) probares contra Lutherum nostris temporibus, si argumenta fingeres ex illis, quas negat esse canonicas, scripturis? vel dogmatibus Ecclesiasticis? Quid aduersus Caluinum? Quid contra Oecolampadium? Ex domesticis ergo & familiaribus & vnicuiq; propriis scripturis agendum est pro loco & gente, & tẽporis opportunitate, sicut & Paulus Apostolus, & sequentes doctores. Vnde ipse doctor gentium facta distinctione inter fideles & infideles, de his dixit: Signa in fidelibus. de illis autem: Prophetiæ fidelibus, non infidelibus. Ad gentes ergo in signis, miraculisque agendum est ad confirmationem doctrinæ, aut certe in Philosophorum suorum & Poetarum argumentis & sententiis: fidelibus verò in Prophetis. Nec liberum nobis est pro pruritu aurium nostrarũ, aut populi insipientis & vani, dimissis sacris Apostolis & Prophetis, & doctoribus Ecclesiasticis, vel populum docentibus

Clamat. *De quo infra ad longum.* *Distinctio apostoli.*

tibus, vel pro Ecclesiæ vtilitate scribẽtibus, in Philosophorum & Poëtarum sententiis familiariter disputare, & quasi caput constituere, neruosque deputare sermonis & doctrinæ eorum sententias, quæ velut stillicidia sunt diuinæ prouidentiæ, sacra autem scriptura, & doctores Ecclesiæ, mare magnum & spatiosum valde sapientiæ cœlestis.

Subtilis vulgo [illegible].

Vt quid arcem & robur ciuitatis & regni Regis æterni in suburbanis, casulisq; luteis constituis, simulla Regia solis iustitiæ, quæ micantibus gemmis purissimæ lucis vndiq; & circumquaque radios diffundit: qui nescium t occasum, vbi & nomina honorabilia Prophetarum & Apostolorum arte cælatoris diuini sculpta sunt, vario splendore & colore? Philosophorum autem nomina & Poëtarum, quia barbara, quia inaudita, in admirationem rapiunt stultam plebem, ve nerantúrque quæ non intelligunt neq; vsque tunc audierunt. Et certe sicut docet magnus ille Iustinus, statim in principio dialogi cũ Tryphone: Nostra Philosophia est maxima possessio, quæque à Deo maximi fit, eaq; vna ad illum nos ducit & ei commendat: sanctique sunt vere & pii ij demum qui ad Philosophiam animum suum penitus applicauerunt. Quid autem Philosophia sit, & quamobrem ad homines demissa sit plerique ignorant. Neque enim Platonici, neque Stoici, neque Peripatetici, neque Theoretici, neque Pythagorei, si hæc vna ars fuisset, extitissent. Præclarum proculdubio testimonium.

Philosophorũ nomina, vnde [illegible] Tryph. in principio

Iustinus vbi supra.

Philosophia Christiana sola sufficit.

Obiectio secunda.

At inquiunt. Antiquitas veneranda sapientũ summo opere placet, & neruos parat doctrinæ. Optimè.

Responsio.

In hoc iterum propriam ignorãtiam profitentur, arguẽtes alienam, cum nescire se contestentur iuniores esse omnes Philosophos & Poetas Prophetis nostris. Rem hanc demonstrat Clemens Alexandrinus summa cum diligentia. Sed Augustinus inde cũ maiori resolutione idipsum apertè docet. Tempore nostrorum Prophetarum, quorum scripta ad notitiam ferè omnium gentium peruenerunt, Philosophi gentium non dum erãt qui hoc etiam nomine vocarentur, quod cœpit à Samio Pythago

Clemẽs Alex. lib. 1 Strom. fol. 1 18

Augustin lib. 8 de ciuitate Dei cap. 37.

Philosophi iuniores [illegible] probantur

Hanc Clemen. Alexan lib 1. Strom fol 17. & 18.

Socrates quo tempore claruit.

Plato quãdo.

Pythagora, qui eo tempore, quo Iudæorum soluta est captiuitas, cæpit excellere, atque agnosci. Multo ergo magis cæteri Philosophi gentium non dum erant, qui post Prophetas reperiũtur fuisse: nam ipse Socrates Atheniensis, magister omnium, qui tunc maxime claruerunt, tenens in ea parte, quæ moralis vel actiua est, principatũ, post Esdram in Chronicis inuenitur: non multo post etiam natus est Plato qui longè cęteros discipulos Socratis ante iret, quibus si addamus superiores, qui nondum Philosophi vocabantur, septem scilicet sapientes, ac deinde Physicos qui Thaleti successerũt in perscrutãda natura rerum, studium eius imitati, Anaximãdrum scilicet, & Anaximenem, aliosque nonnullos antequam Pythagoras se Philosophũ primus profiteretur. Nec illos Prophetas nostras vniuersos temporum antiquitate præcedunt, quãdoquidem Thales postquam cæteri fuerunt, regnãte Romulo emicuisse fertur: quando de fontibus Israel eis literis quæ toto orbe manarent, Prophetiæ flumẽ erupit, soli igitur illi Theologi Poëtæ Orpheus, Linus, Musæus, & si quis alius apud Gręcos fuit, Prophetis Hebræis, quorum scripta in authoritate habemus, annis reperiuntur priores. Sed neque ipsi verum Theologum Moysem, qui vnum verum Deum veraciter prædicauit, cuius nunc scripta in authoritatis canone prima sunt, tempore prçuenerunt, ac per hoc quantũ ad Græcos attinet, in qua lingua literæ huius seculi maximè ferbuerunt, nihil habent vnde sapientiam suam iactent, quæ religione nostra vbi vera sapientia est, si non superior, saltem videatur antiquior. Sed neque sapientia Ægyptiorum nostros Prophetas antecedere potuit, quandoquidem & Abraham Propheta fuit: licet Philosophia eorum sit peruetus & antiquior multo Socrate & Platone, & Pythagora, & à Chaldæis magna ex parte tradita. Imprimisque Abraham vt dixi, qui in Ægyptum peregrinatus, vnius Dei notitiam & literas inseruit: quamuis ipsi Ægyptij, vt Diodorus scribit, Isim Osirimque, & Vulcanum, Mercuriumq; & Herculem referant: & vulga

Pythagoras primus omniũ dictus Philosophus. Thales quãdo.

Sapientia Ægyptiorum vetus.

Philosophia Ægyptiorũ. Vnde. Diodorus.

& vulgaris, & nostrorum, & Hebræorum opinio est, literas Hebræas Moysem habuisse authorem, quod & Eupolemus, & Artapanus aliique prophani scriptores asserunt, qui Moysem sapientissimum fuisse hominem tradunt, literarum inventorem, quas Iudæis tradidit, à quibus vicini Phœnices acceperunt: à Phœnicibus autem Græci per Cadmum, quin & Ægyptiis dedisse Moysem literas ipse Artapanus credit: quia sapientia illa Ægyptiorum, quam nouit Moyses, non literis tradebatur à Magistris, nec suscipiebatur à discipulis, sed memoria asseruabatur: literæ quæ erant formæ imaginesq; animantium, quas Hieroglyphica appellabant, de quibus Philo supra, & Cornelius Tacitus, & Clemens Alexandrinus inter alia de Hieroglyphicis dicit: solum ad eos qui ad regnũ peruenturi erant pertinebant. Propter quod Moyses in illis fuit edoctus. Philo autem Iudæus ad Abraham inuentionem literarum Hebraicarũ refert, sed multis ante Abraham annis literæ videntur fuisse: Nam Iosephus narrat à filiis Seth filij Adam erectas duas columnas, lapideam vnam, alteram latericiam, inscriptásque in eis artes quas ipsi inuenissent, quarum lapidea etiam ætate sua maneret in Syria. Apertissimè ergo comprobatum est iuniores fuisse omnes, siue sapientes, siue Philosophos nostris Prophetis: quod si antiquitas tantopere oblectat, maiori honore ex nostris suscipienda est sapientia: quia antiquiores sunt Prophetæ nostri.

Eupolemus. Artapanus.

Hieroglyphica. Philo Cornelius Tacitus. Clemẽs Alex. lib. Strom. Iosephus 1. Antiquit.

Qui obsecro in diuinis & humanis tibi supra cũctos Philosophos probatur? Nonne Plato, qui diuinus est appellatus, vtpote de numine semper cogitabundus? Audi de viro hoc imprimis Clementem Alexãdrinum: Noui tuos magistros, & si eos celare velis: Geometriã discis ab Ægyptiis. Astronomiam a Babyloniis: rectas & sanas incantationes accipis à Thracibus: te etiam multa docuerunt Assyrij. Leges autem quæcũque veræ sunt, & de Deo opinio suppeditatæ tibi sunt ab Hebræis. Et vetustissimus Iustinus, & Eusebius, & Theodoretus Platonem ex Hebræorum libris in suos transtulisse

Clemẽs Alex. orat. adhortatoria ad Gentes. Platonis Magistri. Iustinus Apol. 2 pro Christianis ad Antoninum imperatorem.

F

scribunt. Hinc Numenius Philosophus dicebat: Quid est Plato, nisi Moyses Atticissans? & Aristobolus Iudæus, sicut Eusebius citat, legem (inquit) nostram in multis Plato secutus est. Aperte namque in multis diligenter examinasse singula videtur. Et rei huius testimonium clarum tradit diuus Augustinus, & probat manifestissime Prophetas nostros antiquiores cunctis Philosophis extitisse, & de Platone inquit: Cum fuerit acerrimi ingenij, sicut Ægyptias, ita & istas, id est, nostras literas per interpretem didicit, non vt scribendo transferret, sed vt colloquendo quid continerent, quantum capere potuisset, addisceret. Et sæpe citatus Clemẽs Alexandrinus de Philosophis inquit: In his autem latrones & fures fuerunt (de Philosophia agit) qui sunt apud Græcos, Philosophi, qui ante Domini aduentum a Prophetis Hebræis partes veritatis, minimè agnoscentes, sumpserunt, sed sibi tanquã propria dogmata attribuerunt, & alia quidem adulterarunt, alia autem superuacanea quadam diligentia indoctè tanquam sapientes pronuntiarunt, alia autem inuenerunt. Fortè enim sensus quoque spiritus habuerunt. Assentitur quoque scripturæ * Aristoteles, qui dixit Sophistã eam esse furem sapientiæ. Philosophi ergo, & maximè Plato præclara & religiosa quæ scripsit, ex nostris scripturis suscepit: tacitóque nomine authorum, ex aliena doctrina nomen celebrauit suum & ornauit. Vnde idem Clemens infra, Iniustè se gerit, qui sibi vsurpat ea, quæ sunt Barbarorum, & tanquã propria iactans, suam augens gloriam & ementiens veritatem, is fur dictus est ab scriptura. Probemus aliquibus exemplis hanc veritatem, scilicet quod Philosophi, & Plato præcipuè præclara quæ scripsere, ex nostra doctrina susceperunt. Et cùm de Platone præcipuus sit sermo, de eo etiam abundantius hic scribitur in fine huius considerationis. Epicharmus Pythagoreus vnde nisi ab scriptura Veteris Testamẽti didicit, nil clam Deo esse, & ipsum natura omnia videre, nihilq; impossibile Deo esse? Democritus quoque, Omnia (inquit) Iupiter

Eusebius in præparatione Euangelica lib. 13 cap. 7.
[illegible] Numenius [illegible] Aristobolus lib. 1 ad Philometora.
Eusebius. August. lib. 8. de Ciuitate Dei. cap. 11.
Nota quod Eusebius lib. 13. de præparatione Euangelica cap. [illegible] demonstrat ante Demetrium [illegible] ante [illegible] & ante Persarum imperium [illegible] lib. Moysis in Græcam linguam traductos & perlectos a Plat.
Nota
Lege Cyrillum [illegible] qui diligenter multa [illegible] demonstrat.
Clemens Alex. lib. 1 Stromat. fol. 3 & 17.
Vide Eusebium Cæs. lib. 13 præparationis Euangelicæ c. 7.
** Aristoteles. Clem. f. 27.*
lege authorem Epicharmus [illegible] Democritus.

Iupiter cognouit, omnia ille dare, & omnia potest auferre.
rex omnium ipse Iouis est. Iouem enim plerunque primam
causam solent appellare. Vnde etiam Pindarus ab nostra *Pindarus*
scriptura suscepit, quod frequenter dixit: Vnum hominum *Genes. 2*
genus est, & ab vna matre cuncti, vnum patrem creatorem,
summum atque optimum artificem habemus, qui progres-
sus singulis diuersos secundum merita præbet. Antisthenes *Antisthenes*
quoque Propheticum illud, Cui me assimulastis dicit Domi-
nus, commutauit Deumque dixit nulli simile esse. Quare *Esaiæ 40.*
impossibile est, aliquem ipsum agnoscere, cuius imaginem
nullam habeas. Similia etiã Xenophon Atheniensis his ver- *Xenophon.*
bis describit. Qui omnia quatit, & omnia quiescere facit,
magnus potensque est, quod omnibus patet. qualis autem
forma sit, nemini patet nisi soli, qui luce sua omnia per-
lustrat, quis enim corporeus Deum verum cœlestem, atque
immortalem oculis cernere potest: Et Xenophanes Colo- *Xenophanes.*
phonius. Vnus, inquit, Deus pater inter Deos, atque homi-
nes maximus, nec corpore atque mente mortalibus similis.
Et quod legimus in Esaiam, cap. 1. Quo mihi multitudine
victimarum vestrarum, dicit Dominus, plenus sum, &c.
Menãder Comicus in Comœdia vide quomodo eisdem fe- *Menander.*
re verbis ac sententiis vsus est. Si quis o Pamphile taurorum
iñ sacrificium oblata multitudine, aut Deorum aliorúmque
huiusmodi propitium se habiturum Deum arbitratur, peni-
tus errat mentis leuitate seductus: sed oportet seruare iusti-
tiam, non adulterio, neque virginum vti corruptione, nec
acus quidem tenere filum, si alienum est, cõcupiscere. Deus
enim propè est, & omnia videt. Quod nostræ doctrinæ simi-
le est, atque ab ea susceptum. Dicit enim Dominus in Hiere-
mia, cap 2, Deus appropinquans ego sum, & non Deus de
longe: faciet ne aliquid homo in occultis, & ego non vi-
debo ipsum?

Diphilus etiam Comicus non aliunde quam ab scriptu- *Diphilus.*
ra sacra in Comœdiam transtulit ea, quæ de iudicio dixit.

Tu putas (inquit) mortuos, qui in delitiis vixerunt, Dei iudiciú effugisse? Sed est iustitię oculus, qui omnia perspicit. Duo enim itinera mortuis proposita esse putamus: alterú iustorú, alterum impiorum. Caue igitur ne erres, nam apud inferos iudicium est, quod Deus dominator omnium exercebit, cuius nomen terribile, quod ego dicere nequeo. Si quis autem mortalium malè agens putat Dei oculum fugere, is impia ducitur opinione: si quis autem perperam agit, tẽpus lucrat, nam postea dabit pœnas. Orpheus cùm inuisibilem Deum affirmauerit, vni solummodo cognitionem sui donasse de genere Chaldæorum asseruit. Abraham certè aut aliquem ex suis significans, his ferè verbis: Nullus, inquit, Deum nouit, nisi quidam vnigenitus à genere Chaldæorum defluxus. Deinde commutatis verbis quæ cap. 1. Esaiæ legimus, Cœlũ sedes mea est, & terra scabellum pedũ meorũ. Deus (inquit) in cœlo aurea in sede firmus sedere cognoscitur, terra vero sub pedibus eius. Quæ & alia clarissima carminibus descripsit, ac manifestum est ex nostris Prophetis, nimirùm ex Abrahamo desumpsisse.

Orpheus.

Nota valde.

Vos qui virtutem colitis, vos ad mea tantum
Dicta aures adhibete, animósque intendite vestros.
Contra qui sanctas leges contemnitis, hinc vos
Effugite, & procul hinc miseri, procul ite profani.
Tu vero, qui diuina specularis & alta
Mente capis, Musæ voces amplectere, & illas
Aspiciens sacris oculis, sub pectore serua.
Hoc iter ingressus, solum illud suscipe mundi
Ingentem authorem, solum interitúque carentem,
Quem nos præsenti quis sit sermone docemus.
Vnus perfectus Deus est, qui cuncta creauit,
Cuncta fouens, atque ipse ferens super omnia sese.
Qui capitur mente tantum, qui mente videtur,
Qui nullúmque malum mortalibus inuehit vnquam,
Quem præter non est alius. Tu cuncta videto,

Hic

Hic ipsum in terris melius quo cernere possis:
Hic etenim video ipsius vestigia, fortem
Hicque manum video, verum ipsum cernere quis sit
Nequaquam valeo: nam nubibus insidet altis.
Nemo illum nisi Chaldæo de sanguine quidam
Progenitus vidit, quem cælorum aurea sedes
Sublimisque tenet, &c.
Priscorum nos hæc docuerunt omnia voces
Quæ binis tabulis Deus olim tradidit illis.

In quibus manifeste demonstrat edoctum fuisse ex doctrina reuelata, & tradita ipsi Abrahæ, qui vetustior in Chronicis comprobatur ipso Orpheo, & Lino, & Musæo.

Eligam iam mihi aliquot ex præclaris sententiis quas apud Platonem magnificant, & demonstrabo illas ex nostra scriptura susceptas. Quam magnum est, quod 11. lib. de legibus de diuina prouidentia scripsit: Nulla (inquit) mundi particula Dei prouidentiam effugit: nam cum pars totius gratia, non totum parti, factum sit, nullus penè totum gubernat, nisi parti quoque prouideat. Et post aliqua. Ne enim neglegeris recte faciens, ne si in profundum terræ deueneris, aut si in cœlum euolaueris, sed supplicio congruenti vexaueris, aut hic, aut apud inferos. Hæc non ex Psalm 138. desumpta sunt? Quo ibo à spiritu tuo? Et quam præclarum est quod apud Platonem legimus. Vtilitatem consequi, eos qui puniuntur, de quo ad longum alibi dixi. Et hanc doctrinã ex nostris suscepit: nam apud Salomonem sic legis cap. 3. Prouerb. Disciplinam Domini fili mi ne abiicias: nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit. Et illud quod in Critone docet quod non sit iniuriandum. Neque etiam læso inferenda iniuria est, vt multi putant, quoniam nullo pacto iniuriandum est. Et hoc ex nostris suscepit, dicente Propheta, si reddidi retribuentibus mihi mala, &c. Et iterum. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, &c. Et Plato ab scriptura nostra didicit Angelum vnicuique

Plato. *Plato.* *Plato.* *Psal 7.* *Psal. 119.* *Plato.*

Psal. 4. nostrum deputatum ad custodiam cùm inquit. Omnes animæ sorte viuendi modum eligere: ordine ad sortem suam progrediuntur motæ à Dæmone, quem singulæ sortitæ sunt, qui ad custodiendam hanc vitam, & ad perficienda, quæ elegerant vnà cum eis mittitur. *Socrates.* Hoc ipsum & Socrates significat cùm multoties dicit cum Dæmone quoddã sæpius atque sæpius gubernari se dixit.

Et cap. 11 Ecclesiastico. D. In Parabolis Salomonis memoriam iusti laudibus efferri, & nomen impiorum extingui, breuiter atque commodè dicit. Similiterque dictum est: Ne beatum aliquem putes antequam moriatur. Audi iam quomodo cõmēto quodã hanc *Plato.* doctrinam suscepit Plato. 7. lib. de legibus. Quicunq; ciues præclare laboriosèque aut animo aut corpore gesserint, legibusque semper obtemperantes fuerint, laudibus efferri post mortem oportet. viuos enim laudare antequam è vita exierint, ac bonorum operum finem imposuerint, tutum non est. *Plato. Cap. 10.* Ex eisdem parabolis suscepit cum Salomon dicit: Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, suscepit inquã Plato quod in 3. de Repub. scripsit. Iam diximus quæ custodes ac magistratus, ciuitatis diligenter pellere semper debent, curareq; ne aditum in ciuitatem habeant: quæ ista inquit sunt? Diuitiæ inquam & paupertas: altera namque delitias, otiũ, & factiones afferunt: altera illiberalitatem, malignitatem, factionem. Malignitatem autem appello operationem infamem. *Exod. c. 20. b. Plato.* Moyses etiam in legibus, Patrē atque matrem, scripsit, vnusquisque timeat, & honoret. Quæ ambo Plato lib. de legibus coniunxit. Vnusquisque, inquit, nisi mēte captus sit, & timet & honorat parentes.

Exod. c. 21 a. Et Moyses Hebræum Hebræo seruire indecens duxit: & si acciderit, septimo anno liberum mitti iussit. Ex hoc loco *Plato.* Plato libris de Republica Græcum Græco seruire prohibet, dicens: Nec Græcum seruum habeas, & cæteris Græcis similiter facere consulas. Et putans Plato, cum dicit nostra *Prou. ca. 22. d.* scriptura, Ne trãsgrediaris terminos quos posuerunt patres

tui,

tui, de terminis terræ aut [illegible] [illegible]um, dixit, Nemo fines atque term[illegible] domestici, nec ciuis, nec vicini. Et cum d[illegible] peccata non luant filij, nisi qui mortis supplicium a[illegible]ceret. hoc autem non ad filium, aut nepotem solum, sed vsque ad pronepotem procedit: hoc apertissime inde traxit, Qu[i] reddit peccata patrū in filios, vsque ad tert[i]a[m] & [qu]ar[t]am generationem. Secundum hanc forma[m] posse[t] sapie[n]s vir demonstrare fontem, vnde multi [illegible] [illegible] [P]latonis [n]imirum sacram scripturam verbo [illegible] expositam, sicut placet August[in]o, vel ex Hebræo [illegible] [tr]a[n]slatam in Græcum, non sub Ptolomæo qui longe fuit a P[l]atone fe[r]e quadringētis annis, sed tempore aliquanto ante Demetri[u]m, & ante Alexandrum & imperium Persaru[m] [illegible] docet Aristobulus libro ad Ptolomæum. Vbi aperte prob[a]t [n]ostram ex cunctis patribus Ecclesiæ susceptam conclusionem, scilicet quod fures fuerint & latrones clari Philosophi & Plato præcipuè. Et licet & lucerna ardenti naturalis luminis quædam dicere potuerūt, quæ suscipi, & sequi iustum est, cum eadem longéque maiora ex nostra doctrina habeamus, nō est quod latrones hos tantopere veneremur, sed expo[na]mus eos, & cum duplum vel quadruplum reddere non possint, secundū legem à Platone latam in eisdem fere syllabis quibus traditur à Moyse, puniantur. Moyses inquit, si occiderit, aut vendiderit quæ ablata fuerint furto, quadruplum reddat: sin autem quodcumque animal viuum apud aliquē reperiatur, duplum reddat. Plato sic. Vna lex de furto ponatur, duplum enim reddi par est. sin autem reddere non habet, vinculis teneatur, quousque reddat, aut aduersario placet. Secundum ergo Platonis legem & teneatur vinculis, quia fur est, & latro, & tanto indignior gloria quanto minoris honoris iudicauit proferre Prophetas nostros, vnde clarissima desumpsit dogmata, cum ore confessus sit quosdam ex Barbaris & suum Socratem. Nec vanum iudices quod à tantis patribus

Ecclesiæ

Plato.

Exod. c. 20. a.

De qua lege Eusebiū Cæsa. lib. 12. de præparatione Euangelica in cap. 7.

Plato.

Exod. 22. a.

Plato.

Ecclesiæ ortum est, qui insudarunt vt ostenderent hanc propositionem, fures fuerunt & latrones Philosophi & præcipuè Plato. Pendet ex hac probatione defensio calumniæ Platonicorum, ore impurissimo astruentium, doctrinam saluatoris dessumptam ex Platone. Immò doctrina Platonis ex disciplina Christi & schola eius suscepta est. quia ex Prophetis. Et profectò Augustinus Eugubin' in de perenni Philosophia hoc ordine Philosophari debuit: demonstrãs priori loco præcessisse in Prophetis præclara quæ de Deo dixerunt, non præpostero ordine, sicut scribit, clarissima ex Philosophis, atque secundo loco demonstrat etiam nostros Prophetas similia docere. De quo specialem quæstionem facio capite quarto ad Hebræos.

Nota valde.

Seruemus igitur cum Philosophis, & præcipuè cum Platone legem hanc, quam ipsi iustam deputarunt, sed nobis iustam & æquam. Dicamúsque illi: Patere legem quam tulisti. Atqui siquid clarum, sapientiúsve dictum ab ipsis placet, tacitis etiam nominibus authorum illud proponamus, quia & nostrum erat, & ex nostris Prophetis clam desumptum ab ipsis, & furtiuè. Restituantur ergo veris & legitimis hæredibus diuitis & prædia patrum suorum. Vel non magnificemus nomina eorum & extollamus cùm aliquando liceat & conueniat ea describere, vel de eis loqui.

Nota Lex seruanda cum Platone & cæteris Philosophis. Nerent oratio... pro 1. par...

Habemus sanè doctrinam hanc ab Apostolo Paulo, qui immerito dux huius viæ fingitur & proponitur. In primis cũ ad Athenienses disputaret proposita in mediũ Arati Poëtæ sententia, nomen eius subticuit, & tantum dixit quantum illi erat opus ad formãndum argumentum ad homines, ex magistro ipsis graui & honorabili: & nomen non protulit, sed tantum dixit: sicut quidam vestrorum Poëtarum dixerunt. Et ad Corinthios, nec nomen proprium Menandri, nec commune Poëtarum ore suo protulit, aut calamo descripsit: sed texens orationis seriem, dixit: Nolite seduci, corrumpunt bonos mores colloquia mala. Et ad Titum cõmuniori nomine

Paulus nullius Poeta nomen citauit.

Actorum 17.

1. Cap. 15.

Cap. 1.

nomine Poëtæ vsus est, tacito etiam Epimenide. Vides quomodo Apostolus quasi necessitate oppressus, fingens argumentum ad homines, siue Athenienses, siue Cretenses, quasdam Poëtarum sententias suscepit, & nomina eorum tacet ac dissimulat? Et cum generalem regulam omni genti communem & conuenientem describeret, de fuga scilicet colloquiorum malorum, iam neq; ex nomine proprio Poëtæ, neque ex generico recitat sententiam. Beatus Hieronymus hanc sententiam confirmat firmissimè. Quis enim nescit, & in Moyse, & in Prophetarum voluminibus quædam assumpta de Gentilium libris? Et Salomonem Philosophis Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse. Quando autem Moyses vel aliquis Prophetarum, etiam si de literis gentium aliqua susceperint, nomina authorum expressit? nullibi certè. Non ergo neque Philosophi, qui præclara quæ dixerunt, de nostris susceperunt, neque nostri qui aliqua ex illis scripserunt, nomina & authores indicarunt, illi propter supercilium, nostri propter excellentiam suæ doctrinæ. Et Seneca de re hac ab istis Philosophorum cultoribus audiendus est, extitit enim ipse Philosophus clarissimus. Proposita mellificandi arte apum inquit. Nos quoque has apes debemus imitari, & quæcumque ex diuersa lectione congessimus separare: melius enim distincta seruantur. Deinde adhibita nostri ingenij cura & facultate in vnum saporē varia illa libamenta confundere vt etiam si appareat vnde sumptū sit, aliud tamen esse quam vnde sumptum est appareat. Quæ in corpore nostro videmus sine vlla opera nostra facere naturam. Alimenta quæ accepimus quamdiu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt. At cum ex eo quod erant mutata sunt, in vires & sanguinem transcendunt. Idem in his quibus aluntur ingenia præstemus: quæcunque hausimus ne patiamur integra esse, ne aliena sint coquamus illa: alioquin in memoriam ibunt, non in ingenium. Non assumpsit Plato per os suum nomina sanc-

Hieronymus ad Magnum.

Moyses & prophetæ quædam suscepe-runt de gētium literis tacitis eorum nominibus.

Nota valde.

Seneca Epist. 85.

Magistri apes debemus imitari.

Similitudo.

Similitudo.

ctorum Prophetarum, neque Moysi, etiam si multa, ipsisque præclara ex eorum libris susceperit. Nō Paulus noster, etiam ad gentes, qui Poëta suos colebant, agens ac disputans.

Nota valde.

Philosophi ā nobis silentio tumulandi.

Nunc autem quando fundata est Ecclesia, neque ex nomine, neque ex doctrina, neque ex tenui fama eos agnoscit vniuersum vulgus populorum, vt quid ad miraculum vsque latentes eos, de faucibus mortis, & de ventre inferi eruimus? Vt quid mundo venerandos eos proponimus, quorum iam iustissimo & æquissimo Dei iudicio, quia ipsum non glorificauerunt, periit memoria eorum cum sonitu? Vt quid nomina eorum celebramus & redimita aureis coronis mundo ostendimus? Iam Deo credimus, & Prophetarum oracula splendentia, & Apostolorū dogmata fidelissima, & verè diuina fusis lachrymis & extensis præ reuerētia brachiis suscepimus, vbi omnia salutis præcepta, & regulæ miris ornatæ margaritis, & fulgentibus gemmis resplendent: quid opus est populo hebeti & rudi, Philosophorum dubia doctrina, incerta & instabilis, neque sibi aut aliis consona & perseuerās? Quod si adhuc ex eorum supellectili placet, Clemens Alexandrinus demonstrat, quibus proponenda sint Philosophorum dogmata. Iam sapientiam (inquit Salomon) valle munda, & te exaltabit, corona autem voluptatis te proteget. Nam cùm tuam per Philosophiam, & multam rectam eruditionem lorica munieris, sophistis inaccessam seruaberis.

Clemēs Alex. lib. 1. Stromat. Prouerbior. 4.

Nota valde.

Est enim (vt inquit Plato) ars mala sophistica: & eum sequēs Aristoteles eam quandam furandi artem pronunciat, vt quæ totum sapientis officium probabiliter auferat, & profiteatur sapientiam, in qua non est versata, neque in eam studium posuerit. Cùm verò ad domesticos fidei simplices & humiles paratissimos scripturæ suscipere veritatem, sermo noster sit, & maximè in cōcionibus, iam dixi qua via eundum sit omnibus magistris. Quam diu enim Sara sterilis permansit, concessum fuit Abrahæ ad ancillam ingredi, & ex ea suscepit sobolem: cum autem aperuit dominus officinam naturæ Saræ, suscepitque

Nota valde. Philosophorū dogmata quō de vsu.

Nota.

suscepitq; ex ea Isaacum, iam non amplius vtitur Abraham Agar. Mira sunt quæ secundum allegoriam de re hac dicit Clemens Alexandrinus.

Clemēs Alex. lib. 1. Strom. fol. ...

Sed scio, nisi me animus fallit, vnde etiam viri isti, quibus multiplex Philosophorũ, & Poëtarum placet ornatus, in hãc inducti sint sententiam: idque longe antea diuinus Apostolus Paulus, cum stultitiæ nota taxauit. Græci sapientiam quęrunt, scio ibi sapientiam, significare demonstrationem Physicam: verbum namque Græcum Anacastiqui, interpretante illud Clemente Alexandrino, orationes necessariò concludentes significat, quas requirebant Græci, & alios syllogismos. Quod quàm stultum fuerit, abundanter illud demonstrat ipsa natura fidei, quæ argumento non apparet, sicut dixit ipse Apostolus, licet habeat ostensionem suam, sibi propriam, firmiorem, altiorémq; quam Demosthenes, Aristotelésve: de qua ostensione præclare locutus est Origenes, quia ostensio nostræ sapientiæ, sicut testatur Paulus, virtutis est, spiritúsque, de qua modo nõ est dicendum. Sed adhuc locus ille Paulinus optime interpretatur de Græcis, qui literarũ parẽtes, ac duces eloquentię tunc haberi cõtendebant, qui in prædicatione Apostolica eloquentiam, ornatumq; argenteum verborum desiderabant, ac non longe postea id magistris Ecclesiasticis obiiciebant, quod scilicet doctrina nostra non eo eloquentiæ splendore ornaretur & verborũ apparatu floreret, qualis ab ipsis desiderabatur. Quibus eleganter Theodoretus in curatione Græcarum affectionum, post aliqua quæ longum esset enarrare, inquit. Neque adeò sacræ literæ nobis contemnendæ, quoniam superfluo sermonis apparatu minus vtantur, sed nudam pulchritudinem veritatis, & tamen emicantem nobis proponãt. Pronum siquidem fuit, & quàm facillimum sapientis fonti, qui prophanis impiisq; hominibus, eam quanto opere gloriantur eloquentiam dedit, vel Platone facundiores, vel acriores Demosthene, vel rotundiores Thucydide, vel Aristotele & Chrysippo con-

Obiectio tertia

1. Corint. 1.

Hebr. 11

Ostensio sanctæ scripturæ. Origenes super 4. ca. ad Rom. & contra Celsum libr. 1.

Theodoretus

Responsio. 3. obiectionis.

Legendus est Cyrillus lib. 7. contra Iulianũ.

Piscatores [illegible] sapientia ad predicandum Euangelium.

dendis insolubilibus syllogismis, acutiorēs prodere veritatis præcones. Cæterum locuples illa, liberalissimáque diuinitas noluit quinq; solum, decēmve, centum, aut ducentos homines aquis salutaribus recreari, sed cunctas affatim Græcas, & Barbaras nationes: neque solum homines literarum studiis instructos & innutritos, sed sutores iuxta, textoresq;, fabros item ferrarios, cæterosque manuales artifices &c. Eamque ob rem piscatorū, publicanorúq; ac sutoris ministerio vsus protulit hominibus salutarem, diuinamque doctrinam: nequaquam linguis immutatis, quibus verbis sui præcones ab initio vsi fuerant: sed per eas tamen pœnitentiæ riuos effundens non aliter quam siquis odoris vinum saporisq; suauissimi conuiuis suis apponat, quod tamen phialis, poculisque infundat, minus eleganter affabrè sculptis. Nihilo ergo secius qui sitientes accumbunt, neque poculorum materiam, artificiúmve conspiciunt, sed vinum laudant quodcumq; magna voluptate exhauriunt. Et infra. Eadem Apostolica monumenta non solum carent Atticæ eloquentiæ fastu, verum etiam ea quæ nobis tradunt, eius sunt generis, vt nihil inde magnificum nostris oculis ac perspicuum proponant. Neq; enim regnum ostendunt quod hic videri à futuris possessoribus queat. Non illi purpura exornatum regem, non corona insignem vident, non scutatorum numero ac magnitudine formidandum, non exercitu communitum, non ducibus, qui fortitudine in bello perdocti sint. Nihil denique eorum vident, quibus homines splendore nominis gloria inclarescunt, sed thopaceum specu vident, in quo præsepe, in quo pauperculam virginem, in quo tenui fascia obuolutum infantem, ipso in præsepis sinu humiliter reclinatum. Præterea oppidum vident vbi hæc accidisse narrat, ignobile inglorium, ac pusillum. Proponitur illis etiam expectandus infans in paupertate ductus. Proponuntur quæ acerba perpessus est, fames, sitis, largorque de via. Post hæc autem omnia supplicium illud passum ab omnibus decantatum, alapę cum colaphis

Similitudo.

Predicatio Euangelica [illegible].

colaphis in maxillam incussæ, terga flagris discissa, gestata crux, pedibus ac manibus infixi claui, lancea pectori adacta, acetum sitienti porrectum, mortis genus ignominia cruciatuque perhorrendum.

Cum ergo hæc à nobis prædicanda, passimque inculcanda sint, & contestanda, si legitimè officium Euangelistæ facimus, quid opus est aulico vrbanissimóque sermonis ornatu, multa cōpositione ac fuco deformato & præmeditatione? Pretiosa quæque natura sub vili pelle reposuit, & recōdidit: neque propter hoc despiciuntur. Videre quidem est pretiosum vnionem, qualis ampli ac magnifici viri apud se esse desiderant, aspernabili admodum teste innasci, eadémque nutriri, augescere, occultari: qui verò eum sibi coemunt, aurí plurimum persoluentes, missam faciunt testam. Quæ si nimis pulchra, speciosaq; esset, forsan vnionem nō intra requirerent. In hoc stulto labore consumuntur oratores isti Demosthenis, vel Ciceronis cultores, non quidem discipuli, vel alumni, quod sterilem fingunt nucleum verbi Dei, ideo ornant cum aurichalco vaniloquētiæ, & verbis tanta maiestate longè inferioribus, & iniuriosis, & hæc placent: vnionem verò gloriosum, iam non requirunt populi, testa ornata contenti. Bene Clemens Alexandrinus de prædicatione Euangelica dicit. Non est hoc opus scriptura artificiosè comparata ad ostensionem. Et iterum. Meum est autem probabile vt existimo institutum, verbo quidem, ac ratione conuenienter viuere, ea autē quæ significantur intelligere, eloquentiā autem nunquam magnifacientem contentum esse significetur id quod intelligitur. Quo autem nomine significetur id quod volo exprimere, nihil mihi curç est. Opē enim ferre vt seruentur ij qui seruari cupiunt puto esse optimum, non autem dictiunculas tanquam ornamenta componere. Et si caueris, inquit Pythagoras in Platonis Politico, ne sis de nominibus nimium solicitus, prudentia locupletior apparebis in senectute. Et rursus inuenies in Theæteto. Nominum autem

Prædicatio vnde humilis in verbis.

Similitudo.

Clemens lib. 1.

Nota valde.

Eloquentia haud necessaria in prædicatione.
Nota.

Pythagoras.

Apparatus verborum esse, sicut obsoniorum.

& verborum facilitas, & non minus accurata examinatio, vt plurimùm non est sordida, & illiberalis, sed potius contrarium. est autem nonnunquam necessaria. Hæc quàm fieri potest breuissimè scriptura enunciat dicens: Ne multum verseris in verbis. Dictio enim est tanquam vestis in corpore: res autem sunt carnes & nerui. Non oportet ergo maiorem vestis quàm totius corporis curam gerere. Non solû vero frugalis vitæ ratio, sed etiam à superuacaneo cultu, ornatúque aliena oratio exercenda est ei qui veram vitam elegit: siquidem delitias vt dolosas, & curiosas repudiamus, sicut vnguẽtum & purpuram veteres Lacedæmonij. Dolosas quidẽ vestes, & dolosas vnctiones, rectè reputantes & nominantes: quoniam nec honestus est illecibi apparatus, qui plura habet condimenta, quam ea quæ nutriunt. neque est bellus, vrbanúsque orationis vsus, qui auditores potest magis delectare, quam iuuare. Musas existimare sirenibus iucundioribus admonet Pythagoras, docens, non eum voluptate exercere sapientiam: arguens autem deceptricem illá animi oblectationem. Non oportet ergo vnquam dilatare phylacteria, vanam ambiendo & magnifaciendo gloriam. Sufficit autem ei, qui cognoscendi est potestate præditus, si ei vel *vnus* inuentus sit auditor. Et clarissimus Theologus Nazanzenus Oratione in plagam grandinis dicit. Quemadmodû ingens pluuia nequaquam maiorem vtilitatem parit, quam ea quæ minori copia labitur (quippe cum vehementia sua terram deuoluat, ac distrahat, fortéque etiá ipsum agricolá mulctet; hæc autem leniter & tranquillè defluens, altissimeque illabens, pinguiorem terram efficit, & cultoré iuuat, spicámque ad maturum fructum nutrit) eodem modo, nec copiosa, verbisque affluens oratio, sapienti vtilior est censenda. Illa enim exigua fortasse voluptate affectum auditorem relinquit, simúlque cum percusso aëre dissoluitur, nec quicquam aliud virium habet, quàm vt verborum lenocinio, quasi præstigijs quibusdam auidas hominum aures deliniat: hæc vero men-

Similitudines propriissimæ.

Nota.

Oratori Ecclesiastico sufficit vnus auditor. Nehemiam.

Similitudo appositissima.

Apparatus multus neque ...

tem

tem penetrat, dilatatúmque os spiritu implet, nec in ipso ortu extinguitur, sed frugem ingẽtem paucis syllabis gignit.

Videamus si humilis sermo nobilium prædicatorum inermis, & imbecillis sit, an verò si fortior ipso Platone, & cunctis sapientibus: vt hinc appareat quo idiomate, quóve verborum pondere res tanta hæc agenda, & perficienda sit, Euangelij scilicet prædicatio. Eligam mihi ex multis legislatoribus, sapientissimisque viris aliquot, quibus cum componam magistros nostri Euangelij. Et hæc firmum pro syncera & pura prædicatione eius emanabit argumentum. Veniatq; in primis Lycurgus, de quo aiunt, qui authoritatem suis legibus conciliare student, sese Delphos ad Apollinem Pythium contulisse, cuius spiritus afflatus leges Lacedæmonius tulerit. Oraculum prætereà huiusmodi adducunt, quod de Lycurgo protulisse Apollo Pythius dicitur,

Sermo humilis nostrorum Patru quam potens & efficax.

Lycurgus.

Qui mea nuper ades hæc dia templa Lycurge
Chare Ioui, & superas cunctis habitantibus arces,
Sis vter inquiro Deus, an mortalis habendus?
Sed magis esse Deum credo, qui lumina nostra
Advenias, legum cupidus, iustique tuendi.
Protinus ipse tibi leges dabo.

Tale itaque de Lycurgo oraculum protulit Pythius, nec tamen illustris huius legislatoris gloria, nec Spartanus splendor, nec Pythij responsum coëgit vel Argiuos, vel Tegeatas vel Mantinæos, vel Corinthios valde illis propinquos, ad Lacedæmonum leges suam quemque Rempublicam moderari. Nestor Pyliorum legislator fuit, cuius melle dulciores Homerus esse sermones dixit. Nihil tamen vel erga suos profuit, tantum abest quod erga alienos, quantũuis vicinos. Et Plato Philosophorũ optimus, legibus à se tam cõscriptis, ne Atheniensibus quidem ciuibus suis persuasit, vt illarum institutis Rempublicam gubernarent. At nostri prædicatores fortissimi inuenti sunt, de quibus Paulus collationem faciens cum Philosophis, & sublimitate sermonis illorũ dixit,

Nestor.
Homerus.

Plato.

Lex Christi cunctis hominibus persuasa in verbis humilibus.

irridens

irridens vanos eorum conatus,& ausus inutiles: Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? Nónne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognouit mundus Deum, placuit per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Et infra. Videte vocationem vestram, id est, per quos vocati estis, quia non multi sapientes secundùm carnem, &c. Sed quæ stulta sunt elegit Deus, vt confundat sapientes. Et capite 2. ipse Apostolus. Et ego cùm venissem ad vos fratres, veni nõ in sublimitate sermonis, aut sapientis, annuncians vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Isti ergo viri contemptibiles, minus eloquentes, non Attici, piscatores, aut publicani, cunctis nationibus legem Euangelicã dederunt. Neque solum Romanos quique sub Romano viuebant imperio, sed Scythas quoque ac Sauromatas, Indos præterea, Æthiopas, Persas, Seras, Hyrcanos, Britannos, induxerunt crucifixi leges accipere, nõ armis vsi, non infinita vi militum delectorum, non immanitatis Persicæ violentia, sed verborum suasu ostẽsa legũ, quas prædicabant, vtilitate. Ecce quàm inermis fuit Attica eloquẽtia, Lycurgi oraculum, Nestoris melle dulciores sermones. Sed neque erga suos conciues Plato. Prædicatio autem humilis, candida, syncera, non adulterata fuco sermonis stulto, & prophano, obtinuit, domauit, comminuit montes excelsos barbarorum, & feras in agnorum conuertit mansuetudinem. Non ergo desideret, non quærat prædicator Euangelij sapientiam quam dixi, quam & Græci à prædicatoribus exigebant, de qua re arguuntur à Paulo.

1. Corint. 2.

Theodoretus lib. 9. de cura Græcarum affectionum.

Lactantius lib. de diuino præmio.

Apud Lactantium Firmianum sequentes sententias inuenimus. Facile est autem docere penè vniuersam veritatem per Philosophorum sectas esse diffusam. Non enim Philosophiam sic nos euertimus: sed docemus nullam sectam fuisse tam deuiam, nec Philosophorũ quẽquam tam manẽ, qui nõ viderit aliquid ex vero. Et paucis interpositis. Quod

si exti

si extitisset aliquis qui veritatem sparsam per singulos, per sectásque diffusam colligeret in vnum, ac redigeret in corpus, is profecto non dissentiret a nobis. Et beatus Hieronymus S quando cogimur literarum secularium recordari, & aliqua ex eis dicere quæ olim omisimus, non nostræ est voluntatis, sed (vt ita dicam) grauissimæ necessitatis, vt probemus ea quæ à sanctis Prophetis ante secula multa dicta sunt, tam Græcorum quam Latinorũ gentilium literis contineri. Multa argumẽta ex his sententiis formare possem pro hac re, nec infirma quidem. Satis sit quod si vniuersam veritatem, quæ lumine naturali demonstrari potest, quis ex Philosophis desideraret, oporteret eum omnes Philosophos legere, & tamen incideret passim in dubios anfractus, & labyrinthum vnde se expedire non posset. Accedens autẽ ad sacram scripturã, ancillante Logica, & Philosophia totũ disciplinæ sacramentum inueniret, nõ per partes & authores sibi ipsis, & suis magistris cõtradicentes, velut pulli lacte saginati, qui matres calcibus impetunt, sicut Aristoteles Platonem, à quo & prouerbium: sed simul vno ore, & vna fide, & vna veritatis confessione. Inspirati enim ab spiritu sancto locuti sunt sancti Dei homines. Vnde Clemens Alexãdrinus, à quo præclara testimonia suscepimus, qui priori loco Orationis adhortatoriæ ad Gẽtes egit aduersus eos in testimoniis suorum Poetarũ, & Philosophorum, iam in secũda parte disputationis neruos firmius multò in Apostolorum & Prophetarum authoritate formauit: & tandem inquit. Quamobrem vt mihi videtur, quoniam ipsum verbum venit ad nos cœlitus, non est nobis amplius eundum ad humanam doctrinam, Athenas, & aliam Græciam, quinetiam gloriã quærendo curiose. Sic est enim nobis ille magister, qui impleuit omnia sanctis potestatibus, opificio, salute, beneficio, legislatione, prophetia, doctrina, magister omnia nunc resonat, & vniuersum iam Athenæ, & Græcia factum est verbo. Et paucis interpositis, de nostra Philosophia inquit. Quam aut summis

Hieronymus ad Magn. ego Clemen. orat. 1. lib. Strom. Nota valde.

Lege Scotum in pro ogo sententiarum.

Nota valde.

tantum obscurè significarūt Philosophi, Christi etiam comprehendere & prædicauere discipuli.

Hieronymus nisi vrgente grauissima necessitate Philosophorum [illegible].

Satis secundo sit, quod nisi vrgente grauissima necessitate Hieronymus non recordabatur Philosophorum, & externæ doctrinæ. Vrgens necessitas est, quam in exordio Orationis huius cum Iustino martyre, & cæteris doctoribus descripsi, cùm scilicet ad paganos, qui adhuc doctrinā nostram abiiciunt, disputamus. Tunc in authoritate suorum Philosophorum, & Poëtarū, iure optimo, & cum ingenti fructu agimus. Cùm verò ad nostros est sermo noster, & ad domesticos fidei, ex doctrina Prophetarum, & Apostolorum & sacrorum doctorum suscipiendum est pondus orationis. Audi Augustinum, & sinu mentis repone sententiam hanc. Si quid veri de Deo Sibylla, vel Orpheus, aliive gentium vates, aut Philosophi prædixisse perhibentur, valet quidem ad reuincendā paganorum vanitatem, non tamen ad istorum authoritatem complectendam. Quantum enim distat de aduentu Christi inter prædicationem Angelorum, & confessionem Dæmonum, tantum inter authoritatem Prophetarum, & curiositatem sacrilegorum. Quis iam cuipiam vel Philosophorum, vel Poëtarum donabit quod ascribere potest Prophetis, & ex eorum ornare sententiis, & confirmare authoritate? Quis iam sine iniuria sacræ scripturæ, Philosophum, Poëtámve testem suæ doctrinæ adducet, cum eam in oraculis diuinis, & in ore Apostolorum, quibus os diuinum Christi locutum est, confirmare possit? Quis tenuem scintillam, & ad modicum radiantem, subitóque disparentem, prætermisso clarissimo iubare solis amplectetur, & sapiens iudicabitur? Quis scoriam auri primi, & obryzi eliget contempto ipso purissimo auri metallo, & venis perennibus argenti? Bene Paulus ad Timotheum. Tu verò permane in his quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata

Nota valde.

Aug. lib. [illegible] contra Faustum Manichæum. cap. 15.

De authoritate Sibyllarum [illegible] author super [illegible] cum Tertulliano, Clem. & Iustino Irenæoq.

2. Tim. 3.

inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendũ, ad corripiendum, & erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Bone Deus qualis fuit thesaurus, quem Palæstinæ præparasti populo tuo, qui ex Ægypto exiens, propter quędam vasa auri, & argẽti, & vestes gaudebat, & exultabat: Sed & multò amphiorem prædam ex ipso litore maris reportarũt, Deo sic rem hanc moderante, vt quicquid erat pretiosum & admirabile, impetu fluctuũ, & æstuantis maris in litora cõiiceretur, quemadmodum docet Iosephus, & alij nobiles authores: sed & arma tulerunt ex exercitu Pharaonis ad litus stratis Ægyptiis, sicut docet Theodoretus, ad sequentia bella aduersus Gentes. Nec obstat quod in Exodo legimus: Et armati ascenderũt filij Israel de terra Ægypti. Vbi beatus Hieronymus. Aquila, qui non contentiosus, vt quidam putant, sed studiosus, verbum interpretatur ad verbum, in eo loco, vbi septuaginta posuerũt ARMATI, pro eo quod nos armati diximus, secũdum Græci sermonis ambiguitatẽ, instructi, siue muniti, inquit. Propter supellectilem qua Ægyptios expoliauerunt, possit intelligi. susceperunt ex Ægyptiis arma Hebræi ad expugnandas paganas gentes Chanaã. Ecce confirmata omnia quæ diximus cum Hieronymo, & Augustino, quomodo ad Gentes satis vtiliter in authoritatibus eorum, Philosophis, scilicet, & Poetis disputauere grauissimi patres Ecclesiæ, sicut & filij Israel ex paganis, contra paganos arma firmissima detulerunt. Audiamus iam Augustinum comparantem thesaurum ex Ægypto asportatum, cum diuitiis Palęstinæ, & præcipuè Hierosolymorum.

Comparatur sapientia secularis cum diuina.

Iosephus.

Theodoretus inde prouidentia. cap. 15.

Hieronymus q. 1. ad Damasum, Tom. 3. fol. 35.

Philosophi autem qui vocantur, si quæ forte vera & fidei nostræ accommoda dixerunt, maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed ab eis tanquam iniustis possessoribus, in vsum nostrum vendicanda. Sicut enim Ægyptij non solum idola habebant & onera grauia quæ populus Israel detestaretur, & fugeret, sed etiã vasa, atque ornamenta de auro

Lege August. lib. 2. de doctr. Christ. cap. 38. & li. 3. de Genesi ad literã. cap. tom. 3 fo. 41. & f. 614.

& argento, & vestes, quæ ille populus exiens de Ægypto, sibi potius tanquam ad vsum meliorem clanculo védicauit, non authoritate propria, sed præcepto Domini, ipsis Ægyptiis nescientibus, & commodantibus ea, quibus non bene vtebantur: sic doctrinæ omnes gentilium non solum simulata & superstitiosa figmenta, grauiterque sarcinas superuacanei laboris habent, quæ vnusquisque nostrum duce Christo de societate gentilium exiens debet abominari, atque euitare, sed etiam liberales vsui veritatis aptiores, & quædam morum præcepta vtilissima cótinent, déque vno ipso Deo colendo nonnulla vera inueniuntur apud eos: quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdam quasi metallis diuinæ prouidentiæ, quæ vbiq; infusa est eruerunt, & quo peruersè, atque iniuriosè ad obsequium dæmonum abutantur, cum ab eorum misera societate sese animo separat, debet ab eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicandi Euangelij. Quantum autem minor est au[illegible] argentique copia, quam de Ægypto secum ille populus abstulit, in comparatione diuitiarum, quas postea Hierosolymę consecutus est, quæ maximè in rege Salomone ostéduntur, tanta sit cuncta scientia, quæ quidem est vtilis, collecta de libris gentium, si diuinarum scripturarum scientiis comparetur. Nam quicquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur, si vtile est, ibi inuenitur. Et cum ibi quisquis inuenerit omnia, quæ vtiliter alibi didicit, multò abundantius ibi inueniet ea, quæ nusquam omnino alibi, sed in illarú tantummodo scripturarum mirabili altitudine, & mirabili humilitate dicuntur.

Dist. 37. cap. legimus, nota quod vere bello sublata sunt Hebræorum vasa [illegible] scriptura docet [illegible] [illegible], sunt [illegible] [illegible] Clemens Alex. & Irenæus & [illegible] Index [illegible] pro laboribus [illegible] [illegible] Hebræi. August. lib. 1 Conf. cap. 7

Auferre licet.

Nota valde.

Et beatissimus Hieronymus in expositione Parabolæ de filio prodigo cum glorioso Augustino alteram regulam constituit, obseruandam quidem in hac consideratione. Sapientiæ secularis typus in Deuteronomio sub mulieris captiuæ figura describitur: de qua diuina vox præcepit, vt si Israelites eam vxorem habere voluerit, caluitium ei faciat,

Lege eundem August. lib. 2. de doctr. Chris. cap. 40 & 41. Hieronymus.

Cap. 21. Sapientiæ secularis typus.

vngues

vngues præſecet, & pilos auferat, & cum munda fuerit effecta, tunc transeat in victoris amplexus: ita & nos facere solemus quando Philosophos legimus, quādo in manus nostras libri veniunt sapientię secularis siquid in eis vtile reperimus ad nostrum dogma conuertimus, siquid superfluū de idolis, de amore, de cura secularium rerum, hæc radimus, his caluitium inducimus, hæc in vnguium more ferro acutissimo secamus. Basilius Magnus copiosè rem hanc etiam docet quomodo, & quando ex libris gentium vtilitatem fructúmque capere possimus. Omnibus scriptoribus vtendum est, vnde nobis ad animæ ædificationem aliqua obuenerit vtilitas. Quamobrem si nostrorum sermonum ad gētilium nulla est conuenientia, nobis illorum notitia valde confert (nobis ad iudicandum & arguēdum contra illos:) sin minus, eos saltem conferendo differentiam discernere licebit (iudicium istud non est populi, sed magistrorum) cum ad melioris delectum non parum cōparatio inferioris faciat, & inferiora sæpe collata potioribus sint ornamento. Et in Homil. de Christi natiuitate, inquit. Quemadmodum vites clauiculis sustentantur, ita fides ex externis disciplinis, cùm scilicet ad gētes noster fit sermo, sicut ex subiunctis exemplis Basilij clarè demonstratur. Nam quis gentium non credat Plinio, cùm de Christianorum innocentia, qui immerito ad supplicia rapiebantur vbique, scribit clarum testimonium ad Traianū? Et illud testimonium Iosephi de Christo firmissimum parat argumentum ad disputandum de Christo Iesu Domino nostro aduersus Iudæos. Robur ergo magnum, & infregibile habēt huiusmodi testimonia aduersus Paganos, & Hebræos, quia ex inimicis argumenta desumpta digna sunt vt illis ab ipsis fides adhibeatur.

Lege Oecumenium super ca. 8. Act. Orig. Hom. 2 in Exodū. Plutarchum lib. quomodo Poeta oporteat audire. Basil. Homil. ad adolescentes.

Similitudo.

Plinius li. 10 Epist. ad Traianum.

Iosephus lib. 18 ... habetur apud Hieron. ... de viris illu[stri]bus

Non ergo me pœnitet Pater Reuerendissime, amator Ecclesiæ, & honoris eius zelotes ardētissime, quam Christus Iesus acquisiuit sanguine suo, pro qua & semetipsum tradidit, vt exhiberet ipse sibi sponsam non habentem maculam

Lege Gratianum in Decre[tis] dist. ... Clementem ... Epist. ... sponsal. Isido-

[illegible]

neque rugam, aut aliquid huiusmodi, non me pœnitet quod cum publicis concionibus, tum priuatis collationibus cum aduersus quosdã prædicatores steterim, nihil tamen profecerim. Res quippe erat de qua tunc sermonem agebam, quod pro sua magnitudine tribunal summi Pontificis venerandum, & incorruptum iudicium desiderat, quod & increpare tantum scelus vbique posset, ipsumque comminuere & vestrum studium ac diligentiam. Estis enim vos hodie tanto honore per vniuersum mundum suscipiendi, propter religionis candorem, & literarum splendorem, summamque virtutis solicitudinem, & charitatem, quod etiam ad omnes domesticos fidei antidotum istud salubre, perueniet & suscipietur. si tamen id senserimus omnes, ac velut electi milites sub Gedeone singuli in tuba aurea Euangelij, & lucernis ardentibus doctrinæ Apostolicæ, bellum contra Madian adorti fuerimus, ea statione quæ vnicuique contigerit, atque demandata fuerit. Cuncta enim Euangelicæ doctrinæ semina quæ serunt filij Israël, sicut sunt in herba vastantur à Madianitis, & ab Amalec propter inutilitatem vanæ loquentiæ, & propter sermones diffusissimos, quos nec vnus de mille capit ex populis, nec inueniet quid in sinu suo pro sua salute in domum deferat cum gaudio inuentæ margaritæ. Simus ergo nos hodie quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia, triturabimusque montes & comminuemus, & colles quasi puluerem ponemus. Ventilabimus ergo eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos. & exultabimus in domino & in sancto Israel, & lætabimur. Egeni & pauperes (videte quam congruenter adductus sit in præsentiarum Esaias) quærunt aquas doctrinæ scilicet saluatoris puræ & synceræ, & non sunt in ore multorum, lingua eorum siti aruit: quia ecce abominationis idolorum super altare aureum, quod dominus in Ecclesia sua sancta ædificauit, & super cathedram filij Dei ascẽdit chorus Philosophorum, & fabulæ Poëtarum & (heu) eis assimilatur sacrosanctum, & vndique tremendum incarnationis mysterium, &

Iudic. 6.

Esaie 41.

[illegible]

Eucharistiæ inuiolabile sacramentum comparatur. Iam in vertice sermonis DEA Pallas sub hoc nomine DEA describitur, & tanquam basis & fundamentalis, aut angularis lapis vniuersa tabula narratur, ac per suas partes & membra doctrina Euangelij ei comparatur. Iam pro imagine & figura incarnationis Pollux & Castor, & mutuus eorũ amor, cum magna iniuria tanti mysterij proponitur. Iam Ganymedes Iupitri calicem deferens, iam Ceres & Bacchus in Eucharistiæ sacramento deformantur. Quæ participatio lucis ad tenebras? vel quæ conuentio Christi ad Belial? quis autem consensus templo Dei cum Idolo? Consensum nunc eleganter demonstrat primus liber Regnorum, vbi Dagon primò describitur iacens super faciem suam in terra coram arca Domini, quia societatem cum eo ferre non potuit arca fœderis Dei viuentis. Ac secundo describitur truncus: quorum interpretatio lõge patet, & huic considerationi germanè adaptatur. Sed omnino tacere non licet. Imagines istæ & Idola supina & trunca iacere debent ante Dominum Iesum, & veneranda mysteria redemptionis nostræ, abscisis manuum & pedũ summitatibus, & decollato capite, non componi, & comparari simul in altario prædicationis cum ipso Christo, mysteriisque eius, sicut actum est cum Dagon in conspectu arcæ Dei viuẽtis. Iã aurea scuta Salomonis ænea facta sunt. Bene nostris temporibus clarus vir Frater Dominicus Soto in 4. senten. distin. 1. q. 1. arti. 5. dixit admonẽdos esse sacrorum expositores & concionatores, ne signis profanis temere vtantur ad sacros sensus exprimendos. In quo nonnulli plurimum obiectantur. Quamuis enim in pictoribus, atque Poetis comœdiis vti liceat, & imaginibus ad mores hominũ taxandos, vt in Sardanapalo lasciuiam, & in Mida auaritiam contempleris, & in Parmenone vafriciem, minime tamẽ in sacris ita libere fas est profanis vti, sed illis quæ Spiritus sanctus secundum sacros interpretes reuelauit. Etenim qui propterea quod aduersarium nostrum diabolum leonem appellat

Pollux Iouis & Ledæ filius, frater Castorum, de quibus Virgilius 6 Aeneidos. Si fratrẽ Pollux alterna morte redemit.

2 Corint. 6.

Nota valde.

Et nota quòd scriptura cum prius dixisset quod Dagon iacebat sup faciem suam in terra, statim dixit & remansit in loco suo, quasi ei conueniebat corã arca Domini.

Dominicus Soto.

Figura & comparationes quæ in sermonibus & lectionibus sunt adducenda.

appellat Petrus, quem Christus deuicit, imagine Herculis leonem lacerantis significaret Christum, vel ob id quod eundem sathanam qui animas in suam cauernam obtrudebat superauit, effigie eiusdem Herculis lacum claua tundentis, cũ repræsentaret, plus nimio esset profanus, ac fortasse blasphemus. Quapropter qui in rosa fragante mysteria scripturæ sacræ suo profanissima imagine secularium aulicorumq; virorum ac mulierum profanare apud nos cœperãt, meritissimo sunt prohibiti.

Prophani & blasphem⁹ qui diuina fabulis gentium comparat.

Quæ cum audissem & vidissem, aliaque plura à fidelissimis & religiosissimis viris suscepissem, nec sine mœrore referentibus, contremuerunt viscera mea, hebetudo mentis cecidit super me, in somnemque ducens totam illam noctem, horroris plenam, & amaritudinis, alta ex anxio corde suspiria educebam, anticipauerunt vigilias oculi mei, & quæ animo obfirmaui, statim aggressus sum, & hanc orationẽ Paræneticam, quam ex parte pro sacratissimo Paulo composueram, obtinueratque locum vltimum in quæstionibus ante positionem Epistolæ ad Hebræos, iam nunc in re hac consumaui, & quæ erat quæstio vel oratio Apologetica pro defensione & interpretatione mentis Apostolicæ, facta est subito adhortatoria oratio, non tantum pro Paulo, quàm contra adulterantes verbũ Dei: quibus proprium est non filiorum generationem desyderare, eidemque intẽdere, sed delitias momentaneæ iucunditatis. Quam orationem in conspectu vestro cum multa fiducia offero, obtestãs per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & per æternum regnum eius, vt super negotium istud consulatis, & decernatis, ne fortè vana hæc aura etiam ad omnes vsque perueniat, & obtineat, firmiter demandantes secundum præceptum saluatoris nostri Dei, vt prædicent Euangelium, docentes seruare quæcunq; mandauit nobis Dominus.

Memores sint omnes prædicatores verborum Domini ad Hieremiam Prophetam: Ecce dedi verba mea in ore tuo: Ec-

Cap. 1.

te constitui te super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, vitia nimirum cuncta, & audaciam in peccando: neque hoc satis est vt sibi assumpto officio debitum reddant, sed quod statim ex ore Domini demandatum est Prophetæ: & ædifices & plātes virtutes, scilicet vniuersas & timorem Domini. Paulus Apostolus quasi digito ostendit quibus armis tantum, & tam arduū opus perficiatur, dicens: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi: quæ omnia absolui certe non possunt nisi in verbis veteris & noui Testamēti, & sanctorum doctorum: præcipuè ad domesticos fidei, cum pondere verborum disputantes de magno iudicio, & de vltricibus flammis, pro mensura cuiusque impertientes doctrinam, & exactissimā cognitionem mandatorum Dei altissimi, quæ vix apud vnum in magna opulentissimaque ciuitate inuenitur, neque incuria nobilium: quos si interrogaueris de obseruantia diei festi, vel de substantia contritionis & conditionibus puræ exomologesis, rubore persusi tacebunt. Nec de rebus istis iam Euangelicus prædicator curat, cæcitate percussus: ne humilis appareat sermo eius, minusque doctus, cùm summa sapientia sit, & omnis homo, timor domini, & obseruatio mandatorum eius. Necessariumque sit cunctis magistris Ecclesiæ cum magno illo Clemente Alexādrino vniuersos mores & actiones veris discipulis Domini Iesu cōponere, & formare, quia proculdubio non solum agricolæ ignobiles, verumetiam omnes illustrissimæ familię, pueri, fœminæ, iuuenes, & senes alieni sunt & peregrini ab vniuersa disciplina Ecclesiastica, præter eam, quæ ex traditione, & exercitio quotidiano didicerunt. neque in his aliud quam exterius opus intelligunt. cùm certè lateāt diuitiæ pretiosissimæ, scilicet sub vno AMEN. Cum affectu & scientia acclamato Domino in Ecclesia, & vix vnius &

Lege cap. 4. Hieremiæ & ca. 10. Osee. B. & officium prædicatorum sunt in Hieremia inuenies 2. Corin. 10.

Peccatorum populorum.

Nota.

Ecclesi. 12. Clemens Alex. in pedagogo. lib. 1. c. 1. reg. lu. 3 Pastoralis. August. lib. 4. de doctr. Christ. cap. 19 & 20. videbis qualis esse debet sermo doctoris Euangel. lege eundem Aug. sermon. 13 de verbis Dom. tom. 10 f. 115.

summi Dei tenuem habent notitiam: nec cogitant ad quid nati sunt, quia certè ad religionem & pietatem, & beneficentiam in fratres. Non recogitant quis finis eorum sit, quia Deus summus & excelsus, quà eundum ad fœlicitatem & patriam, quale magni Dei iudicium, & quam tremendum & horribile incidere in manu Dei viuentis. Nemo recogitat corde quo pretio emptus sit à dura captiuitate & seruitute diaboli, quæ ve exemptione & redemptione, in sanguine Christi, nos inuoluant, obstringantque obligationes: quia nimirum non sumus nostri secundum Apostolum, & secundum naturam emptionis, res enim empta, in eius transit dominiũ, qui pretium dedit ex proprijs. Propter quod sequitur in lectione Apostoli: Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Nemo recogitat quod cito rationem redditurus est de omnibus quæ gessit in corpore: de quibus quotidie docendus erat populus, Rex, princeps, dux miles, rusticanus, denique omnis homo. Quæ studiosius perficient omnes prædicatores, si memores sint quod magnus ille Apostolus, qui ascendit vsque ad tertium cœlum, & raptus vsque ad paradisum, vbi audiuit arcana verba, hic non iudicauit se scire aliquid apud Corinthios, nisi Christum crucifixum, atque de cruce & passione ipsius vniuersus sermo eius fuit, & exhortatio, & prædicatio. propter quod ardentia flammantiaque facta fuerunt corda discipulorum. In verbo enim crucis Iesu Christi domini mei mundialis gloriæ persuadetur contemptus: in verbo crucis firmissimè, & fortissimè docetur timor Domini, sicut demonstrat ipse Apostolus: quia ibi diuinæ iustitiæ infinito quodam modo fit ostensio, cum propter scelera populi infirmi, peccatoris, inimici, impijque, Dei filius Iesus Christus crucifixus demonstratur, ad ostensionem iustitię patris, inquit Paulus. In doctrina crucifixi Regis gloriæ ignis in sinu & corde audientium reponitur. In doctrina crucis quanta fuit Adæ & omnium nostrorum peccatorum grauitas introspicitur. In doctrina passionis Christi quæ sit præmij

Homo ad quid natus.

Hebre. 10.

1. Corin. 6.

1. Corin. 2.

Doctrina crucis Christi quàm vtilis & necessaria.

Mundi contemptus.

Nota valde. Timor Domini.

Ignis amoris.

Peccatorum grauitas.

mij cœlestis altitudo, & beata & glorificata eius lętitia, abundantissimè percipitur: siquidem in morte Christi peccatum mundi deletur, & redimitur homo, & in sanguine Christi cœlestis beatitudo comparatur. Demique in doctrina crucis Christi vis tormentorum inferni facile intelligitur, tum ex aliis, tum etiam quia talem salutem negligimus à Domino. In doctrina crucis spes veniæ & regni concipitur. Et quid dicam: Vniuersa bona cœli & terræ & Ecclesiæ in ea inueniuntur, propter quod cum de cruce & passione Christi, vix & semel in anno ad populũ fiat sermo, iacet vbique virtus, & exaltat solium audacia humani cordis, præceps ruit in cuncta flagitia, tanquam lapis grandis ab alto præcipitatus: non est timor Dei ante oculos eorum, amor præsentium voluptatum captiuas tenet plebes & (heu) obliuioni datus est Christus tanquam mortuus a corde, quod summum genus est ingratitudinis. Nec dubito ab vniuersa malitia inferni & cunctorum dæmonum super rem hanc præmeditatum, consultumque, quo modo scilicet impercibiliter abstrahere possent ab amore Christi cunctos homines, & trahere ad dilectionem seculi & voluptatum: neque aliud medium inuẽtum efficacius, quam silentium & sterilitatem sermonis passionis Christi, qui potens est montes humiliare, rupes altissimas commminuere, praua in directa restituere, & aspera in vias planas, & rebellia corda ante dulcissimum crucis verbum, sicut cera fluxerunt in ore Pauli, & nobilium prædicatorum primitiuæ Ecclesiæ. Iam vero ab vniuersis populis iudicatur adhuc candidatum agẽs prædicator, qui de passione diu, & aliquoties disputat. Et (heu) stulti nos eorum insaniæ cedimus, & placentia loquimur, gloriæ vanæ amatores, adulterantesque sacrum officium. Cum nimirum dux ille cœlestis, mundo concessus ad salutem, sui magisterii imitator indiuiduus de cruce & passione iugiter faceret sermonem.

Mirabile est quoties de passione sua saluator priuatim & publicè prædicabat, quasi in ea sola gloriabundus, & exalta-

Inferni tormenta.

Spes veniæ.

Psal. 30.

Nota quòd de passione sua est hic sermo apud Prophetam.

Concilium inferni sup perditionem humanam.

Crucis sermo passim, insinuatus à Christo.

bundus. Quærentibus ab eo Iudæis signum ad cognoscendum eum, passionis, & resurrectionis proposuit sacramentum: soluite templum hoc, scilicet per passionem, & mortem crucis. Et statim ad Nicodemum apertissimè de cruce sua dixit: sicut exaltauit Moyses serpentem in eremo, sic exaltari oportet filium hominis. Et duodecim Apostolos iuxta Cæsaream de singulis passionibus & morte sua alloquutus est. Et quem dudum summa laude & gloria coronauerat, Petrum scilicet, quia passionem crucis impedire tentauerat, acriter nimis vehementerque repressit. Vade sathana post me. In hoc etiam verbo diabolum in deserto à se abiecit, cùm ab eo adorationem requireret. Et in monte gloriosus & resplendens velut sol, magnificatusque à patre suo, voce elapsa à magnifica gloria, adhuc cum Moyse & Elia agebat sermonem de morte & cruce sua. Et iterum cum descendisset de monte cum discipulis de morte sua loquebatur. Et iterum atque iterum cunctis Apostolis per singula membra & capita passionem suam inculcabat. Et duobus discipulis fratribus sub nomine baptismi & calicis. Et in parabola vineæ passionem suam descripsit apertissimè. *Et apprehendentes eum occiderunt, & eiecerunt extra vineam.* Denique demonstrans orbi vniuerso excellentissimam vim & efficaciam suę passionis & doctrinæ eiusdem, & crucis dixit in die Palmarum. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Ecce ô prædicatores magnos, qui vel talentum plumbi ad se trahit, sermo inquam passionis, & crucis Iesu domini mei. Quod si in vinculis charitatis trahere intenditis ad Iesum omnes gentes, semper de morte turpissima crucis, & opprobriis eius facite sermonem. Quia & resurgens hic ipse Rex gloriæ altissimi filius plagas crudeles crucis in corpore suo fulgentissimo & immortali reseruauit, & discipulis reseruauit, & maximè Apostolo Thomę: Et ipsa resurrectionis die adhuc dubitantibus discipulis loquebantur in via de passione sua, & cor eorum fiebat ardens, flammisque

Ioan. 2. *Cap. 3.* *Marci. 8. 10.* *Matth. 4.* *Luc. 9.* *Marc 9.* *Ibid. cap. 20* *Ibidem. 10.* *Ioan. 12.* *Luc. 24.* *Ioan 20.*

mísque

misque succendebantur. Et in æternum sedens à dextris patris, beatis mentibus memoriã suæ passionis ingerens, plagatum se ostendet. Vnde in sacra Apocalypsi indutus veste sanguine aspersa apparuit beato dilectoque discipulo. Et in sua Ascensione quærentibus millibus angelorum, & admirantibus vnde rubrum esset vestimentum sui corporis, hanc passionis memoriam adhuc ingessit. Quod si placeret superiora secula contemplari, & imagines & figuras passionis examinare, facile & delectabile esset hanc considerationem decorare, & confirmare: in Isaac præcipuè, & in lignis super humeros suos, & in serpente æneo ad salutem plagatum, ore serpentium inflictarum, & in duobus hircis, & aliàs sæpenumero. Per quæ omnia abundanter prædemonstrabat altissimus, quàm sibi placeret in figuris in verbis in memoria passionis suę, interim quod sese mundo plagatum & crucifixum concedebat. Vnde firmiter contestor omnes fratres meos (quod supra cunctos prędicatores Ecclesiæ debitores sumus) honorandi, & prædicandi ardentissimis verbis mysterium crucifixi Iesu Christi domini nostri. Quia filij sumus patris, qui ab eodem Christo miro & admirando modo crucifixus est, & nouo hoc iure firmaque ratione, & quasi hæreditaria possessione & gloriari tantum in cruce Domini nostri Iesu Christi debemus, cum patre concrucifixo, & dicere cum Paulo, & re ipsa implere. Nos prędicamus Christum crucifixum. In hoc præcipuè impletur dulcissimũ illud verbum Domini Iesu ad dilectissimũ ardentissimumque Petrum ter repetitũ: Pasce oues meas. Audio mentis auribus, clarissimoque cordis intuitu aspicio Dominũ meum Iesum cum vertice Apostolorum dialogizantem, vrgentemque rationes & interrogationes ad probandam deuotissimi discipuli erga magistrũ dilectionem, neque tacet vsquequo Apostolus, vehementer contristatur, qui fidelis & verus in trina confessione probatus fuerat, Tu scis D[illegible] quia amo te. Cui Dominus, si diligis me, pasce oues meas. Bone Deus, in hoc comprobatur

Luc 24.

Lege author. super Psal. , e. hom. 1 & sup cap. ad Heb. & super cap. 4 & 10 Mar. cap 19.

Esaiæ 63.

Gene 22 Num. 21.

Lege Cyprianum vltima epist.

Fratres minores tenentur prædicare passionem crucem Christi.

1 Corin. 2.

Ioan 21.

Probatio dilectionis erga Christum.

amor discipuli erga te, si pauerit oues tuas? Pignus hoc, arrabonemque dilectionis suæ erga me, mihi discipulus meus exhibeat cui ego tradidi me ipsum pro illo. Mei sunt cœli, mea est terra, æstatem, & ver ego plasmo, & in conuallibus fontes aperio, astra cum iucunditate lucent mihi, & dicunt, Ecce adsum: neque opera angelorum aut hominum ad negotium istud indigeo, qui illumino vniuersam militiam cœli, & omnẽ hominem venientem in hunc mundum, sed seruans à me immobilem conditam legem, vt reducantur inferiora ad superiora per media, & fiat circulus perfectus, constituo te Petre Ecclesiarum omnium magistrum, ad purgandum, & perficiendum omnem intellectum vera & clarissima doctrina, & hoc desydero & exquiro à cũctis discipulis meis vt oues meas in pascuis vberrimæ disciplinæ, puræ, salutaris pascant assidue & vigilanter. De quo iam ab exordio in Iacob erga Rachelem imaginẽ ornatissimam viderunt, pro qua ouium Pastor factus fuit, vltro se offerens tanto discrimini. Et vice altera postulatus à socero Labano: cui Iacobo verè dicere potuit, dilectissima sponsa, si diliges me, pasce oues patris mei: & id ipsum à te Petre exigo iure optimo. Examinemus locum istum, in quo nimirum neruus considerationis secundum alteram sui partem consistit. Antiquior cunctis exercitiis humanæ artis inuenitur ars pecuaria: dedicataque fuit in iusto illo viro, qui à fratre suo occisus fuit iniustissimè, in Abele inquam: propter quod honorabilis valde iudicari debet & haberi. Taceo quod magni illi Patriarchæ Abraham, & Isaac Iacobque, Ioseph & cæteri cum Moyse pastores fuerunt, & vniuersorum dominus & Rex summus Deus hoc nomine & officio exornatus fuit, & tandem saluator noster Iesus Christus. Et apud gentes, Reges, pastores appellati sunt, sicut docet Plato & Philo Iudæorum disertissimus, aliique vetustiores authores. Difficilitatem artis huius ostendit ipsa experientia, & nobiles scriptores Virgilius & Marcus Varro, Columellaque. Poëta ait,

Nota valde.

Genes. 29.

Ars pecuaria antiquior.

Gen. 4.

Ezech. 34. Zachar. 13. Ioan. 10.

Cicero vel de regno cum Homero, Philo. li. 1. de Ioseph. Aristot. lib. 8. Ethicorũ c. 9.

Assiduus

Aestibus at mediis umbrosam exquirere vallem
Sicubi magna Iouis, antiqua robore quercus Virg. 3 Geor.
Ingentes tendat ramos, aut sicubi nigrum
Ilicibus crebris sacra nemus accubat umbra.

Virgilianus præterea Menalcas caloris incommoda vitare cupiens dicebar,

Cogite oues pueri, si lac praeceperit aestus
Vt nuper, frustra pressabimus vbera palmis.

De quo æstu Iacob noster ad Labam: Gelu vrgebar & æstu. Et Marcus Varro circiter meridianos æstus, dum deferuescunt, sub vmbriferas rupes & arbores patulas ducantur: quòd refrigerato aëre vespertino rursus pascant ad Solis occasum, quoniam pascēdæ sunt oues capitibus Soli aduersis: quoniam capita mollissima sunt. Et Columella de pascendis gregibus æstiuo tempore complexus est, quoniam res & difficilis est, & periculosa his qui rem pecuariam tractant. Et sponsa obnixè ab sponso quærebat in Canticis. Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie, vel iuxta quorundam interpretationem ex Hebræo: quomodo pascas quomodo cubes in meridie? quasi dicat, ô tu, quem vnicè diligit anima mea, ostende obsecro quæ sit ista admirabilis ratio pascendarum ouium. Ostende mihi quì fieri potest, vt subitò atque repente, & vespertino, & matutino pastu, multò alios dimittas, quam acceperis. Accipis auarum, subitò facis liberalem & magnificum, impudicū efficis modestum, gulosum temperatum, & denique si marcidas oues accipias & squalentes, subitò efficis pingues, & succulentas: non enim in ipso æstu peritura quadam demulces voluptate, sed tenaces potius relinquis aculeos, qui hominū mentes rapiant, & transformēt. Quæ igitur est ista virtus, aut potentia admirabilis, quæ in istis herbis & ratione pascendi, & curandi greges latet? Apertè constat ex iis qualis res, quantique ingenij & industriæ, & difficultatis sit pastus ouium per doctrinam, quantaque indigeat discretione & prudentia, quātæque inde vtilitates & lucra

Gene 31. Varro. Colum. lib. 7. Cant. 1. Ars pascendi difficilis valde.

era ouibus sequantur: quamque cõueniat pastoribus, & prædicatoribus Ecclesiæ. Et cum plures illorum non mittantur, sed ipsi intrusi sint, & tanto ministerio se ingesserint, & quidem sine magistro duce, vel tenui sacræ scripturæ notitia, nullum fructum ex pastu eorũ suscipiunt oues: sed macilentæ & steriles permanent, per deuia & in aquosa trahuntur, nihilq; vitiorum eis impẽditur: & apertè conuenit eis quod Plato inquit. Furiosum enim quiddã aggredi, ô vir optimè, statuisti, docturus illa quæ nescias, nec discere cures. Et certè Magister Ecclesiæ cũ Hieremia Propheta ex præcepto Domini sumere debet sibi laterem, & ponere eum coram se, & describere in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinare aduersus eam obsidionẽ, & ædificare munitiones & cõportare aggerem, & dare coram eo castra, & ponere arietes in gyro. Scio in præsenti parabola spiritum sanctum describere casum, & ruinam ciuitatis Hierusalem, per Nabuchodonosor & exercitum eius: sed spiritualiter & propriè valde interpretatur à beato Gregorio de prædicatoribus & ouibus sibi commissis. Ezechiel magistrorũ vicem tenet, & later terrenũ, cor significat, & tunc describunt Hierusalem in eo, cum summopere curant quanta sit supernæ patriæ visio demonstrare: tuncq; obsidiones per gyrum ordinant, & aggerem, cum vitiorum pugnas aduersus inquirẽtes virtutem & regnum ostendunt, & cùm non sufficiat pugnam vitiorum, & dæmonum aduersus homines comprobare, nisi & perseuerantiã doceant, bene prædicatori dicitur: Et ædificabis munitiones. Munitiones quippè sanctus prædicator ædificat, quãdo, quæ virtutes quibus vitiis obuiant, insinuare non cessat. Quod aliis verbis docuit seraphicus pater noster Franciscus: Sint casta & examinata eorum eloquia, ad vtilitatem & ædificationem populi, annuntiando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam cũ breuitate sermonis. De prædicatoribus agebat, qui nimirum aggerem comportant, per gyrúmque arietes ponunt, cùm in terroribus & minis durissimis sanctorum Prophetarum, & Euan

Nota. *Plato lib. 5. de natura homi nis.* *Prædicatoris officium.* *Hiere. 27.* *Grego. lib. 16. Moral. ca 5.* *Cap. 9. regulæ.* *Notando expositio loco Ezechielis.*

& Euangeliorum oppugnant cor durum peccatorum, vsque quo ad Dominum conuertantur, & comminuantur in contritione. Et munitiones ædificant, & in pascuis vberrimis pascunt oues, cùm aduersus rugientem diabolum rugitus & ipsi mittunt, sicut ceruą parturiens, de qua Dominus ad Iob: Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt. Vbi beatus Gregorius. In rugitibus ceruarum, lachrymas & gemitus prædicatorum intelligit: proposito in medium Paulo, rugiẽte, & doloribus oppresso, quasi parturientis, donec formaretur per vniuersam virtutem Christus in Galatis. Filioli mei, quos iterum parturio, &c. Vbi sacer doctor dixit. Notandum summopere est, quod istæ ceruæ incuruantur vt pariant, quia nimirùm si erectè starent, parere nõ valerent. Nisi enim prædicatores sancti ab illa immensitate contemplationis internæ, quam capiunt, ad infirmitatem nostram humillima prædicatione, quasi quadam incuruatione descenderent, nunquam vtique in fide filios procrearent. Nobis quidẽ prodesse non possent, si in suæ altitudinis erectione persisterent. Sed videamus ceruã sese vt pariat inclinantem. Ego (inquit) non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Atque mox eiusdem incuruationis causas exequitur, dicens. Nondum enim poteratis, sed neque adhuc quidẽm potestis: sed hanc ceruã, quæ propter nos incuruata est, quęso videamus erectã. Ait: sapientiam loquimur inter perfectos. Et rursus: siue mente excedimus, Deo, siue sobrij sumus, vobis. Cùm verò mente excedit Deo, excessum eius nos omnino non capimus. Vt ergo nos lucretur, incuruatur ad nos. Vnde illic aptè subiungit: siue sobrij sumus, vobis. Ecce confirmationem firmissimam, irrefragabilẽmque eorũ omnium quæ diximus. Ecce regulas vtilissimas, quas immobili animo custodire tenetur omnis prædicator. Aliam tradit Clemens Alexandrinus satis vtilem & necessariam: Consequens est ergo, vt qui, vt proximis prosit, curam suscepit, conside-

Grego. lib. 30 Moralium c. 16

Cap. 4.

Nota valde. De re hac author in fine capi. 5 Epistolæ ad Hebræos humillima docet.

1. Corint. 3.

Clemẽs Alex. lib. 1. Stroma. Regula notãda pro prædicatoribus & scriptoribus.

ret, nunquid audacter, ac temere, ac aliqua in aliquos ductus æmulatione, ad docendum prosilient, num gloriam aucupetur eius verbi communicatio: num hanc solam accipiat mercedem eorum, qui audierunt salutem non loquendi ad gratiam, &c. Et infra. Qui autem per literarum monimenta loquitur apud Deum, sacraméti religione obstringitur, hæc in scripturis vociferans, nec lucri gratia, nec inanis gloriæ caussa, non vinci ab affectione, non quæstui seruire, non efferri voluptate, sed eorum qui legunt sola frui salute, satis magnã recipiens mercedem ipsam vitæ institutionem.

O aurea verba.

Legendus est beatissimus Gregorius, cùm in verbo Elisæi ad Heliam magistrum suum officiũ prædicatoris describit: Pater mi, pater mi, currus & auriga Israel. vtrumq; enim sit oportet prædicator, de quibus non superest ad dicẽdum, quia licet promiserim in his testimoniis vela expandere, non tamen placet in altum disputationis, & longissimæ eruditionis ascendere. Id autem non sine crimine tacerem, quod lib. 1. Regum de Saule dicitur: Quemcumque videbat Saul virum fortem & aptum ad prælium, sociabat eum sibi. Vbi beatus Gregorius. Quasi dicat: idcirco bellare potenter poterat, quia congregare exercitum non cessabat. Sed quia non solũ fortes, sed etiam aptos ad prçliũ sibi associasse dicitur, cautus doctor in eligendis Christi militibus demonstratur. Fortes autem ad ferenda onera quidam sunt, non ad prælia exercenda: quia præliare de fortitudine sua, dum nesciunt, nequaquã possunt. Viri ergo fortes & ad prælium apti sunt, qui sciunt pugnare & volunt. Per voluntatem quippe fortes sunt, & per scientiam apti ad præliandum. Quorundam ergo temeritas à Christi bello repellitur, cùm apti & fortes electi memorantur. Tales operarios requirebat Saluator cùm summo mane, & deinde multoties exibat ad conducendos operarios in vineam suam. Tales etiam operarios desiderabat apud Lucã, cùm dicebat: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem

Greg. hom. 11. in Ezechielem. 4. Reg. 2.

Gregorius ibi legendus. S. Bonauent. Apologia pro re legendum, vbi omnes coetus prædicatorum conditiones describit.

Matth. 20.

Cap. 10.

ſem ſuam. Videmus ergo quod ſancta Eccleſia vinea ſit Domini exercituum & in ea palmites multi, qui opera indigent aſsidua. Videmus quod in area mundi meſsis ſit multa, quæ falce acutiſsima, & gladio ancipiti abſcindẽda eſt, ſed & triturãda. De quo Michęas: Surge & tritura filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, & vngulas tuas ponam æneas, & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudines eorum Domino vniuerſæ terræ. *Cap. 4.* Sunt ergo prædicatores in Eccleſia ouium paſtores, ſunt & operarij vineæ Dominicæ, meſſores in gladio & falce verbi Dei, trituratores ferri in vngulis æneis, & interfectores rapinarum, & fortitudinis peccatorum contra omnipotentem: *Prædicatorũ titulo.* ſunt & electi milites, fortes & apti ſtrenuique: ſunt cooperatores Dei. ſunt legati, miſsi quidem à ſummo Deo patre noſtro pro mundi reconciliatione, mandatum habentes docendi quæcumque mandauit nobis Dominus: docendi inquam ſeruare, quod multa indiget ſapientia & prudentia, nec vna, aut altera via perficitur. *Nota valde.* Non enim dixit tantum Dominus Ieſus docete mandata, quæ dedi vobis, ſed quid inquit? Docete ſeruare. Docere enim mandata, ad pædagogos puerorũ ſpectat: Et miſerabilis populus, nobilis & ignobilis, princeps & agricola, in hac puerili notitia mandatorũ ſtat: non vltra aſcendit, & progreditur. cum multa lateãt intra quodcũque præceptum diuinum quorum exactam noticiã & ſcientiam tradere tenetur magiſter Eccleſiaſticus ſub diſcrimine vitæ æternæ, quia ſcire tenetur illa vniuerſus populus, nec alibi docentur quam in Eccleſia, diebus ab ipſa ſtatutis ad doctrinam, vbi populus conuenire tenetur ſub diſcrimine mortalis peccati: quia ſpernit ſcire, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem æternam. Et doctrina hæc eſt, de qua Saluator ait Docete ſeruare.

Lege Syluestrum in verbo Prædicator. 7. & Michael de Medina l. de recta in Deum fide lib. 5. c. 1. homo. & refertur. 1. q. 1. cap. interroga.

Et ſi ab exordio ſacræ ſcripturæ vſque in finem liceat trahere & texere argumenta, ad docendã obſeruantiam mãdatorum Dominicorum, ſecundum præceptum Saluatoris no-

ſtri Dei, ab omnibus Prophetis & Patriarchis, & Chriſto ſeruatore noſtro, & Apoſtolis, facili negocio obſeruātiſsimum inueniremus paſsim prædicatas promiſs ones fœlicitatis æternæ, & minas exilij, & ignis nunquam finibilis. In altero amorem virtutis ingerebant. in altero vitiorum odium: in altero præſentis iucunditatis, quæ momentanea eſt & leuis, contemptum perſuadebant. in altero crucis & mortificationis propriæ miniſtrabant vires ad fugam æterni doloris. Vnde Solon & Democritus, tanquam duo luminaria, Solem ſcilicet & Lunam, pœnam & præmiū conſiderabant prudentiſsimè. quibus ſublatis, vel altero illorum, haud regi gubernariq; poteſt Reſpublica. ſicut & horologium ſine ſuis duobus peſſulis, vel auis ſine duabus alis volare. Quod eleganter valde dixit ille magnus Iuſtinus in exordio dialogi cū Tryphone, cum diſputat aduerſus Philoſophos tollentes prouidentiam Dei ſummi & excelſi erga ſingulos nos. Hæc autē eorum ſententia & oratio quo ſpectet, non eſt difficile cognoſcere. Impunitas enim & licentia eos qui in hac ſententia ſunt conſequitur, & faciendi & dicendi quæcumque velint omnia, qui nec ſupplicium metuunt, neque beneficium vllum à Deo expectent. Vnde eleganter Clemens Alexand. dixit. Non facile arcetur cupiditas quæ metu caret. Schola Epicuri dogma illud habet: ſicut in Deo ira non eſt, ita nec gratia quidem. Stoici autem, & alij nonnulli, qui melius aliquanto de diuinitate ſenſere, aiunt in Deo gratiam eſſe, iram non eſſe. Fauorabilis admodum (inquit Lactantius) atq; popularis oratio, non cadere in Deo hanc animi puſillitatem, vt ab vllo læſum ſe putet, qui lædi non poteſt. Et redarguit ſtatim vtramque ſtultitiam, & aperte demonſtrat & iraſci Deū, & gratia promereri, ad pœnam, ſcilicet & præmium. Hæc tuenda nobis & aſſerenda ſententia eſt: in ea enim ſumma omnis & cardo religionis, pietatiſque verſatur. Et infra aduerſus Epicurum, inquit. Diſſoluitur autem rel gio, ſi credamus Epicuro dicenti:

[illegible] ad per na- [illegible]

Solon, de quo Iulius ad Brutum, Democritus iure conſol [illegible] demonſtrat & iure in principio.

Iuſtinus.

Clemēs Alexand. adhortatoria ad Gentes.

Dogma Epicuri.

Stoicorum ſchola.

Nota valde.

Cap. 8.

Omnis

Omnis enim per se Diuûm natura necesse est
Immortali æuo summa cum pace fruatur.
Semota à nostris rebus, seiunctáq; longè,
Iam priuata dolore omni, priuata periclis.
Ipsa suis pollens opibus, nil indiga nostri,
Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. *Lege Clemen. Alexan. orat. adhortatoria ad Gentes.*

Ac paucis interpositis, cum Cicerone inquit. Quod si negotium nec habet, nec exhibet, cur ergo non delinquamus, quoties hominum conscientiam fallere licebit, ac leges publicas circunscribere? Vniuersa ergo religio & mandatorum obseruantia aboletur, & funditus euertitur, cum nõ probant homines Deum habere in notitia tum flagitia humana ad supplicium, tum etiam opera bonorum iustorúmq; virorum ad coronam. In ipsorúmque assidua doctrina & consideratione fundatur religio in Deum, & beneficentia in homines. & mandatorum obseruantia. Bene ergo & satis vtiliter de pœna & præmio assiduè docuerunt populos Prophetę. Christus, & Apostoli trahentes homines ad pietatem & deterrentes ab omni malo, & docentes seruare mandata. Multa igitur cum sint vnde induci possit populus à prædicatore ad obseruantiam mandatorum Christi Iesu, hæc tamen familiaris doctrina de pœna & præmio & prouidentia Dei erga res nostras & cogitationes secretissimas valde conducit, sicut aperte demonstratum est.

Memores sint omnes prædicatores quod secundùm Apostolicum testimonium legati sunt magni & æterni regis. *2. Corin. 5.* Fideliter ergo (sicut dixi) Euangelij ministri legatione fungantur: ne scilicet quæ à cœlesti principe mortalibus denuntiare iubentur, silentio detineant. Sciantque in huius sanctæ legationis desertores multo grauiores pœnas esse statutas, quã in eos qui ciuilem legationem destituunt. *Lege 2. ff. de legat 2. l 17. cap. ead l fin. § mandat ff. de his quæ notam. infam.* Fili hominis, inquit ad Ezechielem Dominus, speculatorẽ domui Israël dedi te, & audies de ore meo verbum (non de ore Poetarum & Philosophorum, quia vnus est magister vester Christus) &

annuntiabis ex me. Ecce legationis iniunctio: ſi dicentem ad impium, morte morieris, non renũtiaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur a via ſua impia & viuat, ipſe impius in impietate ſua morietur: ſanguinem autẽ de manu tua requiram, (ecce ſtatutam pœnam.) Si autem annuntiaueris impio, & non fuerit conuerſus ab impietate ſua, & a via ſua impia: ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animã

Cap. 33. tuam liberaſti. Et intra ad eundem Prophetam. Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populos terræ virũ vnum de nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem, & ille viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiauerit populo, audiens autem quiſquis ille eſt ſonum buccinæ, & non ſe obſeruauerit, veneritq; gladius & tulerit eũ, ſanguis ipſius ſuper caput eius. Sonum buccinæ audiuit, & non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit, &c. Quod ſi ſpeculator viderit gladium veniẽtem, & non inſonuerit buccina, & populus non ſe cuſtodierit, veneritque gladius & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Et tu fili hominis, ſpeculatorẽ dedi te do-

Prædicator ſpeculator.

mui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſermonem annuntiabis eis ex me: ſi me dicente ad impium, impie morte morieris, non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua mala, ipſe impius in impietate ſua morietur, ſanguinem autẽ eius de manu tua requiram. Vides certe quam pœnam aduerſus deſertores legationis cœleſtis decreuit iudex iuſtus & fortis.

Cap. 56. Memores ſint prædicatores quod ſecundum verbum Domini ad Eſaiam Prophetam præcones ſunt, ergo nec cœleſtis principis illis imperium detrectare, neque alia aut alio modo quàm fuerint iniuncta denũtiare licebit. Clama, dicit Dominus ad Eſaiam: & ad Hieremiã, loquitur: ſta in atrio domus

Cap. 58. Cap. 26. Domini, & loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus venerint vt adorent in domo Domini, vniuerſos ſermones, quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: noli ſubtrahere

verbum

verbum. Si fortè audiant, & conuertatur vnuſquiſque à via ſua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitias ſtudiorum ſuorũ. Nulli ergo parcat Euangelicus miniſter, quoniam præco nulli, quamuis ingenuo, quamuis potenti, quamuis diuiti parcet: ſed in omnes quæcumque ſunt à cœleſti maieſtate præcepta fideliter nuntiet. De quo Ioannes ſit exemplum, & Hieremias. Nec tamen cynicam quorũdam petulantiam ſequantur, qui prorſus ſine Euangelico ſale, & ea vrbanitate, quæ Dei miniſtrum decet, in vitia inuehantur. Sermo, veſter (ait Paulus) ſemper in gratia ſit conditus. Eſt ſuus lepos Euangelicis verbis, eſt ſua vrbanitas Euãgelico miniſtro, oportetque illum Paulum, non Diogenem imitari. Prædica (inquit) verbum, inſta opportunè, & importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Matth. 3
Hierem. 1
Prædicatoris vrbanitas.
Coloſſ. 4

Memores ſint quod de illis, qui non tam imperium Dei exequi peccata denuntiãdo, aut vtilia docendo, quàm inanẽ & ieiunam quandam gloriolam ex ſubtilium traditione ſibi ab inſano populo conciliare contendunt: de his, inquam, qui non tam vulnera cauterio prædicationis adducere, quam adulationis oleo lenire, aut, quod graue nimis eſt, illa nullo medicamento attingere, apud ſe ſtatuere, poſt ſanctæ vrbis excidium, quaſi in illos tota culpa reiecta per Prophetam dicitur: Prophetæ tui falſa viderunt tibi, & ſtulta, nec aperiebant tibi iniquitatem, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Et iam ſcriptum eſt: Maledictus, qui opus Dei facit fraudulenter. Et rurſus: Maledictus, qui prohibet gladium Domini à ſanguine ſuo. Opus Dei facit fraudulenter, qui munus Euãgelicum, quod medendis peccatis à Chriſto deſtinetur, in curioſas quaſdam quæſtiones, aut ad vitã Chriſtiani hominis minus cõducibiles deflectit. Et certè gladium Domini à ſuo ſanguine prohibet, qui Dei verbum, quod eſt gladius ſpiritus, vbi minæ terribilis iudicij æterni Dei, & gehẽnæ ignis inextinguibilis, audiuntur ab ore Chriſti adhuc vndique

Nota valde.
Threnorum 2.
Hierem. 47
Facere opus fraudulenter, quid ſit.

vndique dulciter, & misericordia affluens prædicat, & defraudat gladium Iudæ generosi à morte inimicorum populi
Nota. Dei, id est cunctorum vitiorum: & dum quibusdam considerationibus, quas pij ꝗta delicata vocant, nimio indulgent
Puncta delicata prædicatorum. prædicatores, in altum disputationum diuinarum rerum trahentes rete Euangelicæ prædicationis, parum, aut nihil proficiunt. Curiosa enim & subtilia hæc semper sunt ad Christi negotiũ inutilia. Vnde beatus Gregorius.
Greg. lib. 17. Plerumq; si auditorum cor verbi immensitate corrumpitur, lingua
Exod. 21. docentium indiscretionis pœna mulctatur. Vnde scriptum est. Si quis aperuerit cisternã & foderit & non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternæ reddet
Cisternam aperire & non cooperire, quid sit. pretium iumentorum. Quid est enim aperire cisternam, nisi intellectu valido scripturæ arcana penetrare? Quid autẽ per bouem & asinum, mundum scilicet & immũdum animal, nisi fidelis quisque & infidelis accipitur? Qui ergo cisternam
Nota valde. fodit, operiat, ne illuc bos, aut asinus ruat, id est, qui in sacro eloquio iam alta intelligit, sublimes sensus coram non capientibus per silentium tegat: ne per scandalum mentis, aut fidelem paruulum, aut infidelem, qui credere potuisset, interimat. Ex morte ergo iumentorum debet pretium: quia illud scilicet admisisse conuincitur, vnde ad agendam pœnitentiam reus tenetur. Quisq; namque ad alta scientiæ fluenta perueniens, cum hic apud bruta audientiũ corda non contexerit, pœnæ reus aducitur, si per verba eius scandalum siue munda, siue immunda capiantur. Operienda est itaque cisterna, quia coram paruulis mentibus tegenda est alta scientia, ne vnde cor docentium ad summa attollitur, inde infirmitas auditorum ad ima dilabatur. Rectè igitur dicit Iob.
Cap. 15. Qui ligat aquas in nubibus, vt nõ erũpant pariter deorsum: pariter namque aquæ erumperent, si coram infirmis auditoribus quanta est scientia ex ore loquentis emanaret, & si simul se omnis plenitudo prædicationis effunderet, & nil sibi cum proficiẽte reseruaret: quippe dignũ est, vt qui prædicat,

audientis

audientis modum consideret, quatenus ipsa prædicatio cum auditoris sui incrementis crescat: sic quippe agere vnusquisque prędicator debet, sicut cum illo diuinitus agitur. Nequaquam vniuersa quæ sentit infirmus insinuet: quia quousque carne mortalitatis infirmus est, ea quæ superna sunt, cuncta non sentit. Prædicare ergo rudibus non debet quantum cognoscit, qui & ipse de supernis mysteriis cognoscere non valet, quanta sunt. Hactenus beatus Gregorius: quæ confirmãt superiora, & viam sternunt ad vltimam conclusionem ex sacro Concilio Tridentino inferendam. Et Nicolaus Pontifex inquit: obseruare debet sacerdos, aut prædicator ne indignis, aut non intelligentibus secreta mysteria, sua prædicatione reserare incipiat: qui enim ea docet quæ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum vtilitatem, sed ad sui ostentationem facit: vnde in expositione, Beati immaculati, dicitur: Vitium animæ est indignis secreta vulgare: quod fit vel loquacitate incauta, dum sine iudicio volat irreuocabile verbum: vel adulatione, vt ei placeat, cui secreta reuelat: vel iactatione scientiæ, vt plura scire videatur. In quibus omnibus profecto datur intelligi quanta debeat esse discretio in prædicatione sacerdotis: quia si fortè caruerit, tãquam torto naso sacerdotalis officiis iudicabitur indignus. Et beatus Hieronymus de Paulo Apostolo inquit: Nos quotiescumque solœcismos, aut tale quiddã notamus, non Apostolum pulsamus, vt maleuoli criminantur, sed magis Apostoli assertores sumus. quod Hebræus ea Hebræis absque rethorici nitore sermonis, & verborum compositione, & eloquij venustate nunquam ad fidem Christi totum mundum transducere voluisset, nisi euangelizaret eum, non in sapientia verbi, sed in virtute Dei. Nam & ipse ad Corinthios ait. Ego cùm venissem ad vos fratres, non veni eminentia verbi, aut sapientia annuntians vobis testimonium Dei. Et verbum meum & prædicatio mea, nõ in suasoriis sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, vt fides vestra non sit in sapientia

Impertienda doctrina pro captu audientium.

Nicol. 43. dist. cap. dispensatione.

Lege dist. 49. cap 1. Hieron. lib. 2. commẽt. in cap. 5. epist. ad Ephes.

Nota valde.

1. Cap. 2.

hominum, sed in virtute Dei: iste ergo, qui solœcismos in verbis facit, qui nõ potest hyperbaton reddere, sententiamq; concludere, audacter sibi vendicat sapientiam & dicit. Quoniam secundùm reuelationem, &c. Vere enim si quis superiora huius Epistolæ contẽpletur, videbit ei reuelata mysteria, quorum partem quãdam & modicam suo sermone perstrinxit, nõ tam totum quod nouerat proferens, quam ostendit ex modico quid taceret. Prout potestis inquit legentes intelligere sensum meum siue sapiẽtiam in mysterio Christi.

Lege Isidorum lib. 1 Originum titulo de Tropis. Hyperbaton est transcẽsio cum verbum aut sententia commutatur.

Memores sint omnes prædicatores quod sacratissimus Apostolus Euangelicum ministrum instituens, alienum ab omni aura populari, & à fauore hominum, & zelo ardentem erga animarum salutem esse debere dicebat dilecto discipulo Tito. Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam. Quæ sunt illa? Nunquid admirãdæ illæ subtilitates, quæ post multa studia propria, vel certè aliena (quorum maxima pars non inuenitur) vigiliis & vi inueniunt iam omnes? Absit, sed inquit: senes vt sobrij sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia, anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, nõ multo vino seruientes, bene docentes vt prudentiam doceant: adolescentulas vt viros suos ament, filios suos diligãt, prudentes, castas, sobrias, domus curã habentes, benignas, subditas viris suis. Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint. Seruos dominis subditos esse, in omnibus placẽtes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt doctrinam Saluatoris nostri ornent in omnibus, de quo iterum cum eodem Apostolo.

Ad Tit. 2.

Nota valde. Prædicatio Apostolica.

Recordentur omnes prædicatores, qui cum fructu Euangelium prædicare desyderant, ne vitia carpentes, aut virtutes collaudantes generalitatum sermone loquantur tantummodo superbiam, ambitionem, luxuriam, auaritiam, intemperantiam, iniustitiã, & alia omnia crimina generali sermone damnantes: sicut è contrario generali sermone cõmendare non debent iustitiam, temperantiam, fortitudinem, liberali-

Prædicatio in genere vitiorum aut virtutum non satis vtilis.

tatem

talem, &c. Sermones vniuersales de virtutibus (inquit Aristoteles) sapientiores quidem sunt, sed minus vtiles. Et certe indigent maiori studio & prudentia particulares sermones, qui cùm longe à multis sint, amplectuntur quæ faciliora & pulchra sunt, & magis necessaria & vtiliora dimittunt. Neque similiter omnes homines docendi sunt, sicut demõstrat ipse Gregorius. Aliter namque viri, aliter admonendæ sunt fœminæ: aliter iuuenes: aliter senes: aliter inopes: aliter locupletes: &c. Ibi vniuersas hominum ætates, status, conditionesque coniungit & formam omnis doctrinæ ad singulos describit. Qui liber semel in anno à cunctis prædicatoribus legi debet. Atque hæc est profecto huius sancti officij altitudo, vt qui illud obierit, omnium spiritualium morborum, omniumque malagmatum, quibus illis subuenitur, genia & naturas cognoscat perfectè, omnium ordinum quibus solent mortales contineri, immo aliquando singulorum hominum personas induerit. Perdifficile negotium est (inquit Gregorius Nazianzenus) in multitudine permista atque diuersa, vbi ætas & institutio varia est, de talibus disputantem, & veluti multarum chordarum quandam citharam ferientem inuenire, & proferre aptum ad omnis prædicationis verbum, & ita velut plectrum singulis admonere, vt nusquã sonus offendat auditum. Et Gregorio Theologo subscribẽs Gregorius Pontifex, inquit: vt longe antè reuerendę memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna & eadem exhortatio cunctis congruit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit: sæpe namque aliis officiunt, quę aliis prosunt: quia plerumque herbæ quæ alia nutriunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, & catulos instigat: & medicamentum quod hunc morbum curat, alteri vires iungit: & pastus qui vitam fortium roborat, paruulos necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt sua singulis congruant, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedant. Hæc Gregorius. Itaque non in vniuersum de-

Arist. 1. Ethicorum. cap. 7.

Grego. 3. par. Pastoralis curæ.

Prædicationis altitudo vnde.

Gregor. in Apologia.

Prædicare vtiliter quam difficile.

Gregorius Papa.

bet Euangelicus orator vitia traducere, sed singulari morsu cuncta sugillet: medicus est spiritualis, medicum ergo corporalem imitetur. Hic nimirum non hominem in communi, sed hunc aut illum hominem curat: sed neq; generali precepto frigida calidis, aut calida frigidis, siccis humentia, & humentia siccis, cùm ad ægrotum accersitur, curanda docet; sed vitium corporis, quo humore scilicet peccet, in particulari considerat, adiungitque subinde hoc aut illud pharmacũ, cuius est iamdudũ virtutem expertus. Hanc enimuerò prædicandi formam & regulam perpetua constantia quasi clauũ tenuere Apostoli, & vniuersa scriptura. Vnde Paulus ad Ephesios scribens, mulieribus virorum obedientiam, contrà viris vxorum amorem, filiis parentum obedientiam & honorem, contrà parentibus mansuetudinem & bonam educationem, seruis carnalium dominorum subiectionem, contrà dominis clementiam commendat: vno nimirum eodemque sermone multis ordinibus doctrinam impartiens. Ad Colossenses etiam, mulieres (inquit) subditæ estote sicut oportet in Domino: viri diligite vxores & nolite esse amari ad illas: filij obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino: parentes nolite ad indignationem prouocare filios vestros, vt non pusillo animo fiant: serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum, &c. Et secundum hanc regulam duobus discipulis Timotheo & Tito Euangelium tradidit prædicandum. Petrus etiam hoc genus docendi prolixius persequitur, nimirum quod Spiritu sancto duce sacr[illegible] agnouerunt fructuosiorem esse eam docendi rationem, quæ singulis statibus & ordinibus prouideret, quàm quæ generali sermone vitia vituperat, aut virtutes commendat. In hunc secundum modũ per omnia membra & lineas describit Episcopum virginum statum Paulus & sacrum matrimonium deformat; vbi certè se inclinantis tanquam cera ad partum secundum superio-

Prædicator medicum spiritualis Simulitudo.

Apostoli quã formã prædicandi tenuere. Cap. 5. & 6.

Cap. 3.

[illegible] cap. 2. ad cap. 3. A. b c cap. 5. A. Timot. 1. c. 3.

Tit. 1. & 1. Corin. 7.

rem

rem doctrinam.

Nunquid ergo obscurum est, aut nimis magnificiũ, cum Petro, cum Paulo, & cum vniuersis Ecclesiæ ducibus sapientissimis, ad singulos ordines, conditiones & status, prout vnicuique conuenit agere sermonem? Nunquid humile & pusillum est hoc docendi genus, quod vnicuique secundum propria consulit, & paterno animo prouidet? ô nostram cæcitatem? ô nostram desidiam? Nisi ergo volumus aërem verberare, & incertum sagittas mittere, cùm ad vrbem vel ad gẽtem primò acciderit deuenire, peccata quę potissimè in ciuitate grassentur diligentissime exploranda sunt: vt quasi cœlestis imperatoris duces strenui in eam partem aciem & arietes ferreos orationis & prædicationis conuertamus, vbi impetus hostium violentior inuentus fuerit. Illic ergo vrgeat prædicator sermonem cum Paulo importunè & opportunè, increpando, obsecrando, arguendo. Quale est argumenti huius genus, & quidem in scripturis frequentius commendatum? Ab exordio mundi audiuit vocem hanc. Arguere vniuersa caro: de quo verbo tradit beatus Iudas ab Enoch doctrinam. Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, &c. arguere omnes impios. Duplex significatio describitur verbi huius. Arguere, conuincere, capereque sermone, & argumento insolubili, sicut Natam Dauidem: hinc Dei altissimi propositis maximis beneficiis, & inde alteraque ex parte ingratitudine ipsius Dauidis, captusque insolubili argumento, concessit consequentiam, & propria delicta in gemitu amaro confessus est: sic Moyses in Cantico, & Dominus in parabola vineæ. Altera significatio verbi Arguere est exprobrare & confundere, de qua passim in sacra scriptura, & nos ad longum cap. 13. Marci. Vtile nimis & valde firmum genus prædicandi in huiusmodi argumentis situm est, & familiare sanctis prædicatoribus, & Prophetis pręcipuè Et Christus Dominus ostendit hoc esse proprium opus sancti. Ille arguet mundum de peccato, &c. Et Paulus inter alia

De re hac author super c. 4. Marci à f. 89

Prædicatoris studium in exordio suæ prædicationis in hac vel illa ciuitate.

Prædicationis forma vtilissima.

Arguere.

2. Reg. 12.

Deuter. 39. Matth. 21.

Fol. 29.

Ioan. 16. Nota valde.

Cap. 2.

docendi argumenta Tito discipulo tanquam neruosum & violentum, hoc præostendit. Argue cum omni imperio.

Nota.

Euangelicæ conciones in Iulianas declamationes transire.

Iam vero Euāgelicæ conciones in Iulianas declamationes sunt versæ, dum verbi ministri non quo pacto sit viuendū, sed quomodo sit loquendum studiosè perquirunt: non ad vitæ peculiaris rationem vt olim, sed ad artem eloquentiæ, vel certè vanæ loquentiæ effabricato & elaborato sermone, nostro calamitoso seculo officium prædicationis in re multorum inuenitur. Ille magnus prædicator vocatur non qui nihil portet in via & vniuersos apices Euangelij immobili animo custodiat, sed q cultiori sermone, qui maiori facūdia, qui maiori authoritate auditores suspendit: quāuis inanes, quāuis frigidos, quāuis penitus Euāgelici spiritus expertes dimittat. Hic summis laudibus cōtinuò extollitur, & pestifera adulatione fascinatus vlteriores & grādiores vigilias priori negotio, quod prosperè accidisse lætatur, impendit. Ex quo satanico inuēto factū est vt penitus peccatis debita medicina conciderit, & remedium: dum vel rusticus agricola non proficiendi studio, sed iudicandi proposito, an qui prędicat rectè & expolitè loquatur, concionem ingreditur: & omnia ficta putantur, quoniam sciunt cum verbis rectis vitam prauam latere plerunq;: sciunt iam tādem quòd accusare auaritiam & latro posit: sciunt asellos non leones esse, qui leonina pelle tecti, leonino furore in peccatores inuehuntur, sicut dicit Hieronymus.

Nota.

Hieronymus ad Nepotianum

Gregor. Nazianzenus in Apo. 2.

Prædicatorum exemplum.

Recordentur ergo omnes prædicatores legem ipsis esse impositam, sicut dicit Gregorius, vt ipsi viuendo illuminēt, quæ loquendo suadere festinant: nam loquendi authoritas perditur, quando opera non adiuuatur. Mundari potius oportet, & sic alios mundare, sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes, lumen fieri, & sic alios illuminare, ad Deum accedere, & sanctificari, & ita sanctificare, manus habere rectas, & sic indigentibus porrigere manum. Ille vberes fructus colligit, qui semina bonæ operationis præmittit:

nam loquendi authoritas perditur, quando vox opere non adiuuatur. Nihil certius, quàm quod cuius vita despicitur, eius quoque prædicatio contemnatur. Et doctrina quippe despicitur ex mala vita docẽtis. Non cõfundant opera sermonem illius, ne cum in ecclesia loquatur, tacitus quilibet respondeat: medice cura te ipsum. Gallus quippe alios excitaturus à somno, prius se ipsum alis verberat, sic & Paulus castigabat corpus suum, ne cum aliis prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Ingens monstrum prædicare non furandum, & furari, docere non mœchãdum, & mœchari, abominari idola, & sacrilegium committere, in Euangelio gloriari, & per Euangelij præuaricationem Christum inhonorare. Ii ranis persimiles sunt, qui cùm totum corpus in lacunis delitiarũ immersum habeant, solo ore virtutes molesta blacteratione coaxant. Aduersum quos elegantissimè dixit Seneca. Tituli eorum remedia habent, pyxides venena. Legendus est Lactantius Firmianus aduersus Aristippum, qui cum Laide nobili scorto consuetudinem habens, friuola excusatione vniuersam scholã perdidit. Fuit enim dux & magister Cyrenaicorum. Et mulier illa apud Salomonem, filiũ, quem vigilans lactare consueuerat, dormiens interemit: quia nimirùm magistri vigilantes scientia, sed vita dormientes, auditores suos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, per somnum corporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. Viri namque arrogantes & docti, cùm rectè non viuunt, sed tamẽ recta dicere doctrinę impulsionibus compelluntur, ipsi damnationis suę aliquo modo præcones fiunt: quia dum ea, quæ agere respuũt, prædicantes insinuant, suis se vocibus damnatos clamãt. Contra quos bene per Psalmistam dicitur: Conuersi sunt in arcum prauum. Arcus quippe peruersus ipsum, à quo intenditur, percutit. In dictis autem suis arrogantium linguæ arcui peruerso sunt similes, quia dum contra elationem verba faciũt, in suis authoribus sagittas figunt. Necesse est vt esse munda

Doctrina sine exemplo. *Similitudo.* *1 Corin. 9.* *Similitudo.* *3. Reg. 3.* *Grego. lib. 21. cap. 8.* *Doctrina sine exemplo.* *Nota valde.* *Psal. 77.*

manus

manus studeat, quæ diluere aliorum sordes curat, ne tecta, *Gregor. 1. Pastor. cap. 2.* quæ deterius inquinet, si sordida in se mens lutũ tenet. Hinc namque per Prophetam Esaiam dicitur: Mundamini qui *Cap. 52.* fertis vasa Domini. Doctrina, quæ exẽplo magistri non confirmatur, potius destruit quàm ædificat discipulos. Vnde eleganter Seneca. *Seneca Epist. 109.* Nullos autẽ peius mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui Philosophiam velut aliquod venale artificium docuerunt, qui aliter viuunt quàm viuendum esse præcipiunt. Exempla enim seipsos circunferunt inutiles disciplinæ nulli non vitio, quod insequuntur, obnoxij. Non mihi magis prodesse potest præceptor, quàm gubernator in tempestate nauseabundus. Tenendum est rapiente fluctu gubernaculum, luctandum cum ipso mari, eripienda sunt vento vela: quid me potest adiuuare rector nauigij attonitus, & vomitans? Quanto maiori putas vitam tempestate iactari, quam vllam ratem? Non est loquendum, sed gubernandum. Omnia, quæ dicunt, quæ turba audiente iactant, aliena sunt. Dixit illa Plato, dixit illa Zeno, dixit illa Chrysippus, & Posidonius, & ingens agmen, non tãtùm Attalus. Quomodo *Resolutio.* probare possint sua esse, monstrabo. Faciant, quæ dixerint. In hoc verbo post multas certè subtilissimas rationes respõdet *Lactan lib. 4. cap. 22.* Lactantius Firmianus graui illi quæstioni, sibi à gentibus propositæ, dum docerent incarnationis sacrum mysterium in vmbra, in forma serui, in similitudine carnis peccati. Cur igitur (inquiunt) ad docendos homines non vt Deus venit? Cur se tam humilem imbecillémque constituit? Primò certum est, quod vnusquisque cùm audit præcipientem, non vult imponi sibi necessitatem parendi, tanquam sibi ius libertatis adimatur. Secundò excusabit se homo ex imbecillitate sua & impossibilitate mandatorum. Non possum facere quæ iubes, quoniam sunt impossibilia. Quid ergo faciet ille præceptor, si hæc ei fuerint opposita? Quomodo adimet excusationem contumacibus, nisi præsentibus factis doceat se possibilia iubere & docere? Homines enim malũt exẽpla

quàm

quàm verba: quia loqui facile est, pręstare difficile. Vtinamque tam multi bene facerent, quam multi bene loquuntur. Cum autem Deus exempla hæc deferri homini non posset venit factus homo, ac aperte dicit ei. Prior vado (cœpit facere & docere) per ea quæ sustineri non posse pręrendis, si præcipientem sequi non potes, sequere antecedẽtem. Sublata est hoc modo omnis excusatio, & fateri hominem necesse est, sua culpa iniustum esse, qui doctorem virtutis & eundem ducem non sequatur. Fuit igitur Deus & homo inter Deum atque hominem medius constitutus. Vnde illum Græci Mesitim, id est, mediatorem appellant, vt hominem ad Deum perducere posset, id est, ad immortalitatem, quia si Deus tantum fuisset, exempla virtutis homini præbere non posset: si homo tantum, non posset homines ad iustitiam cogere, nisi authoritas & virtus homine maior accederet. Deus autem & homo suo exemplo, licet non liberati, pudori tamen vim ingessit. *Responsio.* *Nota valde.*

Leue certè est & quasi momẽtum stateræ vniuersum exẽplum, quod Dominus ab Euangelicis prædicatoribus requirit, si cùm à se humilitatis, & charitatis, & patientiæ exhibito mundo exemplo componatur. Vel si comparetur cum superiorum Prophetarum operibus, in iussuetis, ad prædemonstrandam veteris synagogæ duritiam, & sui cordis multam malitiam execrabilemque, & vltionem amarissimam super ipsos à Domino venturam: vt vel sic resipiscerent & pœnitentiam agerent ab impietate viarum suarum. Mirabile est quod actũ est a Domino cum nobilissimo Propheta Esaia. Azotus vrbs fuit potentissima Palęstinę de quinque vrbibus. Hanc Sargon Rex Assyriorum misso duce exercitus sui, cui nomen erat Ihartan, cœpit & tenuit. Eo igitur tempore, quo vicina ciuitas capta est, præcipitur Esaiæ vt deposita saccea tunica (hic erat enim habitus prophetalis populi delicta plangentis) & calceamentis e pedibus, quæ caligulæ secundum septuaginta vocantur, & discalciatus incederet, typum præ- *Exempla Prophetarum stupenda.* *Esaie 20.* *Habitus Prophetarum in sua predicatione.* *Caligulæ calceamentis ge-*

nu, & sic intelligitur de dicto Angeli ad Petrum: calcia te caligas tuas Act. 12. Lege Clemẽt Alexan.

bens captiuitatis Ægyptiæ, & Æthiopum, qui Ægyptiis in adiutorium fuerant: quod quomodo Esaias nudus ambularet, & fœditatem cernentibus nudis natibus demonstraret, ita omnis Ægyptus atque Æthiopia, populante Assyrio nudæ fierent, & nihil omnino in terra remaneret. Simulque discimus Prophetarum obedientiã, quod vir nobilis non erubuerit nudus incedere, sed Dei præcepto nihil honestius iudicans deposuerit saccum: quo abiecto nudus fuerit, vnam prius habens tunicam, & ipsam cilicinam.

Cap. 4. Ezechielis exemplum.

Sed duriora valde, longeque difficiliora demandata fuerunt Ezechieli à Domino, ad prædemonstrandam iniquitatem populi sui, & captiuitatem durissimam, vt vel sic ad pœnitentiam inuitaret eos, viso in Propheta durissimo & obstupendo exemplo & portento. Post vniuersam lateris & munitionis, & aggerum parabolam, de qua supra diximus, quæ & perfecit Ezechiel, adhuc demãdatur illi in voce Domini. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & numerus dierum dormitionis fuit magnus quippe valde. Nec liberum fuit Prophetæ in latus se alterum remouere: sed ad eum Dominus. Ecce circundedi te vinculis, & non te conuertes de latere tuo in latus alterum donec impleas dies obsidionis, vel conclusionis tuæ. In hoc ostendebat miseriam & captiuitatem decem tribuum, id est, Israelis. Nec conuertit se de latere vno in alterum latus intra trecentos & nonaginta dies (vt nulla cruciatuũ requies indiceret) donec impleretur supradictorum dierum perfecta conclusio. Cibus vero & potus Prophetæ à Domino demonstratus fuit in hæc verba: Et tu sume tibi frumentũ, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam, & mittes ea in vas vnum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum, trecentis & nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: à tempore vsque ad tempus comedes illud, & aquam in mensura bibes, sextam partem hin. Vbi Hieronymus. Qui cibus iuxta

Hieronymus super cap. 4. Ezech.

inclytum

inclytum oratorem, non vires tribuit, sed mortem prohibet. Sequitur in Propheta: Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud, & stercore humano operies illud in oculis eorum. Obtinuit tamen à Domino fimum boum, pro stercoribus humanis: & facies panem tuum in illo inquit. Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram bacculum panis in Hierusalem, & comedent panem in pondere & solicitudine, & aquam in mensura & angustia bibent, vt deficientibus pane & aqua corruat vnusquisque ad fratrem suum, & contabescant in iniquitatibus suis. Ad docendam hanc veritatem, & vt vires haberet doctrina prophetæ, sub spectaculo hoc stupendo talem ostendit Dominus Prophetam populo suo. Veniat tertius testis Hieremias in vinculis & cathenis ligneis primo in collo suo, ac secundo in cathenis ferreis, ad ostendendum populo illi ceruicis duræ prolixam & amaram captiuitatem sub Nabuchodonosor, vt vel exemplo illo domus exasperans ad pœnitentiam conuerteretur. Non ergo nimium, aut difficile est, quod Dominus Iesus à suis prædicatoribus requirit cum eis dicit: Vos estis lux mundi, vos sal terræ, sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Quid ergo nobis esset faciendum propter suasionem doctrinæ quam ad pœnitentiam populi Dei, quem acquisiuit sanguine suo, prædicamus? Non est qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Et post hanc populorum informem pœnitentiam, omnes conuertuntur ad cursum suum, sicut equus impetu vadens ad prælium. Et quid dico conuertuntur? Vtinam vel ad horam à via sua mala verè cessauerint, quod absolutè necessarium est, & in proposito, & paratione animæ in perpetuum. Quiescite malè agere, dicit Dominus in ore Esaiæ, & discite bene agere. Proiicite à vobis omnes iniquitates vestras (inquit alter Propheta) in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum. Cum ergo hæc sint scelera populi duri, & cæci, & alia multa, quid faciendum est Euangelico prædicatori ad persuasionem doctrinæ salutaris, ad

Hiere. 27. 28.

Matth. 5.

Hiere. 8.

Cap. 1.

Ezechiel. 18.

populos istos? quos non Nabuchodonosor, sed sathanas & diabolus in manicis ferreis impœnitentis cordis captiuos tenet ad suam voluntatem. Prædicatoris ergo Euangelici officium est, & puræ & synceræ prædicationis & splédoris, non vnius aut alterius curiositati placere, sed totius populi misereri qui laborat rerum sibi ad salutem necessariarum ignorantia multa, oportetque illos illuminare, & ad æternam fœlicitatem diuinis promissis allicere, & timorem gehennæ in ardenti sermone ingerere, ad anihilationé vitiorum, quod & Paulus verus Christi imitator fecisse cum Fœlice comprobatur. Prædicatoris officium est pro loco & tempore & captu personarum, quod iam sæpius dixi, doctrinam Euãgelicam, & Prophetarum & Apostolorum distribuere, prout vnicuique opus fuerit. Prędicatoris officium est stare fortem in bello, & pugnare cum antiquo serpente, & cum omnibus ministris eius desertoribus & apostaticis spiritibus, & vasa eius, id est, vitia vniuersa comminuere & spolia distribuere.

Prædicatorum officium. *Actor. 24*

Memores sint omnes prædicatores quod Dominus Iesus dicebat apud Psalmistam: Ego autem constitutus sum Rex ab eo, quibus armis, aut militum copiis? Prædicans præceptum eius, inquit. Ecce ministeriũ prædicatorum, quo Christi Iesu regnum acquiritur, dilatatur, fundatur & stabilitur. Prædicatio scilicet præceptorum dominicorũ. Vnde Paulus dicebat. Circumcisio nihil est, & præputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei, de qua ipse Dominus: Docete eos seruare quæcumque mandaui vobis. De qua obseruantia assidue, quotidie certe docere tenentur in cõcionibus prædicatores omnes, etiam ad summos magistratus agentes, sicut docet Hieremias. Circuite vias Hierusalem, & aspicite & considerate & quærite in plateis eius an inueniatis in eis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, &c. Ego autem dixi: Forsitam pauperes sunt, & stulti, ignorantes viam Domini, & iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim agnouerunt viam Domini, & ecce magis isti

Psal. 2. *Nota valde.* *1. Corin. 7.* *Math. 28* *Cap. 5.*

isti simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. Nunquid inter hos de diuinis mandatis agendum quotidie non est? Nunquid legem Dei altissimi custodiunt? sed neque vnus de mille ipsam intelligit, neque de ea fit sermo secundum sua capita & membra mandatorum Dei & Ecclesiæ.

Memores sint prædicatores omnes magni illius Pauli qui congregatis senioribus Ephesi in Mileto, dixit eis. Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam qualiter vobiscum per omne tempus fuerim seruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, &c quomodo nihil subtraxerim vobis vtilium (ecce munus prædicatorum) quo minus annunciarem & docerem vos publicè, & per domos testificans Iudæis atque Gentibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. A pœnitentia fœlicissimum initium suscepit prædicatio illius, super quem factum fuit verbum Domini in deserto quem insequens omnium saluator & magister Christus, ac si esset discipulus in eisdem syllabis auspicatus fuit Euangelium. Iam in nudis testimoniis scripturarum reliquum orationis perficiam. Memores sint verborum eiusdem Apostoli ad Titum: increpa illos durè vt sani sint in fide. Nunquid de re hac per vniuersam Hispaniam non oportet agere, vbi tot millia hominum, sectæ Mahumeticæ meritò suspectorum inhabitant, propria lingua retenta? Bene ergo Paulus: Vt sani sint in fide, increpa (inquit) non attendentes Iudaicis fabulis, sed neque Gentilium. Memores sint, quæ statim ad eundem discipulum inquit, instituens eum prædicatorem. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam, &c. In omnibus te præbe exemplū bonorum operum in doctrina (ecce iterum munus prædicatoris) in grauitate, verbum sanum irreprehensibile. Meminerint quæ adhuc docet ipse magister gentium eundem discipulum. Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè & piè & iustè viuamus in hoc seculo

Actor. 20 · *Nota* · *Luc. 3.* · *Matth. 4.* · *Cap. 1.* · *Nota valde.* · *Cap. 1.* · *Nota.* · *Cap. 3*

ſpectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei. Hæc loquere, & exhortare. Memores ſint quod in ore ipſorum ſi tamen opus Euangeliſtæ agunt, poſuit Deus verbum reconciliationis ſecundum eundem Apoſtolum. Deus quidem erat in Chriſto, mundum ſibi reconcilians, non reputãs illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis. Ecce iterum officium prædicatorum. Memores ſint quod legatione funguntur pro Chriſto ad filios Eccleſiæ, ad mundum vniuerſum, oportétque ex ore eius (ſicut dixi) tanquam fideles legatos & incorruptos, verba Euangelij proponere. Et ſi ſeparauerint pretioſum à vili quaſi os Domini erunt. Memores ſint diuini mandati per Eſaiam: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam & annũtia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Memores ſint quod Dominus Ieſus ſecundum præclarum vaticinium eiuſdem Eſaiæ, euangelizare pauperibus venit, ſanare contritos corde, prædicare captiuis remiſſionem & cæcis viſum, prædicare annum Domini placabilem, & diem retributionis. Hæc ſunt quæ ſpiritus ſanctus vnctione ſancta ſua docet prędicanda, & ad vnguem compleuit Saluator omnium, paſſimq; de magno iudicio & vltricibus voracibuſq; flãmis diſputauit. Memores ſint quod tanquã deſiderabile, & vndiq; faciliſsimũ donum repromiſit pro hoc tẽpore Dominus in Eſaia: Non vltra faciã auolare à te doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes pręceptorem tuum. Quaſi auolare faciant doctorem paruulorum excelſum Deum, cum Philoſophorum & Poetarum populo proponunt vanas doctrinas. Memores ſint, quod ipſe Eſaias & Micheas deſcribentes aurea ſecula Euangelicæ legis, & ardorem fidelium pro capeſſenda doctrina cœleſti, nomine noſtro inquiũt. Venite aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Quid quæritis? Et docebunt nos vias ſuas, non Platonis, non Plutarchi, non vias Menandri, ſed vias Dei quærunt, ab ore prædicatoris populi, quæ nimirũ exaltantur à viis hominũ, ſicut

2. Corin. 5. — Eſaie. 58. — Cap. 61. — Cap. 30. — Michę. 4.

coeli à

cœli à terra. Memores sint qu[illegible] dictu[illegible] ex ore Dom[illegible]
State super vias & v[illegible] de te, & i[illegible]terrogate de semitis antiquis
quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium
animabus vestris. Audiant verbum Zachariæ Prophe[illegible] ut ti-
meant ambæ aures eorum. A[illegible] hæc sume t[illegible]bi vasa pastoris
stulti. quæ sunt ma[illegible] Ecce eg[illegible] suscitabo pastorem in terra, qui
derelicta non visitabit, d[illegible]spersum non quæret, & contritum
non sanabit, & [illegible]d quod stat no[illegible] enutriet o Pastor & idolum.
Totidem verba & alia plura Ezechielis ore Dominus dicit
ad Pastores & Doctores Ecclesiæ. Et pondus orationis eo de-
fertur, quod no[illegible] pascunt oues & tandem ostendens & insti-
tuens verum prædicatorem, & tempora apostolicæ Ecclesiæ,
inquit. In pascuis vberrimis pascam eas, & in mõtibus excel-
sis Israel pascua earum, ibi requiescent in herbis virentibus,
& in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Pascua
hæc pinguia, herbæ istæ virentes, montes excelsi Israel quid
aliud quam sacra scriptura sunt, & doctrina magistrorum Ec-
clesiasticorum. Meminisse oportet sacrorum verborum Da-
uid Prophetæ, vbi Dominus. Attendite popule meus legem
meam, quam cum sequẽs generatio ex ore domini haud suf-
scepisset, demãdatum est patribus eorum vt anuntiarent, do-
cerentque eam filios suos. Propter quod sequitur Quanta
mandauit patribus nostris nota facere filiis suis, vt cognoscat
generatio altera. Ac deinde. Filij qui nascentur & exurgent
& narrabunt filiis suis, quid narrabunt? quid docebunt? vt
ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Do-
mini, & mandata eius exquirant. De quibus in Deuterono-
mio Dominus. Erunt verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie
in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedẽs in
domo tua, & ambulãs in itinere, dormiens atque consurgẽs,
& ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & moue-
buntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine. Per quæ
verba hyperbolica iugem, assiduam, & quasi continuam di-
uinæ legis doctrinam demandabat vniuersorum dominus
& Rex

Margin notes: [illegible] — Cap. 1. — Cap. 34 — [illegible] — Cap. 6 locum hunc exponit author diligentissime sub e. de dilectione Dei & proximi cap. 3.

& Rex magistris populi sui, & patribus erga familias suas, & domesticos suos. Quod cùm perfectissimè implerent magistri Hebræorum, merito dixit Philo Iudæus: Citius Hebræus quisque de plebe vniuersam legem, quam nomen suum proferret. Quod si conueniat omnibus, Episcopis & Doctoribus cōmissis, vos ipsi scitis, & quanta populus noster inter mille prædicatores, & prædicationes, quæ ad populi salutem non pertinent, laborat ignorantia.

Philo

1. Cor. 3.

Memores sint verborum Apostoli dicentis: Dei sumus adiutores, fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Vnusquisque autem videat quomodo superædificet. Si quis autem superædificauerit super fundamentum hoc (ecce integros prædicatores) aurum & argentum, lapides preciosos (ecce iniquos & infructuosos) ligna, fœnum, stipulam. Vniuscuiusque opus manifestum erit. Memores sint, quod ex decreto sancti Concilij Tridentini conditus est Catechismus pro vniuersis filiis Ecclesiæ, vbi exactissima fidei, sacramentorúmque & mandatorum perscribitur forma, quam omnes insequi debemus. Quando (obsecro) erit tempus secundum regulas illas docendi filios Ecclesiæ? Quando selectissima illa dogmata impertiēda sunt fidelibus? Quorum omnium memores patres, in sacro Concilio Tridentino, ordinatione æquissima & saluberrima demandantes ordinauerunt: Parrochiales & plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascant salutaribus doctrinis, docendo quod scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum breuitate & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oportet. Et iterum patres in Concilio: Saltem dominicis omnibus, & solemnibus diebus festis. Tempore autem ieiuniorum quadragesimis, & aduentus Domini vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras scripturas, diuinamque legem annuntient. Istæ sunt regulæ, quas proposuerunt nobis patres, & termini quos non licet transgredi:

Nota valde

Sess. 25.

Sess. 5 cap. 2.

Sess. 24 cap. 4.

transgredi: de quibus sapientissimus Salomon. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Prouer. 22

CONCLVSIO.

SATIS ergo prudenter Paulus Apostolus, lumen orbis terrarum, vtens temporis & loci opportunitate, & seruiens necessitati, & post ipsum clarissimi Ecclesiæ doctores, Aristides, Clemens. Iustinus, &c. multa ex literis gentium & Philosophorum, & Poetarum ad gentes disputantes, tãquam fulcra superædificandæ moris congrua, & pro illis necessaria susceperunt, quæ postquam & firmitatem obtinuerũt atque conualuerunt columnæ, fulcra reiciuntur, vt inutilia, & minimè necessaria. Et cum prudentibus viris Samariæ Ecclesia gentium fœminæ scorto dicit, quę testimonium aliquale de Messia sparserat in ciuitate. Iam non propter tuam loquelam credimus. ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est verè Saluator mundi. Non igitur immemor verborũ sacratissimi Apostoli Pauli, erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, & ad fabulas conuertentur, quod hodie ex parte impletum propriis oculis cernimus, vnde discrimẽ religionis imminet, & quotidie apertiori Marte impugnetur synceritas Euangelij, & cæruleum virus euomat os loquentium iniqua, hanc Orationem exhortatoriã scripsi aduersus adulterantes verbum Dei: quod malum tantò amplius placet, quantò & aures populi dulcius calxit (vt verbo beati Hilarij in re hac vtar) & extensis brachiis suscipitur, & in dies altas mittit radices, nec si dimittantur (absit) facilè erit conuellere. Et dicemus cum Propheta ex tumentibus maxillis præ lacrymis bene nosco. Qui vescebantur in croceis, doctrinis scilicet Prophetarum & Apostolorum Domini Iesu & sacrorum doctorum Ecclesiæ, amplexati sunt stercora Philosophorũ & Poetarum. Heu prophanatur sanctũ, violatur Nazareus, obscuratur aurũ igni Sp. sancti examina-

Ioan. 4. Nota valde. 2. Timo. 4. Threnorũ 4. 1. Timo. 3.

tũ & probatum septies ab Ecclesia Romana, quæ columna & fundamentum est veritatis: mutatur color optimus sapientię cœlestis, quam clarificauit & ornauit sol iustitię Christus Deus. Derelinquunt aquam viuam, quam de fontibus saluatoris cum gaudio hauriendam prædixit Esaias, & fodiunt cisternas dissipatas, quæ non valent continere aquas. Cum ergo nullum tẽpus significauerit determinatè Apostolus, dicendum est ne forte istud annuntiauerit, in quo sua fœlicitas Isaaco parit inuidiam: ac propter hoc Palæstini omnes puteos, quos pater eius Abraham foderat, construunt implentes humo. Fodit cœlestis pater Domini nostri Iesu Christi puteos aquæ viuæ intra Ecclesiã sanctam suam, ad refectionem non agnorum & ouium, quas in sinu suo vt charissimas ipse portauit, & super humeros tanquam infirmas. Palęstini autem, id est, impij prædicatores humo vanæ doctrinæ, instabilis, sterilis, inermis, & fucatæ implent: propter quod pecora vix purã aquam bibunt, & in viam Ægypti trahuntur, vt bibant aquam turbidam. Tandem Isaac patientissimus alium puteum fodit, pro quo non contenderunt: & vocauit nomẽ eius latitudo, dicẽs: Nunc dilatauit me Dominus, & fecit crescere super terram. Nunc certe longe quàm retro seculis pura & candida & ardentis spiritus doctrina opus est, quando (vt dixi) Isaaco sua fœlicitas inuidiam peperit. Quod Saluianus Massiliẽsis Episcopus verbis Apostolico zelo plenis descripsit. Abiit quippe egregia ac supereminens dudum primitiuæ plebis (Ecclesiam alloquitur) beatitudo, qua omnes Christum agnoscentes, caducas rerum mundialium facultates in sempiternas cœlestium possessionum spes conferebant, mulctantes se vsu præsentium, præclaram spem futurorum, immortales diuitias præsentis paupertatis ambitu ementes. At nunc pro his omnibus auaritiæ, cupiditas, rapina, quæque his socia, & quasi germana vnitate coniuncta sunt, inuidię, inimicitiæ, crudelitates, luxuriæ, impudicitiæ, proditiones, quia superiora illa præsentium mili-

Cap. 5

Gen. 26.

Saluianus in Timotheum. Nota valde.

tant viribus, successere: ac sic nescio quomodo pugnãte contra temetipsam tua fœlicitate, quantum tibi auctum est populorum, tantum penè vitiorum: quantum tibi copiæ accessit, tantum disciplinæ recessit: & prosperitas venit quæstuum cum magno fœnore detrimentorum. Multiplicatisque fidei populis, fides imminuta est, & crescẽtibus filiis suis, mater ægrotat: factaque est Ecclesia profectu fœcunditatis inferior, atque accessu relabens, & quasi viribus minus valida. Huius sententiæ est & Theodoretus cap. vlt. posterioris dialogi. Selectissima ergo, & certè diuina necessaria sunt flammantiaque verba hac nostra ætate, quãdo supra petram populi indurauerunt faciem suam, & renuunt suscipere disciplinam, in qua longè difficilius periculum imminet quàm in cibis emendis. De quo eleganter Plato. Etenim qui à caupone, aut à mercatore esculenta emit & poculenta, antequam his vescatur, in aliis quibusdam vasculis illa domum deferre, ibique posita diligenter examinare, & aduocato aliquo istarum rerum perito, quid edendum, bibendúmve sit, quid non, quantumque & quando, deliberare, quamobrem haud graue est in emendo periculum. Disciplinas autem non licet alio in vase transferre, sed necesse est vt qui emit eas animo capiat, & relicto precio abeat intra se ferens, vel inquinatus iam, vel ad meliora prouectus. Fodite ergo quicumque zelum Dei habetis, fodite alium puteum, immo vt germanius & verius loquar, aperite illos, quos ab initio Abraham possedit, & sana in doctrina vigilanter adaquate greges ouilis Dominici: confundanturque qui loquuntur vana mendacia, & inutilia, peregrinaque, & omnia secundum præceptum saluatoris nostri Dei fiant, & secundum statuta sanctæ Ecclesiæ.

Theodoretus cap vltimo.

Plato lib. 7. Protagor. l. Sophista.

Doctrina & ciborum collatio optima.

Sed & nomina Deorum gentium sub hoc nomine DEVS, tanquam religioni iniuriosa, condemnanda sunt in publicis concionibus, aut tacenda. Nescit enim rudis populus in quo sensu Iupiter Deus dicatur, vel Pallas Dea, & vt Deos forsan

colet eos aliquis de plebe, vel dubius abibit à concione, nec præ verecundia aut timore consulere audebit, & interrogare sapientes super rem tantam, ne dubius in fide votus & summi Dei habeatur. Deponentes igitur vniuersa arma Saulis cum deuotissimo & fidelissimo Dauide in funda & lapide, & in nomine Domini aduersus Goliath campum certaminis ingrediamur. Dixerat enim ardenti spiritu, & corde confidenti: Ipsius bellum est. Dei, scilicet, viuentis, agminum Israël. Quis nisi hic Dauid diceret singulare illud certamen, domini exercituum bellum esse, & non potius Saulis? Et quia domini exercituum erat, dimissis clypeo & lancea, & gladio Saulis, vniuersaque armatura eius, ascendit contra gigantem in funda, & lapide, & baculo, id est, in crucis signo, & lapide illo, qui abscisus fuit sine manibus de monte, percussitque superbissimam statuam, & comminuit, in fauillámque redegit. Si igitur bellum est Dei viuentis doctrina Euangelica aduersus Sathan diabolum spurium, non ascendant prædicatores in armis Saulis, in doctrinis vanis Philosophorum & Poëtarum, & Hieroglyphicis, sed in funda & lapide firmissimæ doctrinæ sacræ scripturæ, & sanctorum doctorum, & cum summa laude & gloria reportabunt triumphos Christo Iesu Domino nostro, cui sit laus & imperium, Amen.

1. Reg. 17.

FINIS.

FRATER Antonius Marrique, totius Cismontanæ familiæ ordinis Seraphici Patris nostri Francisci Commissarius generalis dilecto nobis in Christo admodúmque Reuerendisßimo patri, fratri Ioanni de la Fuente, Prædicatori & Confessario, nec non conuentus Dominæ nostræ de Esperança Guardiano dignißimo, patríque de ordine bene merito salutem in Domino sempiternam. Cum propheta teste illi qui ad iustitiam erudiunt multos, debeant fulgere sicut stellæ in perpetuas æternitates, Domino pro suis laboribus tam amplum præmium illis decernente, æquum est profecto ac rationi consonum mortales omnes diuino exemplo huiuscemodi viros iustis prosequi honoribus, & amplecti, tum maximè eos qui vitam cum doctrina pariter copulantes, suis scriptis viuaq; voce ac vitæ exemplo Reipublicæ Christianæ prodesse student. Tu igitur cum vnus ex eorum catalogo sis qui non modo concionibus, prælectionibus, verum etiam Commētariis scriptis, & lucubrationibus plurimis Dei Ecclesiam illustrāt & ornant, non possumus non te amplecti paterna nostra beneuolentia, propensiorique animi nostri voluntate erga te affici, idq; merito, quippe qui ex tuis laboribus magnam ordini nostro gloriæ segetem accumulasti. Quamobrem vt id ipsum exequi promptiori animo pergas harum tenore tibi liberam facultatem & licentiam concedimus, quatenus capta temporis, operis & loci commoditate poßis prælo mandare Orationē Pareneticam (quam diebus proxime lapsis scripsisti) pro syncera & pura prædicatione Euangelij, cōcionatori-

bus diuini verbi apprime vtilē & necessariam, quam nouimus approbatam secūdùm decretum sacri Concilij Tridentini, & iuxta statuta nostra religionis, & vt hoc debitum sortiatur effectum præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ vt nullus nobis inferior in hoc tibi sit cōtrarius. Vale in Domino, eundemq; pro me exorabis. Datum in nostro Conuentu Sancti Ioannis Regum Toleti, die octaua mensis Iunij Anni 1584.

FR. ANTONIVS MARRIQVE;
qui suprà manu propria.

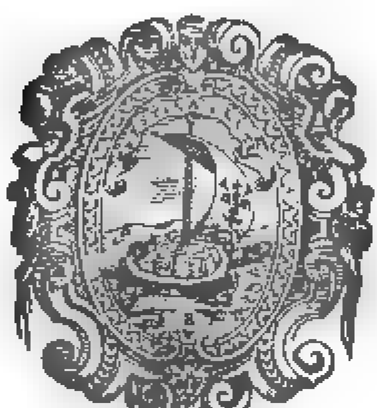
EPISTOLA FRANCISCI TVRRIANI, SACERDOTIS SOCIETATIS IESV.

De definitione propria Peccati Originalis, ex Dionysio Areopagita,

Et de Conceptione Virginis & matris DEI, sine peccato, ex scriptura Angelicæ Salutationis & testimonijs antiquorum Patrum.

Ad Reuerendissimum D. Iacobum Amiotum Episcopum Antisidiorensem.

Cum Licentia Superiorum.



FLORENTIAE
Apud Bartholomæum Sermartellium.
MDLXXXI.

REVERENDISSIMO DOMINO, D. IACOBO AMIOTO, EPISCOPO ANTISIDIORENSI,

FRANCISCVS *Turrianus Societatis* IESV.

QVOD EX LITERIS MALDONATI nostri, ad me superioribus diebus datis intellexi, P. V. Reuerendiss. librorum meorum, qualescunque sunt, lectione delectari, fateor pergratum, & periucundum fuit: non quòd ambitiosus sim; etsi malebam hoc ab alijs potius, quàm à me prædicari, ne reprehensionem sapientis incurrerem, cum ait: Laudet te alienus, & non os tuum: sed quod te omni genere literarum alioqui cultum & perpolitum, ac negotijs magis necessarijs, studijsq; grauioribus occupatum, aliquid spatij ad legendum nostra, eis surripere, spem affert, fore, vt qui magis otio abundabunt, & scientia atq; iudicio multò inferiores erunt; non vsquequaq; ea negligant, ne noster labor inutilis sit. Vbi hoc in epistola Maldonati legi, ipsa iucunditas, quam dixi, continuò excitauit me ad cogitandum, quo genere remunerationis tantum lectorem prosequerer, & grati animi mei significationem darem: beneficij enim loco pono, quod P.V. Reuerendiss. tempus vllum in meis libris legendis ponit: præsertim si non Lector tantùm, sed Corrector

esse vult, quod magnoperè opto, & si tempus vacat, peto & rogo. Statim ergo occurrit animo commentatio quædam mea, etsi perbreuis, de definitione peccati originalis apud Dionysium Areopagitam, à me iampridem non indiligenter obseruata; quam quidem propter grauitatem auctoris Dionysij cupiebam cum iis, qui studio eius tenentur, communicare, & in primis cũ Parisiensibus, qui tanto Pauli discipulo Galliæ Apostolo, Magistro & Patrono iure suo gloriantur. Scio alios ante me & fuisse, & esse nunc, qui studiosè Dionysium legerunt, in eoq; scrutando & vtendo multum operę & industriæ posuerunt: qui, vt me ingenio & sagacitate superârunt, ita & priùs & faciliùs olfecissent, quod ego serò tandem post eos, nec acri neq; sagaci ingenio præditus, deprehendi, si cum ea cogitatione ad obseruandum hoc in Dionysio accessissent, qua ipse accessi. Semper enim mihi persuasi, non præterîsse hunc diuinum scriptorem, id quod in diuina eius de sancto Baptismo tractatione præcipuum erat, delere scilicet baptismum peccatum originale, cum quo in hanc vitam ingredimur: quod ille quidem ea ratione ibi expressit, quæ quid sit, propriè & perfectè, & ad Scripturas sanctas apposite declarat. Itaq; cum hac sententia essem, ita attentè ac sępè Dionysium legebam, vt singulas eius sententias & verba ponderarem, omnesq; illas mysticas Baptismi sacri cerimonias omni diligentia, quorsùm auctore Dionysio pertinerent, considerarem. Sic factum est, vt me huius loci de definitione peccati originalis apud Dionysium obseruatio non præteruolârit. Spero omnes deinceps scholas Theologorum relicta tam varia & multiplici, quàm nunquam satis expedita ratione, peccatum originis definiendi, recepturas inter alias Theologorum sententias ratas, hanc, quam dico, Dionysij definitionem: ὡς ὅλον φιλοσοφώτερόν τε καὶ ἀκριβέστερον καὶ οἰκειότερον καὶ τῆς θείας γραφῆς ἀκολουθητικώτερον. Ex qua definitione illud quoque commodi accedit, quod magis

inde

inde adhuc apparet, decuisse DEVM, vt virgo DEI mater sine labe peccati originalis conciperetur, quod quidem ipsis verbis Angelicæ salutationis significari, planè (vt arbitror) in altera commentatione, quam de hac quæstione contractè etiam, & concisè texuimus, probamus. Has verò duas commentationes, quia breuiores erant, quam vt ex eis liber confici posset, in epistolam contuli quam ad P. V. Reuerendiss. mitto. Sanè quidem hæc epistola de definitione peccati originalis ex Dionysio Apostolo & Patrono Galliæ, & de conceptione Virginis sine peccato originali, tibi inprimis debebatur; tibi, inquam, Dionysij studioso, & in Gallia Episcopo, ac alumno Principis Scholę Parisiensis, & cęterarum omnium parentis, quę & ipsa huius sententię de conceptione Virginis sine naturali labe originali Patrona est κυϱιωτάτη.

VT IGITVR ad priorem commentationem aggrediamur, ostensuri quid sit peccatum originale, quo id facilius fiat, videamus priùs breui, quid non sit eorum, quæ alij aliter definierunt; neque enim est ipsa transgressio Adæ, quod quidam nostri temporis scripserunt, Augustinum credo malè interpretati, qui in libro de Baptismo paruulorum, peccatum dixit transgressionis, propagationis & originis vitio transmissum. Quos quidem errare probant ij, qui non peccauerunt (sicut Apostolus ait) in similitudinem præuaricationis Adæ, in quos etiam mors regnauit ab Adam, vsq; ad Moysen, id est, quousque durauit Moyses, lex, inquam, & Prophetæ, hoc est, vsque ad Euangelium. Quòd si fuerunt, qui in similitudinem præuaricationis Adæ non peccauerunt, multo ergò minùs illud ipsum peccatum Adę peccauerunt. Neque rursus est peccatum originale, imitatio transgressionis Adæ, vt Pelagiani volebant. Si enim, secundùm sententiam Apostoli, qui baptizati sunt in mortem CHRISTI, mortui sunt peccato, quomodo infans per baptismum peccato moritur, quod ad imitationem pertinere non potuit, antequàm eligere puer infans posset?

Quid non sit peccatum originale.

possset? Nec est peccatum originale, substantiale malum, vt Manicheus dicebat, & dicit nouus Manichæus, Matthias Flaccius Illiricus: quomodo enim substantiale esse potest, quod accessit naturæ humanæ; & principium habuit voluntatem? per vnum enim hominem, inquit Apostolus, peccatum intrauit in mundum, in quo omnes peccauerunt. Nec est participatio peccati Adæ, vt sentiunt ijdem, qui dicunt peccatum originale esset transgressionem Adæ, scilicet nobiscum communicatam, & a nobis participatam. Illud enim Apostoli, per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, non de peccato Adę nobiscum communicato accipiendum est; peccatum enim Adę non intrauit in nos, sed in ipso remansit solo, quousque per pœnitentiam deletum est; sed potius peccatum quod nos peccauimus, qui eramus in lumbis Adę, intrauit ad nos, cùm primùm in vtero vitam cepimus, & cum eo nascimur. Neque rursus peccatum originale est peccatum commissum ab anima, sua voluntate, antè hanc vitam, sicut nonnulli, ex quibus fuit Origines, falsò putauerunt, vt etiam Augustinus, contra Cœlestium & Pelagium notauit, cùm nihil neque boni, neque mali egerit anima, antequam fuerit in corpore: imò cùm ne fuerit quidem. Neque est peccatum originale, concupiscentiæ carnalis ingenitæ vitium, quod pater in filium traijcit, vt Augustinus aliquando vult, vt in libro contra Pelagium & Celestium, id est, vitium ingenitum, quo caro aduersùs spiritum concupiscit cum reatu, id est, habens obligationem ad damnationem, vt idem interpretatur in libris contra Iulianum Pelag. fomes enim vtpotè effectus, & ipse reatus posteriora sunt peccato originali: quę autem sumuntur in definitione, priora debent esse, vt Philosophi tradunt. Neque est peccatum originale alienatio à DEO, quæ mors est, quod quidam ex antiquis senserunt, vt Marcus Anachoreta, & Anastasius Patriarcha Antiochenus: non, inquam, est reatus ad pœnam, hoc enim ad

Pela-

Pelagianos quodammodo pertinet, qui aiebant nullum naturæ vitium cum pueris nasci: esto, non pateret illis regnum cœlorum absque Baptismo. Neque peccatum originale est carentia iustitiæ originalis cum debito habendi eam, vt Anselmus, & eum secutus Scotus definierunt, quia carentia priuatio mera est, in peccato autem originali non est priuatio mera, sed dispositio, siue habitus quidam. Deinde, illud cum debito habendi eam, non declarat, vtrum debitum dicatur, naturæ, an personæ. Siquidem amissa per peccatum gratia baptismi, quæ hominem in pristinam iustitiam originalem secundum vacationem omnis culpæ restituit, renouans eum secundum imaginem eius, qui creauit illum in iustitia, & sanctitate veritatis, non redit peccatum originale, manet tamen carentia iustitię Originalis cum debito habendi eam, non quidem naturę debito, quod iam per baptismum in sanguine Christi, qui naturam nostrā assumpsit, semel solutum est sed debito voluntatis. debemus enim velle facere, & pati, quantum opus erit, vt ab omni peccato mundemur ad intrandum in gloriam celestem. definitio igitur non erit æqualis definito, nisi sumatur in definitione differentia propria peccati originalis. Hactenus de malis definitionibus peccati originalis. De definitione autem S. Thomæ nihil dicendū est, cum facilè ad definitionem Dionysij referri possit. Sequitur, vt nos quid sit, si forte possimus, perfectè declaremus. Ac primum quidem sciunt omnes Catholici, quid hæc oratio, peccatum originale, significet: nempe peccatum, quod omnes in Adam peccauerunt. Iidem rursus credunt & confitentur esse id peccatum in filijs Adæ, donec per baptismū tollatur: quid vero illud sit, id est, quæ eius natura & ratio, adhuc disceptatur. Nos autem qui hoc idem in præsentia inquirimus, vt exitum tādem aliquem reperiamus, in re tam difficili quam varia, sequamur Scripturam, & diuinum eius interpretem Dionysium. Ergo quia eiusdem scientiæ

Quid peccatum originale significet.

Inuestigatio definitionis peccati originalis.

tię est considerare negationem & priuationem, & id cuius est negatio & priuatio; considerare priùs oportet id, cuius priuatio est ipsum peccatum, esse .n. priuationem, vt negari non potest, ita plerīq; auctores, qui de eo tractârunt, confessi sunt. Fecit ergo DEVS, vt ait Scriptura, hominem ad imaginem & similitudinem suam; ad imaginem quidem κατὰ τὸ ἀρχικόν, vt antiqui Patres, & Ecclesiæ Doctores dicunt; tùm quia fecit eū participem rationis, qua imperaret partibus animæ, iræ & cupiditati, quas dedit DEVS homini, tanquàm seruos naturales, vt ait Damascenus in Oplotheca contra Monophisitas, sicut omnia seruiunt DEO naturá: tùm quia immortalis esse poterat per gratiam, quòd DEO conuenit per naturam. Hæc enim duo, scilicet, natura habere omnia serua, & esse naturá immortalem, in literis sacris præcipuè designant diuinitatem. Vnde beatus Ioannes Theologiam filij DEI diuinè docuit, ex ratione, siue sapientia DEI Patris, quę est, & dicitur λόγος, cui natura conuenit dominari, & ex æternitate esse, [illegible] In principio, id est, ex æternitate fuisse τὸν λόγον, id est, verb[illegible]tiam DEI Patris; & ex ęternitate fuisse cū apud DEVM, & ex ęternitate eundem fuisse DEVM: hanc Theologiam serpens diuinitùs didicerat, cùm volens suadere, quod DEVS minatus fuerat primis parentibus, quocunq; die comederitis ex eo, morte moriemini, non ita fore; imò futuros sicut Deos, id est, immortales & sapientes, Eritis, inquit, sicut Dij, scientes &c. quæ duo etymologia verbi ipsius designat: DEVS enim Græcè θεὸς ὡς θεώμενος dicitur, id est, vt omnia videns & contemplans, vt ait Dionysius cap. 12. de diuin. nom. item dicitur θεὸς ὡς πάντα περιθέων, id est, & vt omnia circumiens, & principio vsq; ad finem per omnia means, vt idem Dionysius ait cap. 10. atque hoc significari in ænigmate, cùm Scriptura sancta aliâs vt senem, aliâs vt iuuenem, describit DEVM. Hoc ergò significat hominem factum esse ad imaginem DEI, id est, rationis participem, & immortalitatis

Quæ in Scriptura in primis designant diuinitatem.

Etymologia verbi, θεὸς, ex Dionysio.

Quid sit factum esse hominem ad imaginē Dei.

tatis

litatis: quod clarissimè docuit Salomon Sapiē.c.2. Fecit, inquit, DEVS hominē inexterminabilē; vel, vt meliùs est in emendatioribus exemplis Græcis manuscriptis, ad immortalitatē. Sequitur, ad imaginē sempiternitatis suæ fecit eum; quod perinde est quasi diceret, hac .s. rōne immortalis fecit DEVS hominē ad imaginem suā, qui est ipse natura æternus, sic .n. est in exēplaribus emendatioribus, non aūt ad imaginem similitudinis fecit eū. Et ita legit, atq; interpretatur S. Athanasius in lib. contra Gentes. Fuit aūt facile, vt vera lectio Græca corrumperetur, vna litera detracta, scribendo pro ἀϊδιότητος, ἰδιότητος, quod vulgata interpretatio reddit similitudinis. Sed hęc obiter. Redeo ad propositum. Hanc igitur imaginē DEI primus homo per peccatum non amisit, vt sanctus Epiphanius tomo 3. contra Audianos hęreticos probat; vel potiùs non omninò amisit, vt Gregor. Nyssen. & alij Patres loquuntur: non enim homo per peccatū desinit esse particeps rationis. Deinde post peccatū Adæ, Scriptura vetus hominem dicit ad imaginē DEI, sicut Noë dictum est, Omnis qui effuderit sanguinē hominis super terram, pro sanguine eius effundetur sanguis eius: quia ad imaginem (inquit) DEI fecit eum. Quid enim hoc referebat, ad vindictam sumendam de interfectione hominis, si iam non erat ad imaginem DEI, sed potiùs per peccatum illam amiserat? Sed de hoc plura Epiphan. Videamus iam deinceps, quid illud alterū sit, quod adiunctum est, ad similitudinem DEI factum esse hominē, id est, non solùm factus est, vt esset aptus natus, ad capiendam iustitiam & sanctitatem, omnemq; virtutem & imitationem DEI, quod inerat in ratione imaginis, id est, in eo, quod particeps rationis factus erat (est enim ratio radix libertatis humanę, quam DEVS dedit homini, sicut ait Didymus in libro de libero arbitrio, vt esset electione bonus) sed re ipsa secundum actum creatus est, sicut Apostolus ait, in iustitia & sanctitate veritatis. Creatus, inquam, est, conuersus ad DEVM, & imitans

Quid sit factum esse hominem ad similitudinem DEI.

eum pro viribus omni vera sanctitate, ac proinde similis DEO. Vnde Dionysius Areopagita c.9. de diuin. nom. Dat, inquit, DEVS similitudinem, conuertentibus se ad eum, secundùm imitationem pro viribus. Et quanquã Angeli (vt hoc obiter etiam annotem) ad similitudinem DEI facti quoque sint, vt eum imitentur, eiusq́; exprimant similitudinem, vt ait idem Dionysius cap. 4. Cœlestis hierarchiæ, vnde θεοειδεῖς ab eodem vocantur, tamen præcipua ratione prę cęteris homo dicitur ad imaginem & similitudinem DEI factus, quia ad hoc ei, non solum cætera omnia subiecta fuerunt, vt essent tanquam instrumẽtum ac materia huius similitudinis DEI, comparandæ per imitationem, sed Angeli ipsi dati sunt tanquam ministri & adiutores. Ergo ad exercendam, conseruandam & augendam homini conuersionem ad DEVM secũdum imitationem, vt similitudinem DEI retineret, dedit primo homini DEVS mandatum sanctum & bonum, at homo elegit contra mandatum, vt sumeret cibum vetitum, & auerteret se à DEO, eligendo contrarium, seq́; similitudine DEI priuaret. Vt enim DEVS (sicut Dionysius, vt supra memini, ait) dat similitudinem conuertentibus se ad eum secundùm imitationem, sic in peccato dicendum est, qui se auertunt à DEO priuare se similitudine DEI, quę haberi debet. Et hęc priuatio similitudinis DEI, est differentia propria, & vltima forma peccati: habet enim actus principaliter secundùm Scripturam, vt sit coniunctè, & ex accidente malus, ex eo, quod homo eligendo talem actum per se, reddit se per accidens dissimilem DEO, ad cuius imaginem factus est, vt ei se assimilet, ipso adiuuante. Vnde Dominus, Estote, inquit, perfecti, sicut pater vester cœlestis perfectus est. Est enim hoc generale præceptum, quo iubemur, vt omni genere virtutis assimilemus nos DEO, quoad fieri possit. Vt autẽ huiusmodi DEI similitudo venire non potest, nisi per conuersionem ad eum, quam nobiscum operatur DEVS, quę est tãquàm dispositio

Quomõ peccauit Adam sumendo cibi vetitum.

Quæ sit differentia ꝓpria, et vltima forma peccati.

sitio

sitio necessariò antegressa: sic neque dissimilitudo DEI, id est, priuatio similitudinis eius, fieri potest sine auersione antegredienti, & inordinatione, quam vocant, tanquam dispositione ad priuationem similitudinis DEI, siue ad dissimilitudinem DEI, quæ est, vt dixi, tanquam forma & differentia propria peccati, quod tunc quidem est mortale, cum in eo est priuatio similitudinis DEI, veniale vero, cum non est priuatio similitudinis DEI, sed est aliquid præter similitudinem DEI: quia est præter charitatem, quæ similitudinem DEI exprimit. Hoc quoque docet idem Dionysius, cum ait in hier. Eccl. c. de Baptismo, renunciare eum, qui baptizatur, omni contrario τῆς θεώσεως, id est, cõtrario Deiformitatis, siue similitudini DEI: Renunciat autem omnibus peccatis mortalibus, quibus carere potest, non autẽ venialibus, quibus nõ potest. Satis ergo expositũ est, quomodo peccarit Adam, cùm cibum vetitum contra mandatũ comedit, Et quæ causa fuerit effectrix peccati propria; & quæ non propria: peccauit enim, quia se DEO dissimilẽ fecit, ad cuius similitudinem factus erat, vt eius similitudinẽ semper seruaret, seq́; ei semper magis ac magis similem faceret, fuitq́; ipse causa efficiens propria suæ iniustitiæ.

Quæ sit dispositio ad formam peccati originalis. Quando peccatum est mortale, et quando veniale.

Quæ sit causa propria peccati.

SEQVITVR iam, vt ad definitionem peccati originalis veniamus, quod non est ita difficile definire, ex his quæ hactenus dicta sunt. Quia enim in lumbis Adę tanquam in origine nostra fuimus, sumusq́; ex eo, tanquam ex prima origine & principio naturę nostrę nati, factum est, vt ex iniusto, & dissimili DEI, ac mortuo Adam principe generis nostri, iniusti, dissimiles, & mortui nati simus. Quare ratio peccati Adam in eo consistit, quod DEO, ad cuius similitudinem factus fuerat, sua electione dissimilem se fecit, id est, similitudine DEI se actu priuauit; nos vero vt in eius lumbis eramus, & non per electionem nos DEO dissimiles fecimus: vnde natura, priuati similitudine DEI nascimur, & in priuatione perseueramus, donec renouatur creatura per Baptismi sacri

Quomõ peccatum originale contrahatur.

Quæ fuit ratio peccati in Ada, & quæ in nobis.

mysterium; & habitum similitudinis DEI recipit, fide, spe, & charitate infusis; cuius charitatis similitudinem qui fert, similitudinẽ Dei fert, quatenùs homo fieri Deo similis potest, vt sanctus Diadochus in lib. de perfectione spirituali ait: Ex eo igitur, quod hæc dissimilitudo, id est, priuatio similitudinis Dei ingenita est homini, sumitur differentia propria & vltima peccati originalis, ex eo dicti originalis, quòd non per electionẽ volũtatis suæ, sed in Adam origine sua, homo peccauit. Peccauimus ergo originaliter, id est, quatenùs eramus in lumbis Adę, qui fuit origo generis humani: eo enim comedente cibum vetitum, & nos non per actum nostrũ, quia nondum eramus, sed in eo comedimus, vt ita dictum sit, sicut Paulus loquitur de decimatione Leui, facta in lumbis Abrahę. Et illo se a Deo auertente tanquam dispositione antegrediente, seq; ei consequenter dissimilem faciente sua electione & operatione, & nos eidem Deo nos dissimiles fecimus in Adam, & cum ea dissimilitudine nascimur. Quare erit peccatum originale habitus dissimilitudinis Dei ingenitus homini: sic mihi diuinus Dionysius peccatum originale definisse plane videtur; ne sine auctore, & quidem diuino ac Apostolico loquamur. Is enim loquens de adultis baptizatis, quorum tunc erat maior numerus, quam paruulorum, (de quibus alioqui paruulis baptizatis in cap. de ijs qui dormierunt, meminit) loquens inquam, de adultis, & Baptismi ritus symbolicos mysticosq; tradens, ad occidentem eos verti, ait, & manuum depulsione communicationes tenebrosæ malitię renuere, atque habitum dissimilitudinis ipsis ingenitum sufflare &c. Vt autem illud prius dixit de peccatis actualibus, quorum pœnitentia Baptismum in adultis antecedit, imitatus Apostolum, vt frequentissime solet, qui ait: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: sic hoc posterius nemo dubitauit, quin de peccato originali dixerit. Quomodo enim verisimile sit, non meminisse eum peccati origi-

Vnde sumatur differẽtia ꝓpria, & vltima peccati originalis.

Quare dicatur peccatum originale, & quomodo peccauerimus originaliter.

Definitio peccati originalis ex Dionysio.

originalis, cùm de purgatione atq; ablutione Baptismi ageret, quæ propria est peccati originalis? Est ergo hęc definitio peccati originalis exactè posita quę τὸ τί ἦν εἶναι declarat; nunc definitionem quidditatiuam vocant, cum constet ex genere proximo & ex differentia vltima. Genus enim proximum definitio, est habitus dissimilitudinis Dei. Habitus enim diuiditur in differentias contrarias, similitudinis Dei & dissimilitudinis. Deinde similitudo Dei coniuncta & composita cum habitu, virtus est siue iustitia simplici nomine, cuius species sunt multæ: (loquimur autem de genere virtutis sanctæ, & spiritualis) dissimilitudo vero composita cum habitu, simplici nomine vitium siue iniustitia, vel peccatum dicitur, quod rursus diuiditur in contrarias differentias voluntarij & ingeniti.

Diuisio habitus in differentias contrarias similitudinis, & dissimilitudinis Dei.

Voluntarium compositum cum vitio, actualis siue personalis culpa dicitur: hæc enim nihil aliud est, quam vitium voluntarium. Altera verò differentia ingeniti composita cum vitio, peccatum originale est, quod simplici nomine caret, vt tam peccatũ originale vitium sit ingenitum homini: siue, vt clarius definiamus, vt Dionysius definiuit, pro genere proximo generis definitionem adiungens, est habitus dissimilitudinis ingenitus homini.

Diuisio peccati in differentias contrarias voluntarij, & ingeniti.

Sicut, si quis hominem definiens, generis definitionem adderet, dicens, hominem esse corpus sensitiuum, rationale, esse autem hanc differentiam essentialem peccati originalis, id est, ex qua peccatum originale veluti formam sumat (cum sint differentiæ, vt Philosophus tradit, principium, vt vnumquodq; sit id quod est) didicisse mihi videtur Dionysius ex Apostolo, cùm scribit in epistola ad Ephesios: Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri, id est, non filij secundùm eam similitudinem, ad quam facti fueramus, sed dissimiles, & ad mortem damnati, iam inde a principio & origine nostra ita nati. Et Sirach siue Ecclesiasticus loquens de originali peccato, vt cùm alij, tum Gelasius in lib. contra Pelagianam hæresim, interpretatus est;

Vnde in Scriptura Dionysius differentiam essentialem peccati originalis ad definitionem ipsius didicerit.

graue

graue iugum (inquit) super filios Adam, à die exitus ex ventre matris, significat enim cum eo nasci hominem, vt etiam Philosophi naturale solent appellare, quod ab ortu ipso sequitur. Quod ergò Paulus dixit naturà, Dionysius dixit ingenitum. Rursus illam alteram differentiam dissimilitudinis additam habitui, quæ est definitio vitij, siue peccati, accepisse mihi videtur idem Dionysius ex Scriptura sacra, quæ tradit hominem esse factum ad similitudinē Dei, creatum, inquam, in iustitia & sanctitate veritatis, sicut Apostolus ait, vt eum scilicet imitaretur, seq; et semper similem redderet per electionē. Et Dauid, Cùm homo, inquit, esset in honore, id est, ad imaginem & similitudinem Dei factus, non intellexit, id est, noluit intelligere, vt benè agendo eum honorem similitudinis Dei seruaret, sed potiùs se Deo dissimilem reddidit, & similem bestijs, per earum imitationem. Sed comparatus est, inquit, iumentis, & similis factus est illis, vt ibi, Porphyrioni, Cigno, Herodio, Caradrio, quæ sunt longi colli, & ex profundo, [illegible] tum terræ, tum aquæ, cibum extrahunt; quibus similes efficiūtur, qui de ventre & cibis nimis soliciti sunt, quod Dominus in lege prohibebat in ænigmate, interdicto eiusmodi auium esu; Item, accipitri & miluo similes sunt rapaces: cani similis is, qui ad vomitum peccati redit: & sui is, qui in vitio volutatur, & sic in alijs. Itaque ex similitudine Dei, tanquàm ex differentia propria formam accipit virtus siue iustitia: similiter ex differentia huic contraria, formam accipit vitium contrarium, siue iniustitia, siue peccatum, siue quo alio nomine appelletur. Ex his etiā facilè intelligi potest, cur CHRISTVS naturalis alioqui Adæ filius, originalis peccati expers fuerit, nempe, quia erat homo & idem Deus. Quomodo ergò poterat induere Dei dissimilitudinem, auertique a se, qui erat Deus, & naturalis imago Dei Patris, ad cuius similitudinem facti essemus? quæ enim vis ac natura faciebat, vt, sicut ait Esaias, antequam cognosceret,

Quare Christus naturalis alioqui Filius Adæ peccatum originale habere non potuit.

ret,

ret, aut præeligeret mala, eligeret bonum, quoniam priùs quam cognosceret puer bonum vel malum, repugnauit malitiæ vt eligeret bonum, eadem vis & natura, id est, diuinitas fecit, ne peccatum originale habere posset. Deinde quomodo peccatum originale habere poterat, qui in lumbis Adæ non fuit, quia ex virgine sine semine virili Spiritu sancto in eam superueniente, nasci voluit? tametsi ex Adam carnem assumpsit. Rursus intelligi potest, cur virgo virginum MARIA, originali quoque caruerit. Quomodo enim decens erat, vt in ea vnquam habitus dissimilitudinis DEI fuisset, quæ illum paritura erat, ad cuius similitudinem facta fuerat? Vt iam, quod Apostolus dixit: in quo omnes peccauerunt, de illis omnibus accipiendum sit, quoscunq. aut possibile fuit, aut contentaneum peccare. Illud præterea, quãquam obseruatio minuta fortassis esse videatur, admonere tamen non pœnitebit, quam Dionysius ἀνομοιότητα dixit, id est, dissimilitudinem, vocare nostros deformitatem vel obliquitatem: & similitudinem, vocare conformitatem vel rectitudinem; ita vt conformitas sit, qua homo Deo conformatur vel similis efficitur. Hactenùs de peccati originalis definitione ex Dionysio.

Quare decuit vt MARIA DEI mater peccato originali caruerit?

De quibus intelligendum sit, quod Apostolus ait, in quo oẽs peccauerunt.

HVIC quæstioni definitionis adiuncta est quæstio transfusionis peccati originalis in nos. Omnes enim, sicut Apostolus ait, in Adam peccauerunt, cùm nondum essent; quia antequàm nati essent, in lumbis eius fuerunt, cùm peccauit, precepto Domini, quod acceperat, violato. Simile exemplum est ex parte, quod Apostolus in epistola ad Hebræos posuit, de omnibus filijs Leui, qui in Abraham, cùm nondum essent, decimas sacerdoti DEI altissimi soluerunt. Subiungit autem Apostolus rationem; quia, inquit, Leui erat adhuc in lumbis Patris Abrahæ, quando obuiauit illi Melchisedech. Sicut enim fuit Abraham pater circumcisionis (licet circumcisio non erat ex naturâ) & in Abraham elegit Deus omne semen eius; sic Adam fuit pater omnium naturâ,

Exemplũ de decimatis in lumbis Abrahæ simile peccãtibus in lũbis Adæ.

&in

& in eo fecit Deus omnes, tanquàm in origine naturali. Quare ſicut decimas ſoluerunt, quicunque ex circumciſione fuerunt naturâ in lumbis Abrahæ decimas ſoluentis; ſic quicunque ex natura humana fuerunt in lumbis Adæ peccantis, peccauerunt: ſicut rurſus in eo accipiente iuſtitiam, antequàm peccaret, omnes in lumbis eius iuſtitiam acceperant, & ad gloriam immortalitatis tanquam filij Dei per gratiam eius adducti fuerant; ſicut Apoſtolus in epiſtola ad Hebręos, de eis poſt amiſſam iuſtitiam loquens, Decebat, inquit, eum qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſſionem conſummari. Qui multos, inquit, filios in gloriam adduxerat, in Adam ſcilicet: ſic enim Athanaſius in lib. de incarnatione interpretatur.

Quæ ſit ratio transfuſionis peccati originalis in nos.

Ratio igitur, cur ex Adæ peccato, peccatum originale ad nos transfuſum eſt, hęc eſt, quia fuimus in lumbis Adę, cùm peccauit, καὶ δια τοῦ ἀδαμ πάντες τῇ ἁμαρτίᾳ ἐχειρογραφήσαμεν, ſic enim ait Proclus Conſtant. in homilia de Natali virginis, omnes peccatum per Adam, manu obſignauimus, & ſic ab eius primo ſemine ortum humanæ naturæ ducimus. Ex quo fit, vt ſi quis aliter natus eſſet, quàm per ſucceſſionem naturalis generationis, ex illo primo ſemine deriuatæ, is iam quia ad Adæ lumbos, qui ſunt inſtrumentum generationis naturalis, non pertineret, non in Adam peccâſſet: ſicut idem Apoſtolus de Melchiſedech ait (ne ab eodem exemplo recedamus) non fuiſſe eum in Abraham decimatum; quia, inquit, cuius generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham.

Comparatio decimationis Leui in lumbis Abrahæ, facta cū peccato in lumbis Adæ commiſſo.

Deinde, ſicut decimatio Leui & filiorum eius facta in lumbis Abrahæ, non fuit ipſa decimatio Abrahæ (illa enim fuit perſonæ Abrahæ, & actu peracta; ſiquidem ipſe Abraham per ſe decimas ſoluit ſacerdoti Dei: decimatio verò Leui & filiorum eius, nō per perſonam Leui, ſed per Abraham, in cuius lumbis naturâ, Leui, & filij eius, tanquam in origine Leuiticæ tribus erant, facta eſt: & ob eam cauſam minor decimatio

tio fuit, quàm decimatio Abrahę. Vnde Apostolus: & vt ita, inquit, dictum sit, per Abraham, & Leui, qui decimas accepit, decimatus est) sic pari etiam ratione peccatum originale, non est peccatum ipsum Adæ, sed minus peccato Adæ: illud enim fuit, vt vocari solet, actuale, siue personale. Quare cùm dicit Apostolus: in quo omnes peccauerunt, non sic vt illum peccasse intelligendum est; quod neque fieri potuit, cùm nondum essent; sed potius, vt Apostolus ait, de Leui in lumbis Abrahę decimatione, vt ita dictum sit: Leui per Abraham decimatus est, ad eundem modum, vt ita dictum sit, Omnes per Adam peccauerunt. Sic enim idem Apostolus in eodem quoque loco loquutus est, inquiens: per vnũ hominem peccatum in hunc mundum intrauit, quod perinde est, vt si diceret: Per vnum hominem omnes huius mundi homines peccauerunt. Itaque vt Leui & filij eius cum decimatione originali, id est, facta in Abraham origine circumcisionis, hoc est, populi Israelitici nascebantur, cum illa, inquam, habitudine decimationis factæ in Abraham, quatenùs in lumbis eius erant, cùm Abraham decimas soluit; sic de peccato originali dicendum est, omnes nasci cum illo habitu dissimilitudinis Dei, quem in lumbis Adæ induerunt, sicut explicatum est.

Quid illud sit, per vnũ hominẽ peccatum intrauit in mundum.

RVRSVS verò, quare ita factum est, vt Adam peccante, omnes in eo peccârent, quicunque in eo erant, κατὰ λόγον σπερματικὸν, id est, secundùm rationem seminalem, cùm alioqui non hoc in alijs parentibus, & eorum filijs eueniat, vt ab illis ad hos labes peccatorum, tanquàm hęreditarię possessiones veniant, aut tanquàm contagiones morborum dimanent, ex eodem quoque exemplo decimationis Leuiticæ tribus factæ in Abraham intelligere licet.

Quare omnes qui in Adæ lũbis fuerunt, peccauerunt ex exemplo decimationis Leui in lumbis Abrahæ facilè intelligi potest.

ETENIM quia iustitiam soluendi decimas sacerdoti DEI altissimi, & gratiam benedictionis à sacerdote Dei profectæ, dedit Deus Abrahę, tanquàm capiti, & origi-

ni populi ab eo procreandi, & huiusmodi iustitia & gratia, non personam Abrahę tantùm, sed naturam eius ornauit, id est, non dedit dona illa Abrahæ propter eum tantùm: sed etiam propter eam gentem, quam ex stirpe eius, vt populus suus esset, elegerat: idcirco soluente Abraham decimas sacerdoti Dei, & benedictionem ab eo ferente, tribus Leuitica pariter decimata & benedicta fuit in lumbis eius: & cum illius decimationis habitudine, vt dixi, Leui & filij eius nati sunt. Ad eundem modum, & pari ratione, si Adam iustitiam, in qua creatus est, & quam non propter se solùm, sed propter naturam ipsam humanam, quam Deus illo suo dono ornare volait, acceperat, conseruasset, vniuersum genus humanum cum eadem iustitia ab illa origine propagatum esset. Sic rursus, quia peccato admisso, iustitiam protoplastus amisit, fit, vt quicunque in lumbis eius fuerunt, & ex illo primo Adæ semine per successionem naturalē seminis ex semine, originem trahunt, nudi iustitia illa, & cum peccato originali naturaliter oriantur. Ex quo fit, vt vniuersa ratio peccati originalis ad nos transfusi, ex generatione naturali, à primo illo Adæ semine orta pendeat. Vnde qui tenet, qua ratione, & quomodo semen illud primum Adę, ad vnionem corporis cum anima, quæ à DEO recenter creatur, & corpori organicè formato pariter infunditur, pertineat; idem facilè tenet, quomodo & quare ex peccato Adę, culpa originalis ad hominis animam descendat, si sola caro ex Adam traducitur, & anima hominis, non ex anima Adæ generata est. Quæ beato Augustino obscurissima quæstio visa est, quam se in lib. quem de origine animæ scripsit, proposuisse, sed non soluisse confitetur: Imò non ad eā beatus Hieronymus, ad quem librum miserat, respondit: Non tàm fortassis quòd ad scribendum otium non esset, quod eum excusasse ait Augustinus, quam quod quæstio difficilis ad respondendum esse videretur. Quomodo verò semen illud primum Adæ ad animam homi-

Vnde vniuersa ratio peccati originalis ad nostrā trāsfusi, pēdeat.

Quæstio peccati originalis ex Adā trāsfusi Augustino obscurissima.

Quomodo semen Adę ad animam ho-

hominis, ex illo semine ortum ducentis, pertineat, optimè sanctus Thomas intellexit & explicauit, & antè eum multi antiqui Patres, vt Gregorius Nazianzenus testatur. Is enim Scripturam & rationem Physices sequens, quomodo natura hominis ex illa stirpe, & radice primi seminis Adæ oriatur, & in illo semine tanquam in causa sit, elegantissimis versibus descripsit. Sic igitur ait in Heroicis περὶ ψυχῆς, prosequens post creationem Adæ aliorum hominum propagationem ex illa stirpe.

minis ex illo semine orti pertineat, ex Greg. Naz.

Ἡ δὴ μὲν ἀρχεγόνοιο βροτοῦ δέσις· αὐτὰρ ἔπειτα
σῶμα μὲν ἐκ σαρκῶν, ψυχὴ δὲ ἐπιμίσγετ᾽ ἀΐστως.
ἔκτοθεν ἀμφὶ τύπον πλάσματι χοός, οἶδεν ὁ μίξας
πῶς πρῶτόν τ᾽ ἔπνευσε καὶ εἰκόνα δήσατο γαίῃ
εἰ μή τις δὲ λόγον τοῖς ἐμοῖς ἐπέεσσιν ἀρήγων
θήσει θαρσαλέος τε καὶ ἑσπόμενος πλεόνεσσι
ὡς καὶ σῶμα τὸ πρῶτον ἀπὸ χθονὸς ἄμμι κερασθὲν
ὕστερον ἀνδρομέη λιβὰς ἔπλετο, οὐδ᾽ ἀπολήγει
ἄλλο τ᾽ ἀπ᾽ ἄλλου ἔχουσα βροτῶν πλάσιν, ἐκ δὲ ῥίζης
καὶ ψυχὴ πνευσθεῖσα θεοῦ πάρα, κἄνθεν ἔπειτα
ἀνδρομέοις τύποισι συνέρχεται ἀρτιγένεθλος
σπέρματος ἐκ πρώτοιο μεριζομένη πλεόνεσσι
θνητοῖς ἐν μελέεσσιν ἀεὶ μένον εἶδος ἔχουσα.

Interpretemur ad verbum: Atque hæc quidem primi hominis coagmentatio; verùm posteà corpus ex carnibus (scilicet viri & mulieris) anima verò immiscetur inuisibiliter foris illapsa formationi pulueris (id est, corpori origine sua terreno) scit, qui miscuit, quomodo primùm inspirauit, & imaginem cum terra colligauit, nisi quis meis versibus assentiens hanc rationem fidenti animo, ac multos sequens statuet: Quia scilicet corpus à principio ex terra nobis concretum, posteà fuit virile semen, quod non interibit, alijs hominibus, alio tempore, ex illa radice ficta ex terra ortum ducentibus; ac posteà anima à DEO inspirata, cum corpore humano formato, pariter copulatur recenter creata, ex primo

C 2 illo

Interpretatio paraphrastica versuum Greg. Naz. de origine nostra ex Adã.

illo semine diuisa multis, in membris mortalibus humanis semper speciem habens. Igitur ex terra primùm, vt sententiam Gregorij paraphrasticè repetam, formatum est corpus Adæ: fuitq́, terra materia eius: deinde ex primo semine Adę, quod potestate erat corpus, cęteri homines per generationem naturalem, originem ortus hactenùs ceperunt, & deinceps capient; animam Deo recenter creante, & simul corpori organice formato infundente; quę vt ait Gregorius ex primo illo semine diuiditur multis, id est, factum est per virtutem illius primi seminis Adæ, vt anima sit in materia hac, vt vniuersali, id est, vt in corpore humano organico, inde ortum ducente, habeat, vt ait Gregorius, speciem suam, id est, sit forma eius. Ad hunc modum, ratione illius primi seminis traducitur natura humana; quæ ex corpore & anima constat. Est enim homo, (vt Philosophus ait) quiddam totum ex hac forma & hac materia, vt vniuersali: itaque vt ratione materiæ proximæ, quam idem vltimam vocat, fit, vt hæc anima sit in hoc corpore (singulare enim, ait ipse Socrates, ex materia est extrema) sic ratione primæ illius materiæ, id est, illius primi seminis, anima est forma corporis humani: ab illo enim deriuatur eo modo & ratione, quam dixi, natura humana, quę in singularibus est, & extra singularia esse nõ potest, nisi cogitatione tantùm. Hac itaque ratione semen illud primum Adæ, ad animam hominis ex ipso Adam, secundùm rationem seminalem oriundi pertinet. Ex qua ratione, ratio peccati originalis ad nos ex Adæ peccato transfusi pendet. Eodem spectat, quod ait sanctus Thomas, per virtutem seminis naturam humanam traduci, siquidem virtus, inquit, seminis ad animam mouet dispositiuè. In eandem sententiam dixit Scotus, per carnem concupiscibiliter traductam ex Adam fieri, vt ex ea formetur corpus organicum, cũ quo anima constituit personam, quæ sit filius Adę naturalis; & hac ratione peccatum ab anima per naturalem generationem

Vnde pẽdeat ratio peccati originalis, in nos ex peccato Adę transfusi.

rationem carnis contrahi. Idem itaque sentit Gregorius Nazianzenus, ac limatiùs fortassis, & φυσικώτερον locutus: vnde peccatum, cũ quo homo nascitur, quod per Baptismum, qui est spiritualis quędam circumcisio, amputatur, in lib. de Baptismo, ἀφ᾽ γενέσεως κάλυμμα vocat, id est, a generatione integumentum, propter tenebras, scilicet, quibus ipsa natura hominis ab ortu suo ex prima illa radice seminis Adę, ratione generationis naturalis cepto, operta & circumfusa est, antequàm eã lumen fidei per lauacrum regenerationis tegumento illo tenebricoso exutam, & spoliatam illustret. Vnde Apostolus inquit, eratis aliquando tenebrę, nunc autem lux in Domino. Et B. Dionysius describens, in capitulo de communione, regenerationem nouæ creaturæ factam, obscuritatem, inquit, mentis nostræ beata & diuina luce impleuit, & pulchritudine diuinæ similitudinis deformitatem decorauit. Libenter ista hactenùs ex Gregorio Nazianzeno attuli, tum vt pateat, quod in Scholis Theologorum docetur, quomodo per virtutem seminis natura humana ex Adam traducatur, vnde ratio transfusionis peccati originalis, vt dixi, pendet, idem quoque multos veteres Patres teste Gregorio Nazianzeno docuisse: tùm vt admoneam, ne quis errore labatur, Nicetam Dadybrensem Episcopum, non benè hos Gregorij versus interpretatum esse, cum illud, quod Gregorius dixit de anima, ex illo primo Adæ semine diuisa multis sic interpretatur, καὶ ὥσπερ ἐκ σπέρματος ἀρχεγόνου ψυχῆς ἐκείνης εἰς πολλὰς ἢ ἀπείρους πληθύνεται, id est, & tanquàm ex semine antiquo illius animę, in multas & infinitas animas multiplicatur. Fateor, me quoque aliquando hic interpres fefellit. Existimabam enim sic intellexisse Gregorium, vt Nicetas ille interpretatur, etsi Gregorius animas a DEO creari plane affirmat; sed non ita est, non hoc Gregorius sensit, quod Nicetas putauit, cùm enim dixit, ex primo semine animam diuidi multis, non intellexit Gregorius primum semen

Quomodo Greg. Naz. peccatum originale vocauerit.

Quomõ quod S. Thomas sensit de traductione naturæ humanæ, ex Adã per virtutem seminis, vnde ratio transfusionis peccati origin. pendet idem senserit Gregor. Naziã. & multi alij cum eo senserint.

Quomodo Nicetas interpres Græcus male versus Greg. Naz. interpretatus est.

semen

semen animæ; nullum enim semen animæ, neque tanquàm semen animæ est, vt Nicetas voluit: sed intellexit Gregorius, vt supra explicaui, primum semen virile Adę, quod fuit radix humanæ generationis, ex quo natura humana polluta ortum ducit, per naturalem generationē. Hactenùs commentatio de peccato originali.

SEQVITVR altera breuis commentatio de quæstione Conceptionis Virginis sine peccato originali. In qua illud primùm dicendum est, quod tradit Dionysius Areopag. in principio de diuinis nominibus, non esse longiùs progrediendum in diuinarum rerum tractatione, quam quò lumen ipsum, quod diuinæ literæ præferunt, pertingit: sitq; hoc quod Apostolus Romanis præcipit, non plùs sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Quod diuinè mihi Dionysius in eo loco interpretari visus est, eodem vsus Græco verbo *σωφροσύνης*, id est, sobrietatis, id quod magis adhuc ex Eccl. cap. 3. intelligi potest, cum præcipit ijs intelligendis studere, quę sunt necessaria, & non sunt occulta, nec supra nostras vires, nec superuacanea nobis, nostrisq; operibus. Quod, (vt mihi videtur) ea quę talia non sunt inquirere, intemperantia sit ingenij, otio, industria, & studio abutentis. Certè non esse hanc quæstionem ex ijs, quæ Ecclesiasticus dicit occulta, nec omnino in Scripturis tacita, suo loco demonstrabitur: certè non esse supra nostras vires, DEO reuelante cognitionem eius, nec superuacaneam & inutilem nobis, nostrisq; operibus, Ecclesia Catholica satis aperte iudicasse videtur, cùm diem festum Conceptionis solemni lætitia & celebritate quotannis voluit agitari. Vt sicut Apostolus de memorijs Sanctorum pia & Ecclesiastica religione colendis in epistol. ad Hebr. cap. 13. scripsit, inquiens: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem: sic nos non solùm in exitum & ortum, sed etiam in purissimam & omni peccato liberam Conce-

Qualis sit quæstio de cōceptione Virginis.

Conceptionem Virginis DEI matris, intuentes, puritatem eius summam, & Dominum, qui tanta gratia matrem suam cumulauit, semper laudemus. Itaque vt ad Ecclesiasticum redeamus, addit deinde, non habens pupillas, indigebit lumine: sic enim est in exemplaribus Græcis, quod perinde est, quasi diceret, qui oculis captus est, non videbit lumen. Transferamus sermonem ad mentem, quæ est oculus animæ: cui non est, inquit, intellectus sanus, non intelligit Scripturam, quæ est lumen quoddam diuinum, vt Scriptura ipsa vocare solet. Subiungit deinceps idem Ecclesiasticus, sine cognitione ne profitearis: vt iam sapere ad sobrietatem (quò magis hic locus explicetur) sit etiam habere sanum intellectum Scripturæ, & per sanum intellectum Scripturæ cætera intelligere: vt qui visum habet integrum lumen videt, & reliqua in lumine. Dicamus ergo prius strictim, quæ in hac quæstione ex Scriptura, contra Conceptionem obiici solent. Ad quæ cùm breui responsum erit, nos etiam Scripturam proferemus, vnde conceptam fuisse sine peccato, planè appareat. Obiiciunt ergò illud 2. Corinth. cap. 5. Quòd si vnus, inquit, pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sumus: & cùm idem Apostolus dicat in epistola ad Roman. de huiusmodi mortuis in CHRISTO, qui mortuus est, iustificatus est a peccato. Et paulo pòst, quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel &c. Sequitur, aut CHRISTVM non esse mortuum pro Virgine matre; aut si fuit, ipsam quoque mortuam esse, & quidem peccato, à quo fuit iustificata: ac proinde in peccato aliquando fuisse, nemo enim moritur peccato, aut iustificatur à peccato, in quo nunquàm fuit. Respondemus, cùm ait Apostolus in illo loco: Ergo omnes mortui sunt, loqui eum de morte non vera; sed in typo per Baptismum, sicut in epistola ad Roman. scripsit, quicunque baptizati sumus in CHRISTO IESV, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo per Bapti-

Quæ ex Scripturа contra cõceptionem Virginis sine peccato, obiici solent.

Responsio ad locu ex epist. ad Corinth.

Baptiſmum in mortem, vt quomodo CHRISTVS ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Similiter in loco ſuperiore epiſt. ad Corinth. quia de eodem genere myſtico mortis per Baptiſmum loquebatur, poſtquam dixit, ergò omnes mortui ſunt, & CHRISTVS pro omnibus mortuus eſt, ſubiungit, vt in epiſtola ad Romanos, vt qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt. Sic ſoluimus debitum manendi in perpetua corruptione mortis, ad quam damnati eramus omnes, qui in Adam peccauimus, ad quos etiam pertinebat edictum illud. in quocunque die comederis ex eo, morte morieris: ab hoc debito, quia libera & immunis concepta eſt virgo DEI mater, non opus habuit, vt per Baptiſmum peccato moreretur, in quo nunquam fuerat, neque tamen ex eo ſequitur, vt non fuerit pro ea mortuus CHRISTVS, quin potiùs multò excellentiùs eam redemit, & pro ea mortuus eſt. Siquidem intuens DEVS in mortem Filij ſui, qui redempturus erat genus humanum, voluit, ſicut decebat, vt quæ futura erat mater illius, in qua, & ex qua formanda erat, illa benedicta caro, pretium redemptionis, libera & immunis conciperetur; propter ipſam illam mortem, per quam futuri erant homines, ſicut Apoſtolus ait, ex mortuis viuentes, & in nouas creaturas reformandi. Obiiciunt præterea quod eſt in epiſtola ad Roman. cap. 5. Ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt. At idem paulò infra in eodem cap. Si enim, inquit, vnius delicto multi mortui ſunt, quos ſupra dixerat, omnes, hîc dicit multos, fortaſsè ne neminem exceptum exiſtimaremus. Rogabo ergò iſtos, cur ex eo, quod Paulus dixit, in quo omnes peccauerunt, ipſi potiùs putent nulli datam eſſe exceptionem, quam ex eo, quod idem poſtea in eodem cap. paruo interuallo dixit, vnius delicto multi mortui ſunt, exiſtimemus nos datam eſſe? Hùc pertinet, quod Photius Patriarcha Conſtan. in quæſtionib. & reſponſis

Reſponſio ad locum epiſt. ad Roman.

ad Amphilochium Cyrici Metropolitanum notauit, sæpe in scriptura figuram esse vniuersalem, sententiam verò non esse, vt illud, quotquot antè me fuerunt, fures fuerunt & latrones: quod Marcionistæ, inquit, transferunt, ad vituperandum vetus Testamentum; aiunt enim comprehensos esse hîc Moysem & alios Prophetas, cum tamen de illis hoc dictum non sit; sed de illis, quos paulò ante aduentum CHRISTI, deceptores esse demonstrauerat. Sic oppugnatores Spiritus sancti, Omnia per ipsum facta sunt, interpretantur, sententiam esse vniuersalem, & non figuram tantùm: huiusmodi est illud, Vanitas vanitatum, & omnia vanitas: non enim virtus, pietas, sapientia, vanitas est. Et illud, Omnes inutiles facti sunt; non enim inutiles sunt, qui per singulas generationes passiones, & dæmones & tyrannos vicerunt, & coronas meruerunt. Hactenùs Photius. Sic ergò dicendum est, In quo omnes peccauerunt, figuram & non sententiam vniuersalem esse. De iis enim dicitur, qui peccare potuerunt, & quos peccare originaliter non dedecebat. Sed hoc leuiùs fortassis est, illud grauiùs, quod nobis obiici potest, quod scilicet Zozimus Papa ad omnes Episcopos, aduersùs Pelagium & Celestium scripsit, vt Augustinus in epistola ad Optatum testatur, nullum nisi qui peccati seruus est, liberum effici, nec redemptũ dici posse, nisi qui verè per peccatum fuerit antè captiuus: At si ita sit, sequitur Virginem non esse redemptã, & Christum non esse vniuersalem Redemptorem; quasi omnino redemptio sit à peccatis & morte liberatio, & non liberatio etiam à morte tantùm corporis; Ita vt Virgo semel mortua, sicut omnibus hominibus semel mori, vt Apostolus ait, constitutum est, & posteà vita restituta, in cœlum, vt credit Ecclesia Catholica, assumpta, non ampliùs moriatur. Quod quidem per Christum redemptorem factum est, qui vt primogenitus ex mortuis, primus intrauit in sancta, æterna redemptione inuenta, sicut Apostolus ait. Ergo hæc

Obseruatio Photii Cõst. in Scriptura figura vniuersali, & sententia nõ vniuersali.

Alia obiectio, & responsio ad eã

De multiplici verbo redimendi.

quoque redemptio dicitur, & est, sicut idem Apostolus ad Rom. cap. 8. Et ipsi, inquit, intra nos gemimus adoptionem filiorum DEI expectantes, redemptionem corporis nostri, tunc enim apparebit quòd filij DEI sumus. Etsi enim adoptionem filiorum iam habemus, nondum tamen, sicut ait Ioannes, apparuit quid erimus. Imò & anima Virginis simul cum corpore redempta est, siquidem per Christum liberata est ab hac peregrinatione molesta & laboriosa; quamdiù enim sumus in corpore, ait Apostolus, peregrinamur à Domino. Deinde comprehendens Apostolus totam redemptionem nostram per CHRISTVM factam, DEVS autem, inquit, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos CHRISTO, cuius gratia estis saluati. Deinde subiungit, & conresuscitauit & consedere fecit in cœlestibus in CHRISTO IESV. Esto, non fuit Virgo conuiuificata, tanquàm mortua prius peccato vllo, neque fuit gratia DEI à peccato, in quo nunquàm fuit, saluata; si DEVS diues in misericordia, gratia sua nos à peccatis saluauit, an non maior gratia, & maior misericordia fuerit, præsaluasse, siue præseruasse hanc vnam Virginem matrem suam futuram? id est, fecisse, vt salua conciperetur? Ac rursus si DEVS fecit eam consedere in cœlestibus in CHRISTO IESV, quomodo non est redemptionis CHRISTI particeps facta? Præterea cùm idem Apostolus scribit ad Ephesios, de Spiritu promissionis sancto, quo sumus signati, esse quidem pignus hæreditatis nostræ in redemptionem acquisitionis: profectò perfectam illam & cœlestem redemptionem intelligit, cùm absterget DEVS, sicut ait Scriptura, Apocal. 21. & Esa. 25. omnem lachrymam ab oculis eorum, non erit ampliùs neque luctus, neque clamor. Redempta est ergo Virgo, & redemptor eius est CHRISTVS primogenitus ex mortuis. Notauit quoque Dionysius in diuin. nom. cap. 8. hoc

hoc genus redimendi, vt cùm quis defenditur, ne de statu bonorum suorum deiiciatur, redemptus etiam dicatur. Sozimus ergò de communi lege redemptorum, ac de communi redemptione loquebatur.

SED iam accessuri pedetentim & quasi gradatim ad Scripturam, ne lumen eius in oculos infirmos subitò incurrens ferri fortassè non possit, dicamus priùs aliquid, quod ad illam præparare possit. Deus cùm omnia possit, non facit tamen καθὸ δύναται. vt ait Magnetes Ecclesiasticus auctor, & peruetustus in libris Apologeticis contra Theostenem Gentilem, id est, non facit, quatenùs potest, sed quatenùs vult. Vult autem, inquit, quæ conueniunt: conueniunt quæ decent: decent autem quæ consentanea sunt, sicut Apostolus ad Hebr. cap. 2. vt doceret, qua ratione consentaneum fuisset, vt DEVS veniret homo patibilis ad instaurandum genus humanum. Decebat enim, inquit, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari. Vt enim Rex (inquit Athanasius explicans hunc locum in libro de incarnatione) postquàm ædificauit vrbem, si eam videat ciuium negligentia ab hostibus oppugnari & diripi, eam quidem liberat, non intuens in negligentiam & vitium ciuitatis, sed in decus suum & potestatem. Sic etiam Filius DEI fecit; alioqui, quid, inquit, profuisset, ad imaginem suam tam multos fecisse, tantaq; gloria eos ornasse in Adam, antequàm ab ea gloria excideret, & secum posteros suos ruens traheret, qui illo stante gloriosi & immortales vt filij DEI futuri erant, vt posteà facti sunt filij iræ & damnationis? sic interpretatus est Magnus Athanasius, quod Paulus dixerat, qui multos filios in gloriam adduxerat. Igitur, vt restitueret, sicut idem ait, genus humanum in possessionem immortalitatis sublata morte perpetua, ad quam homo propter peccatum damnatus est, & vt non ampliùs cum dæmonibus pollueretur corpore, anima & spiritu, sed potiùs his tribus sanctus esset, DEVM con-

Explanatio loci epist. ad Hebr. cap. 2.

Decebat eũ, qui multos filios, &c. auctore Athanasio.

templans in natura sua, restituto ex omni parte omni eo, quod erat ad imaginem DEI, scilicet, quantùm ad immortalitatem & DEI contemplationem, ad imaginem enim æternitatis fecit illum, vt Salomon ait, Sapient. 2. idcircò decuit, corpus nostri corporis simile sumere, vt morte sua, mortem nostram destrueret; & vt nobiscum versans negligentiam nostram, & errores atque ignorantias doctrina sua & exemplo corrigeret. Hactenùs Athanasij sententia, ad explicandam rationem decentiæ, in CHRISTI incarnatione & passione. Vt igitur Scriptura, quòd decuit, & cur decuit, fuitq; consentaneum CHRISTVM pati, notauit: sic ad exemplum Scripturæ sanctæ licet nobis quærere, an Virginem sine originali peccato conceptam esse decuerit, & qua ratione; vt si decuisse intellexerimus, sic factum esse intelligamus. Ac decuisse quidem, vt infinita alia omittam, quòd mihi propositum sit breuem esse, ex vna re potissimùm intelligi potest, ex ipsa, inquam vi, & natura originalis peccati, quod non est ita difficile intelligere ex iis, quæ in superiore commentatione de peccato Adæ dicta sunt. Quia enim in lumbis Adæ, tanquam in origine nostra eramus, sumusq; ex ea natura, tanquàm ex prima origine ac principio naturæ nostræ nati, factum est, vt ex iniusto, ac dissimili DEI, & mortuo; iniusti, dissimiles, & mortui nati simus. Quare cùm ratio & forma peccati Adę in eo consisteret, quòd DEO ad cuius similitudinem factus fuerat, sua electione vetitum cibum comedendo, se dissimilem fecit: factum est, vt ipsi quoque dissimiles nos fecerimus, vt in lumbis eius eramus & non per electionem ac propriè, sed vt ita dictum sit, vt Paulus loquitur, de filiis Leui decimatis in lumbis Abrahæ. Ex quo rursus fit, vt quia hæc dissimilitudo, cum qua homo nascitur, ingenita est ei, idcircò sumatur inde differentia propria & vltima peccati originalis: ex eo dicti originalis, quod non per electionem voluntatis suæ homo, sed in Adam origine sua illud

Quare decuerit, Virgine esse conceptam sine peccato, secundùm Scripturam.

illud peccauit. Peccauimus ergò originaliter, id est, quatenùs eramus in lumbis Adæ, qui fuit origo generis humani, eo enim comedente cibum vetitum, & nos non per actum nostrum, quia nondum eramus, sed vt ita dictum sit, in eo comedimus, & illo se a DEO auertente, seq; ei dissimilem faciente sua electione & operatione, & ipsi nos item dissimiles fecimus in Adam, & cum ea dissimilitudine nascimur. Hinc igitur facilè intelligi potest, cur Virgo DEI mater, originali peccato caruerit, scilicet, quia decebat, vt careret: decebat, inquam, vt superatis legibus naturæ, cum habitu similitudinis DEI conciperetur. Vt contra indecens erat, cum habitu dissimilitudinis DEI, vnquam reperiri eam, quæ tanto honore & gratia dignanda erat, vt eius, ad cuius similitudinem in Adam facta fuerat, mater esset. Hanc igitur Virginem solam, decuit hac singulari ratione, non cum eo habitu dissimilitudinis DEI, quam in Adam post peccatum eius cæteri omnes induimus, concipi & nasci; sed cum habitu similitudinis DEI, quem omnes in Adam ante peccatum eius indueramus, quatenus eramus in lumbis eius. Hanc decentiam quam ex Scriptura ipsa obseruare didicimus, facilè est hic videre, si quis accuratè aduertat. Ex his etiam liquet, quod Apostolus dixit: In quo omnes peccauerunt, quod ij, qui contra nos sentiunt, sæpè & multum vrgere solent, intelligendum esse de iis omnibus, scilicet, quos possibile fuit peccâsse. CHRISTVS enim peccare non potuit, quia erat DEVS; aut quos non fuit indecorũ peccare vt quidẽ erat indecorũ peccare in Adam, id est, inducere in Adam dissimilitudinem DEI, vt dixi, quæ futura erat mater DEI, ad cuius similitudinem factus fuerat homo.

SEQVITVR deinde, vt quid Scriptura contineat de Conceptione Virginis, interpretibus magnis authoribus breuiter attingamus. Scriptura verò est ipsa salutatio Virginis ab Angelo dictata, quam Magnus Athanasius in sermone εἰς τὸν ἀγγελισμόν, id est, de Annunciatione *De Conceptione Virginis sine peccato ex Scriptura salutatio.*

ἀπαρ-

tionis Angelicæ, magnis auctoribus interpretibus.

ἐχαρίτωσε, κὐτατον καὶ περιληπτικὸν τάπον vocat, quod summa breuitate multa comprehendat & declaret. Aue MARIA, inquit, lætari iubet Angelus cùm auere iubet: est enim χαίρειν vox lætantis. Lætitiam itaque nunciat, vt sit perinde, atque diceret, exultet Spiritus tuus in DEO, sic enim postea interpretata est ipsa Virgo verbum Aue, quod ex Angelo audierat, quod erat vnum ex iis, de quibus dixerat Elisabeth eidem Virgini; Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi a Domino: dictum enim erat inter cætera per Angelum, Aue. Vnde statim Virgo ostendens, iam perfectum esse in se illud χαίρειν, id est, gaudium ab Angelo nunciatum, quamobrem se ait infinitas gratias DEO agere, subiungit, Magnificat anima mea Dominum, & exultauit; id est, quia exultauit spiritus meus in DEO salutari meo: Illud enim, Et, secundùm idioma Scripturæ, sæpè valet, quia. Aue igitur MARIA, id est, exulta, ac gaude: quod nihil aliud est, quam congratulari ei: sicut scriptum est in Euangelio Lucæ, de cognata eius Elisabeth, & audierant, inquit, vicini, & congratulabantur ei, quod Græcè est συνέχαιρον composito verbo ex hoc, quo vsus est Angelus χαῖρε. Gaude igitur, quia gratia plena, & quia Dominus tecum. Hæc sunt magna illa, quæ eadem Virgo dixit in Cantico, prophetans de hac nostra congratulatione, qua Virginem prosequimur, & beatissimam supra omnes beatos prædicamus. Ecce enim, inquit, beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est. Magna fuit gratia, qua supra omnes gratificata est a suo Salvatore, quem iam conceperat, quæ erat causa gaudii, & exultationis eius, sicut eadem Virgo in cantico dixit: Et exultauit spiritus meus in DEO salutari meo. Sed explicemus iam vim verbi huius κεχαριτωμένη, quo Angelus Virginem salutauit, imò explicent magni & antiqui auctores. Beatus Gregorius Neocæsariensis cognomento θαυματουργὸς in sermone εἰς ἀναγγελισμὸν inter-

Quam vim habeat in salutatione illud verbum Aue, Græcè χαίρειν.

Ecce enim beatā me dicent oēs generationes.

Quam vim habeat illud gratia plena interprete Gregorio Neocaesariense.

interpretans quod Angelus Virgini dixit, ne timeas MARIA, inuenisti gratiam apud DEVM, perinde inquit, est quasi dictum sit, ne diiudices gratiam secundùm naturam νόμῳ γὰρ φύσεως ἡ χάρις ὑποβαλεῖν οὐκ ἀνέχεται, id est, legi enim naturę se subiici non patitur gratia. Et paulò post, quasi explicans illud verbum salutationis κεχαριτωμένη, quia in hac, inquit, totius thesaurus gratiæ ἐναπέκειτο, id est, reconditus erat, Ex omnibus enim generationibus, inquit, hæc sola Virgo sancto corpore & spiritu fuit, sola fert eum, qui verbo portat omnia: & non solùm admiratur Angelus pulchritudinem sanctæ, sed virtutes animæ. Idcirco, inquit, κεχαριτωμένην, id est, gratia plenam, appellauit. Cùm hanc solam Virginem ex omnibus generationibus dixit sancto corpore & spiritu fuisse, qui alioqui sciebat, quod Apostolus docet, studium veræ Virginis esse, curare, vt sit sancta corpore & spiritu profectò de nouo & inaudito genere sanctificationis intellexisse necesse est. Id autem fuerit, ex omnibus, generationibus hanc solam Virginem conceptam esse sine peccato originali. Fuerunt enim alij in vtero, postquam in peccato originali concepti sunt, sanctificati. Rursus paulò post explanans quod idem Angelus dixit; Dominus tecum, tecum, inquit, non terrenus sponsus, sed ipse Dominus sanctificationis, pater castitatis, auctor immortalitatis, dator libertatis, salutis procurator, & veræ pacis conseruator & distributor; qui ex terra Virgine fecit hominem, & ex eius costa Euam, Hic Dominus tecum. Satis apertè significat hic magnus auctor, vt fuerût Adam & Eua creati, omnis maculæ puri, sic Virginem omnis peccati puram generatam esse. Nisi enim sic sensisset, quorsum dixisset, qui fecit ex terra Virgine hominem, & ex costa Euam, Hic Dominus tecum? Videtur enim comparasse creationem Adæ ex terra Virgine, & Eue ex costa, cum purissima conceptione Virginis. Et rursus ex te, tecum; cum pulchra pulcher, & speciosus prę filijs hominum:

num : cum impolluta, qui sanctificat omnia : tecum DEVS, & ex te DEVS & perfectus homo. Impollutam ergò vocauit, quia nunquàm fuisset immunda, aut non sancta : cum impolluta, inquit, qui sanctificat omnia; fuisset autem aliquando immunda, si in peccato originali concepta esset, à quo postea mundata per spiritum sanctificationis, non iam sola ex omnibus generationibus sancto corpore & spiritu fuisset, vt quidem fuisse hic grauissimus & antiquissimus auctor Gregorius

Proclus Constantinopolitanus.

Neocæsariensis planè affirmat. Proclus quoque Constantinopol. illustris & vetus auctor in homelia de Virgine, inquit, ἡ τῆς παρθένου ἀμόλυντος σάρξ, id est, caro Virginis impolluta. Atqui caro sine anima pollui non potest; neque rursus animam quicquam potest præterquam peccati labes, polluere.

Theodotus Ancyranus Episcopus.

Item Theodotus Ancyranus in homilia quam de Natali Domini in Concilio Ephesino fecit, μήτρα, inquit, παρθενικὴ καθαρὰ τῶν ἁμαρτίας παθῶν, id est, vterus virginalis mundus a passionibus peccati, ex Apostolo mutuatus est, qui in epistola ad Roman. cap. 7. passiones peccatorum illa dicit, quę capite proximo, id est, 8. dixit facta carnis, cùm ait, si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: mortificare enim facta carnis, est non consentire eis per spiritum siue mentem. De huiusmod autem factis carnis, siue passionibus peccatorum dixerat idem Apostolus in persona sua, cap. 7. vtens eodem verbo πράττω, vnde πράξεις, id est, facio, vnde facta, quod nolo malum hoc, facio, si autem quod nolo malum, illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Concupiscentiam dicit, qua caro concupiscit aduersùs spiritum, quæ quia ex peccato Adæ orta est, peccatum vocatur. Ab istis igitur concupiscentiis, quas hic auctor Apostolum imitatus, passiones peccatorum vocat, cùm mundam fuisse Virginem affirmat, planè affirmat non peccâsse Virginem in Adam; neq; comprehensam esse in illa sententia Pauli, in quo omnes peccauerunt.

Accedit

Accedit prætereà auctoritas diuini Dionysij Areopagitæ, cap. 3. de diuinis nomin. cùm enim meminisset de suo & Hierothei atque Apostolorum aduentu ad videndum corpus Virginis appellauit θεοδόχον καὶ ζωαρχικόν, vt sanctus quoque Maximus, Dionysij Scholiastes notauit: Tametsi vim horum verborum non explicauit. Nos verò quia singulis verbis vtrumque interpretari non possumus, interpretemur pluribus, id est, corpus, quod fuit DEI receptaculum, & dedit principium vitæ. Ergò sicut Virgo quia peperit DEVM, qui in ventre eius, per vnionem hypostaticam vtriusque naturæ factus est homo, dicta est θεοτόκος, sicut in Ephesina Synodo contra Nestorium & patres eius Paulum Samosatensem, Diodorum, & Theodorum Mopsuestiæ sancitum est, sic eiusdē corpus θεοδόχον dicitur, quia DEVM in vtero suo accepit: & in eo vsque ad partum portauit, iuxta prophetiam Esaiæ, cum ait: Ecce Virgo in vtero accipiet, siue habebit, & pariet Filium, &c. ζωαρχικόν verò dicitur, id est, quod dedit principium vitæ. Quia corpus Virginis dedit principium carni CHRISTI, quæ facta est viuifica, & dedit vitam mundo. Quomodo ergo decebat, vt illud corpus Virginis postquàm habuit animam, fuisset vnquam mortuum peccato, si dedit principium vitæ illius, qui, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos? vt sicut Eua secundùm nomen, quo eam vocauit Adam, fuit mater, cunctorum viuentium, sic esset Virgo mater omnium verè viuentium, dum mater est eius, qui est omnis vitæ auctor, & vita ipsa, ac supra vitam. Præterea Sopronius Hierosolymitanus Patriarcha, in epistola Synodica, quam vt Photius Constan. in Bibliotheca sua testatur, ad Honorium primum Pontificem Roman. scripsit, quæ in sexta Synodo recitata est, & in actione 11. collocata, falsò autem inscripta Sergio Constant. Sic de filij DEI incarnatione confitetur: Et in vterum à viro intactum castitate virginitatis decoratum MARIAE sanctæ & puræ, & quæ

Dionisius Areopagita.

Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus.

Dei erant sapientis, & ab omni labe secundùm corpus & animam, ac mentem liberæ ingressus, carnem assumit, qui erat sine carne: & quæ sequuntur. Græcè est, παντὸς ἐλευθέρας μολύσματος τοῦτε κατὰ σῶμα, καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν. Si ira & cupiditas, & omnes sensus corporis, ita erant subiecti rationi, vt hac ratione secundùm corpus & animam, & mentem, cui illa obediebant, esset innocens, erat igitur libera ab omni labe peccati venialis. At ab omni labe peccati venialis libera esse non poterat, nisi fuisset libera à lege peccati, quę est in membris, sicut Apostolus ait, & quæ ex peccato originali, quod in Adam peccauimus, manat. Et hoc rursus fieri non poterat, nisi à peccato quod in Adam peccauimus, aliena fuisset. Cùm harum partium corporis, scilicet, & animæ & mentis, ex quibus homo constat, mundiciem Apostolus Tessalonicensibus optat, & adeò precatur, sic ait: Devs pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus & anima, & corpus, sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Non dixit sine peccato, quia si dixerimus, ait Ioannes, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: sed sine querela dixit, hac enim carere possumus, sicut ait Lucas de Zacharia & Elisabeth, & erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela. Nec hîc dixit, sine peccato, propter eandem causam, sed sine querela, quæ ad crimen pertinet, & non ad peccata minima, id est, venialia, quæ vocamus, & sunt. Cùm igitur Sophronius in hac epistola Synodica confessionem suam edens, dixit, liberam fuisse Virginem ab omni labe secundùm corpus, & animam, & mentem; complexus est, imitatus Apostolum, vires hominis naturales, quas habet corpus communes cum arboribus, vt siue manducamus siue bibimus, in gloriam Dei manducemus & bibamus. Et animales, communes cum animantibus, & spirituales, communes cum Angelis, quas Græci vocant,

Quid differant esse sine peccato, & esse sine querela.

φυσικὰς

φυτικὸν, αἰσθητικὸν, καὶ τὸ νοερόν, ex quibus totus homo constat, & quas mundare debet ab omni inquinamento. Hoc enim ordine creata sunt omnia, primùm arbores, deinde animalia, postremò homo. Quòd si nõ opus erat Virgini, vt se mundaret ab omni inquinamento carnis & spiritus, sicut nos Apostolus in epist. 1. ad Corinth. hortatur, quia erat munda, necesse est, vt dixi, vt Virgo gloriosa & felicissima lege illa peccati caruerit, quã Apostolus in membris suis sentiebat, & vnde se infelicem vocabat.

DEINDE, vt quod in hac quæstione potissimum est, ac maximæ auctoritatis, in extrema parte ponam; Habemus mysterij huius, ac gratiæ interpretem Angelum; vt mihi quidem videtur, cuius salutationem, ac virtutem eius Lucas Euangelista proprietate sermonis Græci expressit. Declarauit enim secundùm normam ac consuetudinem sermonis Græci; sic fuisse Virginem κεχαριτωμένην, id est, gratia plenam, vt nunquam ante à gratia caruisset, ac proinde nunquam in originali peccato fuisset. Esse enim κεχαριτωμένους, id est, gratia plenos, vt idem verbũ eodẽ modo nunc interpretemur, sicut vetus interpres noui Testamenti in salutatione Angelica interpretatus est, commune est secundùm scripturã Pauli omniũ nostrùm; qui cùm essemus impij, per remissionẽ peccatorũ sanguine Christi viuificati sumus. Sic enim de istis ait Apostolus in epist. ad Ephes. in laudem gloriæ gratiæ eius, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, quòd Latinus interpres dixit gratificauit, Græcè est ἐχαρίτωσε pro eo quod est ἐδικαίωσε, id est, iustificauit: iustitiam enim aliquando vocat Scriptura τὴν δικαιοῦσαν χάριν, id est, gratiam iustificantem, vt B. Cyrillus in com. Esa. cap. 51. notauit interpretans illud: Appropinquat iustitia mea, aut ἐχαρίτωσε dixit pro eo quod est ἐκαλλοποίησε, id est, fecit pulchros in filio suo, qui eramus priùs fœdi & deformes per peccatum. Sic enim Dionysius Areopag. cap. 4. de diuin. nomin. pul-

Quam vim habeat κεχαριτωμένη, quod interpres vertit, Gratia plena

De loco Apostoli in epistola ad Ephes. in qua, gratificauit nos, Græcè ἐχαρίτωσε.

chritudinem diuinam κεχαριτωμένην ὡραιότητα vocauit. Huius ergò Verbi ἐχαρίτωσε, quo Paulus in nobis a Deo per Christum iustificatis vsus est, participium est illud in salutatione Angeli κεχαριτωμένη. Itaq; peccatores iustificati secundum verbum Apostoli sunt, & dicuntur κεχαριτωμένοι, & in Eccles. cap. 18. nonne ecce verbum super datum bonum? Vtrumque παρ' ἀνδρὶ κεχαριτωμένῳ, id est, vtrumq; apud hominem gratia plenum: scilicet loqui verbum, quod det gratiam audienti, & dare bonum datum. Quare si Lucas Virginem κεχαριτωμένην, id est, gratia plenam ab alijs, qui secundùm Scripturam, vt dixi, dicuntur, & sunt κεχαριτωμένοι, id est, gratia pleni, tanquam excellentiùs gratia plenam distinguere voluisset, idq; vis Angelicæ salutationis postulasset, omninò articulum participio addidisset, vt regula Grammatice cõstructionis Græcè requirebat, quam non ignorabat Lucas, etiam sermonis Græci non vulgariter peritus. Sed quia sic erat Virgo κεχαριτωμένη, id est, gratia plena, vt nunquam Dei caruisset, eratq; sola ac singularis quæ nunquàm peccauerat, non erat ab alijs gratia plenis distinguenda, nec apponendus articulus participio quia participium sine articulo τὸ μοναδικόν, id est, singulare significat, vt tradit Apollonius vetustissimus Grammaticus, id est, ante annos mille quadringentos, libro primo περὶ συντάξεως cap. 27. & 28. Præterea Eccl. cap. 26. gratia, inquit, mulieris sedulæ, delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit disciplina illius. Datum Dei est mulier tacita & sensata: non est commutatio eruditæ animæ: χάρις ἐπὶ χάριτι, id est gratia super gratiam mulier verecunda & sancta. Virtutes ergò vocat hic Scriptura gratias, quibus virtutibus multi abundant, qui habent, sicut ait Ecclesi. Gratiam super gratiam, & κεχαριτωμένοι, id est, gratia pleni dici possunt. Quare si Lucas Virginem huiusmodi genere gratiarum, id est, virtutum omnium plenam à multis alijs, qui multis & varijs virtutibus pleni fuerunt, vt cæteris perfectionem

Qui dicantur secundum Scripturam κεχαριτωμένοι.

Quid significet participium sine articulo secundùm proprietatem sermonis Græci, ex obseruatione Apollonii vetustissimi Grãmatici.

&

& ornatiorem secernere voluisset, necessariò, vt paulò antè dixi, articulo apposito, ἡ κεχαριτωμένη dixisset. Nũc verò cum non sic dixerit, sed simpliciter κεχαριτωμένη, admonuit nos, virtutes istas in sola Virgine non fuisse ἐξ ἀγῶνος id est, ex certamine, vt in cæteris omnibus: In Virgine enim non fuit pugna carnis & spiritus, quia in ea sola non fuit peccatum originale. Sic etiam sensit Epiphanius presbyter Constant. qui vitam Virginis diligentissimè conscripsit. Is enim interpretans illud. Quoniam virum non cognosco, præter sententiam illam, quæ in promptu est, hanc quoq; sententiam habere dicit ἄνδρος ἐπιθυμίαν οὐ κέκτημαι, οὐκ οἶδα θέλημα σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀνδρός, id est, non inest, inquit, mihi desideriũ viri; ignoro quæ sit voluntas carnalis concupiscẽtiæ viri. Subiungit posteà hic autor, οὐ γὰρ εἶχε τὴν παρθενίαν κατ' ἐγκράτειαν καὶ ἀγῶνα ὥσπερ τῶν γυναικῶν αἱ κοσμιώτεραι, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελούμεναι, ἀλλ' ἐκ φύσεως, ὅπερ ἐστὶν ἐξαίρετον πασῶν τῶν γυναικῶν καὶ ξένον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, id est, non habuit virginitatẽ secundùm continentiã & pugnam, more honestarum fœminarũ, quibus cura & studium pudicitiæ est: sed ex natura, quod est extra omnium mulierum facultatem, & a natura alienum.

Epiphanius presbiter in vita Virginis quales fuerunt virtutes eius.

Item methodius Epiphanii, & vita Virginis, quã scripsit Nicephorus.

Calixtus, & ex vita Virginis ab eo scripta sumptæ sunt lectiones in festo præsentationis Virginis in vetere Breuiario.

DICTVM est de eo, quod Angelus dixit, gratia plena; dicendum est nunc de eo quod dixit, Benedicta tu in mulieribus. Sunt quidem & dicuntur in nouo Testamẽto benedicti omnes, qui Christi participes facti sunt, si tamen, sicut Apostolus ait, initium substantiæ, id est, illud esse diuinum & nouæ creaturæ, quod per regenerationem in Baptismo Christi ceperunt, vsq; ad finem firmum retinuerint. Ad hos enim transiuit promissio benedictionis facta Abrahæ. Si quidem, vt idem Apostolus ait, Abrahę dictę sunt promissiones & semini eius, qui est Christus, & hi sunt filij promissionis, qui secundùm promissionem Isaac nati sunt. Vt enim, sicut ait B. Chrysostomus in homil. de mutatione nominis Pauli & Abrahæ, gratia illic operata est, sic etiam hic. Editus

Benedicta tu in mulieribus

Qui dicantur in nouo Testamento benedicti.

tus est ille, inquit, ex vtero, qui frigore obriguerat, & tu ex aquis frigidis ascendisti, quod illi fuit vterus, hoc tibi fons Baptismi, ob hanc causam filij sumus secundùm promissionem Isaac. Hactenùs Chrisost. Si igitur filij promissionis sunt benedicti, quos benedixit Deus, sicut Apostolus ait, omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, in benedictione ista omni spirituali est & remissio peccatorum, & sicut ait B. Petrus, omnia diuinæ virtutis, quæ ad vitam & pietatem nobis de cœlo donata sunt. Vnde idem Apostolus explicans omnem illam benedictionem spiritualem & cœlestia illa dona, subiungit, sicut elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, qui prædestinauit nos, in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suę, in laudẽ glorię gratię suę, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem, per sanguinem eius remissionem peccatorum. Ergò benedictio illa, cuius sunt hæredes filij promissionis, & cuius typus & figura erat benedictio Abrahę promissa, in remissione peccatorum in primis consistit. Vnde Esaia cap. 27. Propterea, inquit, auferetur iniquitas Iacob: & hæc est benedictio eius, cùm abstulero eius peccatum. Quem locum interpretatus B. Cyrillus, Promisit enim, inquit, Abrahæ Deus dicens, benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo semen tuum. Verùm, non est, inquit, benedictus secundùm veritatem Abraham, nec multiplicatum est semen eius, luentibus pœnas peccatorum Israelitis. Postquam verò lapsi alioqui in omne genus vitiorum & impietatis, copiosam tamen remissionem consecuti sunt, transiuit ad eos promissio benedictionis. Quando igitur abstulero peccatum eorum, hæc erit modus benedictionis ei. Hactenùs Cyrillus. Congruit enim hoc, quod dixit B. Petrus in Actis Apostolorum: Vos estis filij Prophetarum & testamenti eius, quod disposuit ad Patres nostros dicens

In quo in primis consistat benedictio eorum, qui sunt filij promissionis.

ad

ad Abraham; Et in ſemine tuo benedicentur omnes familię terrę. Vobis primum Deus ſuſcitans filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis, vt conuertat ſe vnuſquiſq; à nequitia ſua. Non igitur benedicit Deus, niſi conuertentibus ſe a peccatis ſuis ad eum, quia illis ſcilicet remittit peccata. Quare cum hic ſit modus benedictionis noſtræ, per remiſſionem, inquam, peccatorum. Si Virginem hoc modo benedictam Angelus vocaſſet, & eam Lucas Euangeliſta, ſecundum vim Angelicæ ſalutationis, ab alijs eodem modo, licet non æqualiter benedictis, tanquam magis benedictam diſtinguere voluiſſet, ſicut in illo altero, Gratia plena dixi, articulum plane hic quoq; appoſuiſſet ſermone ad vſum articuli accomodato, ſic, inquam, dixiſſet χαῖρε ἡ κεχαριτωμένη, ἡ εὐλογημένη ἐν γυναιξί. Sed quia ſola erat Virgo alio modo benedicta, ſcilicet nulla antegreſſa maledictione propter peccatum, quod remiſſione opus haberet, dixit ſimpliciter εὐλογημένη σύ. David quoq; dixit Abigail vxori Nabal εὐλογημένη σύ, ſed quia non erat ſola, imò aliæ quoq; erant benedictæ ſimiliter, vt eam ab alijs diſtingueret, ſequutus eſt articulus, qui suppleuit vicem articuli in priori participio prætermiſſi: ſic enim ait; εὐλογημένη σὺ ἡ ἀποκωλύσασά με σήμερον ἐν ταύτῃ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἵματα καὶ σῶσαι χεῖρά μου ἐμοί, id eſt, benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie, ne, venirem ad ſanguinem, & ſeruaré mihi manum meam. Hinc magnus ille Gregorius Neocæſ. quem ſupra dixi, cum hanc vim ſalutationis Angelicæ proprietate ſermonis Gręci a Luca expreſſam intelligeret, quòd ſcilicet ſola virgo Dei mater gratia plena, & ſola benedicta diceretur, Ipſe quoq; eandem ſententiam ſequens, in ſermone de Annunciatione, Hęc, inquit, ſola Virgo fuit ſancta corpore & ſpiritu: Quod ſi ſola fuit ſancta corpore & ſpiritu, ergo ſola nunquam fuit in peccato originali. Et enim ſi aliquando in eo fuiſſet, non iam ſola, vt paulo antè dixi, ſancta corpore & ſpiritu fuiſſet. Siquidem Apoſtolus commune eſſe hoc om-

Quis modus ſit noſtræ benedictionis.

Gregor. Neocaſarienſis.

omnium Virginum vult, cum ait: Mulier innupta & Virgo cogitat quę Domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Quare si sola Virgo mater fuit sancta corpore & spiritu, necesse est, vt sanctitas in corpore & spiritu, eius solius & singularis semper fuisset, & non vt in alijs Virginibus quæ post fuerunt omnes peccato pollutæ & postea sanctificatæ. Ac rursus si sola hæc Virgo fuit sancta corpore & spiritu, vt hic magnus auctor Scripturam secutus affirmat. Ergo sola hæc Virgo fuit benedicta, & sola gratia plena, siquidem propter benedictionem, qua sola fuit benedicta, & propter gratiam qua sola fuit plena, factum est, vt sola fuerit sancta corpore & spiritu.

Dominus tecum.

SEQVITVR deinceps, vt illud quoq; explanemus, quod est in eadem salutatione ab Angelo dictum, Dominus tecum: quod quidem cum positum sit inter illa duo, gratia plena, & benedicta, quæ singulari modo, vt iam explicatum est, Virgini soli conueniunt, consequēs est, vt hoc quoq; ita dictum sit, vt soli Virgini congruat. Significat enim, vt ait Petrus Martyr Patriarcha Alexandr. verbum carnem esse tunc factum, cum hoc Angelus pronunciauit, idq; significare Dominus tecum, pro eo quod est: Deus verbum in vtero tuo generatur & fit caro. Citat hoc Petri Alexandrini testimonium Cyrillus Alexandr. in defensione primi anathematismi contra Nestorium. Verum non hoc solum significabat, sed illud etiam, scilicet Dominum esse in corde eius per gratiam. Vt enim sola fuit semper κεχαριτωμένη, id est pulchra & gratia plena, ac benedicta, nulla fœditate aut inimicitia, aut maledictione antegressa, sic cum ea fuit semper Dominus ab ipso puncto Conceptionis, id est semper fuit in ea, quod Domino placebat, & gratum atq; acceptum ei erat. Hoc enim significabat secundum idioma Scripturæ sacræ, illud Dominus tecum, vt cum dixit Nathan Regi Dauid, Omne quod est in corde tuo fac, quia Dominus tecum est; quod quidem Paulus in Actis Apostol. Apostolica paraphrase interpretatus est, a-

cum

cum ait, cui testimonium perhibens dixit; Inueni Dauid filium Iesse, virum secundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Fuit ergo Dominus cum Dauid, quia omne quod fuit in corde Dauid, fuit secundùm beneplacitum Dei. At cum sola Virgine singulari modo fuit Dominus, ita vt, ne tunc quidem, cum concepta est, aliquid in ea esset, non secundũ cor Domini, id est, quod Domino displiceret; ac proinde nunquam in ea peccatũ originale fuerit. Verùm sic fuisse Dominũ semper cũ sola Virgine, ex ijs, quæ antea dicta sunt, probatũ est. Etenim si sola Virgo fuit benedicta nulla antegressa remissione peccati, vt ex ipsa vi verborum, & rerũ consequentia demonstratum est, & sola item fuit gratia plena, ita vt nunquàm gratia caruisset, vt docuimus, ergo cum Virgine, sic sola benedicta, & sic sola gratia plena, fuisse Dominum Angelus nunciauit, cum ei dixit, Dominus tecum, sola benedicta, illa enim vt dixi, duo, omninò postulant, vt quod interpositum est, & ex quo illa pendent, cum ipsis illis duobus conueniat. Nec enim sola benedicta esse potuit, nec sola gratia plena, nisi fuisset cum ea sola Dominus semper, vt iam explicatum est. Sed quæ hactenùs de gratia & benedictione Virginis explicata sunt, satis Virgo ipsa confirmat. Nisi enim nouum & inauditum genus gratiæ, & benedictionis ei nunciatum esset, non fuisset causa, cur in salutatione Angeli tantoperè mirata esset. Nunc autem cùm ex sermone Angeli intelligeret se solùm gratia plenam, se solam benedictã, sic secum esse Dominũ, vt cum nemine vnquam fuisset, turbata est, inquit, in sermone eius: turbata, inquam, est præ admiratione, scilicet, concepto timore quodam ex humilitate, qua se indignam iudicabat illo singulari genere gratiæ donatæ, & benedictionis. Et cogitabat, inquit, qualis esset ista salutatio. Verbum est admirantis, qualis, Græcè ποταπός, quo vsus est Matthæus, cùm ait; qualis est iste, quia venti & mare obediunt ei. Et Marcus, cùm ait: Magister, aspice quales lapides, & *Et cogitabat qualis esset salutatio ista.*

quales structuræ. Et Ioan. 1 c.3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater. Non ignorabat Virgo promissionem patribus factam benedictionis per remissionem peccatorum, sicut scriptum est in Esaia. Iste est omnis fructus; scilicet benedictionis promissæ, vt auferatur peccatum eius. Quod clariùs interpretati sunt 70. sic, auferetur iniquitas Iacob, & hæc est benedictio eius, cùm abstulero peccatum eius. Sciebat Virgo, quod in eodem Esaia scriptum erat de benedicendis in semine Abrahæ Christo, isti sunt semẽ, cui benedixit Dominus. Si igitur Angelus Virginem in sua salutatione benedictam vocabat hoc genere benedictionis, quod ex scriptura notum erat, & omnibus in Christo promissum, quodq; ex remissione peccatorum in primis constabat, & sic se benedictam vocari ipsa Virgo intelligebat, quomodo admirabunda cogitabat, qualis esset ista salutatio, in qua sic benedicta dicebatur? An verò illud Dominus tecum, nouum & insolitum erat? an non potiùs pluribus alijs in scriptura dictum? Si exieris, inquit, ad bellum contra hostes tuos, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est: Et Dauid dixit Natan, Dominus tecum est. Docui etiam supra, quemadmodum esse κεχαριτωμένην, commune esset in aliorum secundùm scripturam. Quod ergò mirabatur in salutatione, illud erat, quòd se solam benedictam, & gratia plenam, & cum se sola Dominum esse, Angelus nunciâsset, quod necesse erat intelligi de nouo modo benedictionis & gratiæ, eo scilicet, in quo non fuisset, vt anteà dixi, antegressa maledictio, nec peccatum, nec alienatio à gratia, nec a Deo auersio, quod in sola Virgine euenit. Hanc gratiam solam ac singularem cum nemine, excepta Virgine, communicatam significat, Quod idem Angelus dixit posteà, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum, Græcè χάριν sine articulo; quia singularis erat, & soli Virgini data, esse scilicet conceptam & natam sine peccato originali cum benedictione; qui enim

Inuenisti gratiam apud Deum.

con-

conci[illegible] in peccato originali, in maledictione sunt vsq; [illegible] ationem, sicut scriptura sacra per Eccle. docet, cum ait, Impios, si nati fuerint in maledictione nasci: & si mortui fuerint in maledictione esse partem eorum: Est autem illud in maledictione nasci, commune omnium qui in Adam peccauerunt; Et subiungit rursus, in eandem sententiam, quasi interpretans quid in Genesi maledictio illa terræ propter peccatum Adæ facta, significaret: Omnia, inquit, quæ de terra sunt, in terram conuertentur, sic impij à maledictione in maledictionem. Hi enim, sicut ait B. Athanasius in lib. 3. contra Arrian. vt terra solùm existentes in terram ibunt, id est, in perpetua mortis corruptione remanebunt; hec enim est eorum pars, & fructus maledictionis: Benedicti verò, tanquàm cum verbo cœlesti, inquit Athanasius, vniti, in cœlum tolluntur. Quod verò accessit ad salutationem Angeli ex salutatione Elizabeth, benedictus fructus ventris tui, declarat causam benedictionis beatæ Virginis, id est, cur ab Angelo, & à sancta Elizabeth dicta sit benedicta in mulieribus, scilicet, propter fructum ventris eius benedictum. Quod si illa erat benedicta propter fructum benedictum, quem editura erat, erat igitur fructus ille auctor benedictionis, ac proinde DEVS DEI Filius conceptus de Spiritu sancto in vtero Virginis; qui facturus erat saluum populum suum, à peccatis eorum, secundùm interpretationem nominis IESV, quod vocatum est ab Angelo, priusquàm in vtero conciperetur, quod nomen continuò adiunctum est eidem salutationi. Hæc hactenùs in laudem gloriæ gratiæ DEI, qui soli Virgini matri, nulla antegressa maledictione, benedixit, propter benedictum fructum, qui ex vtero eius edendus erat, qui est benedictus in sæcula, & ante sæcula,

AMEN.

De peccato originali ex Eccles.

Benedictus fructus ventris tui.

Epiſtolam hanc de vera & propria peccati originalis definitione, & de immaculata DEIPARAE Virginis Conceptione typis dignißimam cenſeo.

ALBERTVS VNGERVS, S. Theol. D. Profeſſor & Procancellarius in Academia Ingolſtadiana.

Fr. M. Dionyſius Coſtacciarius Dominij Florentini Generalis Inquiſitor, licentiam imprimendi concedit. Die XV. Septembris. MDLXXXI.

Poſt impreßionem animaduerſa.

Pag. 12. lin. 2. Cuius, dele, & lege, Diuinę autem.
Pag. 16. lin. 19. Sic interpunge, peccatum, per Adam manu.
Pag. 20. lin. 20. Sic interpunge, ſingulare enim alt.
Pag. 25. lin. 20. Poſt dedecebat, adde Nec erat diſſentaneum.